„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 1. szám

2015. február

265,– Ft

Az egyházi hivatal kialakulása

Az egyház válságáról

Korszerű jézusi liturgia

Egyház és állam

Katakomba-szerződés

Moha-mese

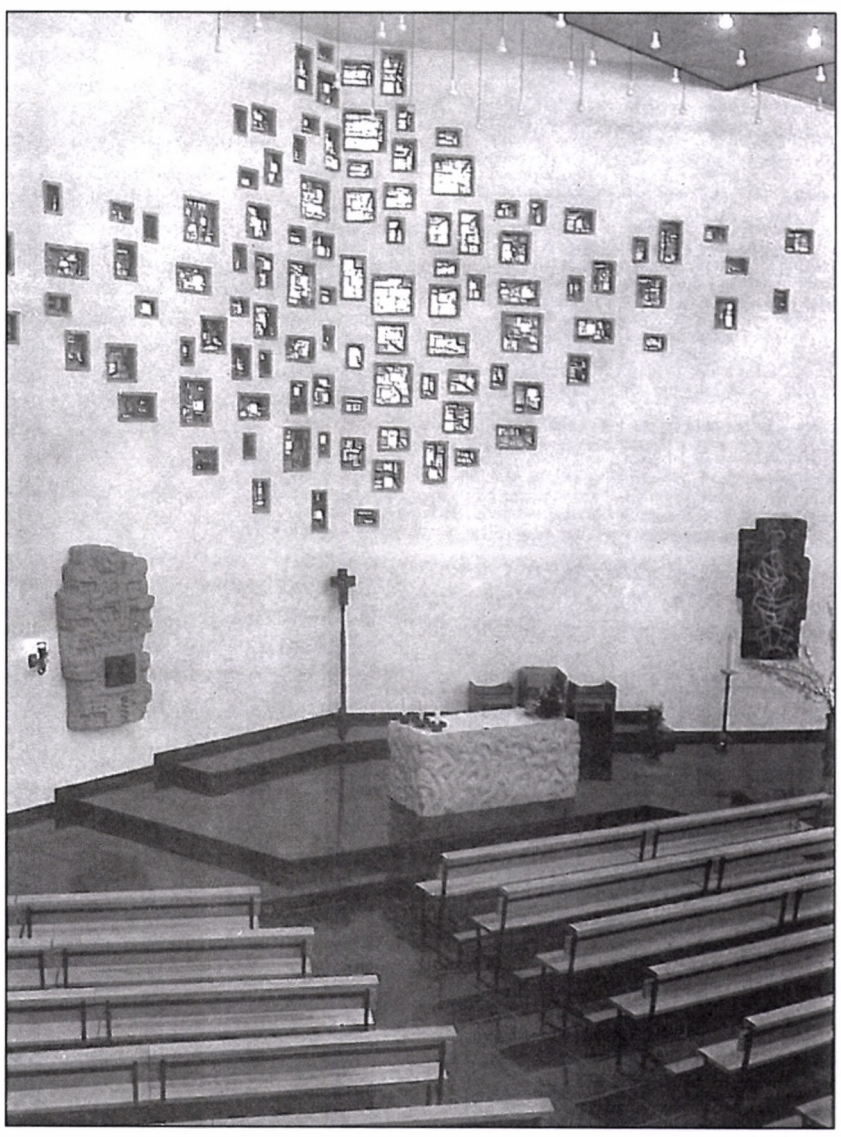
Búcsú Tarnai Imrétől

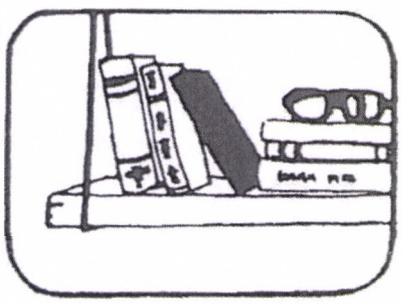
Olvasók fóruma

Olvasónapló

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Árnyék és fény a Harmadik világban

Karl-Heinz Ohlig

A Jézus-mozgalomtól a szervezett egyházig

Az egyházi hivatal fejlődése a II. század közepéig

Maga Jézus Izrael reformerének tartotta magát, mégpedig Isten megbízásából, akit – ahogyan mások is a kor zsidóságában – Atyának hívott; a pogányokhoz irányuló küldetést – önmagára nézve – elvetette. Vitatott, mégis valószínű, hogy tanítványai közül kiemelte ***a „Tizenkettő”*** körét, amelynek az volt a rendeltetése, hogy dokumentálja egész Izrael reformjával kapcsolatos igényét; e Tizenkettőt is *„tanítványnak”* nevezik az evangéliumok, akárcsak mindazokat, akik követték Jézust. Az „apostol” megnevezés csak Jézus halála után, a keresztény misszió elkezdődésével jött létre. Az „apostol” görögül ugyanazt jelenti, mint latinul a „misszionárius”. Pál apostolnak tartotta magát, s leveleiben további ilyen misszionáriusokat említ meg, köztük nőket is. Az *„apostol”* fogalmát csak viszonylag *későn*, a lukácsi iratok (evangélium és Apostolok cselekedetei) alkalmazzák – Páltól eltérően – visszamenőleges hatállyal a „Tizenkettőre”, és többé-kevésbé rájuk korlátozzák is azt.

Jézus életének összefüggésében „a Tizenkettőt” nem lehet az első „hivatalviselőknek” tekinteni, akiktől – a későbbi teológiai konstrukció értelmében – a hivatal folytonossága elindult. A hivatalok valamely közösség szervezetéhez tartoznak, ez esetben az egyházhoz, *Jézusnak* azonban még *nem állt szándékában egyházat alapítani*. Őt magát még az Isten országának közeli megvalósulásába vetett remény határozta meg, még ha más apokaliptikusoktól eltérően nem számolgatta is annak időpontját; tekintete nem irányult a korai és hirtelen halála utáni időre.

A későbbi egyházi hivatalt tehát ***történetileg nem lehet visszadatálni*** Jézus életébe, mert az csak Jézus halála után jött létre, amikor kialakult az egyház. Ezért nem tartható fenn az a tétel, hogy a (későbbi) papság az „utolsó vacsora” összefüggésében gyökerezik, és Jézusnak a tizenkét apostolhoz intézett (egyébként *csak Pálnál*, az 1Kor 11,25-ben található) szavaira épül: „Ezt tegyétek az én emlékezetemre!”

Eltekintve attól a kérdéstől, hogy a szinoptikus evangéliumok (Márk, Máté, Lukács) és Pál utolsó vacsorai „beszámolói”[1] ténylegesen Jézus életébe nyúlnak-e vissza, vagy pedig csak halála után alkották meg azokat a gyülekezetek (a zsidó pászkaünneplés hasonlatosságára[2]), a vacsora résztvevője „a Tizenkettő” (így Mk 14,17) vagy a „tizenkét tanítvány” (így Mt 26,20), s csak *Lukács változtatja meg* ezt a hagyományt „apostolokra” (Lk 22,14); Pál nem ad meg közelebbi adatokat (1Kor 11,23-25).

Az utolsó vacsora résztvevői tehát Jézus szűkebb tanítványi körébe tartoztak; az Újszövetség szerint mindenki „tanítvány”, aki követi Jézust – vagyis minden keresztény. Csupán – a későn, 90 körül író – Lukács látja el új vonással az elbeszélést.[3]

Az ***egyház*** csírája ***Jézus halála után keletkezett.*** Noha a korai keresztények – nevezzük őket így! – először csak a zsidóság reformcsoportjának tartották magukat, látogatták a templomi és zsinagógai istentiszteleteket[4], és a Tórához, a zsidó törvényhez igazodtak, de közben egyre fontosabbá vált számukra az emlékezés Jézusra és az ő igehirdetésére, mígnem hamarosan kialakult bennük az a tudat, hogy nem tartoznak már igazán a zsidó közösséghez; az újonnan megnyert tanítványokat kezdték „Jézus nevére” megkeresztelni. Később aztán támogatta ezt az önállósulást Jézus tanítványainak kizárása a zsinagógából. Az evangéliumok még tükrözik ezt a szétválási folyamatot (beleértve a 100 körül keletkezett János-evangéliumot is).

A keletkezőben lévő közösséget, az egyházat azonban joggal lehet Jézus Krisztus egyházának nevezni annyiban, hogy az magáévá tette Jézusnak a zsidó kereteken túlmutató, általános emberi ösztönzéseit, és társadalmi alakot adott azoknak. A „pogányok” felvétele – amit az Apostolok cselekedetei (10. f.) Péter egyik látomásával indokol, nem pedig Jézus szavával – következetesen fakadt „Jézus ügyéből”.

A keresztény „pogánymisszió” – már Pál előtt! – valószínűleg azoknak az ún. „istenfélő férfiaknak”, tehát nem-zsidóknak a köréből indult ki, akik a zsinagógai gyülekezetek környezetében éltek a Földközi-tenger vidékén, s akiket megérintett a zsidó vallás fölényes istenfelfogása, de a végső lépést nem tették meg a zsidóság felé, azaz nem metéltették körül magukat. A korai keresztény csoportok egyre inkább Jézusra összpontosítottak, s ez háttérbe szorította az etnikai tényezőket, és lehetővé tette az ilyen „pogányok” számára, hogy körülmetélkedés nélkül csatlakozzanak. Az elkötelezett keresztények, tehát majd a misszionáriusok, ill. apostolok tekintete is hamarosan az egész akkori világra irányult mint missziójuk horizontjára, aminek Pál a legfontosabb tanúja. De még ezután is, egészen a 48-as „apostoli zsinat” megegyezéséig vitatott maradt, hogy a kereszténnyé válás mennyire feltételezi a körülmetélést, vagyis a zsidóvá válást.

Jeruzsálemből, az anyagyülekezetből, illetve Palesztinából kiindulva hamarosan kicsi keresztény gyülekezetek alakultak Szíriában, Kisázsiában és Görögországban is, majd növekvő mértékben sok városban is a Földközi-tenger vidékén – és megle-

---

[1] János csak ünnepélyes búcsúvacsorát említ lábmosással.

[2] E mellett szól az egyértelmű áldozati szimbolika, amely bizonyára csak Jézus halála után keletkezett, hiszen Jézus szenvedésének kezdetén a tanítványok még nem ismerték Jézus halálának áldozati értelmezését, és azt hitték, halála az egész ügy kudarcát jelenti.

[3] A résztvevők csoportjának összetételéből éppoly kevéssé lehet levezetni a női papság tilalmát, mint a (papi) hivatalra szóló megbízást. Ha „szó szerint” vennénk ezeket az adatokat – ti. hogy nők nem voltak jelen –, akkor a maradékot is szó szerint kellene venni: körülmetéletlenek sem voltak jelen, tehát nem-zsidók sem lehetnek „papok” a kereszténységben.

[4] De egyetlen adat sincs arról, hogy a templomi áldoztabemutatásokon is részt vettek volna.

hetősen korán alighanem már a fővárosban, Rómában is. E gyülekezetek a valamivel jobb módú keresztények házában találkoztak, ahol erre a célra elegendően nagy szobák álltak rendelkezésre. Az ilyen ***„házi gyülekezetek”*** tehát kisebb, áttekinthető csoportokat öleltek fel, úgyhogy a nagyobb városokban a misszionálás sikere nyomán több vagy éppenséggel sok ilyen házi gyülekezet létezett. E házak *tulajdonosai vagy tulajdonosnői* minden bizonnyal központi szerepet játszottak, legalábbis az összejöveteleken, mint ahogy ez természetes, ha az ember vendégeket hív saját házába. Nem tudjuk pontosan, ki elnökölt az őskeresztény úrvacsorákon, de talán feltételezhetjük, hogy a házi gyülekezetekben – a zsidó, és részben a pogány étkezési szokásoknak megfelelően – *a házigazda* látta el ezt a feladatot. Semmi sem szól az ellen, hogy ez a háztulajdonos nőkre is vonatkozott, ha ők voltak a meghívók.

Szociológiailag elkerülhetetlen az a feltételezés, hogy a kicsi, de növekvő gyülekezetek csak úgy működhettek tartósan, ha voltak köztük olyan emberek, akik *kiemelkedően elköteleződtek*. Legkorábbi levelében, a Tesszalonikaiaknak írt első levélben Pál arra szólítja fel a közösség tagjait, hogy ismerjék el ezeket az embereket: „Kérünk titeket, testvéreink, hogy becsüljétek meg azokat, akik fáradoznak közöttetek, az Úr nevében vezetnek, és intenek is titeket” (1Tessz 5,12)!

Pál idejében még nincs szó arról, hogy „apostolok” adnának megbízást. Aki olyan fontosnak tartotta az új hitet, hogy annak, illetve az abból adódó feladatoknak szentelje magát a házi gyülekezetekben, vagy akár misszionáriusként, apostolként, az egyszerűen így járt el. Pál azt kéri, hogy a többiek becsüljék is meg szolgálatukat. Alighanem ebben *a gyülekezet általi elismerésben* kell látnunk a „megbízás” kezdeteit.[5]

A Korinthusiaknak írt első levélben ***Pál*** számos, a gyülekezet számára fontos feladatot („kegyelmi adományt”) sorol fel (1Kor 12,4-31). Ebben a korai szakaszban természetesen ***a misszionárius, az apostol*** a legfontosabb: általa jön létre egyáltalán a gyülekezet. Vannak aztán további szolgálatok is, hogy a hit eleven maradjon a csoportban. „Némelyeket először is apostolokká rendelt Isten a gyülekezetben, másodszor prófétákká, harmadszor tanítókká” (1Kor 12,28) stb. Ebben a korai időben viszont *még nem említik meg a gyülekezetvezető feladatát*.

Ahogyan az emberek között mindig, természetesen abban az időben is adódott veszekedés, és nem mindenki akarta elismerni a másikat, aki például „tanítóként” lépett fel. Pál ezért egyetértést kér a keresztényektől; a test képével („amely egység, noha sok tagja van” – 1Kor 12,12) azért könyörög a keresztényeknek, hogy ismerjék el egymás sajátos képességeit. Nem lehet mindenki „apostol” vagy „tanító”; ennek ellenére arra szólítja fel azokat, akik képesek rá, és akarják is, hogy vállaljanak más fontos szerepet: „De törekedjetek a legfontosabb kegyelmi ajándékokra”, mondja (1Kor 12,31) – s ezután következik a „szeretethimnusz”.

A meglehetősen későn, *a kilencvenes években* keletkezett, ál-páli Efezusi levél még ebben a hagyományvonalban állva a következő szerepeket sorolja föl: „És ő adott némelyeket apostolokul, másokat prófétákul, ismét másokat evangélistákul, vagy pásztorokul és tanítókul, hogy felkészítse a szenteket [= a keresztényeket] a szolgálat végzésére, Krisztus testének építésére” (Ef 4,11-12). Itt is megszólal a kérés: „Viseljétek el egymást szeretettel” (Ef 4,2)!

Mindazonáltal ***az Efezusi levélben*** felbukkan egy olyan megnevezés, amelyet Pál még nem ismert: a levél „pásztorokról” beszél. Bár semmi közelebbit nem mond róluk, de a ***„pásztor”*** képe – akihez természetesen „nyáj” is tartozik – itt talán egy új szolgálatra utal, *a gyülekezet vezetésére*.

Mindenesetre úgy tűnik, szükségszerűvé vált egy ilyen hivatal, amint ezt az ebben az időben keletkezett újszövetségi iratok[6] mutatják. Miért?

A keresztények időközben felismerték, hogy Krisztus visszatérése nem várható a közeljövőben, hanem még várat magára, s talán sokáig (a „kitáguló idő” érzése). Ez azt jelentette a keresztény gyülekezetek számára, hogy *tartós berendezkedésre kellett törekedniük*. Csakhogy bármiféle közösségről legyen is szó, az hosszabb időn át nem lehet meg *stabil struktúrák* nélkül. Most jött el annak az ideje, hogy olyan hivatalokat, főképpen vezetési hivatalokat alakítsanak ki a gyülekezetek számára, amelyek a gyülekezeti ügyekre viselnek gondot; az *ad hoc* elkötelezettség már nem volt elég, bármennyire fontos maradt is a gyülekezetek belső elevensége szempontjából. A misszionárius, illetve az apostol hivatala csak az újonnan alakuló keresztény csoportok számára játszott szerepet, az időközben már nemzedékek óta fennálló gyülekezetek számára nem.

A vezetői hivatalok most kezdődő kialakulása mindazonáltal nem ment viták nélkül. *Voltak olyan egyházi régiók*, amelyek ***semmilyen vezetési struktúrát*** nem ismertek, vagy védekeztek ellene. Így például a 80 és 90 között íródott Máté-evangélium (egy „testvéri evangélium”) polémikusan elveti a vezetői hivatalokat (vö. Mt 23,8-12), a központi fogalom itt a *„tanítvány”*, s a legfőbb norma *a tanítványok gyülekezete* (ld. „Isten házirendjét” Mt 18,5-20-ban). A 100 körül keletkezett János-evangélium semmiféle érdeklődést nem mutat a gyülekezeti struktúrák iránt.

Más régiókban, amelyeket a páli és lukácsi hagyomány határozott meg, s amelyek aztán meghatározóvá váltak a jövőre nézve, a gyülekezetek ***vezetői hivatalokat alakítottak ki***. Ma már nem lehet pontosan megállapítani, mikor kezdődött ez a folyamat; az újszövetségi iratok a kilencvenes évektől dokumentálják, de lehet, hogy már egy évtizeddel (vagy még többel) korábban elkezdődött Nyugat-Szíria és Kisázsia térségében.

Ezekben a gyülekezetekben legkésőbb a kilencvenes évektől léteztek ***„presbiterek”*** és ***„episzkoposzok”*** „mint a gyülekezet pásztorai” (ApCsel 20,28) vagy mint „elöljárók” (1Tim 5,17). Honnan származnak ezek a hivatalok és megnevezések?

Amikor bizonyos gyülekezetekben felismerték, hogy az egyházi élet működése érdekében *vezetői hivatalok váltak szükségessé*, elképzeléseikhez nem állt rendelkezésükre Jézustól vagy a keresztények korábbi nemzedékeitől származó útmutatás. Ezért a Földközi-tenger vidékén mindenütt létezett ***zsinagógai gyülekezetek struktúrája*** szerint tájékozódtak, hiszen ezekből nőtt ki a kereszténység. A zsinagógai gyülekezeteket viszont ***„presbiterek”*** (szó szerint: „az idősebbek”, illetve „a

---

[5] Akinek kifogása volt valamelyik meghívó „házigazda” ellen, nyilván nem ment el hozzá; megfordítva: a meghívás elfogadása olyasmi volt, mint hallgatólagos megbízás egy szereppel.

[6] Apostolok cselekedetei, Péter első levele, az ál-páli „pasztorális [= lelkipásztori] levelek: 1. és 2. Timóteus, Titusz.

vének”) köre vezette. E presbitereknek semmilyen papi szerepük nem volt, de ők hozták meg a szükséges döntéseket, még az istentiszteletek kivitelezésére vonatkozóan is. A „vének” a gyülekezet tekintélyes férfiai voltak, és nem feltétlenül voltak valamennyien idős korúak.

A keresztény gyülekezetek egyre inkább ***átvették ezt a modellt***. Ez azt jelenti: az egyházi vezető hivatal kezdetét a keresztény gyülekezetek tekintélyes férfiainak ***kollegiális vezetése*** jellemzi. Feltételezhetjük, hogy ezek a presbiterek – legalábbis nagy részben – *a házi gyülekezetek vezetői* voltak, akik aztán egy-egy város valamennyi keresztényét képviselve találkoztak kollégáikkal, és vállaltak felelősséget. Éppígy feltételezhető, hogy a – presbiterként csak férfiakat ismerő – zsidó vezetési modell átvételével háttérbe szorították *a nők* addig talán még lehetséges szerepét, ti. hogy egy-egy házi gyülekezet „anyja” legyenek; mostantól egyértelműen férfiak töltik be a vezetői hivatalt.

Erről a presbiteri modellre való áttérésről tanúskodik az (1. század vége felé, álnéven íródott) ***első Péter-levél***, amely számára már annyira magától értődő volt ez a struktúra, hogy visszamenő hatállyal magát a (fiktív) Pétert is presbiterré teszi: „A közöttetek élő presbitereket tehát kérem én [Péter], a presbitertárs…” (1Pét 5,1; vö. 1Tim 5,12.19; 4,14).

Az Apostolok cselekedetei és a pasztorális levelek az ***„episzkoposz”*** („felügyelő”) megnevezést is említik a presbiter fogalma mellett; *mindkét fogalom ugyanazt jelöli*, és váltakozva használják őket: „…olyan presbitereket állíts szolgálatba, akik… feddhetetlenek…; a püspök ugyanis… legyen feddhetetlen…” (Tit 1,5-7; vö. ApCsel 20,17.28). Ez az azonosítás alighanem érvényes az első Timóteus-levélre vonatkozóan is, amely az episzkoposszal szembeni elvárásokról beszél (1Tim 3,1-7), s aztán még egyszer összefoglalólag „a vezetésben bevált presbiterekről” (1Tim 5,17; vö. 17.22. v.).

Az „episzkoposz” megjelölés – a „preszbüterosz” másik fogalmaként – alighanem azért honosodott meg, mivel a gyülekezetekben egyre növekedett a „pogánykeresztények” száma. A „görögök” fülében azonban igen furcsán csenghetett a „preszbüterosz” megnevezés, különösen akkor, ha az illető esetleg csak 30 éves volt. Ezért az „episzkoposz”, „felügyelő” megjelölést könnyebben érthették, már csak azért is, mert azt a hellenista városkormányzatok vezetői hivatalaira is használták.

Az egyház újonnan megteremtett vezetői hivatala tehát ***az újszövetségi kor végéig kollektív struktúrájú***, és presbiterek/episzkoposzok töltik be. Erről tanúskodik az első Kelemen-levél is, a római gyülekezetnek a korinthusi gyülekezethez 97/98-ban írt levele; a gyülekezeteket Rómában és Korinthusban is *presbiterek* vezették.

Ehhez a kollektív vezetői hivatalhoz még ***nem kötődtek papi képzettársítások***. Ha a presbiterek vezették az akkori házi gyülekezeteket, akkor bizonyára ők is elnököltek az „úrvacsora” ünneplésén. Ezeket a Jézusra emlékező ünnepléseket azonban csak az újszövetségi könyvek létrejötte utáni korban értelmezték *ószövetségi* kultikus elképzelésekkel, illetve a *politeista* környezet, illetve a *misztériumvallások* hasonló istentiszteleteinek mintáival. Ez oda vezetett, hogy *a presbiterek* egyre inkább a megszokott vallástörténeti értelemben vett *„papokká” váltak*.

A presbiteri/episzkoposzi hivatal átadása az első Timóteus-levél szerint a (többi) presbiter *közös kézfeltétele* által történt (1Tim 4,14; s ugyanígy a [fiktív] Pál révén: 1Tim 1,6).

A kézfeltétel a hivatal-átruházás bevett formája volt az ókorban. Az első Timóteus-levélben ehhez még nem társul a „felszentelés” mellékíze. A valamely hivatalba történő beiktatás („ordináció”) csak később, hagyományos kultikus elképzelések átvételével vált „felszenteléssé”, amit aztán következetesen minden lehetséges „alacsonyabb” szolgálat esetén is megtettek (lektorok, gyertyavivők, sekrestyések stb.).

Az újszövetségi írások létrejötte utáni korban aztán folytatódott a hivatalok fejlődése. Már ***Antiochiai Ignác*** (†117) is nagyjából a *mai értelemben vett* püspöknek érezte magát, olyannak, aki fölötte áll a presbitereknek. Ő az első tanúja az ún. ***monepiszkopátus***nak, tehát annak, hogy a – a kollektív vezetés helyett – ***egyetlen püspök*** vezeti a gyülekezetet: „Mindent Isten egyetértésében törekedjetek tenni, mert a püspök Isten helyettese, a presbiterek az apostolok tanácsának helyét foglalják el, a számomra oly igen kedves diakónusokra pedig Jézus Krisztus szolgálata van bízva…” (Levél a magnésziaiakhoz, 6,1).

Mi történt? Ez a fejlődés, amelynek terméke a monepiszkopátus, *vallásszociológiailag* valószínűleg szükségszerű volt. A testületekben mindig elég hamar kiválnak egyes tagok, akik a legaktívabbak, és afféle szóvivői szerepet vállalnak. Hosszú távon képtelenség, hogy a kollektívumok minden tagja teljesen egyenjogú legyen: *a testületeknek struktúrára van szükségük*. Ignác ennek a fejlődésnek a tanúja, mégpedig nemcsak önmagára, hanem Kisázsia és Görögország sok gyülekezetére vonatkozóan is; Pálhoz hasonlóan ő is több levelet írt, s ezeknek az első soraiban először mindig a gyülekezet episzkoposzát üdvözli – tehát azokban is létezett a monepiszkopátus. Csupán a rómaiakhoz írt levelében más a helyzet – Rómának ekkor még nem volt püspöke. Rómát illetően alighanem csak a 2. század második felének kezdetétől lehet monepiszkopátusról beszélni.

Ez a monepiszkopátus nyilván a gyülekezetek leghatékonyabb struktúrájának bizonyult, és ***a 2. század végéig az egész egyházban érvényre jutott***. Azóta létezik a *kettéosztott vezetői hivatal:* a monepiszkopátus és a presbitérium, vagyis a püspökök és a papok. Emellett a legrégibb időktől fogva létezik egy harmadik forma is, a diakonátus, ez azonban most nem témánk.

Már ***Római Kelemen*** első levele az egyházi hivatal létrejöttének *teológiai indoklását* nyújtja: „Az apostolokat Jézus Krisztus rendelte számunkra, hogy hirdessék az evangéliumot, Jézus Krisztust pedig Isten küldte el. Krisztus tehát Istentől jött, az apostolok pedig Jézus Krisztustól, de mindkettő szép rendben, Isten akarata szerint történt… Miután [az apostolok] a különböző vidékeken és városokban hirdették az igét, mindenütt elöljárókat állítottak, akiket előzőleg próbára tettek a Lélek által: püspököket [értsd: presbitereket] és diakonusokat az eljövendő hívők számára” (1Kel 42,1-2.4).

Ez az utólagos jámbor értelmezés *történelmileg hamis*, azóta mégis része a katolikus teológiának. Noha még a középkorban is akadtak olyan teológusok, akik tudták, hogy a monepiszkopátus ténylegesen a kollegiális presbiterátusból keletkezett, de az effajta kritikus hangoknak semmi esélyük nem volt, mivel az első Kelemen-levél hivatalindoklása alkalmasabb volt *a jogi viszonyok stabilizálására*.

Ma ideje lenne annak, hogy ***újra megvitassuk*** a vezetői hivatalok hagyományos struktúráját. Az egyházi hivatal történetéről megszerzett tudásunk teológiailag szabad teret nyit ahhoz, hogy átgondoljuk e hivatal konkrét kialakításának mai lehetőségeit.

Forrás: imprimatur, 2006/3

„Olyanok lesztek, mint Isten”

Az egyház válságának hátteréről

„Ó, milyen nagy a pap! ... Isten engedelmeskedik neki: Kimond két mondatot, és szavára az Úr leszáll az égből, és egy ostyába rejtőzik.”

A papságnak ezt a katolikus tanítás szerinti látásmódját Vianney Szent János, az Ars-i plébános képviselte. A papokhoz a papság éve alkalmából 2009. június 16-án írt levelében XVI. Benedek pápa egyetértően idézte ezeket a kijelentéseket. Hasonlóan nyilatkozott A katolikus papot megillető tisztelet c., 1905. február 2-án kelt pásztorlevelében Salzburg akkori hercegérseke, Johannes Katschthaler bíboros: „Mária egyszer hozta világra az isteni gyermeket. És lássátok, a pap ezt nem egyszer teszi meg, hanem százszor és ezerszer, valahányszor csak misézik.” A bíboros itt figyelmen kívül hagyta, hogy a misében nem a pap változtatja át isteni hatalommal az adományokat, hanem Jézus megbízására hivatkozva a közösség kéri Istent, hogy Szentlelke által Jézus jelenlétének jelévé váljék a kenyér és a bor.

Az említett túlzó papképben egyáltalán nem csupán a papok méltóságra és hatalomra törésének vadhajtásáról van szó, hanem már egy igen régi teológiáról is: Nazianzoszi Szent Gergely († 390) ezt írja a papról: „Felemeli az áldozatot a mennyei oltárra ... megújítja a teremtést ... újjáalkotja a mennyei világ számára, és ami a legmagasztosabb: megistenül, és feladata, hogy megistenítsen” (idézi a Katolikus Egyház Katekizmusa, 1589. cikkely). Jóllehet ugyanez a Gergely azzal indokolja meg Krisztus istenségét, hogy az ő feladata megisteníteni minket, amire csak Isten képes, itt a papot is felruházza a megistenítés hatalmával. E mögött az az alexandriai hellenista teológia áll, amelyet Szent Atanáz így foglalt szavakba: „Isten emberré lett, hogy mi istenekké legyünk” – Krisztus megbízásából és hatalmával a püspökök és a papok által is.

Egyszerre emberi és isteni

Ezért a II. Vatikáni zsinat szövegei szerint az egyház egyszerre emberi és isteni (Sacrosanctum concilium, 2 és Lumen gentium, 8). Az „isteni” itt nemcsak azt jelenti, hogy „Isten hozta létre” vagy „Isten Lelke működteti”, hanem azt is, hogy „a megtestesült Ige titkának hasonlatosságára” részesedik az isteni mivoltból. Ennek megfelelően az egyház azt tanítja önmagáról, hogy Jézus Krisztus által „a pásztorok hivatala a hit és az erkölcs kérdéseiben a tévedhetetlenség megfelelő karizmájával van felruházva” (a Hittani Kongregáció Mysterium ecclesiae kezdetű nyilatkozata, 1973. június 24.). Ez az önmaga tévedhetetlenségéről szóló tanítás megakadályozza az imént említett tanok és minden más dogma felülvizsgálatát, tehát az egyház hierarchikus struktúrájáról szóló dogmáét is (a pápai hivatalról vagy a papról alkotott képet). Ha mégis előfordul helyesbítés – például a II. Vatikáni zsinaton a vallásszabadsággal kapcsolatban –, akkor azt nem vallják be, hanem megpróbálják a tanítás folytonosságát hirdetni.

Tabu: bűnös struktúrák

Ebből adódik, hogy az egyház sosem képes bevallani bűnös struktúráit és vétkes mulasztásait, hanem mindig csak „az egyház egyes tagjainak” bűneit ismerheti el. De legalábbis ez idáig ezeket is gyakran titokban tartották, nem csupán a tettesek jó hírének kedvéért, hanem azért is, hogy megőrizzék az egyház, s különösen püspökei és papjai isteni szentségének látszatát. A legújabb időkben ez végzetessé vált az egyház tisztségviselői által elkövetett szexuális visszaélések kapcsán. Mégis igazságtalan lenne, ha ezért az egyház mostani vezető szerveit tennénk meg fő felelősnek, hiszen ők csak az adott hagyományokhoz alkalmazkodnak, amelyekben nevelték őket, és inkább csak a rendszer „áldozatai”. Aligha lesz változás ebben, amíg a pápák a fenti ismérvek alapján választják ki a püspököket, illetve a bíborosokat, akik aztán megválasztják a következő pápát.

Maga az eltúlzott papkép is egyik fontos oka az egyház jelenlegi válságának, mert azt eredményezheti, hogy valaki hamis vagy elégtelen feltételekkel vállalja papi nőtlenséget. Az állítólag „isteni” papot az a veszély fenyegeti, hogy úgy érzi: fölötte áll a maga korlátainak és az embertársi szeretetre való ráutaltságának, aztán elfojtja az érzékelhető közelség és gyengédség iránti vágyát. Istent tekinti tulajdonképpeni céljának, és nem veszi figyelembe, hogy éppen az emberi törődés és emberi közösség révén tapasztalhatjuk meg annak az Istennek a szeretetét, aki megajándékoz minket ezekkel a kapcsolatokkal és találkozásokkal. Helytelen feltételek megléte esetén aztán választott életformává válik az, amit adott esetben áldozatvállalással el lehet viselni, illetve Isten és az emberek iránti szeretetből, hittel ki lehet bírni. A hiba itt nem a cölibátusban van, hanem már a papról alkotott „természetfölötti” képben.

A latin egyházban csak súlyosbítja ezt a problematikát a papjelöltek nőtlenségi kötelezettsége: olyan életkorban követelnek tőlük életre szóló döntést, amelyben sokuk még nem képes fölmérni e lépés teljes horderejét. Az is előfordulhat, hogy a még meglévő erős anyakötődés vagy a fel nem ismert homoszexuális vagy pedofil hajlam látszólag megkönnyíti a lemondást a házasságról. Ha a papságnak feltétele a nőtlenség, akkor a jövendő papok gyakran nem lesznek képesek fölismerni, hogy csak hivatásuk kedvéért törődnek-e bele a cölibátusba, vagy pedig attól függetlenül mint a maguk életformájára mondanak rá igent. Az első esetben csak későbbi válságok árán lesznek képesek megtartani a nőtlenséget, vagy kudarcot fognak vallani. Gyakran születnek majd kompromisszumok, amelyektől az érintettek is szenvednek, és a cölibátus jó híre is csorbát szenved.

Az egyház ama képtelensége mögött, hogy helyesbítse túlzó önértelmezését és papképét, a megistenülésről szóló tanítása áll. Az „olyanná válni, mint Isten”-ről már a Biblia első könyvében szó esik – mindenesetre nem az embereknek szóló ígéretként, hanem szigorú tilalomként, mivel az halált eredményez: „A kert minden fájáról ehetsz, de a jó és rossz megismerésének fájáról nem szabad enned, mert mihelyt eszel róla, meghalsz” (Ter 2,16-17). Istenhez hasonlóan meghatározni akarni a jó és a rossz mércéjét (ezt jelenti itt a „megismerés”): a Biblia szerint az a bűn lényege. Az erre való kísértést a Biblia a kígyóval jelképezi (lásd az olyan szófordulatokat, mint „gyanú lopózott be” vagy „bizalmatlanság mérgezte meg a légkört”); a kígyó mondja: „Nem, nem fogtok meghalni; hanem Isten tudja: mihelyt esztek róla, megnyílik a szemetek; olyanok lesztek, mit Isten, és megismeritek a jót és a rosszat” (Ter 3,4-5).

A bűnbeesés történetében Isten nem azt mondja az embernek: „Nem vehetsz te magad a megismerés fájáról, hanem meg kell várnod, amíg én adok”, hanem azt: „Nem szabad enned róla, mert mihelyt eszel róla, meghalsz”. Lehetetlen, hogy bármilyen teremtett valóság olyanná legyen, mint Isten, mivel az Istennel egyenlővé „tett” vagy vált teremtmény önellentmondás. Ezért bibliai és teológiai szempontból egyaránt tarthatatlan dolog azt állítani: az ember „kegyelemből” arra hivatott, hogy olyanná váljék, mint Isten, csak ezt nem szabad önhatalmúlag magához ragadnia.

Helyesbítések az Apostoli zsinat mintájára

Egyetlen olyan zsinat volt az egyház történetében, amelyen kifejezetten viszonylagossá tettek, és ezzel helyesbítettek korábban érvényes tanokat: ez az Apostoli zsinat volt, amelyen eltörölték a körülmetélés törvényét és más zsidó törvények érvényességét a pogányságból megtért kereszténységre vonatkozóan; többé nem kellett zsidóvá válni ahhoz, hogy valaki keresztény lehessen (vö. ApCsel 15,1-35). Akkoriban „heves vitatkozás” volt (ApCsel 15,7). Ilyen messzeható zsinatra lenne szükség ma is, hogy helyesbítse a megistenülés tanát, amely a „platonizálódás” útján hatolt be a kereszténységbe. Lehetségesnek kell lennie, hogy újból csatlakozzunk a bibliai hitfelfogáshoz – vagyis hogy az ember kereszténnyé lehessen anélkül, hogy át kelljen vennie egy bizonyos görög filozófiát. Akkor majd felül lehet bírálni a túlzó és hierarchikus egyház- és papképet is.

Paul Weß

A szerző katolikus teológus, a lelkipásztorkodás teológiájának docense az Innsbrucki Egyetemen.

Forrás: www.wir-sind-kirche.at

Az egyház kemény iskolája

Jacques Gaillot püspök
a szegények egyházáért küzd – Európában

BRUTÁLIS KIHAJÍTÁS VOLT, vatikáni módra: Jacques Gaillot francia püspököt II. János Pál pápa 1995-ben fölmentette evreux-i püspöki hivatalából. Az alacsony termetű gall püspök előzőleg politikai másképtgondolkodóként, pacifistaként és atomenergia-ellenzőként szerzett magának megbecsülést. De nem emiatt váltották le.

Gaillot-nak a szegények melletti elkötelezettsége indította a Vatikánt arra, hogy felmentse hivatalából. A kedvelt főpásztor ugyanis sérülteket, valamint társadalmilag és műveltségileg hátrányos helyzetűeket helyezett felelős állásokba normandiai egyházmegyéjében. Róma ezért az egyház tekintélyvesztésétől félt, és *Partenia* hatalom nélküli címzetes püspökévé fokozta le Gaillot-t; Partenia ókori város volt, amely másfél ezer évvel ezelőtt tűnt el a Szahara homokjában.

Jacques Gaillot ma 78 éves, és töretlen az elkötelezettsége. A szeretetre méltó és energikus férfi hű maradt önmagához. Eltávolítása után megalapította a *www.Partenia.org* virtuális püspökséget, ahonnan hónapról hónapra több mint félmillió internethasználó kér tanácsot vallási ügyekben. Másfél éven keresztül hajléktalan házfoglalókkal élt együtt Párizs központjának közelében, a *Rue de Dragon*on.

Célja: meg akarja élni a szegények egyházát. Ezáltal összhangban van Ferenc pápával, aki ismételten fölveti ezt a kérdést. Kihívó kérdés ez: valóságos provokációnak hat, tekintettel az öreg Európa sok „polgári középosztály-egyházára” minden felekezetben.

Jacques Gaillot rászán egy napot, hogy tapasztalatairól beszélgessen velem.

„A SZEGÉNYEK EGYHÁZA EURÓPÁBAN?” Gaillot veszi a lapot, és rögtön országos jellegűvé teszi a kérdést, mondván, Franciaország egyházát ismeri a legjobban. Úgy látja, hogy a francia egyház „padlón van”: sok püs-

pökség elszegényedett vagy súlyos pénzügyi gondjai vannak; alig vannak már fiatal papok, s egyúttal csökken az elkötelezett laikusok száma; ez a kényszerűen elszegényedő egyház sok helyütt a társadalom peremére szorul, elsorvad; a társadalmilag, emberjogilag és politikailag elkötelezett katolikusok lassan kihalnak.

Ám a sötétbarna kötött pulóvert hordó, püspöki keresztet nem viselő, derűs férfi fénysugarakat is lát: „Azokban a polgári mozgalmakban, amelyekkel régóta együtt működöm („Jogot a hajléktalanoknak!”, „Jogot az illegális bevándorlóknak!”), a sok nem hívő vagy másként hívő mellett nem kevés meggyőződéses kereszténnyel is találkozom; az ő hitükben és tettrekészségükben olykor van valami világító és vonzó.”

Továbbá reményt kelt benne Ferenc pápa, aki meg nem szűnően beszél a szegények egyházáról, és előnyben részesíti azt: „A pápa központi gondolata a szegények egyházával kapcsolatban: Ki vagyok én, hogy ítélkezhetnék?”

„Ki vagyok én, hogy ítélkezhetnék?” – ismétli Gaillot püspök. „Az ítélkezés megtagadásával, az egyházi és tanítóhivatali erőszakról való lemondással kezdődik a szegények egyházához vezető út. És szép dolog, hogy sokan, éppen az egyháztól távol állók is spontánul megértik, mit akar Ferenc pápa a szegényekről szóló beszédével.” Gaillot püspök örül annak, hogy „a *Time* magazin mindössze kilenc hónap elmúltával választotta az év emberévé a pápát; II. János Pálnak tíz évre volt szüksége ehhez”, mondja, és nevet.

Mégis: Mi a teendő, ha a jövő elhasználtnak tűnik, és az a veszély fenyeget, hogy a félelmek megbénítják az egyházi intézményeket és a kereszténye ket? Gaillot válasza: „Meg kell tanulnunk – és nekem is meg kell tanulnom – a nélkül megöregedni, hogy megcsontosodnánk.”

AMIKOR MEGMUTATJA NEKEM a *Couvent de Saint Esprit* tágas, világosszürke épületét, ahol a *Szentlélek-misszionáriusok* egyik afrikai-francia közösségével lakik nem messze a párizsi Nagy Mecsettől, azt mondja Gaillot püspök: „A szegények egyházáról tanítani lehetetlenség; mesélni kell róla.” És elmeséli Michel történetét.

Amikor még Evreux püspöke volt, munkás aktivisták összehozták őt egy harmincéves férfivel, aki tíz éve dolgozott a gyárban, de pap akart lenni. „Michel erősen dadogott, ez volt a probléma”, emlékszik vissza, de ő bízott a fiatalemberben, az pedig járni kezdett a munkás környezetből származó, érdeklődő keresztények számára létrehozott Teológiai Hétvégékre. Amikor eljött a döntés ideje, hogy Michel megkezdje-e teológiai tanulmányait, Gaillot püspök alaposan elbeszélgetett a dadogóval. „Rettenetesen tépelődtem, két hang küzdött egymással a fejemben; végül kétségeim ellenére elküldtem Michelt Lille-be, hogy megkezdje tanulmányait.” Amikor a tanulmányi évek véget értek, a fakultás nem adott ajánlást a papszenteléshez, éppen Michel beszédhibája miatt. „Tehát rajtam volt a sor. És végül a bizalmam erősebb volt az ellenvetéseimnél, ezért pappá szenteltem Michelt.”

Ezzel a papszenteléssel betelt a pohár Róma számára: Gaillot elvesztette püspökségét. Egy évvel később meghívták őt kongresszusukra Franciaország munkáspapjai. „Ott ültem 600 pap között, és hallgattam, amint egyikük folyékonyan és ékesszólóan beszámol a konszernjében folyó kizsákmányolásról. És ki volt a szónok? Michel! A végén beszéltem vele, és kifejeztem örömömet folyékony beszéde miatt.” Michel így válaszolt: „Az ön kitartó püspöki bizalma sokat segített nekem abban, hogy legyőzzem a dadogásomat.”

HOGYAN INDUL ÚTNAK AZ EMBER A SZEGÉNYEK EGYHÁZA FELÉ? Gaillot püspök hosszasan elgondolkodik, mielőtt válaszolna, majd így szól: „Úgy, hogy megtanul hallani: meghallgatni és odafigyelni. Ez hosszú és nehéz út, amelyen járva az ember feltehetően elveszíti az akadémiai teológia nyelvezetét, akárcsak a túlzott klerikális magabiztosság halálos nyelvét. Még az Istenről szóló beszéd is megváltozik, visszafogottabb lesz. A szegények Istene nem olyan, aki pöffeszkedik.”

HOGYAN TANULJA MEG AZ EMBER A SZEGÉNYEK NYELVÉT? „Ez kemény iskola; ugyanolyan, mint amikor az ember idegen nyelvet tanul. Együtt kell élni az emberekkel. Rövid látogatásokkal nem lehet megtanulni ezt a nyelvet. Az egyházak nagy dolgot tűznek maguk elé, ha rálépnek erre az útra. Nem elég, ha egyházi szegénységszakértők, például karitászmunkatársak járatosak a szegények világának nyelvében: az egyház nem bízhat meg specialistákat a szegényekkel tartandó kapcsolattal; ha ezt teszi, elveszíti a közvetlen kapcsolatot velük.”

Gaillot, a szegények püspöke a német nyelvterület pénzügyileg és intézményileg jól ellátott egyházai számára is lát reményt: „A határok nyitottak, sok ember horizontja tágas. A Rajnán túl sok nagyvonalúsággal lehet találkozni. Amikor úton vagyok Dél-Amerika szegény régióiban, ismételten rátalálok olyan segítő projektekre, amelyeket német, svájci vagy osztrák keresztények adományai tesznek lehetővé.” Ugyanakkor a keresztények utaznak – és magukkal hozzák a szegények egyházaiban szerzett tapasztalataikat. Gaillot püspök azt szeretné, ha otthon gyümölcsöztetnék ezeket.

LÉTEZIK-E A SZEGÉNYEK EGYHÁZÁNAK SPIRITUALITÁSA? Jacques Gaillot igennel válaszol, és elmondja, hogyan imádkozik, amikor kora reggelenként úton van a párizsi metróval: „Oly sok fáradt ember van itt a világ minden tájáról, és ekkor csendben elkezdem a Miatyánkot – és rögtön megállok a kezdőszavaknál: Mi Atyánk! Ő mindenkit szeret, feltételek nélkül, nemre, vallásra, hatalomra vagy gazdagsára való tekintet nélkül.” Ebben érez meg valamit a szegények egyházának spiritualitásából, annak az egyháznak a spiritualitásából, amely „nyitott, önzetlen és védtelen”.

MARAD A NÁZÁRETI JÉZUSRA VONATKOZÓ KÉRDÉS. Tanult építőmesterként nem Galilea akkori középrétegéből származott-e? Gaillot püspök válasza: „Működésének magyarázataként Jézus azt mondja, azért jött, hogy jó, felszabadító hírt hirdessen a szegényeknek és elnyomottaknak. Názáret szegény kis fészek volt akkoriban, és az olyan görög-római jellegű városok építkezésein, mint a közeli Szeforisz, Jézus megtapasztalta az osztályellentéteket és a kizsákmányolást. Fiatal éveiben megismerte az élet keménységét és igazságtalanságát. Ebből a tapasztalatból merített azután, amikor Izrael útjait járta.”

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2014/2

Fél Anglia tótágast áll

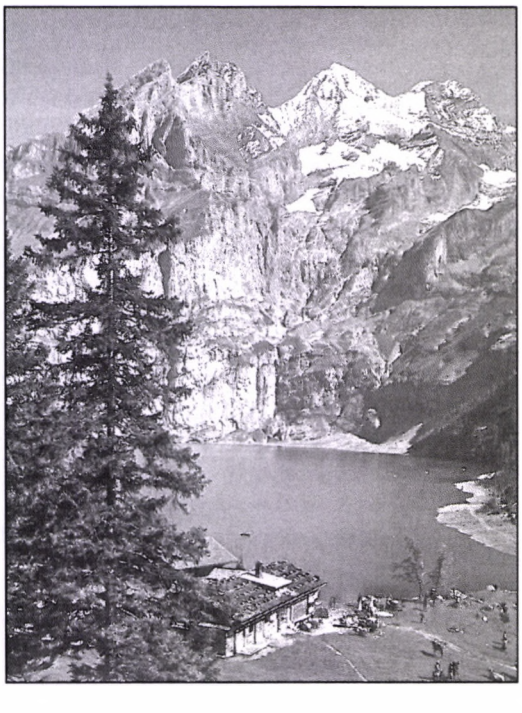
Vita az egyház és az állam viszonyáról

Az angol reformációnak nem volt Luthere, nem volt Kálvinja, csak egy királya, VIII. Henrik, aki leválasztotta az ország katolikus egyházát a pápaságról. Ám nem létezett anglikán hitvallás, maradtak a katolikus struktúrák, és az immár anyanyelven tartott liturgia megtartotta a régi formákat, de messzemenően a kálvinizmus hatása alá került. Az egyház még katolikus volt, egyúttal azonban reformált is. A két irányzat közötti belső feszültség mindmáig fennáll. Az egyesítő elem a változatlan püspöki hivatal, az határozza meg az egyházat.

E mellett áll a világi hatalom, a korona. Mindmáig a királynő a *Church of England* feje, ahogyan az államé is, noha minden hatalmat átadott az általános szinódusnak, illetve a parlamentnek. A királynő szimbolikus alak. A szimbólumok fontos, de meghatározhatatlan szerepet játszanak a brit kultúrában. Nagy-Britanniának nincs írott alkotmánya. Az egyháznak sincs. Az egyház nem köthet szerződést az állammal – mint Németországban –, hiszen része az államnak. Az általános szinódus lényeges döntéseit a parlament ratifikálja, ami mindeddig inkább csak úgy mellékesen történt.

De most hirtelen megváltozott a helyzet. Az általános szinódus ugyanis vonakodott megnyitni *a püspöki hivatalt* a nők számára is – általános felháborodást keltve a jobb- és a baloldalon egyaránt. Ez engem is fölháborított. Először nagy sokktól szenvedtem, és komolyan mérlegeltem, hogy a szolidaritás jeleként leteszem lelkészi hivatalomat. Miután azonban beszélgettem olyanokkal, akik hasonlóan éreztek, okosabbnak látszott tovább harcolni az egyházért. A liberális *Guardian* ugyanis azt írta. „Az egyház ma öngyilkosságot követett el.” A konzervatív *Times* pedig egyenesen kijelentette, itt az ideje annak, hogy véget vessünk az államegyháziságnak.

Hogyan volt lehetséges ez a szinódusi döntés? Hiszen időközben jelentős szerepre tettek szert a női papok! Évről évre több nőt szentelnek pappá, mint ahány férfit. Az egyházközségek többsége női püspököt kíván. A 44 püspökség közül csak kettő foglalt állást ezzel szemben. Miből fakad hát az abszurd választási eredmény? A magyarázat a választási rendszerben rejlik. A szinódus három kamarában szavaz: püspökök, lelkészek, laikusok. Minden kamarának kétharmados többséget kell elérnie egy törvény érvényesítéséhez. Tehát elég a szavazatok egyharmada valamelyik kamarában, hogy egy törvényjavaslat megbukjon. 44 püspök igennel szavazott, három nemmel; a lelkészek 74%-a igennel szavazott; a laikusok kamarájában azonban 6 szavazat hiányzott a kétharmados többség eléréséhez.

Kik voltak a játékrontók? Kik alkották azt a kisebbséget, amely megakadályozta – sokan azt mondják, „szabotálta” – a törvény meghozását? Itt botlunk bele az anglikanizmus egyik alapproblémájába. Létezik két ellentétes kisebbség, s ezek nagy buzgalommal képviselnek őskonzervatív álláspontokat. Egyfelől a *fundamentalisták* az egyház szélsőségesen protestáns szárnyán; ők a Biblia szó szerinti értelmezésébe kapaszkodnak, és azt mondják, írva van: „Az asszony legyen alávetve a férfinek!” A vitának vége. Másfelől ott vannak a *konzervatív* anglokatolikusok, akik a hagyományhoz kötődve ragaszkodnak ahhoz, hogy mivel a tizenkét apostol mindegyike férfi volt, ezt a hagyományt nem szabad megrendíteni. Sem Róma, sem az ortodoxia nem engedélyezi nők püspökké szentelését, tehát ökumenikus szempontból is elképzelhetetlen ennek megengedése, hangoztatják. Ismét vége a vitának.

Csakhogy: megigéző jelenség, hogy most nagy vita robbant ki Angliában az állam és az egyház viszonyáról. Eddig ez nem volt téma a nyilvánosságban, az ország ugyanis elvilágiasodott: a népességnek mindössze 7%-a aktív egyháztag, következésképpen az egyház ritkán jelenik meg a médiumok szalagcímeiben. Az államegyház nem több magától értetődő kulisszánál.

Most azonban az a helyzet, hogy ha az anglikán egyház államegyház akar maradni (a maga püspöki székeivel a felsőházban), akkor nem viselkedhet úgy, mint a női püspökök körüli vitában. Nem kellene-e a parlamentnek felszólítania az egyházat, hogy változtassa meg álláspontját? Hiszen Anglia egyházának lelkészei egyúttal állami hivatalnokok is!

A lehető leggyorsabban jogi formulát kell találni arra, hogy keresztülvigyék a nők püspökké szentelésének lehetőségét. A püspökök már jelezték hajlandóságukat. Minden tisztelet a kisebbség lelkiismeretének, de az egyháznak ismét cselekvőképesnek kell lennie.

Egyes konzervatívok bizonyára elfogadják majd a pápa meghívását, hogy csatlakozzanak a római egyházon belüli anglikán zárványhoz, amelyben – ha lelkészek – megtarthatják feleségüket. És mit csinálnak majd a szigorúan fundamentalista protestánsok? Sokan átmennek a majd a baptistákhoz, és akkor teljesen le kell mondaniuk a püspökökről. Színes kereszténység! Mindig is az volt. Öngyilkosságot biztosan nem fog elkövetni. Az ateisták hiába reménykednek.

Paul Oestreicher

Forrás: Publik-Forum, 2012/23

A szerző 1931-ben született, anglikán lelkész; Thüringiából származik, családja a náci időkben menekült Új-Zélandra.

*Korszerű jézusi liturgia**

A Jézus mintái szerinti és a mai teológiai alapismeretekre épülő keresztény liturgia ismérvei

1. A liturgia ***három mozgásnak ad teret*** – az Istentől az ember felé tartó, az embertől Isten felé tartó, és az Istennel együtt azok felé az emberek felé tartó mozgást, akik az ünneplő közösségen belül és kívül élnek. A liturgia ezenkívül szabad teret ad a kontemplatív csendnek, sőt a táncnak is.

1.1. Azoknak *a lépéseknek a sorrendjéről*, amelyekből a liturgia áll, az egyes egyházi közösségek állapodnak meg, az összegyházi ajánlások keretén belül. A cél az, hogy a mindenkori közösségek tagjai egyetlen nagy „körmenetként” legyenek képesek felismerni és megvalósítani az említett három lépést.

1.2. Nincs olyan parancs, amelynek értelmében egy igeliturgiának és egy „áldozati” liturgiának kellene követnie egymást. A döntő az, hogy a történést úgy szerkesszék meg mint *Isten életajándékainak ünneplését.*

1.3. Az istentiszteletre összegyűlteknek fel kell tudniuk ismerni, hogy *az ő ügyükről van szó*: Istenről és a világról, az életről és a halálról, a jóról és a rosszról, a félelemről és az elrejtettségről, a boldogságról, a szenvedésről és a korlátlan reményről.

1.4. A keresztény liturgia *nem* valami mélylélektanilag rekonstruált *véres rituálét* állít színre, és nem is valami üdvpedagógiai szándékú, a közösség megtisztítását célzó alapítási mítoszt vagy kultikus drámát. A közösség Isten jelenlétét ünnepli a Szentlélek által, szeretetben, és ettől a jelenléttől vár mindent, amire az élethez és a meghaláshoz szüksége van.

1.5. A keresztény közösség *nem egy papi cselekvés tárgya*. Jézus által minden hívő arra hivatott, hogy Isten lánya és fia legyen, s a keresztség által az (egyetemes) papságra kapott meghívást. Az istentiszteleten közösen ünneplik Isten életajándékait.

2. A keresztény liturgia megérteti velünk, ***miért hivatkozik a hitünk Jézusra:***

2.1. Az istentiszteleti ünneplés abban a hitben történik, hogy Isten Lelke által *Jézus jelen van a közösségben*. A Szentlélek vagy Isten „lehívásának” („epiklézis”) az istentisztelet egyetlen pontján sincs értelme, bármilyen fontosak is egyébként a jelek és jelszerű cselekmények.

2.2. Amikor a liturgia Jézusról beszél, az ő *egész történetére* gondol. Az istentisztelet eltérő módokon jeleníti meg, illetve emlékeztet Jézus történetére, mégpedig oly módon, hogy Jézus életét Isten feltétlen szeretetéről szóló Jó Hírként foghatjuk fel, s aztán dicsőítéssel és hálaadással válaszolhatunk rá.

2.3. A liturgia elszakad a kizárólag Jézus halálához és feltámadásához kötődéstől, ami az áldozati lakoma struktúrájára épült: A liturgia által azt hirdetjük, hogy Isten emberré vált szeretetteként Jézus értünk *élt*, és velünk *él*, de nem hirdetjük a halálát.

2.4. A liturgia *Jézus cselekedeteiről és beszédeiről* tanúskodik, s az ő szolgáló szeretetét éppúgy bemutatja, mint szenvedélyes kiállását azokért az emberekért, akiktől megtagadták az emberi méltóságot, az igazságosságot és a szeretetet; tanúskodik továbbá Jézusnak arról a *készségéről*, hogy Isten szabad szeretetének tanúsításáért meghaljon, valamint Isten végérvényes döntéséről, hogy az erőszakra (többé) ne válaszoljunk erőszakkal. A liturgia azt a hitet ünnepli, hogy a feltámadás révén *az életé az utolsó szó*, hogy a feltámadás egyúttal a válasz e világ igazságtalanságaira és szenvedéseire, és a halálra, amely hozzátartozik a halandó élethez.

2.5. A liturgia arra a hitre hív meg, hogy Isten szeretetében és Lelkében bízva *le fogjuk győzni* a világ végétől és a saját életünk végétől való *félelmünket*, és arra a jövőre irányítja figyelmünket, amelyben majd megtapasztaljuk egységünket Istennel és a teremtett világgal.

3. A keresztény liturgia ***Istent* áldja és magasztalja**: Isten a Teremtő, de Isten halandó emberfiává (is) vált, és ismeri az életünket. Isten jelen van a Lélekben és a szeretetben.

3.1. A liturgia azt a hitet fejezi ki, hogy Isten *az élet lelke*, amely minden életet és az élet minden elemét összetartja.

3.2. A liturgia ezért ügyel arra, hogy *ne* támogasson egyetlen olyan *világ- és istenképet* se, amely annyira eltávolítja egymástól Istent és a világot, Istent és az embert, mint azoknak a vallásoknak az elképzelései, amelyek megelőzték Isten emberré válását Jézusban. Ez azokra az istenmegnevezésekre is vonatkozik, amelyek kizárólag férfiként értelmezik Istent.

3.3. Ám a liturgia elszakad azoktól az elképzelésektől is, amelyek elvitatják tőlünk, emberektől *az élet jogát* abban az esetben, ha adósai maradunk Istennek a tisztelettel és a figyelmes szeretettel. Az élethez fűződő jogunk Isten szeretetében gyökerezik, elveszíthetetlenül.

3.4. A keresztény liturgia *bátorságot ad az élethez* – azáltal, hogy ennek az elveszíthetetlen szeretetnek a fényébe állítja adósságainkat, és az élet egyik ajándékaként ünnepli Isten megbocsátását.

3.5. A keresztény liturgia *szakít* azzal az elképzeléssel, hogy a megbocsátás nem lehetséges *vérontás* nélkül, s ennélfogva annak a tabutörésnek az ünneplése, amelyet földi emberként és feltámadottként maga Jézus hajtott végre, amikor útitársaira ráruházta a bűnök megbocsátásának hatalmát.

3.6. A keresztény liturgia komolyan veszi *azt a példát*, amelyet *Jézus* adott tanítványainak: A lábmosás által arra hívja meg a közösséget, hogy a szolgáló és egymást elfogadó szeretet szentségét ünnepelje.

4. A liturgia ***középpontja a Miatyánk***. Azáltal, ahogyan Jézus tanított minket imádkozni, teljes bizalommal szólíthatjuk meg Istent. Az „Atya” megszólítást ki lehet egészíteni, vagy helyettesíteni lehet az „Anya” megszólítással, annak kifejezésére, hogy a bizalomteli istenkapcsolatról van szó.

4.1. A Miatyánk a Hegyi Beszéd *boldogmondásaival* együtt hitünk nyelviskolája.

4.2. A Miatyánk és a békességszerzők dicsérete istengyermekségünket azzal a feladattal kapcsolja össze, hogy az irgalmasság, a megbocsátás készsége és az erőszakról lemondás által *békét teremtsünk* ott, ahol élünk.

4.3. A liturgiában komolyan veszszük, hogy *Isten megbocsátását meg akarjuk osztani* azokkal, akik vétkeztek ellenünk: beismerjük, hogy hatalmat adtunk önmagunk fölött a rossz-

---

* *A keresztény egyházak istentiszteleti liturgiái jobbára kiüresedtek és érdektelenné váltak; bizonyára ez is oka annak, hogy a templomok mindinkább kiürülnek. Az alábbi írás radikális a hagyományos felfogáshoz képest, de néhány ponton kétségtelenül elmarad a valódi Jézus szemléletétől és szándékától; mindazonáltal meggondolásra és továbbgondolásra, valamint aktualizálásra érdemes. – A szerk.*

nak, bocsánatot kérünk, és Isten nevében kölcsönösen meg is adjuk egymásnak a bocsánatot.

4.4. Azáltal, hogy kölcsönösen megbocsátjuk egymás bűneit, az összes hívők általános papságát gyakoroljuk, és azt tanúsítjuk, hogy a bűnbocsátáshoz nincs szükség hivatali papságra.

4.5. Az eucharisztia ünneplésének *semmi köze sincs a bűnök megbocsátásához*. Hogy többé ne adjunk tápot annak az elképzelésnek, amely szerint a bűnbocsánat Jézus engesztelő áldozatként felfogott halálának gyümölcse, ezért a liturgiában annak beismerése, hogy vétettünk Isten és az emberek ellen, valamint a bűnbocsánat megadása világosan az utolsó vacsora ünneplése *előtt* áll.

5. A keresztény liturgia ***az eucharisztiában*** Istent magasztalja a kenyér és a bor által az élet mindazon ajándékaiért, amelyek a mieink, s amelyeket élvezhetünk.

5.1. Az eucharisztia az az ünneplés, amely a vétel, az evés, az ivás, az ízlelés és a látás révén – a hallláson túlmenően – *felébreszti minden érzékünket*, hogy észrevegyük Isten életajándékainak bőségét és szépségét.

5.2. A keresztény liturgia *nem választja szét* ezeket az ajándékokat „lelkiekre” és „világiakra”. Az eucharisztia horizontja túlnyúlik a kenyéren és a boron, és magában foglalja Jézus értünk élt életét és az általa felkeltett reményt is.

5.3. Az élet minden ajándéka Istentől származik, és Isten szenteli meg azokat. Ezért az eucharisztia ünneplésén láthatóvá és hallhatóvá válnak azok a művészi adományok is, amelyeket egyes emberek Istentől kaptak; ezek is hozzájárulnak az Istennek mondott hálához, és az ő magasztalásához.

5.4. Jézustól tudjuk, hogy Isten azokkal azonosul, akik éheznek, testileg vagy lelkileg szenvednek, magányosak, rabságban vannak, akiket meghurcolnak, s akiknek emberi közelségre van szükségük. Ezért az emberek élettörténetei *összetartoznak* Jézus történetével, s az istentiszteleten azzal együtt meg kell szólaltatni őket.

5.5. A liturgia hidat ver az istentiszteleti közösség és a hétköznapi közösség között, illetve azok között, akik közösség, szeretet és vigasz nélkül élnek, akik testi vagy lelki szükséget szenvednek. Eucharisztia, koinónia („közösség”) és diakónia összetartozik, s *a liturgia a küldetésbe torkollik.*

6. A keresztény liturgia az egész Jézus-történet keretében emlékeztet azokra a ***szenvedésekre***, amelyeket kivégzése előtt és során viselt el ***Jézus***, mivel nem akarta visszavonni Isten szeretetéről tett tanúságát, amellyel Isten az életet szolgálja.

6.1. A liturgia úgy alakítja ezt a megemlékezést, hogy Jézus emberi szenvedését *nem állítja minden más szenvedés fölé*, amit más emberek és teremtménytársak elszenvedtek és elszenvednek ezen a földön – Jézus szenvedése ugyanis a velünk való együttszenvedés, azaz a maradéktalan megtestesülés kifejeződése.

6.2. A keresztény liturgia ezért úgy emlékeztet Jézus szenvedésére, hogy *egyúttal emlékeztet* az emberek és más teremtmények szenvedéseire is, amelyek ma nyugtalanítanak minket, és szeretetteljes megemlékezésre és cselekvésre ösztönöznek minket.

6.3. Ezt egy sajátos liturgikus mozzanat, a *keresztmeditáció* révén teszi, s közben a templomban ott lévő keresztekre és egyéb bibliai ábrázolásokra irányítja tekintetünket.

6.4. Kell, hogy azok az emberek, akik megemlékeznek Jézus keresztjéről és a ma élők szenvedéseiről, el is mondhassák, mi játszódik le bennük: a liturgia lehetőséget ad nekik erre.

6.5. A keresztmeditációhoz a mai szenvedőkért végzett könyörgés kapcsolódik, és meditatív csendet is magában foglalhat.

7. A kereszténység az őt megelőző vallásokból jött létre; azokkal és később keletkezett vallásokkal együtt beletartozik Isten észlelésének egyetemes földi történetébe. A keresztény liturgia ***olvasmányok és imádságok által szólaltatja meg*** Isten megtapasztalását.

7.1. A keresztény liturgia *nem használ* többé olyan olvasmányszövegeket, imádságokat vagy énekeket, amelyek azt a hitet fejezik ki, hogy *Isten kiválasztotta* az emberek bizonyos csoportjait, másokat pedig elvetett.

7.2. Mivel bibliai hagyományaink meghatároznak minket, még hosszabb időn át ezek teszik majd ki az olvasmányok és az istentiszteleten kifejtendő hagyományok („prédikációs szövegek”) nagyobb részét. Ezeket az *olvasmányokat* azonban *a következő szempontok alapján* fogják kiválogatni:

– ha Jézus-hagyományokat ábrázolnak vagy Jézusról szólnak, akkor Jézus *egész* történetéből választják ki őket,

– *nem* állnak annak a teológiának az uralma alatt, amely *engesztelő áldozatként* értelmezi Jézus erőszakos halálát,

– *nem* igazolják az állítólagos *„szent erőszak”* alkalmazását,

– Istenről alkotott elképzeléseiket illetően egyébként sem maradnak le Jézus igehirdetésétől.

Azokat a szövegeket, amelyek nem felelnek meg a fenti szempontoknak, de felelősek bizonyos problematikus egyház- és teológiatörténeti fejleményekért, ilyenekként fogják megnevezni – ha egyáltalán használják őket.

7.3. Az istentiszteleti szentírásmagyarázat feladata az is, hogy *megindokolja* az említett szempontokat, és a hozzájuk kötődő *búcsúvételt bizonyos hitbeli elképzelésektől*. A prédikációnak ugyanis az a feladata, hogy hallgatóit eleven, ma teológiailag felelősséggel vállalható hithez segítse hozzá.

7.4. A bibliai hagyományok mellett *nem bibliai hagyományokat is használunk* olvasmányokként az istentiszteleteken. Mindaz, ami nem szól Jézus ellen, a keresztény istentiszteleten is megszólaltathatja Isten tágasságát, teljességét és mélységét.

7.5. A bibliai és nem bibliai olvasmányokat szinonim módon, szintetikusan vagy antitetikusan lehet *értelmezni*, és ily módon tanúságot tenni az Isten-megtapasztalás egyetemes történetének tágasságáról; azáltal azonban érthetővé lehet tenni a vallási viták okait, illetve saját álláspontunkat is.

7.6. Az, hogy a nem keresztény hagyományokban *más istenneveket* alkalmaznak, nem akadálya annak, hogy használjuk őket. Istennek a Bibliában is sok neve van. Ezért az is lehetséges, hogy a különféle istenneveket az „Isten” szó általános alkalmazásával fogjuk egybe, s ezzel egymáshoz illesztjük a szövegeket.

7.7. Az értelmezésnek nem kell szükségképpen szószéki beszéd formájában történnie, hanem a hitről folytatott *nyílt beszélgetés* is lehet, és kisebb csoportokban is lehetséges.

7.8. Bármely olvasmányról legyen szó, akár a ténylegesen „vallásközi” Bibliából vesszük őket, akár a különböző szent írásokból, mindig érvényben van az alábbi teológiai alaptétel: *Isten* maga az igazság. A különböző vallások, teológiák és az egyes emberek csak perspektivikus töréssel közeledhetnek az igazság*hoz*, de sosem birtokolják *az* igazságot mint olyat.

Klaus-Peter Jörns

Forrás: *Klaus-Peter Jörns, Lebensgaben Gottes feiern. Abschied vom Sühneopfermahl: eine neue Liturgie. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 2007. – A szerző evangélikus teológus; 2012. decemberi számunkban közöltük Kereszt helyett jászol? c. írását.*

A szépség ereje

Átalakított templom, modern liturgia

A bejáratnál négy „liturgikus tisztségviselő” hölgy fogadja az istentiszteletre érkezőket: *Doris Kraus*, *Edeltraud Arbes*, *Monika Selfrin* és *Evi Kiene* – barátságos, középkorú asszonyok. Földig érő fehér karinget viselnek, világító sárga stólával. Minden érkezőt üdvözölnek. Nagycsütörtök van. Ezen az estén a katolikus egyház a világ minden táján az utolsó vacsorára emlékezik, Jézus utolsó együttlétére a tanítványokkal. Különleges nap ez a naptárban. És szokatlan, nem mindennapi lesz az azonnal kezdődő szentmise is a Mária Születése titulust viselő, aschaffenburgi elővárosi templomban. De a fehér karinges hölgyek előbb még válaszolnak az érkezők kérdéseire, megmutatják az üres helyeket és röviden elmondják a szertartás menetét.

Isten házának belső tere üres. Nincsenek padok. Fehéren és világító fényben ragyog a neogótikus templom belső tere. 1894-ben az Aschaffenburg melletti Schweinheim munkásai és parasztjai együtt építették fel ezt a templomot, amely kívülről hasonlatos Németország szerény kisemberek által látogatott templomainak százaihoz. Az üveges szekrényben lévő hirdetőtáblán a cserkészek, a közösségi karitász és az idősgondozók toboroznak érdeklődőket. Ugyanakkor a templom terében ultramodern ékszerként ragyog a Mária Születését ábrázoló szobor. A belső térben csak egy régi, megkoronázott, kezében arany jogart és a gyermek Jézust tartó Madonna emlékeztet a korábbi édeskés és szentekkel teli légkörre.

A kezdés

A több mint kétszázötven, 11 és 85 év közötti, az előbb még fecsegve egymás mellett álló ünneplő most nagy kört alakít. Helyenként kétkörösen. *Markus Krauth* plébános üdvözli őket: „Február óta, a farsangon át nyílt hittankurzuson együtt készítettük elő a húsvétot, az amerikai bencés atya, zen-remete és lelki tanító *David Steindl-Rast* Credo-könyvének irányításával, valamint a magunk böjti kurzusával.”

Az 57 éves Krauth atya elmondja az istentiszteleti közösségnek, hogy találkozott a már nagyon idős egykori káplánnal, *Wirz* atyával, aki az 1950-es években szolgált ebben a templomban. „Nagy a különbség a között, ahogy a schweinheimi keresztények akkor ünnepelték a nagyhét napjait és húsvétot, és ahogy mi ünnepeljük manapság”, mondja elgondolkodva. Ez az óriási különbség „kicsit különös a katolikus egyházban, amely még mindig nagyon a hagyományokra épít”. Majd így folytatja: „A jelenben az a veszély fenyeget, hogy eltékozoljuk a nagyhetet és a húsvét ünnepét, az egyházi év legintenzívebb időszakát.” Ezzel szemben a Mária Születése templomban „nagyon tudatosan” énekelnek, dolgoznak, böjtölnek és ünnepelnek.

Glória. Tömjénezés. Ragyogó fény. A ministránsok csengőszóval kísérik az egyházközség erőteljes istendicsőítését. A *Te Deum laudamus* [Téged, Isten, dicsérünk] éneket a templomtorony harangjainak zúgása kíséri. Ezután az istentisztelet valamennyi résztvevője helyet foglal a közel száz méter hosszú asztalnál, a templom falainak teljes hosszában, nagy négyszög alakban. Ünnepélyesen megterített, tavaszi virágokkal és világos zölddel díszített utolsó vacsorai asztal ez. A modern kialakítású székek csak mérsékelten kényelmesek: egyenes tartásra, éberségre kényszerítenek.

Csakúgy, mint sok más részlet, a székek is egy osztrák szobrászművésztől, *Leo Zogmayertől* származnak, aki a közösség kérésére végigkísérte a templom meglehetősen konfliktusokkal teli átalakítását. Ez a „kultúrforradalom” sokáig tartott, 1992-től 1999-ig. A würzburgi püspökség többször is beavatkozott – eredménytelenül. A teljesen megújult templomért folytatott viszálykodás azonban azt eredményezte, hogy a konzervatív katolikusok elvándoroltak más aschaffenburgi egyházközségekbe.

Csak egy átütő erejű, és megújítási elképzeléseiben a végletekig kitartó pap tud művészi forradalmat véghez vinni egyházjogilag, hatalmilag, valamint csoportdinamikailag. Ez a konstelláció azonban mindig kockázatot is rejt magában, mert nem ritkán nélkülözi a fenntarthatóságot. A reformegyházközségek Bécstől Eschbornig mind válságba jutottak, amikor a püspöki hatóságok kivették a plébániáról, és máshová helyezték át az újító, karizmatikus papokat.

Markus Krauth és a Mária Születése templom híveinek esztétikai szempontból nyitott többsége radikálisan kiürítette, és teljesen megújította a régi templomot. Itt csak a szent ünneplésben való éber, aktív részvétel lehetséges, szemben a régebbi gyakorlattal, amikor a hívek a mise alatt a félhomályban szundikáltak vagy álmodoztak. Itt nincsenek „nézők”, mindenki szereplője a liturgiának. Ezt biztosítják Leo Zogmayer figyelemfenntartó székei is.

Lábmosás

Az utolsó vacsorán Jézus megmosta tanítványai lábát. Az egyház megismétli ezt a baráti gesztust. A Mária Születése templomban azonban ez víz, tál és törölköző nélkül történik. A tágas térben négy pár széket állítanak fel. Mind a négy pár egyikén egy-egy liturgikus tisztségviselő foglal helyet, majd spontán módon feláll négy személy az

ünneplő asztaltársaságból, három idősebb és egy egészen fiatal, és helyet foglalnak a fehér karinges személlyel szemben. A köztük folyó párbeszédben történik meg, amit az újszövetségi lábmosás jelent, mondja Krauth atya: „odafigyelés, közeledés”. Eközben a közösség énekel, és a „lábmosási éneket” dúdolja: *Ubi caritas et amor, ibi Deus est.* Ahol szeretet és jóság, ott van az Isten.

A továbbiakban a teljesen megszokott katolikus miserendet követi az istentisztelet. Annyiban mégis különböző módon, hogy a szentmise résztvevői szoros közelségben ülnek az asztalnál egymás mellett és egymással szemben, miközben a felajánlási imát – amely részben hasonlít egy holland bázisközösség szövegére – és az átváltoztatás szavait mondja Markus Krauth.

Szentáldozás

A kereszt jelével ellátott, kerek eucharisztikus kenyér szétosztása és a kehelyből áldozás az asztalnál történik, szomszédról szomszédra haladva. Az áldozás után Krauth atya még egyszer beszél a nagyböjti hittankurzus utolsó pontjáról, a szentek közösségéről, amely nemcsak a régen meghalt mintaszerű keresztényeket foglalja magában. „A szentek közössége konkrétan a mi közösségünkre vonatkoztatva azt jelenti, hogy tudunk a másikról, és osztozunk a sorsában. Hasonlóan az első keresztényekhez, akik egy pogány környezetben minden vasárnap találkoztak, hogy megtörjék egymással a kenyeret, és Jézust ünnepeljék.”

A záró áldás után az asztalszomszédok még sokáig ülve maradnak, fehérbor, üdítő és kenyér mellett. Később a plébános is közéjük ül. Baloldali szomszédom, *Gabriele Mages* lánglelkű tagja a közösségnek. Aktívan végigcsinálta a hosszú átalakulási folyamatot, és „sok erőt merít az éber figyelmet követelő istentiszteletekből”. *Walter Peeters* lelkipásztori referens azt mondja: „A nagyhét alatt négyszer alakítjuk át a templombelsőt: virágvasárnapra a diadalúthoz állítjuk fel a székeket, nagycsütörtökön a nagy asztalnál ünnepelünk, nagypénteken a székek keresztútként kanyarognak a Golgota felé, a húsvétot pedig az oltár körüli koncentrikus körökben ünnepli a közösség.”

Jobboldali szomszédom, *Hildegard Brand* boldog, hogy ehhez a különleges egyházközséghez tartozik. Szerinte az „istentisztelet szép és bensőséges”. A szemközti házaspár viszont már szkeptikusabb. A férj: „Csak a feleségem kedvéért jövök.” És még hozzáteszi: „Az újítóknak több kompromisszumot kellett volna kötniük a korábbiakkal.” Markus Krauth atya vidámságot áraszt. „Számomra egyértelmű volt, hogy pontosan ezt az utat kell járnom a közösséggel. A közös találkozás a modern művészettel és esztétikával nálunk a hit ünneplését erősíti, és ez nagyon sok erőt ad a közösségnek.”

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2012/10

Elfecsérelt percek

Gyakran kísérem figyelemmel a rádióban a vasárnap délelőtti istentiszteleteket: mint felekezeten kívüli istenkereső elsősorban azt mérlegelem, hogy „Isten szolgái” milyen hatékonyan használják fel a rendelkezésükre álló időt (kb. 55 perc) arra – mert mi más is lehetne a fő feladatuk?! –, hogy hidat építsenek Isten és az emberek között.

A műsoridő elején például megtudhatjuk, hogy az adott „istenháza”, illetve annak az orgonája kinek/kiknek a jóvoltából és mikor létesült, hányszor építették újjá, s hogy a toronyban hány harang „lakik”.

Ezt követi a gyülekezet bemutatása: mióta létezik, az idők folyamán hogyan alakult a létszáma, jelenleg mennyire aktív. (Ebben a részben esetenként olyan rendkívül fontos információnak is a birtokába juthatunk, hogy az általuk alapított cserkészcsapat az országban hányadikként jött létre.)

Az „érdemi” részben a hívek több ízben is dalra fakadnak: teljes erőbedobással (igyekszenek kitenni magukért!) olyan énekeket zengnek, amelyeket legtöbbször csak az adott felekezet tagjai ismernek, értenek.

A szertartás gerincéhez tartozik az adott egyház vezetősége által arra a vasárnapra előírt „szent olvasmány” megtárgyalása, értelmezése: ettől még akkor sem lehet eltérni, hogyha a hallgatóság őt százszor jobban érintő aktuális kérdésekben várna segítséget, iránymutatást.

A végén értesülhetünk általunk nagy valószínűséggel nem ismert személyek haláláról, temetésének helyéről, időpontjáról, arról, hogy másokat mikor keresztelnek, esketnek, hogy a bibliakör, az ifjúsági csoport stb. tagjai, illetve a hittanra járók melyik nap és hány órakor találkoznak: Miért nem lehet mindezt akkor elmondani, amikor már lejárt a műsoridő, s nincs ott a mikrofon?

Az ünnepélyes zárást esetenként két-három himnusz eléneklése jelenti.

Sajnálatos módon rendszerint azt látni, hogy a pap valósággal kínlódik, hogy mivel töltse ki a rendelkezésére álló időt, ahelyett hogy közel hozná Istent az emberekhez, főszereplővé tenné az életükben, s megmutatná, hogy miként kell Vele összhangban lenni, Neki tetszően élni.

Nagy erővel, meggyőzően kellene tudatosítaniuk, hogy Isten országa nem egy távoli, ködös álomvilág, hanem olyan valóság, amelyet naponta jelenvalóvá lehet tenni Istenre hangolt, Isten elvárásai szerint élő, a szeretet egyetemes törvénye alapján cselekvő emberek által. (Gondolhatunk ennek kapcsán például a tavalyi árvíz vagy a márciusi hóözön idején nyújtott sok önzetlen segítségre.)

Rengeteg hatás, információ éri az embereket, rángatják, taszigálják, csábítgatják őket jobbra-balra: úgy érezhetik magukat, mintha egy sötét, félelmetes erdőben botorkálnának. Meg kell őket tanítani arra, hogy ilyenkor *felfelé kell nézni, az Isten által gyújtott világosságra,* mert az mindig megmutatja a helyes irányt, s így nem kell félniük, hogy elvesznek.

A szürkeség, a kilátástalanság érzése is gyakran eluralja embertársaink lelkét: fontos lenne, hogy tudják, miként kell megtisztítaniuk az őket Istennel összekötő csatornákat (ezeket legtöbbször a gyűlölet, az irigység, a kapzsiság tömíti el), s beengedniük magukba, az életükbe a Teremtőt, hogy ezáltal színessé, tartalmassá, boldoggá váljon földi létük.

Talán az eddigiekből is kiviláglik, hogy szerintem mivel, hogyan kellene kitölteni a szűkre szabott egy órát, s akkor talán jóval többen ülnének a templomok padsoraiban, s vasárnap a Kossuth rádió 10 órai hírei után jóval kevesebben csavarnák tovább a keresőgombot.

Zámbó Zoltán

Amikor a gondolkodás megnyitja a szemet

Egy valamikori kapucinus szerzetes gondolatai

Energiarabló munkám ellenére belső nyugtalanságom egyre növekedett. Mind jobban tudatosult bennem, hogy valami nincs rendben az életemmel. Valami lényeges hiányzott. Eljött az ideje, hogy átállítsam a váltót. Mi nem stimmel az életemben? Mi az életem igazsága? Ha nem találok választ erre, akkor az életem nem lesz összhangban a belsőmmel. E sötét világképben csak évekkel pappá szentelésem után támadtak az első szakadások. Most először tanulmányoztam a Szentírást a morálteológia szemüvege nélkül, és fölismertem, hogy a Bibilia egyetlen helyen sem ítéli rossznak a szexualitást. Ellenkezőleg, a férfi és a nő Isten képmása a házassági kapcsolatban, s így a szexualitásban is. Ez vitathatatlan. Elkezdtem kritikusan megvizsgálni az egyházatyák kijelentéseit, és rájöttem, hogy bizonyításaik korhoz kötötten hamisak, mivel ami a házasságot és a szexualitást illeti, a gnózis tévtanán nyugszanak.

Ezért behatóan kezdtem foglalkozni a gnózissal és annak a kereszténységre gyakorolt hatásával. A gnózis a zsidóság ezoterikus áramlataiból nőtt ki, és a kereszténység misztikáját is megihlette. Bizonyos görög filozófiai áramlatok pedig már korábban is hatottak a gnózis létrejöttére.

Éppígy elkezdtem felülvizsgálni az egyházi tanítóhivatalnak a cölibátusról tett kijelentéseit. Itt is meg kellett állapítanom, hogy sok minden hamis. Ezért éveken át tanulmányoztam a kötelező cölibátus történetét, de már e tanulmányozás kezdetén felismertem, hogy a kötelező cölibátus milyen hamis dolog általánosságban, és sajátosan az én esetemben, és hogy nem tudom, és nem is akarom ezt az utat járni. Hazugság lenne.

Anni

Éppen ebben az időszakban ismertem meg Annit, és Isten gondviselését látom abban, hogy éppen ekkor küldte őt az utamba. Nem volt szerelem első látásra. De az évek során nagy vonzalom alakult ki köztünk. Amikor Anni nem volt jelen, mert szabadságra ment a szüleihez, vagy szabad idejében sétálni indult, valami hiányzott nekem. Egész nap nyugtalanul járkáltam ide-oda, és állandóan azt figyeltem, nem jött-e már meg. Aztán ha ismét jelen volt, kisütött a nap a szívemben, és boldog voltam, anélkül hogy ezt valóban bevallottam volna magamnak. Minden nap elveszett számomra, amikor távol volt. Egyre jobban megismertem és becsültem lényegi tulajdonságait, amíg föl nem ismertem, hogy ő lenne az igazi nő számomra. Így történt, hogy egy napon megvallottam neki szerelmemet. A kettős élet nem jött szóba számomra, ezért nem maradt más hátra, mint hogy felmentésemet, laicizálásomat kérjem Rómától.

Ennek az eljárásnak a során szerzetes papként rendkívül kínos kikérdezésnek kellett alávetnem magam a bécsi egyházmegyei bíróságon. Eközben kijelentettem a Rómából kiküldött bírónak, Dr. Eugen Psiuknak, hogy bármikor kész vagyok folytatni a papi szolgálatot, mihelyt megszűnik a cölibátus törvénye. Naivitásomban azt hittem, hogy ez néhány éven belül bekövetkezik. Hiszen a II. Vatikáni zsinat nyomán óriási újrakezdési hangulat volt az egyházban. Sok mindent már megreformáltak. Azt képzeltem, hogy csak az asztalra kell tenni a témával kapcsolatos tudományos tényeket, és a felsőbbség kénytelen lesz megváltoztatni a törvényt, hiszen nem ragaszkodhat hozzá a Szentírás ellenében! Ennyire istentelen nem lehet, gondoltam. Dr. Psiuk is azt mondta nekem e per végén: „Ha érvényét veszti a cölibátus törvénye, és ez hamar bekövetkezik, akkor ön lesz az elsők egyike, aki ismét gyakorolhatja papi hivatását." És hozzánk hasonlóan sokat hitték, sok püspök is, hogy hamarosan változik valami. Senki sem gondolta, hogy az őskonzervatív püspökök kicsiny csoportja megakadályozhatja ezt.

Új életem

A felszabadulás hallatlan érzése töltött el, de valami súlyos belső megterhelés is, hogy nem gyakorolhatom papi hivatásomat. Új embernek éreztem magam, olyannak, aki ismét visszatért az emberi társadalomba. Ismét olyasmit éreztem, amit életörömnek szokás hívni. Még az étvágyam is visszatért, ismét tudtam örülni a természet színes pompájának, és élveztem azt, amikor Annival sétálni vagy kirándulni mentem. Élveztem ezt a felszabadulást. Nagy tetterő töltött el, olyan tetterő, amilyet már régóta nem ismertem. Éreztem, hogyan vezeti valaki más az életemet. Ösztönösen tudtam, hogy képes leszek megbirkózni minden rám váró nehézséggel. Ennek ellenére nagyon szenvedtem attól, hogy nem követhetem papi hivatásomat. De hittanárként és sok plébániai testületben végezhettem lelkipásztori munkát.

Így aztán beléptem a megházasodott papok egyesületébe is, és azóta küzdök azért, hogy megváltoztassák a pappá szentelés feltételeit. Számomra nem a cölibátus megszüntetéséről, hanem a cölibátus kényszerének megszüntetéséről van szó. Noha már régen föladtam a reményt, hogy még megélhetem papi hivatásom újbóli gyakorlásának lehetőségét, mégis tovább fáradozom – a jövő egyházának kedvéért.

Ma már 42 éves házasok vagyunk Annival, öt csodálatos gyerekünk és már hét unokánk van. Szerelmünk nemcsak hogy nem hűlt ki, hanem egyre bensőségesebbé és mélyebbé válik. Egyre jobban megértem, hogy Isten a szerelem, és ő ültette el szívünkben a szerelmet. A szerelem több mint szexualitás, de az erotikát és a szexualitást is belefoglalja a teljes emberi szerelembe. A szerelem mindent átfog. Aki azt állítja, hogy a „szüzesség" mint olyan magasabban áll, mint a házasság, ahogyan ezt a Tridenti zsinat képviselte, az még semmit sem értett meg Istenből.

Mi ketten, Anni és én, ismételten álmodoztunk arról, hogy egyszer együtt vezethetünk egy plébániát Jézus szellemében. Ez az álmunk mindmáig nem teljesült. Keserű felismerésünk ez. Ennek ellenére örömmel és elégtétellel tekintek egy gazdag és teljes életre. Feleségem és gyerekeim szeretete, valamint a hitem az erőforrásom. Sok barátom, pap kollégám és hihetetlenül sok szimpatizáns támogat. Az egyházam iránti szeretetem és hűségem töretlen. Az egyházi vezetés csak töredéke az egyháznak. Reformokra buzdítani ezt a vezetést, ez is része törekvéseimnek. Azt remélem, hogy a Szentlélek egy napon fellobbantja az egyház befelé és kifelé egyaránt irányuló megújulásának tüzét. Mindkettőre szükségünk van.

Hans Chocholka

Forrás: Kirche In, 2013/12

A Katakomba-szerződés a II. Vatikáni zsinaton

Ismertetés

1965. november 16-án, néhány héttel a II. Vatikáni zsinat befejezése előtt a zsinati atyák közül 40 püspök a Róma melletti Domitilla-katakombában gyűlt össze, és a közösen bemutatott szentmisét követően fogadalmat tett: a katakomba templomának oltárán aláírt egy 13 pontból álló dokumentumot, amelyben önként kötelezték magukat arra, hogy a zsinat befejezése után, hazájukba visszatérve az evangélium és az ősegyház szellemiségének megfelelően élnek és látják el püspöki szolgálatukat:

Vállalták, hogy osztoznak a híveik többségét kitevő szegények sorsában, például a lakás, az étkezés, öltözködés és közlekedési eszközök igénybevételének területén. A püspöki „hivatal" jelvényeit sem drágafémekből, hanem olcsó anyagokból készíttetik, elutasítják a hatalmat kifejező hagyományos megszólításokat (például „monsignore", „őeminenciája"), és egyszerűen „atyának" szólíttatják magukat. Lemondanak mindenféle vagyonról. Nagy súlyt fektetnek a társadalmi igazságosság megvalósulásának elősegítésére nemzeti és nemzetközi területen egyaránt. Nagyobb szerepet juttatnak az egyszerű híveknek („laikusoknak"), fontosnak tartják a püspökök kollegialitását és a nyitottságot minden egyháztag, illetve a másvallásúak felé egyaránt.

A szerződéshez a későbbiek során mintegy ötszáz püspök csatlakozott, nagyrészt az úgynevezett harmadik világból.

A szerződés előzménye

A szerződés létrejötte főként a zsinat alatt megalakult „Szegények egyháza" püspöki csoportosulás tagjaihoz köthető, de e csoport létrejöttének is volt előzménye.

A szóbeli hagyományok szerint maga XXIII. János pápa tette fel a kérdést nem sokkal a zsinat előtt: „Nem volna itt az ideje annak, hogy a pápai trónról letöröljük azt a császári port, amely Nagy Konstantin óta rakódott rá?" – 1962. szeptember 11-i rádióbeszédében is a „szegények egyházáról" beszélt, arról, hogy az Egyháznak jelnek kell lennie, Isten kivétel nélkül minden emberre irányuló szeretetének jelévé, és hogy Jézusban az isteni szeretet elsősorban a szegények és elnyomottak felé fordulásban mutatkozik meg.

A szegények felé fordulás fontosságát hangsúlyozták a francia származású, de már Názáretben tevékenykedő, nagytekintélyű egykori teológiaprofesszor, *Paul Gauthier* és az általa alapított testvériség tagjai, akiknek az volt a céljuk, hogy „az emberek, akik ma az Egyházra néznek, a názáreti Jézust, az ácsot ismerjék fel benne".

A közel három évig tartó zsinat alatt különösen sokat fáradozott a szegények ügyéért *Giacomo Lercaro* bolognai érsek és *Helder Camara*, Rio de Janeiro akkori megyés püspöke. És bár a zsinat ideje alatt megválasztott új pápa, VI. Pál például lemondott a korábban használt pápai hatalmi jelvények (például a triara), ill. öltözet egyes darabjainak viseléséről, ennek ellenére viszonylag kevés zsinati dokumentumba került be a szegénység kérdése.

A kevés kivétel egyike a *Lumen gentium* kezdetű, az Egyházról szóló zsinati dokumentum (konstitúció), amelynek 8. fejezetében ezek a mondatok szerepelnek:

„... Az Egyház, jóllehet küldetéséhez rászorul emberi eszközökre, nem arra törekszik, hogy földi dicsőséget keressen, hanem arra, hogy saját példájával is terjessze az alázatosságot és az önmegtagadást. Miként Krisztust az Atya azért küldte, hogy örömhírt vigyen a szegényeknek, ... gyógyítsa a megtört szívűeket (Lk 4,18), keresse és üdvözítse, ami elveszett (19,10), hasonlóképpen az Egyház is szeretettel veszi körül mindazokat, akiket az emberi gyengeség gyötör, sőt szegény és szenvedő alapítójának képmását ismeri föl a szegényekben és szenvedőkben..."

Ennek ellenére a zsinat egészét nézve viszonylag marginális maradt a „szegények egyházának" ügye, valószínűleg azért, mivel a püspökök zöme gazdaságilag fejlettebb országokból érkezett, vagy ott nevelkedett, ezért kevéssé érezték át a kérdés fontosságát. Másképp volt a „harmadik világ" országainak, különösen Latin-Amerika püspökeinek esetében. Ők voltak azok, akik fontosnak tartották a szegények képviseletét, és hogy az általuk képviselt szellemiség tovább éljen a zsinat befejezése után is. Ezért született meg a „Katakomba-szerződés".

A szerződés utóélete

Helder Camara ösztönzésére 1968-ban összehívták a kolumbiai Medellinbe a CELAM (Consejo Episcopal Latinoamericano), a Latin-amerikai Püspöki Tanács második általános ülését, ahol újra napirendre vették a Katakomba-szerződés gondolatait. A kontinentális összejövetel fő témája lett, milyen válaszokat adhat az Egyház a szegénység és a szabadság kérdésére. A hit védelmét összekapcsolták a szegényekkel és elnyomottakkal vállalt szolidaritással, és a latin-amerikai egyházat megnyitották a fölszabadítás teológiája számára.

A medellini püspöki összejövetel igen nagy hatással volt a helyi egyházak életére. Megváltoztatta sok püspök életmódját és szolgálatának stílusát, sok pap és szerzetes választotta az egyszerű emberekkel való együttélést és közös munkálkodást. Az egyházi vezetők bátrabban emeltek szót a társadalmi igazságtalanságok ellen, ami egyes konzervatív vatikáni tisztségviselőkben riadalmat keltett. A marxizmus ideáitól félve a kúria megpróbálta fékezni az egyházi vezetők túlzottnak vélt politikai szerepvállalását.

A szerződés szelleme azonban végig élő maradt a latin-amerikai egyházban. Ezt tanúsítják a 2013 márciusában megválasztott Ferenc pápa eddig ismertté lett gesztusai és beszédei is.

A „Katakomba-szerződés”

Egy szolgáló és szegény egyházért

Róma, 1965. november 16.

(A dokumentum szövegét a Norbert Arntz által készített német fordítás alapján közöljük.)

Mint püspökök, akik a II. Vatikáni Zsinatra egybegyűltünk, tudatára ébredve annak, mennyi minden hiányzik még ahhoz, hogy életünk megfeleljen az evangéliumi szegénységnek, kölcsönösen megerősítve egymást abban a szándékban, hogy együtt cselekedjünk annak érdekében, hogy ne legyünk magunkba zárkózottak és önteltek, egységben minden püspöktestvérünkkel, mindenekelőtt abban bízva, hogy megerősít bennünket a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak a kegyelme, valamint egyházmegyéink híveinek és papjainak az imádsága, gondolatban és imádságban a Szentháromság, Krisztus Egyháza és egyházmegyénk papjai és hívei elé állunk, alázatosan és gyengeségünk tudatában, de ugyanakkor teljes elhatározottsággal és minden erővel, amit Isten kegyelmétől remélünk, *elkötelezzük magunkat a következők mellett*:

1. Arra fogunk törekedni, hogy úgy éljünk, amint a körülöttünk élő emberek élik hétköznapi életüket a lakás, étkezés, közlekedés és hasonlók tekintetében (vö. Mt 5,3; 6,33-34; 8,20).

2. Egyszer s mindenkorra lemondunk arról, hogy akár a látszat szerint, akár ténylegesen gazdagok legyünk, különösen ami a hivatali ruházatunkat (drága anyagok, hivalkodó színek) és hivatali jelvényeinket illeti, amelyek nem készülhetnek drága anyagból – sem aranyból, sem ezüstből –, hanem meg kell felelniük az Evangéliumnak (vö. Mk 6,9; Mt 10,9; Apcsel 3,6).

3. Nem fogunk sem ingatlant, sem ingóságot birtokolni, sem saját bankszámlával rendelkezni, és minden valóban szükséges tulajdonunkat az egyházmegye, illetve szociális vagy karitatív intézmények nevére íratjuk (vö. Mt 6,19-21; Lk 12,33-34).

4. Hacsak lehetséges, egyházmegyénk pénz- és vagyongazdálkodását olyan laikusok bizottságára bízzuk, akik megfelelő szakértelemmel és apostoli lelkülettel rendelkeznek, annak érdekében, hogy mi püspökök ne gondnokok és intézők, hanem pásztorok és apostolok lehessünk (vö. Mt 10,8; ApCsel 6,17).

5. Elutasítjuk, hogy akár szóban, akár írásban olyan címekkel szólítsanak meg bennünket, amelyek társadalmi jelentőséget vagy hatalmat fejeznek ki (eminenciás, excellenciás, monsignore…). Ehelyett azt szeretnénk, hogy atyának (padre) szólítsanak bennünket, ami megfelel az Evangéliumnak (vö. Mt 20,25-28; 23,6-11; Jn 13,12-15).

6. Magatartásunkban és társadalmi kapcsolatainkban el akarjuk kerülni annak minden látszatát, hogy a gazdagokat vagy a hatalmasokat bármiféle előnyben vagy kivételes bánásmódban részesítjük – például istentiszteletek és társadalmi összejövetelek alkalmával, akár vendégként, akár vendéglátóként (vö. Lk 13,12-14; 1Kor 9,14-19).

7. Hasonlóképp kerülni fogjuk, hogy másoknak hízelegjünk, hiúságukat legyezzük, vagy kezükre játszunk, amikor adományokat kérünk vagy köszönünk meg, vagy bármilyen más okból. Híveinket arra fogjuk kérni, hogy az adományozást tekintsék az istentiszteletek, az apostoli munka és a szociális tevékenység normális, természetes részének (vö. Mt 6,2-4; Lk 15,9-13; 2Kor 12,4).

8. A gazdaságilag hátrányos helyzetben lévők, elhanyagoltak apostoli-pasztorális szolgálata érdekében mindent rendelkezésre bocsájtunk, amit ez a szolgálat megkíván tőlünk: pénzben, időráfordításban, együttérzésben vagy anyagi eszközökben, anélkül hogy ezzel egyházmegyénk más személyeinek vagy csoportjainak kárt okoznánk. Támogatni fogunk minden laikust, szerzetest és papot, akiket az Úr arra hív, hogy életüket és munkájukat megosszák a szegényekkel és a munkásokkal, és így hirdessék számukra az Evangéliumot (vö. Lk 4,18; Mk 6,4; ApCsel 18,3-4; 20,33-35; 1Kor 4,12; 9, 1-27).

9. Tudatában annak, mit kíván meg az igazságosság és a szeretet, arra fogunk törekedni, hogy a jótékonysági cselekedeteket átváltoztassuk olyan szociális intézmények kialakítására és működtetésére, amelyek az igazságosságon és a felebaráti szereteten alapulnak, és minden férfira és nőre egyaránt tekintettel vannak. Ezzel szerény szolgálatot tudunk tenni az illetékes állami szervezeteknek (vö. Mt 25,31; 25,46; Lk 13,12-14; 33,34).

10. Mindent meg fogunk tenni azért, hogy kormányunk és közszolgálataink felelősei olyan törvényeket, struktúrákat és társadalmi intézményeket hozzanak létre és működtessenek, amelyeket megkíván az igazságosság és az egyenlőség, az egyes emberek és az emberiség harmonikus fejlődése. Ezáltal olyan új társadalmi rendnek kell megszületnie, amely megfelel az emberi és istengyermeki méltóságnak (vö. ApCsel 2,44-45; 4,32-35; 5,4; 2Kor 8 és 9; 1Tim 5,16).

11. Mivel a püspöki kollegialitás akkor felel meg legjobban az evangéliumnak, ha az az emberiség azon nagyobb részének szolgálatában valósul meg, amelyik testi, kulturális és erkölcsi nyomorban él (ilyen az emberiség kétharmada), kötelezettséget vállalunk arra, hogy:

– lehetőségeink szerint részt veszünk a szegény nemzetek sürgős projektjeinek megvalósításában,

– nemzetközi szervezetek szintjén is tanúságot teszünk az evangéliumról, ahogy VI. Pál pápa is tette az Egyesült Nemzetek színe előtt; és közösen fogunk fellépni azért, hogy olyan gazdasági és kulturális struktúrák jöhessenek létre, amelyek az emberiség elszegényedett többségének kiutat jelentenek a nyomorból, ahelyett hogy egy folyton gazdagabbá váló világban egész nemzetek szegényednének el.

12. Lelkipásztori szeretettel kötelezzük magunkat arra, hogy megosztjuk életünket Krisztusban testvéreinkkel, valamennyi pappal, szerzetessel és laikussal, hogy hivatalunk valódi szolgálat legyen. Ennek értelmében

– velük együtt rendszeresen kritikus vizsgálatnak vetjük alá saját életünket;

– őket munkatársainknak tekintjük, hogy ily módon a Szentlélek által inspirált animátorok legyünk, nem pedig evilági értelemben vett főnökök;

– és ezért arra törekszünk, hogy emberileg mindig jelen legyünk számukra, nyíltak és megszólíthatóak legyünk;

– nyitottak leszünk minden ember felé, bármelyik vallás követő legyenek is (vö. Mk 8,34-35; ApCsel 6,1-7; 1Tim 3, 8-10).

13. Miután visszatértünk egyházmegyénkbe, megismertetjük tagjaival ezeket a kötelezettségvállalásainkat, és kérjük őket, segítsenek bennünket megértésükkel, együttműködésükkel és imájukkal.

Isten segítsen minket, hogy elhatározásainkhoz hűek maradjunk!

Forrás: Koinónia, 2013. május

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Gyerkőce

Amint tudjátok, én a Börzsönyhegységben lakom, Törpeházán. Törpeháza kicsiny házikói a hegyoldalon vannak, alatta pedig a völgyben van egy másik falucska. Ez a falucska néhány nappal ezelőtt megünnepelte egyik lakosának, Gyerkőce bácsinak a hetvenedik születésnapját. Magam is lementem az ünnepségre, köszöntöttem Gyerkőce bácsit, és megkérdeztem: megengedi-e, hogy beszéljek róla a rádióban. Készségesen megengedte, én pedig már kezdem is.

Körülbelül ötesztendős koromban lent jártam egyszer édesapámmal abban a falucskában, és nagyon elcsodálkoztam valamin. A faluvégen játszadozó hathétéves gyerekek között egy legény is ugrabugrált. Lehetett már vagy húszesztendős is. Látszott az is, hogy nem csupán tréfából vagy szívességből játszadozik egy kicsit a gyerekekkel, hanem közéjük tartozónak érzi magát, s úgy játszottak vele a gyerekek is, mintha egykorú volna velük.

Kérdésemre édesapám fitymálóan elmosolyodott, s ezt mondotta: „Az Kemenes bácsinak, a szabónak a fia, Karcsi. De csak úgy nevezi az egész falu: Gyerkőce. Mert mindig a gyerekek közt ugrál, úgy játszik velük, mintha hatesztendős volna.” Így beszélt édesapám, én azonban semmi fitymálni valót sem láttam abban, hogy valaki, ha húszesztendős is, szívesen játszogat hathét esztendős gyerekekkel. Figyeltem Gyerkőcét, s egyre rokonszenvesebb lett nekem. A húszéves legénykék általában hetykék, Gyerkőce azonban olyan volt, mint valami kedves, bumfordi mackó. Meg is kérdeztem ettől kezdve mindenkitől, aki a völgybéli faluból jött: Látta-e Gyerkőcét, hogy s mint van, játszik-e még a gyerekekkel? Megtudtam azt is, hogy Gyerkőce nem valami naplopó mihaszna. Kitanulta a szabómesterséget, dolgozik is szorgalmasan édesapja műhelyében, s csupán szabad idejét tölti a gyerekek között.

Egy év múlva, amikor hatesztendős lettem, beíratott édesapám a falubeli iskolába, s most már gyakran játszottam magam is a gyerekekkel – és Gyerkőcével. Egy őszi napon hirtelen zápor szakadt ránk, s Gyerkőce meg én a házuk tornácára menekültünk. Ott aztán megkérdeztem tőle, hogyan kezdődött az, hogy legény létére mindig csak velünk, kicsinyekkel van együtt. Gyerkőce valahogyan így magyarázta meg ezt nekem: „Hát az úgy történt, kedves Moha barátom, hogy amikor olyan tíz-tizenkétéves lehettem, egyszerre csak ráeszméltem, hogy a felnőttek folytonosan utasításokat adnak nekünk, vagy elrendelnek, vagy megtiltanak valamit. Ha nem ettem abból, ami ízlett, ezt hallottam: 'Egyél még! Főzelékkel kell jól lakni, nem süteménnyel!' Ha negyedszer is venni akartam abból, ami ízlett, ezt mondták: 'Elég volt, mézből is megárt a sok!' Ha télen kiszaladtam egy pillanatra: 'Ne futkoss ki kabát nélkül!' Ha tavasszal, ősszel nagy volt a sár: 'Aztán vigyázz ám egy kicsit! Nem szükséges a legnagyobb pocsolyákban járkálni!' Ha szaladgáltam: 'Ne rohangálj! Megizzadsz, meghűlsz!' Ha lassan mentem: 'Szedd a lábad!' Ha az erdőbe indultam: 'Nehogy felmássz a sziklára!' Ha fürdeni mentem a Dunára: 'Ne ússzál be mélyre!' Ha jókedvemben sokat beszéltem: 'Mennyit össze tudsz galagyolni, ha hosszú a nap!' Ha húzódoztam egy új vendéggyerektől: 'Na mi az, miért nem beszélgetsz a kis Ilonkával? Megkukultál?' És így tovább.

Persze biztos voltam benne, hogy énbelőlem sosem lesz ilyen felnőtt, nem fogom folytonosan regulázni a gyerekeket. Édesapám azonban határozottan állította, hogy igenis, ilyen felnőtt leszek én is. Elmondta, hogy ő maga ugyanazt érezte gyermekkorában, amit most én, s mégis: regulázó felnőtt lett, törvénye ez a változásnak. Rettentően elszomorított édesapám szava, kétségbeesetten töprengtem, mit tegyek az ellen a törvény ellen, s végül ki is találtam: ha nem lehetek olyan felnőtt, aki nem reguláz, nem okvetetlenkedik, akkor inkább nem leszek semmiféle felnőtt. Megmaradok gyereknek. Amikor aztán észrevettem osztálytársaimon, hogy már nem verekszenek a kicsinyekkel gyermekmódra, hanem felnőttesen parancsolgatnak nekik, kijelentettem: 'Ti már felnőttek vagytok, én azonban gyerkőce vagyok, s az is maradok. Megyek a kicsinyekhez.' Közibük is álltam tüstént a hathétesztendős gyerekeknek, velük szaladgáltam, velük játszottam. Azóta már háromszor is kicseré-

lődtek körülöttem a kicsinyek, felserdültek, felnőttesek kezdtek lenni. Olyankor én mindig a legkisebbek közt maradok, s mondhatom, kedves Moha barátom, hogy nagyon jól érzem magam köztük, köztetek.”

Gyerkőce befejezte a történetet, a zápor elállt, s én elgondolkodva lépegettem hazafelé. Teltek-múltak az esztendők, hétéves lettem, nyolc, kilenc, s igen sokat játszottam Gyerkőcével. A nyári szünetek idején kevesebbet, mert csak olyankor mentem le a faluba, ha édesanyám leküldött vásárolni valamit. Körülbelül tízéves lehettem, amikor a nyári szünetben ismét le kellett mennem, s már előre örültem, hogy játszhatom is egy kicsit Gyerkőcével meg az osztálytársaimmal. Még a hegyoldalon lépegettem lefelé, de már hallatszott a faluvégi tisztásról a lármájuk. Akkoriban ismerkedtünk meg a labdarúgással.

Amikor azonban a tisztást körülvevő bokrokhoz közeledtem, hirtelen megálltam. Gyerkőcét pillantottam meg, a bokrok mögött kuksolt, a lombokon át leste a gyerekeket, és sírdogált. Alig győzte törölgetni könnyeit a keze fejével. Amikor pedig észrevett engem, megölelt, a vállamra hajtotta kedves, mackós fejét, és elpanaszolta bánatát: „Jaj, jaj, kedves Moha barátom, szörnyű csapás ért engem! Felnőtt lettem, ugyanolyan felnőtt, mint a többi, regulázó, okvetetlenkedő!” Elsírdogálta, miként derült ki, hogy ő már nem gyermek többé: „Tudod, kedves barátom, én már többször is észrevettem, hogyha valamelyik pajtikám kimelegedve iszik a forrásból, néhány nap múlva nem jön ki játszani, meghűlt, láza lett. Észrevettem azt is, hogy abból is baj lehet, ha valamelyik gyerek bottal hadonászik. Amióta köztük vagyok, tehát húsz év alatt, háromszor is megtörtént, hogy a hadonászó megsértette egy másik gyereknek a szemét. Két esetben borogatástól is meggyógyult, Pados Péterkét azonban Budapestre kellett vinni, a szemklinikára. Tudom azt is, hogy ez alatt a húsz év alatt kétszer is leesett gyerek arról a sima szikláról ott az erdőben. Görgyán Géza csak elvesztette az eszméletét néhány percre, Molnár Sándorka azonban eltörte a lábát is. Mindeddig nem szóltam ezekről, nem is jutott eszembe, hagytam, hogy igyanak, hadonásszanak, a sziklára másszanak. A múlt héten azonban, amikor Jancsi kimelegedve inni akart, hogy, hogy nem, eszembe jutott, hogy ejnye, miért hűljön meg Jancsi, és szóltam neki, hogy ne igyon. Ekkor még nem csúfoltak ki, csak csodálkozva néztek rám. Másnap azonban szóltam a kis Bélának is, hogy ne hadonásszon bottal a többiek szeme előtt. Ekkor már... csúfoltak egy kicsit, és már magam is kezdtem sejteni, hogy valami baj lehet bennem. Harmadnap aztán rám szakadt a csapás. Ekkor arra figyelmeztettem Jancsit, hogy ne másszék fel a sima szikla csúcsára, mert leeshetik, és eltörheti a lábát. Jancsi ugyan felmászott, de amikor lejött, sugdolózni kezdett a

többiekkel, és most már nem is szólt hozzám egyikük sem. Aztán egyszerre csak elszaladtak tőlem, és távolról kiabálták csúfondárosan: 'Felnőtt! Felnőtt! Nem kellesz!' Azóta úgy tesznek, mintha nem is látnának. És igazuk is van, kedves Moha barátom, mert felnőtt lettem.... olyan, mint a többi!” Gyerkőce ismét rám borult, és keservesen sírt.

Másnap délelőtt megint lementem a völgybe, és most már beálltam a labdarúgó játékba. Azelőtt mindig kapus voltam, mert ugrani igen nagyokat tudtam, a futásban azonban, minthogy rövidek a lábaim, nem voltam elég gyors. Most azonban ragaszkodtam hozzá, hogy csatár legyek. Persze a csapatom elveszítette miattam a mérkőzést, s most már határozottabban követelték, hogy kapust játsszam. Azonban ismét csatár akartam lenni, s elveszítettük a második mérkőzést is. Ekkor már dühösen rám förmedtek, Jancsi pedig ezt kiáltotta: „Tessék kapust játszani! Már elégszer tapasztaltuk, hogy nem vagy csatárnak való!” No, éppen ez a szó volt az, amit én vártam! Rákiáltottam Jancsira: „Micsoda?! Semmi helyed köztünk!” Jancsi meghökkenve tiltakozott: „Dehogyis vagyok felnőtt! Gyereknek is lehet tapasztalata!” Most aztán mindnyájukra lecsaptam a szavammal: „Persze, hogy lehet! Igazatok van! De ti mégis elkergettétek azt a szegény Gyerkőcét! Pedig ő se tett egyebet, mint most ti! Tapasztalt egyet-mást, mégpedig nem egyetlen délelőtt, hanem húsz éven át, és figyelmeztetett rá titeket. Tudjátok meg, hogy felnőttek tulajdonképpen nincsenek is, csak tapasztalt gyermekek vannak!”

Gyerkőce még tíz esztendőn át játszadozott nap-nap után a kicsinyek között, s ettől kezdve bátran figyelmeztette őket minden veszedelemre. Nem kellett többé attól tartania, hogy felnőttnek nevezik, s kiközösítik maguk közül. Harmincöt éves korában aztán gondolt egyet, s megházasodott, de véglegesen akkor sem vált el pajtikáitól. Mindössze annyi változás történt, hogy azontúl nem ő ment ki a falu végére, hanem az ő udvarában gyűltek össze a falubéli gyerekek, s újabb tíz esztendő múltán már ott játszott köztük Gyerkőce bácsi két kisfia, két kislánya is. A falu pedig nagy-nagy tisztelettel övezte, és övezi mai napig is. Mindenki hálás neki, amiért sok-sok gyermeknemzedéket megtanított rá: a gyermekséggel, a játékkal igenis összeegyeztethető az óvatosság, okosság, a tapasztalatok figyelembevétele. Én pedig most még egyszer sok-sok jót kívánok a hetven esztendős „tapasztalt gyermeknek”, a mi értékes életű Gyerkőce bátyánknak.

„Hiszek a szeretet végső győzelmében”

TARNAI IMRE

(1927–2014)

2014. november 5-én, névnapján vettünk búcsút Nagyorosziban Imre testvérünktől, a BOKOR Közösség legidősebb papjától, aki 40 éven át volt hűséges tagja közösségünknek – és 23 éven át fáradhatatlan, áldozatos tördelője lapunknak (vele készült interjút 1999. áprilisi és 2012. júniusi számunkban közöltünk). A szertartásokat Beer Miklós váci megyés püspök vezette mintegy 70 pap jelenlétében. A nagyorosziak nevében Megyeri Attiláné Busai Krisztina, az egyházközség világi elnöke, a BOKOR nevében Miklovicz László nős diakónus búcsúztatta. E két búcsúztató után Kovács György újmisésnek a hálaadó szentmisén elhangzott megemlékezését, valamint utóda, Cserey András búcsúzó szavait közöljük, majd részleteket Imre bácsi végrendeletéből.

Kedves Püspök Atyák, Plébános Atyák, Kedves Testvérek!

Ma köszönetet mondani, hálát adni és elbúcsúzni gyűltünk egybe.

Köszönetet mondunk Mennyei Atyánknak azért, hogy Imre bácsit ismerhettük, és hálaimát mondunk, amiért itt élt köztünk, velünk töltötte mindennapjait. Megköszönjük azt, hogy lelki atyánk, lelki vigyázónk, ránk gondot viselő apácskánk és a barátunk volt. Földi élete befejeződött, hazatért az ő Mennyei Apácskájához, a mindent és mindenkit szeretetből teremtő Apácskához.

Mi azonban itt maradtunk, és most búcsúzunk tőle, emlékezünk rá. Eszünkbe jutnak gesztusai, szavai, tettei, tanításai, egész tanúságtevő élete.

„Hiszek a Szent Szívben és szeretetében,
Hiszek a hívek szent közösségében,
Hiszek a szeretet végső győzelmében.”

Drága Imre bácsi!

Ezek a szavak Prohászka Ottokártól valók, és Te ezeket választottad papi jelmondatodul 62 évvel ezelőtt, amikor örökre odaajándékoztad magadat Mennyei Atyánknak, és tenyerébe helyezted az életedet. Minden egyes napon, amelyet ebben a csodálatos földi létben töltöttél, ennek a hitnek és szeretetnek a megvalósítására törekedtél, erről beszéltél nekünk, erre tanítottál minket, ezt példázta számunkra életed is. Hivatásodnak választottad Isten szolgálatát, amelyre mindig teljes szívvel, széles körű tudással, derűvel, örömmel és fáradhatatlanul készültél.

„Mindig mosolyog és szeretve szolgál,
tekintetében távol fény ragyog,
lényéből már a menny nyugalma árad.
El sose fárad.
… Krisztus nevében él.
Krisztus kezének csendes eszköze.
Krisztus lényének visszasugárzása:
Hűséges mása.”
(Túrmezei Erzsébet: A minta – részlet)

Mi nagyorosziak kivételesen szerencsésnek érezzük magunkat azért, hogy 31 évig közöttünk éltél, dolgoztál, velünk örültél; együtt éreztél velünk, ha bánat ért; ha hibáztunk, elmondtad a véleményedet, de soha nem ítéltél el. Ha szükségesnek érezted, figyelmeztettél bennünket arra, hogy letértünk a helyes útról, és visszatereltél bennünket a szeretet keskeny ösvényére, mint egy jóságos apa, aki vigyázza gyermekei minden lépését. Biztattál minket, nem engedted, hogy elhagyjuk magunkat, hogy elforduljunk egymástól és hitünktől. Megmutattad nekünk, hogyan lógjunk ki a sorból, hogyan kell szeretettel, jósággal, szelíden, de határozottan, megalkuvás nélkül keresni az Isten országát. Napról napra közelebb hoztad hozzánk az Evangéliumot azzal, hogy belehelyeztél minket abba a korba, amelyről a szentmise olvasmányaiban hallottunk. Buzdítottál, hogy minél többen és minél többet olvassuk a Szentírást, amelyet az emberi élet legfontosabb és egyetlen vezérfonalának tartottál. Szorgalmaztad a kisközösségek életre hívását, hiszen ezekben a kis csoportokban lehet igazán megérteni a szeretet tanítását, igazán megélni az egymás iránti testvéri szeretetet. Ösztönöztél minket arra, hogy ismerjük meg más egyházközségek közösségeit is, hogy együtt építhessük Isten országát!

„Szeretetedre életem minden órájában a szeretet legyen a válaszom. Én is szüntelenül csak adni akarok, Istenem. Tanításod alakítsa át gondolkodásomat, gondolkodásom pedig az életemet! Mindenkinek mindene akarok lenni. Örömöm csak az legyen, hogy szolgálhatok. Senkit sem bántva, vissza sem bántva, bocsánatot kérve és megbocsátva keresem a Te békédet. Békédet és örömödet szívemben megőrzöm akkor is, ha a szolgálat kicsivé, az adás szegénnyé, a szelídség üldözötté tesz, miként Téged, Jézusom. Tanúságot akarok tenni Rólad, Jézusom. … Legyek jel, hogy Rád ismerjenek rólam az emberek. … Egész szívvel testvére akarok lenni azoknak, akikkel együtt küzdök Országod megvalósulásáért.”
(Részlet a Bokor Közösség Hűségimájából)

Te, Imre bácsi, ennek az imádságnak a szavait teljesen magadénak vallottad, és teljesen elénk élted. Szerettél minket, és törődtél velünk, hiszen azért vagyunk most itt ennyien. Szeretted a gyerekeket és a fiatalokat, amíg erőd engedte, sokat foglalkoztál velük: tanítottad ministránsaidat és az ifjúsági hittanosokat is. Lelkedben örök fiatal maradtál, ezért közel tudtál kerülni az ifjúsághoz. Mindig nyitott voltál mindenki irányában, és nekünk is ezt tanítottad: nyitottá, befogadóvá kell válni más emberek felé. Minden problémás helyzetben a békés megoldást kerested, és minket is erre kértél: ne haragudjunk egymásra, bocsássunk meg egymásnak. Keressük meg a legegyszerűbb utat a másik ember

szíve felé, a szeretet útját. Nagy reményekkel telve szorgalmaztad és vártad az egyházmegyei zsinatot, s arra biztattál minket, hogy újuljunk meg, váljunk jelekké és igazi testvérekké! Szüntelenül csak adtál nekünk, tiszta szívvel szolgáltál minket és egész életeddel dicsérted az Urat.

„Dicséri, áldja szüntelen Jézust a szívem, ajkam;
Amit Ő művelt én velem, Amit Ő végzett rajtam,
Azt némán el nem hallgatom; Ki jártam könnyes utakon,
Csodáit zengem vígan, Hirdetem boldogan.
Rég koldus voltam, úttalan, Jézusban kincset leltem!
Utamnak drága célja van, Betölti fénnyel lelkem:
A kincset széjjelosztani, És Róla jó hírt mondani!
Szolgálat boldog útja, Szent küldetésem ez.
Szolgállak téged szüntelen, Jézusom, fénylő Hajnal,
Törölve fájó könnyeket, Harcolva búval-bajjal,
Míg utam Hozzád el nem ér, Hol nincs árnyék, eltölt a fény,
Mert színről színre látom Tündöklő arcodat."
(Túrmezei Erzsébet: Szolgálat útja)

Drága Imre bácsi!

Te már látod azt a tündöklő arcot, amelyre mindig is vágytál! Most búcsúzóul arra kérünk, viselj gondot Reánk, és imádkozz értünk! Imre bácsi! Isten veled!

Örök szeretettel:

Kriszti

Kedves Testvérek!

Egy idézettel szeretném kezdeni a búcsúzás mondatainak sorát:

„Kialudt egy fáklya. Egy messzire világító és meleget árasztó fáklya. A dolgok rendje az, hogy amikor a világító és melegítő fáklya kialszik, akkor körülötte sötétség és hideg váltja fel a fényt és meleget. De az Isten Országában másfajták a törvények: Hisszük és reméljük, hogy az a fény és az a meleg, amelyet a most kialudt fáklya sugárzott, nem szűnt meg: tovább világít és melegít, sőt még messzebbre árasztja fényét és melegét. Azért, mert ennek a fáklyának a fénye nem a sajátja volt, hanem azé, akinek fénye-melege soha véget nem ér."

Az elhangzott néhány mondatot Imre bácsitól idéztem, s ezeket Bulányi György atya temetésén ő maga mondotta el. A mai alkalomra is aligha találhattunk volna méltóbb szavakat.

Ha most becsukom a szemem, és ha most, kedves testvérem, becsukod a szemed, és elvonatkoztatsz azoktól a képektől, amelyeket nyitott szemmel kénytelen vagy látni és értelmezni, akkor megjelenítheted azt a szeretetvalóságot, akit Imre bácsinak hívunk. Meg is kérek mindenkit, hogy tegye meg ezt a könnyed mozdulatot a szempillájával 10 másodpercig. Így ni.

Máris megelevenedhet az a lelki közösség, amelynek Nagyorosziban a kiépítője és éltetője Imre atya volt. Megelevenedhet az a Bokor Közösség, amelynek 40 évig ambiciózus tagja és példaképe volt Imre testvérünk. Érett bölcsességgel és szelíd határozottsággal szeretett mindenkit maga körül az Egyházban és a Bokorban egyaránt – ezért sokan hordozzuk őt szívünkben ezután is hálával és köszönettel.

Közben elcsodálkozhatunk azon is, hogy a különböző kultúrákba beleszületett embertársaink milyen eltérő módon élik meg az élet elmúlásának eseményét. Van, ahol hangos sírás és jajveszékelés kíséri ezt a biológiai törvényszerűséget, és feketébe öltöznek a gyászolók. Van, ahol a hazatérésnek és a mennyei születésnap szép ünnepének tekintik ezt, és fehérbe öltöznek a búcsúzók.

A mi kultúr- és kultuszkörünkben valahogy keveredik az elválás szomorúsága a tartalmas élet elismerésének örömével. Az elválás szomorúsága abból fakad, hogy egy szeretetkapcsolat megszűnt, és pótolhatatlan hiány keletkezett az életünkben. A tartalmas élet elismerése miatti öröm pedig abból forrásozik, hogy az ember a rendeltetésének megfelelően használja az Atyától ajándékba kapott életét.

Ha most Imre bácsi életművére tekintünk, azt mondhatjuk, hogy pontosan arra szentelte az évtizedeit, amire vonzotta őt a szerető Atya. Erre a vonzásra azt felelte, hogy „papként építem az Isten Országát", a szeretetközösségek hálózatát. „Akinek van, annak még adnak" alapon – és talán ennek a biztatásnak a jegyében találkozott 40 évvel ezelőtt Bulányi György atyával, akinek a gondolatai további inspirációt adtak számára a szeretetközösségek építéséhez. Ha visszatekintünk az egyházmegyei zsinat felszólalásaira, azt lehet megállapítani, hogy ezt az apostoli lelkületet sikerült továbbadnia a nagyoroszi testvéreknek is. Ők megértették, hogy a Jézus-követésnek a szeretetszolgálatok mellett az apostolkodás is része, annak is meg kell jelennie benne a Mester biztatása és példája alapján.

Most idézzük fel Imre bácsi néhány mondatát: „Egész biztos, hogy nem véletlenül nevezzük a Szentlelket a jó tanács lelkének. Ami eszembe jut, hogy jaj, de jó, ezt kellene csinálni, azt biztos, hogy Ő sugallja..." És eszébe jutott az egyházmegyei zsinat ötlete, amely meg is valósult. „Azt kell megpróbálni elérni, hogy szemléletet váltsanak a papok is, a hívek is, mert itt erre van szükség!... És megfogalmazni azt, hogy mi az, aminek ki kellene bontakoznia egy jézusi közösségben." Ha méltó módon szeretnénk Imre bácsi szellemiségét megőrizni, akkor talán ezt a közösségi elképzelést kellene valóra váltani: a népegyházat átkovászosítani jézusi kisközösségek élő hálózatává.

Hallgassuk még egy kicsit őt: „A lényegnek mindig csak kisközösségekben, kiscsoportokban lehet megnyilvánulnia. Jézus 12 embert szedett össze maga köré, azokkal volt rendszeresen. Jó, beszélt tömegekhez is, de ő maga is észrevette és belátta, hogy sokkal kisebb volt a hatékonysága ezeknek a beszédeknek, mint az, amit ott a szűk körben tudott a maga barátai között elmondani. Egy templomi szentmise akkor igazi, hogyha azok, akik ott vannak, nemcsak Istennel keresik a kapcsolatot, hanem egymással is. Nem idegenként ülnek egymás mellett, hanem őszinte az a kézfogás, amit az áldozás előtt szoktunk végezni, és abban benne van az, hogy én minden embertestvéremmel jóban akarok lenni."

Valamennyien példaképeket keresünk az életünk szebb és Istennek tetszőbb alakítása szempontjából. Nem utánzásról szól ez a keresés, hanem a jó példa átvételéről, annak az életünkhöz igazításáról. Imre bácsi elkötelezett életvitele, hűsége Krisztus egyházához és hűsége a Bokor Közösséghez valamennyiünk számára példa értékű. Kívánom itt lévő testvéreimnek, hogy alkalmazzák az életükre azt az Istennek tetsző életutat, amelyet szeretett Imre testvérünk szavaival és tetteivel egyaránt bemutatott kis és nagy közössége számára.

Miklovicz László

Nem tudnám megmondani, mikor találkoztam először Imre bácsival. Mégis úgy tűnik, hogy amióta az eszemet tudom, Imre bácsi része volt az életemnek. Legalább 15 év óta pedig egész egyértelműen lelkivezetőm és gyóntatóm volt. Szinte anélkül, hogy észrevettem volna, igazi lelkiatyámmá lett. Most három képet szeretnék róla felidézni.

Az első: Ahogyan Imre bácsi imádkozik.

Szerettem hallgatni és nézni, ahogyan imádkozik. Imre bácsi úgy beszélgetett Istennel, ahogyan az ember csak olyasvalakivel beszél, akit nagyon szeret, és akit nagyon mélyen ismer. Imre bácsi úgy imádkozott, úgy beszélt az Atyával és Krisztussal, ahogyan az ember a barátjával beszél.

A második: Ahogyan Imre bácsi nevet.

Mellette nem lehetett unatkozni. Szerette, ha az emberek jókedvűek körülötte. Soha nem várta el a vidámságot, de mindig kész volt arra, hogy előcsalogassa azt másokból. Azért volt képes 86-87 éves korában is tucatnyi embert jókedvre deríteni, mert az öröm kifogyhatatlan Forrásával, Istennel állt nagyon mély és bensőséges szeretetkapcsolatban.

A harmadik kép a papszentelésemhez kapcsolódik.

Imre bácsi öltöztett be elsőként miseruhába – alig több, mint négy hónappal ezelőtt – a Váci Székesegyházban. A stóla először kicsúszott a kezéből, én segítettem neki megfogni. Soha nem felejtem el, milyen szelíden mondta: „Bocsáss meg!” Miután a miseruhát is fölvettem, megölelt, úgy, mint még soha azelőtt. Aztán a szemembe nézett, és én határtalan örömöt láttam benne. Ugyanakkor valami mást is láttam a szemében. Soha nem nézett rám így korábban. Azt gondoltam magamban: „Erre várt. Nemsokára vége.” Aztán a szentelés liturgiája kiragadott ebből a gondolatból... Négy hónap múlva hazatért a mennyei Atya házába.

Szeretném megköszönni neked, Imre bácsi, hogy végigküzdötted velem a hivatásom kibontakozását. Mindig ott voltál mellettem, és nem tudom felmérni, mennyit köszönhetek neked. Imádkozz értünk, hogy mi is ott lehessünk, ahová te már eljutottál.

*

Eddig szólt a beszédem a nagyoroszi templomban a temetés napján.

De aznap történt még valami.

Este 6 órakor a mogyoródi templomban miséztem. Ünnepi misét mondtam – jobban mondva: énekeltem – Szent Imréről, úgy, mint délelőtt Orosziban, csak épp gyászolók és koporsó nélkül. Amit itt leírok, legyen tanúságtétel.

A felajánlástól fogva egészen a Miatyánkig folyamatosan azt éreztem, hogy Imre bácsi nagyon boldog. Nehezen tudtam csak megállni, hogy sírva ne fakadjak. Minden mozdulatomnál úgy éreztem, hogy ott van velem, szinte láttam magam előtt, ahogyan ő szokott misézni, és – Isten ne engedje, hogy hazudjak! – olyan volt, mintha koncelebráltam volna vele, mintha ott állna az oltárnál. Így értettem meg, hogy ő már valóban ott van az égi asztal közösségében. Dicsőség legyen Istennek!

Kovács György
újmisés

Kedves Imre bácsi!

Most mint utódod szólok hozzád, és kérlek, imádkozzál értem, hogy méltóképpen tudjam vezetni a nagyoroszi híveket annak szellemében, ahogyan Te tennéd. Tudom, hogy nem lehet ugyanúgy és ugyanazt, amit Te tettél, de ezt nem is akarom. A Te szellemed irányítsa cselekedeteimet, hogy békében és szeretettel tudjam a híveket Isten Országa felé irányítani, ahogy a Gondviselés kívánja. Kérem a mindenható Istent, adjon ehhez erőt, bölcsességet és kitartást. Te nyugodj békében, mi pedig őrzünk a szívünkben. Ámen.

Cserey András

Részletek Imre bácsi végrendeletéből

Első szavam Mennyei Apácskámhoz, az irgalmas Istenhez szól. Nagy hálával köszönöm meg neki, hogy létbe hívott. Köszönöm, hogy meghívott a vég nélküli boldogságra, és olyan körülményeket biztosított számomra, amelyek kiválóan alkalmasak voltak arra, hogy e célom elérésére nyugodtan készülhessek. Köszönöm, hogy olyan Szülőket adott, akik szavukkal és szép életükkel egyaránt megismertették Őt velem. Köszönöm a nyugodt gyermekkort, amelynek során elvezetett élethivatásom felfedezéséhez. Köszönöm, hogy hosszú élettel ajándékozott meg, és így sok alkalmat adott arra, hogy bőven *készíthessek magamnak ki nem merülő erszényeket, kifogyhatatlan kincset* (Lk 12,23). Bocsánatát kérem, hogy oly nagyon sokat elpazaroltam és kihasználatlanul hagytam ezen alkalmak közül, és azért a sok hűtlenségért, amiben ugyancsak bővelkedett hosszú életem. Szeretetébe és irgalmába ajánlom itt befejeződő és – reményem szerint – Nála kiteljesedő életemet!

Köszönetet mondok az Esztergomi Egyházmegyének, hogy olyan indulást biztosított számomra a papi szolgálathoz, amiből fél évszázadon át élhettem. Hálával tartozom természetesen a Váci Egyházmegyének is, hogy az egyházmegyék átrendezése után elfogadta szolgálataimat, mégis azt kell kérnem, ne vegye zokon, hogy a szívem Esztergomé maradt. Öreg fát nem lehet átültetni!

Megköszönöm a Gondviselésnek, hogy elvezérelt a Bokor-közösségbe, ahol megtalálhattam a „százannyi” testvért, és megtanulhattam élni a görcsmentes, önálló gondolkodással. Értetlenül és fájdalommal tapasztaltam meg azt a sok – előítéleten alapuló – megnemértést, amely ennek a közösségnek az életét kísérte és kíséri. Adja Isten, hogy ezek mielőbb nyugvópontra jussanak, és előítéletekről mentesen fedezze fel minden jóakaratú ember azokat az értékeket, amelyeket a Bokor képvisel!

Életemből a leghosszabb időt a nagyoroszi közösség szolgálatában tölthettem el. Köszönöm nekik azt a sok örömöt, amit e hosszú időszak alatt szereztek nekem. Őszintén bocsánatot kérek mindazoktól, akiket megbántottam – különösen is azoktól, akiket keresztény emberhez nem illő viselkedésemmel botránkoztattam meg –, és ünnepélyesen kijelentem, hogy a magam részéről senkivel szemben nem hordok semmiféle neheztelést a szívemben. ... Sírkövet ne tegyenek a síromra, csak egyszerű fakeresztet. Ha valaki vagy valakik mégis sírkövet szeretnének készíttetni, azokat arra kérem, hogy az erre szánt pénzt juttassák el a harmadik világ éhezőinek a Harmadik Világ Éhezőiért Alapítvány közvetítésével! (Számlaszám: 10200902-32713127.)

(2014. július 28.)

Olvasók fóruma

Van-e szenvedése az értelemnek?

Gondolataim Barcza Barna írása nyomán
(Van-e értelme a szenvedésnek?, ÉV, 2014. október)

A szenvedés nemcsak emberi baj és ugyanakkor lehetőség. Az élet, az értelem és a szeretet sorsa is. Általuk a miénk. Egy magasabb rezgésszám csillapodása, leromlása törvényszerű, ez sem megy szenvedés, akadályok nélkül. E nélkül a leromlás nélkül sem a Föld, sem mi nem is léteznénk. Az ellenkező mozgás pedig sokkal több befektetést, feltranszformálást, vagyis szenvedést igényel. Mégis, soha, sehol sincsenek egymás nélkül. Mindig, minden pillanatban itt van mind a két folyamat, erő. Ez a szenvedésünk és a lehetőségünk – éppen az érdekünkben.

„Ne felejtsük: embernek nem születünk, emberré válnunk kell! Embernek lenni nem sors, hanem feladat. Nietzsche azt mondja, hogy az embernek állandóan felül kell múlnia önmagát.”

Boldog, akinek van lelke, és boldog az is, akinek nincs, de keservesen szenved az, akinek még csak fejlődik – mondja Gurdjieff.

„Ma pedig, első ízben a világ teremtése óta, az ember arra is képessé vált, hogy belépjen Isten műhelyébe, és vele együtt dolgozzék, és minél több hús lényegül át szeretetté, szabadsággá, vitézséggé, annál inkább Isten fiává válik az ember. Teljesíthetetlenül nehéz feladat... Milyen félelmetes út vezet felfelé a majomtól az emberig, az embertől az Istenig!” (Nikosz Katantzakisz)

Ki végzi a munkát, az átlényegítés munkáját? Milyen csodálatos (a félelmetes mellett), hogy ez az út egyáltalán lehetséges. És milyen szenvedésteli, hogy az „abnormálisan megalapozott hétköznapi emberi létezés miatt” csak oly keveseknek lehetséges a valódi emberré válás. Ez a felelősségük azoknak, akik erre az útra teszik fel életüket. Ők felelnek a többiekért, mert eladják minden árujukat, hogy a kincset rejtő földet megvegyék, vagy visszadobják a sok kis halat az egy nagyért. Nem maguknak. Ők vannak közben, két világ közt.

„Így azoknak a betegségeknek, amelyekről most beszélünk, alapjában véve egységes végső okuk van, nevezetesen a kibontakoztatás akadályoztatása.” (Arthur Jores)

Igen, ezek az akadályok azok a bizonyos „abnormálisan megalapozott emberi körülmények”, amelyekben élünk, és amelyeket mi magunk alakítottunk ki az elmúlt évtizedekben-évszázadokban, és amik az emberré válás, a harmonikus fejlődés akadályai.

„Nyilvánvalóvá kell tennem, hogy még biológiai életemnél is jobban szeretem az Istent.”

Ki teszi ki számára nyilvánvalóvá? Ez a nyilvánvalóvá tétel a legnagyobb szenvedés, mert biológiai lényem oldaláról a legnagyobb akadályokba ütközik, hiszen ő élni akar, nem pedig Istent szeretni. Erre van alkotva: létfenntartás, fajfenntartás – annak minden vonzatával, a legszélesebb közösségi vonzatokkal együtt is. Hihetetlenül nagy erők dolgoznak folyamatosan az ő oldalán, beleértve a józan észt is. Hogyan lehetséges, és ki az, aki meg képes győzni, hogy engedelmeskedjen valami nála magasabb akaratának, amit nem ismer? Meg kell ismerni ezt a biológiai lényt, működését, lehetőségeit és akadályait, hogy érthetővé váljon számára az a hierarchia, amelynek működésével, fejlődésével és megnyilvánulásaival törvényszerűen – vagy így vagy úgy – szolgálnia lehetséges a nála magasabbat. Ez az értelem számára szenvedéssel jár, hiszen egyre mélyebben bele kell mennie a sűrű anyagba, át kell járnia, hogy az alkalmassá váljon ennek a magasabbnak a szolgálatára. Vagy ahogy Barna írja.

„Mi, keresztények azt mondjuk magunkról, hogy szeretet-csúcsértékűek vagyunk, mert Isten léttartalmát, a szeretetet helyezzük mindenek fölé, és minden mást ennek akarunk alárendelni. Csakhogy ez az alárendelődés, az alsóbb értékek alárendelődése a felsőbbnek, szenvedésként élhető meg, ha az alacsonyabb rendű érték felől nézem, ugyanakkor örömnek, ha a felsőbb érték oldaláról közelítem meg.”

Igen, itt is... ismét: Ki az, aki a szeretetet maga fölé helyezi, ha nem ismeri önmagát? Hogy tudom én, akit nem ismerek, a felsőbb érték oldaláról megközelíteni azt, amit szintén nem ismerek, csak a fejemmel tudok róla – esetleg. Csak aki engem ismer, az tudná ezt megtenni. És meg is teszi, ha szembesülök – őszintén és valóban – önmagammal, korlátjaimmal és fejlődési lehetőségeimmel – általa.

„S ha Istennel találkozott,
útadba minden kő áldást hozott...” (Prohászka vers)

A kulcsszó ebben a „ha”. És addig? Itt a folyamatos szenvedés bennem, akiben még csak fejlődik a lélek...

„Boldog az az ember, aki megtapasztalja, hogy az Isten ennyire törődik vele.”

Igen. Ő az, aki éppen emiatt a legjobban szenvedi a hiányát ebben a világban. Ezért áll be szőlőmunkásnak, ha már találkozott Vele. Ha... Az evangélium talán ezért nevezi boldogoknak a lélekben szegényeket, mert bennük, ha szenvedéssel is, de fejlődni képes a lélek. Van bennük hely a számára. Vágynak rá, mert szegények benne.

„Most pedig ismét Nikosz Kazantzakiszt hallgassuk:
...És attól a perctől fogva, hogy beleláttam a mélységbe, egyéniségem kezdett megszilárdulni. Már nem folyt örökké változóan, mint a víz, hanem egy fénymag köré sűrűsödött, lassan felöltötte saját arcát. Már nem tévelyegtem jobbra-balra, hogy kitapasztaljam, milyen fenevadtól származom, hanem teljes biztonsággal haladtam előre utamon, mert tudtam, milyen az igazi arcom, és mi a kötelességem: az, hogy ezt az arcot a tőlem telhető türelemmel, szeretettel és művészi készséggel kialakítsam. Mit jelent az, hogy kialakítsam?” (Jelentés Grécónak)

Gyönyörű záró gondolat és vélhetőleg tapasztalatsor. Mégis fennmarad a kérdés: Ki alakítja ki ezt a fénylő arcot? Az én fájdalmas munkám (vésőm, ostorom) eredménye, vagy az én ellenére, de az én belátása – a normálissá változtatott lényi létezése és önismerete: metanoiája – által lehetővé vált törvényszerű fejlesztés eredménye? És csak itt, ezen a ponton jön el annak a kérdése, hogy az egész életnek – ha így alakul, ahogy Kazantzakisz leírja – nem a halál-e az értelme: a tele kézzel (ott „fenn” fogyasztható világossággal, és nem ott „lenn” fogyasztható sötétséggel) hazatalálás?

Igen. Adni, szolgálni és szelídnek maradni! – hallottuk és próbáljuk. Lefelé és ugyanakkor felfelé. Közte maradni, ezt elszenvedni. Embernek lenni. Ahogy visszagondolok őrá, talán a maga módján ezt akarhatta Barna is elmondani. Vagy mégsem...?

Farkas István
Budapest

Olvasónapló

Új horizont

Történelmi lecke

Mottó:
A történelemből azt tanultuk, hogy az emberek soha nem tanultak a történelemből – eddig.

Néha – többnyire teljesen váratlanul, mintegy rádöbbenve – felötlik bennem: *lehetne másképp*. A gondolat tárgy nélküli, de erős – pozitív – érzelmi töltése van. Mozgósító ereje nagy: „Gyerünk, a tespedésnek vége, most azonnal meg kell váltani a világot; munkára fel!”

Talán mindenkinek van időnként hasonló élménye, de kevesen képesek megtenni a következő lépést. Elindulni egy új úton nem kevés lelki, szellemi energiát igényel. Az életvitel, szokásrend, sőt esetenként a világkép és az értékrend megváltoztatása nem könnyű és nem is sikerül minden esetben. Csontváry, Gaugin élete talán jó példa erre.

„Lehetne másképp” – ez pusztán egy lehetőség, tényállás rögzítése, nem felszólítás, nem útmutatás, nem kényszer a cselekvéshez. Az az üzenete, hogy van mozgástér az élet számára, hogy érdemes keresni a legmegfelelőbb formákat. Ezek néha karnyújtásnyira vannak vagy épp „az orrunk előtt”, ezért nem vesszük észre; a tudatunk másra irányul vagy már kitaposott nyomon jár, amiből nehéz kizökkenteni.

De miért kell felforgatni egy rendben folyó életet? Nem pusztán a tudat vagy talán a tudatalatti sziporkája ez, hogy lángra lobbantsa az ego világát? Az említetteken túl Nagy Sándor, Assisi Szent Ferenc, Albert Schweitzer – sőt, talán Hitler és sokan mások is egy ilyen impulzus hatására indultak el a maguk nem mindig üdvözítő útján? Mikor *kell* indulni – és merre?! Nincs rá recept. Talán a sámánok, guruk, csillagjósok, szent emberek tudhatnak segíteni azzal, hogy ráirányítják az ember figyelmét a benne szunnyadó lehetőségekre. Ezek számbavétele nyomán rátalálhatunk a sorsunkba rejtett saját utunkra, életfeladatunkra. Ehhez nyitott szemmel, széles mezőben kell pásztázni a jelenségeket, történéseket, tendenciákat. Ha valahol a megszokottól eltérő dolgot tapasztalunk, arra fokozottan kell figyelni, értelmezni, a jelentését megfejteni, a benne rejlő kihívásra válaszolni. A sorsnak, jövőnek elébe menni – ehhez nagyon tág horizont, rugalmas gondolkodás és szellemi bátorság szükséges. De ez a termékeny, sikeres, boldog élet feltétele. Tehát munkára fel!

A tudományok és a kommunikáció fejlődésével a szellemi látómező hallatlan mértékben kitágult, de töredezetté is vált egyben. Mintha mozaikképet néznénk, amely távolabbról nézve egységes, jelentéssel bíró, de ha közelebbről nézzük, csak értelmezhetetlen kődarabokat látunk. Hol van, miben áll a kép üzenete? A válaszhoz egyszerre, összefüggéseikben kell látni a jelenségeket. Ez újfajta megközelítést kíván a merev, szaktudományos szemlélettel szemben. Miközben elmosódni látszanak a határok a tudományterületek között, az átfogó szemlélet új nézőpontokat és összefüggéseket fedez fel. Ennek bemutatására megemlítek néhány könyvet – ezek nem is annyira a szóban forgó szemléletet tükrözik önmagukban, hanem egymásra vonatkoztatva – mint a mozaik kövei – utalnak valami többre. Mire is? Az emberi történelem, a világban tapasztalható folyamatok mélyebb és ugyanakkor átfogóbb megértésére. Az új meglátások alapján pedig hatékonyabb jövőre irányuló stratégiákat alakíthatunk ki a túlélés érdekében. Jó példa erre

Hans Peter Dürr: A tudomány határai

című könyve. A szerző kvantumfizikus. Arról beszél, hogy az anyag mélyebb megismerése nyomán úgy fogalmazhatunk, hogy az anyag végül is bizonyos apró, megfoghatatlan valamik pontosan nem leírható kapcsolataival – lényegében metaforákkal – érzékeltethető, ugyanúgy, ahogy a vallás beszél a létezésről, világról, Istenről. Az egzakt, merev határokkal körülvett tudomány új arculatot adhat a világnak a technika révén, de a végső kérdésekre nem ad választ. A tudomány határaihoz érkezve be kell ismernünk, hogy ha tovább kérdezünk, válaszokat csak szimbolikus, misztikus nyelven kaphatunk, amelyen a vallás is beszél. Dürr nem a korlátolt, felekezetekbe zárt vallásosság, primitív istenhit vagy teológiai konstrukciók mellett érvel, hanem rámutat arra, hogy a különböző megközelítések ugyanahhoz a végső valósághoz vezetnek.

Richard Rudgley: A kőkor elveszett civilizációi

Mondanivalójának lényege az, hogy az emberré válás mintegy kétmillió éves folyamatáról alig tudunk valamit, pedig ennek során jutott oda az ember, ahol ma tart. A hagyományosan „történelemnek” nevezett tudomány csupán színes lábjegyzet ehhez a homályba vesző történethez. A szerző megkísérli fellebbenteni a fátylat a kőkori ember tevékenységéről, melynek eredményképp létrejött a nyelv, az írás, a számolás, és fejlődésnek indult a technika és a kommunikáció. Elődeink fennmaradását és fejlődését szerinte nem a létért való küzdelem és acsarkodás, hanem a leleményesség és a környezettel való finom egyensúly tette lehetővé. Rudgley szokatlan módszert választ: időben visszafelé haladva keresi, hogy egy-egy fontos eseménynek, alkotásnak mi volt az előzménye, ami lehetővé tette létrejöttét. Szerinte „a legalapvetőbb kulturális találmányok többsége valójában sokkal korábban jelent meg az általánosan elfogadottnál”. Ha ez igaz, akkor a jövőnk technikái, módszerei, megoldásai kezünk ügyében vannak, de még nem ismerjük megfelelő használatukat. Ebben az a félelmetes, hogy a modern ember cselekvési potenciálja mérhetetlenül nagyobb, mint a kőkori embereké, és ha hibázunk, magatartásunkkal az egész földi ökoszisztémát végveszélybe sodorhatjuk.

A kőkori ember életéről alig maradtak nyomok. A ma még élő, „primitívnek” nevezett népek, csoportok életmódjából, kultúrájából visszafele következtetve mégis megtudhatunk egyet s mást. A múltba visszapillantáshoz kitűnő anyagot kínál

Service–Sahlins–Wolf: Vadászok. Törzsek, parasztok
című, kb. 50 évvel ezelőtt íródott műve (három tanulmány), amely éles fényt vet a címében jelzett emberek, közösségek életére. Elgondolkodtató, hogy ezek némelyike sok ezer év óta kőkori módon él ma is – míg a modern civilizáció alig több mint kétezer éves. Hogy lehet, hogy ma is ugyanúgy (fenntartható módon!) élnek? Erre a nem költői kérdésre ad (költői?) választ

Marlo Morgan: Vidd hírét az igazaknak
című (ál)dokumentumregénye, amely érzékletes leírást ad a vándorló ausztráliai törzsek életmódjáról. A történet szerint egy amerikai nőt – az írót – egy bennszülött vándorló csoport magával viszi egyik útjára a kontinensen keresztül. A regény megmutatja az őslakosok kőkori életmódját, és megsejteti azt a hallatlanul kifinomult, átszellemiesített kapcsolatot a környezetükkel, ami a sivárnak tűnő sivatagban is biztosítja fennmaradásukat. A könyvet olvasva keserű rezignáltsággal állapíthatjuk meg, hogy ez a világgal való bensőséges kapcsolat számunkra örökre elveszett.

Riane Eisler: Kehely vagy kard
Ez a könyv egy másik veszteségről szól. Az európai őstörténet-kutatás egy vitatott elmélete szerint a hagyományosan „történelem előtti" időkben Európát egymással békésen együtt élő népek lakták, akik egy női istenséget tiszteltek. Ezt a békét egy keletről jövő, máig ismeretlen nép inváziója törte meg, amely magával hozta az erőszak kultuszát, amelyet többnyire fegyveres férfi istenek képviselnek. Ez olyan útra terelte az európai fejlődést, aminek az eredménye a mai civilizáció – ami napjainkra végveszélybe sodorta az embert és az egész élővilágot.

Itt meg kell említeni egy harmadik nevet: *Marija Gimbutas* észt őskorkutatóról van szó. Rudgley és Eisler is hivatkozik rá. Egységes felfogásukat látva az emberben felmerül a gondolat, hogy lehetséges egy megszokottól eltérő szemlélet, amely elismeri a nők, a nőies értékek jelentőségét az élet – s vele a történelem – alakításában. Maga az elmélet megfogalmazása, intuitív elemei, az érvelés módja egy „feminista őstörténet" alapjait is jelenthetné, de a mű mögött álló hatalmas apparátus biztosítja, hogy az elmélet a mai értelemben vett tudományosság keretein belül marad. De ha nem így volna is, a szemlélet újszerűsége és a belőle levonható következtetések új utakra indíthatják az olvasót. Ha a múltunkat megértjük, akkor a jövőnk alakítása sikeresebb lehet; van remény arra, hogy a versengés és szembenállás agresszív mintái helyett a kooperatív stratégiák vegyék át a vezető szerepet – mondják. A férfias és női világképnek ki kell egészítenie egymást. Tanulunk végre a történelemből?

Riane Eisler könyve 1987-ben jelent meg. Azóta történt egy s más. A hidegháború veszélyt felváltotta az ökológiai katasztrófa fenyegetése. Létrejött egy globális kommunikációs rendszer, ami lehetővé teszi az emberi igények jobb megfogalmazását és a források méltányosabb elosztását – ahogy az ausztráliai aborigok (őslakosok) vagy a Kalahári-sivatag busmanjai teszik. Mint nemrég – pár százezer éve – a kőkorban.

Márczi Imre

Isten nevetése

Orvosok és tudósok megállapították, hogy a naponkénti nevetés éppoly fontos agyunk működése szempontjából, mint a mindennapi kenyér. A nevetés nemcsak fizikai gimnasztika, hanem a lélekre is gyógyító erővel hat. Persze nem mindenfajta nevetés.

De most Isten nevetéséről beszélek, s ezért egy furcsa kérdést teszek föl: Halottuk-e már valamikor az életünkben nevetni Istent? Vagy úgy gondoljuk, hogy ilyesmit nem illik kérdezni? Hogyan lehetne kedve Istennek nevetni, amikor oly sok minden üt ki balul ebben az általa teremtett világban? Ha komolyan venné a munkáját, akkor tulajdonképpen éjjel-nappal csak aggódnia kellene.

Mennyből jövő nevetés? Tényleg létezik ilyen?

Talán másképp kellene föltennünk a kérdést. Emlékszünk-e olyan élethelyzetre, amikor az Ördögöt hallottuk nevetni? Eszembe jut egy példa, amikor valaki olyan váratlanul csapott be, hogy hirtelen csalfa nevetést hallottam. Igen, mert mi emberek többnyire emberek által tapasztaljuk meg ezeket a természetfölötti erőket és történéseket.

Talán ismerős számunkra ez az ördögi nevetés. Annál fontosabb akkor eredeti kérdésünk: Esetleg hallottuk-e már embereken keresztül nevetni Istent? Ha igen, mikor történt meg ez utoljára? Ki nevetett a környezetünkben úgy, hogy hirtelen megnyílt az ég, és észrevettük: ebben az eseményben, ebben a nevetésben az isteni világ is jelen van?

Meggyőződésem, hogy Jézus nagyon sokat nevetett a kánai menyegzőn. Egy alkalommal pedig azt mondta: *„Aki engem látja, azt látja, aki engem küldött"* (Jn 12,45). Nem csupán a szenvedő Jézust láthatjuk Veronika kendője által. Jézus azt is mondhatta volna: Aki engem nevetni hallott, a mennyei Atyát is hallotta nevetni.

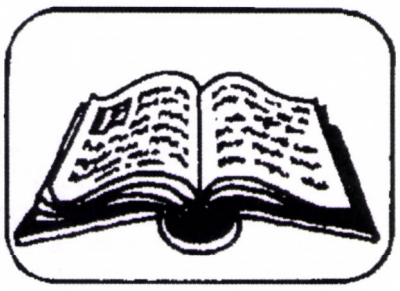
Ha bevalljuk, hogy már hallottuk az Ördög gonosz nevetését, de nem emlékszünk Isten gyógyító nevetésére, akkor a Bibliához kell fordulnunk. Ott azt olvassuk, hogy az angyalok ünnepelnek a mennyben, amikor valaki megtér: *„Ugyanígy örülnek a mennyben egyetlen megtérő bűnös miatt..."* Szoros összefüggés van az emberi és a mennyei történések között. A zsoltárok beszélnek arról is, hogy Isten nevet az istenteleneken, akik védekeznek ellene: „De te, Uram, nevetsz rajtuk..." (Zsolt 59,9).

Most azonban arról beszélek, hogy Isten nevetése a szabadításunkkal áll kapcsolatban. A „szabadítás" az Újszövetségben azt jelenti: megtaláljuk az Istenhez vezető utat. A megszabadítás találkozás. Találkozás és ölelés, ahogyan a tékozló fiú példabeszéde ábrázolja. Isten örömteli nevetése akkor hangzik fel, amikor megtérünk hozzá.

Isten szabadítása közel van hozzánk. *„A nevetésnek megvan az ideje"*, mondja a prédikátor (Préd 3,4). És Isten nevetése „fertőző", ahogyan a zsoltáros ír róla: *„Amikor az Úr hazavezeti Sion foglyait, olyanok leszünk, mint akik álmodnak. Akkor szánk tele lesz nevetéssel"* (Zsolt 126,1-2).

Isten ígérete nemcsak sírásról beszél: *„Boldogok vagytok ti, akik most sírtok, mert nevetni fogtok"* (Lk 6,21). És nemcsak a mennyben, hanem itt a földön is. S ez a nevetés könnyebben megy nekünk, ha már találkoztunk a nevető Istennel.

Vörös Éva

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Kovács László (Budapest), a márciusiakat Vincze József (Pér) készítette.

Február 1. – Évközi 4. vasárnap – Mk 1, 21-28 – Tisztátalan lélek

Jézus Kafarnaumban kezdi nyílvános működését. A Jordánnál és a pusztában átélt istenélményével eltelten szólásra emelkedik a kafarnaumi zsinagógában, és beszédének átéltségével csodálatba ejti hallgatóságát. Mondandója kiborítja az egyik résztvevőt, aki nagy botrányt rendez az imaházban. Ez az ember az evangélium megfogalmazása szerint „tisztátalan lélektől megszállott” volt.

1. A tisztátalanság – A tisztaság és tisztátalanság az Ószövetségben nem erkölcsi kategória volt, hanem vallási. A szent Isten teremtményének tisztának kell lennie, különösen, ha a szent dolgokhoz közelít. A vallás által meghatározott dolgok (menstruáció, szülés, bizonyos betegségek, holtest érintése, bizonyos állatok fogyasztása stb.) tisztátalanná tették az embert. A tisztátalanságot egyszerű rituális tisztulási szertartással: mosakodással, lemosással, meghintéssel, áldozatbemutatással lehetett megszüntetni.

A Jézus korabeli zsidóságban is megvoltak ezek az előírások, sőt a külsőséges vallásgyakorlatok eltúlzása is, amit Jézus keményen bírált. Végül is kijelenti, hogy „egyedüli tisztaság a belső”, de az „ember szívéből származik minden gonosz gondolat” is (Mk 7,21). Így lehet az ember a „tisztátalan (gonosz) lélektől megszállott”.

2. A gyógyítás

Az evangéliumi történetben szereplő ember minden bizonnyal ilyen megszállott volt, aki megsejtve Jézus „eretnekségét”, gyűlölettel fordult feléje. Valahogy így gondolkodhatott: „Te megtagadod Izrael Istenét, Jahvét, aki megtorol minden bűnt, és pokolra vet minden embert, aki nem hisz benne. Te csaló názáreti ács, te azt hirdeted, hogy a mi Istenünk olyan gyenge, hogy csak szeretni tud!? És úgy tünteted fel magad, hogy te tiszta vagy, szent vagy, az Isten Szentje!!? Te el akarod pusztítani hitünket, vele együtt népünket és nemzetünket! Menj ki innen, takarodj!” Jézus pedig odarohan az epilepsziás rohamában rángatódzó emberhez, átöleli őt, és megmutatja neki a szeretet hatalmát a harag és gyűlölet fölött, tanúsítva, hogyan szeret az Atya, a mi Istenünk.

És akkor mindannyian a zsinagógában azt kérdezgetik egymástól: „Mi ez az új tanítás, amely ekkora hatalommal rendelkezik? Ki ez az új tanító, aki ilyen meggyőzően tanít, nem úgy, mint az írástudóink?!”

Búcsúbeszédében Jézus azt mondja tanítványainak: „Ti már tiszták vagytok a tanítás által, amelyet hirdettem nektek” (Jn 15,3). A szeretet Istene és a szeretet parancsának tanítása által az elvakult és gyűlölködő ember is ki tud gyógyulni tisztázatlan és tisztátalan gondolkodásából. Ezt a csodát mi is véghez tudjuk vinni, ha akarjuk! És persze ez a küldetésünk!

Február 8. – Évközi 5. vasárnap – Mk 1, 29-39 – Lázas beteg

Jézus, miután elhagyta a názáreti házat, és vándorprédikátorként járta az országot, gyakorlatilag hajléktalan lett. Az őt követni akaróknak mondja: „A rókának odúja van, az ég madarának fészke, de az emberfiának nincs hová lehajtania a fejét” (Lk 9,38). Az alkalmi szállások mellett azonban tudunk Jézus két főhadiszállásról. Az egyik Júdeában, a főváros közelében volt: Betániában, Lázár és Mária, Márta háza, a másik pedig Galileában, a Genezáreti tó partján Kafarnaum, Péter anyósának háza. Itt, Kafarnaumban történt a csodás esemény.

1. Csodadoktor? – A zsinagógában történtek után már felfokozott érdeklődés kíséri Jézust. Az első tanítványok is felpörögnek. Márk, aki Pétertől hallja később a történteket, jól érzékelteti, hogy milyen hatást váltott ki egy egyszerű „gyógyítás”. Mert aligha nevezhető csodának az anyós meggyógyítása. Bárkivel megesik, hogy egy kedves vendég érkezésekor felkel az ágyból, önerejéből legyőzi gyengélkedését, és közben a vendéglátás láza, a sürgésforgás a vendég körül el is feledteti vele, hogy „beteg” volt.

Csakhogy minden apró jel felnagyítódik, és villámgyorsan híre megy egy „gyógyítónak” a megjelenésekor. Az egész kisváros ott tolong a ház előtt, mert mindenkinek van testi-lelki nyavalyája, és az embernek mégiscsak a „legfőbb dolog az egészség”.

Valljuk be, hogy ezzel mi is így vagyunk. Szabadulni akarunk a láztól, a betegségtől, a fájdalomtól, és ha valamelyik hatalmába kerít, minden pénzt képesek vagyunk odaadni az orvosnak vagy bárkinek, csak gyógyítson meg minket vagy a szeretteinket.

2. Tanító? – Jézus, a kezdő vándortanító látja, hogy jól melléfogott a gyógyításokkal, és teljesen vakvágányra fut küldetésének teljesítése az akaratlan „csodadoktorsággal”.

Nem tud aludni sem. Hajnalban felkel, kimegy a tó mellé egy magányos helyre, hogy megbeszélje az Atyával óriási dilemmáját. Valahogy így imádkozhatott: „Atyám, ezek az emberek gyógyulást akarnak. Kit érdekel az én szövegem Rólad, az Isten Országáról, a szeretet törvényéről? Csak a tettek érdeklik őket, a szavakra oda sem figyelnek. Mit tegyek? A bajok láttán kell, hogy segítsek, mert nem prédikálhatok a szeretetről, ha magam nem gyakorolom azt”.

Ezt a dilemmát úgy oldja meg, hogy először is értésükre adja tanítványainak, hogy az ő küldetése megtanítani a szeretetre az embereket, hogy ők is a szeretet törvénye szerint éljenek. Csak attól lesz jobb világ és jobb élet a földön. Aztán értésükre adja azt is, hogy vége a csodadoktorságnak, itt kell hagyni Kafarnaumot. Ez a csodaőrület nem normális. Újra kell kezdeni az egészet, világossá téve mindenki számára azt, hogy nekik kell megtérniük, változtatni a gondolkodásukon, hogy ne mástól várják a csodát, hanem ők tegyenek meg mindent másokért. Ők is képesek a szeretet „csodáinak” megtételére. Tovább kell menni és bejárni egész Galileát!

Régi bölcsesség: „Nem halat kell adni az éhezőknek, hanem megtanítani őket halászni!” Mi értjük-e, hogy miért a tanítás a küldetésünk elsődlegesen? És miért csak a szavaink aranyfedezete a jótett?! Tudunk-e változtatni a sorrenden?

Február 15. – Évközi 6. vasárnap – Mk 1,40-45 – Egy leprás

Amikor ezeket a sorokat írom, a hírügynökségek már telekürtölték a világot az ebolajárvány hírével. A Nyugat-Afrikából (Kongó, Ebola-folyó mellől) induló betegség világjárvánnyá szélesülhet. Keresik, de pillanatnyilag nincs ellenszere. A vérzéses láznak is nevezett ebola ma a világ legveszélyesebb vírusa. Szörnyű kínok között öl, heves vérzést okoz, a vér az összes testnyíláson át távozik, majd a belső szervek felmondják a szolgálatot. A vírus a testnedvekkel (vér, nyál stb.) közvetlen érintkezés útján terjed. Az első halálos áldozatok 10%-a orvos és egészségügyi dolgozó volt Nyugat-Afrikában. Afrikán kívül találtak már egy-egy ebolával fertőzött beteget Amerikában, de több európai országban is.

1. A lepra – A leprát a Jézus-korabeli „ebolának” mondhatnánk. Azzal a különbséggel, hogy egy beteg húsz évig is élhetett ebben a betegségben. Ez olyan betegség, melyben leválnak vagy csonkolódnak testrészek (orr, fül, ujjak, kezek, lábak stb.), a sebek elfertőződnek, a végtagok érzéktelenné válnak és károsulnak az idegek. A lepra fertőző betegség, ezért is különítették el a betegeket lepratelepekre, és nem érintkezhettek az egészségesekkel. Ha mégis kijöttek onnan, botra tűzött csengőt kellett rázniuk, és ha valaki közeledett feléjük, kiáltozniuk kellett, hogy leprás van a közelben.

Voltak, akik kigyógyultak a betegségből. Ők visszatérhettek hozzátartozóikhoz, de a gyógyulást a papok állapították meg, a gyógyulás után előbb náluk kellett jelentkezniük. Ezen kívül hálaáldozatot is be kellett mutatniuk Mózes rendelete szerint.

2. A gyógyulás – Az evangéliumbeli leprás nyilván kijött a lepratelepről, és hallhatott a názáreti „csodadoktorról”. Amikor megtudta, hogy Jézus a közelben van, egyenesen odament hozzá, és térdre esve kérte a gyógyulást. Jézus felemelte a földről, megsajnálta, és feledve Kafarnaumban tett ígéretét, segíteni akart a szerencsétlen, kitaszított beteg emberen.

„Megérintette” – írja Márk. Belegondolok, ha egy ebolás beteg kerülne elém, mit tennék? Ha orvos lennék, kimennék-e Nyugat-Afrikába az ilyen betegeket kezelni?

Csodaszámba megy, ha valaki ilyen hősies szeretetre képes! És nem csodálnám, ha egy beteg meggyógyulna az ilyen együtt érző és segítő szeretettől.

A lepra ma már gyógyszerekkel gyógyítható. A világon ma 10-12 millió leprás beteg él, leginkább a trópusi országokban. Anyagilag is támogatható a gyógyítás. És korunk „leprájának”, az ebolának a megelőzésében és gyógyszerének feltalálásában is segíthet az együtt érző támogatás. Segítene az is, ha fegyverek gyártása és emberek gyilkolása helyett a kormányok gyógyításra fordítanák a mi pénzünket!

Február 22. – Nagyböjt 1. vasárnapja – Mk 1,12-15 – Kísértés – Megtérés

A nagyböjti liturgiában a halál és az élet misztériuma jelenik meg: „Ember, por vagy, és porrá leszel!” „Ember, a halálon győzni fog az Élet!”

Jézus megkísértése és Jézus nyilvános működésének első mondata a válaszútról szól. A Kísértő mutatja a halálba vezető utat, a Megkísértett Jézus pedig az Életbe vezetőt.

1. Kísértés – Jézus a Jordán vizébe való bemerítésekor eszmél rá, hogy az Isten nem lehet a büntető, fojtogató Isten, amint arról a Keresztelő prédikál; Isten életadó és életmentő Jóság. A pusztába vonul, hogy átgondolja az új felismerést, és azt, hogy miként hozhatná népének tudtára az Örömhírt.

Szembesül azzal a ténnyel, hogy a népnek kenyér kell, hogy a népnek cirkusz kell, hogy a népnek vezér kell. Lehetne ő gazdasági Csodadoktor, fényes kultuszt képviselő Főpap, lehetne akár kardot viselő vezér, messiás Király. Hiszen a nép gazdagságra, élvezetre és hatalomra vágyik. Gazdag, fényűző, hatalmas Messiásként megnyerhetné magának az egész világot.

Ennek a kísértésnek mond nemet Jézus, mert ez az út nem az életbe, hanem a halálba vezet. Mint azoknak a messiásoknak útja, akik gazdagságot, jólétet és boldogságot hazudtak a népnek, és viszályba, hatalmi harcokba és gyilkos háborúkba juttatták a világot.

2. Megtérés – Jézus a pusztában leszámol nemcsak a büntető, haragvó, megtorló istenképpel, de ennek az Istennek szolgálatával is. Átlátja, hogy rokona, a Keresztelő, noha megtérést hirdet a népnek, de a „fejszés” és „pelyvát égető” Istennel fenyegetőzik, és ezzel a félelem prófétája, aki nem tud békét hozni a földre.

A Keresztelő börtönbe jutása után kisemberként, vándorprédikátorként indul útnak a maga új mozgalmával, új megtérést hirdetve. *Metanoeite!* Fordítsatok a gondolkodásotokon és életviteleteken: szerzés helyett szeressetek, segély helyett segítsetek, ütés helyett öleljetek! Ez keskeny út ugyan, de az életbe visz, míg a másik a széles út, de a szakadékba, a halálba juttat.

Mert a Szeretet Országa az élet országa, már itt a földön is. És ez az Út az, amely a halált is legyőző Életbe visz!

A nagyböjti program már a Miatyánkban is megfogalmazódott: „Ne vígy minket a kísértésbe!” és „Jöjjön el a te Országod!”

Március 1. – Nagyböjt 2. vasárnapja – Mk 9,2-10 – Megtisztító imádság

Jézus tanítványnevelő pedagógiája mutatkozik meg a Tábor-hegyi jelenetben. A tanítványok értetlenül hallgatták Jézust arról, hogy sokat kell szenvednie, a vének, a főpapok elvetik, megölik. Pétert emiatt feddte meg keményen Jézus, mert ezt a tényt nem akarta tudomásul venni (Mk 8,33: „Eredj mögém, sátán…”).

A Tábor-hegyen a három kiválasztott tanítvány:

- megtapasztalta az imádság erejét,
- meglátta az épülő Isten Országa dicsőségét,
- szellemi-lelki erősítést kapott a jövőre nézve.

Jézus imádságának erőtere elbűvölte a három kiválasztott tanítványt. Talán ezért nem imádkozott Jézus közösen a tanítványokkal, mert az Atyával való kapcsolatának intenzitása megrémítette őket.

Mindannyiunknak meg kell tanulnunk imádkozni. Életem első imaélménye az volt, amikor kisgyermekként elkísértem nagyanyámat egy esti imára. Öreg nénik gyűltek össze az egyik háznál, és végigimádkozták az egész estét. Ma már tudom, milyen jelentős dolgot tettek. Ministránsként hatást gyakorolt rám az áhítatos templomi ima, ének. A teológián spirituálisunk azzal kezdte, hogy megtanította az elmélkedő imádság alapjait, ami nekem elsőre sikerült, ezzel nagy lendületet kaptam a folyatásra. Az első kisközösségi lelkigyakorlat távlatokat nyitott a saját szavakkal történő ima gyakorlására. Ettől kezdve többször átélhettem az imádság ünnepi pillanatait, élményeit. Bár azóta tudom, hogy az imának nem lényegi része az élmény; akinek osztályrészül jut, ajándékul kapja; az élményt nem mi hozzuk létre, csak átéljük. Nem tudták ezt teológiai tanáraink, akik azzal vádoltak bennünket, hogy csak a lelki élményekre törekszünk.

Az imádságnak sok arculata van. Az egyik szembetűnő az, hogy nehéz, mint általában minden rendszerességet igénylő tevékenység. Egy szent életű remetét kérdezett valaki arról, hogy mi volt életében a legnagyobb aszkézis. A válasz: „Az imádság, fiam, az imádság…”

Az ima másik arculata: a lélek békéjének kialakítása. Életem feszültségeinek, problémáinak legnagyobb része a csend, az Isten-kapcsolat mélységeiben oldódott meg. Gondjaim abból adódtak, amikor a „kezembe veszem életem irányítását” öntudatos kijelentését kezdtem gyakorolni. Ma már tudom, hogy a helyes megoldás: „Isten kezébe teszem életem irányítását”.

Jézus Krisztus mindannyiunkat hív a Tábor hegyére. Ne hivatkozzunk időhiányra!

Március 8. – Nagyböjt 3. vasárnapja – Jn 2,13-25 – Jogos indulat

Jézus példája, gyakorlata nagy tanítás. Miért volt Jézus dühös, amikor meglátta a jeruzsálemi templom udvarában az árusokat és a pénzváltókat?

A zsidók az Egyiptomból való szabadulást ünnepelték a pászkaünnepen. Jeruzsálem 30 km-es távolságából mindenkinek ide kellett zarándokolnia, de jöttek távolból is. Évente egyszer zarándokként kellett megjelenni a fővárosban. 19 éves kortól kezdve templomadót kellett fizetni. Sokféle pénz volt forgalomban, de csak galileai sékelben lehetett templomadót fizetni, ezért voltak ott a pénzváltók. A templomadó egy munkás kétnapi bére volt, de a pénzváltók drágábban váltották be (gyakorlatilag háromnapi munkabért kellett befizetni), ezért a pénzváltóknak óriási hasznuk lett (a zarándokok terhére).

Sokféle állatáldozatot mutattak be a templomban, és az állatokat a templom előcsarnokában kellett megvásárolni. A felügyelő állapította meg az állat hibátlanságát, de a nem a templomból származó állatokat hibásnak minősítette. Csakhogy a templom előcsarnokában megvett állatok nyolcszor többe kerültek, mint a kintiek. Ez nyilvánvaló uzsoráskodás volt (Gyökössy Endre: János evangéliuma, 42-45. oldal).

Tehát Jézus szembesült a zarándokok kifosztásával, az uzsoráskodással, és arról is biztosan volt információja, hogy az aktuális főpapnak mindebből óriási haszna származott. Ebből keletkezett Jézus indulata. Kikergette, kiutasította mindazokat a templomból, akik akadályozták a templom igazi funkciójának működését.

De Jézus a korbácsot nem adta át tanítványainak. Az ő indulatának célja nem mások megsemmisítése, megalázása volt, hanem a tanítás. Meg kell tanulni bánni az indulatainkkal, a feszültségeinkkel. Jézus kijelölte az emberi indulat a határait: nem csaphat át szeretetlenségbe, erőszakba, hisztériába, rombolásba. A fegyelmezett indulatnak tanító ereje van.

Március 15. – Nagyböjt 4. vasárnapja – Jn 3,14-21 – Isten szereti világunkat

Jézus a mai evangélium gondolatait Nikodémusnak mondja, aki éjnek idején kereste fel őt.

Nikodémus gazdag jeruzsálemi arisztokrata, farizeus volt, aki egész életét a Törvény betű szerinti betartásának szentelte. De Nikodémus az uralkodó osztályhoz is tartozott, a 71 tagú zsidó Nagytanácsnak is tagja volt. Hatáskörükbe tartozott megállapítani valakiről, hogy hamis, vagy igazi próféta-e.

A názáreti ács életre szóló, kemény leckét, tanítást ad a nagyhatalmú arisztokratának: csak a gonosztevők járnak éjszaka, az igaz ember világosságban jár. Aki így akar cselekedni, annak pedig újjá kell születni vízből és Szentlélekből.

De Jézus neki mondja el az evangéliumok evangéliumát is: „Úgy szerette Isten a világot…”

A világban minden Isten szeretetéről beszél. Ez nem azt jelenti, hogy mindent könnyen megérthetünk, elfogadhatunk.

Számomra sem volt egyszerű megérteni, hogy ha Isten annyira szereti a világot:

- miért csak a betegségeken keresztül érthető és értékelhető az egészség,
- miért kell a bűnt megtapasztalni ahhoz, hogy megértsük az erényt,
- eredmény miért csak a kínok, keservek, kínlódások után érhető el,
- miért kell a léleknek sötétségben járni, hogy értékelje a világosságot,
- a jó látszólag miért szenved mindig vereséget,
- a világ rendje miért a létharcra épül,
- miért kell a világosság fiainak állandó küzdelmet vívni a sötétség hatalmával?

Ilyen világrendben élünk. A mennyei Atya a Fiával sem tett kivételt. Attól még nem csorbul a szeretet rendje, hogy valamit nem értünk. A „miért”-tel kezdődő mondatok nagy részére csak magasabb szellemi síkon adható válasz, és mi nem abban a létmódban élünk.

Számomra Isten minden értelmet meghaladó szeretete nem kérdőjeleződik meg semmiféle tragédia, nyomorúság, betegség láttán sem. Isten

felelősségénél előbb merül fel az ember felelőssége. A hívő ember nemcsak tudja, hanem gyakorolja is Isten mérhetetlen szeretetét.

Albert Schweitzert egyszer valaki felkereste Lambarénében, amikor már évtizedek óta ingyenesen gyógyította Afrika betegeit, és megkérte, foglalja össze a hitét. Ő körbemutatott az őserdei barakk-kórházon, és csak ennyit mondott: Már összefoglaltam.

Március 22. – Nagyböjt 5. vasárnapja – Jn 12,20-33 – A nagy kísértés

Nem könnyű megérteni, hogy Jézus miért válaszol lehangoltan, szinte indulatosan arra a kérésre, hogy a Jeruzsálembe zarándokolt hellének látni akarják őt.

A szenzációéhes emberek hallottak Lázár feltámasztásáról. Abban reménykedtek, hogy Jézus megoldja a kenyérkérdést, meggyógyítja a betegeiket, feltámasztja a halottaikat.

De Jézus nem kiszolgálója az emberi elvárásoknak. Nem akart néptanító lenni, csodadoktor sem, politikai szembenálló sem. A szolgálat nem kiszolgálást jelent.

Jézus elfogadta, hogy honfitársai – a vallási vezetők kivételével – megrendültek gyógyításai láttán, tanítását hallgatva. Bizonyos értelemben látványossága lesz a világnak, aki olyat tud tenni, amit más nem. Jézus is így járt övéivel. De miért jött indulatba, amikor a görögök látni akarták őt? Egy elmélet szerint azért akarták látni és megismerni Jézust, mert ők Edessza fejedelmeinek követei voltak, és hazájukba akarták hívni tanítónak.

Ekkor Jézus lelkében elindul a harc. A zsidók között elutasítás, elfogás, kínzás, kivégzés várja. Íme, egy új lehetőség, máshol újrakezdeni, másoknak is meghirdetni Isten Országának eljövetelét. Társadalmi megbecsülés vette volna körül, nem ellenséges légkör. Nem kellett volna vallási fanatikusokkal küzdenie. Biztos, hogy tanítványai is mehettek volna vele. Nyugodt, békés légkörben épült volna Isten Országa. Útlevelet kapott volna az életre.

Talán ezért mondta Jézus: megrendült a lelkem, nyugtalan a szívem. Megszületik benne a döntés, és meg is magyarázza:

- ha a búzaszem elhal, akkor hoz termést,
- aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt,
- aki el akar futni a kereszt elől, elveszik,
- „hiszen azért az óráért jöttem”,
- a világ fejedelme akkor szenved vereséget, ha következetesen végigjárja életútját.

Jézus nem menekült el a kereszt elől. Nem a könnyebbik részt választotta. Következetesen végigment a neki kiszabott úton. „Járjatok világosságban… A világosság fiai legyetek…” (Jn 12,35-36).

„Ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is” (Jn 12,26). Nagy igazság ez. Lesznek Tábor-hegyi pillanataink, hallhatunk sok lélekemelő Hegyi beszédet, csodákat élhetünk át a mi Urunkkal, megtapasztaljuk a nevében összegyűlt közösség dinamizmusát, megtartó erejét, de fel kell menni a Golgota hegyére is.

Csak ne engedjünk a könnyebbik út kísértésének, ne fussunk el a keresztjeink elől!

Március 29. – Virágvasárnap – Mk 14,1-15,47 – Beteljesedett!

Jézus műve a passiójával lett teljessé. Szenvedése és végső kitartása megpecsételte egész életművét.

Jézus tudatosan készült a végső napokra. Tanítványainak sokszor elmondta életének végkifejletét, szenvedését, halálát, de ők értetlenkedve hallgatták. Testi szenvedését megelőzte a lelki megpróbáltatás:

- a vallási vezetők esztelen dühe és gyűlölete,
- Júdás árulása,
- a tanítványok alszanak, míg ő a halál gondolatával gyötrődik,
- elfogatásakor az apostolok magára hagyják, elfutnak,
- Péter letagadja őt a cselédek előtt.

Jézus halála véres dráma, mégis magasztos. Megrendítő az a belső tartás, ahogy elviseli a megaláztatást, a legnagyobb fájdalmakat. Példamutatóan tudott szenvedni.

Sok embert láttam szenvedni. Akik nem tudták viselni, gyalázták, káromolták az Istent, vagy szidták az orvosokat. De tapasztaltam olyat is, amikor a szenvedés, a fájdalom tanította, nemesítette, lélekben felemelte a beteget.

A megpróbáltatás, a betegség, a szenvedés olyan lépcső, amely vezethet fölfelé is, lefelé is.

Egy hívő férfi ezt mondta az életéről: „A próbatételek erősítették a jellememet, a szegénység hatására megtanultam Istenre támaszkodni, és megszabadultam a kapzsiságtól. A kudarcok kigyógyítottak a büszkeségből. Ami rossznak látszik, valóságos jót eredményezhet. Ha Isten nem veszi el a fájdalmat, eszközként használja azt.”

A betegség, a fájdalom korlátozhatja, de nem akadályozhatja meg a lelki növekedést.

Dosztojevszkij négy évet töltött kényszermunkatáborban, és hat évet száműzetésben, eközben megingathatatlan keresztény hitre tett szert. Fogolytársai nagyobb részében gyűlölet és bosszúvágy forrongott a büntetésben eltöltött évek alatt, ő viszont megújult életörömmel, és az emberi jóságba vetett hittel szabadult.

A betegség, a szenvedés legnagyobb kísértése, hogy ekkor gondolataink önmagunk körül forognak. Ha ezen változtatni tudunk, az áldás nem marad el.

Egy fiatal leány halálos betegséggel küzdve feküdt a kórházban. De nem önmagával törődött. Járta a kórtermeket Bibliával a kezében, vigasztalta, bátorította, erősítette betegtársait. Úgy halt meg, hogy nem önmagával foglalkozott.

A mi Urunk ebben is példát mutatott nekünk. Nem önmagával és a fájdalmával volt elfoglalva. A jobb lator örök üdvösségét egyengette (Lk 23,43), majd imádkozott gyilkosaiért, ellenfeleiért (Lk 23,34). Halála pillanatában is részvét volt a szívében.

„Sok mindent tanultunk az iskolában, bölcsészetet, teológiát, matematikát, szociológiát, történelmet és nyelveket, de egy tudományt elfelejtünk megtanulni: olvasni a szemekből és arcokból, kiolvasni az elsírt könnyeket és néma zokogásokat, meglátni a töviskoszorút és a vaskoronát, amit annyi ember hordoz a fején, fájdalmasan és láthatatlanul” (Perlaky Lajos).

Több mint csepp a tengerben

Küzdelem a szegénység ellen
Mexikó és Brazília eltérő példája

Bandaháborúk. Droghalottak. Fegyvercsempészet. Hurrikán vagy földrengés. A médiumok többnyire ilyen híreket közölnek Mexikóról. Tény: van valami, ami Mexikóban több halált követel, mint a drogkartellek, ez pedig az éhezés. Az utóbbi évtizedben 49 804 mexikói esett áldozatául a szervezett bűnözésnek. Ugyanebben az időszakban 85 343 ember halt éhen – az éhezés és a szegénység elleni sok éves program ellenére.

Más a helyzet Brazíliában. Itt az elmúlt évtizedben 47%-kal csökkent a gyermekhalandóság. 2003 és 2010 között a népesség legszegényebb 10%-ának bevétele évente 8%-kal nőtt. A hivatalos statisztikák szerint az utóbbi hét évben csaknem 40 millió brazil tudott kiszabadulni a szegénységből. Felvetődik a kérfdés: Brazíliában miért sikerül az, ami Mexikóban kudarcot vall?

A nagygazdák hatalma

Pedig Mexikó helyi hetivásárai legendásak. A látogató mindenütt édesen illatozó gyümölcsökbe botlik, amelyek törékeny faládákon föltornyozva fekszenek a helyi zöldségfajták mellett. Gyógynövények és kenőcsök százait kínálják különböző fájdalmak ellen, csörgőkígyóport a rákterápiához vagy a mezőgazdaságban használatos eszközöket. Minden napszakban férfiak, nők és gyerekek csoportosulnak a gőzölgő fazekak és tortillák körül: ott töltik meg a forró kukoricalepényeket hússal, krumplival, tojással vagy főtt kaktuszlevéllel.

Mexikóban elképzelhetetlen az élet tortillák és a közös étkezéseknél oly fontos tereferélés és pletykázás nélkül. Ennek ellenére 2012-ben több mint 12 millió mexikói nem tudta megengedni magának a legfontosabb alapélelmiszereket, például a tortillát, a babot, a zöldségféléket vagy a tejtermékeket.

Az elmúlt év augusztusában a médiumok nyilvánosságra hozták az állítólag nem szépített adatokat. „A kormány sokáig visszatartotta a valódi szegénységi számokat, hogy elleplezze a szegénység mértékét", mondja *Úrsula Oswald Spring*, a Mexikói Autonóm Nemzeti Egyetem professzor asszonya. Mexikó négy legszegényebb szövetségi államában, Chiapasban, Guerreróban, Pueblában és Oaxacában 60-70% között van a szegények aránya. A 31 szövetségi állam közül 11-ben a népességnek több mint a fele él a nemzeti szegénységi küszöb alatt.

Mexikóban sok oka van a szegénységnek. Már Közép-Amerika 16. századi, spanyolok általi meghódítása, valamint a kukorica- meg cukorültetvények emiatt bekövetkezett, messzemenő átalakulása is azzal járt, hogy kevés mexikói meggazdagodott, és sokakat megfosztottak földjüktől. Bár a 20. sz. elején lezajlott mexikói forradalom óta részben visszaadták az elrablott földeket a bennszülött lakosságnak, de a bürokrácia malmai csak lassan őröltek. Emellett gyakran csak tápanyagszegény földeket adtak oda a parasztoknak.

Még rosszabbá tette a helyzetet Mexikó 1994-es csatlakozása az USA-val és Kanadával kötött Északamerikai Szabadkereskedelmi Egyezményhez. Azóta nagy mennyiségben importálnak dömpingáron kukoricát az USA-ból: ezt államilag támogatják, génmódosított, és óriási területeken termesztik. A 2,3 millió mexikói paraszt már nem tudta megfelelő áron eladni a maga kukoricáját. Közülük sokan megszüntették vállalkozásukat, elvándoroltak a városba vagy életüket kockáztatva szöktek át a határon, és mentek az USA-ba. A nemzeti szegénységi ráta két év alatt (1996-ig) 52,4%-ról 69%-ra emelkedett.

Mexikó: alamizsna a szegényeknek

A legfontosabb állami választ a szegénységre *Ernesto Zedillo* mexikói elnök adta 1997-ben. Az *Oportunidades* program iskolai ösztöndíjat ígér a gyerekeknek, és anyagi támogatást a szociálisan hátrányos helyzetben lévő családanyáknak. A nők és a gyerekek a társadalom különösen sérülékeny tagjainak számítanak. A nők azonban felelősebben bánnak a pénzzel, mint a férfiak, inkább kukoricát és babot vásárolnak, mint alkoholt és drogot. A kedvezményezett családok számára szabott feltételek azonban viszonylag kemények: kötelező a jó iskolai teljesítmény és a rendszeres egészségügyi ellenőrzés. Azt várják, hogy hosszú távon az iskolai oktatás nyújt majd esélyt a szegényeknek a jobb jövőre.

Az *Oportunidades* program eleve korlátozott pénzforrással indult. Az első évben csak 300 000 vidéki család kapott támogatást. A kedvezményezett családok száma 2011-ig folymatosan emelkedett, és elérte az 5,8 milliót. De a programot csak 2009-ben vezették be a városokban. A hivatalos adatok szerint minden harmadik mexikói kap állami támogatást.

A program azonban csak mérsékelten sikeres. Bár a kormány azzal dicsekszik, hogy a szélsőséges szegénységben élő mexikóiak száma a 2010-es 13 millióról 2012-ben 11,5 millióra csökkent, Spring professzor asszony szerint ugyanaz a beszámoló azt mondja, hogy 2012-ben fél millióval több ember élt szegénységben, mint két évvel korábban.

Miért? A program a kritikusok szerint is megóvott néhány családot attól, hogy szélsőséges szegénységbe zuhanjon, ugyanakkor azonban nem nyújt semmilyen gazdasági távlatot. Ahelyett, hogy a két-öt hektárral rendelkező vidéki kisparasztok millióit támogatnák, a mezőgazdasági pénzek a nagybirtokosokhoz és azok exportra termelő gazdagságaihoz vándorolnak. A politika túlságosan összefonódott velük. Éppilyen keveset fektetnek be a tiszta ivóvízzel történő ellátásba, az iskolákba, a kórházakba és az útépítésekbe. Gazdasági fejlődés nemigen van. A gazdaság stagnál, a munkanélküliség megduplázódott az elmúlt tíz évben. Mindezt tekintetbe véve a mexikói szegénységellenes program csak csepp a tengerben.

Brazília „nulla éhezést” akar

Aki Brazíliába megy, szintén sok problémát lát, de más hozzáállást érez a szegénység elleni küzdelemben. Az akkori elnök, *Lula da Silva* 2004-ben kezdeményezte a *Fome Zero* (Nulla éhezés) programot. Jelenleg 12,4 millió család, azaz kereken 40 millió ember kap 18 és 90 euró közötti támogatást az alapélelmiszerek megvásárlásához; ezen kívül iskolai étkeztetést is pénzel a program. Mivel a *Fome Zero* egyidejűleg a helyi mezőgazdaságot, és abban mindenekelőtt a kisparasztokat is támogatja, helyi és regionális gazdagsági körfolyamatok keletkeznek. A nemzeti zöldség- és gyümölcskereslet 85%-át kis- és középparasztok fedezik. 2010 óta a braziloknak ráadásul alkotmányos joguk van a megfelelő táplálkozáshoz. Az illetékesek aktívan felkeresik a segélyezésre jogosult családokat, és segítenek nekik, hogy fölvegyék őket valamilyen programba.

Amikor *Josette Sheeran*, az ENSZ Világélelmezési Programjának igazgatónője meglátogatott egy kis parasztgazdaságot a főváros közelében, megtapasztalta, hogyan kapcsolja össze ez az program a szocális és a gazdasági célokat. A szóban forgó család alapélelmiszereket termeszt, amelyeket később a helyi iskolai étkeztetésben használnak fel.

Brazília megmutatja: azok a programok, amelyek szociális programokkal és szükségstratégiákkal kötik össze a vidékfeljesztést, hatékonyan képesen csökkenteni a szegénységet. Persze ezek még nem kifinomultak, még mindig magas azoknak a szegényeknek a száma, akik félreeső régiókban élnek. A nagy politikai reformokhoz, például a növekvő gazdagság igazságosabb elosztásához vagy egy nagy földreformhoz azonban a brazilok sem veszik a bátorságot.

Ráadásul a hallatlan gazdasági fellendülés nyomása alatt elhanyagolják a fejlődés fenntarthatóságát. A növekvő fogyasztás már hamarosan meghaladja majd a brazil biokapacitást. Pedig Brazíliában a legnagyobb a fajgazdagság a földön! A nagybirtokosok földjeire növényvédőszerek tömegét permetezik repülőgépekről. A közúti szállítás sok városban túlterhelt, az utak gyakran bedugulnak. Kevés a tanulmányi férőhely, különösen a társadalmilag gyenge családok fiataljai számára. Ezért egyre több a tüntetés, s ezeket leginkább az új vidéki középréteg kezdeményezi.

Így aztán Mexikóra és Brazíliára egyaránt érvényes: Harc a szegénység ellen: igen, de csak addig, amíg a vezető rétegek gazdagsága érintetlen marad. De ezzel a mércével mérve Brazília határozottan jobb helyzetben van, mint Mexikó, mivel nemcsak alamizsnákkal rázza le a szegényeket, hanem a helyi gazdasági körfolyamatokba is bekapcsolja őket.

Julia Bultmann

Forrás: Publik-Forum, 2014/2

Királynők a fertőzött nyomornegyedben

Európa elektronikus szemete Ghánában

Négy, világoskék iskolai egyenruhába öltözött kislány ül sűrűn egymás mellett a padban. Amikor a tábláról a füzetükbe másolják az angol mondatokat, szorosan a testük mellett kell tartaniuk a karjukat, hogy ne lökjék ki a többieket a padból. Az iskolapad tulajdonképpen csak két diák számára készült – de hát több hely nincs. Nem csoda, hogy az osztályterem is, amelyben a sűrűn összezsúfolódott gyerekek ülnek, szűkös, szegényes: az ablaknyílásokból alig jön be fény, a falak szürkék és vakolatlanok. Nincs iskolaudvar, tanári szoba és nincsenek egészségügyi helyiségek: a nagy gyerekeknek tíz percet kell gyalogolniuk a legközelebbi WC-ig, a kicsik vödröket használnak... Az embernek nem kell valamely európai iskolaügyi hatóságnál dolgoznia ahhoz, hogy méltánytalannak találja ezeket az állapotokat.

A diákok ennek ellenére összeszedettek és figyelmesek. Gondosan lejegyzik azokat az angol szavakat, amelyeket tanáruk, Sir Charles fölírt a hámló táblára – mert tudják, hogy fontos megtanulniuk a hivatalos angol nyelvet, és nem csupán a tvi nyelvet, Ghána déli részének törzsi nyelvét. Aki jól beszél angolul, az később talán kiszabadul a ghánai főváros, Accra e fertőzött nyomornegyedéből, Agbobloshie-ból. Azoknak a fiataloknak, akik befejeznek valamilyen iskolát, talán nem kell majd azon a hírhedt szeméttelepen dolgozniuk, ahol kibelezik az Európából származó elektronikus hulladékot, hanem remélhetőleg másutt találnak munkát – olyan helyen, ahol kék az ég és nem mérgezett a levegő.

A *The Green Cross* környezetvédelmi szervezet szerint Agbobloshie egyike a világ tíz legmérgezettebb helyének. A főváros sűrű népességű nyomornegyedének hatalmas szeméttelepén landol az az elektronikus hulladék, amelyet a nyugati világ már nem tud használni (évente kereken 250 000 tonna). A lakosok elégetik az Európából illegálisan ide hajózott régi számítógépeket, mobiltelefonokat és televíziókat, hogy olyan fémekhez jussanak, mint a réz, az alumínium és a vas, amit aztán eladnak. Az effajta hulladékkezelés nyomán szélsőséges mennyiségű káros anyag szabadul fel, jut a levegőbe és a földbe, és rárakódik minden élelmiszerre, amit a piacon árulnak.

A nagy, túlnépesedett városrészben mindenütt lehet látni a szemételep óriási fekete felhőket kibocsátó tüzeit. Az elégetett vegyi anyagok gázai összekeverednek a piaci hulladékok kipárolgásával és a vizeletszaggal – mert a vizelet itt

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2015. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára kis mértékben emelkedik, az egyes számok ára 265,- Ft, az éves előfizetés ***1600,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2800,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

tisztítatlanul folyik a nyitott utcai lefolyókon. Áthatolhatatlan füst telepszik a fából és hullámlemezből készült szűk sufnikra, amelyekben az emberek élnek, és szürkére festi a különben oly színes afrikai piaci standokat. Az itt élő gyerekek 80%-ának vérében nagy mértékben vannak jelen súlyosan mérgező anyagok. Agbobloshie lefordítva nagyjából azt jelenti: „Szodoma és Gomora”.

Paulina Nlando, az iskola 56 éves vezetőnője sem önszántából van Agbobloshie-ban. Politikai nyugtalanságok nyomán tíz évvel ezelőtt négy gyermekével együtt elűzték Ghána északi részén lévő otthonából, aztán itt landolt a főváros nyomornegyedében, és először lekvárárusként tartotta el magát és a gyerekeket. „A piacon rögtön szemet szúrt nekem a sok gyerek”, mondja a csendes nő, akit a diákok Madame Paulinának hívnak. „Láttam, hogy járni még nem tudó kisgyerekek, akik a földön ücsörögtek, a mérgezett földről csipegetik fel, és megeszik a hulladékokat.” Az anyáknak gyakran magukra kellett hagyniuk őket, mivel elárusítókként súlyos terhekkel a fejükön föl-alá járkáltak a piacon, hogy zöldséget, gyümölcsöt vagy ruhaszövetet adjanak el.

„Ezek a gyerekek teljesen védtelenek voltak – és folyton kitéve annak a veszélynek, hogy a teherautók átgázolnak rajtuk. Nem jártak iskolába, hanem segítettek anyjuknak az eladásban, a hulladéklerakón dolgoztak vagy utcai tolvajokká váltak.” Paulina elhatározta, hogy tesz valamit ez ellen.

Hogy biztos menedéket teremtsen a gyerekeknek, Agbobloshie rozoga kunyhói közepette berendezett egy kis termet, és „bölcsődét” működtet benne. A vállalkozás tizenkét gyerekkel indult, és mivel ezek kezdetben szinte kizárólag kislányok voltak, a bölcsődét „Paulina's Queensland”-nek nevezte el.

„Hamarosan egyre több anya hozta ide a gyerekét, a bölcsőde gyorsan túlzsúfoltá vált”, emlékszik vissza a szelíd, szomorú kisugárzású, ápolt nő. „Amikor a gyerekek ötévesek vagy idősebbek lettek, megkérdeztem magamtól, mi legyen a további sorsuk.” Bár Ghánában hivatalosan létezik iskolakötelezettség, de ezt itt senki sem érvényesíti. És addig senkinek sem jutott eszébe, hogy állami iskolát építsen a szegénynegyed 50 000 lakosa részére.

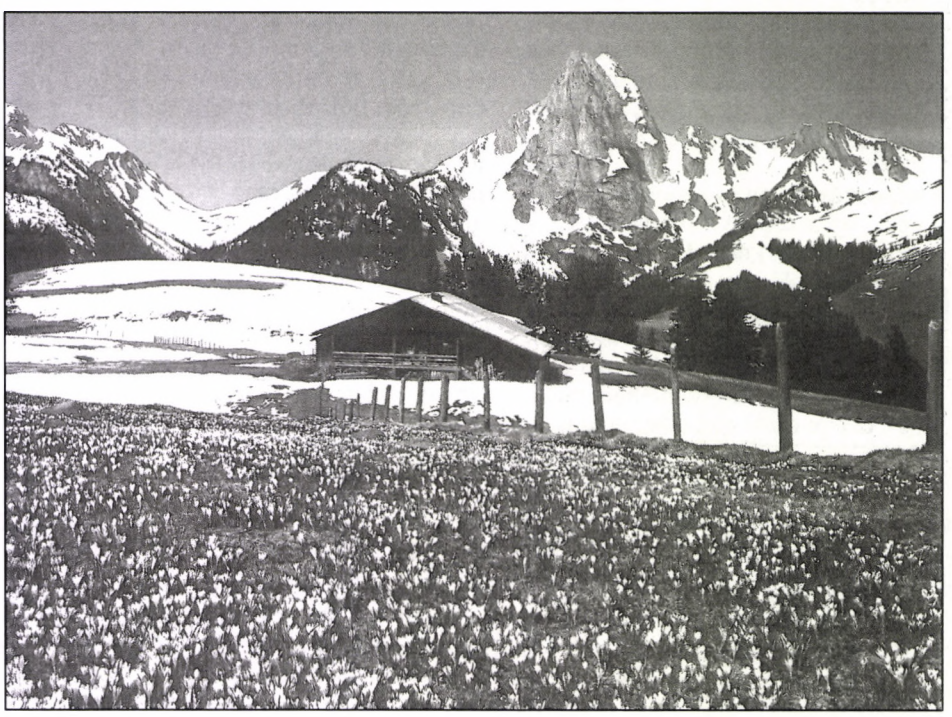
Saját fiatalkorú gyerekei és az *Opportunity International* keresztény mikrohitelezési szervezet többszöri hitelének segítségével Paulina emeletet húzott a bölcsődére, három osztálytermet alakított ki, fokozatosan tíz tanárt állított be, és így kínál oktatást a nyomornegyed gyerekeinek. Iskoláját azóta már mintegy 300 gyerek látogatta, a hatodik osztályig menően. „Angolt, franciát és a helyi *tvi* nyelvet tanítjuk”, magyarázza *Paul Naja*, Paulina fia, aki támogatta anyját az iskola felépítésében, és egy ideje már tanárként is dolgozik benne. „Továbbá matematikát, technikát, hittant, formatervezést, szaktárgyakat és elektronikus adatfeldolgozást.” A szülőknek csekély tandíjat kell fizetniük ezért, negyedévenként 45 ghánai cedit, ami kb. 12 eurónak felel meg. „Ez annyi, amennyit a legolcsóbb állami iskolák kérnek Ghánában”, mondja vidám mosollyal a 22 éves fiatalember. „Az árva gyerekek ingyen járhatnak iskolánkba.” Paul némi büszkeséggel mutat rá arra, hogy Paulina magániskolájának osztályai még kisebb létszámúak is, mint a „kormányzati iskolák osztályai”, ahol gyakran 60 gyerek ül egy tanteremben. Az állami hivatalok elfogadják, és dokumentálják is az itteni vizsgákat.

Ahogyan sok más ghánai tanárnak, a Paulina iskolájában dolgozó tíz férfinak és nőnek sincs pedagógiai végzettsége – az iskola vezetőjének, Paulinának sem. Fia, Paul azonban hamarosan megkezdi tanári tanulmányait, meséli sugárzóan.

De nem csupán Paul széles mosolya hat meglepően ebben a szomorú környezetben. Az itt tanuló gyerekek is olyan vidámnak, bizakodónak és elevennek hatnak, mint minden más iskolában – mintha nem látnák a szegénységet, és mit sem tudnának azokról a gázokról, amelyeket folyamatosan belélegeznek.

Madame Paulina azonban megbetegedett a belélegzett mérgektől. Két évvel ezelőtt olyan gyenge és elesett volt, hogy kollégái attól féltek, hamarosan meghal. Csak azután tért vissza meglepően egészségesen, hogy néhány hónapra elhagyta a nyomornegyedet, és alávetette magát egy hagyományos afrikai gyógykezelésnek. Az európai jellegű orvosi kezelést nem engedhette volna meg magának. Bár léteznek itt nyugati mintájú kórházak, de ezek nyugati árakat is kérnek, amelyek megfizethetetlenek Agbobloshie lakói számára.

Kiszámíthatatlan, hogy az Európából származó elektronikus hulladék még meddig fogja élelmezni és egyúttal megmérgezni a fővárosi nyomornegyedbeli férfiakat, nőket és gyerekeket. A ghánai kormány nagyon is fölismerte a botrányos egészségügyi helyzetet, és dolgozik annak megoldásán. A főváros régóta próbálja szanálni a nyomornegyedet, és kiköltöztetni a lakókat. Ez azonban ellenállásba ütközik részükről – mert Agbobloshie mindenek ellenére az otthonuk a fővá-

ros központjában. A lakók tiltakoznak a tervezett kitelepítés ellen, mert attól félnek, hogy a város peremére szorítják őket, ahol már nem lesznek szem előtt, és még kevesebb kilátásuk lesz a jövőt illetően, mint a hírhedt hulladéktelepen.

Amíg nem tisztázódik a városrész jövője, Madame Pauline és tanártársai folytatni akarják a tanítást, hogy a gyerekeknek később esélyük legyen önként elhagyni a fertőzött területet. Időközben azonban ismét pénzügyi és helyproblémák támadtak. Mivel az iskola alulról épül fel, egyre újabb kezdők jelennek meg anélkül, hogy az idősebb diákokat már kibocsátották volna. Sürgősen új osztálytermekre van szükség. Két fiatal európai nő, aki önkéntes szolgálat keretében kisegítő tanítóként dolgozik itt, adományokat gyűjtött Németországban és Hollandiában, hogy Paulina megvehesse a szomszédos telket, és legyen helye további osztálytermek számára. Ezekből az adományokból higiénikus konyhát és WC-részleget is fognak építeni.

Agbobloshie iskolája így a remény hordozója marad. És azok a gyerekek, akik most a szűk padokban szoronganak, később elmondhatják majd, hogy nemcsak Szodomában és Gomorában nőttek föl, hanem „Paulina királynőinek országában" is.

Eva Baumann-Lerch

Forrás: Publik-Forum, 2014/9

Új ösvények a boldogság felé

Passy Mubalama, a gyermekmentő

A petróleumlámpa meleg fényt vet a gyerekekre, akik figyelmesen fülelnek. A tizenkétéves Bahatit hallgatják, aki egy történetet mesél el. Ebben egy olyan mostohaanyáról van szó, aki meg akarta ölni nem tőle származó lányát, de a végén ő vesztette el az életét, miközben a lány megmenekült a gonosz mostoha által állított kelepcéből.

A gyerekek a meztelen betonpadlón ülnek, egyesek törökülésben, mások a mellkasuk elé húzott lábbal, csak a legkisebbek közül aludtak el néhányan. Bahati meséje bizony kemény. De nem sokkal kevésbé brutális, mint annak a tizennyolc gyereknek a múltja, akik most esténként ebben a gomai faházban ülnek, a kelet-kongói Észak-Kivu tartomány válságoktól sújtott fővárosában: vagy árvák, vagy nyoma veszett a szüleiknek az évek óta tartó kelet-kongói harcok során.

„Közülük sokan rettenetes dolgokat éltek át", mondja a 29 éves *Passy Mubalama*, ez a fiatal nő, aki befogadta a gyerekeket. „Sokuknál már az is nagy siker, hogy egyáltalán beszélnek és történeteket mesélnek el." Passy Mubalama a gomai menekülttáborokban találta ezeket a gyerekeket, és ebbe az ideiglenes otthonba hozta őket.

Például a nyolcéves Brigittát, aki éppen felhúzott térddel támaszkodik a deszkafalnak, és figyel; ő egészen egyedül élt az elűzöttek egyik táborában. „Brigitta egy megerőszakolás eredménye", mondja Mubalama. Brigitta anyja egyedül nevelte fel a lányát, és amikor 2012 novemberében szülőfaluja közelében kiéleződtek a harcok a kongói hadsereg és a Ruanda által támogatott lázadók között, akkor magával vitte Brigittát a menekülésbe. Amikor az anya és lánya megérkezett Gomába, az egyik menekülttáborban kerestek menedéket, más százezrekkel együtt. „Brigitta anyja ott megismert egy férfit, aki kész volt kapcsolatot kezdeni vele, de csak azzal a feltétellel, hogy a lány eltűnik." Ettől fogva az akkor hétéves kislánynak egyedül kellett boldogulnia, és odakuporodott az egyik óriási sátor sarkába, ahol már családok tucatjai találtak szükségszállásra. Ott feltűnt a kislány, és amikor Passy Mubalama a következő alkalommal elment a táborba, elmesélték neki a gyerek történetét. Ő megvizsgálta, vajon valóban egyedül van-e a kislány, és végül magával vitte.

A jelenleg tizennyolc gyerek így, vagy hasonlóképpen került hozzá. Fő foglalkozása szerint Mubalama újságíró, ezért gyakran van úton a menekülttáborokban, hogy beszámolhasson az ottaniak helyzetéről. „Végtelenül fájt nekem az elhagyott gyerekek sorsa", meséli. „Azt mondtam magamban, tennem kell valamit. Mi, kongóiak nem várhatunk örökké arra, hogy a nemzetközi szervezetek segítsenek nekünk." Személyes segélyakcióját 2012 novemberében indította el, amikor kiéleződtek az időközben legyőzött lázadók és a hadsereg közötti harcok, és különösen sok ember menekült el az erőszak elől Gomába.

2013 decemberében aztán a harcoló felek békeszerződést írtak alá, de a kelet-kongói régió számára ez még nem jelenti a harcok végét: tucatnyi további milícia továbbra is aktív ezen az ásványi kincsekben gazdag vidéken, és terrorizálják a lakosságot.

Amikor Mubalama egy bő évvel ezelőtt elhatározta, hogy kis otthont alapít az elhagyott gyerkeknek, segélyezési szakértők azt is mondhatták volna, hogy ez ostoba ötlet. Tulajdonképpen csak a ház létezett, amelynek betonpadlóján most valamennyien ülnek. A ház annak a nőket segélyező akciónak az irodájául szolgált, amelyet Mubalama már négy évvel korábban indított el. Az irodából rövid úton lakóház is lett. Az íróasztalokat betolták az egyik sarokba: egyúttal onnan folyik tovább a nőkért végzett munka is.

„Kezdetben ajtóról ajtóra jártam, és adományokat kértem", meséli Mubalama. Sok barátja adott, és ad valamit. Akinek nincs pénze, talán egy zsák tüzelőt vagy egy kis kukoricalisztet adományoz. Mások az idejükkel támogatják a programot. „Kezdetben gyakran nem volt elég ennivalónk", emlékszik vissza Mubalama. Ma mégis naponta három étkezés van. Az ágyak és a matracok is fokozatosan kerültek a házba. Ruhát is hoztak a gyerekek számára, és néhány barát vagy ismerős azóta rendszeresen ad pénzt élelmiszerre.

Passy Mubalama különösen annak örül, hogy már tíz gyereket vissza tudott juttatni a hárorú által elszakított családjához. Ezek boldog pillanatok, amelyekbe mindig a búcsúzás fájdalma vegyül.

Bettina Rühl

Forrás: Publik-Forum, 2014/5

TARTALOM

Tanulmány
Karl-Heinz Ohlig: A Jézus-mozgalomtól a szervezett egyházig 2-4
Paul Weß: „Olyanok lesztek, mint Isten" 5-6
Paul Oestreicher: Fél Anglia tótágast áll 8
Klaus-Peter Jörns: Korszerű jézusi liturgia 9-10
Thomas Seiterich: A szépség ereje 11-12
A Katakomba-szerződés a II. Vatikáni zsinaton 14-15
Meditáció
Zámbó Zoltán: Elfecsérelt percek 12
Vörös Éva: Isten nevetése 23
Olvasók fóruma
Farkas István: Van-e szenvedése az értelemnek? 21
Olvasónapló
Márczi Imre: Új horizont (Történelmi lecke) 22-23
Portré
Jacques Gaillot: Az egyház kemény iskolája 6-7
Hans Chocholka: Amikor a gondolkodás megnyitja a szemet 13
Gyerekeknek Moha-mese
Gyerkőce 16-17
Megemlékezés
Búcsú Tarnai Imrétől 18-20
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 24-27
Harmadik világ
Julia Bultmann: Több mint csepp a tengerben 28-29
Eva Baumann-Lerch: Királynők a fertőzött nyomornegyedben 29
Bettina Rühl: Új ösvények a boldogság felé 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2015. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára kis mértékben emelkedik, az egyes számok ára 265,- Ft, az éves előfizetés ***1600,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2800,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk. – Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).

Ferenc pápa az egyházról

Az egyház vezetői narcisztikusak. Udvaroncaik hízelegnek nekik. Az udvar a pápaság leprája.

Az egyház nagy hibája, hogy Vatikán-központú, a Vatikán érdekeit szolgálja, amelyek világi érdekek. Az egyház Isten népének közössége, vezetőinek Isten népének szolgálatában kell állniuk.

A dolgok valóban úgy állnak, hogy az e világi hatalom iránti szeretet nagyon erős a Vatikán falai között és az egyház egész intézményes rendszerében.

Az egyháznak horizontális felépítése is van… Így kell megváltoztatni az egyházat.

A szegény egyház, amely gondját viseli másoknak, és ha anyagi segítséget kap, azt mások segítségére fordítja, anélkül hogy egy szemernyit is aggódna magáért.

A politika tevékenységi területe nem az egyházé. A egyház nem léphet túl azon feladatán, hogy kifejezze és terjessze saját értékeit.

Én hiszek Istenben. Nem egy katolikus Istenben; nem létezik katolikus Isten; Isten létezik. És hiszek Jézusban, az ő megtestesülésében. Jézus az én mesterem és az én pásztorom. De Isten az Atya, az Abba…

Ezek az idézetek megtalálhatók Ferenc pápa La Repubblica-beli interjújában (Új Ember, 2013. október 13.)

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/1. (149.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: ..... 2800,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 2. szám

2015. április

265,– Ft

Szerencsés vétek?

Adalékok a húsvét teológiájához

Gondolatok az eucharisztiáról

Az érvelő Jézus

Moha-mese

Ferenc pápa és ellenfelei

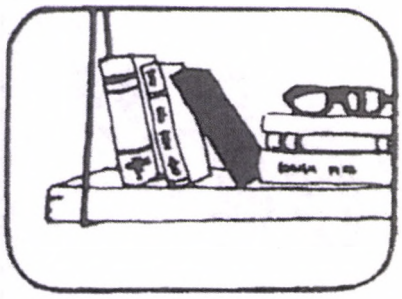
Tibetiek erőszakmentes harca

Az apostolok apostola: Magdalai Mária

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Sárdy Péter

Szerencsés vétek?

„Oh, szerencsés vétek, amely ilyen s ekkora Megváltót érdemelt!”
(„O felix culpa, quae talem et tantum meruit habere redemptorem!”)
(részlet a húsvéti örömének ből)

Az *Exultet* [„Ujjong...”] kezdetű, jellegzetesen római húsvéti ének győzelmi pátosza új fényben tűnt fel számomra Mel Gibson filmje, a *Krisztus passiója* révén. A film fölhívta a figyelmemet: a római liturgiának a „szerencsés vétek” (*felix culpa*) miatti ujjongása alkalmas arra, hogy eltakarja tekintetünk elől a ténylegesen létező kereszténység egyik rettenetes oldalát, amelyet immár évszázadok óta nem vettek figyelembe, talán tudatosan hallgatták el, vagy egyenesen elfojtották. Ez a film arra indít minket, hogy elgondolkodjunk a kereszténység és az erőszak viszonyáról.

A Krisztus megváltó áldozati haláláról szóló keresztény mítosz nem csupán az áldozati szerepet ruházza fel isteni méltósággal, hanem egyidejűleg isteni minőséggel látja el magukat az erőszakos cselekedeteket és az erőszakot elkövetőket is. Hiszen maga az „Atyaisten” *„nem kímélte saját Fiát, hanem odaadta őt értünk”* (Róm 8,32-34) – mégpedig pontosan e grandiózus szadomazochista „üdvözítő rendezvény” szolgálatára. A bűncselekmény tettesei – Kaifás főpaptól az utolsó hóhérlegényig – csak az ő eszközei voltak. Ez a páli konstrukció – amelyet az egyház meggondolás nélkül „isteni kinyilatkoztatásként” magáévá tett – egyrészt „a szenvedés kultuszának” mazochista spiritualitását teszi kézenfekvővé a keresztények számára, mégpedig „a tökéletesség útjaként”, másrészt a problémák megoldásaként az erőszakalkalmazást ajánlja mint magától értetődő, hiszen Isten cselekvése által megszentelt eszközt. Mit tartsunk egy effajta „kinyilatkozatásról”? Az az összefüggés, amelyben ez a súlyos mondat áll Pál apostolnak a Rómaiakhoz írt levelében, sok mindent elárul Pál apostol megváltásmodelljének tudattalan lélektani hátteréről:

Mert kinek az „üdvösségére” lett állítólag megrendezve ez a szörnyű emberölés? Természetesen *„értünk”* történt, amint kifejezetten olvashatjuk. (És szeretném hozzátenni: „Értünk, akik magunk sem vagyunk mentesek az effajta kegyetlenségektől!”) Hiszen mi húzunk hasznot ebből a kegyetlenségből, és helyeseljük is ezt az „előnyünket”. Pál apostol ugyanis pontosan ebben az értelemben beszél itt gondolatmenetének célpontjáról: *„Hogyan ne ajándékozna ő [ez az Isten]* ***nekünk vele*** *[a megkínzásra és leölésre „odaadott” áldozattal]* ***együtt*** *mindent? Ki* ***vádolhatja*** *Isten választottait? Ki* ***ítélheti el*** *őket?”* Ezek a szavak világosan elárulják, milyen haszonnal járt Pál (és vele a keresztények) számára az általa ábrázolt „üdvözítő rendezvény”, nevezetesen saját amnesztiájukat eredményezte: most már elfojthatják bűntudatukat, mert többé senki sem vádolhatja és ítélheti el őket. Immár tehetnek, amit akarnak, mert ők ennek az Önkény-Istennek a választottjai, miközben „a többieket”, *„a harag edényeit”*, akiken *„meg akarta mutatni haragját és ki akarta nyilvánítani hatalmát”*, Isten *„megsemmisítésre szánta”* (Róm 9,22). És ha maga Isten így bánik a gonoszokkal, akkor minden kor keresztényei megnyugodva azonosulhatnak Istenükkel: kiválasztottságuk tudatában nekik is szabad gyűlölniük és gyilkolniuk (természetesen csak „Isten ellenségeit”), és aztán nyugodtan megfeledkezhetnek az egészről.

Úgy tűnik, ez a kiválasztottságtudat a tudattalan háttere azoknak a véget érni nem akaró kegyetlenségeknek, amelyeket hosszú történetük során a keresztények *a hitükre hivatkozva,* meggondolatlanul vagy egyenesen jó lelkiismerettel elkövettek, s amelyeket most nem szükséges felsorolnom. Csupán egyetlen jellemző példát szeretnék itt megemlíteni, a keresztes hadjáratok vérfürdőit, amelyeket *„Isten akarja ezt!”* jelszóval rendeztek meg – feledve Jézus „Jó Hírét” a *minden* embert megkülönböztetés nélkül szerető „Atyáról”, hiszen az az Isten, akinek megsértett becsülete egykor Jézus megfeszítését követelte (vagyis egy *erőszakos bűncselekményt*), természetesen azt sem tűrhette, hogy „az ő sírja” a „hitetlenek” kezén van. *Ez* az Isten persze nem állhatta ki károsodás nélkül a későbbi felvilágosodás támadásait. Méltán kapta meg sírját (Nietzsche nyomán) a 20. században, még ha *„Isten halálának”* meghirdetése sok keresztény számára sokkot jelentett is.

Ne mondja senki, hogy itt valami teljesen idegen dolgot magyaráztam bele a Római levélbe! Hiszen mit mond maga a keresztény hittan arról, mi célból támadt fel Krisztus? Amint ismeretes, azért, hogy visszatérjen, és az ítéletkor bosszút álljon ellenségein, akiket az ő látványos diadala után végül az örök tűzben fognak kínozni. Ez nemcsak a „sötét középkor” hite vagy a nehezen értelmezhető Jelenések könyvének egyik kijelentése, hanem egyenesen Jézusnak is a szájába adták, amikor Lukács evangéliumának egyik példabeszédében azt mondatja a „királlyal”: *„Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy királyuk legyek, hozzátok ide, és szemem láttára öljétek meg őket”* (Lk 19,27).

Vajon az ismert megváltástan istenképében fel lehet-e még ismerni Jézus „Atyját”, aki *„fölkelti napját jókra és gonoszokra”*, és aki *„az elveszett után megy, amíg meg nem találja”* (Mt 5,45; Lk 15,4)? A keresztény „tanítók” hogyan feledkezhettek meg ennyire arról, amit Jézus – akiről azt vallják, hogy „valóságos Isten a valóságos Istentől” – maga mondott Istenről? Talán sosem is értették őt helyesen. Azok az emberek, akik már életében sem értették meg Jézust, tanítványainak nevezhették ugyan magukat, de „húsvét után” sem voltak képesek észrevenni, hogy elképzeléseik mely pontokon nem egyeztethetők össze korábbi mesterük szellemével. Később aztán – „apostoli hitükkel” – sajnos mértékadóvá váltak a keresztény gondolkodás számára, amelyben azóta az ő jézusellenes elképzeléseik uralkodnak, „tévedhetetlenül”.

Rossz néven lehet-e venni még a kereszténységtől bármilyen kegyetlenséget, ha „apostoli” irataikban – Isten szavaként! – annak az „istenembernek” a ragyogó példáját állították eléjük, aki szenvedése után „az utolsó napon” végre győztesként

fogja kiélni agresszióját? Valóban úgy tűnik, hogy a kereszténység vált az emberiség legerőszakosabb vallásává, de biztos, hogy ez Jézus szándéka *ellenére* történt. A keresztények áthagyományozták ugyan az ő *valódi* és erőszakmentes *„Jó Hírét”* is, de oly mértékig ásták el azt saját „fontos” tanaik törmeléke alá, hogy ott inkább egy szeretetreméltó prédikátor jámbor túlzásának látszik, amelyet e tekintetben aligha kell egészen komolyan venni.

Jézus *„Jó Híre”* azonban – a görög ókor egyes eszméivel és a próféták legjobb (vallás- és társadalomkritikai) hagyományával együtt – az emberi jogok, az erőszakmentesség s a népeket és fajokat átfogó szolidaritás mai eszményeivé fejlődött, s ezek az eszmények korunkban végre elkezdik lassan átalakítani az emberiség gondolkodását. Az a tragédia, hogy Jézus tanításának e felszabadító továbbfejlődését nem a keresztény egyházaknak köszönhetjük, hanem éppen az általuk „istentelennek” rágalmazott felvilágosodásnak kellett ezt az egyházak ellenében érvényre juttatnia.

Képesek-e még a keresztények utolérni ezt a világméretű fejlődést, tekintettel arra, hogy egyedül igaz hitük öntudata oly alaposan immunizálta őket minden haladáseszmével szemben? Megtarthatják-e az egyházak a jövőben is az emberiség szellemi fejlődésében játszott fontos szerepüket? Ez attól függ, hogy képesek lesznek-e Jézus valódi *„Jó Hírét”* igazán megérteni, mellette kiállni és azt hitük középpontjává tenni. Ez a *„Jó Hír”* – végre a hit központjában – akkor bizonyára alaposan viszonylagossá teszi majd az úgynevezett apostoli hagyomány számos „igazságát”, amelyek csupán az erőszak Jézus által meghaladott paradigmájának örök érvényességét írják tovább.

Jobbakat tanulunk

Ez a két szó a II. Helvét hitvallásra utal. Meggyőződésem szerint a Hitvallás legértékesebb része az a néhány mondat, amely az Előszó végén olvasható: „... az itt előadottakat készek vagyunk részletesebben kifejteni, sőt azoknak, akik az Isten beszédéből jobbakra tanításának, köszönet kifejezésével engedünk is az Úrban, akinek dicséret és dicsőség.”

Tehát elmondjuk hitvallásunkat, de nem tekintjük magunkat csalatkozhatatlannak, és vallomásunkat sem tekintjük végérvényesnek, lezártnak. Mi nem tudunk az itt mondottaknál „jobbakat” tanítani, de nem zárjuk ki azt, hogy lehetséges az ittenieknél jobb tanítás. – Gyönyörködöm ebben az alázatos nyitottságban, és magamat is ennek jegyében vallom református hívő embernek.

Az a tragédiánk, hogy bár ezt a nyitottságot írásba foglaltuk, és elméletileg ma is így valljuk, de nyoma sincs annak, hogy ebben a tágasságban akarnánk élni. Ami a 16. század közepén született, arról alkotói is úgy gondolkoztak, hogy „menet közben” vallották meg a hitüket: Most itt tartunk, de ez nem végállomás. A református orthodoxiában azonban végállomássá lett a menet közben született hitvallás.

Itt az ideje, hogy valóban „reformált” keresztények legyünk. Engedjünk azoknak a „jobb tanításoknak”, amelyek Kálvinék óta a bibliakutatás eredményeiből kiviláglottak. Eközben teljes tisztelettel és hálaadással adózunk a reformátoroknak azért, hogy a maguk idején maximális odaadással, nyitottsággal és hűséggel „tudakozták az Írásokat”. Miben jutottunk őnáluk előbbre?

Sok mindenben. Az ókori történelem kutatása során, illetve az ásatásokból sok új adat került elő, s a gondolkodásunk, igazságkereső módszerünk is jelentős változáson ment át. Amikor most felmutatok három olyan témakört, amelyben előbbre kell lépnünk annál, ahol a reformátorok voltak, nyomatékosan hangoztatom, hogy nem mondok ítéletet a reformátorok felett. Nem állítom, hogy már nekik is tudniuk kellett volna azt, ami menet közben – az évszázadok során – tisztázódott. Mi hibázunk, ha a történelmünk iránti tisztelet annyira megbénít minket, hogy nem tudunk előremozdulni, nem tudunk a Jelenidőbe lépni.

1. Erőszakmentesség

Ennél is több az, hogy „szeressétek ellenségeiteket” (Máté 5). Mai mértékkel mérve elfogadhatatlanul erőszakos volt a reformáció népe. Igaz, hogy a történelem adatai szerint az inkvizíciónak több mint harmincezer áldozata volt, de ez együttesen sem feledteti el annak az egy máglyának a szégyenét, amelyen Genf városában Szervét Mihályt tűzhalálba küldték. Münzer Tamás lázadó parasztjainak a vére, és még inkább az anabaptisták (újrakeresztelők, baptisták) sok ezer vértanúja bizonyítja, hogy a Hegyi Beszéd legalapvetőbb tanítását nem értették a 16. században, és nem értették a reformátorok sem. A problémát nem oldja meg az, hogy ma már az államhatalom nem engedélyezi a máglyák „igazságszolgáltatását”. Bőven van lehetőség ma is az egyházakon belüli erőszakosságra. Ma is vannak még uralkodó főpapok és úrhatnám kispapok, szektavezérek. Ma már külön tudományág „a problémák erőszakmentes megoldásának” kimunkálása. Ebben – sajnálatos módon – az egyházak nem tudnak segítséget nyújtani. A teológiai tisztázásban sem, és még kevésbé a gyakorlati élet példamutatásában.

Ismét mondom: nem a régieket hibáztatom, a „világ” mindenestül bent tanyázott az egyházban, de ezt még a reformátorok sem vették észre; inkább azon szomorkodom, hogy még a mi nemzedékünkben is lehetett börtönbe kerülni – egyházi segédlettel – azért, mert valaki betű szerinti következetességgel tiltakozott az erőszak ellen.

2. A vér teológiája

Hitem szerint radikálisan át kell gondolni Jézus kereszten elszenvedett véres „áldozatának” a jelentőségét. Egyre több hívő ember előtt kezd földerengeni – minden különös teológiai ráhatás nélkül is –, hogy tarthatatlan a régi spekulatív, skolasztikus dogmatika, nevezetesen ez a tanítás: A bűnbeesés óta minden ember megrontja Isten dicsőségét. El kell rendezni a bűn-ügyet. Ám erre az ember nem képes. Olyan nagy sérelem esett Isten dicsőségén, hogy azt ember nem tudja jóvátenni. Ehhez áldozat, véres áldozat kell. Isten Fiának véres áldozata kell: Jézusnak a kereszten kiömlött vére kiengeszteli a bűnöket gyűlölő Istent, lecsöndesíti Isten igazságosságot követelő haragját.

Ha csak kicsit is el tudunk szakadni a régi – de nagyon mélyen beidegzett – gondolatoktól, mindjárt kitűnik, hogy ez a tanítás tipikusan jogászi gondolkodásra vall. Bűn,

büntetés, bíróság, tárgyalás, ítélet, megfizetés, igazságosság. Ez a merev jogászi gondolkodás merőben idegen Jézus gondolatvilágától. Szerinte ugyanis Isten nem *Bíró*, meghozzá személyében megsértődött Bíró, hanem *Abba*, azaz: Édesapa. Jó Apánk, „Kedves Atyánk” (Gyökössy Endre). Nem Istent kell megbékéltetni a mi irányunkba, hanem – Pál apostol hallatlanul merész kifejezése szerint – nekünk kell megbékélnünk Istennel. „…Krisztusért járva követségben, mintha Isten kérne általunk: Krisztusért kérünk, békéljetek meg az Istennel” (2Kor 5,20)! Jézus mindent eldöntő teológiai „vallomása” a tékozló fiú történetében szólal meg. Ebben egyetlen szó sincs békéltetésről, jóvátételről, megfizetésről. Az egész történet a kegyelem fényében ragyog.

Akkor mi volt az értelme Jézus kereszthalálának? Üdvözítő evangélium van ebben a halálban. Megváltani akaró szeretetében Isten ennyire kiszolgáltatta magát az embernek. „Nem tudtok olyan gonoszságot elkövetni, ami megrendítené a szeretetemet. Nem a ti jóságotoktól függ a szeretetem, és nem felelek mindjárt örök kárhozattal a ti gonoszságotokra.” Jézus szerette azokat, akik a halálára törtek. Imádkozott értük: „Nem tudják, mit cselekszenek.” Jézus kezdettől fogva tudta, hogy engedelmességének útja halálba fog vezetni. Azt is tudta, hogy az hiteleséti az „evangéliumot” (Istennek a bűnösök iránti édesatyai szeretetét), hogy életének halálba adásával pecsételi meg ezt a hihetetlen örömhírt.

Nem lehet röviden felsorolni Jézus kereszthalálának minden jótéteményét. A lényeg az, hogy egyet *nem* jelent: hogy ez a halál fordította szeretetre a haragos Istent.

3. Pál apostol teológiája Jézus „teológiája” ellenében

A protestáns teológia inkább építkezik páli alapokra, mint Jézus igéire. Ez merész állítás, ezt hosszasan lehetne és kellene is bizonyítani. A Biblia gondos tanulmányozásából az derül ki, hogy Pál hozta ki az alakuló első keresztény gyülekezetet a „zsidóságból”, de eközben nem gondolt arra, hogy önmagából mennyi „zsidóságot” vitt bele az induló kereszténységbe. E kettős tétel mindegyikét alapos exegetikai vizsgálódással lehet bizonyítani. Egyfelől: ha Pál „nem lép közbe”, bizony a jeruzsálemi „oszlop-apostolok” (Péter és az Úr testvére, Jakab) vezetésével elzsidósodott volna az ősgyülekezet (hűség a jeruzsálemi templomi kultuszhoz, körülmetélkedés, kóser ételek). Másfelől Jézus pozitív antropológiájával szemben („*tudtok* jót cselekedni”: Máté 7,10) Pál nyomán az egész protestáns teológia arra épül, hogy *nem tudtok* semmi jót cselekedni (Római levél 7. f.).

Ezekhez hasonló súlyos következményekkel járt az a közismert teológiai tétel, hogy Jézus kereszthalálában megjelent a bűnökért bemutatott ószövetségi véres, nagy engesztelő áldozat igazi értelme és teljessége. Idéztem már az apostol másik gondolatát a „megbékélésről.” Azt is komolyan gondolta az apostol, de ezt is: „Mert az Isten őt rendelte engesztelő áldozatul…” (Róm 3,25). Erre az Igére épül fel az egész protestáns üdvtan. Jézus egyszerű üdvtanát Pál belebonyolította a zsidó „megfizetés” tanába, teológiájába.

A fenti három tételben mutattam be azt a „jobbat”, amit a reformátorok nyomán előrehaladva alaposan át kell gondolnunk és ki kell dolgoznunk. De el kell még mondani egy fontos tételt az Igék „sorakoztatásáról”. Vannak olyan gondolatok, amelyeket sok Igével lehet alátámasztani, másokat azonban csak kevéssel. Erős meggyőződésem az, hogy nem az Igék sokasága, számbeli fölénye bizonyít egy teológiai tételt, hanem azon dől el minden, hogy egy tétel milyen kapcsolatban van Jézus Krisztus Szellemével. Például: a vért kívánó, haragos, igazságot osztó Isten nehezen egyeztethető Jézus *Abba*-Istenével, pedig több Igét lehet felsorakoztatni a büntető Isten „bizonyítására”, mint Jézus Atyjának örömhírére.

Farkas József

A kereszt alulnézetben

A KERESZT ALAPJÁBAN VÉVE emberi életünk legnagyobb kérdése. Különösen a keresztény gondolkodás következtében, amely szerint a kereszténység egyértelmű jelképe, mintegy lényege a keresztre feszített Isten Fia, Jézus. Az általános gondolkodás már nem tud annyira azonosulni a „kereszt botrányával”. A mindennapok emberi gondolkodása szerint a kereszt az a kereszt, amit vagy vállalunk, vagy sokkal inkább elutasítunk, de mindenképpen kerülendő, és romboló hatása elfojtja a fejlődést, az előrejutást. A kereszt az élet olyan kényszerű velejárója, amit ha csak lehet, ki kell hagyni.

Mi, keresztények szeretjük úgy feltüntetni a dolgot, hogy számunkra a kereszt elsősorban diadalt, diadalmenetet jelent, vagy legalábbis szeretnénk, hogy jelentsen, de a valóság nem ez. Szeretjük azt a látszatot kelteni, mintha az Isten ügyéért, diadaláért aggódnánk, valójában azonban saját magunk helyét keresgéljük a diadalmenetben. Ahogyan amikor még csak szó volt a keresztről, de még senki sem akarta Jézus vállára tenni, a „lelkes apostolok” a miniszteri székeket keresték magunknak, aztán, amikor valóságosan vinni kellett volna a keresztet, mindenki elment a maga dolgára, haza, és azt mondta, hogy szép-szép, de menjünk halászni, menjünk haza, mert ezt a menetet csak akkor vállaljuk, ha diadalmenet lesz belőle. Jézus egyértelműen megfogalmazta, hogy Isten ügyének el kellett buknia, a magnak el kell pusztulnia, mert csak így lesz belőle vetés és élet.

Mi, keresztények „a húsvét felől nézzük Jézus-eseményt, a kereszthalált” – ahogy a teológia szép ünnepélyességgel megfogalmazza. Miközben diadalmasan tekintünk magunkra, elfeledkezünk azokról, akiknek nincs „húsvét utáni” szemük, és szemrebbenés nélkül botránkozunk azokon, akik a nagypénteket nagypénteknek, tragédiának látják.

A diadalmas világnézet persze nemcsak a keresztények sajátja, hanem kevés kivétellel minden vallás is megfogalmazza a maga diadalmas világnézetét, amelynek lényege éppen az, hogy csak az ő diadalmenetének van értelme és értéke. Minden más utánzat, hamisítás, és az ördög eszköze lehet csak.

SOKSZOR ÚGY TEKINTÜNK ISTENRE, mintha beosztottunk lenne, akit azért tartunk, hogy ellásson minket, hogy boldogítson, hogy kívánságaink, elképzeléseink és elvárásaink szerint teljesítsen. Ebbe a mi világunkba nem illik bele a kereszt, a kudarc és az elbukás, csak a győzelem és a diadalmenet.

Isten egyszerűen nem teheti meg, hogy nem teljesít, hogy szembeszáll a vágyainkkal, mert akkor megsértődünk, és egyszerűen elbocsátjuk. Szerintünk ez a világ rólunk szól, és ezt Istennek is tudomásul kell vennie. Ebben a sikerorientált világban nincs helye a keresztnek. Hallani sem akarunk arról, hogy felsülhetünk, megbukhatunk, félresikerülhetünk. Ha mégis előfordulna, az alapvetően csak Isten hibájával, mulasztásával magyarázható.

Sikereink és győzelmeink meghiúsulását egyedül és kizárólagosan Istenen akarjuk behajtani. Ami még roszszabb, frusztrációink rehabilitációját is Istennek írjuk elő, mintegy rávetítve mindazon indulatot, bosszút, pusztítást, visszafizetést, amire bármi miatt nem voltunk képesek.

Így vált Isten a Paradicsomból való kiűzetés diadalmas elrendelőjévé és kivitelezőjévé, háborús vagy „békés” csatavesztéseink megtorlójává, sérelmeink és be nem teljesült hatalmi megszállottságunk kudarcainak feltétel nélküli megbosszulójává.

Ahogy az Ószövetség számtalanszor megfogalmazza, hogy mi az elvárása Istennel szemben:

„Az Úr vitéz harcos, a fáraó szekereit és hadát tengerbe vetette, válogatott harcosai a Vörös-tengerbe fúltak. ... Zsákmányt oszt, és bosszúját tölti ki rajtuk. ... Kirántom a kardomat, kezem kiirtja őket.” (2Móz 15,3-5, 9-10.)

„Miután Izrael teljesen lemészárolta Aj város összes lakosát a harcmezőn és a pusztában, ahol üldözték őket, és miután mind egy szálig elestek fegyver által, egész Izrael visszafordult Aj ellen, és kardélre hányták az ott lakókat. Összesen tizenkétezer ajbeli férfi és nő hullott el ezen a napon.” (Józs 8,24-26.)

„Tapostam őket haragomban, tiportam őket felindulásomban. Levük a ruhámra fröccsent, egész öltözetemet beszennyeztem. Mert a bosszúállás napja van a szívemben, eljött a megtorlás esztendeje.”(Iz 63,3-6.)

TALÁN EZ A KEVÉS IS ELÉG mutatóban, hogy fogalmunk legyen arról a szemléletről, amely az emberi alját, annak minden aljasságával és türelmetlen kegyetlenségével ráöltözteti Istenre, és látszólagos istenimádásában önmagát hordozza körül istenként. Kétségtelen, hogy az Ószövetség mondanivalóját nem lehet leegyszerűsíteni ilyen emberszagú negatívumokra, de a mi hozzáállásunk bizony *rendíthetetlen!* Azt is gondolhatnánk, hogy persze, ez az Ószövetség „lehelete”, de mi, újszövetségiek már nem így gondolkodunk. Sajnos az Újszövetségben is, saját „teljesen újszövetséginek matricázott” életünkben is ugyanezt találjuk.

Meg kellene magyaráznunk azt a megszámlálhatatlan csalódást, elkeseredettséget, vizenyős tekintetet, elbizonytalanodást, depressziót és elkeseredést, amellyel oly szorgosan kísérjük mindennapjainkat, sőt mazochista módon egyre mélyebbre taszigáljuk azt. Miért állunk értetlenül kudarcaink, meghiúsult reményeink előtt, és miért nem tudjuk hová tenni tévedéseinket, félresikerült döntéseinket és azok következményeit? Miért félünk találkozni saját kudarcainkkal, és miért nem vagyunk hajlandók elfogadni önmagunkat, korlátainkat, és miért nem próbáljuk megtalálni Isten kezét akkor is, amikor csődöt mondtunk. Miért csak az a siker, amikor önmagunk vállát veregetve nézünk a tükörbe, és miért nem siker az, amikor Isten veregeti meg a vállunkat, és ő néz a szemünkbe.

Az sajnos csak alig-alig fogalmazódik meg, legalábbis a való életben, hogy Istennek milyen álmai vannak rólunk, emberekről. Az egész ószövetségi történelem arról beszél, hogy mit cselekedett az ember Istennel, és sajnos alig szól arról, hogy Isten mit szeretett volna az emberrel közösen véghez vinni. Sajnos az Újszövetség sem mentheti fel magát ez alól, sem betűben, sem életben. Életünk tele van teljesületlen álmokkal, nem sikerült vágyakkal, és mindezt Isten rovására írjuk. És éppen kapóra jött Jézus, aki beleszaladt rettenetes kezeinkbe, mert belőle kikényszeríthettük a kereszt diadalát, azt, hogy ha most nem is, de majd egyszer, ha előbb nem, a végén mi következünk, és mi leszünk a diadalmenetben.

Jézus azonban azért jött, hogy egy legyen velünk. Azért lett kicsi, mert kicsi akart lenni, és nem azért,

mert nem ismerte a különbséget kicsi és nagy, gyengeség és erő között. Azért bukott el, mert el akart bukni. Azért bukott el, mert azt akarta, hogy az elbukottak közé számíttassék. Nem azért akadt fenn az Ószövetség „fojtogató hálójában”, mert ügyetlen vagy élhetetlen volt, mert nem jól adminisztrálta vagy szervezte ügyeit, vagy mert nem jött ki jól a lépés, hanem azért, mert fenn akart akadni. Nem azért került a keresztre, mert nem volt elég találékony, vagy mert nem tanulta meg kellően az önvédelmet, hogy megússza szenvedés és halál nélkül az emberek gonoszságát, hanem éppen azt akarta, hogy mindenestől egy legyen azokkal, akik soha nem diadalmaskodnak, soha nem győznek, és mégis marad erejük ahhoz, hogy higgyenek abban az Istenben, akinek egyszer és mindenkorra kezébe tették az életüket, és sikereiket, győzelmük vagy bukásuk mértékét.

Isten nem a hasznost, a kellemest, az eredményest, a „jövedelmezőt” válogatta ki magának, hanem hagyta, hogy ráfizessen az emberi élet vállalásával. Jézus nagysága nem abban mutatkozik meg, hogy csak a győzelmet ismeri, és szükségszerűen győznie kell, hanem éppen abban, hogy veszíteni is tud, és ha kell, a gyengék között gyenge lesz, a betegek között beteg lesz, a nyomorultak között nyomorult lesz, a lenézett és megvetettek között a legmegvetettebb lesz, és mégsem válik nyomorulttá, boldogtalanná, reményvesztetté. Aki a kereszt diadalát hajszolja, az vagy kereskedő, vagy önmagát keresi, nem pedig Istent.

Jézus életének nem az a tanulsága, hogy Isten diadalt aratott benne vagy általa, hanem hogy Istenhez még a vesztett élet is közelebb hozhat. Isten azt akarta Jézusban értésünkre adni, hogy az élet igazi nyertese az, aki tud veszteni: aki el tudja veszíteni életét, de nem veszíti el Istenét.

Ez az, amire a kereszt, Jézus keresztje tanítani akar minket.

Sulyok Gábor

Kétféle eucharisztia

Egy osztrák házaspárt, Martha és Gerd Heizert az innsbrucki püspök kiközösítette „eucharisztia-színlelés” miatt. Bűnük: lakásukban egy kis csoporttal, felszentelt pap jelenléte nélkül ünnepelték az eucharisztiát. E kiközösítéssel összefüggésben sürgetően szükségesnek tűnik, hogy újból elgondolkodjunk az eucharisztiáról.

Bárhogyan viszonyuljunk is a keresztény eucharisztiához/úrvacsorához – ez egyedülálló, egyenesen zseniális, isteni „találmány” az emberiség történelmében: nem véres vágóáldozatot, nem költséges ceremóniát, nem mágikus-misztikus látványosságot emel az istentisztelet tulajdonképpeni és központi formájává, hanem a közös evést és ivást. Jelképes jelentőséggel használja a hétköznapi „közönséges” kenyeret, amelyre az embernek szüksége van az életben maradáshoz, és a bort, amely örömöt vihet az életbe. Arra ösztönöz, hogy az Isten színe előtti és Istenért élt életet ne csak „az élet komolysága”, a létfenntartás kemény és az ínséget elhárító biztosítása határozza meg, hanem a hála és az öröm is.

Jézus étkezései és búcsúvacsorája

A közös evés és ivás életközösséget alapoz meg. Olyan emberek ügye, akik családként együtt élnek, vagy akik barátként összetartoznak, és kezeskedni akarnak egymásért. Az evangéliumok többször beszélnek arról, hogy Jézus együtt étkezett különböző társadalmi rétegekbe tartozó emberekkel: legközelebbi barátaival és bizalmasaival, vele szemben teljesen bizalmatlan emberekkel, kitaszítottakkal és megvetettekkel, tájékozódást keresőkkel és számkivetettekkel. Mindenki hivatalos volt. A közös étkezést Jézus Isten beköszöntő új világának példázataként is értelmezte: abból senkit nem szabad kizárni.

Röviddel halála előtt még egyszer együtt evett és ivott legközelebbi barátaival, és ebben a halálon túl is megmaradó közösség jelét látta. Itt válik a leginkább érzékelhetővé az, amit a többi étkezési közösség is üzenni akart: Jézus önmagát közli: „Ez az én testem... Ez az én vérem...” És ha hinni lehet János evangélistának, akkor előzőleg – akárcsak egy rabszolga – megmosta barátai lábát, ami további jele odaadásának és a határok legyőzésének, amit már korábbi étkezési közösségei is bejelentettek.

Étkezési közösségek a korai egyházban

Erőszakos halála után mindazok, akik készek voltak továbbadni üzenetét, rendszeresen „összejöttek házaikban. Megtörték a kenyeret, örömmel telve és tiszta szívvel együtt étkeztek.” Sehol sincs szó arról, hogy ezt az étkezést az apostolok által külön erre a célra „felszentelt” férfi vezette. Páltól sem tudunk meg erről semmit: csak „a közösség összejöveteleiről” beszél, annak férfi vagy női vezetőjéről nem. Persze magától értetődő lehetett, hogy tekintettel az egyre nagyobbá váló gyülekezetekre, jómódú özvegyek is rendelkezésre bocsátották a házukat, és aztán vezették az összejövetelt. Pál név szerint megemlít néhány ilyen nőt (Junia, Priszka, Fébé, Lydia). Külön „(pap)szentelés” nem létezett. Pál csak „kézrátételről”, a Lélek közlésének (ószövetségi) jeléről tud beszámolni. „Az eucharisztiával kapcsolatban sehol sem lehet találkozni a hivatal szakrális-misztikus megalapozásával” (Edward Schillebeeckx).

Nyilvános, államhordozó eucharisztia

Csupán néhány évtized múltán a mindenki számára szóló étkezésből kevés kiválasztott számára való kultusz, a „mindenki számára megtört kenyérből” áldozati rituálé („szentmiseáldozat”), az isteni „találmányból” emberi önkifejezés lett. A lényeg, a Jézus étkezéseire és utolsó vacsorájára emlékező étkezés háttérbe szorult, és elborította egy ünnepi alkalmakkor egyenesen pompázatos áldozati kultusz, egy merev rituálé, amelyet olyan férfiak csoportja vezetett, akik erre kizárólagosan felhatalmazottnak tartották magukat, és akik minden számukra rendelkezésre álló hatalommal védelmezték (és mindmáig védelmezik) ezt a monopóliumot. Ehhez a pogány főpapok áldozati rituálái szolgáltatták a mintát: ők a császár és az Imperium Romanum jólétéért mutattak be áldozatokat, hogy azokkal jóindulatra hangolják az isteneket. A római kultikus gyakor-

lat sok tekintetben hasonlított valamiféle mágikus cselekményre és szellemidézésre: ha pontosan és hibátlanul betartották az előírásokat és a formulákat, akkor az istenek arra kényszerültek, hogy jóindulatot tanúsítsanak az emberek iránt.

A keresztény „felügyelők” (gör. *episzkopoi*, „püspökök”) átvették pogány elődeik jelvényeit: a *mitrát*, a perzsa fejedelmek egyik ismertetőjegyét, a *görbe botot* („pásztorbotot”), a fáradók és egyiptomi istenségek uralmi jelét, és a *pectoralét* (a mellkeresztet), amely mágikus célokat szolgált, és amelyet szintén a fáraók viseltek. Immár „sacerdos publicus populi Romani”-nak nevezik magukat – magyarul: „a római nép számára végzett szent cselekmény nyilvánosan megbízott végrehajtója” –, és akárcsak pogány elődeiknek, nekik is pontosan szabályozott kultikus és áldozati rend segítségével kellett gondot viselniük arra, hogy a közösséget és az egyént (a császárt) összekapcsolják a szakrális szférával, biztosítsák Isten kegyét és az isteni jelek helyes értelmezését. Ahogyan a római kultikus gyakorlatban, a keresztény kultuszban is a „rubrikák” – az egyes kultikus cselekmények pirossal nyomtatott „rendezési útmutatásai” – pontos követése játszotta a döntő, egyenesen mágikusan ható szerepet a kultusz „érvényessége” szempontjából.

A kultusz képviselője immár közvetlen kapcsolatban áll az államhatalommal és annak érdekeivel, miközben az egyszerű hívőket, a „laikusokat” egyre inkább a kultikus dráma passzív nézőivé fokozzák le. Azokból, akik „dolgoznak, vezetnek és intenek” (1Tessz 5,12), a kezdetek „őrzőiből” és „véneiből” „szentatya” lesz, számos eminenciással, excellenciással, 1. és 2. osztályú prelátussal, valódi és titkos lelki tanácsossal, monsignoréval, pápai trónállóval, 1., 2., 3. és 4. osztályú protonotáriussal, főtisztelendő úrral. Exkluzív, kivételezett férfiklub. És hatalmas bazilikákat emelnek a kultusz számára (a „bazilika” a görögben: *királyi* csarnok). Mindez megtörtént, és még mindig történik, noha „az Újszövetség sem felszentelt személyeket, sem külön kultikus helyeket, sem áldozati cselekményeket nem ismer, és a keresztények szent időszakait sem” (Rudolf Pesch).

Ez a folyamat mind a mai napig tart. Azt, hogy a férficsapat „zéró toleranciát” tanúsít az elhajlásokkal szemben, bizonyítja az említett osztrák házaspár kiközösítése.

Következmények

Attól a pillanattól fogva, hogy a „vén” (*preszbüter*) és/vagy a „felügyelő” (*episzkoposz*) „sacerdos publicus populi Romani“ lett, „a római nép számára végzett szent cselekmény nyilvánosan megbízott végrehajtója”, Jézus intim búcsúvacsorája más szerepet kapott: A nép javáért végzett áldozati rítus nyomába lépett, nyilvános-jogi rendezvénnyé vált, és már csak azok a férfiak „celebrálhatták” (Rómában nők nem lehettek áldozatot bemutató papok), akiket az állam, illetve az egyház megbízott ezzel, és hivatallal ruházott fel („ordinált”). Tehát kétféle eucharisztia-ünneplés volt: A nyilvános, a „hivatalos”, és a magán, az „összejövetel házaknál”, a „kenyértörés”, az „együtt étkezés”, a „hálaadás” (gör. *eukharisztein*). Mindkettőnek megvolt a jogosultsága, mindkettő érvényes volt.

Mindazonáltal a „sacerdotes publici sanctae ecclesiae Romanae” („a szent római egyház nyilvános papjai”) az idők folyamán és hatalmuk növekedésével magukhoz ragadták az eucharisztia ünneplésének monopóliumát, és már csak az általuk rendezett ünnepléseket tűrték meg. Ez megengedhetetlen jogbitorlás. A zenekari miséknek, a főpapi miséknek és az egymillió résztvevővel, futballstadionokban megrendezett pápai miséknek alig van már közük Jézus utolsó vacsorájához. Nem lehet belátni, hogy a római katolikus egyház, illetve külön erre fölszentelt személyek által megrendezett, „hivatalos” eucharisztia-ünneplés mellett miért nem szabad továbbra is Jézus étkezéseire és búcsúvacsorájára emlékező „magánétkezéseket” tartani.

Norbert Scholl

Forrás: imprimatur, 2014/4-5

Gondolatok a szentmiséről

A kereszténység *első fontos feladata* a béketeremtés. Ennek Jézustól tanult technológiája a „Szeresd ellenségedet!". Ezt én így toldom meg: Lehetőleg ne csinálj magadnak ellenségképet!

Ehhez persze tudnunk kell azt, hogy az ellenséget először is a magunkhoz legközelebb álló személyben kell keresnünk! Ha nem teszem rögtön szóvá az ő kis rossz tulajdonságait (nekem is van bőven)! Ha a kereskedő rosszkedvét nem próbálom mindjárt félreérteni, ha a hivatalnok ügyetlenkedéseit nem tartom rögtön packázásnak, akkor kezdődik a béke! Ha belátom, hogy a másik ember is éppen olyan tökéletlen, mint az én személyem! S innen felfelé a legmagasabb régióig; ha mindig tudok bízni a másik jó akaratában, illetve az Örökkévalóra bízni az ítélkezést. Egyszóval: amennyire csak erőnkből telik, éljünk Jézus tanítása szerint! Van azonban a kereszténységnek *más feladata* is.

Ha a művészettörténész egy meszelt falon egy régi, értékes képet sejt meg, például egy templombelsőn, amelyet a mészréteg eltakar, akkor összefog egy restaurátorral, aki érti a módját annak, hogyan lehet egy rejtőzködő képet, festményt újra láthatóvá tenni. A feltárás közben rendszerint kiderül, hogy a mészréteg alatt még több, későbbi átfestés is lappang, ami tovább nehezíti a restaurátor feladatát, még bonyolultabbá téve a felderítő munkát. Ilyenkor a restaurátor nagy művészi hozzáértéssel, végtelenül érzékeny kézzel, igen finom szerszámokkal hozzálát, hogy elővarázsolja a megsejtett egykori képet.

Ma így állunk Jézus tanításával, csak az a különbség, hogy az azóta eltelt majd kétezer év igen sok idegen réteget, történelmi ráhatást, emberi elképzelést, eszmei áramlatot rétegezett rá az eredetinek mondható tanításra.

Ezt természetesen nem lehet senkinek sem felróni, ez az élet rendje; változunk, fejlődünk, alakítjuk világunkat, s világnézetünket is. A gond az, hogy ma egyre kevesebb embernek mond valamit a keresztény vallásgyakorlat, egyre kevésbé alakítja világunkat. Illetve az a legnagyobb gond, hogy a ma emberének egyre kevésbé tud segíteni életvitelében az Istennel való barátság: az egyre inkább úgy funkcionál, mint valami tiszteletre méltó, sok értéket felmutató szellemi áramlat, amit egy műveltebb embernek illik ismernie, mint az antik hitvilágot is, de a mindennapi életben csendben visszahúzódik az egyre üresebbé váló templomokba, esetleg az erkölcstanok lapjai közé.

Talán a legfontosabb, ha a „mise" fogalmát említem meg.

Az első keresztények imádkoztak a templomban, majd közösen vacsoráztak, amit zsidó szokás szerint hálaadással kezdtek (görögül: eukharisztia). Innen az összejövetel neve is, amelyet gyakran megelőzött egy-egy apostoli lelkülettel ellátott ember tanítása. Ilyen volt például Pál munkálkodása Troászban (ApCsel 20,7). Összegyűltek a kenyértörésre (vacsorára), s ezt az alkalmat használta ki Pál a tanításra, mert másnap tovasietett. Miután fölszedte az ablakon kiesett Eutikhuszt, ő is megkóstolhatta a vacsoráját.

Az evés menete mindig ez volt: kenyér a kézbe, hálaadás, a kenyér megtörése, s a megtört kenyér szétosztása. Ezt tette mindig Jézus is, még az utolsó vacsorán is, aztán Pál is Málta alatt, a szétesőő hajón. A keresztény annyival tesz többet, hogy a vacsora közben Jézusra emlékezik, aminek következménye, hogy Jézus is *közöttük van*!

Erre a történetre telepszik rá a hellén áldozat gondolata. A *templum* az, ahol az áldozár bemutatja áldozatot. *Ennek semmi köze Jézushoz!*

Első Gergely pápa (+ 604) Aranyszájú Szt. János (IV. sz. vége) liturgiájából alakította ki a misét, lényegesen megrövidítve a mintául szolgáló liturgiát. Gergely pápa nem törekedett egységesítésre; Agoston nevű küldöttjét azzal bízta meg, hogy ha szép szokásokat talál, gyűjtse össze, s használja fel azokat. Tehát ebben az időben még nem volt egységes a liturgia. A pápa nevéhez az fűződik, hogy abban a templomban, ahol ő működött, rendet teremtett a szövegek között (tehát nem a dallamokat rendezte, mert akkor még nem is létezett a mai „gregorián" hangjegyírás). A mise általunk is ismert (a II. Vatikáni zsinat előtti) szövegét a Trentói zsinat rögzítette (16. sz. közepe), s az a II. vatikáni zsinatig volt kötelező formula. Ezután indult meg a változtatási folyamat. Elmaradt az ún. „utolsó evangélium", és megvalósult, elfogadottá vált több modernizációs kísérlet

A nagy „modernizáció" viszont sok új, bürokratikus mozzanatot hozott be a gyakorlatba. Megháromszorozta a vasárnapi változó részeket, aminek a következménye az lett, hogy a gyakorló kántornak sok énekeskönyv és szöveggyűjtemény kell, hogy a keze ügyében legyen, hogy az „A"–„B"–„C" évben is eleget tudjon tenni feladatának. A különböző zsoltárokból kiragadott kis részletek nem mondanak semmit sem a hívőnek, csak a szöveget összeállító teológus lehet elégedett azzal, hogy talált az aznapi olvasmányokhoz illő részletet.

A templomba járó hívőknek – általában – igen zavaros fogalmaik vannak a miséről, teljesen tisztázatlan elképzelések kavarognak az emberek agyában. A mise a „legnagyobb kegyelem", tehát „inkább hagyjuk el a délutáni zsolozsmát (a vesperást) a lehetséges esti mise kedvéért".

Lehet misét hallgatni, lehet „befizetni" valakiért, mintha az Örökkévaló aszerint törődne velem, hogy mennyit fizettek be értem. Korábban rettenetes gyakorlat volt – de még ma sem ment ki a divatból –, hogy nyugati papok sok ilyen „befizetést" fölvettek, majd ezeket átruházták valamelyik keleti papra, aki ezért gépkocsit kapott. A miséből fizetési eszköz lett!

Régi élményem: meglátogattam egy kedves, becsületes pap barátomat; 11 óra körül érkeztem, mire ő: „Várj egy kicsit, mindjárt megmisézem!" (Mintha azt mondta volna, hogy mindjárt megmosom a fogamat!) Én lelkes fiatalként átmentem vele a templomba, hogy ministráljak. Mire szép akkurátusan végigmondtam a *Suscipiat* imádságot, addigra ő már majdnem befejezte a misét; kb. 15 perc alatt – teljes hittel! Régebben egy-egy nagyobb templomban, a mellékoltároknál egyszerre több pap is misézett. Ez, és sok más momentum mind – mondhatnánk – csak külső, nem a lényeghez tartozó megjelenési forma.

Valójában a lényegi kérdés az igazi kérdés. A „szentmiseáldozat", amelyet a pap mutat be.

Mennyei Atyánk nem igényel a kiengeszteléséhez semmiféle áldozatot – lásd a tékozló fiú történetét. Az Istent, isteneket áldozatokkal

kiengesztelni Jézus előtti gondolat – mondhatnám: a pogány istenhit jelenléte! Ezt megtetézi még azon elképzelés, hogy valami nagyon kedveset kell feláldoznom az Istennek – a misében az ő fiát! Mint egykor Ábrahámnak Izsákot... Mezopotámiai hitvilág! Ha így gondolkodunk, akkor még nem vagyunk keresztények!!

Jézus nem volt pap, nem Áron nemzetségéből származott – nem is mondta ezt sohasem magáról. Ezért kell hangsúlyoznia a püspöknek a papszenteléskor, hogy „pap vagy Melkizedek rendje szerint”. Melkizedekről az egész Biblia egyetlen mondatot beszél (1Móz 14,18 versében). Ő valószínűleg sivatagi magányos próféta vagy valamilyen szent ember volt, akit nem bántottak a körülötte harcoló felek. Ő lenne a modern papság mintája? A 110. zsoltárban erre Dávidnak van szüksége, mert ő nemcsak király akar lenni, hanem főpap is, de ő sem Lévi leszármazottja, azaz nem lehet pap, mert ő Júda leszármazottja. Ez a cezaropapizmus egyik régi megjelenési formája. Érdemes az egész 110. [109.] zsoltárt végigolvasnunk: egyáltalán nem jézusi magatartásformáról olvashatunk!

Amikor Jézus a szamáriai aszszonnyal beszélget (János-evangélium, 4. fejezet), nagyon világosan körvonalazza, hogy nincsen szükség áldozatra, áldozati helyre, áldozárra. Jézus tanítványai természetesen nem papok voltak, hanem halászok, egyszerű vízparti dolgozó emberek.

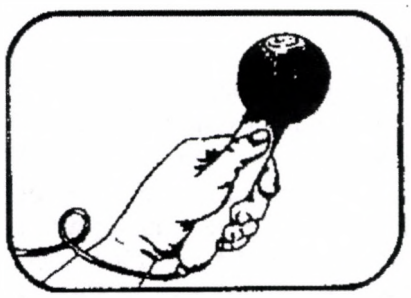
Jézus megkísértésekor a Sátán a hatalmat kínálja föl Jézusnak. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a hatalomvágy az emberiség legnagyobb bűne, amit természetesen szolgál a gazdagság. Ilyenkor hajlamosak vagyunk megfeledkezni arról, hogy létezik a lelki hatalom fogalma is. Hisz az emberben – bármilyen világnézetű legyen is –, él valamiféle matérián túli tudat is, amelyhez köti az egyéniségét, az öntudatát, amely révén kapcsolódik a világhoz, a másik emberhez, s amelyet csak igen öntudatlanul, sokszor csak halványan, erkölcsnek próbálunk nevezni. Tehát ebben az esetben *erkölcsi hatalomról* van szó.

A pap misézik, aki misézik, az a pap! A papságnak ezt a tünetét a protestantizmus már megpróbálta lehántani. Mégis: igen meggondolkodtató, hogy 500 év sem volt elegendő e rárakódás általános lefejtésére. A katolikus pap ma is élesen tisztázza, hogy ő áldozatbemutató, a protestáns pap (lelkész) azonban csak prédikátor, lelki vezető. Az évenkénti ökumenikus imahéten újból és újból megkíséreljük elmosni e tényt, mégis újból és újból kirobban e körül a vita. Néha csak fű alatt, néha csúnyán, élesen – látjuk, nem ok nélkül.

Természetesen nem szabad megfeledkeznünk, s én sem feledkezhetem meg az elsődleges feladatról... Egyetlen eszmefuttatásnak sem szabad békétlenséget okoznia!

Nagyon-nagyon tiszteletben tartom minden ember lelkiismeretét, szokásait, hozzáállását a miséhez; tudom, hogy nem a teoretikus gondolkodás a legfontosabb. A legfontosabb a jézusi gondolkodás, amelynek jézusi tettek az eredményei!

Hollai Keresztély

Eucharisztia és cölibátus

Interjú *Erwin Kräutler* püspökkel

Ön túlélt egy merényletet, és kilenc éve rendőri védelem alatt áll. Mit kezd a halálfélelemmel?

Nem élhetek állandó félelemben. Legnagyobb védelmem a nép.

Amikor Brazíliából Ausztriába jön, ez alighanem kultúrsokkot jelent önnek.

Nem. Itt vannak a gyökereim. Ausztria történelme másképp zajlott. Az itteni püspököknek szembesülniük kell a mai helyzettel, és meg kell próbálniuk ott elérniük az embereket, ahol vannak. Megvannak a brazíliai tapasztalataim, de itt senkinek sem beszélek a lelkére.

Mely tapasztalatait lehetne Európára, Ausztriára alkalmazni?

A címszó: a laikusok. Brazíliában sokkal nagyobb szükség van a nők és a férfiak közreműködésére. Nekem 800 egyházközségem van, és 27 papom. Ezzel mindent elmondtam. Ha a laikusok nem vállalnak felelősséget az egyházközségükért, akkor az az egyházközség kimúlik. Tíz év múlva biztosan úgy lesz Európában is, hogy férfiak és nők vezetik az egyházközségeket.

A szentségek kiszolgáltatása a papokra marad?

Nem kizárólag. Mindenkinek adhatok keresztelési vagy esketési engedélyt. Amazóniában az egyházközségek 90%-ában nincsen vasárnaponként szentmise. 70%-ukban évente kétszer-háromszor van, különben igeliturgiát tartanak.

A II. Vatikáni zsinat úgy beszél az eucharisztiáról mint a keresztény élet csúcsáról és forrásáról. Ettől a normától azonban messze elmarad az ön által vázolt gyakorlat.

Abszolút elmarad. Isten az ő igéjében is jelen van, de az igeliturgia csak egy része az eucharisztia ünneplésének. A legtöbb egyházközségben sajnos hiányzik a második rész, és ez a nagy probléma.

A katolikusoknak joguk van az eucharisztiára. Hogyan lehet megoldani ezt a problémát?

Igen, joguk van rá. Ez nem kiváltság.

Meg kellene változtatni a hozzájutás szabályait?

Pontosan. Ezt is elmondtam a pápának. A pápa nagyon nyitott. Persze nem tud egyik napról a másikra receptet adni. De szó szerint azt mondta nekem: A

püspökök, a regionális püspöki karok tegyenek bátor, merész javaslatokat.

Arra nézve, hogy miképpen lehet lazítani a papsághoz jutás szabályain?

Arra nézve, hogy milyen lehetőségek vannak. A cölibátusnak nem kell feltétlenül kötelezőnek lennie az eucharisztia ünnepléséhez. Alighanem az lesz az egyik javaslat, hogy válasszuk szét a cölibátust és az eucharisztia ünneplését. Nem vagyok benne abban, hogy az eucharisztia ünneplését nőtlen pap jelenlététől tegyük függővé.

De benne kell lennie.

Ez annyiban változott, hogy javaslatokat tehetünk a pápának. Látogatásom a pápánál rendkívüli volt, magánkihallgatáson fogadott 2014 áprilisában. Aztán tájékoztattam a brazil püspöki kart, amely nagy valószínűséggel létre fog hozni egy bizottságot, amely veszi a lapot, és megtanácskozza, hogyan tudnánk segíteni a pápának, aki javaslatokat követel tőlünk.

Számol ön azzal, hogy Ferenc pápa valóra vált efféle reformokat?

Remélem. Erre a folyamatra eddig nem volt engedély. XVI. Benedek azt mondta, imádkozzunk papi hivatásokért. Ennél a pápánál más a helyzet. El akar indítani egy folyamatot. Ez újdonság, itt megnyíló ajtók vannak.

A nők pappá szentelésével kapcsolatban Ferenc pápa úgy véli: ez az ajtó zárva van.

Amíg van ajtó... Az ajtó nincs befalazva. Persze nem gondolom, hogy ennek a pápának az idején bekövetkezik nők pappá szentelése.

Ki kellene nyitni ezt az ajtót?

Igen, de nem akarok előreszaladni.

Megtagadta-e valaha valakitől a szentáldozást?

Soha. Ez botrány lenne. Ki vagyok én, hogy megtagadjam a szentáldozást? Erről az érintetteknek kell dönteniük lelkiismeretük szerint.

Ferenc pápa erősen bírálja a gazdaságot. Mennyi kapitalizmuskritikát visel el a katolikus egyház?

E tekintetben a pápa latin-amerikaiként beszél. Kérdés, ki az alany. A gazdaság, vagy az emberek, akikért a gazdaságnak lennie kellene?

Egyesek az egyház balra tolódásáról beszélnek.

Őrültség marxistaként megbélyegezni a felszabadítási teológiát. A felszabadítási teológia biblikus alapokon áll.

Dietmar Neuwirth

A 75 éves, osztrák származású Erwin Kräutler 1965 óta él Brazíliában, és 1981 óta vezeti 700.000 lakosú egyházmegyéjét, amely négyszer akkora, mint Ausztria. Fellép a bennszülöttek jogaiért és az esőerdők védelméért, valamint a Belo-Monte-i duzzasztógát ellen: emiatt 2006 óta rendőri védelem alatt áll.

Forrás: imprimatur, 2014/3

Nincs benne gyűlölet

Izzeldin Abuelais palesztin orvos esete

Az izraeli gránátok a gyerekszobát találták el. Besszán, Majar és Aja, valamint unokanővérük, Noor azonnal meghalt. Apjuk, *Izzeldin Abuelais* gázai orvos röviddel ezután ezt kiáltotta a telefonba: „Bombázták a házunkat, a lányaim halottak! Ó Istenem, hát mit vétettünk?” A vonal másik végén egy izraeli tévés újságíró volt, aki élőben közvetítette a hívást. *Abuelais* szavai bejárták a világot.

2009. január 16-án történt a tragédia. „Besszánomtól olyan sokat tanultam, Majar orvos akart lenni, Aja pedig újságíró. Miért ölték meg őket, és miért maradtam életben én?” A gázai nőgyógyász maga is menekülttáborban nőtt föl, életét a háború és az erőszak határozta meg. Lányai halála után tele volt dühvel, és tele fájdalommal. De megtiltotta magának a gyűlöletet: „Ha az ember gyűlöli a másikat, ezzel önmagát pusztítja el. Erősnek kell lenni, és nem szabad esélyt adni a gyűlöletnek. A düh megengedhető, de nem szabad erőszakban megnyilvánulnia, hanem csak az igazságtalanság elleni küzdelemben.”

Abuelais mindent megtesz e meggyőződésének terjesztéséért. *Ne gyűlölj!* címmel könyvet írt, s ebben leírja élettörténetét: családja elűzését egy menekülttáborba, ottani gyermek- és ifjúkorát, tanulásvágyát, felesége korai halálát, valamint életét nyolc gyermekével. A stuttgarti *Theaterhaus* most színpadra állítja élettörténetét.

A nőgyógyász orvos ma Kanadában él, és a torontói egyetemen tanít. Palesztinai hazája a szívében él. Évente egyszer visszatér Gázába. „Az áldozatoknak nevük van”, figyelmeztet, és hozzáteszi: „Ha lányaim az utolsó áldozatok lennének, el tudnám fogadni a halálukat.” Határozottan szót emel a megszállás ellen, és úgy véli: akárcsak a betegségek esetén, ebben a politikai konfliktusban is a kiváltó okok ellen kellene küzdeni. Számára ez azt jelenti: a megszállásnak véget kell vetni.

Izzeldin Abuelais hívő muszlim. Meggyőződése, hogy lányai halála feladatot adott neki. Buzdítja embertársait, hogy forduljanak el az önsajnálattól és az áldozati szereptől, és váljanak aktívvá – mégpedig békésen! Létrehozta a *Lányok az életért* nevű alapítványt (*Daughters for Life*, ld. www.daughtersforlife.com), amely lányoknak szóló egészségügyi és oktatási programokat működtet a Közel-Keleten, és egyetemi ösztöndíjakat nyújt. Mert *Abuelaisnak* meggyőződése, hogy „az aktivitás nélküli hit és remény semmit sem ér”.

A palesztinai orvost már háromszor jelölték Nobel-békedíjra, de eddig még nem kapta meg. Mindenesetre megérdemelte volna.

Wiltrud Rösch-Metzler

Forrás: Publik-Forum, 2014/20

Az érvelő Jézus

A „keresztény köztudatban” Jézus abszolút tekintélyi alakként él, olyanként, aki „kinyilatkoztatta”, megfellebbezhetetlenül közölte tanítását, követelményeit, és elvárta, hogy követői „gondolkodás nélkül” elfogadják, egyszerűen elhiggyék mindazt, amit mond.

Kétségtelen, hogy Jézusnak vannak „tekintélyi” vagy legalábbis tekintélyi jellegű kijelentései. Például: „A szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért”; „Senki sem jó, csak egy valaki: Isten”; „Könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak bemennie Isten országába”; „Semmiképp sem hagyatik itt kő kövön, amelyet majd le ne rombolnának” (Mk 2,27; 10,18; 10,25; 13,2) – de ebbe a kategóriába sorolhatjuk az „Ámen, mondom nektek”-kel kezdődő mondásokat, a „nyolc boldogság” (Mt 5,3-10) megállapításait vagy ún. antitéziseket is (Mt 5. f.: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek – én viszont azt mondom nektek...”), ámbár ez utóbbiakat éppenséggel lehetne a szerénység megnyilvánulásának is tartani: „Hallottátok, hogy... – nekem viszont az a véleményem, hogy...”

Mindenesetre a szinoptikus evangéliumokban nem találkozunk Jézusnak olyan megnyilatkozásaival, amelyek közvetlenül vagy közvetve azt kívánnák, hogy bármit is elhiggyünk neki, csak azért, mert ő mondja. Viszont számtalanszor lehetünk tanúi annak, hogy megindokolja, érvekkel támasztja alá kijelentéseit vagy erkölcsi követelményeit.

Másfelől nemcsak maga gyakorolta a logikus, érvelő-következtető gondolkodást, hanem hallgatóitól is elvárta, mégpedig a legsúlyosabb, az „isteni igazságokat” érintő kérdésekben is, általános érvénnyel: Lukács evangélista szerint (12,54-57) a tömeghez intézte a következő szavakat, alighanem azért, mert az emberek túlságosan is igazodtak különféle tekintélyekhez, írástudókhoz, farizeusokhoz, főpapokhoz: *„Amikor látjátok, hogy felhő támad nyugatról, rögtön azt mondjátok: »Eső jön!«, és úgy is történik. És amikor látjátok, hogy déli szél fúj, azt mondjátok: »Tikkasztó hőség lesz!«, és úgy történik... A föld és az ég arculatának megítéléséhez értetek...* ***Miért nem ítélitek meg magatok*** *azt is, mi a helyes Isten szemében?”*

Ugyanezt a logikus gondolkodást szellemi ellenfeleitől is számon kérte, és amikor azok nem voltak hajlandó erre, megtagadta tőlük a választ (Mk 11,27-33): Miután kiutasította a jeruzsálemi templomból a kereskedőket és a vásárlókat, odamentek a főpapok, az írástudók és a vének, és így szóltak hozzá: „Milyen hatalommal teszed ezeket? Vagy ki adta meg neked ezt a hatalmat, hogy ezeket tedd?” Mire Jézus ezt mondta nekik: *„Ellenkérdést intézek hozzátok:* ***Nevezzetek meg egyetlen ésszerű indokot****, és feleljetek nekem, akkor megmondom majd nektek, milyen hatalommal teszem ezeket! A János által végzett alámerítés Istentől való volt-e, vagy emberektől? Feleljetek nekem!”* Erre fontolgatták magukban a dolgot, mondván: „Ha azt mondanánk: Istentől, azt fogja mondani: Miért nem ajándékoztátok hát meg bizalmatokkal? Inkább mondjuk azt: Emberektől?” Féltek azonban a néptől, mert Jánosról mindenki azt tartotta, hogy valóban próféta volt. Ezért így feleltek Jézusnak: „Nem tudjuk.” Erre ő így szólt hozzájuk: *„Akkor én magam sem mondom meg nektek, milyen hatalommal teszem ezeket.”*

Van még egy nagyon érdekes példa arra, milyen nagyra értékelte Jézus az „értelmes beszédet”; olyan nagyra, hogy annak hatására még saját elképzelésén is hajlandó volt változtatni (Mk 7,24-30): Egy alkalommal útra kelt, és elment a jobbára pogányok lakta Türusz határvidékére, ahol bement egy diaszpóra-zsidó házába, mert azt akarta, hogy senki se tudja meg ottlétét. De nem maradhatott rejtve. Ellenkezőleg, rögtön hallott róla egy asszony, akinek volt egy tisztátalan szellem hatása alatt álló kislánya. Eljött, és Jézus lábai elé vetette magát. Az asszony görög volt, szír-föníciai származású, mégis arra kérte őt, hogy űzze ki lányából a démont. Ekkor talán valamelyik tanítvány, de még valószínűbb, hogy a házigazda így szólt az asszonyhoz: „Engedd, hogy előbb a gyerekek lakjanak jól! Nem helyes ugyanis elvenni a gyerekek kenyerét, és a kutyák elé vetni”, utalva ezzel arra, hogy a zsidók szemében a pogányok gyakran csak „kutyáknak” számítottak. Az asszony viszont megfelelt az akadékoskodónak, és így szólt hozzá: „Igen, uram! De a kutyák is esznek az asztal alatt a kisgyerekek morzsáiból.” Ekkor Jézus így szólt az asszonyhoz: ***„Erre az értelmes beszédre való tekintettel*** *menj el, lányodból kiment a démon.”*

Az alábbiakban Jézus érveléseiből mutatok be jó néhányat. Kategorizálásuk többé-kevésbé önkényesnek minősíthető, de hát sokszor elég nehéz eldönteni, melyikbe sorolhatóak; annyi biztos, hogy nem lenne célszerű „ömlesztve” közölni őket.

Alapelvek indoklása

Jézus úgy látta, hogy az írástudók – a kor teológusai – annyira ragaszkodnak a vallási hagyományokhoz, hogy azokat állítják Isten akarata helyébe. Ezt a tényt, illetve ennek megengedhetelenségét így támasztotta alá (Mk 7,9-13): *„Mózes azt mondta: »Tiszteld apádat és anyádat!« Ti viszont azt mondjátok: »Ha valaki azt mondja apjának vagy anyjának: Korbán – vagyis [a templomnak szánt] áldozati ajándék – az, amivel hasznodra lehetnék«, akkor már nem engeditek meg, hogy az illető bármit is tegyen apjáért vagy anyjáért. Így helyezitek hatályon kívül Isten szavát hagyományotok révén, amelyet ti magatok tettetek hagyománnyá.”*

Ennél is szemléletesebben magyarázta meg értetlenkedő tanítványainak, hogy semmilyen étel, az ún. tisztátalanok sem tehetik Isten szemében „tisztátalanná”, azaz értéktelenné az embert (Mk 7,17-23; érdemes fölfigyelni arra, hogy kérdéseiben a racionális gondolkodást kéri számon): *„Ti is ennyire értetlenek vagytok? Nem fogjátok föl, hogy semmi, ami kívülről megy be az emberbe, nem teheti tisztátalanná, mivel nem a szívébe megy, hanem csak a gyomrába, majd pedig a budiba kerül? Viszont ami kijön az emberből, az teszi tisztátalanná az embert; ugyanis belülről, az ember szívéből jönnek elő a gonosz gondolatok, és ezek valóban tisztátalanná teszik az embert.”*

Általános érvényű alapelv, hogy senki sem képes két csúcsérték szerint élni – sem elvben, sem a gyakorlatban. Senki sem tarthat egyszerre két dolgot a legfontosabbnak, a csúcson mindenkinek az értékrendjében csak egy valami állhat, és

ténylegesen mindig csak egy valami áll is: amikor valaki cselekszik, mindig egyetlen csúcsérték szerint jár el, az ő tényleges csúcsértéke szerint. A maga korának nyelvén Jézust ezt így fogalmazta és indokolta meg (Mt 6,24): *„Senki sem képes két úrnak szolgálni: ugyanis vagy gyűlölni fogja az egyiket, és szeretni a másikat, vagy ragaszkodni fog az egyikhez, és meg fogja vetni a másikat.”* A „gyűlölni/szeretni” értelme itt: háttérbe szorítani/előnyben részesíteni; ezt tudva még meggyőzőbb Jézus érvelése, hiszen tényleg lehetetlen valamit egyszerre előnyben is részesíteni, meg háttérbe is szorítani. Azután levonja a súlyos következtetést: *„Nem vagytok képesek Istent is szolgálni, meg a Pénzt is.”* (Fontos észrevenni, hogy Jézus nem arról beszél, hogy „nem szabad”, hanem arról, hogy „nem lehetséges”!)

Amikor egy alkalommal Jézus és tanítványai Kafarnaumba érkeztek, odamentek Péterhez a templomadó beszedői, és megkérdezték tőle: „A ti mesteretek nem fizeti a templomadót?” Ő így szólt: „De igen.” Nem derül ki, hogy Péter mire alapozta határozott igenlő válaszát; talán az a legkézenfekvőbb feltételezés, hogy enyhíteni akarta a várható konfliktust, és úgy értette az „igen”-t, hogy Jézus majd meg fogja fizetni. Otthon aztán – rávezetve Pétert a logikus gondolkodásra – Jézus megindokolta elvi adómegtagadását: *„Mit gondolsz, Simon? A földi királyok kiktől szednek vámot vagy adót? Fiaiktól, vagy az idegenektől?”* Amikor pedig Péter azt mondta: „Az idegenektől”, Jézus kimondta a nyílvánvaló következtetést: *„Akkor tehát a fiak szabadok!”* Vagyis: Jézus szerint a templomhoz fűződő viszonyt (is) az Istenhez fűződő viszonynak kell meghatároznia, az pedig, ha helyes, akkor nem hatalomra és jogra épülő, hideg uralmi viszony, mint a földi uralkodók és alattvalóik között. Csak egy világi módon felfogott „Isten országában” lenne helyénvaló a templomadó (avagy „egyházi adó”). Isten azonban Atyánk, az apák pedig nem adóztatják meg fiaikat. Ez a családiasság végét jelentené. A fiak szabadok.

Jézus más-más képpel/példázattal érvelve, ismételten rámutatott arra, hogy szavainak hallgatása (és személyének/küldetésének elismerése) semmit nem ér, ha azt nem követi tanításának tettekre váltása. A legismertebb változat a Hegyi beszéd végén található (Mt 7,24-27): *„Mindaz, aki hallgatja a szavaimat, de nem váltja tettekre őket, hasonlatos az ostoba emberhez, aki homokra építette házát. Amikor aztán esett az eső, és jöttek az árvizek, és fújtak a viharos szelek, beleütköztek abba a házba, az összedőlt, és nagy volt a romlása.”* – Ritkán szokták idézni a következő, könnyen megfejthető kis példázatot (Mt 21,28-31): *„Mit gondoltok? Egy embernek volt két fia. Odament az elsőhöz, és ezt mondta: »Fiam, menj, dolgozz ma a szőlőben!” Az így felelt: »Igen, uram!” De nem ment el. Aztán odament a másikhoz, és ugyanazt mondta neki. Az így felelt: »Nem akarok.” Később azonban megbánta, és elment. A kettő közül melyik teljesítette az apa akaratát?”* – A harmadik példázat (Mt 25,1-4) csak akkor mutatkozik meg világosan, ha leválasztjuk róla az evangélista értelmező kiegészítését (5-12. v.): *„Isten országával úgy áll a dolog, mint azzal a tíz szűzzel, akik fogták fáklyájukat, és kimentek a vőlegény fogadására. Közülük öten ostobák voltak, öten pedig okosok, az ostobák ugyanis magukkal vitték ugyan fáklyájukat, de olajat nem vittek magukkal, az okosok viszont fáklyájukkal együtt olajat is vittek edényekben.”* Magyarul: ahogyan az olaj nélküli fáklya („az áram nélküli villanykörte”) semmit sem ér, úgy Jézus szavainak hallgatása sem, ha valaki nem követi azokat. – Mindhárom esetben arról van tehát szó, amit a Jakab-levél is visszatérően hangsúlyoz, például így: „Mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, cselekedetei azonban nincsenek? Vajon üdvözítheti őt a hit? ... Amint a test lélek nélkül holt, úgy a hit is holt tettek nélkül” (Jak 2,14-26; ld. még Jak 1,22-27).

Megindokolt erkölcs

Jézus rendszeresen megindokolta erkölcsi követelményeit is, ami nagyon is érthető, ha arra gondolunk, hogy ezek a követelmények messze felülmúlják a bevett, „hétköznapi” erkölcsiséget”, az ún. tisztességetikát, és nem kisebb mércét állítanak, mint magának Istennek az erkölcsiségét (Lk 6,36): *„Váljatok olyan irgalmassá, mint amilyen irgalmas a ti Atyátok!”* Ennek legkiemelkedőbb megnyilvánulása az ellenségszeretet (Lk 6,35), amit Jézus így indokolt meg (Lk 6,32-34): *„Ha csak azokat szeretitek, akik szeretnek titeket, miféle jóság lakik bennetek? Hiszen a bűnösök is szeretik azokat, akik szeretik őket! És ha csak azokkal tesztek jót, akik jót tesznek veletek, miféle jóság lakik bennetek? Hiszen a bűnösök is ugyanezt teszik! És ha csak azoknak adtok kölcsön pénzt, akiktől remélitek, hogy meg is kapjátok, miféle jóság lakik bennetek? A bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza. Inkább ellenségeiteket szeressétek...”*

Ezt aztán konkrétan alkalmazta és maga is gyakorolta letartóztatásakor, amikor leintette a fegyveres erőt alkalmazó Pétert (Mt 26,52): *„Tedd vissza a helyére a kardodat...”*, megadva rögtön felszólításának indoklását is: *„...mert mindazok, akik kardot ragadnak, [az általuk megragadott] kard által vesznek el!”* A felszínes, közhelyszerű értelmezéssel szemben ez azt jelenti, hogy aki erőszakot alkalmaz, az éppen ezáltal automatikusan „elvész”: kiesik „Isten országából”, a szeretet világából, és lelki-szellemi-erkölcsi értelemben halott lesz, ahogyan a „tékozló fiúról” is azt mondja az apja (Lk 15,24-32): „...elveszett, ...halott volt” (amíg bűnbánatot nem tartott). – De lássunk két „hétköznapibb” példát is.

A tanítványok egyszer elfelejtettek elegendő kenyeret beszerezni, és csak egy kenyér volt velük; mindjárt vitatkozni is kezdtek egymással, nyilván arról, hogy ki a felelős, és hogy kinek jusson abból az egyből (Mk 8,14-16). Amikor Jézus észrevette, hogy vitáznak, a korábbi két nagy kenyérmegosztásra (nem „kenyérszaporításra”!) utalt vissza (Mk 6,35-44; 8,1-10), és egyfelől ismét a logikus gondolkodást kérte számon tanítványain (Mk 8,17): *„Miért vitatkoztok azon, hogy nincs kenyeretek? Még mindig nem fogjátok föl, és nem is értitek?”* (vö. föntebb, Alapelvek indoklása, 2. bek.: Mk 7,17-23!), másfelől a korábbi példákkal világította meg a mostani teendőt (Mk 8,19-21): *„Nem emlékeztek, hogy amikor az öt kenyeret megtörtem...? És amikor hét kenyeret törtem meg...? Még mindig nem értitek?”* „Megtörni” a biblikus szóhasználatban annyi, mint megosztani (vö. Iz 58,7: „Törd meg kenyeredet az éhezőnek...”), tehát azt kellett volna megérteniük, hogy ha kevés ennivaló van, akkor nem

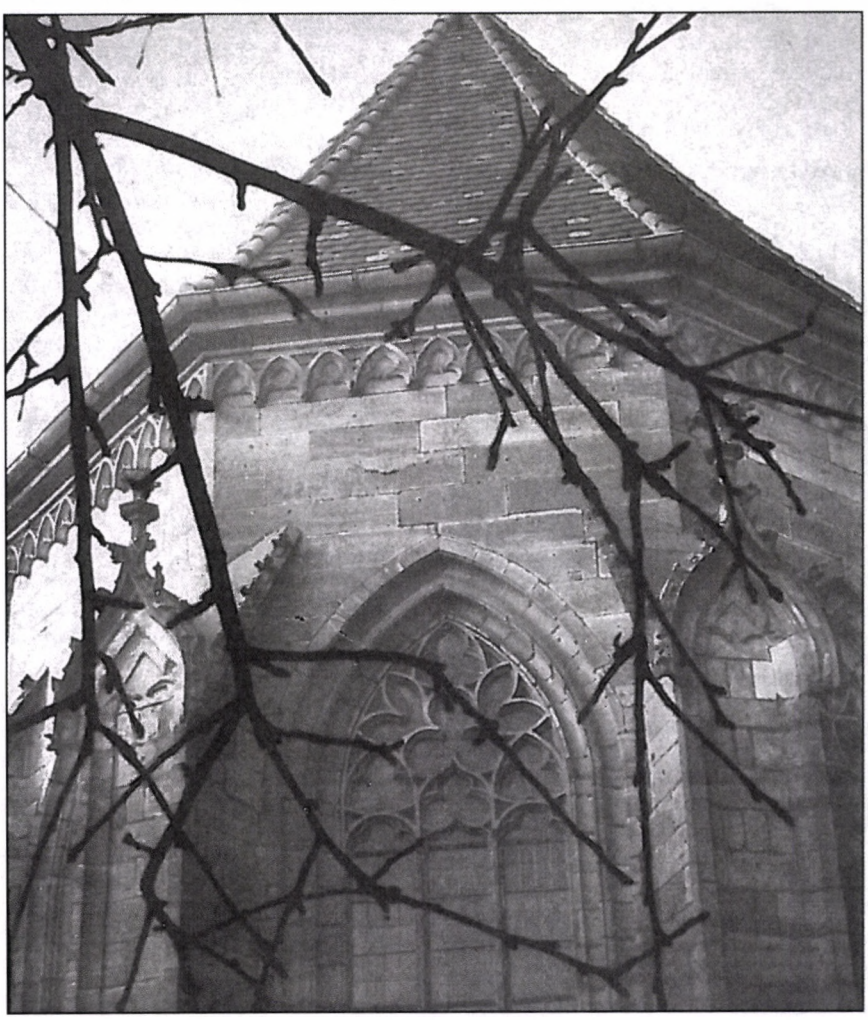
vitatkozni kell, hogy kinek mi jusson belőle (és főképp nem kizárni valakiket), hanem ami van, azt meg kell osztani...

Az ember persze számtalanszor kerül olyan helyzetbe, amikor nagy a csábítás, hogy ne a jézusi erkölcsiség elvei szerint cselekedjen, vagy egyszerűen úgy érzi, hogy nincs ereje megfelelni a magas eszménynek. Ezekben az esetekben érdemes megfontolnia Jézus szemléletes buzdításának logikáját (Mk 9,45): *„Ha csapdába ejt a lábad, vágd le! Jobb neked sántítva életben maradni, mint ha mindkét lábad birtokában a holtak gödrébe vetnek!”* E mondás háttere az, hogy a korabeli felfogás szerint a róka, ha csapdába esik, inkább lerágja beszorult mancsát, semmint hogy bevárja a vadászt, és az agyonverje. Azaz egy tagot feláldozni az életért: okossággal párosult élni akarás. A mondás jézusi üzenete pedig az, hogy az Isten országába, a szeretet világába tartozás kedvéért – egyszerűbben: annak érdekében, hogy megmaradhassunk a szeretetben – szükség esetén érdemes minden ezzel szemben álló dolgot „föláldozni” (vö. Mt 13,44-46).

Érvek Isten jósága mellett

Az itt következő példákat – legalábbis részben – sorolhattuk volna az előző kategóriába is, mivel kétségtelenül tartalmaznak erkölcsi jellegű mondanivalót is. Elsősorban azonban Isten jóságáról akarják érzékletes képekkel/hasonlatokkal meggyőzni a hallgatót, mégpedig sajátos „érvelési technikával”, a kisebbről a nagyobbra következtetés (*a minore ad majus*) módszerével.

Ami a megélhetést illeti, Jézus azt mondja (Mt 6,25-30): *„Nézzétek meg az ég madarait! Nem vetnek, nem aratnak, csűrökbe sem gyűjtenek, mennyei Atyátok mégis táplálja őket. Nem értek-e ti sokkal többet náluk? ... Figyeljétek meg a mező liliomait, hogyan növekednek! Nem fáradoznak, és nem is fonnak! De azt mondom nektek: Salamon minden pompájában sem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ám ha Isten ilyen [előkelően] öltözteti a füvet, amely ma a mezőn áll, holnap meg kemencébe vetik, nem sokkal inkább titeket, csekély bizalmúak?”* (Ahhoz, hogy meggyőzőnek érezhessük ezt az érvelést, természetesen figyelembe kell vennünk – egyebek mellett! – azt, hogy a madarak is utánajárnak táplálékuknak, és a liliomok is elvégzik a fotoszintézist...)

Ugyanezt két másik példázattal is megfogalmazta Jézus (Lk 11,5-8 és 18,1-5): *„El tudjátok képzelni, hogy ha valakinek közületek van egy barátja, és elmegy hozzá az éjszaka közepén, és azt mondja neki: »Barátom, adj kölcsön nekem három kenyeret, mivel beállított hozzám egy úton lévő barátom, és nincs mit elébe tennem!«, akkor az majd így felel: »Ne fárassz! Már rég bereteszeltük az ajtót, és gyermekeim itt vannak velem a fekhelyen: Nem tudok felkelni, hogy odaadjam neked.«?”* – *„Volt egy városban egy bíró, aki Istent nem félte, emberrel nem törődött. Volt pedig abban a városban egy özvegyasszony is, aki ismételten elment hozzá, és azt mondta: »Szolgáltass nekem igazságot ellenfelemmel szemben!« A bíró egy ideig vonakodott, de azután ezt mondta magában: »Ha Istent nem félem és emberrel nem törődöm is, hát azért, mivel fáraszt engem ez az özvegyasszony itt, igazságot szolgáltatok neki, nehogy állandó jövetelével lassanként teljesen kimerítsen.«”* – Ha már egy átlagos barát, sőt egy tisztességtelen bíró is eleget tesz a hozzá forduló kérésének, mennyivel inkább biztosak lehetünk abban, hogy Isten megadja nekünk, amire ténylegesen szükségünk van.

Az iméntiek alapján már érthető Jézus buzdítása (Mt 7,7-8), azt követő indoklása (Mt 7,9-10) és az indoklásból levont következtetése (Mt 7,11): *„Kérjetek, és Isten adni fog nektek! Keressetek, és találni fogtok! Zörgessetek, és Isten majd ajtót nyit nektek! – Avagy közületek ki az az ember, aki követ ad oda a fiának, ha az kenyeret kér, vagy kígyót ad oda neki, ha halat kér? – Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad majd a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, akik kérik tőle!”*

Ami pedig az üldöztetést és az esetleges erőszakos halált illeti (de kiterjeszthetjük ezt általánosságban minden szenvedésre), Jézus így érvel (Lk 12,6-7): *„Nemde öt verebecskét pár fillérért árulnak? De azért Isten egyikükről sem feledkezik meg. Nektek pedig még a fejetek hajszálait is mind számon tartja! Ne féljetek! Ti az összes verebeknél többet értek számára.”* (Persze ez

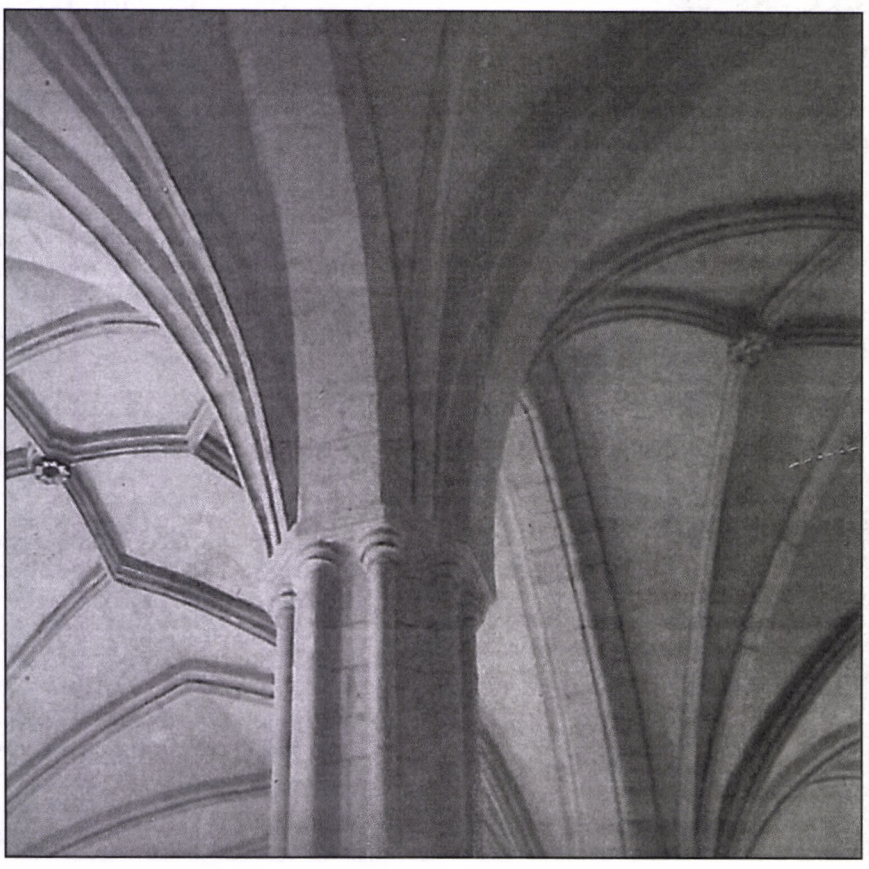
nem meggyőző, ha csak az e világi valóságot tartjuk szem előtt...)

Jézusnak alighanem már kortásai is ellene vetették, hogy a valóságban túlságosan is sokszor nem érvényesül Isten „gondviselése”, és túlságosan is sok az égbekiáltó szenvedés, és föltehették neki az örök kérdést: Mindez hogyan egyeztethető össze Isten jóságával? Feltételezhetően erre a kérdésre (vagy a tanítványoknak az Isten országa megvalósulásával kapcsolatos kétkedésére) mondta el válaszul a következő kettős példázatot (Lk 14,28-32): *„Ki az közületek, aki ha nagy házat akar építeni, nem ül le előbb, s nem számítja ki a költséget, hogy telik-e neki a befejezésre? Nehogy aztán, ha lerakta az alapot, de az építkezést véghez vinni nem volt ereje, mindenki, aki ezt észreveszi, gúnyolni kezdje, mondván: »Ez az ember elkezdett építkezni, de nem volt ereje véghez vinni!« Vagy ki az a király, aki hadba vonul egy másik király ellen anélkül, hogy előbb leülne, és haditanácsot tartana, vajon képes-e tízezer harcosával szembeszállni azzal, aki húszezerrel jön ellene? Ha pedig mégsem, akkor követséget küld, amikor amaz még távol van, és meghódol neki.”* – A kisebbről a nagyobbra következtetés logikája pedig ezt a mondanivalót sugallja: Ha már egy normális építkező is úgy jár el, hogy... Ha már egy normális király is előbb meggondolja, hogy… Mennyivel inkább feltételezhetitek, hogy Isten is meggondolta a dolgot, mielőtt belevágott volna emberteremtő vállalkozásába…

Megvédett gyakorlat

Jézus sokszínűen ontja érveit, amikor megvédi „lelkipásztori gyakorlatát”, nevezetesen azt, hogy miért ül egy asztalhoz, azaz vállal közösséget a lenézett és a társadalomból kitaszított bűnösökkel.

Ezt már működése elején felrótták neki a farizeusok – pontosabban ekkor még udvariasan a tanítványainak: „Hogyhogy a vámosokkal és bűnösökkel eszik együtt?” Jézus azonban meghallotta a kérdést, és mindjárt megadta nekik a magyarázatot (Mk 2,17): *„Nem az erejük teljében lévőknek van szükségük orvosra, hanem azoknak, akik roszszul vannak. Nem azért jöttem, hogy »igazságosakat« hívjak meg, hanem kitaszított bűnösöket.”* Válaszának első fele nem kíván kommentárt, legfeljebb azt érdemes hangsúlyozni, hogy Jézus a bűnöst nem „bűnözőnek” tartja, aki büntetést érdemel, hanem „betegnek”, akinek orvosra van szüksége. Válaszának második felét illetően azonban érdemes megjegyzést fűzni a súlyosan ironikus „igazságosak” kifejezéshez. Ennek egyik lehetséges jelentése: Az igaz-

[ságos]aknak, pontosabban: a magukat igaznak/igazságosnak tartóknak nincs szükségük meghívásra: ők úgy tudják, hogy jogosan meghívottak. A másik: Az igazságosság emberei nem akarják, hogy bármit is ajándékba kapjanak, mert úgy képzelik, hogy ők jogszerűen „megszolgálják a bérüket”. Jézus azonban rámutat arra, hogy Isten más, mint amilyennek a mózesi törvény ábrázolja (annak értelmében Istennek – „a mérleg törvénye” szerint – igazságosan meg kell torolnia mindent bűnt, s ettől csak megfelelő engesztelés esetén tekinthet el); ő ilyen „igazságtalan”: abszolút megmentői akarata mindenkire vonatkozik, ezért ingyen, feltétel nélkül árasztja jóságát azokra is, akik „nem érdemelték ki” (vö. Mt 20,1-15), ahogyan napját is fölkelti jókra és gonoszokra egyaránt (Mt 5,45).

Lukács evangéliuma szerint hasonló helyzetben, amikor a farizeusok és az írástudók ismét zúgolódtak, mondván: „Ez jó fogadtatásban részesít bűnösöket, és együtt eszik velük” (Lk 15,2), Jézus két példázattal és egy nagy ívű példabeszéddel védte meg eljárását. Az utóbbit, „a tékozló fiú” példabeszédét nem szükséges idéznünk (Lk 15,11-32), de a két példázat érvelését érdemes (Lk 15,3-10): *„El tudjátok képzelni, hogy ha közületek egy embernek száz juha van, és elveszít közülük egyet, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, s nem megy az elveszett után, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, örvendezve a vállára veszi, és hazamenvén, összehívja barátait és szomszédait, és azt mondja nekik: »Örüljetek együtt velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat!« ... Vagy ki az az asszony, akinek ha tíz drachmája van, és elveszít egy drachmát, nem gyújt mécsest, nem söpri ki a házat, és nem keresi gondosan, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédasszonyait, és azt mondja: »Örüljetek együtt velem, mert megtaláltam az elveszett drachmát!«...”*

Az előbbi esetekben a farizeusok csak „általánosságban”, csoportként kaptak oktatást, Jézus azonban nem habozott ugyanezt megtenni személyre szólóan is, mégpedig olyan alkalommal, amikor egy farizeus vendégségbe hívta őt (Lk 7,36-50): Ekkor egy asszony, aki bűnös életet élt a városban, megtudta, hogy asztalhoz telepedett a farizeus házában; alabástrom edényben illatos olajat

hozott, sírva megállt mögötte, a lábánál, könnyeivel kezdte öntözni a lábát, majd hajával letörölte, csókolgatta, és megkente az illatos olajjal. Amikor meglátta ezt a farizeus, aki meghívta, így szólt magában: „Ha ez próféta volna, tudná, kicsoda és miféle ez az asszony, aki őt érinti; hogy bűnös.” Erre Jézus ezt mondta neki: „*Simon, van valami mondanivalóm számodra.*” Mire ő így szólt: „Mester, mondd!” Jézus pedig így indokolta meg viselkedését: „*Egy hitelezőnek két adósa volt. Az egyik ötszáz dénárral tartozott, a másik ötvennel. Mivel nem volt miből megadniuk, mindkettőnek odaajándékozta. Mármost melyikük fogja jobban szeretni őt?...*”

Lefegyverző Jézusnak ez a „gyermekien egyszerű” kérdése. Ez az egyszerű kérdezés- és érvelésmód már-már „gyilkos iróniával” mutatkozott meg egy béna meggyógyításakor (Mk 2,1-12): Látva a béna, ill. az őt szállítók bizalmát, Jézus közli a bénával: „*Gyermekem, Isten megbocsátja bűneidet.*” Erről azért kellett biztosítania, mert akkoriban teljesen általános nézet volt, hogy minden betegség Isten büntetése valamilyen bűnért. Az ott ülő írástudók azonnal föllázadnak Jézus „eretneksége” ellen: „Ki ez, hogy így mer beszélni? Istent gyalázza!” Az ő felfogásuk szerint ugyanis Jézus azt gyalázta, ami Istenben a legistenibb, vagyis hogy abszolút igazságosan jutalmaz és büntet. Tehát nem lehet csak úgy dobálózni az ingyenes bűnbocsánattal (a béna még csak bocsánatot sem kért...)! Jézus azonban megkérdezi tőlük: „*Miért fontolgatjátok ezeket szívetekben? Mi könnyebb? Azt mondani a bénának: Isten megbocsátja bűneidet!, vagy azt mondani: Állj fel, fogd hordágyadat, és járkálj!?*” Nyilvánvaló: egyformán könnyű mondani! De az írástudók még azt a semmi fáradságot nem igénylő segítséget sem akarják megadni a bénának, hogy azt *mondják* neki: „Ne aggódj! Isten megbocsátja bűneidet!” (és ezzel feloldják lelki görcsét, ami aztán esetleg testi gyógyulását is eredményezheti), hanem azt akarják, hogy „érvényesüljön Isten igazságossága”: maradjon beteg, „elnyerve bűnei méltó büntetését”.

Ugyancsak óvodás korú gyerekek számára is könnyen megválaszolható kérdéssel (Mk 3,4) védte meg Jézus azt az eljárását, hogy szombati napokon is gyógyított (ha valaki szándékosan megszegte a szombat törvényét, rabbinikus felfogás szerint megkövezéssel ki kellett végezni...): „*[Isten részéről] megengedett dolog-e szombaton jót tenni vagy rosszat tenni, életet megmenteni vagy megölni?*” Bármilyen kockázatos volt is, Jézus az ellenfeleit is gondolkodásuk (konkrétan istenképük) átalakítására akarta ösztönözni, mert őket is meg akarta gyógyítani, meg akarta menteni...

Különleges, egyszerre teológusi és köznapi (vagy ha úgy tetszik: ünnepi) módon indokolta meg Jézus a maga és tanítványai nem-böjtölő gyakorlatát, amikor a farizeusok és Keresztelő János tanítványai számon kérték (Mk 2,18-19. Ezt a költői kérdést tette föl nekik: „*Vajon böjtölhet-e a násznép, ha a vőlegény velük van a lakodalmas teremben?*” Nekünk már magyarázatra van szükségünk ennek megértéséhez, de kortársai minden további nélkül értették (vagy érthették, ha akarták): Az ószövetségi prófétáknál gyakran nevezték Istent Izrael népe *vőlegényének* (Iz 54,5; 61,10-11; 62,4-5; Jer 2,2; Ez 16. f.; Oz 2,18), Jézus pedig azt élte át a Jordánba történt alámerítkezésekor, hogy nem kell tovább várakozni („Itt a kedvező idő”), mert Isten *jelen van*, mégpedig nem leszámolásra kész Bíróként (ahogyan Keresztelő János prédikált róla), hanem szerető Édesapaként, avagy az itteni képet használva, népének szerető *Vőlegényeként*. Ha viszont a vőlegény jelen van a lakodalmas teremben, akkor ez örömmel tölti el a násznépet, s az képtelen lesz böjtölni. Isten közelségének ismertetőjegye tehát az öröm, a víg evés-ivás, nem pedig a komor böjtölés (ami a korabeli gyakorlatban az Isten távolléte miatti szomorúságot fejezte ki, illetve Isten uralmának eljövetelét akarta siettetni).

Idézetekkel felvértezve

Jellemzőnek nem mondhatjuk, de néhány esetben előfordult, hogy Jézus az Ószövetségből vett idézettel támasztotta alá küldetését, vagy védte meg tanítását.

Működése elején Izajás próféta önértelmezését alkalmazta magára a názáreti zsinagógában (Lk 4,18-19): „*Az Úr Lelke szállt le rám..., hogy megvigyem az örömüzenetet a nyomorgóknak; elküldött engem, hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket, következtében kihirdessem a szabadulást a raboknak, s az elvakítottaknak szemük felnyílását, szabadon bocsássam a meggyötörteket, és következtében kihirdessem az Úr kedves esztendejét...*” (Érdemes tudatosítani, hogy e szöveg felolvasásakor elhagyta annak végét: „...és bosszújának napját”!)

Jézus személyével kapcsolatban a kortársak legsúlyosabb kérdése az volt, hogy a Messiásnak tartja-e magát. Egy alkalommal erre is kérdéssel válaszolt (Mk 12,35-37): „*Hogyan mondhatják az írástudók, hogy a Messiás Dávid fia? Hiszen maga Dávid mondta a szent Lélek által: »Így szólt az Úr az én uramhoz: Ülj a jobbkezem felől, amíg ellenségeidet lábaid alá vetem!« Maga Dávid mondja őt »úrnak« – de akkor hogyan »fia« neki?*” – Kétségtelenül nehéz értelmezni ezeket az „úr” és a „fiú” ellentétére épülő mondatokat, a legvalószínűbbnek az alábbi két magyarázatot tarthatjuk: a) A 110. zsoltár 1. verséből vett érvvel a mellett tör lándzsát, hogy az *igazi* messiás (ő maga) szellemi értelemben nem „fia”, azaz alárendeltje, hanem „ura”, vagyis feljebbvalója Dávidnak, tehát nem kell hozzá igazodnia: nem kell fegyverrel e világi uralmat megvalósítania (vagyis érvénytelen az ellenségek láb alá vetésének programja). b) Rámutatva az isteni sugalmazásúnak tartott zsoltárszöveg belső ellentmondására („a Dávid-*fia* Messiás *ura* Dávidnak”), Jézus arra világít rá, hogy „a szent Lélek által szóló” Dávid tévedett, mert *semmiféle* messiás („Isten földi helytartója”) nem létezik, hiszen Isten maga az egyetlen „úr” (Mk 12,29!), és ezért az általa akart „világrendben”, a szeretet rendjében („Isten országában”) semmiféle emberi uralomnak nincs helye (Mk 10,40!). – Akár az első, akár a második értelmezést fogadjuk el, Jézus érvelésének lényege, hogy elhatárolódott a korabeli messiási várakozásoktól.

A házassági elválást tiltó felfogását is bibliai hivatkozással támasztotta alá (Mk 10,6-9): „*Isten a teremtés kezdetétől fogva férfivá és nővé tette az embereket*”, majd levonta a következtetést: „*Amit tehát Isten összekötött, ember ne válassza szét!*” – Izgalmas sajátossága ennek az érvelésnek, hogy Jézus szentírási idézetet (1Móz 1,27) állított szembe egy másik szentírási idézettel (5Móz 24,1), amely megengedte a válást...

Gromon András

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Sorbaállás

Tavaly ilyenkor egy vasárnap este két kisfiúval lépegettem a fogaskerekű vasút Széchenyi-hegyi végállomása felé. Tizenegy évesek voltak. A szőkének Lackó a neve, a barnának Tomi, s nekem a tanító bácsijuk mutatta be őket a színjátszó csoport előadásán: „Íme, a két legtehetségesebb színészünk.” A végállomáson beálltunk a vaskorlátok között kígyózó sorba, és beszélgettünk. De Lackó egyszerre csak ezt súgta a fülembe: „Moha bácsi... Tessék átbújni velünk oda a másik sorba..., aztán megint átbújunk, és akkor feljutunk a legelső fogaskerekűre.” Tomi azonban rászólt: „Moha bácsit úgysem tudod ilyesmire rávenni!” Tomira pillantottam: „És téged? Téged rá tudna venni?” Zavarba jött: „Előfordul, hogy addig rágja a fülemet, amíg át nem bújok vele. De nem helyeslem.” Lackó nevetett: „Pedig nincs abban semmi rossz. Egy kis huncutság. Három ember később kerül a fogasra, és hosszabb ideig szívhatja ezt a jó hegyi levegőt.”

No, ezt már nem hagyhattam annyiban: „Nem ilyen egyszerű a dolog, Lackó barátom. Az a három ember minél előbb fel akar szállni, nyilván azért álltak sorba. Tehát nincs rá jogunk, hogy hátráltassuk őket. De az is lehetséges, hogy elkésnének miattunk a színházból, és már nem engednék őket a helyükre. Végig kellene állniuk az első felvonást. Vagy lekésnék a vonatjukat, és egy óra hosszat kéne várakozniuk a pályaudvaron. De lehetséges, hogy még nagyobb károkat okoznánk. Olyan bajokat, amelyeket most még el se tudunk képzelni. Nem tudjuk, hol és mikor következnek be. Lehet, hogy már holnap, de lehet, hogy csak a távoli jövőben.” Most még Tomi is kételkedve bámult rám: „A távoli jövőben? A mi előrelopódzásunk összefüggne olyasmivel, ami csak a távoli jövőben fog megtörténni?” Nevettem: „Össze bizony! Minden összefügg mindennel. Ha megszokjuk, hogy ne tartsuk tiszteletben mások elsőbbségét, abból a bajok egész sorozata származhat.” Tomi Lackóra tekintett: „Na, látod! Ezt én nem tudtam, de mindig mondom neked, hogy nem szabad előrelopódznunk.” Megint nevettem, és megsimogattam Tomi fejét: „Nem sokat ér az, Tomikám, ha csak mondod Lackónak, hogy nem szabad. Az ér valamit, ha nem követed a csalásban. Akkor akár ne is szólj róla egy szót se. Az, hogy nem teszed, nagyobb hatással lesz rá, mint bármekkora szidás.”

Körülbelül két hónap múlva, a szünidő elején egy délelőtt a földalatti villamos Vörösmarty téri végállomásának lépcsőjén lépegettem, és beálltam a sorba a vaskorlátok közé. Néztem az előttem állókat, és azon töprengtem, vajon miért szorulnak úgy egymáshoz, mint a mélyhűtött virslik a műanyag tasakban. Mennyivel kényelmesebb és egészségesebb volna, ha hagynának egymás között egy kis helyet. Hosszabban azonban nem töprenghettem, mert egyéb munkát kapott a fejem. A mögöttem álló pocakos bácsi ugyanis annyira hozzám tapadt, hogy a pocakja – minthogy kicsiny vagyok – a fejemre került. Úgy kellett tartanom a fejemmel a pocakot, mint valami oszlopszobornak az erkélyt. Felszóltam tehát a pocak tulajdonosához a magasba: „Tisztelt uram! Én nem vagyok hering, ön sem látszik szardíniának, s ez a végállomás nem konzervdoboz. Semmi értelme, hogy így hozzám tapadjon.” A bácsi azonban diadalmasan lekiáltott hozzám: „Semmi értelme? Szíveskedjék csak odatekinteni! Ha ott sem hagytak volna helyet egymás között a sorban állók, akkor az a két haszontalan kölyök nem tudná előresvindlizni magát!” Odapillantottam, ahova mutatott, és elszomorodva ismertem fel a korlát alatt átbújó két kisfiúban Tomit és Lackót. Főként az bántott, hogy most már Tomi volt az első, aki átbújt, Lackó csak követte. Átbújásuk következtében együtt kerültünk a kocsiba, mellé jük álltam, és szót sem szólva, szemrehányóan néztem Tomira. Tudták, mit jelent a nézésem, de most már egyikük se jött zavarba. Tomi mosolygott, Lackó pedig fölényesen kijelentette: „Bizony, Moha bácsi, megjött végre az esze Tominak is. De tessék elhinni, jó, hogy megjött. Legalább ügyes, életrevaló fickó lesz.”

Bármennyire bántott is Tomi változása, ezen el kellett nevetnem magam, s megjegyeztem, hogy csirkefogóskodás nélkül is lehetünk életrevalóak. Erre azonban már alig figyeltek, hanem lelkendezve tudatták velem, hogy milyen ügyben járnak. Elmondották, hogy a ház, amelyben laknak, igen nagy, játszótér nincs a közelben, a sok gyerek az udvari szőnyegporolón tornászgat, a kicsinyek meg piszkos sárból építenek várat. Ők ketten tehát elhatározták, hogy nyújtós, gyűrűhintás tornaállványt állíttatnak fel az udvaron, és csináltatnak homokozót is. A szükséges összeget pedig úgy szerzik meg, hogy minielőadást rendeznek. Lakik a házban egy zongoratanárnő, Ilus néni, ő fogja betanítani a szereplőket, s most éppen a Színpadi Anyagellátóba mennek, hogy alkalmas színdarabot keressenek. Ajánlani akartam, hogy velük megyek, segítek a választásban, de Lackó felkiáltott: „Megvan! A János vitézt adjuk elő! Én játszom Kukorica

Jancsit. A dalokat már úgyis tudom, régóta szeretném eljátszani ezt a szerepet!” Tomi elgondolkozva kérdezte: „És én? Én mit játszanék benne? Bagót?” Lackó vidáman felelte: „Persze! Bagót, a trombitást! Te fogod énekelni az Egy rózsaszálat! Majd meglátod, mekkora tapsot kapsz! Sírni is fognak! Zokogni fognak! Olyan előadás lesz ez, hogy meg is ismételhetjük, és legalább ezer forintot szedünk be!” Az utasok mosolyogtak, a kocsi megállt, s a két fiú sietve kifurakodott.

Másnap délután, amikor kiléptem innen a Rádió épületéből, elém állt odakinn az utcán Lackó. Meglepett, hogy nyoma sem volt rajta szokásos jókedvének, hetykeségének. Komoran mondotta: „Nagyon fontos beszélnivalóm van Moha bácsival.” Megkértem, hogy kísérjen el az uzsonnázóhelyemre, egy cukrászdába. Hozattam két tejeskávét, kalácsot, és vártam a szavát. Lackó körülbelül a következőket mondotta: „Rettenetes dolog történt! Moha bácsi ott volt velünk tegnap a földalattiban, tudja, hogy nekem jutott eszembe a János vitéz, és mennyire örültem, hogy játszhatom végre Kukorica Jancsit. Az Anyagellátóban azonban éppen nem volt benn az anyag, azt mondták, hogy néhány nap múlva érdeklődjünk újból. Nekem még álmomban sem jutott volna eszembe, hogy megtörténhetik az, ami történt. Beállított hozzám estefelé a házból a kis Marci, és átadta nekem Bagó szerepét. Azt mondta, hogy Tomi küldi, és üzeni, hogy holnap este, vagyis ma este lesz az első próba Ilus néninél. Persze, rögtön leszaladtam Tomihoz, és számon kértem tőle, hogyan merészeli ő nekem Bagó szerepét küldeni, hiszen nekem jutott eszembe a János vitéz, és tudja, hogy Kukorica Jancsit akarom játszani. Most következik Tomi másik szemtelensége. Kijelentette, hogy ő szerezte meg az anyagot – a nővére iskolájától kérte kölcsön –, s minthogy ő szerezte meg, ő játssza Kukorica Jancsit. Lecsaptam az asztalra Bagó szerepét, és eljöttem. Moha bácsitól pedig most tanácsot kérek. Hagyjam annyiban a dolgot, nyugodjak bele ebbe a csirkefogósságba, vagy mit tegyek?”

Elgondolkoztam, s aztán igen nagy meglepetést okoztam Lackónak, mert ezt válaszoltam: „Tomi is van olyan jó színész, mint te. Az előadásnak nem fog ártani, ha ő játssza Kukorica Jancsit. Menj tehát el ma este a próbára, és játszd el Bagót.” Lackó megdöbbenve bámult rám: „Ezt tetszik tanácsolni? Azt reméltem, hogy Moha bácsi eljön velem Ilus nénihez tanúskodni mellettem, Tomit meg összeszidja, amiért nem tartja tiszteletben elsőbbségi jogomat Kukorica Jancsi szerepére.” Ekkor még nagyobb meglepetés érte Lackót, mert most így feleltem:

„Én már megtettem a magamét. Én már kétszer is tiltakoztam az elsőbbségi jog megsértése ellen. Először a fogaskerekűnél, tegnap meg a földalattiban. Te azonban mind a kétszer helyeselted az elsőbbségi jog megcsorbítását. Tegnap még azt is mondtad, hogy megjött végre az esze Tominak, ügyes és életrevaló fickó lesz. Most tehát semmi jogod a berzenkedésre, amiért nem tiszteli az elsőbbségedet. Tulajdonképpen örvendened kéne, amiért ilyen ügyes és életrevaló fickó lett.” Lackó megdöbbenve hallgatott, s csupán elválásunkkor mondott ennyit az előadás ügyéről: „Megüzenem Ilus néninek, hogy nem veszek részt az előadásban. Tomit pedig nem ismerem többé.”

A nyári szünet utolsó napjaiban Lackóék háza felé jártam, eszembe jutott az előadásuk, és befordultam a kapun, hogy megtekintsem a tornaállványt meg a homokozót. Az óriási udvaron azonban csupán egy ócska szőnyegporolót találtam, s azon egy cédulát a következő szöveggel: „Kizárólag porolás céljára! Rákapaszkodni szigorúan tilos!” Amint éppen a cédulát olvastam, odaszaladt hozzám – szemmel látható barátságban – Lackó és Tomi, és érdeklődésemre Tomi szégyenkező nevetgéléssel felelte: „Nem volt semmiféle előadás, óriási kalamajka lett körülötte. Már úgy volt, hogy Lackó játssza Kukorica Jancsit, és akkor pletykálni kezdték a lakók, hogy Lackó kitúrt engem a főszerepből. Aztán úgy lett, hogy mégis én játszom, de akkor meg azt pletykálták, hogy én túrtam ki. Végül is torkig lettünk a sok huzavonával, és hallani sem akartunk az előadásról.” Szomorúan bólogattam: „A nyújtó meg a gyűrűhinta helyett tehát ez a cédula az egész eredmény.” A fiúk ekkor elkomolyodtak, és Lackó így szólt: „Ezt a házmester bácsi akasztotta ide. Mert tegnapelőtt húzódzkodni akart rajta egy kisfiú, de leesett, és annyira megütötte magát, hogy kórházba kellett szállítani.” Megnéztem közelebbről a porolót, és ezt kérdeztem: „Vajon a nyújtóról is leesett volna?” Most Tomi válaszolt: „Arról nem. A nyújtót át tudta volna fogni, az vékony acélrúd. De ez széles gerenda, lecsúszott róla a keze.” Hosszasan hallgattunk, aztán ezt mondottam: „Most világosan láthatjátok, hogy minden összefügg mindennel. Ha te, Lackó, nem veszed rá Tomit, hogy ne tisztelje az elsőbbséget sorban álláskor, akkor bizonyára tisztelte volna a te elsőbbségedet is a szerep tekintetében. S ha tisztelte volna, nem kaptatok volna össze, előadtátok volna a János vitézt, a kisfiú nyújtón húzódzkodott volna, és nem került volna kórházba. Értitek már, hogy miként származhatik kicsiny rosszalkodásból is a bajok sorozata?”

A két fiú elgondolkodva nézte az udvar kőkockáit a poroló alatt, azt a helyet, ahova a kisfiú leesett. Én meg örültem az elgondolkodásuknak. Mert elgondolkodni az összefüggéseken, a javulás kezdete.

Róma és Brahma között

Tamás-keresztények Dél-Indiában

Üdvözlésképpen egy túlméretezett Ábrahám-szobor fogadja a látogatót. Több mint 10 méteres magasságával kiemelkedik egész környezetéből. Az *Anugraha Gyógyulási és Megújulási Központhoz* (Anugraha Renewel Centre) mutatja az utat, ahol a Spiritualitás és Ökumené nagybetűvel írott szavak. Katolikus kispapok készülnek itt felszentelésükre, muzulmánok és keresztények keresik közös alapjaikat, laikusok jönnek lelkigyakorlatra, imádkozni és meditálni. És ide tartozik egy Assisi Szent Ferenc emlékének szentelt, ízlésesen kialakított kert is.

Ez még önmagában nem különös, csakhogy ez a központ Indiában van, egy olyan országban, amelyben az emberek 80%-a hindu, akik Brahma és Shiva követői, nem pedig Ábrahám utódai. A központ megálmodója *Joseph Pathrapankal* professzor, a Tamás-keresztények egyik értelmiségi tagja. A közösség története Tamás apostolig nyúlik vissza, aki a hagyomány szerint Kr. u. 52-ben érkezett a dél-indiai kikötővárosba, Kodungalooréba, és 20 éven át folytatott élénk missziós tevékenységet.

Kodungaloore zarándokhely legnagyobb szentélye egy gazdagon díszített ereklyetartó, amelyben állítólag az apostol jobb alkarját őrzik. Az előtéren félkörben, magas oszlopokon a 12 apostol és a fontosabb egyházatyák szobra áll, mint akik az ereklye fölött őrködnek.

Hogy Tamás ténylegesen járt-e Indiában, nem állítható teljes bizonyossággal, mégis erre utal néhány dolog, amint ezt Joseph Pathrapankal professzor elmondja: „Már a Kr. e. 5. században léteztek zsidó közösségek Dél-Indiában, s ezek élénk kereskedelmet folytattak szülőhazájukkal. Gyanítható, hogy Tamás tudott róluk, és Claudius császár üldözése elől menekült a biztonságosabb Indiába."

Hogy mi valójában a mítosz, és mi a valóság, nem tudható, egy azonban bizonyos: a Tamás-keresztények a világ legrégebbi keresztény közösségei közé számítanak. De miközben a Közel-Keleten és Törökországban csak néma romok tanúskodnak a kora keresztény gyülekezetekről, csaknem kétezer év után is csodálatra méltó a Tamás-keresztények eleven közösségi élete.

A brahmanok

Több minden utal arra, hogy az első századokban a Tamás-keresztényekre hatással voltak a brahmanok, az indiai papi kaszt. Számos brahman vette föl a kereszténységet, s ez meglepő fejlemény, minthogy a hindu társadalomban ők kivételezett helyzetet élveznek. A mai keresztény misszionáriusok térítései inkább a szociálisan perifériára szorultak, az érinthetetlenek és a törzsi lakosság körében eredményesek.

David Selvaraj, dél-indiai protestáns teológus és Bangalore metropoliszában az egyik nagy szociális projekt vezetője egyenesen úgy tekint a Tamás-kereszténykre, mint a keresztények közötti brahmanokra: képzett, ugyanakkor elszigetelt elitre. És megvilágítja az okokat, miért tért át sok brahman: „A kereszténységre való áttérést nem csupán anyagi okokra vagy identitáshiányra lehet visszavezetni. Ősi hagyományok szerint a brahmanokat intellektuálisan győzte meg Jézus üzenete. Még ha hinduk voltak is, brahmanok, papok voltak. Lefordították a Bibliát, a fordítás végére érve pedig megbizonyosodtak annak igazságáról, és keresztények lettek."

Az istentiszteleteken és az egyházközségekben ma is érezhető valami a Tamás-keresztények különlegességéből. Egyszerű hétköznapokon is olyan benyomást keltenek, mint vasárnapokon. A férfiak inge hibátlanul vasalt, a nők ruháján sehol egy pecsét. A templom padlózata olyan tiszta, hogy abrosz nélkül is enni lehetne róla; mindez egyáltalán nem szokványos Indiában. Nyilvánvalóan fontos a hívőknek, hogy nagyon ápoltan jelenjenek meg Isten előtt. A teli templomban gyakorlatilag senki sem kelti azt a benyomást, hogy csupán kötelességből vagy társadalmi nyomásra jött szentmisére. A férfiak és a nők egyaránt buzgón énekelnek és imádkoznak, olyan elevenséggel, amelyért a világ többi részén sok keresztény egyházi vezető irigyli a Tamás-kereszténykeket.

A nehéz gyarmati örökség

De a Tamás-keresztények is megélték a keresztény hittestvéreik által indított üldözések idejét. Katolikusoknak vallják magukat, de különböznek a római katolikus rítustól. Hatott rájuk a kelet-szíriai egyház, amely a muzulmán hódításig perzsiai központtal működött. Kifejlesztették saját szír nyelvű liturgiájukat és sajátos szertartásaikat. Énekeik és imádságaik sokkal jobban bekapcsolják híveiket az istentiszteletbe, mint ezt Róma megszabja.

A portugál gyarmatosítók, akik a kései 15. században megjelentek India nyugati partján, meglepődtek, hogy ott keresztényekkel találkoztak. A meglepetés azonban megütközésbe csapott át, amikor észrevették, hogy a helybéliek saját rítusukat követik. A kúria felhatalmazásával mindent elkövettek, hogy ezeket a szertartásokat latinosítsák. Elrabolták a helyi püspököket, és a római hierarchia alá vetették az egyházközségeket. A Tamás-keresztények azonban semmiképpen nem akartak lemondani függetlenségükről. 1653-ban szakítottak Rómával, s ezt azzal a titkos ceremóniával pecsételték meg, amelyet a „Ferde Kereszt előtti eskünek" neveznek. Csak a Vatikán számos engedménye után, évtizedekkel később tért vissza a Tamás-keresztények többsége Róma ölére. Szír-malabár egyháznak nevezik magukat, egyesültek a Vatikánnal, és kb. 4 millió tagjuk van. Malabár India déli partjának ősi neve. Továbbra is a kelet-szíriai rítust követik, amit Róma már jóváhagyott, a II. Vatikáni Zsinat szerinti liturgiát azonban saját *malayalam* nyelvükön végzik.

A Tamás-keresztények egy kisebbsége eleinte nem támogatta a megegyezést Rómával, és a szír-malankár egyházba tömörült. Csak 1926-ban tértek vissza Rómához, s mintegy 400 000 hívő tartozik hozzájuk. Emellett működik a római katolikus egyház a mumbai (korábban Bombay) püspök vezetésével. A Tamás-keresztények további megosztottságához ve-

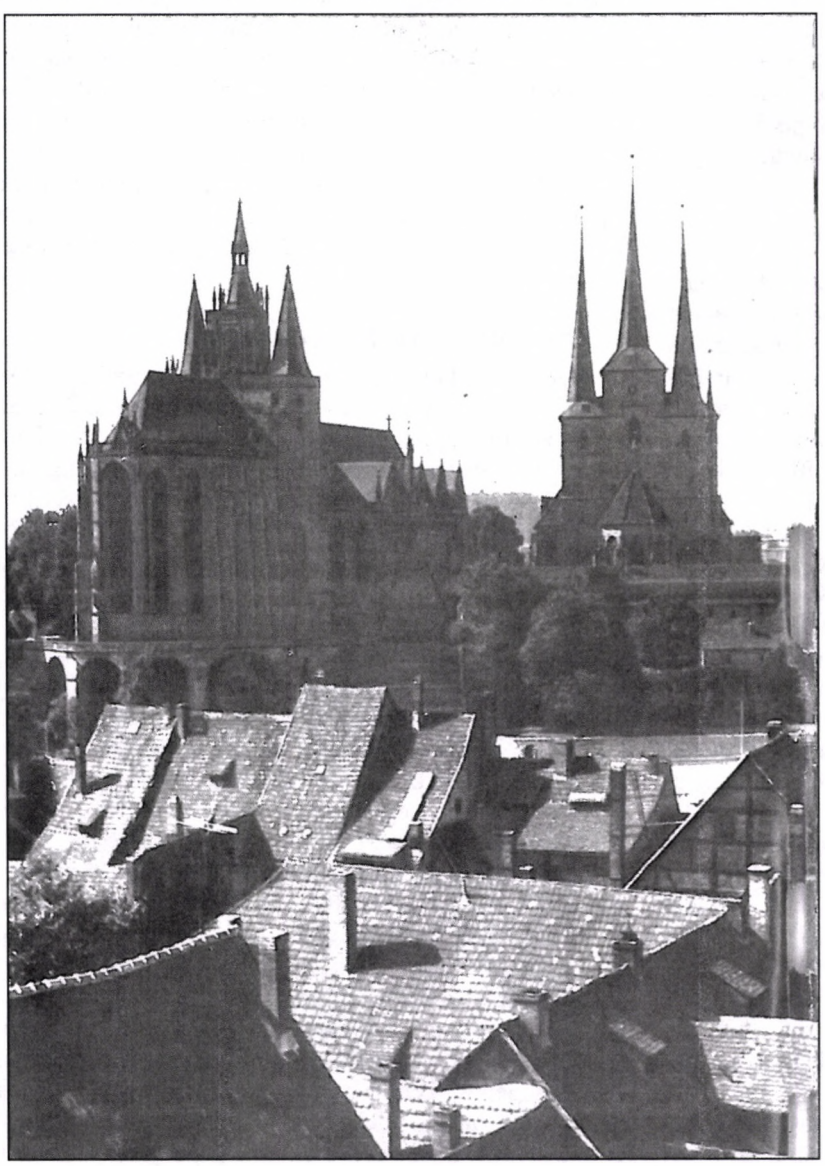
zetett, hogy a brit gyarmatosítás során egy részük az anglikán egyházhoz csatlakozott. Őket Mar-Tamás-Egyháznak hívják, híveik száma szűk egy millió. És ehhez jön még néhány orthodox közösség.

Két elefánt

Még ha az első indiai keresztények a hindu hagyományból érkeztek, és a brahmanok határozták is meg őket, a keresztények és hinduk közötti kapcsolat nem egészen problémamentes. Ezzel a Tamás-keresztényeknek is számolniuk kell, s ez csak alaposabb megfigyelés nyomán válik világossá. *Kerala* sok tekintetben a tolerancia és a multikulturális sokszínűség mintaállama. A keresztény és hindu templomok, valamint a mecsetek békében megférnek egymás mellett. A hívők is tisztelik egymást, senki nem akar egyeduralkodóként fellépni. Kerala összlakosságának 20%-a keresztény, s ők fontos társadalmi szerepet töltenek be.

Azonban egész Indiában csupán a népesség 3%-át teszik ki a keresztények. Kerala egyik legősibb közösségében tett látogatásunkkor nyilvánvalóvá válik, hogy a keresztényeknek itt is engedményeket kell tenniük a botránkoztatás elkerülése érdekében. Az út kalandos erdei úton vezet Kerala keleti részén, ahol a lapos tengerpartot követően kellemes hőmérsékletű dombvidékre érünk. Dús zöldnövényzet kíséri az utat. Az út utolsó szakasza meredeken fölfelé tart, mintha kilátóhelyre érkeznénk. Az út végén azonban egy templom áll, *Nilakkal* temploma. Tetején két sötétszürke elefánt áll – a környezetnek tett engedményként, ugyanis a környéken vadon élő elefántcsordák vannak. Viszont az erdő közepén felmerül a kérdés: Hol van a templomhoz tartozó közösség?

Nilakkal jelentőséget történelmi múltja adja. A hagyomány szerint ez azon hét keresztény közösség egyike, amelyeket még maga Tamás apostol alapított, és ráadásul az egyetlen olyan, amely nem a tengerparton vagy folyó mentén fekszik. Szűk 2000 évvel ezelőtt jelentős kereskedelmi út vezetett a templom lábához. Ez azt jelenti, hogy itt valami nem stimmel a földrajzzal. Az eredeti templom innen 6 km-re volt. Azt otthagyták, mert a kereskedelmi úton rablóbandák is garázdálkodtak, és nyilván nagy károkat okoztak a közösségnek is. Mivel ez a veszély ma már nem fenyeget, a Tamás-keresztények elhatározták, hogy újból életre keltik a közösséget. 1983-ban kezdték meg az új templom felépítését, azonban a történelmi helytől távolabbra kellett menniük, ott ugyanis manapság egy Shiva-templom áll, amelynek fenntartói nem éppen a keralai toleranciáról híresek. A 6 km-es biztonsági távolság a bonyodalmak elkerülésére szolgál, különösen akkor, amikor sok zarándok tart a hindu templomhoz. A templomépítők tisztában voltak azzal, hogy egy ilyen félreeső helyen nem alakulhat ki olyan egyházközségi élet, mint a városokban. Közvetlenül a templom mellett berendeztek egy nagy vendégházat, amely elsősorban szemináriumoknak és lelkigyakorlatoknak ad helyet.

Vissza Szent Tamáshoz. Dél-indiai missziója során nemcsak a nyugati parton alapított közösségeket. Élete végén a keleti parti Madraszban működött, a mai Chennaiban, ahol 72-ben gyilkolták meg, elmélyült imádkozás közben. A templom, amelyet vértanúsága helyén emeltek, egyike az egyre terjeszkedő nagyváros legszebb kilátópontjainak. Maga az épület szerény. A nagy, minden oldalán nyitott, de fedett csarnok hívők sokaságának befogadására alkalmas. Szobor emlékeztet II. János Pál pápa látogatására, mint ahogy Teréz anyát is kőbe vésve örökítették meg. A gyilkosság helyénél is fontosabb a temetkezési hely, a Tamás-bazilika kriptája Mylaporében, közel az Indiai-óceánhoz. A városrész az ötmilliós metropolisz pulzáló központjának része. A bejárathoz egy belső udvaron keresztül vezet az út, s ez az udvar elszigeteli Isten házát a nyüzsgő nagyvárostól.

A Tamás-keresztények büszkék arra, hogy ez a bazilika egyike annak a három templomnak az egész világon, amelyet egy apostol csontjai fölé emeltek. A másik kettő: a Szent Péter-bazilika Rómában és a Szent Jakab-katedrális Santiago de Compostelában.

Klemens Ludwig

Forrás: Publik-Forum, 2013/7

Ferenc pápa és ellenfelei

Ferenc pápának vannak ellenségei. És egyre több ellenfele. Ezek rendkívül különbözőek, egyesek brutálisak, komiszak, ironikusak és cinikusak, mások elméleti síkon és árnyaltan érvelnek. Nagy tudású római bíborosok – például a német egyháztörténész, *Walter Brandmüller* – azzal gúnyolódnak, hogy a pápa népszerűséghajhászó „Copacabana-teológiát" művel, és ellentétben elődjével, XVI. Benedekkel, naiv, könnyűsúlyú teológus. Jobboldali, vagy fordulatot vett, korábban baloldali értelmiségiek – például a milánói *Giuliano Ferrara* – politikai ostobaságot vetnek az argentin pápa szemére. Sok püspök, püspöki kar, vallási mozgalom és szerzetesrend tartós, távolságtartó hallgatásba csomagolja ellenállását. Az olasz maffia még a pápa megölését is fontolgatja, mivel kalabriai látogatásaikor kétszer is kiközösítette tagjait.

Ferenc pápa úgy jár, mint annak idején a zsinat pápája, XXIII. János, akit az argentin nagyon tisztel: a fő ellenállás a (kúriai) apparátusból, tehát a katolikus egyház belsejéből jön, miközben az egyetértés az egyszerű emberektől, hívőktől és nem hívőktől, de a „világ" részéről is, beleértve a politikát és a médiumokat is. Az erőteljes egyházi ellenségességen nincs mit csodálkozni, mert ez a két pápa, Ferenc és János egyházi forradalmár. János hirtelen véget vetett vitatott elődje, XII. Piusz abszolutista hivatali ténykedésének, Ferenc pedig totálisan szakít a pápai hivatal gyakorlásának elavult európai módjával.

Ellenfelek a Vatikánban

A Ferenc által megválasztása óta félreállított számos kúriai bíboros nem hangosan és nyilvánosan, hanem inkább a kulisszák mögött terjeszti rossz véleményét. Az olyan eminenciás urak, mint *Brandmüller*, az egykori államtitkár, *Tarcisio Bertone* vagy a nagy hatalmú Papi Kongregáció leváltott főnöke, *Mauro Piacenza* arról panaszkodik, hogy Ferenc elvilágiasítja, és ezzel megszentségteleníti a pápa „szent" hivatalát, amikor a maga öntudatos dél-amerikai módján, gesztusokkal és közvetlen, személyes kapcsolatok formájában gyakorolja a pápai hivatalt. Azt mondják: nyitott viselkedésével tönkreteszi a katolikus egyház központi spirituális kohéziós pontját. Szerintük ugyanis a feudális egyházi állam 1870-es szétverése óta világszerte roppantul megnövekedett a pápaság vallási tisztelete, és Ferenc most szándékosan lerombolja ezt a vallási erődítményt azzal, hogy olykor önmagát is megkérdőjelezve, sőt hanyag fesztelenséggel gyakorolja a pápaságot.

A kiszolgált bíborosok jól ápolt rosszkedvéhez konzervatív médiaszakemberek, illetve nemesi rangúak – például *Gloria von Thurn und Taxis* – kudarcérzete társul: szerintük a pápa túlságosan kevéssé viselkedik uralkodói módon. A „gaucsópápára" [gaucsó = marhapásztor] tekintve az ember hogyan hajthatna térdet hódolattal Krisztus helytartója előtt, és hogyan tisztelhetné a tévedhetetlen pápát? – kérdezik a megfelelő adókon és internetes fórumokon.

Az emelkedett klerikális közeg hagyományhű kritikusai helyesen ismerik fel: Ferenc pápa ténylegesen az egyház forradalmi átalakításán dolgozik. Véget vet az udvari, monarchikus formának. Nem magánparancsokat akar osztogatni, hanem kollegiális bázison akar döntéseket hozni. Vezérelve: „tér helyett idő" – magyarázza tanácsadója, *Carlos Galli*. Ez azt jelenti, hogy a korábbi tekintélyelvűség helyett széles, demokratikus és zsinati jellegű mozgalmat akar megteremteni. Lefékezhetetlen Isten népe-mozgalmat akar ösztönözni, olyat, amely hatékony lehet az ő rövid hivatali idején túl is, amelynek korlátozottsága – tekintettel 78 éves korára – szeme előtt áll.

Ellenfelek a konzervatív környezetből

Ferenc megválasztása óta az *Il Foglio* lépett elő a konzervatív, értelmiségi pápakritika vezető fórumává. A kis milánói napilap, amely az egykori Berlusconi-miniszter, *Guiliano Ferrara* irányítása alatt áll, mindösze 13 000 példányt ad el naponta, mégis a konzervatív gondolkodás fórumának hírében áll az intellektuálisan ellaposodott Olaszországban. Amikor Ferenc a lampedusai jövevényeknek misézett, és Európa politikai napirendjére tűzte a menekültek kényes témáját, az *Il Foglio* kritikája így hangzott: a pápa inkább az afrikai püspökökkel beszéljen, hogy azok állítsák meg a szegénység elől menekülők áradatát. Amikor 2014 pünkösdjén Ferenc közel-keleti békeimára hívta *Simon Perezt* és *Mahmud Abbászt*, az *Il Foglio* arra figyelmeztetett, hogy Abbász „kifutó modell", Perez pedig hivatali ideje lejárta előtt álló aggastyán, s a két béna kacsával végzett vatikáni békeima pusztán üres pápai népszerűséghajhászás.

Ellenfelek a világegyházban

Nem kevés tanúságtétel szól arról, hogyan kezdett el félni XXIII. János számos megválasztója, amikor az teljes komolysággal kezdett törekedni a II. Vatikáni zsinat összehívására – ami akkoriban irtózatos programnak számított. Az 1958-as konklávé lágy, lelkipásztori pápát akart választani, s erre *Angelo Roncalli* hozzáfogott, hogy igazi egyházi forradalmat vigyen végbe a zsinat által.

Hasonló a helyzet Ferenccel. Megválasztói el akartak térni magas teológiájú elődjének világidegen kurzusától, de most olyan főpappal kell együtt élniük, aki megnyirbálja a kúriát, és nagyobb felelősséggel akarja felruházni a helyi egyházakat az egész világon, kritikus társadalmi gondolkodású püspököknek ad bíborosi méltóságot, leszáll az egyszerű emberek szintjére és kereken megtagadja a kisebbségek szokásos elítélését.

Jánost kinevették a múlt kúriai képviselői, mert csupán egy kisparaszt fia volt, és ráadásul kövér. Ferencen mostanság azért gúnyolódnak magas egyházi körökben, mert a jezsuita sosem fejezte be teológiai doktori disszertációját. Teológiai programját – „Menjetek el az egyház és a világ peremére, és a szegényekkel fedezzétek fel újra az evangélium tüzét!" (Evangelii gaudium [Az evangélium öröme], 2013. november) – levegőnek nézik vagy némán elutasítják. Például a német kúriai érsek, *Georg Gänswein*, Benedek pápa parkolópályára

állított titkára néhány héttel azután, hogy Ferenc pápa nyilvánosságra hozta 196 oldalas programját, úgy vélte, a Vatikánban még nem tudják, tulajdonképpen mit akar ez a pápa. Ferenc előbb teológiai írásokat tegyen le az asztalra.

A magasabb méltóságok ellenségességéhez társul a római kúria alacsonyabb köreinek rosszkedve. Világos, hogy Ferenc itt is átalakításokat indított el: Az évszázados, hatalomittas és központosító uralmi bürokráciának végre a helyi egyházak modern szolgáltatójává kell válnia. Ez nagy elbizonytalanodást okoz az érintettek körében. A pápa az evangélium szellemében véget akar vetni a vatikáni irodai papok kicsinyes karrierjének, *monsignorévá* vagy *Őszentsége káplánjává* emelkedésének. Azok a püspökök, akik a hagyomány megszállottjai – például a visszavonulásra kényszerített limburgi püspök, *Franz-Peter Tebartz-van Elst* – szívesen dekorálták ilyen címekkel a behódoló papokat. A kúria legtöbb munkatársa rásadásul szélsőségesen konzervatív, mert *Wojtyla* és *Ratzinger* pápa 1978 óta nagy számban vitte be a kúriába az olyan hagyományőrző mozgalmak tagjait, mint a *Krisztus légionáriusai*, *Jézus és Mária szolgái* vagy az *Opus Dei*.

Ellenfelek Latin-Amerikában

Buenos Aires érsekeként *Jorge Bergoglio* az Argentin Püspöki Konferencia felvilágosult kisebbségének vezére volt. Ez a püspöki kar 1960 óta a leginkább jobbos egyházi vezetésnek számított egész Amerikában. Mivel Benedek pápa idején már csak jobboldaliakat neveztek ki püspökké Argentínában, Bergoglio kijött a sodrából. A belső egyházi harcokban járatos érseknek sikerült egy okos, haladó egyházjogászt elhelyeznie a római Püspöki Kongregációban, így Róma ezután már viszonylag felvilágosult püspököket nevezett ki Argentínában.

Manapság Argentínában Bergoglio régi ellensége, *Hector Aguer* La Plata-i érsek körül tömörülnek a konzervatívok, és Ferenc pápa álma, a „szegény egyház a szegényekért” csupán egy kisebbségnek szívügye, ahogyan többnyire az egész világegyházban is.

Az amerikai püspökök konzervatív ideológusai nyíltan támadják Ferenc pápát, így például Lima Opus Dei-érseke, *Juan Luis Cipriani*, Paraguayban az Opus Dei-püspök *Rogelio Livieres* vagy az USA szélsőjobbos bíborosa, *Raymond Burke:* Ferenc 2013-ban eltávolította őt a nagy hatalmú Püspöki Kongregáció vezetői tanácsából, és a liberális amerikai bíborost, *Donald Wuerlt* nevezte ki helyette.

Gyombolai Márton

Az én hitem

Letűnt korok dogmakincse
Rideg nekem és idegen.
Az én hitem a Lélek írja
Mélyen, belül a szívemen.

A gyökerét még anyám adta
Mint lüktető vén szívet,
Első, gagyogó imádságra
Ő tette össze kezemet.

Hitoktatott az életével,
S tudtam, az Isten: Szeretet...
Hiszen anyám is Tőle kapta
A rám árasztott meleget.

S mire a kezem elengedte,
Már párom volt a drága társ,
Együtt kutattuk lelkesedve,
Mi az Út, Élet, Hivatás.

Az örömhírre rátalálva
Ízleltük minden mondatát.
Egységes, tiszta, szent Egészként
Az életünket járta át.

Atya jósága, Lelke lángja,
A mindentadás szelleme,
Tártkarú Krisztus a kereszten:
A sorsközösség Istene.

Egy drága célért éltet adni
– Mások is tették ezeren –,
De harmadnapra feltámadni:
Csak ez a végső győzelem!

Ettől csorbul a Sátán kardja,
Bukik végsőt a gyűlölet.
Így válik úrrá a halálon
A győzhetetlen Szeretet!

Fényyivő, gazdag, büszke elmék
Rostálgathatják szabadon...
Bennem az Ige égi templom,
És egy tégláját sem adom!

Ellenfelek a helyi egyházak püspökei körében

Jóllehet Ferenc pápa, ahogyan már elődje is, arra kötelezte a püspököket, hogy számoljanak be a papi személyek által elkövetett szexuális visszaélések elleni eljárásukról, számos nyugat-afrikai püspöki kar vonakodik benyújtani ezt a beszámolót. A lengyel püspökök is meghiúsítják a pápa szándékát: tudatták Rómával, hogy Lengyelország hősi egyházában nem téma a pedofília.

Ferenc ismételten hangsúlyozza, hogy egyháza átmeneti szakaszban van. S az ilyen korokhoz különösen sok ellenkezés, sőt ellenségesség fűződik. „A világ végéről” jött pápának még meg kell vívnia néhány kemény ütközetet.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2014/15

Helyreigazítás

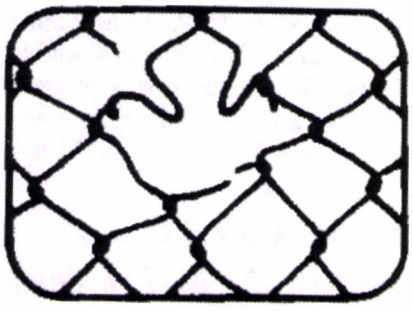
A Publik-Forum 2014/17. számában az alábbi közlemény jelent meg:

A Publik-Forum 2014. augusztus 28-i számában Ferenc pápa és ellenfelei címmel jelent meg egy cikk, amely engem is említ. Az írás azt állítja, hogy én azt nyilatkoztam: Ferenc pápa népszerűséghajhászó „Copacabana-teológiát” művel, és ellentétben elődjével, XVI. Benedekkel, naiv, könnyűsúlyú teológus. Továbbá azt, hogy én felpanaszoltam: Ferenc a maga öntudatos délamerikai eljárásával elvilágiasítja, és ezzel megszentségteleníti a pápa „szent” hivatalát: lerombolja a pápaság vallási tiszteletét azzal, hogy olykor önmagát is megkérdőjelezve, sőt hanyag fesztelenséggel gyakorolja a pápaságot. Ezzel kapcsolatban leszögezem: Nem tettem ilyen kijelentéseket.

Róma, 2014. augusztus 20.

Prof. Dr. Walter Brandmüller bíboros

A hesseni tartományi médiatörvény értelmében a Publik-Forum köteles megjelentetni a helyreigazítást – tekintet nélkül annak igazságtartalmára.

Ellenállás Fehér szerdán

Tibetiek erőszakmentes harca

Szűk a hely és fullasztó a levegő a Lhásza központjában lévő táncos kávézóban. De épp ez emeli a hangulatot. Fiatal tibetiek, kínaiak és néhány turista ringatózik a zene ütemére. Első látásra úgy tűnik, nincs különbség köztük. Amikor azonban hazai muzsikusok lépnek föl, a tibetieket nem lehet visszatartani. „Ne feledjétek örökségeteket, az örök hó vidékéről származó tibetiek! Tartsatok össze!", hangzik a színpadról, és a táncosok hangosan együtt énekelnek a zenészekkel. Az egyszerű jelszavak nagy hatást váltanak ki. Erővel és bátorsággal töltik el ezeket a tibetieket, akik ahhoz az új ellenállási mozgalomhoz tartoznak, amely talán hatékonyabb, mint minden korábbi.

Hat éve már, hogy a tibetiek országuk nagy részében fellázadtak a kínai uralom ellen. Az eredmény pusztító volt: a felkelést leverték, százakat ítéltek halálra vagy hosszú börtönre. Kína fokozta az elnyomást.

A tehetetlenség okozta kétségbeesés miatt 2011-től számosan elégettek magukat. Több mint 130 tibeti választotta az önkéntes tűzhalált, Kína Kommunista Pártja azonban közönyösnek mutatkozik. Megtagadja a diktatúra enyhítését, és a Dalai Lámát teszi felelősség a tragédiáért.

Mivel azonban nem minden tibeti kész arra, hogy feláldozza az életét vagy maradék szabadságát, most az ellenállás új formája bontakozik ki. Ez kevésbé látványos, de szilárdan gyökerezik a hérköznapokban. A mozgalom *Lhákár*nak nevezi magát, ami magyarul azt jelenti: „Fehér szerda" (a „fehér" jelentése: szerencsét/boldogságot ígérő).

Mert a Dalai Láma annak idején szerdai napon született. A tibetiek ezért hallgatólagos megállapodással ünneppé emelték a szerdát. A *Lákhar*-aktivisták minden szerdán ünnepi ruhába, s gyakran népviseletbe öltöznek. Csak tibeti étterembe mennek, és kizárólag tibetiül beszélnek. Kötelező egy buddhista templom tüntető meglátogatása. „Egy feltűnés nélküli hatalom most megváltoztatja a tibeti ellenállást, amelynek erőssége az élet kis dolgaiban van, amelyeket gyakran, de tévesen banálisnak és jelentéktelennek tartanak", magyarázza az egyik aktivista hölgy, *Dehen Pemba*; ő sokáig Pekingben élt, és most a kifinomult civil engedetlenségi mozgalmat szervezi.

„Korábban mindig fekete-fehér volt a politikai kép: Ha Tibet függetlenségéért tüntetsz, tíz vagy húsz évre börtönbe mész, és ott megkínoznak. Vagy e mellett döntesz, vagy meghajolsz. A kettő között nem volt semmi, és ez bénító volt", mondja egy másik aktivista, *Tencin Dorjee*, aki régóta a *Students for a free Tibet* [Diákok a független Tibetért] ügyvezetője. Ő így látja a jövő távlatát: „A Lákhar-mozgalomban a tibetiek sok mindent tehetnek, amiért nem tartóztaják le őket rögtön. Egy-két apró lépés után ledőlnek a félelem gátjai."

Az akció formái valóban egyre gyarapodnak. Sokan nem szorítkoznak arra, hogy kimutassák tibeti indentitásukat. Megtagadják az együttműködést a kínaiakkal, annak mintjára, ahogyan Gandhi harcolt erőszakmentesen a brit gyarmati uralom ellen, s ezzel megerősítik a Kína által oly gyakran megalázott tibetiek öntudatát.

Naghenben, a Lákhar-mozgalom egyik kelet-tibeti fellegvárában a kínaiak uralták a piacot. A helybeli tibetiek arra kényszerültek, hogy túlzott árú termékeket vásároljanak. Sokáig néma fatalizmussal tűrték ezt. A Lákhar-mozgalom azonban érzékenyebbé tette őket, és ezért elhatározták, hogy bojkottálják a piacot. Ennek messzeható következményei lettek. Az első kínaiaknak már két hónap múltán be kellett zárniuk a standjukat, mert nem volt vevőjük. A bojkott egyidejűleg lehetővé tette a tibeti parasztok számára, hogy saját termékeiket kínálják.

Lhászában korábban széles körben készítették a hagyományos trenpo- [fekete bab] ételeket. Időközben az utcát meghódították a kínai instant-ételek, nem utolsósorban a számos migráns miatt. A Lákhar-mozgalom azonban mégis meghozta a fekete bab reneszánszát. Azok az eladók, akik minden nehézség ellenére kitartottak a fekete bab árusítása mellett, ma jó üzletet csinálnak.

Egy kelet-tibeti gyorsétterem tulajdonosoa csak tibeti nyelven vesz föl megrendeléseket. Az ebből fakadó gazdasági veszteségeket elfogadható árnak tekinti. Másik árat szabnak ki magukra azok a tibeti szerzetesek, akik minden a nyelvükre szaladó kínai szóért egy jüant fizetnek.

Azok a fiatalok, akik a kínai iskolarendszerben nőttek fel, egyre inkább látogatják a tibeti nyelvtanfolyamokat, amelyeket főként szerzetesek vezetnek. A Lákhar-aktivisták abban a hálózatban is jelen vannak, amelyben állandó a verseny a politikai megjelenés, a cenzúra és a cenzúra kijtászása között. Például olyan térképeket adnak ki, amelyeken rajta van a három régi tibeti provincia: ezek sokkal nagyobb területet ölelnek fel, mint a Kína által létrehozott, ún. Autonóm Tibeti Régió. Ráadásul kerülik a Tibertre használt kínai szót, mert az csak az autonóm területet jelenti.

A Lákhar-mozgalom végül is esélyt ad a Tibetben és a száműzetésben élő embereknek arra, hogy egyidejűleg gyakorolják ugyanazokat a tiltakozási formákat. A „Fehér szerdát" mindenekelőtt Észak-Amerika menekült közösségeiben, de Indiában is arra használják, hogy nyilvánosan kifejezzék a tibeti identitást.

Kína Kommunsita Pártja egyelőre tartózkodó. A rendőrség arra összpontosít, hogy megakadályozza a kínai uralom elleni tiltakozásból elkövetett önelégetéseket.

Klemens Ludwig

Forrás: Publik-Forum, 2014/17

5. stáció:
Cirénei Simon viszi Jézus keresztjét

„Egy arra elmenő embert, bizonyos Cirénei Simont, Rufusz és Alexander atyját, aki a mezőről jött, kényszerítették, hogy vigye a keresztet” – olvassuk Márk evangéliumában.

A katonák előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a megkínzott, egy napja nem evett és teljesen legyengült Jézus nem tudja felvinni a keresztet a Golgotára, és ott fog összeesni az úton. Sietni is kellett. Körbenéztek. Az arra járó, jól megtermett, erős vállú férfi éppen kapóra jött. Kényszeríteni a fegyverek és a hatalom birtokában egyszerű dolog. Odarángatták Jézus mellé, hogy vegye át a keresztet. A Cirénei megértette a helyzetet, Jézus mögé állt, és aláfeszült a gerendának. Megemelte. Jézus érezte, hogy a teher lemegy a válláról.

– „Nyugodtan engedd el, már tartom” – mondta a Cirénei.

Egymás mellett mentek. A kereszt vízszintes gerendája (mert a hagyományos ábrázolásokkal ellentétben azt vitték, a függőleges szilárdan beágyazva állt a helyén) mintegy 25-30 kilogramm lehetett. Az izmos, fizikai munkához szokott Ciréneinek nem volt nehéz. Tudta tartani a lépést. A Názáreti felé fordulva látta verítékben úszó arcát, és a vér is szivárgott, ahogy a töviskorona tüskei benyomódtak Jézus bőrébe. A szolidaritás természetes érzésével megkérdezte:

– „Család?”

Jézus átnézett a tömegen, és látta, hogy páran az övéi közül – köztük édesanyja és János – követik a menetet.

– „Anyám ott van, és a tanítvány” – mondta halkan Jézus.

Simon is odanézett, követve Jézus tekintetét. Meglátta őket.

– „Nem beszél!” – üvöltött rájuk a katona, és megsuhogtatta a korbácsot.

Némán mentek tovább. A Cirénei szemében izzott a gyűlölet a római katonákkal szemben.

– „Legalább megöltél közülük néhányat?” – súgta oda halkan és elégedetten, hiszen hallotta a városban, hogy lázadókat visznek keresztre feszíteni.

Jézus ráemelte szelíd tekintetét. A Cirénei elbizonytalanodott. Ez az ember maga a jóság és a szelídség.

– „Hát akkor... ki vagy te?” – kérdezte.

Jézus csendesen válaszolta:

– „Tanító vagyok.”

– „És miről kellett tanítani ahhoz, hogy a keresztre küldjenek?” – kérdezte a Cirénei. Jézus nem felelt. Bár a teher nem nyomta a vállát, így is elég nehéz volt a járás. Az út is egyenetlen volt, és erősen emelkedett. A korbácsolástól felhasadt bőr beleragadt a köntösébe. Jézus hallgatott. A Cirénei felé emelte az arcát, tekintetük találkozott.

– „A valódi Istenről” – válaszolta Jézus.

A Ciréneit megzavarta a válasz. Csöndben ment mellette. Ő is egyre nehezebbnek érezte a keresztet. Visszagondolt a szülői házra, ahol esténként a vacsora után apja és anyja beszélte a régi történeteket: Ábrahámról, Mózesről, az egyiptomi fogságról, aztán Dávid király nagy győzelmeit, a prófétákat, Isten nagy dicsőségét és győzelmeit, amelyeket a népért vitt végbe. Maga előtt látta a zsinagógai iskolát – ahová minden zsidó gyerek eljárt –, a jó rabbikat, a Tóra olvasását, a szertartásokat. És a holnapi templomhegyi ünnepet, az áldozatbemutatásokat. Már ő is kiválasztotta a bárányt, amelyet majd leölnek.

– „A valódi Istenről?” – mormolta kérdően maga elé. Hirtelen elbizonytalanodott, és tele lett kérdéssel. Megszokott gondolati pályái már nem működtek. És itt megy mellette az a Jézus, akit a „valódi” Istenről szóló tanítása miatt a keresztre küldenek. Logikusan végiggondolta. Ha keresztre küldik a „valódi” Istenről szóló tanítása miatt, akkor az egészen más Isten lehet, mint amit neki tanítottak, mint amit ő gondol, hisz, ami röpteti vágyait a zsidók független, új királyságáról, amiért idejött 2000 kilométerről. Nem, nem és nem. Átgondolta, bizonytalansága elmúlt. Jézusnak nincs igaza, és tényleg méltó a halálra. Nincs más Isten, csak az ő vallásuk Istene.

Azért odafordult hozzá, és kicsit gúnyosan megkérdezte.

– „És milyen a valódi Isten?”

Jézus kész volt a válasszal, hiszen ő is érezte a Cirénei belső vívódását, és már várta a kérdést.

– „Isten csak szeretet” – mondta érthetően, majd kiegyenesedett, és nagyot sóhajtott.

A választ sokan hallották.

Többet nem beszéltek.

Az út meredek része véget ért. Jézus a Cirénei felé fordult, és intett, hogy már bírni fogja. A kereszt újra a vállára került.

A Cirénei állt egy darabig, majd megfordult, és sietős léptekkel elindult lefelé, a város felé. A távolból még hallotta az ütések zaját, amely belehasított a délutáni csöndbe. Három óra felé járt az idő. Nem tudott már másra gondolni. Minden koppanás azt visszhangozta a fejében: Csak a szeretet, csak a szeretet, csak a szeretet.

Garay András

Nagypéntek a mennyországban

Az Atya fáradtan állt fel a mennyei trónusról a heti megerőltető munka után. Szerette ezeket a péntek délutánokat, a heti munka utáni kellemes fáradtságot. Ilyenkor már minden segítő angyal korábban elment pihenni, előkészülni a hétvégi ünnepekre. Már csak ő, és két legrégibb társa, Mihály arkangyal és Gábor arkangyal maradt vele. Gábor – szokása szerint – az iratokat rendezgette a hétfői munkakezdéshez, Mihály pedig – mint a Biztonsági Szolgálat vezetője – ilyenkor suvickolta fényesre a héten elhomályosodott lángpallosát. Más dolga úgysem volt vele, hiszen az idők kezdete óta nem használta.

Csend volt mindenütt, az Atya ezeket a péntek délutáni csendeket szerette legjobban. Fáradt szemei ilyenkor a folyvást lenyugvó napkorongot figyelték, kedvelt játéka volt a fejét hol erre, hol arra billentgetni, és ezáltal előre-hátra haladni az időben. Minden más pénteken így töltötte az idejét, de ez a péntek valahogyan más volt. Várakozás töltötte meg a levegőt, és ezt a két arkangyal is megérezte, mert gyakran kutatva néztek körül, majd hol az Atyát, hol a láthatárt kémlelték. Végül Gábor, aki bizonyos események elindítója is volt, talán épp ezért nem bírta tovább szótlanul az érezhető feszültséget.

– Biztos, hogy ma kell jönnie?

Az Atya bólintott:

– Biztos! Lent a földön már elkezdődött…

Kis várakozás után tette hozzá:

– ...a kőszívűek ámokfutása! Még mindig vakok és süketek irántam? Nem értik, hogy akit ők várnak, az soha nem fog elmenni hozzájuk, mert nem létezik. Aki van, azt pedig nem ismerik fel, inkább megölik. De hát számon kérhető-e rajtuk a kétkedés, ha még ő is – szomorúan lehajtotta a fejét –, még ő is megingott bennem egy pillanatra! Talán mégis én kívánok lehetetlent?

Elfordult a látóhatártól, lassan, fáradtan a trónhoz sétált, és leült.

– Várunk! Már nem sok idő van a jöveteléig.

– Atyám – szólt Mihály arkangyal, aki beosztásából eredően állandóan figyelte a környezetet –, Atyám, valaki már régóta itt téblábol a közelünkben, mintha ő is várna valamire, de nem mer közelebb lépni.

Az Atya odanézett és elmosolyodott:

– Ez János, a Keresztelő. Mióta megérkezett – pedig már régóta itt van köztünk –, még soha nem jött közelebb hozzám. Úgy gondolom, nem igazán érti, mi folyik itt!

Mihály vállat vont. Vészhelyzetet nem érzett, a filozófiai értekezések pedig sohasem érdekelték. Mint általában a rendfenntartó közegek, egyszerű gondolkodású volt, hűségesen és pontosan végezte a munkáját, ennyi és nem több.

A Keresztelő, úgy látszik, mégiscsak felbátorodott, mert egyre közelebb merészkedett, míg végül egész közel kerülve megszólalt:

– Elnézést, én az Istent keresem!

Az Atya mosolyogva feléje fordult:

– Tudom, János, mindig is őt kerested.

A Keresztelő csodálkozva nézett rá:

– Te honnan ismersz engem?

– Már akkor ismertelek, mikor még nem voltál – felelt az Atya.

János hitetlenkedve csóválta a fejét, és arrébb lépett, de aztán visszafordult, és csak annyit mondott:

– Én Jézust várom! Most kell jönnie, úgy tudom.

Mihályban felébredt a belbiztonsági szakmai kötelességtudat:

– Az előbb azt mondtad, Istent keresed, most meg azt, hogy Jézust várod. Ez így nagyon zavaros, mondhatnám, szinte már gyanús! Tudod te egyáltalán, hogy hol vagy és mit akarsz?

Az Atya intett neki:

– Hagyd, Mihály, ő tudja, mit beszél. Jó és tiszta ember, csak még nem ért mindent.

– Hát akkor el kell mondani neki – vélekedett célszerűen Mihály.

– Nem – mondta az Atya –, neki kell rájönnie az igazságra, mert úgy válik teljesen a sajátjává.

Hirtelen felállt:

– De közel az óra, az idő beérett.

A távolba nézett, szemét összehunyorította, lassan felemelkedett a trónról, arcán boldog mosoly jelent meg:

– Ím, itt az idő, a dolgok beteljesedtek. Megjött a Férfi, aki az életét tette reám.

Messze a lenyugvó napkorongból egy fehér ruhás alak bontakozott ki, erőteljes léptekkel sietve közeledett. Odaérvén megállt az Atya előtt és letérdelt.

– Atyám, megjöttem! Szenteltessék meg a Te neved a mennyekben és a földön is! Köszönöm neked az életet, és hogy megtartottál a bizalomban.

Az Atya hozzálépett, magához emelte és átölelte.

– Vártalak, már nagyon vártalak! Ülj ide mellém, a jobbomra. Amikor terveztem a világot és benne az embert, tudtam, hogy csalódásoknak teszem ki magamat, de bíztam benne, hogy lesz egyszer valaki, aki megérti az én teremtő vágyamat, és teljesen nekem tetsző életet fog élni. – Oldalt fordította a fejét, és a Keresztelőre nézett. – János is nekem tetsző, tiszta életet élt, de ő még ma sem érti azt, amit te, Jézus, ott a Genezáreti-tó partján, majd a pusztában megéreztél és megértettél.

Jézus felállt és odalépett a Keresztelőhöz, megölelte.

– János, úgy vágytam már újra találkozni veled! Lenn a földön szétváltunk, pedig annyira kellett volna a támogatásod, de tudom, más volt a feladatunk, és a te utadat te is hűséggel végigjártad.

A Keresztelő zavartan állt Jézus mellett.

– Nem értettelek akkor sem, Jézus, és most sem értem az egészet. Hol van Izrael Istene? Hol a korbács, hogy haragjában végre lesújtson a bűnösökre? Hol a beígért Mennyország, ahol Ábrahám kebelén megpihenhetünk?

Jézus tétován nézett körül.

– Atyám, hát János még nem tudja?

Újra odafordult a Keresztelőhöz.

– János! Hát nem látod az Istent az Atyában? Tudom, a zsinagógákban azt tanították nekünk, hogy Isten mértékkel mér, igazságot, büntetést és irgalmat hordoz a szívében, kinek-kinek érdeme szerint, de ez nem így van! Isten szívében szeretet van, és ez több mint igazság.

János a fejét ingatva elfordult. Leroskadt a földre, a könnyei végigfolytak az arcán.

– Hát akkor az én egész életem tévedés volt? Amit mondtam, az mind hazugsággá lett? És amellett mit

tettem? Istenről olyan képet festettem, amely besötétítette őt az emberek előtt! Méltó vagyok a Gyehennára! – és a vállát rázta a sírás.

Az Atya hozzálépett, és átölelte.

– János, drága gyermekem, te a szeretetemre vagy méltó, semmi másra. Nincs Pokol és nincs Gyehenna, csak az Ország mindenkinek! Ez volt az örömhír, amit Jézus már elmondott a földön; hogy napomat felkeltem jókra és gonoszokra egyaránt, hiszen mindannyian az én gyermekeim vagytok. Ki ilyen, ki olyan, de az enyémek.

János még megpróbált kapaszkodni az utolsó szalmaszálba régi igazságának megmentéséért.

– De hát akkor nem kellene elküldeni valakit, hogy ezt elmondja lenn az embereknek?

Az Atya ingatta a fejét:

– Jézusnak volt egy idevonatkozó példabeszéde a szegény és a gazdag Lázárról. Abban is arról van szó, hogy vissza kellene menni, és szólni a testvéreknek, rokonoknak, hogy másképp éljenek, de nem ez a megoldás. János, én már annyi prófétát küldtem a földre, aztán megálmodtalak téged és Jézust is, de eddig úgy tűnik, mindhiába. Számunkra marad a reménykedés, hogy a szavak termékeny talajra hullottak, és a várakozás, hogy be is érnek. Igen – nézett Jézusra –, te sem mégy vissza, mert ha feltámasztalak, azzal teljes bizonyságot adok az embereknek, de ezáltal elveszem tőlük szabadságukat a döntéshez: Istennel, vagy Isten nélkül akarják-e leélni az életüket. Ha kijelölném, hogy csak ez az egy út van, amit követni kell, azzal létrehoznám a büntetés intézményét is, de ez áll tőlem a legtávolabb. Mellesleg akkor a fejlődni képes, szabad akaratú emberekből kézzel rángatható bábfigurákat csinálnék. Magamtól pedig megvonnám az alkotói örömet, hogy figyeljem az emberek lelkében a fejlődést.

Az Atya szavai után súlyos csönd lett. Később Jézus odafordult az Atyához.

– Ő hol van?

Az Atya a távolba mutatott.

– Júdás? Előtted érkezett nem sokkal. Magába van roskadva, de még nem mert keresni. Látszik rajta, hogy felfogta cselekedetének súlyát, de még ő sem érti, hogy mindig van visszaút, bármit követ is el az ember.

Jézus felemelkedett.

– Megkeresem, és idehozom hozzád.

– Menj csak – intett az Atya, majd a többiekhez fordult:

– Menjünk mi is, hiszen emberek és angyalok serege vár minket, hogy lezárjuk és megünnepeljük ezt a hetet is az örökkévalóságban.

Elindultak. János már megnyugodva, kissé lemaradva követte őket, tétován, meg-megállva, csak a fejét ingatva néha. Aztán egyszer csak halkan, magában dörmögve megszólalt.

– Na, jó. De ki lesz akkor a Messiás?

Gróf Zoltán

Az apostolok apostola: Magdalai Mária

(Jn 20,1-18)

Jézus feltámadása valójában megmagyarázhatatlan, irracionális, értelemfeletti történés. A hit tárgya.

Amit viszont követhetünk ebben a jánosi tudósításban, s amiben irigykedve gyönyörködhetünk, az egy csodálatos átváltozás. Egy halálosan megkeseredett, mindenre elszánt, összetört magányos asszonyé, aki a szemünk előtt változik át, és lesz – nem túlzás! – apostollá. Az új időszámítást, Jézus születését az angyalok jelentették be. Az új üdvtörténeti korszak, a jézusi új minőség megfogalmazója pedig ez a halálosan megrémült, síró asszony lesz.

A bibliai tudósításokban sokszor hangsúlyos az elsőség. Az első Ádám, az elsőszülött, az elsőnek a sírhoz érő, az első hírvivő. Több ez, mint egyszerű sorszám. Paradigmatikus történés. Minta. Követendő példa. Akkor is, ha magán viseli a jellegzetes nőtörténetek jegyeit.

De mi is történt valójában? Ki is volt ez az asszony? Mivel az írások csak szülővárosát jelzik: Magdala, és semmiféle családi hovatartozást vagy férfiúi rokonságot nem adnak meg, annyit mondhatunk róla, hogy a galileai Genezáreti-tóhoz közel eső Magdalából való. Vagyis valószínűleg a kezdetektől beletartozott Jézus kíséretébe, és vele vándorolt Jeruzsálembe. Azt is tudjuk, hogy amikor a többi tanítvány rémülten szétfutott, ő a keresztfánál is ott volt Jézus anyjával. Lukács evangélista úgy tudja, hogy ezt az asszonyt betegségből, megszállottságból szabadította meg Jézus (Lk 8,2). Sok szállal kötődött Jézushoz. Nemcsak az egészségét köszönhette neki, hanem a hivatását is. Hiszen ő nem tartozott azok közé a meggyógyítottak közé, akiket Jézus elküldött magától. Ő mindvégig a közelében maradhatott, és mellette tanítvánnyá érlelődhetett. Abszolút „mestercentrikus” volt. (És ennyiben nőtörténet is ez, mivel a nők többsége köztudottan – tisztelet a kivételnek – nem „ügyeknek” él, hanem kapcsolatokban.) Számára ez olyasfajta elsődlegesség volt, amelyért elhagyta apját, anyját – már ha éltek –, szülővárosát, ismerőseit, és rendkívüli életformát vállalt. Számára Jézus volt az élet. A Jézus iránti szeretet képesítette arra, hogy őt követve valóban mindent egy lapra tegyen fel.

Valljuk meg, mostohán bánt vele az egyháztörténelem, mert csak Jánost nevezte meg szeretett tanítványnak – holott ugyanaz volt a Magdalai Mária is.

A húsvéti tudósítás azzal kezdődik, hogy Mária még a sötétben és egyedül megy a sírhoz. De hát hol vannak a többiek, és miért nem várja meg a napfelkelte világosságát? A sötétség jelzi a veszélyt. Tacitus jegyzi meg, hogy a rómaiak által keresztre feszítetteket tilos volt siratni, a közelükben tartózkodni, mert ezzel azt kockáztatták, hogy ők is hasonló sorsra jutnak. Magdalai Máriának nem voltak befolyásos ismerősei, mint Arimatheai Józsefnek.

Máriát nem a nyugtalanság hajtotta még sötétben a sírhoz, hanem a végső kétségbeesés, a halálra váltak elszántsága. Neki Jézus a mindene volt. A golgotai kereszthalál nemcsak rajta kívül történt, benne is dúlt. Kapcsolatuk megszakadása az ő életének is végét jelentette. Az tartotta még benne a lelket, hogy teendője van a holttetemmel, a földi maradékkal.

Gondoljuk végig, hogyan tesszük meg mi az utunkat a templomba, és hogyan futott agonizáló szeretetével ez a végsőkig kétségbeesett asszony. És talán el is irigyelhetjük tőle ezt a végzetes Jézus-függőséget: hogy nem azt szorozta-osztotta, mi lesz mostővele, visszamenjene Magdalába, és bevallja-e, hogy tévedett, hogy a gyöngy, amelyre rátalált, amelyért mindenét eladta,

mégsem volt igaz, hanem hamis. Kitől is kérhetne tanácsot, hiszen a tanítványok köre széthullott – lám, most is magára maradt.

Valami olyasmi ez, mint amikor még a szocializmus idején egy négyéves kislányt azért csúfoltak, mert esténként imádkozott. Miért imádkozol, hát nem tudod, hogy nincs Isten?! Mire ő csendesen azt válaszolta: Nem baj, ha nincs, én akkor is szeretem őt.

Ilyen elementáris és irracionális szeretet feszítette Magdalai Máriát. Hol is vagyunk mi ettől, hogy a Jézusügy ilyen mindent meghatározó központi eseménye legyen az életünknek? És még a kudarcok során is megszállottan ragaszkodjunk hozzá? Nem irigylésre méltó ez a csillapíthatatlan Isten-szomjúság, ez a végletes Istenre-utaltság?

A sok rossz után azonban Mária egy még nagyobb, nem várt tragédiát él meg. Még a holttest sincs meg. Ezt már nem tudja egyedül elhordozni, segítséget hív: a tanítványokat. Jön is futva Péter egy másikkal. Mária mégis egyedül áll a nyitott sírnál sírva. Szemben a múlttal, a folytathatatlannal, és háttal a jövőnek.

Ha valaki megkérdezné az örök húsvét aktuális üzenetét, akkor ez a nyitott sírra meredés, ez a jövőtlenség akár nemzeti szimbólumunk is lehetne. A minap láttam egy találékony zöldséges országdiagnózisát. Szőlőből rakta ki a történelmi Magyarországot, és piros szőlő jelezte a jelenlegi határokat. Áruja fölé ezt írta: Eladva. Való igaz, mint széthullott kéve költöznek a családok nyugatabbra, mert úgy gondolják, hogy nincs már életlehetőség a szülőföldön. Valami végleg elmúlt, és aki csak a nyitott sírra mered, szükségszerűen háttal áll a valóságnak, az új történéseknek. De a nyitott sír drámája, nincs továbbja egyben titkos lehetőség. A folytathatatlan vajúdási kínokat is okozhat, és valami soha-nemvolt születhet meg belőle. Ha megszólal a csend.

Az evangélium szövegében nagyon hangsúlyos szó a megfordulás. Aki a sírra mered, annak embertelenül nehéz megfordulnia. Nem is megy egyedül. Kell hozzá a hang, az ismerős hang, a régi, a néven szólítás személyessége. Átváltoztató erő van benne, az örökre eljegyzés szent szava. A bibliatudósok többször elmarasztalják Máriát nehéz felfogása miatt (ti. hogy kertésznek nézi a Jézust), valójában kegyetlenül nehéz dolog elfordulni a sírtól, a szépséges múlttól. Mégis, amikor Mária a hangról ráismer Jézusra, a sírkert hirtelen édenkertté változik számára. A párbeszéd már-már az Éneke éneke túlcsorduló szeretetét idézné meg (Én 5,1; 6,2), ha nem lenne ott Jézus közbevetése: „Ne illess engem…”

Az Újszövetségben az érintés egyben hatalomátvitel is. Gondoljunk a vérfolyásos asszony és mások meggyógyítására (Mk 5,27; 10,13). Mintha Jézus tudtára akarná adni Máriának: azzal, ami most történik, már nem vállalhatsz közösséget; nem tarthatsz magadnál.

És megtörténik a csoda. Mária megérti, hogy ez a sírkert nem édenkert, több ez annál. Maga a megnyílt ég. Neki el kell engednie Jézust, annál is inkább, mert Jézus ezúttal el is küldi, de az ő élete elvehetetlenül, megmásíthatatlanul, mindörökké hozzá tartozik. Új, elvehetetlen reménység, feladattal teli jövő nyílt meg előtte.

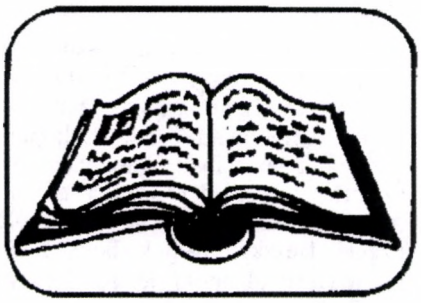

Az Isten-találkozás szabadítástörténet is, és elhivatástörténet is (Ézs 43,1). Jézus ezúttal nem hét ördögtől szabadította meg Máriát, hanem éppenséggel a számára olyan drágának tartott múlttól. Akármilyen szép is az a múlt, de már élhetetlen. Mária önmagában, belülről ismerte meg Isten halált legyőző hatalmát. Megnyílt előtte egy új idő, egy új korszak, egy új teológia: Jézus él. Továbbra is értünk él. Sőt ezután még inkább. Bennünket képvisel az Atyánál.

Nem volt már benne félelem. Beteljesedett a szeretetben, mégpedig abban a szeretetben, amely kiűzi a félelmet (1Jn 4,18). Feladata lett: továbbadni mindezt. Ment hát boldogan, biztosíték kérése nélkül. Nem mondta: „Megyek, Uram, de egy kéréssel: Add meg az elérhetőségedet! Különben bolondot csinálok magamból.” Nem; ez a régi, félszeg Mária lenne. Az ő egyszemélyes átváltozásában olyan mértékű kovászerő volt, hogy az képes volt egy egész gyülekezetet felélesztení. Élő víznek folyamai ömlöttek belőle. Máig hatóan.

A nyitott sír-élményektől mi sem mentesülhetünk. De részt kaphatunk belőlük, és adathat hozzá hang is: átváltoztató erő a Szent Lélek titkos munkája által. Azonkívül megíratott okulásunkra az apostolnő-paradigma.

Vörös Éva

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket Horváth József (Tata), a májusiakat a pécsi Gyurgyóka közösség készítette.

Április 5. – Húsvétvasárnap – Jn 20,1-9 – Újra a tanítványokkal…

Miután Jézus meghalt a kereszten, tanítványai nem kerestek vigaszt abban a gondolatban, hogy három nap múlva minden rendben lesz. Épp ellenkezőleg, amikor az asszonyok – akik azért keresték fel a sírt, hogy befejezzék a temetési szertartást – jelentették Jézus testének eltűnését, az apostolok a korszakra jellemző férfiúi felsőbbrendűségük tudatában teljes hitetlenségüknek adtak hangot. Sőt, az asszonyok szavait „badarságnak” tartották! Nem ismerte fel Jézust a két emmauszi tanítvány, de az apostolok sem, amikor Jeruzsálemben először megjelent közöttük. Még a galileai hegyen is akadt kételkedő tanítvány.

Olyan emberek, akiket előre figyelmeztetett karizmatikus Mesterük a tragikus eseményre, vajon miért mutattak ilyen fokú kétséget a tragikus események után? Eszükbe juthatott volna az, amiről oly gyakran hallottak Jézustól!

Az egymásnak sokszor ellentmondó húsvéti eseményleírások, az apostolok viselkedése problémákat vet fel bennünk: Vagy az volt a helyzet, hogy Jézus nem mondta meg előre, mi lesz vele – és így a tanítványok gyáva magatartása természetes kétségbeesésből, gyengeségből, zavarodottságból fakad. Vagy figyelmeztette őket – de ez esetben az apostolok dicstelen viselkedése megmagyarázhatatlan. Valójában az események leírása az evangéliumok szerzőinek műve: valamiféle magyarázatot igyekeznek összeállítani a „megmagyarázhatatlan” eseményre. Az előrejelzéseket, a prófétai szövegeket apologetikai célzattal említik.

A húsvéti híradás nem az oknyomozó történetírás eredménye. Nem is ezt várjuk tőle…

Az események lényege az, amit az akkori tanúk így fogalmaztak meg: „Jézus feltámadt”. Valami olyan nagy esemény történt, ami megváltoztatta az elkedvetlenedett, reményvesztett embereket, akik emiatt újragondolták meghívásukat, és elkötelezett küldöttek, életük árán is az örömhír továbbadói lettek.

A 21. század embere számára, ha rendelkezik némi spiritualitással, nem tűnik kudarcnak Jézus műve. Az általa megfogalmazott vallásos alapállás lényege a sürgető érzés, amely az eszméket azonnali cselekvésre váltja. A tanítványok a keresztre feszítés után átélték, hogy Mesterük élete, üzenetének értelme nem tévedés. Saját karizmatikus tetteik, amelyeket Jézus nevében végeztek, meggyőzte őket, hogy Krisztusuk él, rajtuk keresztül tevékenykedik. Számukra Jézus feltámadt a halálból…

Számomra mi a húsvéti hit lényege? Hiszem ugyan, hogy Jézus testestül feltámadt, de életvitelemen ez mit sem változtat? Tudom-e, hogy a hit Jézus számára tanításának igaznak tartását és az ahhoz való hűséget jelenti? Nem ez lenne-e a legfontosabb?...

Április 12. – Húsvét 2. vasárnapja – Jn 20,19-3 – Testi embereknek testi jel

Együtt a reményvesztett csapat. Zárt ajtók. És egyszerre ott van közöttük a Mester. Megdöbbentő pillanat lehetett ez az apostolok számára. Még félelem szorongatta a szívüket. Nem értették, miként történhetett a kudarc – hisz pár napja a nagy tömeg ünneplése láttán reménykedtek a sikerben. Bizakodtak, hogy jó hely jut nekik az új birodalomban. Elképzelhetjük a meglepetést, amint előttük áll Jézus. Bár az evangélium azt sugallja, de az apostolok nem mertek hozzányúlni, s még Tamás sem érintette meg, pedig felszólítást is kapott... Nem mertek hozzáérni, mert féltek, hogy olyan hirtelen szertefoszlik, mint amilyen hirtelen megjelent. Érezték, tudták, hogy ő az. Az ő arca, az ő hangja, és mégis…, a tekintetében volt valami változás, amit még akkor sem tudtak volna szavakba önteni, ha ebben a pillanatban nyugodt lett volna a lelkük. Kénytelenek voltak elhinni, hogy a Mester áll előttük, az újraéledő élet minden jelével. Némán hallgattak, nem kérdeztek. Tamás is „csak” vallomást tett. Szinte rettegtek attól, hogy hinniük kell érzékszerveiknek, mintha csak arra vártak volna, hogy a következő pillanatban felébrednek, és a kézzel fogható világ kizökkenti őket!

Jézus a testi emberek számára testi bizonyítékot akart nyújtani: „Van-e ennivalótok?” Majd beszélt hozzájuk, s miközben beszélt, az apostolok arca valami rég elfeledett reménységre derült. Az utóbbi napok reményvesztése után meggyőzte őket a jelenlét.

Öröm töltötte el őket, mert ráismertek a gondolatokra, szavakra. Új tűz gyúlt bennük, Új remény éledt. Ismét megteltek hittel: Most már képesek továbblépni a Mesterrel megkezdett úton. Nincsenek egyedül. Ha Jézus ki tudott jönni a sírboltból, akkor ígéretei a Mennyei Atya ígéretei. Akkor tanítása élhető, követhető.

Tamás viselkedésére is vessünk egy pillantást. Nem tudjuk, hogy végigtapogatta-e Jézus kezeit és oldalát. Azt gondolom, hogy nem. Inkább nagyon szégyellte magát. (Most nem kell belemennünk abba, hogy milyen volt a feltámadt test…)

Tamás kételkedését legyőzte a hit. Láthatjuk a minden hit mögött meghúzódó nagy kérdést: Mi a hit gyökere? Talán a „látás”, vagy a „tapasztalat”? Vajon csak akkor tudunk igazán hinni, ha saját tapasztalatunk igazolja, amit a hit követel?

„Boldog, aki nem lát, mégis hisz.”

Az eleven hitnek az igazi sajátossága az, hogy nem követel csodát, és nem veszíti el erejét akkor sem, amikor nem tud tapasztalatokra támaszkodni. Úgy gondolom, hogy Jézus *csak a tanításával is* képes hitet ébreszteni…

Milyen az én hitem? Mit teszek azért, hogy egyre szilárdabb legyen?

Április 19. – Húsvét 3. vasárnapja – Lk 24,35-48 – Vissza a gyökerekhez!

Jézus akkor jelenik meg, amikor róla beszélgetnek. Azoknak jelenik meg, akiknek ő fontos, és akik neki is fontosak. Érdekteleneknek nem jelenik meg, de akik problémáznak rajta, akik szenvedik a bizonytalanságot, és szeretnének tisztán látni, azoknak igen. Nem egyedül dolgozott, fontos volt számára a közösség, személy szerint választotta ki övéit. „Ahol ketten-hárman együtt lesztek”…– mondotta. Ma vajon sikerülhet közösségi kötelék nélkül Jézushoz tartozni?

A hitetlenségbe belerögzült apostolok lassan megbizonyosodtak, s akkor az Írásokból kaptak eligazítást. Az eligazodás ma sem történhet másként! Nem elég azonban olvasni, érteni is kell.

És ehhez az értéshez kell „valami”, vagy inkább „Valaki”, a Lélek. A világ ideológiái közt összezavarodott ember itt átfogó látást kaphat. Összefüggéseikben értheti meg a dolgokat. Aki nem ilyen jézusi átlátással akarja érteni az Írásokat, annak nem érdemes kézbe vennie a Bibliát.

Ha Jézus meggyőzött, eligazított, akkor feladatot is ad. Nevében megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni minden embernek. Megtérés – ez az ember feladata: átalakítani az életemet a szeretet útjára. Megbocsátás – ez az Isten feladata: a megbánt bűnöket megbocsátani. Nem kell félnünk haragjától, csak szeretete van (ő tékozló fiú atyja!).

Megtérés és megbocsátás, ez nem más, mint Isten és ember egymásra találása. Ez az egymásra találás pedig Jézus Krisztus által történik. Jézus követőinek az a feladatuk, hogy ezt az Isten és ember egymásra találását mindenki számára világossá tegyék.

Jézus 2000 éve a zsidó nép körében, sajátos helyzetben adta meg válaszát az akkor égető kérdésekre. A kereszténység Jézus „vallásának” továbbfejlesztése olyan gyakorlatias emberek által, akik az „idők adta” problémákra találtak válaszokat.

Jézusunk a politikai nyugtalanság, a várakozás idején kínálta fel a választ: „Eljött Isten Országa!” Mély meggyőződése volt, hogy az Ország ügyének képviselete a számára kiszabott feladat. Tanítványaitól az Istenbe vetett korlátlan bizodalmat kérte. Nem tűrt halogatást, teljes odaadást kívánt, bármi áron. Követőibe a gondviselő, szerető Atya képét véste.

Halála elbizonytalanította követőit, de újbóli megjelenése helyreállította meggyőződésüket.

Jézus dinamikus életét alapul vége, úgy tűnik, hogy a kifejlődött kereszténység kicsit mást mutat. Az Isten Országa miatti öröm megkopott, a dinamizmus elhalt. Igaz, hogy az Örömhír már nem csupán a zsidóknak, hanem az „egész világnak” szóló üzenet. Büszkén valljuk, hogy a kereszténység alapítója Jézus. Sokszor érezhetjük azonban, hogy ami Jézus eredeti „vallása” lehetett, ma nagyban különbözik attól, amit a teológia – a dogmatika, a morális, az egyházjog (!) – mérceként állít a hívők elé, és mintha az igazi választ sem találná a mai égető kérdésekre! Talán a tömeges megtérés, talán a világegyházzá válás hígította fel és alakította át szinte teljesen Jézus örökségét? Természetesen mondhatjuk, hogy a Jézus által küldött Lélek a „teljes igazságra” vezet…

A mai evangélium biztat arra, hogy keressük az Írásokban, amit Jézus maga tanított, és nem érhetjük be azzal, amit róla tanítanak.

Ha lenyűgöz Jézus alakja, élete és tanítása, akkor üzenetének valódi magját szeretném megismerni és követni. Akkor Mesterem lesz az én Jézusom!...

Április 26. – Húsvét 4. vasárnapja – Jn 10, 11-18 – A jó pásztor nem terel, hanem vezet!

Jó Pásztor vasárnapján az egész világon a papi hivatásokról emlékezünk meg. Imádkozunk, hogy a Jézusban hívő népnek mindig legyenek alkalmas vezetői. Érdemes megnézni, hogy milyen a mi Jó Pásztorunk, Jézus! Így érthetjük meg azt, hogy az ő egyházában milyennek kell lenniük a pásztoroknak.

A jó pásztor kedvenc képe volt az ősegyháznak. Ha azonban ennek a kifejezésnek a helyes értelmezését keressük, félre kell tennünk a romantikus, szentimentális képzeteket, amelyek ehhez a képhez az évszázadok folyamán hozzákapcsolódtak.

Az evangéliumi szöveg szerint Jézus az egyetlen, igazi Pásztor. Benne valósul meg mindaz, ami a pásztort a szó teljes értelmében pásztorrá teszi. Nem azt mondja az evangéliumi szakasz, hogy Jézus küldetése, magatartása hasonlít a jó pásztoréhoz, hanem hogy ő az igazi pásztor.

A pásztor nem önmagáért van, nem is juhok vannak a pásztorért, a pásztor van a juhokért. Életét is adja. Nem úgy, mint béres, aki önmagának él, életének értelmét önmagában, saját érdekében és hasznában keresi. Nem oltalmaz, hanem menekül, önmagát menti. Hiába jön pásztorköntösben. (Hiába jön Jézus nevében, ha nem a tőle eredő „hangot” hallatja! Jézus juhai nem birkák – felnőttek! –, nem vezethetők félre.)

A jó pásztor törődik a juhokkal, nevükön szólítja, mert ismeri őket, és a juhok is ismerik. A kölcsönös ismerés fontossága sokszor elkerüli figyelmünket. A személytől személyig érő – oda-vissza – kapcsolat! Az ismerés nem elméleti tudás, amikor az ember tudja, kicsoda Jézus Krisztus, és mit tett, hirdetett. Az ismerés egzisztenciális megragadottság. Ha ott élne egyházunkban a mélységes kap-

csolat a tagok és Jézus, a közösségek tagjai és vezetőik között… de más lenne a tanúságtevő erőnk!

Jézus a „más akolban lévő juhokról” is beszél. Isten Országában minden embernek helye van. Jézus elkezdte a munkát, amit a mindenkori tanítványoknak kell folytatniuk. Csak az elkötelezett, Jézus-mintájú közösségek és vezetőik lesznek képesek a művet tovább vinni.

„Életét adja juhaiért.” A rövidke szakaszban ötször fordul elő ez a kifejezés. Lemondás, áldozatvállalás nélkül – ha kell, a legnagyobb áldozat vállalása nélkül – nem megy! Jézus azért jött, hogy egy másfajta élettel ismertessen meg bennünket. Az egymásért vállalt áldozat, a szeretetkapcsolatok elevenen tartása, az odafigyeléstől a kisebb-nagyobb segítő szolgálatokig – ezek fogják éltetni a jézusi közösségeket.

Ismerem, követem Mesteremet, Jézust? Biológiai életemből mennyit áldozok fel a szeretet életért? A tanúságtételt, az Ország szervezését másoktól, esetleg csak a papoktól várom?

Május 3. – Húsvét utáni 4. vasárnap – Jn 15,1-8 – Legyünk élő szőlővesszők!

Jézus a zsidók körében elterjedt szőlőtő-hasonlatot használta, amikor magáról és az őt követő emberekről tanított Izraelben. A szőlőtő nagyon elterjedt szimbólum volt. A Makkabeusok idejében olyan pénzérmét verettek, amelyen Izraelt a szőlőtő jelképezte. A Biblia többször beszél az ószövetségi népről mint az Úr szőlőjéről – nem titkolva azt sem, hogy a szőlő sokszor terméketlen maradt, azaz a nép hűtlenné vált.

A prófétákat, akiket a szőlő gazdája, Isten küld a néphez, a gonosz munkások megölik, mert azt gondolják, hogy övék lehet a szőlő. De az a remény is megvan, hogy Isten új szőlőt fog ültetni, amely megtermi majd gyümölcsét. Ez akkor teljesedik be, amikor Isten elküldi a világba Fiát, aki az igazi szőlőtő. Életének feláldozásával termi meg a szeretet gyümölcsét. Jézus azt mondja: „Az én Atyám a szőlősgazda, aki megmetszi a szőlőt, hogy több gyümölcsöt hozzon.” Rámutat arra az Istenre, aki ismét kezelésbe veszi a szőlőt, nem hagyja magára, hanem azt mondja: megtisztítom, megmetszem; újból és újból gondviselője lesz a szőlőnek.

Jézus mondja: „Én vagyok az igazi szőlőtő.” Ha azt mondja: „igazi”, akkor valószínűleg van hamis is. Néha azt gondoljuk, hogy a szőlőtőn vagyunk. Úgy véljük, a szülői házból hozott vallásosság, a templomba járás, a napi ima elég ahhoz, hogy a szőlőtőn legyünk. Ezek hamis gondolatok. Jézus az igazi szőlőtő. Ha benne van az életünk, akkor fog csak feltörni az élet forrása. Akkor valóban ő lesz számunkra a világosság, az üdvösség, az élet. A szőlővessző csak akkor terem, ha a szőlőtőkén van, ha egységben van vele. A gyümölcsből derül ki, hogy megvan-e ez az egység. Ha osztozunk, szolgálunk, békességet tudunk teremteni, ha kezünk simogat, szavunk buzdít és vigasztal, akkor láthatóvá válnak Jézusban termő gyümölcseink.

Jézus mondja: „Maradjatok bennem, akkor én is bennetek maradok. Aki bennem marad, az bő termést hoz.” Az legyen a célunk, hogy élő, napi kapcsolatban legyünk Krisztussal, igaz egységben a Szentlélek által. Legyünk élő szőlővesszők, legyünk az Egyház élő tagjai!

Május 10. – Húsvét utáni 5. vasárnap – Jn 15,9-17 – Szeretet és öröm

Jézus ebben a szakaszban a legfontosabb dologról, a szeretetről beszél – Isten belső életének törvényéről. Saját példáját hozza tanítványai elé, s elénk.

Jézus nem azért szeretné, hogy hallgassunk rá, mert ő akar lenni a „kapitány”, hanem mert csak így lehet „teljes örömben” részünk. Ez pedig valami lényegileg más, mint a jókedv, a vidámság, a pillanatnyi elégedettség… A „teljes öröm” az Igaz Úton járás biztonsága; az Istenhez tartozás boldogsága; a bizalom, a remény és a szeretettség naponkénti megtapasztalása. Ezt a fajta örömet nem befolyásolják a napi gondok, kudarcok sem.

Jézusnak a barátaiért adott életét durván kioltották a kereszten. Nekünk többnyire nem egyszerre, de ugyanazzal a kitartó hűséggel kell odaadnunk a magunkét. A szeretet tettekben nyilvánul meg. És itt nem kell feltétlenül nagy dolgokra gondolnunk. Veronika kendőnyújtása sem volt valami eget verő cselekedet, de ott és akkor ez a kis mozdulat a lehető legtöbb volt. Néha egy-egy tanúságtevő mondat, simogató-vigasztaló-biztató szó, meghallgatott bánat, egy apró fizikai segítség csodákat tehet.

Az Atyában megbízhatunk! Ő tudja, hogy mi válik hasznunkra, és mi okozhat bajt. Ha hozzá tartozunk, életünk gyümölcstermő lesz. Minden kicsi jótett számít, de miért ne lehetnénk nagylelkűbbek? Miért ne oszthatnánk mosolyt, időt, pénzt túlcsorduló mértékben? A mai világban olyan sok pofon éri a szerető Istent, legalább nekünk örülhessen minél gyakrabban.

A Jézus nevében kért dolgok teljesítésére ígéretet kaptunk. De csak akkor, ha ez nemcsak kegyes szófordulat, hanem Istenünk szándékaival egyező gondolat is.

Adj, Uram, bölcsességet, hogy túl tudjunk emelkedni földhöz ragadt gondolkodásunkon, s mind jobban közelítsünk ahhoz az isteni látásmódhoz, amely megoldást képes nyújtani a világ minden bajára.

Május 17. – Jézus mennybemenetele – Mk 16,15-20 – Egyetemes küldetés

Jézus feltámadása után 40 napig még együtt volt tanítványaival. Végül elment velük Jeruzsálem határához, egészen Betánia közelébe, s miközben beszélt hozzájuk, egyszercsak látták, hogy felemelkedik, és egy pillanat alatt felhő takarta el őt.

Jézus visszalépett eredeti létformájába, már nem kötötték többé a tér és idő korlátai, egyidejűleg újra mindenütt jelen lehetett. A Mennybemenetel napját az ősegyház a 4. századig a Szentlélek eljövetelével együtt, Pünkösdkor ünnepelte. Ezután került át ez az ünnep a Húsvét utáni 40. napra. A katolikus egyházban 1918-ig ez volt a húsvéti szentáldozás határnapja, ebből ered az egyedülálló magyar név: áldozócsütörtök.

Jézus a világ látható részéből visszalépett a láthatatlan részébe. Az „Isten jobbján lenni” az ókori kifejezések értelmében azt jelenti, hogy azonos hatalommal rendelkezni, mint az Isten. Jézus a feltámadását követő utolsó megjelenésekor beszédet intézett a tanítványokhoz a rájuk váró küldetésről. Megbízta őket az evangélium hirdetésével. Az apostolok úgy értelmezték ezt a parancsot, hogy mindenhol, mindenkit meg kell nyerniük az Isten Országa ügyének. Ha pedig csak néhányakat sikerült is hitre vezetniük, akkor máris megsokszorozódott a hirdetők száma.

Mindannyiunknak szól Jézus felhívása: „Menjetek el az egész világra,

és tegyetek tanítványommá minden nemzetet!” Ehhez meg kell ismernünk, meg kell értenünk és életre váltanunk az Örömhírt! Gyakran keresünk kibúvókat a küldetésteljesítés alól. „Uram, még nem ismerlek eléggé, nem élem igazán Igédet, még nem vagyok alkalmas arra, hogy tanúságot tegyek rólad!” De Isten sosem vár tőlünk lehetetlent! Annyit kell továbbadnunk a Jó Hírből, amennyit megértettünk. Természetesen egyre inkább úgy kell élnünk, hogy meglássák rajtunk az élet értelmét és célját. Ha derűvel tudjuk megélni mindennapjainkat egészen életünk alkonyáig, ha szavaink és tetteink – legalább nagyjából – összhangban vannak egymással, akkor Isten szeretetének megtapasztalható, kézzel fogható jeleivé válunk a világban. Egyben hitet tehetünk a mellett is, hogy életünknek van folytatása a halál után is, Isten csodálatos jelenlétében.

Május 24. – Pünkösd – Jn 20,19-23 – Milyen lenne, ha...?

A Lélek kétféle módon szokott érkezni: hirtelen, szinte váratlanul, nagy erővel, komoly érzelmi hullámzást indukálva – de talán gyakrabban az Ószövetségben leírt szellő fuvallatában, fokozatosan, tapintatosan; a Jakab-levél bölcsessége szerint: „Közeledjetek Istenhez, és ő közeledni fog hozzátok” (Jak 4,8).

Bizonyos, hogy a Lélek érkezésének az igazi kiváltó oka mindkét esetben az ember őszinte vágyakozása. Nem hisszük, hogy a mi szerető Istenünk spórolná, tartogatná a Lelket, ha bárhol is fogadókészséget lát. Gyakran ez a vágy nem is kimondott, inkább tudat alatti, nem konkrétan Istenre irányuló, de az bizonyos, hogy hiányt betölteni akaró.

Nagyon tetszik a jakabi mondat. Kicsit olyan, mint amikor idegen kisgyerekhez közelít az ember. Ép ésszel nem fogjuk fölkapni és agyonpuszilgatni – bár jólesne –, mert tudjuk, hogy neki ez most sok lenne. Megpróbálunk vele barátkozni, lassan közeledni, óvatosan megérinteni, és csak sok odaadott idő után ölelhetjük magunkhoz. Leggyakrabban így tesz velünk az Isten Lelke is! Legszívesebben berontana, betöltene, hogy teljesen átlényegíthessen, de ő sohasem erőszakos, annyit ad magából, amennyivel együtt tudunk működni. S az idők folyamán – jó esetben – egyre jobban értjük ötleteit, s támaszkodunk bölcsességére.

Milyen is lenne, ha csordultig lennénk Szentlélekkel? Jó lenne a közelünkben élni. Mindig. Nem félnénk senkitől és semmitől. Nem lehetne felbosszantani, elkeseríteni annyira, hogy olyat mondjunk-tegyünk, amit nem is gondolunk igazán. Úgy tudnánk szeretni az embereket, ahogyan szükségük van rá. Vigyáznánk a testünkre minden szempontból – mert az ugyebár a Lélek temploma. Nem válna ketté az „istenes” életünk a mindennapoktól, mert minden percünk-tettünk imádság lenne. Intenzíven élnénk át a nagy forgatagos napokat, de a csend szavát is. Igaz lenne ránk a mondás: „Akkor beszélj, ha kérdeznek, de úgy élj, hogy kérdezzenek!” Ha hitünkről kérdeznének, sikeredne olyan mondatokat mondanunk, amelyek Isten felé vonzanak, és semmiképpen sem taszítanal. Olyan érdeklődéssel és tapintatos szeretettel fordulnánk mindenki, de különösen a kicsinyek, peremre szorítottak felé, ahogyan Jézus tenné, ha itt járna köztünk.

Add, Uram, hogy egyre jobban így lehessen!

Május. 31. – A Szentháromság ünnepe – Mt 28,16-20 – Felhívás és ígéret

„...a hegyre rendelte őket”

A hegy fontos hely Jézus életében:
– a hegyre megy imádkozni,
– a hegyi beszédet ott mondja el,
– a színeváltozás is hegyen történik,
– utolsó estéjét az Olajfák-hegyén tölti.

A hegyről más a perspektíva, kicsit talán hasonlít ahhoz, ahogyan Istenünk lát minket. Szétválnak a fontos és a jelentéktelen dolgok. A napi bosszúságok, amelyek teljesen felzaklatnak, de amelyekre egy hét múlva már nem is emlékszünk, apróvá törpülnek. De egy tréfásnak gondolt, bántó szó, egy elmaradt látogatás súlyosan nehezedhet a szívünkre.

Keressük meg mi is a magunk hegyét, ahol elcsendesedhetünk, megtapasztalhatjuk Isten jelenlétét, leborulhatunk, mint a tanítványok! A hegyen világos látást és erőt kaphatunk, hogy lejőve jobban tudjunk élni.

„... tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek!”

A „parancsoltam” valószínűleg másolási vagy fordítási hiba. Egyáltalán nem illik Jézus szájába, hiszen ő sohasem parancsol. Nem szolgákat akar, hanem barátokat, testvéreket. Szavával és életével tanított.

Vajon ismerjük-e teljes mélységében tanítását? Foglalkozunk-e vele eleget? Igyekszünk-e életre váltani? Ez életünk legfontosabb tananyaga, amelyből naponta vizsgázunk, hiszen a legjobban azzal tudunk tanítani, ahogyan élünk. Hajlamosak vagyunk magunkat a világ fiaihoz hasonlítani, s ilyenkor elégedetten paskoljuk meg saját vállunkat: rendes emberek vagyunk. Ez, reméljük, igaz is, de ez még nem kereszténység, nem istengyermekség. Aki többet kapott, attól többet is kérnek számon. Mi tudjuk, hogy csak az Istennek és mások szolgálatának átadott élet tesz igazán boldoggá, s csak ez által növekedhet az Isten Országa.

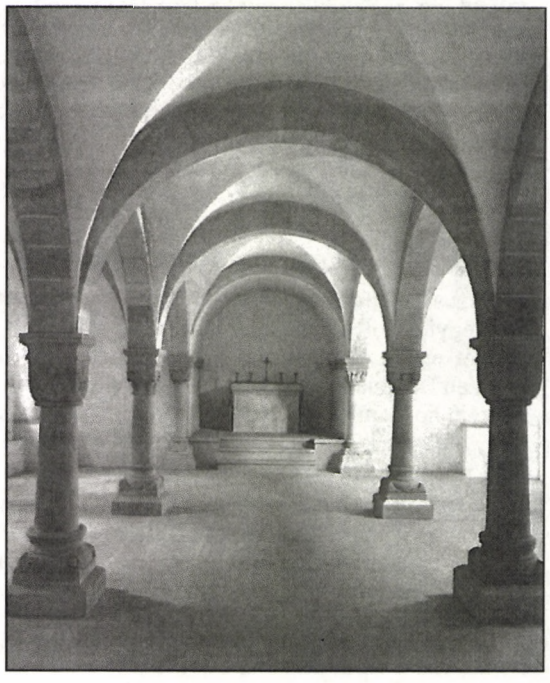
„Íme, én veletek vagyok minden nap...”

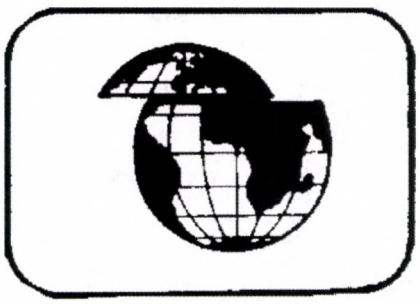
Csodálatos ígérete ez Jézusnak! Az öröm népe lehetünk, ha komolyan vesszük! Gandhi azt mondta, azért nem hisz a kereszténységnek, mert nem látja az örömüket.

A Bethesda tavánál lévő ember azért nem gyógyult, mert „nem volt embere”. A mai világban is rengetegen vannak, akik nem nagyon számíthatnak senkire. Milyen csodálatos, hogy Jézus mindenki számára, mindenkor jelen van. Nem megy szabadságra, nem néz félre, nem alszik. Minden percünk fontos neki, jelenlétével betölt, ha hagyjuk.

Beengedjük-e őt a mindennapjainkba? Vonzó-e az örömünk?

És miránk számíthatnak-e mások? Ki(k)nek vagyunk ugrásra kész „embere”?

„Ne fecsegj, ültess fát!”

Interjú *Felix Finkbeiner* faültető diákkal

Kilencévesen az az ötlete támadt, hogy ezer milliárd fát ültet. Ma, hét évvel később, már 13 milliárd növekszik...

„Stop talking. Start planting.” Abbahagyni a fecsegést, elkezdeni a faültetést – ez az az üzenet, amelyet Te, Felix, és sok más gyerek útravalóul akar adni a felnőtteknek.

Az egész egy kis osztályprogrammal kezdődött negyedikes koromban. Akkoriban kis beszámolót kellett tartanom az éghajlati válságról, és amikor erre készültem, hallottam *Wangari Maathai* Nobel-békedíjas hölgyről, aki Kenyában harminc év alatt harmincmillió fát ültetett – sok-sok nő segítségével. És akkor támadt nekünk, gyerekeknek és fiataloknak az az ötletünk, hogy ezt mi is megtehetnénk. Hogy fákat ültessünk az egész világon.

Az ötletből világméretű gyermek- és ifjúsági kezdeményezés lett, a Plant-for-the-Planet. Hogyan történt ez?

Egészen kicsiben kezdtük, egyetlen fával, amelyet elültettünk. Aztán hirtelen nagyon sok támogatást kaptunk, először a tanárnőnktől, aki remeknek találta az ötletet. Azután a médiumok is hamar felfigyeltek ránk, és röviddel ez után más iskolák is felkapták az ötletet. Egy idősebb diák világhálós oldalt barkácsolt számunkra, és egyre jobban haladt az ügy. Apám tagja a Római Klubnak, és ez is segített. És aztán szinte magától növekedett az egész. Először Németországban. 2008-ban részt vettem az ENSZ egyik gyermekkonferenciáján, és bemutattam a *Plant-for-the-Planet* ötletét – ami aztán nemzetközileg is terjedni kezdett. Különböző országokban egyre több iskola vett részt a mozgalomban. Amikor 13 éves voltam, mindezt bemutathattam az ENSZ közgyűlésén – persze hihetetlenül izgultam, de minden jól ment.

És te? Van-e még időd magadra, vagy magad is afféle vállalkozóvá lettél?

Ezek a programok hihetetlenül szórakoztatóak. Az egész világról érkező rengeteg gyerekkel és fiatallal találkozni remek dolog. De egyáltalán nem vagyok annyit úton, mint ahogy tűnik, normálisan járok iskolába, mint mindenki más. A *Plant-for-the-Planet* keretében különösen fontosak az „akadémiáink”, ahol megtanítunk más gyerekeket és fiatalokat is arra, hogyan működjenek közre. Demokratikus struktúránk van, hogy minden „követünk” együtt tudjon működni, és ők minden évben megválasztják az elnökséget. Így én is csak egy követ vagyok a többi között.

A fák követe, a világ éghajlatának megmentése érdekében?

Azt tűztük ki célul, hogy világszerte ezer milliárd fát ültetünk, mert világszerte ennyi fának van hely. Minden embernek 150 fát kellene ültetnie. Ha ezek megnőnek, akkor az emberek által okozott CO_2-kibocsátás kb. negyedét lesznek képesek fölvenni. Gyerekjáték elülteni őket, és mindenki részt vehet benne. A fák önmagukban nem oldják meg a problémát, de átmeneti segítséget jelentenek, amíg az emberiség majd csökkenti a CO_2-kibocsátást.

Ez azt jelenti, hogy Ti úgy érzitek, az ember valóban nekiláthat saját maga, és tehet valamit azért, hogy a világ jobbá legyen?

Azt hiszem, hogy aki részt vesz a *Plant-for-the-Planet*-ben, megtapasztalja, hogy gyermekként és fiatalként is tehet valamit. Biztos vagyok abban, hogy sokan azok közül, akik most együtt működnek velünk, később is elkötelezettek lesznek. Húszfős titkárságunk van Tutzingban, de a legfontosabb az a sok követ, aki mindenütt a világon szervezi az ottani programot.

Vannak kritikus hangok is, amelyek azt mondják, hogy a felnőttek kihasználják a gyerekeket – és téged. Hiszen maga a Plant-for-the-Planet olyasmi, mint egy óriásvállalat – saját csokoládéval és pólóval.

Az ellenkezőjéről van szó. A csokoládé és a póló is a mi ötletünk volt, és először mindkettő erős kételkedést váltott ki a titkárságból. Szerencsére mi, gyerekek tudtunk felülkerekedni. Persze apám is segít, és nyilván sok szülő is segít a követeknek, de egyikünk sem érzi úgy, hogy kihasználnák. Az egész családom önkéntesként segít.

Hogyan sikerült ennyi milliárd fát elültetni világszerte – még akkor is, ha ez csak részcél számodra és számotokra?

A gigantikus ezer milliárdból 13 milliárdot ültettünk el kormányokkal és vállalkozásokkal együtt. Iskolai osztályok ültetési akcióihoz gyakran erdészek biztosítják a területet. Most ott tartunk, hogy 193 ország gyerekei és fiataljai vesznek részt a mozgalomban. Gyakran vagyok online-kapcsolatban a különböző „követekkel”, mivel segítségre vagy tanácsra van szükségük egy-egy előadás megtartásával vagy éppen a pólókkal kapcsolatban. Klubjaink számára nagyon fontos, hogy az ötletet továbbadják az újonnan az iskolába érkező gyerekeknek. Sok „követünk” mindössze nyolc- vagy kilencéves, amikor elkezdi.

Forrás: Publik-Forum Extra, 2014/5

TARTALOM

Tanulmány
Sárdy Péter: Szerencsés vétek? ... 2-3
Farkas József: Jobbakat tanulunk ... 3-4
Sulyok Gábor: A kereszt alulnézetben ... 5-6
Norbert Scholl: Kétféle eucharisztia ... 6-7
Hollai Keresztély: Gondolatok a szentmiséről ... 8-9
Gromon András: Az érvelő Jézus ... 11-15
Interjú
Eucharisztia és cölibátus (Erwin Kräutler) ... 9-10
Gyerekeknek Moha-mese
Sorbaállás ... 16-17
Világegyház
Klemens Ludwig: Róma és Brahma között ... 18-19
Thomas Seiterich: Ferenc pápa és ellenfelei ... 20-21
Erőszakmentesség
Izzeldin Abuelais palesztin orvos tanúsága ... 10
Klemens Ludwig: Ellenállás Fehér szerdán ... 22
Meditáció
Garay András: 5. stáció ... 23
Vörös Éva: Az apostolok apostola ... 25-26
Novella
Gróf Zoltán: Nagypéntek a mennyországban ... 24-25
Vers
Gyombolai Márton: Az én hitem ... 21
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések ... 27-30
Környezetvédelem
Felix Finkbeiner: Ne fecsegj, ültess fát! ... 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította)

Darányi Sándor
UTOLSÓ VACSORA

Mint az üveg, úgy tört meg a kenyér.
A morzsák szinte vágtak. A kehely
öblében borként sötétlett a vér
az átlényegüléstől. Sem a hely,

sem az idő nem volt alkalmas erre,
az előeste alatt roskadozva.
A szavak minden láthatatlan terhe
nehezült rá a kő padlólapokra,

és meggörbült a padmaly, gödre támadt
a megértésnek, benne összegyűjtve
a kar rettentő kitárulkozását
az áldásban. Mint torony dőlt a földre

a csend. Lehajtott fejjel körben ültek
az asztalnál, középütt ő, a vendég;
a fiú köztük, kedvesebb a több'nél,
s a szándék rabja is, maholnap emlék.

„Érted vagyok”
(Exodus 3,14)
A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/2. (150.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: 2800,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20. - Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 3. szám

2015. június

265,– Ft

Liberális teológia

Ezoterikus-e a kereszténység?

Jézus „csodái”

Világháború részletre

Indiai helyzetkép

Búcsú Gyombolai Mártontól

Olvasók fóruma

Moha-mese

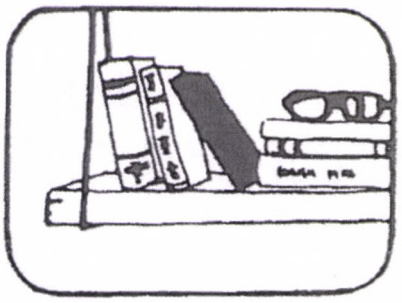
Eszmény a jövőnek

Pillanatképek a BOKOR életéből

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Christian Modehn

Tágas gondolkodás

A „liberális teológia” távlatai

Nem az engedelmesség, és végképp nem a szolgalelkűség, hanem a szabadság és az önrendelkezés – ezek a mai keresztények fontos erényei. Semmilyen hivatalos egyházi beavatkozás, semmilyen fölülről jövő normaelőírás nem lesz képes félresöpörni ezt a mentalitásváltozást. A vallásosság egyedivé vált, és ettől a vallás egész világa megváltozik.

Ha egyes keresztények ma abszolút fontosnak tartják a maguk szubjektív hitét, akkor ezt annak a teológiai alapállásnak köszönhetik, amelyről mindmáig kevés szó esik nyilvánosan, nevezetesen a *liberális teológiának*. Ez ihleti a lelkeket, anélkül hogy sokat beszélne önmagáról. „A liberális teológia olyan felszabadító mozgalom, amely egyformán irányul az egyházi dogmákra és az egyházi intézményekre. Mindkettőt olyan hatalmi eszköznek érzékeli, amely akadályozza a vallási autonómiát”, írja *Miriam Rose*, a jenai egyetem evangélikus teológiaprofesszornője.

A 19. században szigorúan dogmatikus felsőbbségek és udvari teológusaik alkották meg az inkább hitelrontónak szánt „liberális teológia” fogalmat, hogy pellengérre állítsák az egyének vallási önmeghatározását. Az egyes ember vallásosságának végtelen értéke mellett szálltak síkra a 19. században és a 20. század elején ennek a teológiai magatartásnak az „alapító atyái”: *Friedrich Schleiermacher*, *Adolf von Harnack* vagy *Ernst Troeltsch*.

A liberális teológia ma „nyitott fogalom”, mondja Miriam Rose, s a benne foglalt teológiai program egyértelmű: Minden egyes ember érezze jó úton magát, amikor kialakítja és megéli saját spiritualitását. Ebben a tágas gondolkodásban nem jön szóba a ragaszkodás valamiféle rögzített identitáshoz, ahogyan állandó határok meghúzása sem, hiszen ezek végső soron csak erőszakossághoz vezetnek.

A liberális teológiai gondolkodásmód áttöréséről egy pontosan ötven évvel ezelőtt publikált vékony könyv gondoskodott, amelynek címe: *Honest to God*. Több millió példányt adtak el belőle, és – amint a viták mutatták – ezeket olvasták is az emberek. Szerzője *John A. T. Robinson* (1919-1983) anglikán püspök volt. Művével afféle vallási földindulást váltott ki, nyomában hagyományos istenképek omlottak össze, és tér nyílt a végtelennel és az örökkévalóval kapcsolatos új, becsületes beszédmód számára.

Az eltelt ötven évben egyre jobban elterjedt az a belátás, hogy az egyházak dogmatikusan bemutatott istenképe nem mondhat ellent saját istenképemnek. A vallásszociológiai vizsgálatok világosak: még a „hűséges” templomba járók sem képesek már egyetérteni a Szentháromság dogmájával vagy azzal a tannal, hogy Jézus egy személyben két természetet egyesített, az istenit és az emberit. A gyanúba kevertek csak akkor mondják fel derekasan a 4. századból származó hivatalos Hitvallást, ha az egyházi hatóságok vizsgálatnak vetik alá a hitüket.

Vajon a hittel való szakításhoz vezet-e a liberális teológia? Az egyházi hitközösség széteséséhez? Nem. A kihalóban lévő egyháziasság korában a liberális teológia *éppenséggel megmentheti a keresztény hitet* mint elemi vallásosságot, mert például Németországban aligha lehet gondolni arra, hogy befejeződnek az egyházból való sorozatos kilépések. Franciaországban, Spanyolországban és Portugáliában „megvénül” a katolikus egyház. Skandináviában szinte senki sem jár már vasárnaponként a lutheránis istentiszteletekre. Ennek ellenére létezik az a közös spirituális meggyőződés, hogy az Isteni Valóság afféle „lelki szikraként” minden emberben benne van. Az egyik ihlető erőként éli meg Istent, a másik érzi az Istennő közelségét, a harmadik, aki a zen gyakorlója, azt vallja: Istennek tulajdonképpen nincs neve, talán még az is lehet, hogy ő a „Semmi”. És mindegyiknek igaza van.

A liberális teológusok támogatják az embereket, amikor azt mondják: „Ne engedjétek, hogy bárki is elvegye tőletek ezt a tapasztalatot, hanem beszéljetek róla közösen!” Ezért fontosak maradnak a gyülekezetek mint a „barátságos vallási eszmecsere helyei”, ahogyan *Friedrich Schleiermacher* fogalmazta. „A liberális teológia mindig nyomatékosan hangsúlyozza, hogy az egyéni szabadságot *nem szabad összetéveszteni* sem a tetszőlegességgel, sem az egoista önmegvalósítással. Ha helyesen értelmezzük a szabadságot, akkor csak felelős és kommunikatív szabadságként lehet megélni”, mondja *Wilhelm Gräb* berlini liberális teológus. De egy „liberális gyülekezetben” mindenki egyenjogúan bemutathatja saját hitét – azzal a bizonyossággal, hogy tiszteletben fogják tartani.

Hollandiában az egyik liberális teológiájú gyülekezetben például nem régen így fejezte ki hitvallását egy új tag: „Noha nem hiszek Istenben, de a Názáreti Jézus nagyon fontos számomra.” A gyülekezet megtapsolta, és kijelentette: „Olyanként látunk szívesen, amilyen vagy.”

A liberális gyülekezetek természetesen nem hagyhatnak jóvá kritikátlanul minden meggyőződést. Visszautasítják azokat a nézeteket, amelyek megsértik az emberi jogokat. Nyitottságot követelnek a (vitázó) párbeszédre. De ha konfliktusba kerül a hivatalos egyházi tanítás és a személyes hitbeli meggyőződés, akkor a liberális teológia a személyes belátást részesíti előnyben. Ebben mutatkozik meg lázadó szelleme. Az emberi jogi nyilatkozatok hangsúlyozzák, hogy a személy méltósága „szent és sérthetetlen”. A liberális teológusok az egyes hívők személyes vallásosságára is vonatkoztatják ezt.

Az említett *Wilhelm Gräb* hangsúlyozza: „Ha a jelenkor emberei nem ismernek már magukra a régiek, vagyis az egykori keresztények életproblémáiban, például bizonyos óegyházi dogmákban, amilyen a szentháromságtan vagy a Jézus Krisztus két természetéről szóló tanítás, akkor a teológiának és az egyháznak nem kellene többé taní-

tania és prédikálnia az ezekbe a dogmákba vetett hitet."

Más szavakkal: Ha a dogmák és a tantételek már nem képesek kifejteni eredeti erejüket, tájékozódást nyújtani az életben, és összekötni az embereket az Isteni Valósággal, akkor tegyük félre őket, és bízzunk meg saját vallási tapasztalatunkban.

Ez a liberális magatartás nem „megvadult szubjektivisták" arroganciája, ahogyan a régi tanok őrzői hirdetik, hanem komolyan veszi azt a meggyőződést, hogy csupán az segíthet engem előre a hitben, amit intellektuális lelkiismeretem előtt vállalni tudok. Minden más csak valamilyen ideológia erőltetett sulykolása lenne.

Európa és Amerika nyitott társadalmaiban sok keresztény követi a liberális teológiai felfogást. Nem zavartatják magukat attól, hogy az ún. lelkipásztori újratájékozódás és a „szervezeti alkalmazkodás" idején az egyházak bürokratikus szervezetekké alakulnak, és inkább bíznak a menedzsment-tanácsadás technikáiban, mint a szellem szabadságában; önálló hívőkként a maguk útját járják. Az istentiszteleteken kívül is meg tudják tapasztalni Isten valóságát, különösen akkor, ha a liturgia rituálisan megmerevedett, és nyelvezete a középkorból származik. Isten nyelveként tudják megélni a zenét, így számos gyülekezetben régóta kedveltebb a kórus, mint a bibliakör. A különféle művészetek területén szerzett élményekről folytatott beszélgetés sprituális szempontból többet segíthet, mint egy vasárnapi prédikáció.

Azok a liberális keresztények, akik komolyan veszik saját hitüket, inkább nyílt mozgalomként értelmezik az egyház intézményét, semmint merev szervezetként. Az ember sokféle módon lehet keresztény. Aki például úgy dönt, hogy magányos vagy beteg emberek segítője lesz, de (már) nem jár templomba, az magától értetődően teljes értékű keresztény, miközben persze a liberális teológusokat egyáltalán nem érdeklik az effajta értékelések.

A liberális teológusok és a liberális teológiát követő gyülekezetek sajnos szerény szervezettségűek. A protestáns egyházakban sem egyszerű liberális teológiájú kereszténynek lenni, a római katolikus egyházban pedig csaknem lehetetlen, hogy valaki hivatalosan és nyilvánosan liberális teológiai álláspontot képviseljen. *Karl Rahner*től és „transzcendentális teológiájától" nem voltak idegenek a liberális gondolatok, például amikor ismételten hangsúlyozta, hogy a dogmákat a szubjektív hitvilág megnyilvánulásaiként kellene felfogni. De minél távolabb van valaki földrajzilag a Vatikántól, annál inkább nőnek az esélyei arra, hogy katolikusként egyúttal liberális is legyen. A latinamerikai felszabadítási teológiát és annak spiritualitását például éppenséggel lehet a liberális teológia megnyilvánulásának nevezni, mert ott elfogadják a hit szubjektív vagy regionális kifejezési formáit. Így a pap költő *Ernesto Cardenal* az 1980-as évek Nicaraguájában megengedte, hogy a solentinamei parasztok szabadon elmondják, hogyan élik meg hitüket.

A liberális teológia és a belőle fakadó spiritualitás jelentősége nőni fog. Egyszerűen azért, mert az egyházak egyre jobban bezárkóznak állítólagos örök igazságaikba, és a hitet erkölcsi, hatalmi és uralmi kérdéssé torzítják. Ezzel szemben *Wilhelm Gräb* szerint az emberek fellélegeznek, amikor azt hallják: „Már az alapvető bizalmad, az életbe vetett bizalmad is annak a jele, hogy összetartozol Istennel."

Forrás: Publik-Forum, 2013/13

„Üres kézzel állok előtted"

Ezoterikus-e a kereszténység?

ISTENT NEM LEHET DEFINIÁLNI. Ő lényegileg titok. Ebben minden keresztény megegyezik. De a különösen vallásosak nem maradnak meg sokáig e legkisebb közös nevező mellett: Aki úgy véli, hogy ő nem csupán meghívott, hanem kiválasztott is, az mégiscsak azt hiszi, hogy képes beletekinteni a titokzatos istenség mélységeibe. Mások magánkinyilatkoztatásokat kapnak, és beavatottaknak való írásokat tesznek közé. A misztikusok is – ahogyan a nevük mondja – az „elrejtett", „belső" igazságot keresik. A misztikának kétségtelenül megvan a maga jogosultsága. De lehet-e mindenkinek az ügye?

Már a korai egyházban léteztek olyan egyének és csoportok, akik és amelyek különösen megvilágosodottnak tartották magukat, és elhatárolódtak a többi kereszténytől. A vallástudomány „ezoterikusoknak" vagy az okkult, a rejtett dolgok barátainak nevezi őket. Ők „behatolnak a lényeg legbensejébe", amint szívesen mondják. *Wouter J. Hanegraaf*, „a hermetikus, ezoterikus filozófiák" professzora az amszterdami egyetemen, emlékeztet arra, hogy a nagy felekezetek mellett mindmáig léteznek régebbi ezoterikus, keresztény ihletettségű csoportok, például a *Rózsakeresztesek* vagy a látnok *Emanuel Swedenborg* egyháza. A nagy egyházakon belül is vannak olyan csoportok, amelyek úgy vélik, hogy ezoterikus bölcsességek birtokában vannak, például az *Angyali Mű* a katolikus egyházban.

Az ismeretek birtokában lévőkkel, a beavatottakkal szemben állnak a többiek, az „exoterikusok". Ők alkotják a hívők nagy tömegét. Ezek a „normál vallásosak" az elébük adott rítusokhoz és parancsokhoz igazodnak. Hűségesen, „szemrebbenés nélkül" ismételgetik az egyházak hittani formuláit. Vagyis az ezoterikusok szemében külsőséges, „lapos" vallásosságot gyakorolnak. A tudatosan exoterikusok teret engednek hitükben az értelemnek, tisztelik a történet-kritikai bibliakutatást, és olykor szkeptikusan érdeklődnek az iránt, hogy pontosan mit is élt vagy él meg egy ezoterikus „a mélyben".

Az ezoterikusok és az exoterikusok közötti vitában lényegileg arról a kérdésről van szó, hogy *milyen jelentőség illeti meg az értelmet* a kereszténységben: Feltárható-e érvekkel a keresztény hit, vagy pedig titokzatos és titkos tanításról van szó? A válasz ez lenne: Aki azt akarja, hogy a kereszténységnek legyen jövője, annak e hit exoterikus jellegét kell támogatnia. Mert a mindenki számára ismert hétköznapi nyelv használata nélkül – persze összekötve azt a teológiai gondolkodással – minden a szubjektivitás világában marad, és aztán talán hamar gyanússá válik.

Csakhogy itt az a probléma, hogy az exoterikusok sosem érezték

magukat teljesen biztosnak a dolgukban. Különben a hatalommal bíró egyházi hierarchia nem rekesztette volna ki, sőt nem irtotta volna ki újból és újból az ezoterikusokat. A korai egyház például élénken és alaposan foglalkozott az „ismerők", a gnosztikusok titkaival, és mint nem hitelesen jézusiakat elvetette őket.

Amióta egy népszerű – „New Age"-nek nevezett – ezoterikus hullám is meghatározza a kulturális légkört, az egyházak elbizonytalanodtak: megpróbálnak a New Age versenytársaként föllépni, és közben fölfedezik például „az angyalok kisugárzását". Hogy ne maradjanak le a spirituális wellness-hullámról, egyes kolostorok ezoterikus aromaterápiát vagy Bingeni Hildegard elvei szerinti egészségügyi tanácsadást kínálnak jó pénzért, olykor teljesen magától értetődően ápolják az asztrológia spirituális gyökereit, és „spirituálisan inspiráló" útmutatásokat fedeznek fel a tarotkártyában.

MINDENESETRE A MENŐ EZOTERIKUS PRAKTIKÁK ezen inkább taktikai és gazdasági érdekeltségű átvétele közben az exoterikus keresztények és teológusaik elfojtják azt a felismerést, hogy saját klasszikusan keresztény vallásosságuk szintén mindig is ezoterikus jellegű volt, és ma is az. Lássunk csak két példát a sok ezerből: „Jézus Krisztus keresztjében van az üdvösség." Avagy: „A harmadik napon történt Krisztus feltámadása." Ezek ezoterikus, vagyis belső tapasztalatokról szóló kijelentések. A kérdés az: Meg lehet-e fogalmazni ezeket az egzisztenciális tapasztalatokat exoterikusan, tehát általánosan érthető módon is?

Hiszen létezhetne olyan kereszténység is, amely az értelem alapelveihez igazodva megtisztítja az áthagyományozott ezoterikus tanításokat, és csak a lényegi belátásokhoz igazodik, például: Isten szeretet; Isten titok; Jézus mintaszerű ember... De aki ilyeneket mond, az hamar annak a gyanújába kerül, hogy heretikus, vagyis tévtanító. Ezért a modern „liberális teológia", amely ilyen tételek kidolgozásán fáradozik, sajnos peremjelenség marad. Az egyházak pedig ide-oda verődnek a jobbára érthetetlen, ezoterikus tanítás és ama feladat között, hogy általánosan érthető nyelven fogalmazzák meg ezt a tanítást. Megoldatlan probléma!

A Jézus utolsó vacsorájára emlékező ünneplésre az ősegyházban csak megkeresztelteket engedtek be, a többiek, az „érdeklődők" meghallgathatták a bibliai szövegek felolvasását és a prédikációt, de azután el kellett hagyniuk a termet. Az eucharisztia ünneplése ezoterikus rendezvény volt, akárcsak egy titkos társaságban, és csak azután vált mindenki számára hozzáférhetővé, hogy az egyház mint államvallás mindenki felé hatalommal lépett föl. Az ezoterikus nyelvezet azonban megmaradt.

Egyes kora keresztény teológusok is előnyben részesítették a „beavatottak" felé fordulást. Jeruzsálemi Cirill egyházatya (313-386) lelkére kötötte a gyülekezetének, hogy ne beszéljenek nyíltan, azaz exoterikusan minden témáról. A Szentháromságról ne folyjék nyílt vita, „nehogy a tudatlan pogányok nevessenek rajta", ahogyan a teológus Alexandriai Atanáz (295-373) hangsúlyozta. A téma botránkoztatónak tűnt.

A názáreti Jézus nem ismert ennyi félelmet: ama példabeszédeiben, amelyek nagy valószínűséggel hitelesek, feltűnő az exoterikus, általánosan érthető nyelvezet. Jézus *általánosan érthetően* akarta megélni és hirdetni a zsidók között a maga Istenről szerzett tapasztalatát – ennek egyénileg és politikailag kényelmetlen következményeivel együtt. Kereszthalála a bizonyítéka annak, hogy igen jól érthetően beszélt, és így magára vonta a tradicionalisták és a hatalmasok gyűlöletét!

Jézus egyszerű, általánosan érthető és ezért politikailag hatékony nyelvezete mindmáig tovább él azon keresztények körében, például Dél-Amerikában, akik az Isten által is jóváhagyott emberi jogok üzeneteként védelmezik az evangéliumot. Az olyan püspökök, mint a néhai *Oscar Romero*, *Helder Camara* vagy a még élő *Erwin Kräutler* nem ezoterikus, titkos üzenetet hirdettek és hirdetnek, hanem általánosan emberi, érvelő evangéliumot.

De az egyházak vallási életében változatlanul az ezoterikus tartalmak és gyakorlatok a meghatározóak. Csak így lehet megérteni azoknak a „szent helyeknek" a hivatalos támogatását, ahol állítólag megjelent Mária, az Istenanya – vagy az ősrégi, ereklyéknek nevezett csontmaradványok kultuszát. A (nyilvános) istentiszteleteken még ma is olyan énekeket énekelnek, amelyeknek a tartalma csak tősgyökeres ezoterikusok számára tárul föl.

A KERESZTÉNY ISTENTISZTELETEKEN mindmáig összességében a titkos ezoterikus nyelvezet uralkodik. Vajon ki érti meg a hivatalos Hitvallásnak azt a mondatát a Logosznak nevezett názáreti Jézusról, hogy „(az Atyától) született, de nem teremtmény"? Az elmondás pillanatában ki érti, hogy a meghalt Jézus „leszállott a holtak országába"? A Római Katekizmusban kifejeződő hivatalos teológia tele van olyan ezoterikus meggyőződésekkel, amelyek gyakran nem állják ki a történet-kritikai vizsgálat próbáját. A nők papságának elutasítása („az Úr csak férfiakat hívott meg apostolai közé") a legvilágosabb megnyilvánulása annak az ezoterikus bibliamagyarázatnak, amelyet a hatalom megtartásának eszközéül használnak. A titkos ezoterikus tanok a hatalom legjobb támaszai lehetnek, az egyházi vezetés sokszor ezért rekeszti ki azokat a teológusokat, akik megkísérlik a keresztény üzenetet exoterikus nyelvre, azaz általánosan érthető fogalmakra és képekre lefordítani. Így például *Hans Küng* terjedelmes életműve, bár személyes hitének talaján áll, mégis messzemenően exoterikus, vagyis bárki számára hozzáférhetően van megfogalmazva. Küng műve azonban még mindig nagyon kényesnek számít Rómában.

Az egyik központi kérdés ezért így hangzik: Hogyan lehet általánosan érthető nyelven, mégis nagyon bensőséges, tehát „ezoterikus" érzelmeket felébreszteni? Ezen a feladaton túlságosan kevés teológus munkálkodik. A holland költőnek és teológusnak, *Huub Oosterhuis*nak sikerült ez az összekapcsolás. Sok szép énekében a hétköznapi nyelvet ápolja, de éppen ezáltal képes mély vallási bensőségességet ébreszteni a modern emberben. Elmélkedjük csak át egyszer *Üres kézzel állok előtted, Uram* című énekét!

Tehát az exoterikus ember is képes a maga spiritualitásával elérni, és nyílt, érvelő párbeszédbe vonni a kereső, kérdező, kétségbeesett embereket. Csak az fogja kiszabadítani az egyházakat az „örök tegnapiak" rejtett zugából, illetve egy szűk, érthetetlen világba zártságból, ha bátran, azaz általánosan követhetően, és ezért bírálhatóan is fogják elmondani a keresztény üzenetet.

Forrás: Publik-Forum, 2014/21

Jézus „csodái”

I. rész

Bevezetés

A csodaelbeszélések olyan szilárd részei az evangéliumoknak, hogy lehetetlenség tudomást nem venni róluk. Más kérdés, hogyan kell értelmezni őket. Mielőtt a részletekbe mennénk, érdemes rögzíteni néhány alapelvet.

Senki sem mondhatja meg, mire *képes* Isten, és mire nem, és egy-egy konkrét esetben még azt sem, mit *akar* Isten, és mit nem. Ezért *elvileg* az sem zárható ki, hogy Isten képes „a természet törvényeit felfüggesztő” „csodákat” végbevinni, s ugyanígy az ő követei is. A magam részéről azonban *gyakorlatilag* kizárom ezt a lehetőséget, egyrészt mert ellentétben állna Isten *egyetemes* (nem személyválogató, nem kivételező, nem önkényes) szeretetével, másrészt mert *varázslóvá fokozná le* a Teremtőt.

Jézusra vonatkoztatva teljesen anakronisztikus „a természet törvényeinek felfüggesztéséről” beszélni, ugyanis az ő korában még ismeretlen elgondolás volt ez, és csodán egyszerűen a ritka, rendkívüli, látványos, „hihetetlen” és „elképzelhetetlen” jelenségeket értették.

Jézus kétségtelenül végbevitt karizmatikus gyógyításokat (bár lehet, hogy helyesebb lenne így fogalmazni: Jézus hatására kétségtelenül történtek csodálatos gyógyulások), de kategorikusan elvetette, hogy „csodajelekkel”, Isten látványos beavatkozásával *igazolja* önmagát vagy küldetését (ld. Mk 8,11-13; „mellesleg” ezzel Izrael egész vallásos történelem-értelmezését tagadta meg).

Annál elgondolkodtatóbb, hogy Jézus határozott elutasítása ellenére már az evangélisták is „nagyüzemileg” használják a „csodabizonyítékokat”, s a katolikus egyház is mindmáig legalább két „bizonyító csodát” követel a szentté avatáshoz.

Az alábbiakban sorra veszem a legfontosabb „csodabeszámolókat”, és megpróbálom a fentiek szellemében értelmezni őket. Kézenfekvő három csoportba sorolni ezeket az elbeszéléseket: gyógyítások, természeti csodák, halottfeltámasztások.

I. Gyógyítások

Viszonylag könnyen értelmezhetnénk az evangéliumok gyógyítási beszámolóit, ha a) jobban ismernénk azok eredeti tartalmát és hátterét, b) az evangélisták nem fújták volna fel őket látványos csodákká, s az elbeszéléseket nem töltötték volna fel saját teológiai nézeteikkel, c) nem szoktuk volna meg, hogy eleve csodaleírásokat lássunk bennük (beléjük látva azt is, ami nincs is ott, például a „távgyógyítást”). Mindezek ellenére a következő magyarázatokat kísérelhetjük meg a lélektan, ill. a mélylélektan segítségével.

1. Kapcsolati betegségek

Meglepő módon három történet is tartozik ebbe a kategóriába: Jairus lányának (Mk 5,21-24.35-43), a szír-föníciai asszony lányának (Mk 7,24-30) és az epilepsziás fiúnak (Mk 9,14-29) a gyógyulása.

a) *Jairus lányának* meggyógyítását a halottfeltámasztások közé szokás sorolni, de ez tévedés, mert az eredeti gyógyítási történetből ténylegesen csak Lukács és Máté csinált halottfeltámasztási történetet, nyelvtani módosításokkal, ill. betoldásokkal megváltoztatva Márk szövegét (Lk 8,40-42.49-56; Mt 9,18-19.23-26). Márknál csak azt olvassuk, hogy a kislány „a végét járja”, a hírvivők jelentését pedig, hogy már meghalt, nem kell készpénznek vennünk: abból, hogy a gyermek mozdulatlanságát halálával magyarázták, nem következik kényszerítően, hogy az halott is volt.

Az evangéliumi gyógyítások beszámolóiban szinte mindig központi jelentőségűek a „családi adatok”, mert ezek kínálják a hátteret az adott betegség létrejöttének és gyógyulásának megértéséhez is, noha ezek az adatok természetesen csak utalásszerűek, hiszen a csodabeszámolókban mindig csak sűrítményeit olvashatjuk annak, ami alapmagatartásként meghatározza a szereplők hétköznapjait, többnyire hosszú éveken át.

Ebben a történetben két árulkodó adat is van: az egyik az, hogy Jairus a „leánykájának” nevezi a gyereket, a másik pedig az, hogy a végén kiderül: ez a „leányka” 12 éves, vagyis (az akkori viszonyok között) a felnőttkor küszöbén áll, eladósorban, házasodási korban van. Az apa azonban (feltehetően az anyával együtt) még mindig az *ő* „leánykájaként” kezeli, aminek következtében ez az éppen hogy már *nem* kislány nem tudja, hogyan éljen tovább *érett nőként:* gyerek már nem akar, felnőtt nő még nem tud vagy nem mer lenni – és ezért szinte holtan fekszik a kamrájában. Ez orvosilag könnyen magyarázható: kilátástalan helyzetekben gyakran működésbe lép a természetnek ez a védekező mechanizmusa: a X. agyideg, az ún. bolygóideg a test megmerevedését idézi elő. Nem ritka jelenség ez: a szülők „felelős” „gondoskodása” és minden veszélyt kizárni akaró aggodalmaskodása olyannyira bura alá helyezi a gyereket, hogy az „megfullad alatta”, esetleg szó szerint is.

Jézus alighanem finom érzékkel átlátta ezt a helyzetet, így aztán érthető, hogy nem azt teszi, amire az apa kérte („tegye rá a kezét a leánykára”), hanem „megragadja” a gyermek kezét, és cselekvésre szólítja fel, szokásos fordításban így: „Kislány, ébredj föl!” Ezt azonban egyszerűen (de szabályosan!) így is lehet fordítani: „Kelj föl!” – mintha csak azt mondaná: „Vállald csak bátran a »felkelést«, a lázadást, hogy a saját lábadra állj, és a saját utadat járd – megvan hozzá a korod!” És „a kislány rögtön fölkelt, és föl-alá járkált”.

b) *A szír-föníciai asszony lányának* történetében kézenfekvő, hogy a kislány betegségének és gyógyulásának forrása egyaránt az anyja. A szülők, különösen az anyák aggodalmaskodása, ezerféle szorongása ugyanis („Ne menj ki az utcára, kislányom, baj érhet!” – „Miért nem eszel, kislányom? Csak nem vagy beteg?” – „Hogy viselkedhetsz így, kislányom? Milyen felnőtt/feleség/anya lesz belőled?”), többnyire a „kötelesség- és felelősségtudat” gyönyörű köntösébe öltözve, könnyen valamiféle „démonná” sűrűsödik, mai nyelven szólva „átragad a gyerekekre”: olyan gondolatokat, érzelmeket, magatartásformákat vált ki belőlük (például teljes önállótlanságot, masszív dacot, lázadást, kétségbeesést, egyetemes életfélelmet), amelyek valósággal „megszállottá teszik”, őrületbe kergetik őket. Majd bezárul az ördögi kör: a szülők pánikba esnek, s már csak emiatt is mindent rosszul csinálnak. Minél nagyobb „felelősséget” éreznek,

annál rosszabb lesz aztán gyermekük sorsa.

Joggal feltételezhetünk itt is ilyesmit, hiszen úgy tűnik, az asszonynak nincs férje, s ezért úgy érezheti, hogy „minden felelősség az ő vállát nyomja”. Jézus „kelletlenségéből” („azt akarta, hogy senki se tudja meg ottlétét”) megérthette, hogy még „egy ilyen nagy ember” „felelősségének” is vannak határai, hogy a „felelősségtudat” nem lehet a szorongás, a zsarnokság és a megfélemlítés menlevele. *Ez a felismerés*, továbbá Jézus gyógyító erejébe vetett *feltétlen bizalma* (vö. Mt 15,28) *és Jézus „karizmatikus kisugárzása”*, nyugalma és megnyugtató szavai gyökeres fordulatot hozhattak létre *őbenne* – és *ezáltal* a lányában is. Látva pedig az asszonyban bekövetkezett változást, Jézus nyugodtan kijelenthette: „Lányodból kiment a démon.” (Nem kell a mélylélektan szakértőjének lenni ahhoz, hogy tudhassuk: az effajta belső fordulatok kisugárzása nem ismer tér- és időbeli korlátokat, de a mélylélektan is igazolja, hogy a démonia állapotának megszűnésére jellemző ez a fajta hirtelenség, pillanatszerűség.)

c) *Az epilepsziás fiú* esetében könnyű dolgunk van a betegség mibenlétének megítélésében, hiszen Márk nemcsak hatásosan, hanem nagyon pontosan is írja le a (hisztero-) *epilepsziát* (18.22.26-27. v.), a kor szokásának és lehetőségeinek megfelelően természetesen démonisztikus értelmezésben. Orvosilélektani szempontból azonban az epilepszia egyáltalán nem valamiféle „ördög” tobzódásának eredménye, hanem nagyon is földi gyökerei vannak, nevezetesen annak az embernek egyébként valóban „ördögi” nyomorúságai, aki puszta félelemből, szorongásból nem meri megélni saját életét.

Ahogyan Jairust vagy a szírföníciai asszonyt sem tekinthetjük csupán gyermeke „képviselőjének”, hanem megbetegedése és gyógyulása kulcsának is kell tartanunk, ugyanúgy ennek a fiúnak az apját is. Ebben a szellemben az alábbi magyarázatot adhatjuk a fiú epilepsziájának kialakulására és gyógyulására:

Legvégső gyökerét *az apa* beállítottságának és magatartásának hasadtságában, *kettősségében* találhatjuk meg, hiszen a betegség már „gyerekkora óta” kínozza a fiút; ez a kettősség lehet az *ödipuszi konfliktusok* bizonyos fajtája, amely hol jóindulatú gondoskodást, hol kétségbeesett elutasítást vált ki az apából (az ehhez tartozó érzelmi kettősségekkel együtt: hol felelősségérzet, hol gyűlölet lobog benne), továbbá ebből fakadóan vagy ettől függetlenül a *„kettős kötés”* problematikája, vagyis amikor a szóbeli és a magatartásbeli megnyilvánulások ellentmondásban vannak egymással (például az apa a maga jóakaratáról beszél fiának, amikor ténylegesen elutasítás van benne), de a 22-23. versből következtetve lehet az apa *vallásosságának* kettőssége is: bízik is Istenben (ill. képviselőjében, Jézusban), meg nem is, segítséget is vár Istentől, ugyanakkor rá is hárítja fia betegségének teljes felelősségét: „démoni” befolyás következményének, azaz kortársai véleményét osztva „Isten ostorának”, csapásának tartja azt.

A fiú erre az apai alapmagatartásra reagál: egyrészt közvetlenül, azzal, hogy *utánozza* az apa pszichikai kettősségét, másrészt közvetve, azzal, hogy (a saját kettősségével, hasadtságával) *megbünteti* apját annak pszichikai (és ennek folytán viselkedésbeli) kettősségéért. (Ugyanezt a kettős reakciót világosan meg lehet figyelni alkoholista szülők gyerekeinek viselkedésében...) Ezt a büntetést, ezt a lázadást azonban nem éli ki nyíltan, hanem *elfojtja* apjával szembeni agresszív impulzusait (ahogyan különben az apa is ugyanezt teszi a maga részéről), vagyis amíg tudja, feltartóztatja apjával szembeni haragját és dühét, amikor pedig már nem tudja, reflexszerűen önmaga ellen irányítja, mintegy villámhárítójává válva saját feltorlódott érzelmeinek és indulatainak: ezeknek a levezetődése maga az epilepsziás roham. (Utána teljesen normálisnak tűnik, amíg érzelmei és indulatai ismét fel nem halmozódnak a kritikus határig...)

A fiúnak ez a kettős viselkedése (normális szakaszok – epilepsziás rohamok) persze csak tovább erősíti az apa pszichikai és magatartásbeli kettősségét, az pedig még tovább a fiúét: Valódi ördögi kör! Ennek az ördögi körnek a *megtörése* következik be, amikor – a *Jézusból* sugárzó, Isten iránti feltétlen bizalom hatására – *az apa* magatartásában változás áll be: Felkiáltása, „Szeretnék bízni! Segíts nekem bizalmatlanságomban”, annak a jele, hogy *kilép* a kétségbeesett siránkozás (és a leplezett agresszió) alapállásából! Tehát azt mondhatjuk: akárcsak a szír-

föníciai asszony esetében, itt is a szülő gyógyulása indítja el a gyermek gyógyulását.

De hogy véletlenül se kicsinyeljük le Jézus szerepét, figyeljünk föl még egy mozzanatra: Jézus felindultan utasítja vissza az apa feltételezését, miszerint ő talán képes olyasmire, amire mások nem (22. v.), majd *rámutat* arra, hogy nem a különleges képességről, az emberi erőről van szó, hanem kizárólag az Istenbe (a tulajdonképpeni gyógyítóba) vetett bizalomról (23. v.): aki feltétel nélkül rábízza magát, és ezzel eltakarítja az útból a lelki akadályokat, például a kétkedést, a félelmet, a görcsös erőlködést stb., az lehetővé teszi, hogy *a Teremtő életereje* kifejtse benne gyógyító hatását. Mindössze ennyi a „titok”, ebben áll Jézus, a nagy gyógyító „módszere”. (Szavaiban talán ott van az is, hogy *minden* követőjének úgy kellene bíznia Istenben, ahogyan ő bízott, és ezért *minden* követőjének ugyanúgy kellene tudnia gyógyítani is, ahogyan ő tudott – vö. Mk 3,15; Lk 9,2; Mt 10,1.8.)

2. Szerepzavar okozta betegség

A tizenkét éve vérfolyásban szenvedő asszony (Mk 5,25-34) betegsége valamilyen menstruációs zavar lehetett, amely mögött a szexualitással, egyáltalán *a női szereppel* szembeni elutasító-depresszív beállítódást kell feltételeznünk. Nem nehéz elképzelni, hogy ez az asszony mindent, ami „azzal” összefügg, piszkosnak és/vagy bűnösnek, de legalábbis károsodásnak és megszégyenülésnek élt meg, valóban mint valami „elvérzést”, mintha az asszonyi lét személyisége elfolyását, önmaga elvesztegetését, lényegének örökös feláldozását jelentené, és így alapérzése az lehetett, hogy az élet nem más, mint veszteségek feltartóztathatatlan folyama, a legcsekélyebb értelem és haszon nélkül, vagy egyszerűbben fogalmazva: az élet azt jelenti, hogy örökösen csak adnia kell, hogy fel- és kihasználják, és nem kap semmit. Ez az életérzés fejeződhetett ki betegségében. Ehhez társul, hogy a kor zsidó társadalmában a rendes és a rendkívüli menstruáció egyaránt „tisztátalanná” teszi a nőt, vagyis gyakorlatilag kiközösíti a társadalomból, sőt „tisztátalanná” teszi azt is, aki őt vagy az általa használt holmikat megérinti.

Banális bölcsesség: végső soron egyetlen valami képes valóban meggyógyítani az embert – a szeretet; az a viszony, amelyben nem számít a méltóság vagy a méltatlanság, a teljesítmény vagy az érdem, a tisztaság vagy a tisztátalanság kérdése, hanem csak a kinyújtott kéz, amelynek nem kell visszautasítástól tartania, egy egyszerű érintés, amely legbensejében kapcsol össze két embert, mintha áramkör zárulna, amelyen keresztül gyógyító energia áramlik.

Jézus minden más gyógyításának mintája, „paradigmája” lehet az itteni: Nem titokzatos, „természetfeletti” vagy mágikus erővel gyógyít, hanem Isten feltétlen szeretetének közvetítésével – ami aztán gyógyhatást vált ki, ha a beteg (vagy hozzátartozói) részéről megfelelő bizalommal találkozik. Márpedig ez a bizalom – még ha babonás formában is, de – megvolt ebben az asszonyban, és Jézust megérintő gesztusa közvetítette számára Isten gyógyító erejét.

3. Vakok látnak

a) *A betszaidai vak meggyógyítása* (Mk 8,22-26). – Az eddig mondottak szellemében ezt így értelmezhetjük: *Pszichoszomatikus* eredetű vakságról, ill. annak (az Isten jóságába, ill. Jézusba vetett bizalom erejéből fakadó!) pszichoszomatikus gyógyításáról van szó; lehetséges ugyanis, hogy aki nem képes/akarja látni a számára elviselhetetlen valóságot, az a szó szoros értelmében fizikailag is megvakul (mint ahogy más félelmek a szó szoros értelmében megbénítják, mozgásképtelenné teszik az embert: ez a „betegségbe menekülés”, szaknyelven a „betegségnyereség” közismert jelensége); a biztonságot, elrejtettséget, elfogadást sugárzó gesztusok viszont (kézen fogás, elkülönítés a tömegből, kézrátétel, nyállal megkenés) képesek a vaksághoz vezető „görcs” feloldása révén magát a vakságot is megszüntetni.

De nehogy egyoldalúsággal vádolhasson valaki, jelzem, hogy ennek a csodaelbeszélésnek legalább három másik magyarázata is lehetséges:

Jézus nagyságának kiemelésére, ill. fokozására egy abban a korban közismert *hellenista csodamotívumot* alkalmaztak Jézusra: Jézus az Aszklépioszt vagy Szerapiszt felülmúló *theiosz anér* (= isteni férfi), aki amazoknál is nagyobb erővel „tesz látóvá vakokat”, és „lecsendesíti a vihart” vagy „a vízen jár” hatalmának bizonyítására.

A vak meggyógyítását *jelképes* elbeszélésként is fel lehet fogni: annak jelképeként, hogy Jézus szellemi értelemben tette „látóvá”, az igazságot vagy a helyes utat felismerővé azokat, akik „a sötétségben és a halál árnyékában laktak” (Lk 1,79; Mt 4,16) – mint ahogy „a vizet borrá változtatni” kifejezés is azt jelentette abban a korban, hogy „bűnösöket megtéríteni” (vö. Jn 2,9). E mellett az értelmezés mellett szólhat, hogy e vak meggyógyításának története közvetlenül a „Kicsoda Jézus?” (8,27-30.31-33) problematikát tárgyaló szakaszt előzi meg, ill. az evangéliumnak a 8,27-tel kezdődő „új fejezetét” szintén egy vak, Bartimeusz meggyógyításának története zárja majd le (10,46-52).

Végül feltételezhető, hogy Jézus – más nagy gyógyítókhoz hasonlóan – bánni tudott az átlagember számára ismeretlen *különleges erőkkel*, amelyek „a természet törvényeinek” keretén belül mozognak ugyan, rejtettségük és nagyságuk miatt azonban mégis rendkívüliek.

b) *A jerikói vak meggyógyítása* (Mk 10,46-52). – Az alább következő magyarázat jobb megértése érdekében érdemes előrebocsátani a következőket:

Számos *hétköznapi* példán meg lehet figyelni a szorongás és a bizalmatlanság („hitetlenség”), illetve a látás elvesztése közötti összefüggést. 1) Ha valaki előtt olyan feladat áll, amit voltaképpen nem akar elvégezni, de azt hiszi, hogy mégis el kell végeznie, akkor ettől az ellentmondástól hirtelen heves fejfájás („migrén”) tör rá, (egyéb tünetek mellett) szúrni kezd a szeme, s végül csak egy megoldás marad, nevezetesen el kell sötétítenie a szobát, le kell feküdnie és *be kell csuknia a szemét:* Amit látni sem bírt, de nem engedte meg magának, hogy ne lássa, (a feladat) végül rákényszeríti, hogy valóban órákra becsukja a szemét, azaz *átmenetileg* ne lásson. 2) Az *„elviselhetetlen látvány”* sokkal tovább is tarthat és súlyosabb is lehet. Szemorvosok nemegyszer találkoznak jelentős és „megmagyarázhatatlan” látásromlással; ezek hátterében gyakran drámai okok húzódnak meg: súlyos szerencsétlenség, nyomasztó foglalkozásbeli

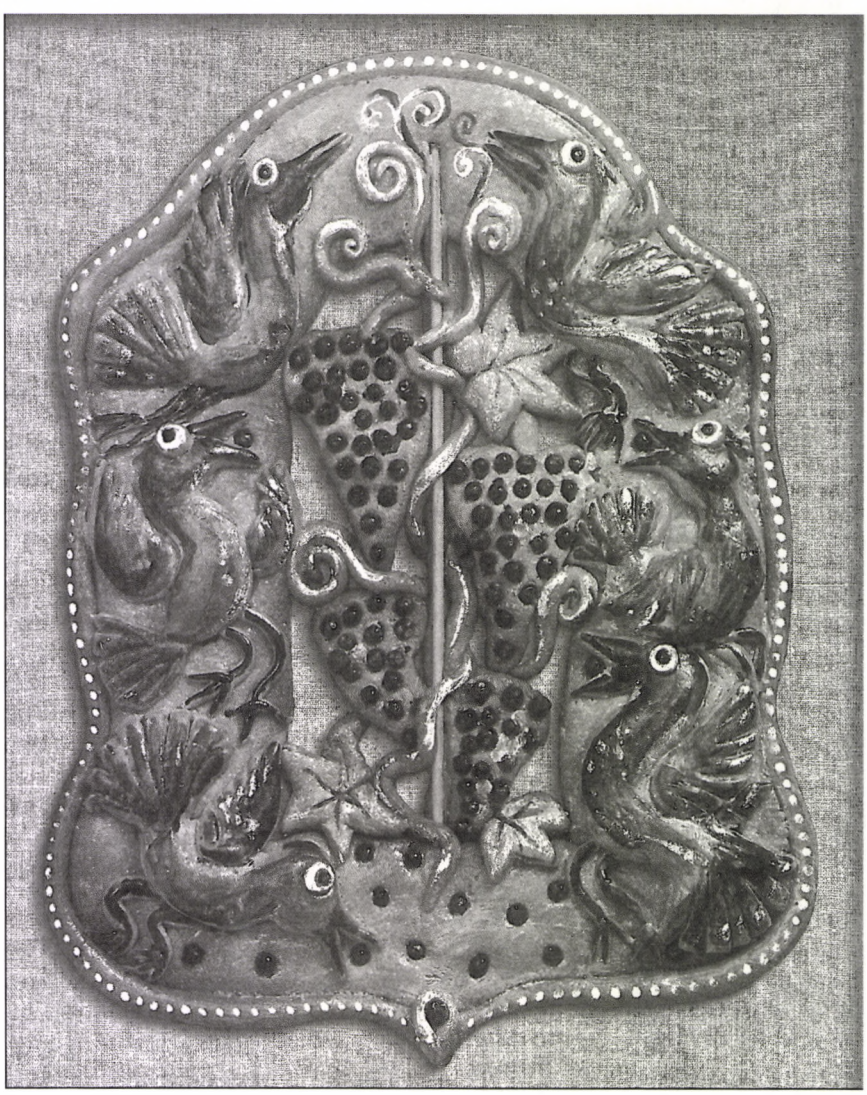
kudarcok, hozzátartozók gyógyíthatatlan betegsége – olyasmi, amin nem lehet változtatni, mégsem képes „végignézni”, „elnézni” az ember. A nyelv árulkodó: a szomorúságtól „elhomályosul/elsötétül előttünk a világ”, a bajban „kilátástalanság nehezedik a szemünkre”. Magyarul: Amit „látni sem bírunk”, mégis együtt kell élnünk vele, egy napon rákényszerít(het) minket, hogy valóban ne legyünk már *képesek* látni.

Lássuk ezután a gyógyítás lehetséges értelmezését! E történet legfeltűnőbb mozzanata az a konfliktus, amelyet Bartimeusz segélykiáltása vált ki egész környezetében (48. v.: „Sokan keményen rászóltak...”), ezért arra következtethetünk, hogy vaksága elsődlegesen *a segélykiáltás és a visszautasítás* problémájával függ össze. Azt vetik szemére, hogy kiáltozásával tönkreteszi a „közrendet”, és azt éreztetik vele, hogy ne tartsa magát olyan fontosnak, hogy zavarhatja „a Messiás” diadalmenetét; maradjon csak meg eddig játszott szerepében, a peremre szorított, jelentéktelen, passzívan függő és rászoruló élet szerepében; ne higgye, hogy éppen neki, a koldusnak van joga „a Messiás” szeme elé kerülni (vö. 47. v.: „ahogy meghallotta, hogy a názáreti Jézus az...”). Más szavakkal: Nincs joga, hogy *ő maga* jelentkezzék szólásra; azt kell gondolnia magáról, hogy *saját* vágyaival csak terhére lehet másoknak; csak addig számít valamennyire, amíg mindenkinek megengedi, hogy részvéttel nézzen le rá (avagy részvéttel lenézze őt).

Ha pedig életének *tipikus* mozzanatát fedezzük fel ebben az egyszeri jelenetben, akkor máris felfedezhetjük az *összefüggést* Bartimeusz *jelentéktelenség-érzése* és *megvakulása* között: Az ember egyszer csak szó szerint *nem képes* többé *látni* a világot, ha folyton abba ütközik bele, milyen szemrehányóan és fölényesen néznek a szemébe a többiek; ez elől krónikusan be kell zárnia a szemét. Vagyis Bartimeusz vakságában *egyrészt* jelentéktelenség-érzése miatti állandó *szégyene* fejeződik ki: folyton le kell csuknia a szemét mások tekintete előtt, le kell merülnie a homályba az idegenek metsző leleplezésétől való félelmében. (Jól illik ebbe a betegségképbe, hogy Bartimeusznak még saját neve sincs, ez ugyanis nem tulajdonnév, hanem csak azt jelenti, hogy „Timeusz fia”; ha valakit így szólítanak meg, az olyan érzést kelt benne, mintha csak szüleinek szófogadó függeléke lenne, nem pedig önálló lény). Vaksága azonban *másrészt* és főképpen az *engedelmesség* egyik formája: ez a fajta megvakulás ugyanis azt jelenti, hogy az ember végérvényesen elfogadja a környezete által számára kirótt, lesújtó szereposztást, mások mindenhatóságát, illetve saját tehetetlenségének teljességét, másképpen, a mások szemébe nézés *morális képtelensége* a vakságban *fizikai ténnyé* szilárdul: amit korábban *nem* volt *szabad* tennie, arra most már fizikailag *nem képes*. Hétköznapian szólva: belemenekült a vakság betegségébe. (Ez egyébként kettős „nyereséggel” jár számára: egyfelől megszabadul a többiek lenéző tekintetétől, másfelől azok részvétükkel és alamizsnájukkal jutalmazzák behódolását.)

Az első csodálatos mozzanat, a gyógyulás „első fele”: *Bartimeusz*, aki eddig alkalmazkodott és tartotta a száját, most, amikor – valószínűleg életében először – esélyt lát arra, hogy kiszabaduljon vakságának gettójából, amikor az a férfi jön, akit sokan a Messiásnak tartanak, meg meri tenni, hogy áttöri az *idegen* útmutatások korlátját, és a szenvedés határtalan energiájával *saját* önállóságáért, *saját* szemeinek visszszakapásáért küzd feltartóztathatatlanul; a többiek még most is akadályozzák, de ő *bízik* abban, hogy ez az egy, ez a „Messiás” éppen abban fogja megmutatni nagyságát, hogy nem alázza meg őt, a koldust, mint mindenki más, hanem szeme elé engedi őt, és visszaadja neki (jelentéktelenségét megszüntető) méltóságát – és ezzel a saját arcát, a látását is.

A második csodálatos mozzanat, a gyógyulás „másik fele”: *Jézus* nem hagyja figyelmen kívül a tömegből jövő segélykiáltást, hanem megáll, és magához hívatja a beteget; számára ez az egyetlen segélykiáltás fontosabb, mint ezer hozsan-

na-kiáltás (vö. Mk 11,9-10); szolgálatban megmutatkozó nagysága itt abból világlik ki, hogy az útszéli koldust komolyabban veszi, mint a „messiási méltóságát” ünneplők és megvallók tömegét, egyetlen szenvedő ember többet jelent neki, mint a tapsoló hitvallók sokasága (a nagy – és egyébként is téves – „hitvallások” nem érnek fel hozzá, vö. Lk 6,46)!

Van azonban még egy fontos eleme az elbeszélésnek: Jézus csaknem kínosan kerüli, hogy saját nagyságát demonstrálja ebben a gyógyításban, csak a koldus Bartimeusz nagysága érdekli; számára az a fontos, hogy *ő* mondja ki *maga-magától*, mit szeretne (mert ha megint csupán *engedelmeskedne* a többiek felszólításának – „Bátorság! Állj föl! Hív téged!” –, sosem nyerné vissza szeme világát); „nehézkes”, „időhúzó” kérdésével – „Mit akarsz? Mit tegyek veled?” – Jézus azt akarja elérni, hogy Bartimeusz *maga* fogalmazza meg, mire vágyik a legjobban, nyilvánosan vállalja a *maga* ügyét (vö. Jn 5,6!), és ezzel végérvényesen legyőzze félelmét attól, hogy esetleg túl sokat kíván, vagy megintcsak terhére lesz másoknak.

4. Bénák járnak

a) Az egyik elbeszélésben (Mk 2,1-12) hordágyon visznek egy bénát Jézushoz. A szövegben nincs konkrét támpontunk a bénultság okát illetően, de Jézus első mondata – *„Gyermekem, Isten megbocsátja bűneidet!”* – reális feltételezésekre ad alapot. Akkoriban ugyanis úgy gondolták – manapság talán nem? –, hogy a betegség Isten büntetése az illető, vagy elődei (nyilvánvaló vagy titkos) bűneiért (vö. Jn 9,2!). Úgy tűnik, Jézus jó érzékkel megérezte a beteg szorongását (valamely elhallgatott bűne miatt?), amely fizikailag is megbénította. Kijelentése azt jelenti: „Betegségednek semmi köze a bűneidhez: Isten nem fizet betegséggel a bűnökért, hanem megbocsátja a bűnöket, mégpedig ingyen!” Ez a megnyugtató és felszabadító kijelentés – párosulva a Jézusból sugárzó jósággal, illetve a beteg és az őt szállítók bizalmával (5. v.) – minden további nélkül megszüntethette a beteg Istentől való félelmét, és így bénult tagjainak görcsét is, látványos „csoda” nélkül is. Könnyedén beláthatja ezt bárki, akinek mondanak valamit az olyan kijelentések, mint például az, hogy „mozdulni sem tudtam a félelemtől”.

b) A másik történetben (Mk 3,1-6) egy béna kezű emberről van szó. Két értelmezést is megkísérelhetünk.

Az első orvosi-lélektani jellegű: A mozgásszervi zavarok megértéséhez tudnunk kell, hogy a legtöbb mozgás tanult, majd messzemenően mechanizálódott folyamat, a mozgást szolgáló szervek bénultsága, azaz öntudatlan gátoltsága pedig sok esetben „hisztérikus” tünet, a lelki szétesés következménye. A béna kéz azt jelezheti, hogy az illető képtelen az életét „a saját kezébe venni”. Talán ezért is állítja ki Jézus középre a beteget, ti. hogy egyszer végre a középpontban lássa magát, ne pedig a peremen, és ezért van az is, hogy a beteg csak törvényszegés révén (szombati gyógyítás) nyeri vissza mozgási szabadságát.

A másodikra egy nyelvtani mozzanat ad alapot. Ha szó szerint fordítjuk az esetleírást, ezt kapjuk: „Volt ott egy ember, aki béna kezet birtokolt”. Mivel a görög *ekhein* = „birtokolni” ige azonos súllyal azt is jelenti, hogy „tartani”, a kifejezés úgy is fordítható: „egy ember, aki bénán tartotta a kezét”. Ennek alapján azt gondolhatjuk, hogy a farizeusok csapdát állítottak Jézusnak, hogy ha szombati gyógyításon kapják, akkor vádat emeljenek ellene (ahogy az utóbbi mozzanatot a 2. v. tartalmazza is): rávettek valakit, tartsa úgy a kezét, mintha béna lenne, aztán figyelték Jézust, meggyógyítja-e szombaton. Jézus azonban átlát a szitán, s a „béna kezű” emberhez intézett felszólítása – *„Nyújtsd ki a kezedet!”* – ebben az esetben azt jelenti: „Hagyd abba a színészkedést!”, és semmi titokzatos nincs abban, ha rögtön rendbe jön a keze...

5. Leprások megtisztulnak

Mindjárt Márk evangéliumának elején (1,40-45) olvashatunk arról, hogy egy leprás ment Jézushoz, és kérte, tisztítsa meg őt. Gyógyulásának megértéséhez emlékezetünkbe kell idéznünk a következőket: Akkoriban nemcsak a ma is ismert betegséget nevezték leprának, hanem más bőrbetegségeket is; a leprások kultikusan tisztátalanoknak számítottak mint olyan emberek, akiket Isten ezzel a betegséggel büntetett, és kitaszították őket a társadalomból (a fertőzés veszélye miatt is); a leprásokat senkinek sem volt szabad megérintenie; ha valaki mégis megtette, maga is tisztátalannak, vagyis az istentiszteletből és a társadalomból kizártnak számított.

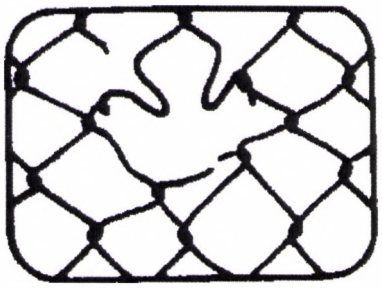
Jézus nem közönséges (karizmatikus) erejét feltételezve, ez a gyógyulás is minden további nélkül magyarázható pszichoszomatikus folyamatokkal. A bőr ugyanis az a szervünk, amelyik (egyéb feladatai mellett) a gyengédséget és a durvaságot érzékeli, és a leggyorsabban reagál – elpirulással, elsápadással, lúdbőrzéssel... – az olyan lelki rezdülésekre, mint például az öröm, az izgalom vagy a rémület. Nem nehéz átélni, mekkora öröm és izgalom tölthette el a leprást, amikor Jézus – fittyet hányva a vallási előírásoknak és a társadalmi gyakorlatnak, saját kiközösítését is kockáztatva – gyengéden megérintette őt... Ezért nemcsak a gyógyulás tényében, hanem még abban sem kell túlzást látnunk, hogy „azon nyomban” megtisztult.

6. Összegzés

Az evangéliumok még más gyógyítási történeteket is elbeszélnek – például a kafarnaumi százados szolgájának (Mt 8,5-13) vagy a 18 éve meggörnyedt asszonynak (Lk 13,10-13) a meggyógyítását/meggyógyulását, ezeket azonban a fentiek alapján már könnyen értelmezheti bárki.

Összefoglalásként a következőket állapíthatjuk meg: Az evangéliumi gyógyítási beszámolók részletei a legritkább esetben önkényesek és véletlenek, sokkal inkább jellemzőek és szükségszerűek, vagyis az egyedi(nek tűnő) vonásokban többnyire egy megbetegedett emberi élet tipikus mozzanatai sűrűsödnek össze. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy a gyógyítás folyamata szinte mindig az illető betegség diagnózisát és létrejöttének folyamatát is tartalmazza sűrített formában, ezért a gyógyítás módjából vissza lehet következtetni a betegséget kiváltó konfliktusra. Ez azonban azt is jelenti, hogy a Jézus által gyakorolt módon nem lehet bármely tetszőleges betegséget meggyógyítani, csak azokat, amelyek valamiképpen az emberi lélekből fakadnak, a gyógyulásnak pedig két lényeges feltétele/összetevője van: az egyik a beteg bizalma Jézusban, ill. Jézus személyén keresztül Istenben, a másik pedig Jézus karizmatikus kisugárzása, a belőle áradó gyógyító energia.

Gromon András

„Harmadik világháború részletre”

Részletek Ferenc pápa beszédéből

Ferenc pápa új utakon jár: a világ minden tájáról Rómába hívta a bázismozgalmak szóvivőit. 2014. október 27-29. között kereken 200 nő és férfi találkozott a Vatikánban: valamennyien föld nélküli parasztok és önkormányzású üzemek mozgalmainak munkatársai. Az elvándorlóknak és a nyomornegyedek lakóinak, a zambiai hajléktalanok és szegények szövetségének, a latinamerikai kisparasztok szövetségének képviselői éppúgy jelen voltak, mint egy kurd ifjúsági szervezet és koreai parasztasszonyok szószólói.

A találkozó fő kérdései maradandó jelentőségűek: Mik a növekvő társadalmi egyenlőtlenség okai? Mit lehet tenni az állítólag „fölösleges” emberek kirekesztésének és elhajításának folyamata ellen? Miért a sok háború, emberek elűzése hazájukból? Miért van szegénység, éhezés, munkanélküliség?

Miután hosszasan meghallgatta a meghívottakat, Ferenc pápa „hallatlan” beszédet mondott. „Hallatlant”, mert egyértelműen a szegények oldalára állt, és pellengérre állította a kapitalista rendszert. De azért is „hallatlan” ez a beszéd, mert a tömegtájékoztató eszközök gyakorlatilag egyáltalán nem számoltak be róla. Az alábbiakban részleteket közlünk belőle, az eredeti megtalálható a Vatikán honlapján: www.vatican.va.

Szeretettel üdvözlöm Mindnyájatokat! Köszönöm, hogy elfogadtátok meghívásomat a mai súlyos társadalmi problémák megvitatására – ti, akik egyenlőtlenséget és kirekesztést szenvedtek el. Ez a találkozó fontos jel: azért jöttetek, hogy Isten, az Egyház és a népek előtt kimondjátok azt a valóságot, amelyet túlságosan gyakran szőnyeg alá söpörnek: A szegények nemcsak elszenvedik a jogtalanságokat, hanem harcolnak is ellenük! Ti nem elégedtek meg illuzórikus ígéretekkel vagy olcsó vigaszokkal. Nem is vártok „jólnevelten” arra, hogy a nem kormányzati szervek olyan szociális tervekkel vagy segélyintézkedésekkel lépjenek föl, amelyek sosem érnek célt. Vagy ha célt érnek, akkor gyakran csupán arra szolgálnak, hogy elaltassanak és lenyugtassanak titeket. Ti azon vagytok, hogy a szegények ne várakozzanak tovább, hanem saját kezükbe vegyék az ügyet: szerveződjenek, megkövetelják jogaikat és – mindenekelőtt – megéljék a szolidaritásnak azt a különleges formáját, amely a szenvedők és a szegények között létezik. Úgy tűnik, hogy uralkodó civilizációnk megfeledkezik erről a szolidaritásról, vagy legalábbis túlságosan is szívesen szeretné feledésbe borítani.

A szolidaritás olyan szó, amely sokszor vált ki nemtetszést. Olykor egyenesen tisztességtelen szóvá tettük, amelyet nem szabad kimondani, pedig olyan szó ez, amely sokkal többet jelent, mint szórványos nagyvonalú gesztusokat. A szolidaritás azt jelenti, hogy közösségileg gondolkodunk és cselekszünk; hogy az összes emberek élete fontosabb, mint kevesek vagyonfelhalmozása. Továbbá azt jelenti, hogy küzdünk a szegénység és az egyenlőtlenség strukturális okai ellen, például ha nincs elég munkahely, nem áll rendelkezésre megélhetést biztosító föld vagy tisztességes lakhatási lehetőség, vagy ha megvonják a szociális és a munkához fűződő jogokat. A szolidaritás lázadást jelent a pénz birodalmának pusztító hatásai ellen: kényszeráttelepítések, szenvedésteli elvándorlás, emberkereskedelem, drogok, háborúk, erőszak és mindaz a valóság, amelytől közületek sokan szenvednek, és amelynek megváltoztatására mindannyian hivatottak vagyunk. Legmélyebb értelmében a szolidaritás a történelem bizonyos fajta alakítását jelenti. A szociális bázismozgalmak ezt élik meg.

Találkozónknak semmi köze az ideológiákhoz. Hiszen ti nem elméleteken dolgoztok. Ti két lábbal álltok a földön. Ti a szegénynegyedek, a kisemberek, az erőbedobás légkörét sugározztátok. Mi azt akarjuk, hogy hangotok hallható legyen. Rendszerint kevéssé hallgatnak rátok. Talán azért, mert hangotok bosszúságot okoz, talán azért, mert félnek az általatok követelt változásoktól. De közreműködésetek nélkül, anélkül hogy ténylegesen elmennénk a társadalom peremére, minden jó javaslat, amelyről oly gyakran lehet hallani a nemzetközi konferenciákon, csak az eszmék világában mozog.

A szegénység botránya ellen nem lehet úgy küzdeni, hogy olyan stratégiákat alakítunk ki, amelyek csak megnyugtatnak, és csendes teremtményekké akarják tenni a szegényeket. Milyen szomorú látni, amikor állítólagosan altruista tettekkel passzivitásba akarnak taszítani embereket. Vagy még rosszabb, ha az ilyen, állítólag jó tettek mögött üzleti és magánérdekek rejtőznek. Azokat, akik ilyesmit tesznek, Jézus képmutatóknak nevezné. Milyen

szép ellenben, ha azt látjuk, hogy egész népek, mindenekelőtt azok legszegényebbjei és a fiatalok mozgásba lendülnek. Igen, ekkor érezni lehet az ígéret szelét, egy jobb világ reményét. Legyen ez a szél a remény viharává, ezt kívánom én.

Találkozónk megfelel annak a világos kívánságnak, amely minden szülőpárban él a gyerekeit illetően: jó életet akarunk, amely mindenkinek rendelkezésére kellene állnia. De a jó élet a legtöbb ember számára sajnos egyre távolibb: elegendő nagyságú föld biztosított birtoklása, szolíd fedél a fejük fölött és jó, emberhez méltó munka – *tierra, techo y trabajo* [föld, fedél és munka]. Megdöbbentő dolog: ha pápaként erről beszélek, akkor ez egyesek számára azt jelenti, hogy a pápa kommunista. De ezeknek a jogoknak a követelése nem szabályellenesség, hanem az egyház társadalmi tanítása. [Ezután a pápa kifejti az imént említett három alapkövetelményt, majd így zárja beszédét:]

Nyakig benne vagyunk a III. világháborúban, mindenesetre részletekben zajló világháborúban. Vannak olyan gazdasági rendszerek, amelyeknek háborút kell folytatniuk ahhoz, hogy fennmaradhassanak. Tehát fegyvereket állítanak elő, és adnak el. Ily módon szanálják azoknak a gazdasági rendszereknek a mérlegét, amelyek feláldozzák az embert a pénz bálványának. Nem gondolnak sem az éhező gyerekekre a menekülttáborokban, sem a kényszeráttelepítésekre, sem a lerombolt lakásokra, sem a csírájukban megfojtott emberi életekre. Mennyi szenvedés! Mennyi fájdalom!

Egyesek azt mondták a tanácsunkra: „Ezt a rendszert nem lehet tovább elviselni. Meg kell változtatnunk, és aztán alternatív társadalmi struktúrákat kell kialakítanunk." Igen, ezt kell tennünk – bátran, és intelligensen is. Makacsul, de fanatizmus nélkül. Szenvedélyesen, de erőszak nélkül. És közösen! A konfliktusokat mindig arra irányultan megoldani, hogy magasabb szintű egységet, békét és igazságosságot érjünk el. Nekünk kereszténynek van cselekvési útmutatónk, forradalmi programunk van. Tanácsolom nektek, hogy sürgősen olvassátok el. Olvassátok el a „nyolc boldogságot" (Máté 5,3-10), és olvassátok el a Máté-evangélium 25. fejezetét (a talentumokról és a végítéletről: „Amit egynek tettetek a legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek")! Ez akcióprogramot ad a kezetekbe.

Dolgozzatok tovább ezen a nagy távlaton, hogy álmaink szárnyaljanak, és átfogják az egész valóságot! Teljes szívemmel kísérlek titeket ezen az úton. Kedves nővéreim és fivéreim: Folytassátok harcotokat! Ez mindnyájunknak jót tesz. Áldás az egész emberiség számára.

Forrás: Publik-Forum 2014/23, Dossier 2-5.

Mi az a szolidaritás?

A szolidaritás...

– idegen szó, amely a latinból származik, és azt jelenti: egy közösség tagjainak belső összetartozása

– a keresztény társadalmi tanítás szerint azt jelenti, hogy az egyén lényegéből fakadóan a társadalomra irányul, a társadalom pedig a maga tagjaira

– azt jelenti, hogy „egy mindenkiért, és mindenki egyért"

– azt jelenti, hogy beleképzelem és beleérzem magamat mások helyzetébe, és eszerint teszek velük, és ők velem

– rokonszenv a többiek iránt, illetve az ellenszenvem legyőzése

– mindenkivel együtt örülni, együtt sírni, együtt szenvedni, együtt ujjongani, közösségi módon élni

– az emberi jogok elismerése az élet minden területén, mindenekelőtt a hétköznapi gondolkodásban, beszédben és cselekvésben

– az összes teremtmények jogainak elismerése, és az élet ennek megfelelő alakítása

– elismerni és támogatni a többiek tehetségét, képességeit és erősségeit

– érvényesülni hagyni és megbecsülni a különböző felfogásokat, véleményeket, világnézeteket, hitvallásokat és kultúrákat

– az igazság megismerésének növekedése szeretetben

– igazságosság mindenki számára a felebaráti szeretet és az irgalmasság talaján

– barátságos és udvarias viselkedés

– a létfontosságú javak rendelkezésre bocsátása mindenkinek

– minden ember méltóságának elismerése és tiszteletben tartása

– ahogyan Isten bánik velem, úgy én veled

– anyaiság, testvériesség

– gyengédség

– megpróbálni erőszakmentesen, párbeszéddel megoldani a konfliktusokat

– barátságos és udvarias viselkedés, egymás meghallgatása

– osztozás, szolgálat, gyógyítás

– együtt ünnepelni, enni, játszani

– senkit sem kizárni Jézus kenyeréből

– Assisi Ferenchez hasonlóan az éjszaka közepén felkelni, és asztalt teríteni az éhségtől szenvedőnek, és vele enni

– azokat a teremtményeket is élni hagyni, amelyeknek az értékét és hasznosságát nem ismerjük

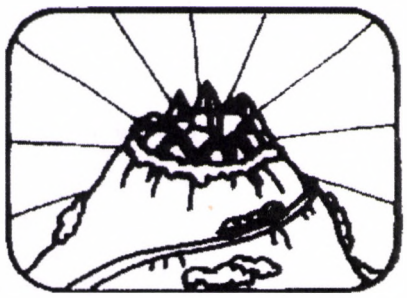
– megőrizni a levegő tisztaságát, nem lebetonozni a földet, nem megmérgezni a vizeket

– és így tovább...

A szolidaritás olyan csodák kindulópontja, amilyeneket Jézus is végbevitt, mivel szolidárisan közeledett mindenkihez!

Fritz Giglinger

Forrás: Francesco, Advent 2008

„Nem mindannyian tehetünk nagy dolgokat, de mindannyian tehetünk kis dolgokat nagy szeretettel.”
Teréz anya

Indiai helyzetkép

Indiában jelenleg értelmetlen vita borzolja a kedélyeket. A vitát *Mohan Bhagwat,* az RSS *[Rashtriya Swayamsevak Sangh, hindu nacionalista jobboldali szervezet]* főnökének minapi nyilatkozata okozta, amely szerint Teréz anya egyedüli célja az lett volna, hogy az embereket a keresztény hitre térítse.

Természetesen semmi különleges nincs Bhagwat megnyilatkozásában. Ő egy követ fúj a *Sangh Parivar*-ral *[szintén hindu nacionalista szervezet],* amelynek elsődleges célja az ország kisebbségeinek befeketítése. *Meenakshi Lekhi,* a BJP *[Bharatiya Janata Party, az országban a jelenlegi legnagyobb párt]* szóvivője hozzáfűzte még azt az ocsmány megjegyzést is, hogy Teréz anya még a halálos ágyán is keresztelt. Természetesen egyikük sem tehetett volna ilyen kijelentést, ha nem élveznék az ország vezetőjének, a szélsőségesen muszlimellenes *Narendra Modi*nak a támogatását.

Természetesen mindenünnen ezrek vették védelmükbe Teréz anyát, áldva jótetteit és azt a mély hatást, amelyet milliókra tett szerte a világon. A közösségi médiában mindenfelől csatlakoztak ahhoz a szavalókórushoz, amely szinte vírusként terjeszt párhuzamosan két képet: *Mohan Bhagwatét,* amint egy nő mossa a lábát, valamint *Teréz anyáét,* aki magához ölel egy leprás beteget.

Navin Chawla, a választási bizottság korábbi vezetője, Teréz anya életrajzírója 2015. február 26-án azt nyilatkozta a *Times of India* c. újságnak, hogy ő kifejezetten megkérdezte Teréz anyát, valóban térített-e embereket. „Azt felelte: – Én valóban térítek, de arra, hogy jobb hindu, jobb muszlim, jobb katolikus és jobb szikh legyél. Ha egyszer megtaláltad Őt, tehetsz, amit akarsz. A megtérés nem az én művem.”

1996 márciusában Teréz anya Ahmedabadban járt. Az egyik fogadáson, amelyet az önkormányzati biztos rendezett számára, egy az RSS-hez tartozó férfi azt kérdezte tőle: „Miért téríti ön az embereket a kereszténységre?” Teréz anya alázatosan és kedvesen ezt válaszolta: „Nincs hatalmam arra, hogy bárkit is megtérítsek; de ha ön szeretne megtérni, akkor természetesen imádkozom Jézushoz, hogy érintse meg az ön életét.” A férfi természetesen azonnal elnémult.

A Teréz anyával kapcsolatos vita előcitálása igen ravasz stratégia: arra irányul, hogy elterelje a figyelmet néhány hatalmas problémáról, amely országunkat jelenleg gúzsba köti, elsősorban a farmerek erőteljes ellenállásáról a földszerzési rendelettel szemben; ezt a témát a média könnyedén figyelmen kívül hagyja.

Mindenesetre egy átlagember számára itt a megfelelő pillanat, hogy elgondolkodjon Teréz anya hagyatékán, amely az alábbiakat foglalja magában:

Együttérzés

Teréz anya maga volt a megtestesült együttérzés. Birtokolta azt a különleges képességet, hogy szinte mindenkit megérintett a szívével, az utcán haldokló embertől a hatalmas ország elnökéig. Szeretete ragályos volt, s az évek során ezzel az egyetlen kulccsal sok ajtót nyitott meg.

Őszinteség

Teréz anya ízig-vérig őszinte ember volt, ami sokaknak jelentett kellemetlenséget! Nem habozott „nevén nevezni a gyereket”. Átlátszó volt, és nem rejtette véka alá azt a tényt, hogy azért volt képes a szegények legszegényebbjeit szolgálni, mert szerette Jézust, és őt látta bennük.

Bátorság

Teréz anya minden tettében hihetetlenül bátornak bizonyult. Csak Istent félte, embert nem. Meg volt győződve arról, hogy amit ő és nővérei tesznek, arra szükség van. Képes volt akármennyi akadállyal szembeszállni, hogy a haldoklók, az árvák, a nem-szeretettek, a visszautasítottak otthonra leljenek.

Elkötelezettség

Amit Teréz anya biztosan megmutatott mindannyiunk számára: annak az elkötelezettségnek a fontossága, hogy jobbá tegyük a világot. Múlhatatlan elköteleződése a szegények legszegényebbjei iránt mindvégig fémjelezte útját. A Szeretet Misszionáriusai ezt az örökséget folytatják ma is.

Ha Bhagwat és Lekhi meg a fajtájuk megpróbál magába szívni néhányat ezen tulajdonságok közül, akkor India bizonyára átalakul.

Cedric Prakash

Cedric Prakash jezsuita szerzetes annak a szervezetnek egyik vezetője, amely 150 iskolaközpontban 15 000 indiai gyermek tanulását biztosítja; a Bokor Közösség régi barátja, többször járt hazánkban.

Ford.: *Kőszeginé Melinda*

GYOMBOLAI MÁRTON

1935-2015

Id. Gyombolai Márton életének 80. évében hazatért Teremtőjéhez. A Bokor nagy öregjeinek közösségébe tartozott, akik közül már számosan várták a kapun túl: Péch Lilla, Benyhe Andi, a Hampel házaspár, Tarnai Imre, valamint hűséges társa, Éva, akitől másfél éve búcsúztunk. Verseit számos alkalommal hallhattuk, illetve olvashattuk az „Érted vagyok”-ban és a Koinóniában, s csodálhattuk azok mélységét. Egyházához, a Bokorhoz, magyarságához és családjához mindhalálig hűséges maradt. Magyar-történelem szakos tanár lévén lételeme volt a tanítás. Ezt nemcsak iskolájában tette sok évtizeden keresztül, hanem számtalan lelkigyakorlat előadójaként is.

Marci bácsitól 2015. február 20-án vettünk végső búcsút a váci Fehérek templomában, a gyászmisét követő agapén pedig vetített képes emlékezéssel végigkísérhettük életútját. A temetésén elhangzott beszéddel emlékezünk rá.

Kedves testvérek!

Dicsérni jöttem Marcit, nem temetni – hogy megfordítsam Antonius gyászbeszédének kezdetét. Szeretnék egy csokrot összeválogatni abból a sok értékből, ami Isten ajándékaként Marci testvérünk életében virágzott ki. Virágos kert volt az élete, sok tövissel díszítve; a legszebb szálakat igyekszem kiválasztani a rengetegből.

Hogyan is találkoztunk? 1979 karácsonya előtt kerültem Vácra, a Fehérek templomába káplánnak. Új helyen egy ideig elveszett az ember: sem a helyét nem találja, sem barátai nincsenek. Éppen a karácsonyi játékra készült az ifi csoport, élükön a Gyombolai fiúkkal. Azt hiszem, a Kis Herceget próbálták. Mivel a plébánián nem örvendett nagy tisztességnek a Bokor, Marciéknál próbáltak. Velük én is. Akkor találkoztam Marcival és Évával. Úgy fogadtak, mintha saját gyermekük lennék. Ez a testvéri szeretet, a család belső rendje és szeretetsugárzása egészen lenyűgözött. Átsegített a kezdeti hetek ökörnyálszerű kóválygásán, és tartósnak bizonyult. Éva pótmamám lett, mindnyájan pedig – valóban krisztusi értelemben – testvéreim. Kétség nem fért hozzá, hogy akik így tudnak élni és szeretni, azok közt a helyem. Az sem volt kétséges, hogy én is a közösségükhöz szeretnék tartozni. Hogy aztán ’81-ben elkerültem Vácról, befogadtak a saját kisközösségükbe, amelyet Gyurka bácsi vezetett. Ennek már 34 éve. Az idő szaladt, a barátság maradt.

Most, hogy hamvai jelenlétében bemutattuk érte a legszentebb áldozatot, tudatosan meg kell vallanunk, hogy most is köztünk van, köztünk vannak, mert Jézus velünk van, s azok is, akik Hozzá tartoznak. Illik, hogy szép verseket faragó Marci testvérünk itteni jelenlétét versben énekeljem meg:

Az Úrban békén elaludtakat
Messzeségben keresnünk nem szabad.
Szent ige szól, hogy sebünk bekötözze:
Krisztusban vannak, vele mindörökre.
Krisztusban. Nem valahol idegenben,
nem ott, ahol álmok árnyéka lebben.
Krisztusban, aki megígérte nékünk,
hogy minden napon itt lesz mivélünk.
Krisztusban itt, Krisztusban ott. –
Felelj: Van boldogabb találkozási hely?
Nincsenek messze! Mért a fájdalom?
Itt vannak, csak a túlsó oldalon.

(Dora Rappard)

Ott volt ő teljességgel népes családjában mint Éva hű társa és gyermekei igazi atyja. Ott volt a kisközösségben mint mérvadó és hiteles testvér; hittel teljes, határozott véleményére mindnyájan adni tudtunk, mert meggyőződésből fakadt minden szava. Míves előadásai, elmélkedései sokak számára jelentettek lelki gazdagodást, iránymutatást, Jézushoz való közeledést. És ezek nem közhelyek. Sokak barátja, lelki vezetője volt.

Tudtuk, vártuk, hogy a nyári lelkigyakorlatok végén mindig meglep egy témához kapcsolódó verssel, s az nem is maradt el soha. Versei, mint egyénisége és szavai, határozottak, néha kemények voltak, mint a szépen szaladó vonat kattogása. Persze, tanárember volt. Nem csak igazat, hanem szépet is akart mondani. Mert ez illik Isten igéjéhez és Országához, ez illik az elkötelezett ember hitvallásához. *Cantare amantis est!* – mondja szent Ágoston. Aki szeret, az dalol. Mély Isten- és emberszeretetének megnyilvánulásai voltak dalai.

Nehéz időkben, amikor gyanús szemmel néztek a kisközösségre az egyházon belül is, Vácott ilyen probléma nem volt. Marciék igaz hite, ragaszkodása az egy, szent, katolikus és apostoli anyaszentegyházhoz, elfogadottá tette közösségi munkálkodásukat. Nem külső, harcos kritikusként, hanem belső segítőként élte meg katolikus hitét. Egyházközségében ugyanilyen hatásosan szolgált, családjával együtt.

Hogy a krisztusi hasonlóság megnyilvánuljon életében, el kellett temetnie leányát, majd oda kellett adnia egy időre Évát, élete párját. Éva temetésére érkezve ezzel jött elém: „Nagyon bűnös vagyok. Lázadoztam. Lázadozom. Csak ez az egy kérésem volt: hogy én menjek el előbb.” Vigasztaltam: „Marci bátyám, te mindig lovagias és udvarias ember voltál! Légy hát udvarias, és ereszd előre Évát!” Azt hiszem, inkább kapaszkodott belé, ha előreeresztette is!

Az Úristen pedig sokkal jobb. Éva előrement helyet készíteni. Marci meg egyre inkább ott volt, mint itt. Akinek a fele odaát van, az már maga is odaát van. „Több annak a gondolatja, mint amennyi jó falatja…” Nemcsak testi gyengesége, hanem egyre szomjasabb vágya a találkozásra is vezette el őt utolsó földi percéhez. Gondoljuk el, milyen édes találkozás lehetett az: Éva és leányuk, Marcsi – Imre bácsi társaságában – fogadja a kapuban, amely megnyílt Marci számára is! Ha most szomorkodtok, tegye könnyűvé bánatos lelketeket az ő találkozásuknak nagy öröme! Mi is, közössé-

ge testvérkéi, a hiánya miatti szomorúságunkat az atyai házban megélt boldogságukkal akarjuk vidámmá formálni.

Mi még egy ideig itt maradunk. Jó volna bekukucskálni mostani megpihent és békességes életükbe. „Hullatja levelét az idő vén fája…” – Arany János művének, a *Buda halálá*nak kezdősora illik ránk. Alig több, mint egy év alatt elment Éva, Imre bácsi, most pedig Marci. „Hajt az idő, nem vár, elmegyünk mi, vének, csak híre marad meg karunk erejének.” Elmentek helyet készíteni nekünk, de amit erős karral és bátor szívvel építettek Isten országában, az velünk marad, velük együtt.

Hogy végét szakasszam, s ne legyek módfelett szószátyár, ismét egy verssel, Gárdonyi Géza buzdításával csukom rá az ajtót a múltra:

Ne nézzetek rám borzalommal, ha meghalok –
az a halott a koporsóban nem én vagyok.
Csak hamu az, elomló televény,
a láng eltűnt. A láng: az voltam én!

Sorsomnak gyászán ne keseregjetek,
s ne mondja a pap: „Íme, porba hullt!”
Sirassátok az árva gyermeket,
s ne a rabot, aki megszabadult!

S mikor a szónok a sírnál beszél,
és végül kiált: „Hát Isten veled!” –
Ne le, a sírba integessen nékem,
fölfelé nyújtson búcsúzó kezet!

Isten Veled, és velünk is, Marci bátyám!

Podmaniczki Imre

Emlékeim a Gyombolai házaspárról

Csatárkán, a teraszon ült a már majdnem teljesen kialakult „Öregek 2” nevű közösség 1971 nyarán, amikor megérkezett a Gyombolai házaspár. Üdén, mosolygósan, még nem érve el az „öregeknek” titulált 40 éves kort. Kezdőként, szerényen, csöndben figyelték a „bölcs” megnyilvánulásokat.

Nem sok időnek kellett eltelnie, hogy szinte csodálkozva figyelhettem meg szellemi-lelki fejlődésüket, apostoli elköteleződésüket.

Váci működésüket nem láthattam közelről, de tudom, hogy pedagógusi munkájuk ellenére félelem nélkül kezdtek az emberhalászat munkájához, alakí-

tottak közösségeket. Hamarosan a nyári lelkigyakorlatok tartásának állandó meghívottai lettek, a résztvevőknek egész évre szóló útravalót tarisznyázva.

Közösségünk oszlopaivá nőtték ki magukat. Személyiségük nemcsak fejlettségével, szeretetteljes magatartásával lett elismert a testvérek között, hanem sokszor élvezhettük Marci szellemes szójátékait, humorát, verseinek mélységét, és Éva csendes, bölcs reagálásait is.

Minden házaspárnak példát adtak egymás iránti figyelmességükkel; ahogyan Marci gyengéden Éva kezére tette a kezét, vagy tiszteletteljes kézcsókjaival, amelyeket Éva hálás pillantással jutalmazott. Szerény megnyilvánulások voltak ezek, de aki figyelte, meghatódhatott tőle.

Ahogy teltek az évek, s valóban öregekké lettünk, fokozódó betegségei egyre csendesebbé, zárkózottabbá tették Marcit, s Éva türelmes gyengédséggel kísérte minden megnyilvánulását.

Éva elvesztését pótolhatatlan űr követte Marci életében. Bár teljes hittel nyugodt volt Éva túlvilági sorsa felől, az egyedüllét teljesen megtörte.

Gyermekei és váci testvérközösségének tagjai mindent megtettek bánatának csökkentésére, a párját vesztett madarat a hiány, illetve biológiai nehézségei egyre közelebb vitték elvesztett szerettéhez. Alig másfél évvel élte túl. Most már örök fiatalságban élhetnek együtt Isten szeretetében.

Éva, Marci! Hiányérzettel, de nyugodt, hálás lélekkel emlékezünk Rátok. Imádkozzatok értünk!

Trásy Éva

Gyombolai Márton

Gyümölcsnek lenni

Gyümölcsnek lenni az Élet fáján...
Melyet belülről érlel a hitem,
Bilincses, görcsös harcok árán
Naponta újra elmondott igen.

Gyümölcsnek lenni az Élet fáján...
Érlelni részként is egész magot,
Hogy szólhasson a magnak száján:
Jövőmben az egész fa vagyok!

Gyümölcsnek lenni az Élet fáján...
Testvérgyümölcsnek, közös ágakon,
Ahol a gondok éjszakáján
Van, kit ölel, vagy megragad karom.

Gyümölcsnek lenni az Élet fáján...
Amíg a fával egy a lényegem,
Ezen az úton – lelkem álmán –
Dolgozzon bennem szív és értelem!

De érett gyümölcs az Élet fáján,
Nem lehetek, csak Tevéled, Uram!
Szeress, segíts és ne hagyj árván!
Követlek, Mester, szabd meg az utam!

(1976)

Olvasók fóruma

Az „Érted vagyok” februári száma nagy istenélményben részesített, amit köszönök a szerkesztőknek. Minden szám igazi belső értékeket tartalmaz, de ez a februári különösen örömmel töltött el.

Mi az örömöm oka? Morel Gyula jezsuita, aki már az égi paradicsomban van, vagy 20 évvel ezelőtt írt arról, hogy a templomi őskövületeket be kellene zárni, sok minden másra lehetne hasznosítani őket. Mert ezekben a templomokban nem KÖZÖSSÉGEK vannak, hanem közönség, amely a gazdag, aranyozott épületben figyeli vagy nem figyeli az oltárnál lévő ember „munkáját”.

Klaus-Peter Jörns azt mondja, a liturgia ne álljon a teológia uralma alatt. Hiszen az élet minden ajándéka Istentől van.

Thomas Seiterich olyan csodálatos modern liturgiáról ír, amelyben emberi közösség van, az érkezőket már a templomba való belépéskor, hófehér karingben, szeretettel köszöntik. Gyakorlatilag üres térbe lépnek be, ahol alig van valami, mindössze két kép. A székek is olyanok, hogy fenntartsák az éberséget. Itt nincsenek nézők, mert mindenki aktív szereplője a liturgiának: Istennel erősítik a kapcsolatukat. Véleményem szerint a szeretet áramkörében vannak, feltöltekeznek, ismerik, szeretik egymást, és amikor elhagyják a helyiséget, ezt viszik tovább.

Az eucharisztikus lakoma leírása is az Utolsó vacsorára emlékeztet, ahol szintén nem volt arany és ezüst, és nem volt Jézus által megírt liturgia sem.

Klaus-Peter Jörns nagyon szépen fogalmazza meg, hogy *„az ünneplés az evés-ivás, az ízlelés és a látás révén – a halláson túlmenően – felébreszti minden érzékünket, hogy észrevegyük Isten életajándékainak bőségét, szépségét”*. A záró áldás után még együtt maradnak, beszélgetnek, iszogatnak, tájékoztatják egymást, és a közös munkákat beszélik meg.

Ezek a közösségek hitem szerint nem gyűlölködnek, nem irigykednek, hanem az ott hallottak és a megélt élmények alakítják gondolkozásukat. Ez az igazi gondolkodásátalakítás folyamata. A jézusi emberré válás nagyszerű találkozásai, egymás lelkesítése...

A mai egyházi liturgiának meg kell újulnia, ki kell lépnie a hazugságokból, továbbá a pompából, az arany és ezüst-, sokszor giccses templomokból.

Az Örömhír hirdetésének mai formája a fentiek okán egyre hiteltelenebb.

Mekkorát változhatna a világ, ha a fentiek bekövetkezhetnének, hozzátéve, hogy ha teljesülnének az 1965. novemberében született KATAKOMBA SZERZŐDÉSben foglaltak. Az ötven éve leírtakból az égvilágon semmi sem történt meg, legalábbis mifelénk.

Az új világrend kialakítását azoknak kellene elkezdeniük, akik 1965-ben elkészítették a Katakomba-iratot, vagyis most, 50 év múltán már nem nekik, hanem az utódaiknak, és velük együtt nekünk, akik a jézusi életvitelt választottuk példának. Osszuk szét, amink van, a szegénység, a nyomor megszüntetése legyen az életünk központja!

Úgy legyen-áldással:

Görgényi Antónia
Budapest

A februári szám *Olyanok lesztek, mint az Isten* c. írásának minden gondolatával teljesen egyetértek, csak a végéhez szeretnék hozzászólni.

Azt hiszem, hogy a „megistenülés tana” sokkal régebbi filozófia, mint a platonizmus; inkább azt mondanám, hogy az emberiséggel együtt született. Érezzük a veszélyeztetettségünket, kisebbrendűségünket egy Mindeneket irányító Magasabb Hatalommal szemben.

Mégis hiszünk, bízunk egy-egy rendkívüli emberben – akinek egy ujjal, egy foggal többje van, különös keresésekkel találták meg már kicsi korában –, aki mégis tudna közvetíteni köztem és a Megnevezhetetlen között.

Ez a mindenkori áldozár: a sámán a díszes dobjával, a madarak röptéből biztosan tájékozódó ember, az éppen házaséletet nem élő, tiszta férfi; ő az, aki tudja a Tiberisen átívelő híd építésének a mikéntjét – ezáltal ez az ő kiváltságos joga (= pontifex; a legnagyobb pontifex ma is a pápa!) –, aki különleges ruhákban jár, különleges fejfedővel, alkalomadtán 12 méteres uszállyal. Ezeket a külsőségeket már nagyrészt lerántotta róluk az idő. Egyetlen maradt: a házaséletet nem élő férfi, a pap, hiszen ő naponta mutat be áldozatot.

Amikor mi annak idején átöleltük édesapánkat, akkor csak az ő meleg szívét éreztük, ő pedig a mi virgonc jókedvünket – minden közvetítő nélkül!

Ki kellene nőnünk a pogány hitvilágból!

Hollai Keresztély
Pomáz

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Segítek a természetnek

Egy nyári délután – körülbelül nyolcéves koromban – kinn ültem kertünk ajtaja mellett az utcai padocskán, és kapkodva lapoztam a meséskönyvet. Már többször is elolvastam azokat a meséket, most csak a végüket kerestem – sorra el akartam olvasni mindnek a befejezését. Szememet azonban újból és újból elöntötte a könny, látásom elhomályosult, és nem találtam meg a mesék végét, átlapoztam a befejezéseket. Még félórával előbb vidáman játszottam a szobában vendégünkkel, a kis Puliszka unokaöcsémmel. De egyszerre csak bejött Gyopár bátyám, és arcomat gonoszkás mosollyal figyelve így szólt unokaöcsénkhez: „Gyere, Puliszka, választunk neked valami ajándékot.” Máris torkomban dobogott a szívem: tudtam, mit akar Gyopár. Megkérdezésem és beleegyezésem nélkül odaajándékozni valamit Puliszkának a játékszereimből.

Amikor először ajándékozott így a holmimból, panaszra mentem édesanyánkhoz. De ezt mondotta: „Ejnye, ejnye, Moha, csak nem sajnálod a kis Mákszemtől azt az ócska csöngetytyűt? Csak nem sírsz is miatta?” Én meg nem tudtam megmagyarázni, hogy nem a csöngettyűt siratom, hanem a jogtalankodás fakaszt sírásra. Szégyenemben sírok, amiért el kell tűrnöm, hogy Gyopár hatalmaskodjék rajtam. Most azonban nem akartam sírni. Legalább annyival büntetni akartam, hogy ne örülhessen sírásomnak. Pedig mohón várta. Mialatt játékszekrénykémhez vezette az örvendező Puliszkát, és lassan kitárta a szekrény ajtaját, egyre leste, görbül-e már sírásra a szám. Hogy mit fog adni Puliszkának, nem aggasztott. Tudtam, valami apróságot, hogy fösvénységnek tűnjék fel, ha megint panaszra mennék. De már nem akartam panaszra menni. Legfőbb gondom az volt, hogy ne sírjak. Tágra meresztettem a szemem, hogy visszatartsam könnyeim. Egy kis porcelánnyuszit adott oda, és megint engem lesve, arcán gonoszkás mosolyával, így szólt Puliszkához: „Ezt Moha adja neked. Köszönd meg neki.” Kicsi volt még Puliszka, de csibésznek

volt már akkora, hogy ne érezze, bántalom ér engem. Vigyorogva mondta hát: „Köszönöm.” Vigyorra torzult Gyopár szája is, amint várta, hogy kinyögjem a „szívesen-t”. De éreztem, a szóval együtt a sírás is kitörne. Könyvespolcomhoz ugrottam, kihúztam egy mesekönyvet, és kirohantam a házból.

A padra már zokogva rogytam le, ráborultam a támlájára, és sokáig sírtam. Egyszerre csak észrevettem, hogy szorongatok valamit a kezemben: a meséskönyvet. Rábámultam a könnyeimen át, és egy percre abbamaradt a zokogásom. Eszembe ötlött valami. Már nyitottam is ki a könyvet, kapkodva lapoztam benne, sorra el akartam olvasni a mesék végét. De újból és újból elöntötte szememet a könny, látásom elhomályosult...

Egyszerre csak megszólalt fölöttem valaki: „Mi bajod, kisbarátom?” Már ült is le mellém Földigszakáll bácsi. Hozzásimultam, és még nagyobb erővel tört ki belőlem a zokogás. Gyopárról nem akartam szólni neki, fájt volna, ha ő is azt hiszi, hogy a porcelánnyuszit sajnálom Puliszkától. Amikor azonban a lapozás felől kérdezősködött, és már csillapodott a sírásom, ezt válaszoltam: „Azt akartam megtudni, van-e csak egyetlenegy olyan mese is, amelynek a végén nem bűnhődik meg, aki gonosz. Mert én úgy emlékszem, hogy a sárkány is, a vasorrú bába is, a rossz testvér is mindig megbűnhődik a mese végén. A valóságban miért nincs így? Ismerek valakit, aki mindig roszszalkodik, de soha nem bűnhődik meg érte.” Földigszakáll bácsi megsimogatott: „Megbűnhődik az is, Mohácska. Gondoskodik róla a természet, hogy minden rosszalkodó érezze rosszasága súlyát. Folytonosan tudnia kell, hogy ő rossz. Ez bizony tetemes súly. Csak azért hiszed, hogy nem bűnhődik, mert persze a roszszalkodók titkolják, mekkora terhet cipelnek lelkükben.” De megráztam a fejem: „Ez nem büntetés, Földigszakáll bácsi. Nagyon is könnyen elcipelik ők a lelkükben azt a terhet. Lehetne szigorúbb is a természet. Utánozhatná egy kicsit a meséket...”

Beszélgettünk még egyebekről is, végül pedig így szólt hozzám: „Légy szíves, Mohácska, ha van rá kedved, menj le holnap reggel a tanító bácsitokhoz, és hozz fel nekem egy csomag könyvet. Mire felérsz hozzám, már sülni fog a

gomba.” Nagyon örültem a megbízásnak. Földigszakáll bácsit minden gyerek örömmel látogatta meg. Azóta még inkább, mióta fönn lakott a hegytetőn, és már berendezte kupolás csillagvizsgáló-szobáját is. Most azért is örültem, mert a megbízással bizonyíthattam Gyopárnak, milyen megbecsült személyiséget szokott ő a maga gonosz élvezetéért könnyű szívvel megbántani. De attól, amit Gyopár eldicsekvésemre válaszolt, végigfutott bennem a hideg, és rémülten bámultam rá. Szinte el sem bírtam hinni, hogy ilyesmi is lehetséges. Gyopár ugyanis gondolkodott egy kicsit – látszott a szemén, hogy dolgoztatja az agyát –, aztán ugyanazzal a gonoszkás mosollyal, amellyel Puliszkát a játékszekrényemhez hívta, így szólt: „Jó, hogy említed azt a csomagot. Úgyis el akartam menni holnap reggel a tanító bácsihoz, és meg akartam látogatni Földigszakáll bácsit is. De különben is helyesebb, ha ilyen fontos ügyet én intézek. Átveszem a megbízást, te már ne is törődjél vele.” Most nem akarta, hogy sírjak – bizonyára tartott tőle, hogy szüleink nem hagyják jóvá rendelkezését –, tüstént elment hát mellőlem, mint aki jelzi, ellenvetésre nincs jogom.

Estére kisütöttem, mit tegyek. Megelőzöm Gyopárt a tanító bácsinál, elhozom tőle a csomagot. A tanító bácsi korán kel, mehetek már hajnalban is. Hogy felkelek, azt nem vehette észre Gyopár – akkoriban már nem aludt közös szobában Ugribugri öcsénkkel és velem –, azon viszont törnöm kellett a kobakomat, hogyan ébredjek fel hajnalban. De kitaláltam azt is. Behoztam a baromfiólból a legkorábban kukorékoló kakasunkat, és az ágyam lábához kötöttem. Tettem elébe vizet meg egy szelet piskótatekercset is, hogy jól érezze magát. Ugribugri persze bámult eleven ébresztőórámon, elmondtam hát neki az egész ügyet. Gyopár folytonosan hatalmaskodott őrajta is, az öcsémnek tehát tetszett a tervem.

Másnap reggel hat óra tájt, amikor Gyopár kilépett a szobájából, első pillantása egy kosárra esett. Kisebb fajta négyszögletes utazókosár volt, a verandán állt a lépcső közelében, és át volt kötve vastag zsineggel. Ugribugri ekkor már a veranda kövén ugráltatta kis piros labdáját, és Gyopár kérdésére, hogy miféle kosár az, így válaszolt: „Moha hozta fel az előbb a tanító bácsitól Tóbiás kordéján.” Tóbiás a törpeházi csacsi volt. „Azt mondja Moha, könyvek vannak benne Földigszakáll bácsi számára. Most átszaladt Kutykuruttyért, innen már gyalog viszik fel.” Gyopár dühbe jött: „ Mondd meg Mohának, hogy ezért még számolunk! Világosan megmondtam neki tegnap, hogy én intézem ezt az ügyet!” Fülön ragadta a kosarat, és felemelte: „Ezt akarja felcipelni az a két kis vakarcs? Hiszen bele-

szakadnának! Még meg is köszönheti Moha, hogy én viszem!” És már cipelte is a kapu felé. Édesanyánk utána kiáltott: „Reggelizzél előbb!” De tudta a betyár, ha Kutykurutty meg én megjövünk, már nehezebb lenne kierőszakolnia, hogy ő vigye fel. Visszakiáltott hát nevetve: „Jobb reggelit kapok én Földigszakáll bácsinál!”

Körülbelül negyedóra alatt szoktunk felérni Földigszakáll bácsi házához. Gyopárnak és a kosárnak egy óra kellett rá. Szinte ötméterenként voltak kénytelenek megpihenni. A kosár a földre ült, Gyopár a kosárra. Gyopár szuszogott, a kosár nyikorgott, aztán megint nekidurálták magukat az útnak, és ha tíz pár keze lett volna Gyopárnak, azt is kevesellte volna a cserélgetésre. A Nap egyre melegebben sütött, s amikor Gyopár végre bevánszorgott a kosárral Földigszakáll bácsi szobájába, már úgy tapadt hozzá a trikó, mintha éppen a patakból mászott volna ki. Földigszakáll bácsi meg nagyot nézett: „Ennyi könyv? Hiszen csak két-három kötetről beszéltünk. Csak nem küldte föl az egész könyvtárat a tanító bácsi?” Kioldotta a zsineget, felkattintotta a kosár fedelét... Én meg akkor felültem a kosárban, és átnyújtottam neki egy kis csomag könyvet: „Tessék, Földigszakáll bácsi! Felhoztam.”

Kár, hogy nem tudom elmondani, milyen lett Gyopár ábrázata, amikor meglátott engem. Csak annyit tudok mondani, hogy az egyik pillanatban vörös volt, bizonyára a szégyentől, a másikban fehér, bizonyára a dühtől. Én meg elmondtam Földigszakáll bácsinak – még mindig a kosárban ülve –, hogy mi történt. Hajnalban felhoztam a könyveket. A kosarat Kuttykuruttyék adták kölcsön, a zsineggel Ugribugri kötötte át. Földigszakáll bácsi ebből még nem tudta meg a lényeget: „De hát miért? Miért cipeltetted föl magad szegény bátyáddal?” Most már talpra szökkentem, és kiléptem a kosárból: „Azt tetszett mondani, gondoskodik róla a természet, hogy minden rosszalkodó érezze rosszasága súlyát. Az én 'szegény bátyám' elvette tőlem a megbízatást. De én keveslem azt a súlyt, amelyet ő érezni szokott, ha rosszalkodik. Segítettem hát egy kicsit a természetnek...”

Gyopár most már annyira dühbe gurult, hogy el akart rohanni. De Földigszakáll bácsi, ha öreg volt is, törpe volt, tehát fürge. Utánafutott, és az ajtóban elkapta a karját: „Nem oda, Buda! Aki nekem könyveket is hoz, és felcipel nekem egy kis bölcset is, az nem mehet el tőlem éhen! Nem érzitek, hogy sül már a gomba?” Beleszaglásztunk a levegőbe. És csakugyan! Már szállongott a konyha felől a vajban sülő friss csiperkegomba pompás illata...

Eszmény a jövőnek

Tisztelet az öt éve elhunyt Bulányi Györgynek

Korunk komplex válsága lényegét tekintve *értékválság*. Közös értékrend nélkül nincsenek közös célok, sem közös érdekek, így nincsenek ún. „mi-tudattal” bíró szerves közösségek sem. A kereszténység válsága következtében a szellemi értékek helyett anyagiak dominálnak, ideálok helyett földhözragadt számítások, nagyívű életcélok helyett rövid távú taktikák, elvek helyett elvtelen megalkuvások. A mai morális válság így mindaddig nem küzdhető le, amíg egy új értékrend és annak hiteles képviselői nem jelennek meg. Az összes hazugságok és visszaélések néha komoly harc árán leleplezhetőek és kritizálhatóak, de ez még nem konstruktív tevékenység. Újat építeni csak azok a példaadó személyiségek képesek, akik már puszta létükkel is ideális szellemiséget sugároznak, hát még szavaikkal és tetteikkel. Életen és halálon túli értékeket koncentrálva önmagukban, közvetlenül nem vesznek részt az ellentmondások egymással folytatott küzdelmében. Fölötte állnak minden negatív indulatnak, de erősítik a megértés és a jóindulat minden megnyilvánulását. Példaként Gandhi vagy a mostani dalai láma jut eszembe, akiket politikailag támadni annyit jelentett, mint morálisan hiteltelenné válni.

Mi, keresztények, Jézus istenítésével *elveszítettük a valódi jézusi eszményt*. A Szentháromság második személyévé magasztosított, emberi valóságában azonban elsorvasztott Mester napjainkra követhetetlenné vált azok számára is, akik szívük szerint az ő példáját szeretnék követni, de eszük a krisztológiai dogmák fogságában ezt nem engedi. Aki ismeri a dogmatörténetet, az monofizitizmusnak nevezi azt a Jézust istenítő fölfogást, amelyet korábban eretnekségnek ítéltek, majd mégis elfogadtak az egyházi gyakorlatban. Kempis Tamás híres műve például, a „Krisztus követése” már a középkori embert sem győzte meg az akkori Jézus-eszmény realitásáról, emberileg értelmes megközelítéséről, így Jézusnak az Oltáriszentségben absztrahált alakja nem tette lehetővé, hogy az akkori „devotio moderna” megoldja a reformációhoz vezető kérdéseket. Némileg más a helyzet magának Jézusnak az eszményével, a kisgyermekkel. Mint az Isten előtti kapcsolat normája minden korban változatlanul érvényes marad, mert csak ártatlan, megtisztult ember juthat Országába, csak tiszta szívűek láthatják meg a mindenek Atyját. Emberi vonatkozásban viszont a gyermekség kiszolgáltatottságot, élhetetlenséget, becsaphatóságot és állandó vereséget jelentene. *Hogyan valósulhat meg* ma a jézusi ideál? Már nem lenne képes emberi, társadalmi eszményünk jövendő kapcsolataink alakítására?

A keresztény éra lezárulása elkerülhetetlenné teszi a kialakult keresztény hagyomány *eddigieknél radikálisabb felülvizsgálatát* és folytathatóságának kérdését. Ma sem az evangéliumok páratlan, teokratikus értékrendje jelent gondot, hanem a jézusi forrás aktuális megvalósítása. Ha visszatekintünk, három régi keresztény eszményt kell újra mérlegelnünk; ezek mindegyike egykor részlegessé tette, részlegességében viszont abszolutizálta és így eltorzította a jézusi teljességet.

Az első, az *apostoli* eszmény, főleg Pál alakjában, a világ megtérítésére tette a hangsúlyt. A mennyiségileg gyorsan növekvő egyházban sajnos nem Isten országa vált bárki számára hozzáférhetővé, még csak nem is az embertestvéri minőség lett közös evidencia, hanem az álhierarchikus alárendeltség, később pedig a karizmáktól mentes klerikalizmus lett úrrá a birodalmi egyházban.

A számukban látványosan terjedő kora keresztény gyülekezetek természetesen judaista, majd hellenista reakciót, a Római Birodalom üldözését váltották ki. Ekkor a *vértanúság* lett az új vallás eszménye: megalkuvás nélkül vallották meg Krisztus-hitüket mindazok, akik lelkesen elvetettek minden evilági nyomorúságot és kétes sikert, fenyegetést és megvesztegetést, mert a mindennapi szolidaritás, az önzetlen szeretet, a kölcsönös gondoskodás és bátorítás belső tartást adott a hatalom fenyegetésével és az irigyek gonoszságával szemben. A rágalmak előbb-utóbb visszaütöttek a rágalmazókra, és az egyház így meghívást kapott a hitében megrendült birodalom megszentelésére.

Isten uralmának fölcserélését egy politikai hatalom támogatására eleinte csak kevesen vették észre és utasították el, de belőlük lett az ösztönös-tudatos *szerzetesi mozgalom*. Ennek az új keresztény elitnek az eszménye a középkor során nyugaton a regulával folytatott küzdelemmé, annak megkerülésévé és új rendek alapításává laposodott, de keleten is rituális formasággá merevedett, amikor megritkultak a karizmatikus lelki vezetők. Az önmagukkal küszködő, megtisztulásig el sem jutott barátok gyülekezete így nem lehet reális ideál mindenki számára a jövőben. Még inkább vonatkozik ez a fogyatkozó világi klérusra.

Mint volt ortodox szerzetes és pap számos illúzióval találkoztam, amíg beláttam, hogy nem a történelmi múlt kritikátlan megőrzésére rendeltettünk, hanem Isten *örök és közvetlen uralmát* kell megéreznünk és megéreztetnünk: adott körülmények között hitelesen képviselnünk. Ez azonban azt jelenti, hogy még Jézus hitelesen rekonstruált alakjától is meg kell különböztetnünk korának, természeti és kulturális adottságainak sajátos jellemzőit, amelyek itt és most már nem utánozhatók. Nehéz elfogadni például azt a tökéletességre irányuló tanácsát, miszerint osszuk szét mindenünket, és otthon, megélhetés nélkül kövessük őt. Konkrét fizikai mivoltá-

ban ez nekünk már úgysem adatik meg, de a Mester páratlan szellemi örökségét most is tanulmányozhatjuk és átvehetjük. Így is hála legyen Istennek, ha mindenben csak őrá szorulunk. A gazdagságot egy lelkiismeretes ember eleve elutasítja Jézus példája szerint, mert lelkierkölcsi csapdájával tisztában van. Ha valamiben gazdagodna, az etikusan emberi kapcsolatai bővítése és mélyítése lenne. Relatív szegénységgel, de szellemi igényességgel is kell tökéletességre vezető útnak lennie mindannyiunk számára. Aki pedig ennél meredekebb utat választ, például önkéntes hajléktalanságot, kiszolgáltatottságot, hogy munka helyett igét hirdessen vagy egyfolytában meditálni tudjon, azt csak csodálni lehet, de követni aligha. A vándortanítók kalandos, ám tragikusan végződő élete különleges elhivatottsággal és isteni segítséggel lehetséges ugyan, de nem mint egyetlen esély a tökéletességre, az emberek szellemi-morális szolgálatára. Még a visszavonult remete is hordozhatja lélekben, kisebb vagy nagyobb körben a világi gondokkal küszködők terheit.

A szerzetesi közösségek kompromisszumos szegénysége (közös vagyona), apátnak vagy más elöljárónak fogadott engedelmessége, valamint a másik nem elutasítása szintén ellentétes a korlátlan emberszeretet jézusi normájával. A gyűlöletet nem szükséges gyűlölettel viszonozni, ami erkölcsileg sem csekélység, de csak a gyűlölködő megértésén és sajnálatán keresztül juthatunk el valamilyen jóindulatú megbékélésig iránta. Nem zárom ki, hogy különleges isteni erővel valaki még ennél is többre legyen képes, de nem írható elő mindenkinek, hogy szeresse gyűlölőjét, amint Jézus is keserűen megítélte és támadta farizeus ellenfeleit. Bölcsebb dolog *Istenre bízni minden elkerülhetetlen konfliktust*, aki „majd megfizet”. Törekvésként én is elfogadom, hogy tartózkodnunk kell az ítélkezéstől vagy a férjes asszonyok megkívánásától, amihez azonban érzékeny lelkiismeret és együttérzés szükséges. De ma, a házastársi hűség lazulásának a korában sajnos mindenki nagyobb kísértésnek van kitéve, mint amikor a férjes asszonyokat decensebb öltözékük alapján föltűnően megkülönböztették a hajadonoktól. Egyéb vonatkozásokban is bonyolultabb lett kétezer év alatt a világ, ezért ma már száz bárányból nemcsak egy tévelyeg, hanem akár a többségük is, tehát lassan ritkaságnak számítanak a minden téren normális emberek.

Ezek után nem könnyű lelkes szavakkal a jövő eszményéről írni, bármennyire fontosnak érzem is a bemutatását. Legelőször óvatosságból csak az ajánlható, hogy el kell utasítanunk minden hatalmi, üzleti vagy egyéb manipulációt, főleg ami a médián keresztül ér bennünket. Önálló, szabad szellem csak rendkívül kritikusan fogadhat el minden többségi vagy annak hirdetett véleményt, főleg ha megérzi annak hamisságát. *Mennyiség nem minősíthet*: bármennyien harsognak tévedéseket, attól azok nem lesznek igazak. Vonatkozik ez minden hiedelemre, akár a vallásos hitre is, mert hitelük ma csak bizonyosságoknak, evidenciáknak, tapasztalatilag igazolt igazságoknak lehet – ami csöndes szakítást jelent a szekularizált egyházszervezetekkel, a hihetetlenné vált vagy fanatikus néphittel. Paradox módon ez nálunk nem jelent nagyobb megrázkódtatást, mint ott, ahol még erős, hagyományos nemzeti egyház akadályozza a jézusi misztériumok megértését. A Mennyek országát sajnos korábban is csak kevesen, a „választottak” fogták föl, és ezután sem lesz könnyebb emberi vagy emberfölötti beavatást találni hozzá. Csupán a legmagasabb rendű, Jézuséhoz hasonló eszmény hozhatna új korszakot megéreztetésében, és elsősorban a nyugati kereszténység újjászületése érdekében.

Ennyi körülírás után úgy érzem, hogy ma az önzetlen szolgálat követendő eszményét a *nagycsaládos bázisközösségek valósíthatják meg* a legjobb eséllyel, mint amilyenre Bulányi György Bokor-mozgalma is vállalkozott. Ebben az életformában egyesíthető mindaz, amit az evangélium legfontosabb normáinak tartunk: a szegénység, áldozatkészség, gondoskodás és tanítás. A nagy családon belül megoszló örömök és feladatok természetesen csak okos összhangban lehetnek fölemelők, és nemcsak a családon belül, hanem családok együttműködése révén is. A hiányok és többletek elosztása (időben, pénzben, lelki erőben) azokra is kiterjedhet, akiknek nem adatott meg az egészséges nagycsalád, de hajlandóak anyagi vagy szellemi segítséget nyújtani a gyermekek nevelésével együtt járó terhek hordozásához. Az élet természetes továbbadását azelőtt is a kiterjedt rokonság könnyítette meg, ennek híján viszont egy új, morális-teológiai választáson alapuló, baráti közösség vállalhatja át magasabb szinten ugyanezt. Minél egyszerűbben, természetesebben, de nem minden szervezettség nélkül. Az ajánlható eszmény lényege ugyanis a *Szentlélek egyéni és közösségi indítása* lehet, az ő közvetlen vezetésére való ráhangolódás, az anyagi akadályok fölszámolása és a szellemi harmónia megteremtése. A korábbi keresztény eszmények föltűnő hangsúlyozása helyett a nagy család nem kíván nagy szavakat, csupán csöndes, szinte rejtett helytállást. Nem mellékesen népesedési, öregedési gondjaink megoldását, nemzeti katasztrófánk megelőzését is jelenti.

P. Gábor Mózes

Pillanatképek a BOKOR Közösség életéből

Székesfehérvár

Bemutatkozásul

Először is arról kell beszélnünk, mekkora ajándék számunkra, hogy egy olyan hiteles, elköteleződött, szabad, tenni akaró szeretetközösséghez tartozhatunk, mint a Bokor, és ezen belül is a fehérvári régió.

Mi, azaz feleségem, Laura és én, abban a különleges, szerencsés, egymást erősítő, termékenyítő helyzetben vagyunk, hogy mindent közösen vállalunk, csinálunk. (Egyik barátunk, aki annak idején meghívott a közösségbe, mindig mondogatta: „Nem fog ez így menni, hogy ti mindent együtt csináltok", de mi azóta is folyamatosan óriási ajándéknak és erőnek éljük meg ezt, és egyáltalán nem fog vissza bennünket, nem korlátoz.)

35 éve kerültünk közösségbe, és tartozunk azóta is a „felvevő", azaz táplálkozó közösségünkhöz. Itt ismertük meg egymást, itt lettünk barátok, kezdtünk el közösen dolgozni mint közösségi testvérek.

34 éve vezetünk külön egy-egy közösséget, személyesen ismerve a másik közösségébe tartozó embereket, élő kapcsolatot tartva velük.

30 éve vagyunk házasok, 4 felnőtt gyermekünk van, valamennyien jártak Bokor-közösségbe, jelenleg ketten tartoznak közösséghez, ketten alkalomszerűen vesznek részt a Bokor életében.

27 éve élünk szorosabb életközösségben egy baráti házaspár családjával. Közös házunk rengeteg közösségi programnak adott és ad helyet ma is: mise, képzések, beszélgetések stb.

Egyik közösségünk családjaival szintén 27 éve élünk olyan elérhető közelségben egymáshoz, hogy szinte nap mint nap találkozunk.

Igyekszünk minden nagy Bokor-rendezvényen részt venni, feltöltődni, erősíteni a kapcsolatokat, megélni az összetartozást.

> ***Éld az életed!***
>
> *Két lábbal a földön, az égre tekintve,*
> *Szellemed szivárványszárnyán repítve,*
> *Isten fényéből egyre csak merítve,*
> *Éld az életed őszintén!*
>
> *Lásd meg a parányt, az apró szépséget,*
> *Csodáld az egekből áradó kékséget,*
> *Érzed a végtelen, táguló térséget,*
> *Éld az életed bennük!*
>
> *A körötted lélegző tömeg is ember,*
> *És van köztük, ki élni még mer,*
> *Csak félve nyújtja ki feléd a kezét,*
> *S ha ránézel, elkapja tekintetét.*
> *Éld az életed velük.*
>
> *Mert közös a levegő, amit beszívtok,*
> *Közös az öröm, s a könny, amit sírtok,*
> *Közös a föld is, mit együtt tapostok,*
> *Közös a sors is, amelyen osztoztok,*
> *Éld az életed értük!*
>
> *(Ismeretlen szerző)*

Közösségépítésünk

Mielőtt a részletekbe mennénk, jelezzük, hogy Székesfehérváron több közösség is működik, a közösségépítő és karitatív munkának most csak a mi családunkhoz, közösségünkhöz kötődő részletét mutatjuk be.

A közösség, az összefogás az, aminek erőterében mi élni, tenni tudunk. Az organikus család–kisközösség–régió–Bokor jelenti számunkra az életteret. Életünket és munkánkat meghatározza a megszólíthatóság, illetve a másokat megszólítani tudás adottsága, képessége.

Ha mi elkezdtünk valamit, mindig voltak társak, segítők, akik megszólításunkra beálltak a munkába. Ha a közösségből egy-egy tag vagy mások közösen kezdeményeztek valamit, mi igyekeztünk mindenben benne lenni, kivéve belőle a részünket, beletenni, amire képesek vagyunk. És ez ma is így van.

Kicsit igaz ez Bokron kívülre vonatkozóan is, hiszen rengeteg külső kapcsolatunk épült nem közösségi emberekkel, szervezetekkel, intézményekkel, akikkel odavissza segítjük egymást a jó érdekében, miközben – ha nem lesznek is közösségünk tagjai – a tartalmakat, az életfelfogást, a közösség értékeit láthatóvá tesszük számukra is.

A fehérvári régióban a kezdetektől aktív szerepet vállaltunk a közösség életében, összefogva közösségi testvéreinkkel. Fehérváron egyébként is olyan megerősítő helyzetben vagyunk, amelyben egymáshoz közel él a régió 7 közösségének 30-40 családja, a kicsit óvatosabban kapcsolódó, de mégiscsak közénk tartozó további 10-20 család, valamint a régebbi kapcsolati rendszerből Dombi Feri bácsihoz tartozó közösségek, családok. Ez olyan éltető közeg, amelyben bőven van lehetőség és feladat a szeretet megélésére, megmutatására:

- közösségépítésben, felnőtt és gyermekközösségekben (saját gyerekeink számára kezdeményeztünk közösséget: „bili-buli", gyerekközösség, ifjúsági közösség). Volt idő, amikor 10-nél több közösség tartozott szorosan össze, cselekedett közösen Fehérváron;
- tanúságtevésben, apostolkodásban, hiszen templomokban, hittanokon, munkahelyen, közösségi rendezvényeken tudtunk megszólítani embereket;
- táborok szervezésében, hiszen évtizedekig szerveztünk táborokat (gyerek, ifjúsági, kisközösségi, Bokor Nagytábor);
- lelkigyakorlatok szervezésében, tartásában (a hozzánk tartozó közösségek minden évben részt vesznek lelkigyakorlaton);
- közösségi ünnepeken (mise, esküvő, Bokor-újév, Bokor-ünnep);
- lelkivezetésben;
- közösségvezető-képzésben (20 évvel ezelőtt 10 fehérvári fiatalnak szerveztünk sorozatot);
- karitatív munkákban (India, Erdély, Vajdaság, Kárpátalja, helyi feladatok): ezek olyan összekovácsoló,

szeretetnyitogató alkalmak voltak, amelyek még inkább összehoztak és tanítottak bennünket; ebben nagy szerepe volt Cs. Feri barátunknak is.

- közösségi találkozókon kívüli együttlétekben, teaestek, képzések, előadások szervezésében, lebonyolításában;
- a közösen megvalósított kirándulások, sportprogramok, játékok, szórakozás szervezése lebonyolítása is a közösséget erősítette (Bokor-foci);
- a találkozókon kívüli személyes részvétel a testvérek életében meghatározó jelentőségű, hiszen nemcsak egy ügy mellé álltunk közösen, hanem felelősséget is vállaltunk egymásért, ezért folyamatosan kapcsolódunk a másikhoz a feladatokban, családi életben, nehézségben, betegségben, örömben, ünnepekben is.

Mára kicsit megváltoztak a dolgok. Egyes lehetőségek megszűntek, átalakultak, de mindig jönnek újabbak. Az egymást éltetés és a kifelé nyitás, kapcsolatépítés ma is ugyanolyan fontos része az életünknek.

Mindig fontosnak tartottuk a távolabbi közösségekkel, testvérekkel a kapcsolatokat, a közös lehetőségeket, feladatokat, ezért néha egy-egy családdal, néha egy közösséggel, néha pedig egy egész régióval próbáltunk összefogni, közösen cselekedni:

- karitatív munkák,
- lelkigyakorlatok,
- kirándulások,
- táborok,
- ünnepek stb. területén.

Azt tapasztaltuk, hogy akkor válik számunkra élőbbé, fontosabbá, megszólíthatóvá egy távolabb élő testvér, ha egy-egy feladatban, valamilyen ünnep megszervezésében együtt izzadunk vagy éppen örülünk. Mennyi mindennel ajándékozhatjuk meg egymást, termékenyíthetjük egymás életét, szeretetét, ha időnként erre is nyitottak vagyunk.

Nagyon fontosnak tartjuk a Bokor-szintű összefogásokat, alkalmakat, rendezvényeket, az ezeken való részvételt, saját közösségi tagjaink bevonását ezekbe, hogy személyes kapcsolatok épüljenek számukra is.

Karitatív-szociális munkánk

Életünk ezen területére is igaz, és erőt adó a megszólítás és a megszólíthatóság, hiszen ebben is állandóan a közösségi testvérekkel dolgozunk együtt.

Közösségbe kerülésünk óta, 35 éve foglalkozunk karitatív feladatokkal:

- idősek látogatása, segítése,
- ruha, bútor gyűjtése, szállítása (Teréz anyaraktár, Cedric Prakash támogatása: szádablúzok, pénzgyűjtés, kiutalás, Prakash látogatásának szervezése),
- Erdély, Vajdaság, Kárpátalja (pénz, tárgyak, könyvek, személyes találkozások),
- közelünkben élő, nehéz helyzetben lévők támogatása (idősek, családok, cigányság),
- mindig szívesen és folyamatosan kapcsolódunk nagyobb, távolabbról jövő vagy akár országos közösségi akciókhoz (pl. Baglas-puszta).

21 éve vezetjük a maroshegyi egyházközség karitászcsoportját, amelyben:

- idősek,
- betegek,
- nagycsaládosok,
- sérültek,
- hajléktalanok,
- cigány családok számára pénz-, használati tárgy-, bútor-, ruhagyűjtés, ügyintézés, lelki támogatás, valamint társas kapcsolatok felé irányítás a feladat.

A karitász mint a katolikus egyház segélyszervezete egyben lehetőség is, hiszen oda-vissza erősíthetjük egymásban a szolgáló szeretetet. Még több erőforrást tudunk a nehéz helyzetben lévők felé mozgósítani, meg tudjuk mutatni másoknak is, mekkora erő a közösség, hogyan értettük meg és éljük az osztozást, stb...

25 éve kapcsolódtunk a sérültek támogatásához:

- a sörédi nyaraltatásban inkább háttérmunkák végzésében, apróbb feladatokban, támogatásokban vettünk-veszünk részt, de mivel közösségi tagjaink a motorjai a sörédi nyaraltatásnak, mindig van lehetőségünk a feladatvégzésre;
- a Szivárvány Szociális Alapítvány (egy speciális iskola alapítványa) anyagi támogatását évtizedek óta végezzük, 13 évig az alapítvány vezetése is a feladatunk volt.

Tíz éve mint munkahely jelent meg az életünkben a karitász. Akkor addigi mérnöki munkámat cseréltem le a mindennapi szolgálat lehetőségére. (Néha felmerül, hogy szabad-e pénzért dolgozni a karitászban. Erre azt tudom mondani, hogy ha úgy indul ez a munka, hogy az addigi nettó 150 ezres fizetésem helyett nettó 50 ezerért vállalom ezt, akkor talán nem élek vissza a helyzettel, de megpróbálhatok teljes erőmmel dolgozni a rászorulókért.)

Ebben a munkában:

- a hajléktalanokkal,
- nagycsaládosokkal,
- megváltozott munkaképességűekkel,
- pszichiátriai betegekkel,
- idősekkel,
- sérültekkel való foglalkozás mellett új segítési formák, szolgáltatások létrehozása a vállalt feladatom.

Ennek egyik eleme, hogy önkéntesként 8 évig szerveztünk, tartottunk sérültek számára heti rendszerességgel klubot, amit aztán a karitász keretében nappali intézménnyé fejlesztettünk, ma pedig már néhány ember számára ott lakást biztosító résszel is rendelkezünk.

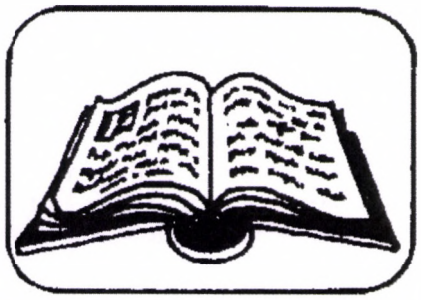
Öt éve kifejezetten a sérültek számára nyújtott szociális ellátás, szolgáltatás a „munkahelyi” feladat, de ezen kívül:

- a társadalom érzékenyítése,
- tanúságtevés a jézusi szeretetről,
- a jézusi tartalmak átadása is.

A Szent Kristóf Ház egyben kísérlet arra is, hogyan tudunk létrehozni, működtetni igazi szeretetközösséget, életteret egy intézményben, egy munkahelyen is, hiszen a munkatársak fele (12-ből 6) a Bokor Közösséghez tartozik. Rajtunk múlik, milyen mini társadalmat építünk itt. Például hogyan tekintünk a sérültekre vagy a munkatársakra, a szakmai megbeszéléseknek milyen a hangulatuk, légkörük, milyen az egymást segítés gyakorlata, az elfogadás stb. Lehet-e szolgálva vezetni egy intézményt? Merünk-e kitalálni új, szokatlan, de emberi megoldásokat?

Mint minden feladatunkban, így ebben a munkában is kb. 30 közösségi testvérünk vállal feladatot önkéntesként.

Magyar László

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Várnai László (Balatonboglár), a júliusiakat Kovács Tádé (Tata) készítette.

Június 7. – Úrnapja – Mk 14,12-16,22-26 – Indulj az úton!

A húsvéti ünnepkört lezáró ünnepek: vasárnap az Úrnapja, hétköznap pedig Jézus Szentséges Szívének ünnepe. Legfontosabb ünnepeinkben feltöltődhettünk a jézusi élettel, hogy az elkövetkező évközi időszak hétköznapjain, majd a nyári találkozásokban tudjuk, merjük, akarjuk őt képviselni.

Az úrnapi körmenet eredeti jelentése is erre az egyetemes keresztény küldetésre hív fel: megmutatni a bennünk és köztünk élő Krisztust a világnak. Jézus azért adta tovább önmagát mint a kenyeret tanítványainak, hogy jelenlétével bennük folytathassa misszióját. A kenyérszaporításkor kifejezetten meghagyta nekik: „Ti adjatok nekik enni” (Lk 9,13). Majd „megtörte a kenyereket, és tanítványainak adta, a tanítványok pedig a népnek” (Mt 14,19). Ezzel már előre jelezte követői feladatát, hogy kenyérként osszák meg életüket a Jézus nélküli emberekkel, akik lelkük mélyén, eddig még tudatlanul éhezik és szomjazzák az Igazságot, aki maga Jézus Krisztus (Vö. Jn 14, 6). Erről ír Füle Lajos *Emberek Jézus nélkül* című versében:

Vak utakon bolyongva járnak,
céltalanság kíséri őket.
Búfelejtő, nagy akarással
néha-néha összeverődnek,
s szétrebbennek riadtan újra,
mennek tovább, jobbat keresvén...
Törj hát az élet kenyeréből
Egy darabot számukra, testvér! ...

Hajtja őket kegyetlen éhség:
szeretetre éhes a lelkük...

Az életed megáldott élet,
nem vagy pedig különb te náluk.
Mért, hogy nekik rongyos a szívük,
és szennyes a lelki ruhájuk?
Nincs JÉZUSUK!
Halld csak, a LÉLEK
zokogva sír mind, mind elestén...!
Törj hát az élet kenyeréből
egy darabot számukra, testvér!

A bor több mint szomjat oltó ital. Hiszen erre ott van a víz. A Jézusra emlékeztető asztaltársaság a tanítványi közösség összetartó és lelkesítő erejét tanúsítja. A bor az öröm itala, arra pedig a túláradás jellemző. A részegítő ital nem a mértéktelenséget kell, hogy eszünkbe juttassa, hanem a jézusi élet túlcsordulását pünkösdi erővel: a Szentlélekkel. Így indulj Jézussal és testvéreiddel az utcára!

Romano Guardini *Örökmécs* című művében olvassuk: *„Krisztus kenyér és bor lett. Étel és ital. Ehetjük és ihatjuk Őt. A kenyér hűség és állhatatos szilárdság. A bor merészség, földi mértéket maghaladó öröm, illat, szépség, tágasság és határtalan teljesedés. Az életnek, a bírásnak, az adakozásnak részegsége...”*

Június 14. – Évközi 11. vasárnap – Mk 4,26-34 – Jézus bizalma

Jézus küldetése Isten Országának meghirdetésére irányult. Ezért tanította a tömegeket. Mivel hamar belátta, hogy a sokaság inkább a csodáiért követi, mint a mondanivalójáért, ezért kis közösséget alakított, amelyben személytől-személyig érő kapcsolatban tárta fel Országa titkait. Példabeszédei jelentését alaposan megmagyarázta nekik, hiszen apostolainak, azaz küldötteinek feladatuk lesz tartalomban és formában hitelesen folytatni Mesterük szolgálatát.

A tanítványok türelmetlen emberek voltak. Azt remélték a Messiástól, hogy általa hamarosan teljesülnek emberi vágyaik. Őket is meghatározták a csodavárók látszólagos sikerei: betegek pillanatok alatti meggyógyulása, ördögtől megszállottak látványos szabadulása, a kenyérszaporítás tapasztalata stb. Ezek láttán nem értették a „Mennydörgés fiai”, hogy miért nem pusztítja el az elutasító szamariaiakat. Nem akarták tudomásul venni a Jézusra váró szenvedések bejelentését. Az emmauszi tanítványok mélységesen csalódtak Nagypéntek után, mert azt remélték, hogy Jézus fogja megszabadítani Izraelt. De még Mesterük távozása előtt is azt kérdezték tőle: „Uram, mostanában állítod helyre Izrael országát?” (ApCs 1,6).

Jézusnak a magától növekvő vetésről szóló példabeszéde türelemre inti követőit. Nem látványos jelekkel érkezik el Isten uralma, vagyis szeretete az emberekhez, hanem kitartó munkával: a vetéssel, és az elvetett mag természetébe rejtett teremtő erővel, azaz „magától”.

Az apostolok Pünkösd után, az újjáteremtő Szentlélek erejével, önállóan tanúskodva lettek Jézus magvetői. A mustármag növekedéséről szóló példázatával pedig arra a bizalomra tanít, hogy a szerény kezdeményezés gazdag eredményt hoz. Az elvetett mag új magvakat terem. Akkor is van növekedés, ha nem látszik, és majd csak később lesz nyilvánvalóvá a termés.

Isten Igéjének hatékonyságát igazolja a történelemben az Egyház ókori elterjedése, valamint időről-időre való megújulása az evangéliumhoz megtértek tanúságtétele révén. Itt és most rajtam, rajtunk fordul Isten Országának épülése. A Jézussal való személyes kapcsolat, a türelmes munka és a Szó erejébe vetett bizalom vezet el a majdani aratáshoz.

Reményik Sándor *Kegyelem* című költeménye a „magától” egyik legszebb megfogalmazása. Miután összetört a hiábavalóságot, sikertelenséget megtapasztaló tanítvány, és ezt kimondja: *A mindennapi szörnyű szürkeség / Tömlöcéből nincsen, nincsen menekvés!*

*S akkor – **magától** – megnyílik az ég,*
Mely nem tárult ki átokra, imára, ...
S egy pici csillag sétál szembe véled,
S olyan közel jön, szépen mosolyogva,
Hogy azt hiszed: a tenyeredbe hull.

*Akkor – **magától** – szűnik a vihar,*
*Akkor - **magától** – minden elcsitul,*
*Akkor – **magától** – éled a remény.*
Álomfáidnak minden aranyágán
*Csak úgy – **magától** –*
friss gyümölcs terem.

*Ez a **magától**: ez a Kegyelem.*

Június 21. – Évközi 12. vasárnap – Mk 4,35-41 – Bizalom Istenben

Jézus, miután egész nap gyógyított és tanított, ráadásul este még tanítványait külön is oktatta, elfáradt. Emberi természete megkívánta az ételt, italt, szállást és alvást. Apostolai, miként az őket kísérő asszonyok, igyekeztek gondoskodni róla. Tudták, hogy ott pihen le, ahol ráesteledik. Ezért vihettek magukkal a bárkában vánkost is számára. Jézus ezen békésen pihent. Nem aggódott az esetleges vihar miatt. Nagy nyugalommal bízott Atyjában, és számított halász tanítványai hozzáértő hajózására is.

Ám akkora vihar kerekedett, hogy halálfélelmükben felébresztik a Mestert. Nem őt féltik, hanem önmagukat. Számon kérik rajta, hogy nem törődik velük. Végveszélyben vannak, és nem siet segítségükre az, aki annyi halandó emberrel csodát tett. Szemrehányásuk a végig nem gondolt életösztön megnyilvánulása. Azonnali cselekvését sürgetik.

Jézus nem késlekedik, mindjárt cselekszik. Mint egy másik alkalommal is, amikor Péter süllyedni kezdett a vízen. A jelenet megírása idején már istenségéről vallott felfogásuknak megfelelően parancsol a szélnek és a víznek. Márk szerint ezzel a csodával isteni mivoltát mutatta meg tanítványainak. Azt, hogy isteni ereje meg tudja menteni az embert a csak testi halált okozó viharnál nagyobb veszélytől: a Sátán kárhozatba taszító mesterkedésétől. A vihar, az ellenszél a gonosz ellenség mesterkedésének lett a jele. Jézus vihart lecsendesítő szófordulata pedig utal az ördögűzéseire: „Némulj el, és menj ki belőle” (Mk 1,25)! Ezekből kiindulva születik meg a későbbi hitszónoki megállapítás: A bárkában emberként alszik, majd Istenként fékezi meg a gonoszt.

Visszatérve a jelenetre: Jézus számon kéri tanítványai bizalomhiányát, amelynek ellentéteként a félelmet nevezi meg. Megijedtek az ismeretlen erőtől, amely Jézusban megnyilatkozott. Még nem képesek úgy rábízni magukat Mesterükre, mint az ószövetségi három ifjú a tüzes kemencében Istenre, amikor így szóltak: „A mi Istenünk, akit tisztelünk, ki tud ragadni minket az égő tüzes kemencéből, és ki tud szabadítani minket, ó király, a kezedből” (vö. Dániel 3,17).

A bárka a Jézust követők jelképe lett. Sokan egy hajóban evezünk. Ha időnként viharzónába kerülünk is, egymást megerősíthetjük a bennünk és köztünk élő Jézussal. Benne bizakodva elérhetjük célunkat. Egyik testvérem mondása szerint ugyanis „dupla csomagolás” véd minket. Jézus az Atyában bízva aludt a bárkában, mi viszont az Atya mellett még Jézusban is bízhatunk. Legalábbis így írja Pál apostol: „életetek Krisztussal együtt el van rejtve Istenben” (Kol 3,3).

Egy mai imádság így szól erről:

„...gyakran nem látjuk a kiutat.
Te akkor is ott vagy a közelünkben...
És ha összeszedjük magunkat, és...
teljes bizalommal tőled kérdezzük: Merre tovább?
Akkor csodák csodájára szívünk viharа elcsitul,
És mint égen a szivárvány, megszületik a megoldás...
Köszönöm, Uram, hogy örömben és gondban
egyaránt fogod a kezem.”

(Döbrentei Ildikó)

Június 28. – Évközi 13. vasárnap – Mk 5,21-43 – Gyógyító érintés

Az előző vasárnap arról hallottunk, hogy Jézus tanítványai önmagukat féltették a viharos Genezáreti-tavon. Önző módon csak magukkal törődtek. Békésen alvó mesterük miatt nem aggódtak. Végül azért keltették fel, hogy segítsen rajtuk.

Velük szemben egy apa a leánya halálos betegsége miatt aggódva fordul Jézushoz segítségért. Úgy látszik, benne nagyobb a szeretet, mint a szeretetről tanuló apostolokban. Bizony, a világosság fiai olykor megszégyenülnek a világ fiainak természetes emberszeretete láttán.

Jairus remélte, hogy a számos ember meggyógyításáról híres Názáreti tud segíteni 12 éves leányán, akinek elvesztésétől félt. Az elöljáró leborult az ács fia előtt. Megalázkodása megérinti Jézus szívét, és siet segíteni.

Útját megállítja egy látszólag ide nem tartozó epizód. Bár az, hogy 12 éve beteg a gyógyulást kereső asszony – elgondolkodtató megegyezés. Közös elem az is, hogy az apa a kézrátételes gyógyító érintést kérte Jézustól, s az orvosokban csalódott asszony szintén az érintés közelségétől remélte gyógyulását. Jézus elé kerülve pedig ő is leborult előtte. Igaz, ezt már hálaadásként tette, ugyancsak mélységes alázattal.

Hamarosan kiderül, hogy nagyon is összefügg a két esemény. A leány halálhíre elbizonytalaníthatta Jairust. A reménytelen helyzetű asszonyon segítés megtapasztalása és Jézus bátorító kijelentése: „Ne félj! Csak bízzál!”, továbbvezeti őket a leányhoz.

A két jelenet következő egyező vonása: Jézus törvényi előírásokat meghaladó szeretete. A vérfolyásos asszony érintése tisztátalanná tette a feleket. A halott megérintése ugyancsak tilos volt. Jézus a törvény betűjét meghaladó szabadsággal fogadta az asszony érintését, és ragadta meg a kislány kezét, hogy felsegítse. A fizikai tapasztalat segített a lelki kapcsolat, azaz a bizalom és szeretet létrejöttében. A testi és lelki gyógyítás kihagyhatatlan eleme a kézrátétel, az érintés. Az orvos „kezelése” szóhasználat akarva-akaratlan is folytatja igazi Orvosunk = Üdvözítőnk gyakorlatát. Az érintésben rejlő vonzerő, a bizalomteljes szeretet kifejezése olyan gyógyító energiaáramlás, amely belülről hat, teszi egészségessé az embert. Isten feltétlen szeretete külső, azaz testi közvetítésének bizalommal való elfogadása belső, azaz lelki csatornákon át a testi betegségeket is orvosolja.

A jelenet vége: a kárörvendő, nevetni kezdő siratók megszégyenülése, a szülők és a később tanúságtevő három tanítvány öröme a leány felépülésén, majd Jézus figyelmes szeretetének mindenre kiterjedő felhívása, hogy adjanak enni a legyengült leánynak.

Isten teremtő érintése, amelyet Michelangelo freskója oly szemléletesen ábrázol, lenyűgöz engem? Jézus újjáteremtő, szabadító, gyógyító testi érintését elfogadom, mint lelki gyógyulásom reményét? Megtapasztaltam már, hogy az Úr rajtam keresztül is gyógyít másokat? Merem bizalomteljes imával alkalmazni a kézrátételt? Tamás apostol Jézus sebeit érintő keze elég bizonyíték számomra, hogy leborulva megvalljam őt Uramnak, Istenemnek?

Július 5. – Évközi 14. vasárnap – Mk 6,1-6 – Ha nem otthon, hát másutt!

Otthon, édes otthon! A sok bolyongás után végre anyuci ölelő karjaiban, ötcsillagos konyháján, puha-meleg ágyikómban, néhai apukám megörökölt ácsműhelyének ismerős szaga mellett. Az ablakból csupa ismerőst látok elmenni a házunk előtt. Játszótársak, tesók, rokonok, szomszédok, kuncsaftok. Szombaton mindnyájukkal találkozom a zsinagógában. Majd jelentkezem felolvasásra. Ó, mekkora ajándékot hozok én nektek, drága földiim!

Eljött a szombat, fölolvastam nekik Izajásból. Átadtam az ajándékot: a jó hírt, hogy nem kell tovább várakozniuk az Isten Országára. Leesett az álluk, de nem az ajándékom bontogatása közben gerjedő örömtől, hanem a rajtam való megütközéstől. Az én állam is leesett. Hogy lehetnek ennyire bizalmatlanok irántam? Pont ők, akik kiskorom óta ismernek engem is, a családunkat is. Vagy tán épp ez a bökkenő? Hogy ismerték aput, a megbízható ácsot, és fiát, a megbízható ácslegényt, aki egyszerre csak eltűnt,

Örömhír

Térj meg!
Szeress!
Adj!
Légy szelíd!
Bocsáss meg és kérj bocsánatot!
Légy mindenki szolgája!
Vigyázz: törekedj a jóra,
kerüld a rosszat!
Védd a Természetet!
Ne aggódj!
Hirdesd mindezeket!

Dőry István

és most valamiféle prófétaként jelenik meg? Mivé akarja feltolni magát?! Csak hátrább az agarakkal! A cipész maradjon a kaptafájánál, az ács a gyalupadjánál! Megjátssza itt magát nekünk, mintha különb lenne nálunk. Pedig pont olyan szürke kis názáreti, mint bármelyikünk. Tisztában vagyunk vele, kívül-belül. Ismerjük őt is, meg az egész retyerutyáját. Mit akar ez? Honnan szedi ezeket az eretnekgyanús nézeteit? Ezeket a szemfényvesztő bűvészmutatványait? Ezt a gyanús sihederekből álló sleppjét? Csak ne nagyon ugráljon! Mert könnyen elláthatjuk a baját.

Elcsüggedhetnék, lovak közé vethetném a gyeplőt. Foglalkozzék egy ilyen lüke társasággal a devla! De én nem adhatom fel. Ha otthon nem, hát másutt, de nekem hirdetnem kell a jó hírt. Jaj nekem, ha nem hirdetem! Boldog vagyok, hogy hirdethetem. S ezt a boldogságot sem tartom meg magamnak.

Mekkora próféta vagyok otthon? Milyen következtetésekhez juttatnak kudarcaim?

Július 12. – Évközi 15. vasárnap – Mk 6,7-13 – Igénytelenül-igényesen

A Mester hajthatatlan. Hazalátogatása óriási kudarcsorozattal járt. De kimagyarázta. Csak a messziről jött ember az újság. A hazai, ha kivakarózott is, csak a mi kutyánk kölyke marad. Semmi különös. Az a furcsa, ha mégis produkál valamit. Elindul hát a szomszéd falvakba, és tanítványait is ugyanarra „szökteti” kettesével. Tanítsák a szeretetet! Illusztrálják a „tananyagot” gyakorlati demonstrációkkal! Az első ilyen demonstráció mindjárt az, ahogy ők ketten viszonyulnak egymáshoz. Ahogy kisegítik, fölváltják, értik, kiegészítik, kijavítják, elfogadják egymást. Ellátja őket a továbbiakban mindennel, ami útjukon szükséges lehet.

De ez az ellátmány igen paradox. Főleg arra tér ki a Mester, hogy mi mindent ne vigyenek magukkal. No persze, könnyebben repül a léghajó, ha nincs túlterhelve. De hát a fönícia-iak épp azért találták föl a pénzt, hogy ne kelljen mindenkinek tehenet és kemencét cipelnie magával, ha tejet akar inni vagy kenyeret akar enni. Munkával apró érmékre tehet szert, s azokért vehet tejet, kenyeret stb. A Mester most nemcsak a kenyeret tiltja ki a tarisznyájukból, hanem magát a tarisznyát is; nemcsak az ennivalót, hanem a táskát is, amibe a kapott ennivaló egy részét eltehetnék másnapra. Sőt a pénzt is, amivel biztosíthatnák, hogy éhen ne maradjanak, ha például senkitől sem kapnak ennivalót.

Mi marad hát? Ruha, cipő, bot. Ezek a járás kellékei. Hegyre menet jól jön a bot. Ha megállnak, támaszkodhatnak rá. A lebernyegszerű ruha takarónak is jó, ha a nem túl hűvös palesztinai éjszakát szabad ég alatt kellene tölteni. Ilyenkor is jól jön a bot kóbor állatok elhessegetésére. De aludni is jobb házban, és ha enni akarnak, akkor is be kell kéretődzni valahová.

De hogyan? Hát a jóhírrel! A szeretet ismertetésével és gyakorlatával. Ahol ők megszállnak, elpárolog a viszály, a versengés, a békétlenség szelleme. – Nézzétek, hogy szeretik

egymást, meg minket is! Bármeddig ellehetnének nálunk. Dehogy vannak a terhünkre. Jó velük. Nem esznek sokat. Bent maradnak a szobában, míg kimossuk egy szem ruhájukat. És ahogy meg akiről beszélnek! Az embernek kedve támad közéjük tartozni.

Ha volna két ruhájuk, kimoshatnák a patak partján, nem kellene bekéredzkedni. Ha sorkoszton lennének, sok idő menne el azzal, hogy új helyet keressenek, új és új családokkal ismerkedjenek. Megint a küldetés tartalmára jutó idő kurtulna. Pedig amilyen igénytelennek kell lenni minden mással, olyan igényesnek kell lenni az evangelizálás tartalmával, tartamával, formájával, illusztrálásával. Úgyhogy elfogadhatnak kosztot, kvártélyt, mosást, mindent jó szívvel, köszönömért, ha a település lakói elfogadják az evangélium felkínálását tőlük. Az életközösség minden szinten: anyagi, szellemi, lelki szinten egyaránt működhet, működjön. De ha szellemi-lelki szinten sem működik, akkor anyagi szinten nem szabad működnie. Ha az evangélium nem kell, akkor a koszt-kvártély sem vehető igénybe. A port sem viheti el onnét a saruján a munkás, aki egyébként méltó lenne a bérére, de ingyenélő nem lehet!

Túl optimista volt a Mester? Nem. A térítő-gyógyító munka eredményesen működött mind a négy égtáj felé. Az emberek igényelték az igénytelen apostolok igényes munkáját. Vajon ma nem?

Hogy állok ezekkel? Kivel fogok össze? Mivel vagyok igényes? Mivel igénytelen?

Július 19. – Évközi 16. vasárnap – Mk 6,30-34 – Sürgős tömegpasztorálás

A Mester optimistán viszonyult az evangelizálás sikeréhez, és nem is csalódott. A hazai kudarc után sikerek érték őt is, a tanítványpárosokat is. Visszajöttek hozzá. De nem némán. Földobva érkeztek. Tele élménnyel, tele lelkendezéssel. Mások gyógyultak, mások tértek meg, mások lettek testvéreik, de mégiscsak nekik, mégiscsak az ő szavukra, az ő kezüktől, az ő imájukra, olajozásukra, prédikációjuk, tanúságtételük nyomán. És ez nem tartozik másokra. Kívülállók meg sem értenék, talán még meg is ütköznének rajta. Ide intimitás kell, ide szabira menés kell. Nosza, menjünk szabira! Nincs hozzá jogunk? Nem érdemeljük meg? Sőt, szükségünk van rá! Megfulladunk, ha nem mesélhetjük el. Mire menne a Mester 12 megfulladt munkatárssal? Indulás! Evezzetek!

Megérkeztünk. Na, most kifújhatjátok magatokat. Piknikezésre is lesz végre időnk. Meséljetek!

Vagy ne! Még ne! Várjatok kicsit! Ezek megelőztek minket a parton. Kíváncsiak ránk. Szomjasak az igazságra. Sajnálom őket. Titeket is sajnállak, de ti állandóan velem vagytok. Pihizünk, beszélgetünk később, de ezek apátlan-anyátlan árvák. Mit kezdenek magukkal a juhok, ha nincs pásztoruk. Pásztoruk vagyok, pásztorukként kell szerepelnem. Jó legelőt kell terítenem nekik. Akinek van füle, nyissa ki, testvéreim!

Mire használom a szabadidőmet? Mikor tudom rászorulók igényeit a magaméi, az enyémekéi elé helyezni?

Július 26. – Évközi 17. vasárnap – Jn 6,1-15 – Se vásárlás, se pazarlás, se puccs

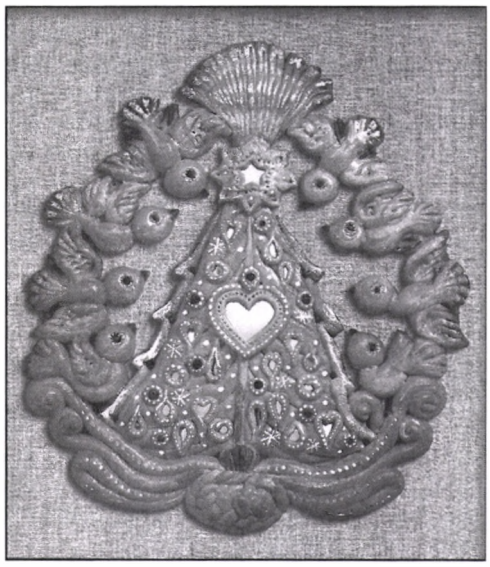
Augusztus végén folytatódik majd Márk evangéliumának követése. Addig János 6. fejezetét olvasgatjuk vasárnapról vasárnapra. Jó helyen iktatjuk ide ezt a részt. Történetileg akár itt is lehet a helye. A tömeg ki van éhezve Jézus szavára. Étlenszomjan követik, neki sem nagyon marad ideje tőlük evésre. De hát nemcsak igével él az ember, hogy Jézus gondolatának másik felét is leírjam. Hatalmas vendéglátás következik tehát.

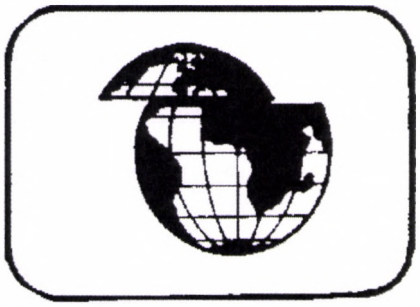
Jézus egy kisfiú öt kenyeréből és két halából indítja el, fölfohászkodva égi Apácskájához. Aztán a tizenkettő közreműködésével folytatódik a folyamat. Azokéval, akik egészen másképp képzelték a folytatást. Sokkal prózaiabban, sokkal szokványosabban, sokkal önösebben: úgy, hogy most már elég volt a jópofizásból! Kiki menjen dolgára, ha vacsizni akar, térjen be az élelmiszerboltba, hadd együnk, dumcsizzunk egymással végre. Ki köp a levesünkbe? Pont a Mester? De hát mi szóltunk neki, hogy záróra, köszönjük a látogatást, küldjön már el végre mindenkit. Erre megvendégel egy fővárosnyi tömeget. [Kroll könyve szerint Jeruzsálemet Salamon idején 5200-an lakták.] És nekünk kellett őket leültetni a dús gyepre. Persze éhesen és lelkesen megtettük. Kíváncsian várva, milyen trükkel „eteti” majd őket a Mester.

De csodák csodája, trükk nélkül mindenki evett bőségesen, és még maradt is. Amúgy a Mester sosem trükközik. Nála mindig minden valódi. Legfőképp önzetlen nagy szeretete, amely ragadós. Ja, és még valami: a kevés is elég neki, ha az mindenünk, mert sose kíván tőlünk lehetetlent. De a sokból sem enged pazarolni. A maradékot össze kellett szednünk. Nem hagytunk szemetet. Ő nagy környezetvédő. Mindenre vigyáz, ami az emberért van, és semmire, ami nem. Mi tudtuk, hogy nagy próféta, Isten remek embere, de most a tömeg is rájött. Ilyen vezetőre vágytak mindig. Készek voltak a királyválasztó puccsra.

Mi természetesen élére álltunk volna a dolognak. De ő elzavart minket a túlpartra. Azt hittük, kíméletből ki akar minket hagyni a buliból. Nem akartunk lemaradni erről a magasztos élményről, de ő bárkába kényszerített minket [Mk 6,45-46]. Amint megtudtuk, a puccs elmaradt, mert ő meg elbújt a bokorba. A Bokor persze jó hely, de nem ilyenkor, amikor ki kellett volna állnia végre a politikai porondra, ahogy azt kezdet óta reméltük tőle. Hogy nincs puccs vérontás nélkül? Lehet. De nem megérte volna? Neki soha nem éri meg. Az övét, az övéiét onthatják, de ő és az övéi nem tehetik. Hiába, finnyás egy kicsit. Inkább sose lesz király, de mi ne bántsuk egymást. Ez ő.

Mit teszek az emberek testi-lelki szellemi táplálásáért? Mit vállalok azért, hogy ne bántsák egymást az emberek?

Istiván alma

Nem hittem volna, hogy azok a napok ilyen mélyen fognak élni az emlékezetemben. A mai világban nem ilyen élményekkel dicsekszik az ember.

Gyermekkoromban sok időt töltöttem abban a bizonyos kicsi faluban a testvéreimmel és az unokatestvéreimmel. Amíg a dédikéék éltek, és megvolt az öreg ház, a nagyszüleim gyakran vitték oda a gyerekseregét.

– „Hazamegyünk” – így mondták.

Fura, hogy az ember mennyire élénken bír emlékezni gyermekkora helyszíneire. Akármennyi idő eltelhet, ugyanolyan tisztán látja azokat a fényeket, színeket, hallja a hangokat, és érzi az ízeket, mindent, ami akkor volt. Én is látom magam előtt a végtelenbe nyúló kertet, a verandán nyújtózó lusta macskát, és a dédikét, ahogy szeli a kenyeret, aztán vajazza, és csak mondogatja: „Egyetek, gyerekeim!”

Sokszor töltöttük ott a szünidőt, a meseillatú kertben. Meseillatú? Igen, olyan volt. Apró virágszirmok szállongtak a levegőben, a napsugár aranyfénnyel vonta be őket, mintha átléptük volna a valóság határát. Tündéreket kerestünk a fák lombjai közt, apró manóléptek nyomát a fűben; ott megvalósulni látszott minden, amiről csak egy gyerek álmodhat.

Aztán a dédikéék meghaltak, és az öreg házat eladták. A mai kor emberének életvitele nem alkalmas arra, hogy falun éljen, már a nagyszüleim is városba költöztek. Közel kellett hogy legyen a munkahely, az iskola, a bolt, az áruház és az autószerviz.

Ez egy kertvárosi rész ugyan, csupa családi ház, szép, rendezett környezet. Van gyümölcsfa is, zöldségeskert, és sok-sok virág. Nagyanyám folyton a kertben van, éjjel nappal szeretett növényei közt, gyakran mondogatja, hogy addig töretlen az életkedve, amíg egy talpalatnyi földet érezhet a lába alatt. Mindig emlegeti a gyerekkorát:

– Na, az volt az igazi!

Sokan nem értik, de én tudom, miről beszél ilyenkor. Nekem is eszembe jut, ahogy kicsi gyerekként ott állok, előttem elnyúlik a végtelen táj, erdők és rétek, patakparti fák és ösvények.

Ösvények, amelyek az örökkévalóságba vezetnek.

Ösvények, amelyek úgy hívogatnak, hogy nem tudsz ellenállni, muszáj rálépned, muszáj felfedezned. És ha egyszer elindultál rajta, már nincs visszaút, kaland vár rád, csupa izgalmas meglepetés és… varázslat. Igen, varázslat.

Csak kevesen látják ezeket az ösvényeket. És mikor nagyanyám megszorítja a kezemet, és azt suttogja: „Te tudod, ugye?”, én csak annyit felelek: „Igen. Én tudom”

Ezt már nem lehet letagadni.

Nagyszüleim máig is sóvárognak vissza.

– „Majd egyszer végleg hazamegyünk” – mondják minden évben, amikor a temetőbe megyünk, hogy gyertyát gyújtsunk a dédikéék sírján.

Mennek minden novemberben, először a temetőbe, majd utána fel a hegyre, a régi pincéhez, az még megvan. Gazos és elhanyagolt. Ki gondozza? Ők már öregek, a szüleink meg nem érnek rá ilyesmire, sok a munka, a hajtás, a stressz. Majd megtudom.

Nagyapám már nehezen jár, a hegy magasan van, és meredek. Mégis felmegy. Onnan belátni az egész vidéket, lábunk alatt a falu, apró házaival, az égbe meredő templomtoronnyal, odébb sík táj terül el, egymást váltják rétek, erdők, szántás és őszi vetés, olyan, mint egy fasorokkal hímzett kockás kendő. És föléje borul az ég, bodorodó felhők, hasuk szürke, tetejük szikrázó fehér fény. Órákig lehet nézni.

A falu szélén öreg erdő, poros kacskaringós földút vezet odáig. Nagyapám sokáig nézi azt a helyet, végigmegy a szemével a girbe-gurba úton, amely a végén eltűnik az erdő alján. De mi tudjuk, hogy tovább is vezet, hosszan be a fák közé, végül elér az öreg kastélyig. Igazából udvarház, ősrégi épület. Nagyapám gyerekként sok idejét töltötte ott. A nagybátyja erdőmérnök volt, és ott lakott a kastélyban, az volt a szolgálati lakása. Sok huncutságot elkövettek a hatalmas épületben az unokafivérével, a pincétől a padlásig felfedeztek minden zugot.

– Mesélnek a falak, az ablakok! – állítja még ma is. – Én még hallom!

Pedig már a füle is elég rossz, nemcsak a lába.

Oda is ellátogatunk mindig. Nem lakik bent már senki, vendégházként üzemel nyaranta. Vajon azok, akik itt megszállnak, azok is hallják, mit suttog a ház éjszaka, amikor az erdő csendje ráborul, és sutyorog a szél az ablakréseken?

Kérleltük nagyapámat, egyszer mi is aludjunk itt, de valahogy nem akaródzik neki. Talán attól tart, hogy már nem lesz ugyanolyan, hogy elillant a varázs.

De egyvalamit nem hagy ki soha.

A háztól nem messze aprócska patak csörgedez, partján egy öreg almafa áll. Több száz éves már. Dédnagyapám azt mondta annak idején, hogy már az ő gyerekkorában is ilyen öreg volt.

Istiván alma. Ez a neve.

Úgy is mondják, hogy istiványi. Így nevezték a régiek. Akkor még rendes neve volt minden fának, rendes magyar neve, mert szeretetből nevezték el a fát, és a fa is szeretetből adta a gyümölcsét. Ezt annyiszor elmondta nekünk dédike, hogy beleégett az emlékezetembe. Talán még ettem is róla kiskoromban, halványan emlékszem csak. Nyáron érik a gyümölcse, ilyenkor már szundikál, elszáradt levelei barna, zizegő szőnyegként terülnek el a megfakult füvön.

Nagyapám mindig meglátogatja azt a fát. Arca felderül, amint meglátja, odabotorkál hozzá, és öreg kezével megveregeti vastag barna, mohos kérgét:

– Látom, megvagy még, én is megvagyok – dünnyögi.

Mint egy szertartás.

Nagyanyánk uzsonnát pakol elő a kosárból, a gyerekek futkosnak, bujkálnak a bokrok közt, átugrálják a keskeny patakot. Levelet gyűjtenek, kavicsot, sok apró kincset, sutyorognak, és időnként felkacagnak.

Megáll az idő.

Azóta megnőttem, és nem mentem velük évekig. Nem tudom, mi történt.

Középiskolába jártam, aztán egyetemre. Sok minden betört az életembe, sok minden más érdekelt, alig voltam otthon. Meg hát készülni kell az életre, fel kell nőni, tanulni, dolgozni, egzisztenciát teremteni, annyi minden!

Nagyanyám aggódva figyelt évről évre.

– Mi van veled? – kérdezte folyton.

– Semmi – válaszoltam mindig ugyanazt. – Jól vagyok, minden rendben.

– Bekebelez téged is ez az istentelen világ – könnybe lábadt a szeme. – Így mi lesz az ösvényekkel?

Ránéztem, és nem tudtam megszólalni.

Az ösvények! Ez mindig eszembe jut. Nagyanyám tesz róla, hogy ne felejtsem el. Nem erőszakosan és követelőzően, még csak nem is szemrehányón figyelmeztet. Nem tudom, hogy csinálja, de életben tart bennem valamit, csak úgy, láthatatlan jelenlétével.

Van, amit nem lehet letagadni.

Aztán egyszer csak megjelentem náluk novemberben, indulás előtt. Nem készültem menni, fura, de valahogy azon kaptam magam, hogy ott vagyok. Akkor már egyetemre jártam, erdőmérnöknek készültem, tele voltam ambíciókkal, és korszakalkotó tervekkel, hogyan lehetne rendbe tenni ezt az elhanyagolt világot.

Erdőmérnök erdő nélkül. Már rég jártam erdőben.

Mentünk fel a hegyre, a régi pincéhez. Megcsinálták az utat, legalábbis egy darabig. Minek is tovább, arrafelé már alig jár valaki.

Felértünk, és lenéztünk a tájra.

Én vagyok a legidősebb az unokák között. A legkisebb Sári, hatéves, cserfes, huncut és izgága kislány. Én is ilyen voltam valamikor.

Megfogta nagyapám kezét, és lefelé mutogatott:

– Nézd, nagyapa! Valaki megette az erdőt!

Szörnyű látvány tárult a szemünk elé. A faluvégi öreg erdőből nem maradt más, csak egy kicsi kerek folt, körülötte csillogó utak, lejáró, feljáró, hosszú fényes sávok nyúltak a végtelenbe. Autópálya épült.

Nagyapám sápadtan nézett.

– Ezek ... – hebegte –, ezek kivágtak mindent...

Nagyanyám biztatóan simogatta a hátát.

– Ne sopánkodj, papa! – próbálta vigasztalni. – Hiszen tudtuk, megírta az újság.

Fura gombóc kezdte nyomni a torkomat. Más olvasni az újságban, és más látni.

Olyan lett a táj, mintha egy kegyetlen óriás durva sebet kapart volna rá. Az építkezés nyomai még látszottak, a teherautók kerekeinek erőszakos lenyomatai keresztül-kasul, törmelékhalmok mindenütt.

A közepén úgy virított a maradék erdőcske kerek foltja, mint sivár pusztaságban a csillogó drágakő.

Csak reméltük, hogy megvan még a kastély.

És a Fa!

A torkomban a gombóc kezdett mind nagyobbra nőni.

Siettünk lefelé. A kacskaringós út eltűnt, alig találtuk meg a bejáratot.

Nagyapám sietett elöl, rossz lábával szaporán bicegve, mögötte nagyanyám aggódva, mint aki szólna is, meg nem is. Még a gyerekek is megilletődve lépkedtek, csendben, érezték, hogy ez most nem az alkalmas pillanat a csintalankodásra.

Odaértünk a patakhoz. A tetőn elénk táruló szörnyű látvány, attól tartok, semmi volt ahhoz képest, amit ott láttunk.

Az öreg almafa szelíden eldőlve ott feküdt a patak partján, gyökere félig kifordulva a földből, ágainak egy része törten, száradtan hevert körülötte. Mint aki csak ledőlt egy kicsit, mert elfáradt, de aztán utána mégsem tudott felállni. De még ezt az állapotot is tűrte az öreg fa, csak feküdt ott jámboran, és mintha azt mondaná: „Minden rendben, csak pihenek kicsit.”

Nagyapám állt meredten.

Nem lehet leírni azt a fájdalmat, ami széthúzta az arcvonásait. Csak állt, nem mozdult, még azt sem vette észre, hogy a botját a föld fölött tartja a levegőben.

A tisztásra lassan árnyék borult, mint ahogy nagyapám szemére is szép lassan.

Azt hittem, megszakad a szívem.

Nem bírtam nézni, megfordultam, és rohanni kezdtem. A patak túloldalán rátaláltam egy ösvényre, azon futottam egészen addig, míg meg nem botlottam egy kiálló gyökérben, felbuktam, és begurultam egy kusza bokor alá.

Bebújtam a zugba, összehúztam magam, és nem értettem, mi van velem.

Csak egy fa!

Ugyan mit számít egy fa, hisz naponta dőlnek ki fák, sőt, naponta vágják, pusztítják, tarolják őket ezerszám! Kell hely az útnak, autópályának, díszkertnek, ipartelepnek, golfpályának és macskatemetőnek.

Mi meg itt kesergünk, és gyásznapot tartunk egy több száz éves almafa fölött.

Élt már eleget!

És mégis. Hirtelen magam előtt láttam azt a másik világot, amelyben nap mint nap élek. Születünk, felnövünk, tanulunk, dolgozunk, elsorvadunk és meghalunk, Rohangálunk ide-oda, fontosnak látszó jelentéktelen dolgok után, miközben mindennek hátat fordítunk, ami lényeges.

Elherdáljuk a barátságainkat.

Elveszik minden melegség, amit a szeretet ad.

Minden olyan ócska lett, olyan értéktelen. Az emberi faj odáig korcsosult, hogy képtelen meglátni a lába előtt heverő kincseket, de mindenért hatalmas erőfeszítéseket tesz, ami üres, értelmetlen, s csak kárt okoz. Önző, önmagából kifordult hely lett ez.

És a pénz! Mi is az a pénz? Az életünket nem megsegíti, hanem meghatározza! Már egy gyerek is mindent pénzben mér.

Pedig ami igazán értékes az életben, pénzért nem kapod meg soha.

Fiatal vagyok, szinte gyerek, alig éltem még, de ott, abban a pillanatban úgy éreztem, az Isten kegyet gyakorolt velem, és engedte, hogy egy pillanatra belepillantsak az igazi valóságba, és lássak, ahogy ő...

Hihetetlen élmény...

Kegyetlen élmény.

Mi a baj ezzel a világgal?

Hogy nincsenek benne ösvények.

De mindenütt vannak kidőlt almafák, csak senki nem ejt értük könnyeket.

Ültem a kusza bokor alján, s csak néztem magam elé meredten, minden porcikámat fogságban tartotta ez a fura transzállapot, mint amikor az álom valóságként szakad rád, és sehogy sem bírsz kimászni a bénultságból. Aztán egyszerre csak léptek zaját hallottam az erdei úton, olyan élesen és tisztán, hogy szinte láttam a szememmel, ahogyan engedelmesen elhajolnak a megfakult fűszálak a lépkedő lába alatt. Lágy surranás hangja, mint a lehelet. Majd feltűnt egy alak, egy lassan felém lebegő látomás, ahogy kibontakozik a feje fölött gomolygó ködszerű fátyolból. Egy ember. Megállt előttem, kissé meghajolt felém. Illatos füst szagát éreztem, megtelt vele az orrom.

Az ember megszólalt:

– Szervusz, Annácska. Mondd csak, mért ülsz itt, a bokor alján?

Annácska? A dédike szólított így annak idején. Más senki.

És egyáltalán, ez a valaki vajon honnan tudja a nevemet?

Az ember kiegyenesedett, alakját megvilágította a fák közt bevilágító novemberi szürke fény.

Meghatározhatatlan korú férfi állt előttem. A haja hófehér volt, szinte szikrázott a fáradt fényben, akárcsak rövid szakálla, hosszú szárú pipájából apró füstpamacsok szálltak komótosan felfelé. Egyszerű, hétköznapi barna öltönyt viselt, és puha csizmát.

A szemembe nézett.

Még soha nem láttam ilyen tekintetet! Az ember szeme fényes volt, halványan világító puha fény, kíváncsiskodó, és mégis megnyugtató.

Nem tudom, hogy lehet, de ezt hebegtem felé:

– Kidőlt... Kidőlt a fa! Minden elveszett.

Felém nyújtotta a kezét, hogy felsegítsen.

– Nem kell aggódnod, gyermekem. – a hangja ugyanaz a puha és megnyugtató fény, mint a szeme. – A jó Isten megtartja azt, aki arra érdemes.

Megragadtam a kezét. Öreg, kérges keze volt, mégis olyan erős, hogy egyszeriben már nem éreztem elveszettnek magam. Egyik kezével a vállamat fogva vezetett maga előtt az úton, közben halkan pöfékelt, az illatos füst szállt, puhán beburkolta a gondolataimat. Egészen megnyugtatott. Nem szóltunk semmit, míg vissza nem értünk a többiekhez.

A gyerekek körbezsongták a fekvő törzsű fát. Óvatosan tapogatták, vizsgálgatták, bekukucskáltak a kifordult gyökér üregei közé, a megfáradt lomb bogai közt kutakodtak. Nagyapám a kis patak partján ült egy kövön, háttal a fának, előremeredt a semmibe. Nagyanyám az uzsonnát rakosgatta ki a kosárból, aggódva fürkészte nagyapám arcát, néha nagy levegőt vett, talán hogy szóljon, aztán mégis néma maradt. Lépteink zajára felnézett, majd hogy meglátta mögöttem a fehér hajú embert, felderült az arca:

– Lajos bácsi! Maga az? – Felállt, és nyújtotta feléje a kezét. – De rég láttuk magát!

Fura volt azt hallani, hogy a nagyanyám „lebácsiz" valakit. Szóval Lajos bácsinak hívják az ismeretlen, álomszerű embert.

Nagyapám lassan felemelte a fejét a hangra, arca mintha megmozdult volna.

Majd nehézkesen feltápászkodott. Kezet fogott a fehér hajú emberrel.

– Lajos bátyám! – mondta rekedten. – Örülök, hogy maga azért még megvan.

Lajos bácsi rögtön értette. A fekvő törzsű fára pillantott, de az ő szemében nem volt fájdalom, hanem inkább derűs bizakodás.

– No igen – mondta, miközben zsebeit tapogatta, valamit keresett. – Sok fát kivágtak a környéken. Kell az út, hogy az emberek folyvást mehessenek. Úgy látszik, már senkinek sem jó otthon! – Megtalálta, amit keresett, egy pipaszurkálót. Elkezdte vele böködni a pipát, és folytatta. – Persze az is lehet, hogy sokaknak már nincs is olyan, hogy otthon.

Körbemutatott a pipája szárával:

– Nincs már, ami felfogja a viharos szelet. Ez a szegény öreg fa meg, úgy látszik, nem bírt kapaszkodni – fejezte be.

– Errefelé nem nagyon szoktak viharos szelek lenni – dünnyögte a nagyapánk. – Bár autópályák sem szoktak lenni.

Egy darabig némán meredtek mindannyian az öreg almafára, aztán Lajos bácsi szeme hirtelen nagyot villant.

– Na de minek is búsulnál, öcsém! – veregette meg a nagypapa vállát. – A fáknak az a dolguk, hogy visszanőjenek. Ti meg most szépen eljöttök hozzánk. Ilus néni rétest sütött. Almás rétest. Na, ilyen jót már rég nem ettél!

A gyerekek rögtön mozdultak, vidáman csivitelve körbezsongták a fehér hajú embert, kérdezgették.

– Hová megyünk? Ki az az Ilus néni? Almás rétes? Olyat a mama is tud!

Lajos bácsi csak kacagott, szeme még jobban kifényesedett, különös ragyogása mintha földön túli fénybe vonta volna a körülötte állókat. Sehogy sem fért a fejembe ez az ember. Nem emlékszem, hogy valaha láttam volna errefelé, a nagyanyám mégis bácsinak szólítja, ő meg „öcsémnek" nevezi a nagyapámat. Pedig már a nagyszüleim is túl vannak a hetvenen! Ez az ember nem látszik öregnek, bár hófehér a haja, az arca időtlen, mint egy balatoni tájkép, termete, járása szinte kecses, olyan illékony, és mégis erős, és nagyon is kézzelfogható.

Fogta, és elindította a csapatot. Elöl ő ment a nagyanyámmal beszélgetve, mögöttük nagyapám bandukolt csendesen, aztán a gyerekek, cseppet sem csendesen. Én hátulra maradtam. A kis Sári mellém szegődött, megfogta a mancsomat, szorongatta, néha felnézett rám, grimaszolt, és teli szájjal vigyorgott. Elöl hiányzott két foga. Szemében csintalanság, arca csupa sejtelmes villanás.

Egyszer csak megtorpant, a nyakam felé nyújtotta két kis karját, és a fülembe suttogta:

– Láttad? – kérdezte titokzatosan.

– Mit? – kérdeztem vissza.

Rám nézett, ahogy az ostobákra néznek, ha nem bírják felfogni azt, ami magától értetődő.

– Hát a bácsit! – mondta hangosabban, majd kicsit halkabbra fogta – Ez egy tündér.

Az előttünk haladók mégis meghallották. A gyerekeknek nagyon jó fülük van!

– Buta vagy, Sári! – fordult hátra az egyik komisz kölyök – Már megmondtam az előbb is! A tündérek fiatal lányok, és gyönyörűek! Nem pedig ősz hajú bácsik, akik pipáznak.

Sári sértődött képet vágott. Dacosan rám nézett, és közölte:

– A bácsi haja holdfényből van, a szeme csillag, a pipájából meg varázsköd száll – mondta ellentmondást nem tűrően, és még hozzátette. – Tudod?! Azzal varázsol.

Gyerekes fantáziálás? Előrenéztem. Lajos bácsit nem láttam, de pipájának füstje lágyan bodorodott kicsit felfelé, aztán hátra, mintha irányítanák, puha ködbe burkolva a mögötte haladókat. Ide éreztem az illatát, igazán meglepő, de olyan volt, akárha gyöngyvirág nyílna valahol, óvatosan árasztva bódító illatát.

Az a kedvenc virágom.

Biztosan meglepett arcot vágtam, mert Sári megint rám nézett, azzal a „naugyemegmondtam" pillantással, és újra megszorongatta a mancsomat.

Most már tényleg úgy éreztem, nem fér a fejembe valami, aminek pedig ott a helye.

Mentünk előre a kis úton, feltűnt a kastély, titokzatos épület, ablakain a spaletták bezárva, csipkés fakorlátú teraszán letakart kerti bútorok. És őszi színekben pompázó vastag levélszőnyeg mindenütt.

A nagy ház mögött a másik patak, ez már szélesebb, bővizű, mély árokban csörgedez lágyan, fölötte fahíd, erős, ro-

bosztus építmény. A víz valamikor malomkereket is hajtott, a régi malomépület maradványai még látszanak a parton.

Csak remélni mertem, hogy a patakok útját nem vágta szét a borzalmas útépítés.

Átmentünk a hídon. Baloldalt régi földpince, hosszan nyúlik hátrafelé. A bejárata hatalmas, erős tölgyfaajtó, de már sajnos semmit nem véd. A hátsó része rég beomlott, tudom, egyszer bemásztunk évekkel ezelőtt. Mi, gyerekek titokzatos, érdekes, felfedezésre váró alagútnak láttuk, teli kinccsel, még akkor is, ha a kincset törött hordók és ismeretlen, rozsdás szerszámok jelentették. Tovább az úton, baloldalt felnövő akácos, valamikor szép kis kaszáló volt, mesélte a nagyapám.

Annál tovább meg úgysem mentünk soha.

De most volt ott egy ösvény. Hogy eddig is itt volt-e, nem tudom, nem emlékszem rá. Most viszont azon indultunk előre, kitaposott, keskeny út, csupasz fák kusza ágai borultak fölé, kúszónövények megfáradt karjai még erőtlenül kapaszkodtak, félig lehajolt, magas fű. Már erősen szürkült, de mi csak mentünk. Fentről, a hegytetőről sokkal kisebbnek tűnt ez a maradék erdőcske, most viszont úgy éreztem, végtelenül hosszú.

Hogy lehet, hogy ezt az ösvényt még soha nem fedeztem fel? Talán ott sem volt, csak most keletkezett? Furcsa, furcsa, itt minden olyan különös.

Nagy sokára véget ért a keskeny út, és egyszerre csak kiszélesedett a tér. Sötét volt már, csak árnyékok látszottak, épületek sötét körvonalai, itt egy nagy pajta, gazdasági épület, istálló. Lovak prüszkölésének hangja. Hátul kisebb ház, nagy veranda. Ablakából hívogató fény látszott.

Lajos bácsi úgy ment elöl, mintha nappali fényben közlekedne, mi meg csak botladoztunk, nagyapámat támogatni kellett.

– Gyertek csak, gyertek! – hallatszott elölről, majd kitárult a kis ház ajtaja, és mi esetlenül csoszogva benyomakodtunk.

Hatalmas konyhába értünk; érdekes, kintről nagyon kicsinek látszott az egész épület, nem hinné az ember, hogy ekkora konyha belefér. Talán a sötét miatt.

Balról robosztus, épített tűzhely, középen nagy asztal. Jó meleg, és mennyei illat.

Fehér hajú nénike szorgoskodott az asztalnál, vágta fel a tepsiből a rétest, rakta nagy halomba tányérokra.

Az az egészen határozott érzésem támadt, hogy itt vártak minket.

A kis Sári nem habozott, ment a néni felé, köszönt („szia", természetesen), és már ült is le.

Csodálatos este volt. Nem is tudnám egészen elmesélni. Olyan, mint amikor kiszakadsz ebből a világból, belepotytyansz egy másikba, és érzed, hogy az az igazi. Pedig nem történik éppen semmi „fontos" meg „lényeges" meg „jelentős", nem váltod meg a világot, és nem csinálsz olyat, ami korszakalkotó. Sőt, még csak azzal sem jellemezhető, hogy ezoterikusan felemelő, és hatalmas léptékkel viszi előre spirituálisan a lelki fejlődésedet, hogy következő életedben már mindent tudó szellemi tanítómesterként születhess újjá.

És mégis. Amit ott, akkor éreztem, meg sem tudom fogalmazni. Mint amikor az embernek minden egyes porcikája a neki legmegfelelőbb helyen van: a lelke, a teste és a gondolatai. Az ételnek igazi íze van, a levegőnek, amit beszívsz, valódi illata és ereje, a hangok a füledben lelket vidító rezgések, és amit a szemeddel látsz, éles, fényes, minden apró részletében csodálatos látvány.

Mi itt a titok?

Mi is? Itt ez a fehér hajú ember és ez a fehér hajú asszony, és nekik ez nem titok és csoda, hanem a mindennapi, kézzelfogható valóság.

Eltelt az idő, és indulni kellett haza.

Haza, a városba.

Vissza a városba.

Sokáig voltam a történtek hatása alatt, alig bírtam visszatérni a mindennapokba. Tanulás, munka, városi aszfalt és rossz levegő. Ízetlen étel.

– Mi van veled? – kérdezgették a barátaim.

– Semmi – feleltem, és megvontam a vállam.

Semmi? Nem bírtam kiverni a fejemből a fekvő törzsű fát.

Úgy látszik, nagyapám sem. Mentem én haza, ahányszor csak tudtam, de a szomorúságom csak nőttön nőtt. Hát hiába volt az a csodálatos este? A Lajos bácsi pipájából szállongó varázsköd mégsem hatott nagyapám komor gondolataira, miszerint ha elment az öreg almafa, akkor már őneki is mennie kell. Az egész család érezte, hogy itt nagy a baj, hasztalan volt minden vigasztalás, törődés, nagyapám egyre csak halványult, tekintetében a borongós köd egyre sűrűbb lett. Gondolták, biztosan beteg, gyerekei hosszas unszolására engedte, hogy orvoshoz vigyék, de az orvos a szokásos öregkori nyavalyákon kívül nem talált semmit, ami miatt aggódni kellene.

Nagyapám csak fakult, mint a száradó fű, napról napra jobban. Mi meg aggódtunk, napról napra egyre jobban.

Anyám egy nap kifakadt:

– Ez így nem mehet tovább! – kiabált elkeseredetten. – Hisz csak egy fa! Nem egy fa dönti el, hogy meddig tart az életünk!

– Ti ezt nem értitek – suttogta nagyanyám, rám nézett, szemében remegős könnyek. Megfogtam a kezét, az is remegett.

Aztán eljött a következő november, és nagyapám közölte, hogy ő nem megy haza. Ült a kertben, a régi fonott karszékben, és bámult előre, rendületlenül. Nagyanyám, mint aki már beletörődött mindenbe, nem erőltette. Csak annyit mondott, hogy akkor nem megy ő sem. Szüleink mentek el helyettük, hogy rendbe tegyék a sírt, és meggyújtsák a gyertyát. Mentem volna én is, meg a többi gyerek, de előre közölték: nem lesz semmiféle hegyre mászkálás, tájnézegetés, és főleg nem lesz fekvő törzsű almafa. Sietnek haza.

Haragudtak a fára, nem bocsátották meg neki, hogy elveszi tőlük nagyapámat.

Én nem haragudtam a fára, és reménykedtem valamiben, de nem tudtam volna megfogalmazni, hogy pontosan miben is.

No de mit is lehet tenni? Az élet megy tovább, tanulni kell, le kell diplomázni, munkát keresni, dolgozni, a társadalom által támasztott követelményeknek meg kell felelni. A szíved meg csak súgja, súgja a magáét, te meg igyekszel úgy tenni, mintha nem hallanád.

Elmúlt a tél, és a tavasz, aztán elkezdődött a nyár is. Nagyanyám június végén telefonált, elhaló hangon suttogta a készülékbe:

– Gyere gyorsan. Nagyapád haza akar menni.

– Ilyenkor? – kérdeztem meglepetten – De hát ilyenkor soha....

– Most akarja – szakított félbe nagyanyám, majd hozzátette, egészen halkan, alig lehetett érteni – biztosan búcsúzni megy...

Nem kérdeztem többet, azonnal utaztam. Ilyen az élet. Az öregek elmennek, ha itt az idő, aki megszületett, az meg is hal. Ezt el kell fogadni.

Én elfogadom a halált. Csak azt nem tudom elfogadni, hogyha valakinek elégedetlenül és szomorúan kell távoznia a világból. Bár mostanában csupa ilyet lehet csak látni; az emberek törött lélekkel hunynak ki Istennek ebből a szép világosságából, egy törött lélekkel leélt élet után.

Én vezettem a családi kisbuszt. Jött minden unoka, szinte tolongtak, úgy, mint régen, amikor még minden rendben volt. Nagyanyám becsomagolta az uzsonnás kosarat, ahogy szokta. Hihettük volna, hogy minden maradt a régiben, ha nem látjuk, hogy nagyapánk szürke, görnyedt és fénytelen. Beült mellém előre, meredten bámulta az alattunk elsuhanó utat, nézett rendületlenül, és nem szólt, csak mikor beértünk a faluba.

– Balra fordulj!

Vagyis nem megyünk sem a temetőbe, sem a hegyre. Egyenesen a fához megyünk.

Némán kászálódtunk ki a kocsiból az erdő bejáratánál. Nyár volt, szikrázóan fényes, gyönyörű nyári nap. A felsebzett földet benőtte a fű, madarak zsongtak mindenütt, kukoricaföldek, búzatáblák, amerre a szem ellát. Az erdő is, mintha megnőtt volna, harsogó zöld mennyezet, levelek zizegtek a könnyű nyári szélben, játékosan bújócskáztak közöttük a napsugarak.

Ugyan ki gondolná ilyenkor, hogy bánat is van a világon?

Mentünk, mint a gyászmenet.

Leghátulra maradtam, Sári jött velem, kezét az enyémbe fonta. Egymásra néztünk, és ugyanarra gondoltunk.

Lajos bácsi, te tündér ember, igazán jöhetnél, rágyújthatnál egy pipára, és varázsolhatnál valamit! Akármit.

Néztem nagyapám görnyedt hátát, ahogy elöl megy, és abban a pillanatban szerettem volna meghalni érte.

Odaértünk a kis patakhoz, onnan már látni a fát. Nagyapám hirtelen megtorpant elöl, kissé megtántorodott, a botja kiesett a kezéből, hallani lehetett a puha koppanást a fűben. Többen is ijedten ugrottak, hogy megfogják a karját. Előreszaladtam én is, a szívem a torkomban dobogott. Most mi lesz, most mi lesz...

Az apró patakparti tisztás kitárult előttünk, mintha hirtelen kiszélesedne a tér.

És ott feküdt az öreg almafa.

Hevert a patak partján, sőt, mondhatni, hogy inkább heverészett! Félig kifordult gyökere köré valaki kupac földet halmozott, apró, vékonyszálú fű nőtt rajt, mint valami óriási bolyhos papucs. A törzs másik végén, ahol legutóbb töredezett, száraz ágak szomorkodtak, most élénkzöld lombkorona terült el a földön, a törzs közepén két karvastagságú fiatal hajtás nőtt ki, és tört az ég felé, rajtuk keskeny lomb, ágai végén csüngő élénkpiros foltocskák. Almák. Mosolygó, piros almák.

Sokféle döbbenet van a világon. A legutóbbi döbbenet, amikor láttuk meghalni a fát, semmi volt ehhez a káprázatos látványhoz képest, amikor láttuk őt feltámadni. Újra kihajtott a kidőlt, elszáradt, fekvő törzsű fa! És ahogy nagyapám akkori fájdalmasan vonagló arcát sem bírtam sokáig nézni, úgy a mostani arckifejezését még addig sem. Megfordultam, és elrohantam a régi ösvényen, a patak túloldalán, egészen a kusza bokorig, hogy alábújjak.

Még hogy nincs Isten! Épp az imént láttam megnyilvánulni őt nagyapám arcán.

Ahogy áll ott, kezét a levegőben tartja, mintha még mindig markolná a botot. Szeme tágra nyílva, látni, ahogy oszlik róla a homály, és tekintete kifényesedik. Szürke orcáján két piros folt, ahogy kigyúl, majd szinte lángba borul az arca. Tétován lép előre kettőt, majd remegős izgalommal szól hátra nagyanyámnak:

– Mama... Gyorsan, a kosarat!

Sírtam persze, megállás nélkül zokogtam.

Csak egy fa!

Egy fa képes megváltoztatni a világmindenséget.

Már vártam az ismerős léptek zaját az út felől, halkan közeledett, surrant a fű, pipafüst illata szállt. Majd megszólalt a hang is:

– Szervusz, Annácska. Mondd csak, miért sírsz itt, a bokor alján?

Felnéztem rá könnyes szemmel:

– Lajos bácsi! – súgtam rekedten – A fa!

Nem kellett neki ennél többet magyarázni. Nyújtotta felém kérges kezét, és én belekapaszkodtam.

– Megmondtam neked, gyermekem – mondta, miközben felsegített – Az Isten megtartja az arra érdemeset.

Ha van leírhatatlan öröm, akkor az az volt, ott, azon a nyári délutánon. Visszatért az élet, újra beköltözött hozzánk az öröm. Nagyapám szedte a kosárba az almát, megcsodált minden egyes darabot, tapogatta, szagolgatta. Nagyanyám ott toporgott körülötte, halványan mosolygott, annyi bánkódás után csak lassanként mert örülni. Körbejártuk a fát, vizsgálgattuk, lesekedtünk be a törzse alá, a földön elterülő lombja közé, simogattuk újonnan nőtt ágait, latolgattuk, honnan is nőtt újjá, hol eresztett új gyökereket a földbe. Kóstolgattuk az almát, íze, illata, zamata az örökidőkből való, múlhatatlan valóság.

Néztem a tündér emberre, ő meg vissza rám avval a fényes tekintetével. Mintha azt mondaná: „ Ó, gyermekem, nehogy azt hidd, hogy bármi közöm van ehhez a dologhoz!”

Én meg úgy teszek, mintha nem hinném.

Áll a tündér ember a tisztáson, haja holdfény, szeme két fényes csillag. Pipájának varázsköde ott kavarog a fejünk fölött, és ismét megáll az idő...

Sok év telt el azóta. Az unokatestvérek megnőttek, én is anyuka lettem, családom van, férjem, gyerekeim. Sok minden történt velünk, jó is, rossz is.

Nagyanyám szerint addig nem lesz baj a világban, amíg vannak benne olyan emberek, még ha kevesen is, akik keresik az ösvényeket. Amíg vannak, akik meglátják, hogy ott van, aztán rá is lépnek, és megjárják rajta az utat. Az ilyesmit nem lehet iskolában tanulni, nem lehet kikeresni egy könyvből, és nem lehet beleütni a számítógépes keresőbe sem. Szív kell hozzá, és lélek. Mindenkinek van olyan.

Igyekeztem jó lenni a szakmámban, „erdő- és környezetvédelmi mérnök”, mint olyan, de minél jobban belemerültem ebbe, rájöttem, hogy a legjobb mérnök nem más, mint maga az Isten, aki a legaprólékosabb gonddal és precizitással megtervezte ezt a világot, méghozzá tökéletesre, papír, számítógép és jogi útvesztők nélkül, majd megépítette, méghozzá tökéletesre, gépezet, rombolás és jogi útvesztők nélkül. Aztán megengedte nekünk is, hogy gyakoroljuk ezt a képességet.

Hát úgy látszik, nem sokaknak megy a dolog. De Isten végtelenül türelmes, és hagyja, hogy sokáig gyakoroljunk.

Egyszóval nem csináltam fényes karriert, sokévi türelmes szakmai megfelelés után rájöttem, hogy már egyetlen foglalkozás sem arról szól, amiről kellene, ez a világ elveszí-

tette az egyensúlyát, és hogy a legjobb dolog a világon a család, amely körülvesz, és az a talpalatnyi föld, amelyet a nagyanyám mindig olyan sokra értékelt. Ha mindezeket megtartjuk, nem kell félteni a jövőt.

Na és persze a lovak! Férjem ugyanis lovász, minden álma egy saját birtok, ahol végre a saját lovain taníthatja a lovaglást, és nem másoknak kell dolgoznia.

Rendszeresen „hazajártunk", oda a fekvő törzsű fához, és Lajos bácsiékhoz, a nagy verandájú kicsi házba.

Aztán egyik éven egyszer csak nagyon furcsa dolog történt. Lajos bácsiékat nem találtuk ott, és a házra ki volt írva, hogy eladó.

Mi történhetett?

– Talán meghaltak – mondta a férjem.

– Az nem lehet – tiltakoztam én hevesen.

– Dehogynem – ellenkezett a férjem. – Hisz te magad mondtad, hogy már nagyon öregek lehetnek. – Majd nagyapámhoz fordult – Mondja csak, papa, mióta is ismerte őket?

Nagyapám elgondolkodott. Mióta is?

– Hát – felelte lassan –, már amikor gyerek voltam, úgy emlékszem, itt laktak.

A táblán volt egy telefonszám is, felhívtuk. Jött is egy ember, nagyapám felismerte, hogy ő a polgármester a faluban.

Nem is lepődött meg rajtunk.

– Lajos bácsi említette, hogy maguk jönni fognak. – mondta.

– És mégis, mi történt a Lajos bácsiékkal? – kérdeztem, szinte ingerülten, biztosan azért, mert féltem a választól – Talán meghaltak?

– Nem, elköltöztek.

– Elköltöztek? – kérdeztük elképedve – Ugyan hová költözhettek?

Az ember megvonta a vállát.

– A gyerekeikhez, úgy tudom.

Nagyapám elgondolkodva nézett:

– Nem is tudtam, hogy vannak gyerekeik.

Tanácstalanul álltunk mindannyian.

– Hagyott itt egy levelet – az ember fehér borítékot húzott elő. – Bizonyos Annácskának.

Meglepődve néztek rám a többiek. Elszorult a torkom, és tétován nyúltam a boríték után. Igyekeztem szépen felbontani.

Egy ügyvéd neve és telefonszáma volt felírva egy fehér papírlapra.

Nahát, ennek azonnal utána kell járni!

Az ügyvéd a szomszéd faluban lakott.

– Igen, igen. – mondta– A ház valóban eladó. Lajos bácsi meghagyott itt nekem mindent. Az ár fel van tüntetve, alkudni nem lehet. Néztük az összeget. Eléggé soknak tűnt.

– Kissé magas nekünk ez az ár – mondtam tétován.

– Nagy földterület tartozik hozzá – érvelt az ügyvéd. – Hát igen, én azt értem, de...

Még így is soknak tűnt.

Az ügyvéd rám nézett, és közölte a következő tényt:

– A régi vadászház is a birtokhoz tartozik.

Döbbenten néztünk.

– Akkor viszont – hebegtem, mikor már meg tudtam szólalni –, az összeg nevetségesen alacsony.

– Ennyi az ára – jelentette ki az ügyvéd úr határozottan, majd nyomatékosan megismételte – Alkudni nem lehet.

Férjem eltökélten kijelentette:

– Megvesszük.

Nagyapám szeme is felcsillant.

– Úgy van! – mondta teljes egyetértéssel – Megvesszük!

Ez az egész ügy olyan elképesztő és hihetetlen, hogy nem is érdemes mesélni róla, mert bolondnak néznek.

Pedig így volt.

Nagyapám gyakran mondogatta az utóbbi pár évben, az az álma, hogy hazaköltözzön ide, mert szeretne jó helyen meghalni, ha eljön az ideje. Nagyanyám nem mondta egyszer sem, de láttam a szemén, hogy ugyanazt gondolja. De ők már nagyon öregek, és egyedül nem boldogulnak.

Mi meg fiatalok vagyunk, sosem volt birtokunk, nem tudjuk, hogy kell gazdálkodni. És különben is, vidéken nincs ma már megélhetés, hisz nagyszüleink is a jobb és kényelmesebb élet miatt költöztek a városba. Azóta meg hatványozottan rosszabb lett a helyzet. A falu művészeknek való, unatkozó milliomosoknak, aktív nyugdíjasoknak, és bolondoknak ugyebár.

Egyre csak soroltam az érveimet, a józan, megfontolt, logikus tényeket.

Nagyanyám szelíden átölelt, és a szemembe nézett.

– Kicsikém – mondta –, ne gondolj az útvesztőkre! Gondolj az ösvényekre!

Van, amit nem lehet letagadni.

A vidéki élet nehéz és küzdelmes, a munka sok és kemény, mindenért meg kell dolgozni, van, amiért duplán.

A vidéki élet nagyszerű, minden napra jut varázslat, és minden apró csoda ámulatba ejt.

Nagyszüleim még ma is élnek. Beköltöztek a nagy verandájú, kicsi házba, ahol Lajos bácsiék éltek azelőtt, ki tudja, hány évig. Nagyanyám birtokba vette a hatalmas konyhát, süt, főz, nagy élvezettel, a mai napig. A kertben már nem bír ugyan dolgozni, de azért kiülnek nagyapámmal ketten, a fonott karszékben, a fiatal almafa mellé. Oltvány, a fekvő törzsű almafa gyereke. Istiván alma. Van belőle több is. Nagyapám már nem tud oltani, gyenge és remegős a keze, de a fiú unokáit megtanította erre a fontos tevékenységre. A gyerekek ügyesek, már egész kis erdőnk van fiatal fákból.

Nagyapám ül a kertben, nézi a kis fákat, nézi az unokákat naphosszat. Nagyon nehezen jár már, de azért néha meglátogatja a fekvő törzsű almafát. Leül kicsit, nézi az újabb hajtásait, dünnyög neki:

– Látom, megvagy még, én is megvagyok.

Mi az udvarházban lakunk, az egyik felében, a másik fele vendégház. Sok a vendég, ide könnyen idetalál mindenki, a hatalmas, négysávos autópályán kényelmes a közlekedés.

A környéket benőtték a fák, a régi sebek eltűntek. A kerek erdőcske körbevesz, elrejt minket, lovak nyerítése hallatszik, meseillat terjeng, manók bujkálnak a fűben, és tündérek a fák ágai között.

Nagyapám ül a kertben, és pipázik. Sohasem dohányzott, csak mióta itt lakunk. Állítja, hogy a pipát ott találta a kis házban, valamelyik kedves zugban. Ül a fonott karszékben, a haja egyre fehérebb, a szeme egyre fényesebb. Terjeng az illatos pipafüst, virágillata van, olyan, mint valami varázsköd.

Drága jó Lajos bácsi, bármerre jársz is! Még mindig élénken látom, ahogy ott állsz előttem, fürkészel fényes szemeddel, és pipád gyöngyvirág illatú füstje puhán beborít. Még mindig a fülembe csengnek a szavaid:

– „A jó Isten megtartja azt, aki arra érdemes!"

Hát legyünk rá érdemesek!

Gyöngyöstimi

TARTALOM

Tanulmány
Christian Modehn: Tágas gondolkodás 2-3
Christian Modehn: Ezoterikus-e a kereszténység? 3-4
Gromon András: Jézus „csodái" (I. rész) 5-9

Világegyház
Ferenc pápa: Harmadik világháború részletre 10-11

Harmadik világ
Cedric Prakash: Indiai helyzetkép 12

Megemlékezés
Búcsú Gyombolai Mártontól 13-14

Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 15

Gyerekeknek Moha-mese
Segítek a természetnek 16-17

Meditáció
P. Gábor Mózes: Eszmény a jövőnek 18-19
Fritz Giglinger: Mi az a szolidaritás? 11

Közösségi élet
Magyar László: Pillanatképek a BOKOR életéből 20-21

Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 22-25

Környezetvédelem
Gyöngyöstimi: Istiván alma 26-31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította)

E számunkat ***Tari Márta*** mézeskalács tábláiról készült fényképekkel díszítettük. A címlapon a halberstadti dóm Péter apostolt ábrázoló faragványa látható.

Reményik Sándor

CSENDES CSODÁK

Ne várd, hogy a föld meghasadjon
És tűz nyelje el Sodomát.
A mindennap kicsiny csodái
Nagyobb és titkosabb csodák.

Nézz a sötétkék végtelenbe,
Nézd a kis ezüstpontokat:
Nem csoda-e, hogy árva lelked
Feléjük szárnyat bontogat?

Tedd a kezed a szívedre,
Hallgasd, figyeld, hogy mit dobog,
Ez a finom kis kalapálás
Nem a legcsodásabb dolog?

Nézd, árnyékod hogy fut előled,
Hogy nő, hogy törpül el veled.
Nem csoda ez? – s hogy tükröződni
Látod a vízben az eget?

Ne várj nagy dolgot életedbe,
Kis hópelyhek az örömök,
Szitáló, halk szirom-csodák.
Rajtuk át Isten szól: jövök.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/3. (151.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: 2800,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20. - Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 4. szám

2015. augusztus

265,– Ft

Bulányi György emléknap: előadások és visszaemlékezések

Jézus „csodái”

Moha-mese

Megemlékezés: Tunyogi Csapó Gábor

Oscar Romero érsek boldoggá avatása

India legfiatalabb püspöke

Pillanatképek a BOKOR életéből

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Bulányi György emléknap

Bulányi György, Gyurka bácsi halálának 5. évfordulóján, 2015. június 6-án a Bokor Közösség – a Piarista Renddel karöltve – emléknapot tartott a piaristák Duna-parti kápolnájában.

Délelőtt négy előadás hangzott el: A teológia művelésének lehetőségei a Kádár-rendszerben (Gárdonyi Máté), Bulányi, a teológus (Máté-Tóth András), Bulányi, a katonaság-megtagadó (Csapody Tamás), Bulányi György egyházrendje (Vinczéné Géczy Gabriella).

Délután Gyurka bácsi életére visszatekintő film- és diavetítés volt, illetve személyes visszaemlékezések hangzottak el, majd hálaadó szentmise zárta a napot. Az előadások közül most kettőnek a szövegét közöljük (az egyiket más címmel).

Erre az alkalomra jelent meg nyomtatásban Bulányi György Füves könyve, *illetve elektronikus formában az* Arcélek és arcvonások Bulányi György portréjához *c. emlékezés- és tanulmánykötet. Ez utóbbiból is közlünk most két írást (Bulányi, az eszmeharcos; Gyurka bácsi emlékkönyvébe), későbbi számainkban pedig majd továbbiakat.*

Bulányi mester

Gyurka bácsi – ahogyan a Bokorban szólítottuk – öt esztendeje élvezi a boldogító látását annak a Krisztusnak, akinek életét adta, s akinek gondolatait egész életében fürkészte. Az évforduló kapcsán teológiájáról szeretnék megemlékezni. Eltérően az eddigi elemzéseimtől, személyes élményeket adok közre, mert ezek legalább annyira hozzátartoznak Bulányi teológiájának értékeléséhez, mint a szakszerű teológiai elemzések. Előbb azonban a címválasztást kell megindokolnom.

„Mester” – ezt a megszólítást olyan körülmények között kapta, amelyek a konstantini fordulat után kedvezményezetti státusba került kereszténység keretében nem jellemzőek a teológusokra. Kihallgató tisztje nevezte így a börtönben. Sem Nyugat-Európában a II. Vatikáni zsinatot követő időszakban, sem a Pax Kadariensis magyarországi látszatbékéjének korszakában, teológusnak nem kellett börtönben lennie. A teológiának nem kellett erőteljes kívülről jövő meghatározással és kritikával („heterointerpretációval”) számolnia, a teológiai viták az elfogadott egyházi nyilvánosság keretein belül zajlottak, vagy egyáltalán nem zajlottak. A kihallgató tiszt által használt megnevezés nem szokványos, egyszerre két jelentést is hordozhatott. Egyfajta elismerést is: „mester” az, aki szakmájában kiváló, másokat is tanítani képes. Másrészt egyfajta kontrasztot is: a mesterek nem ilyen megalázó rabviszonyok között találhatók, hanem jól felszerelt műhelyekben, könyvtárakban, katedrákon.

A teológia a vallás normatív tanításainak rendszerezett feldolgozását, kortárs nyelvi közegre való tekintettel újrafogalmazását végző tudomány. Istenről tanít – s ennek az egyszerű meghatározásnak mindkét eleme dinamikus. A kereszténységben Isten Jézus Krisztuson keresztül fogható fel. Az ő egyszerű tettei és szavai nem puszta lemásolást és megismétlést követelnek, hanem odafigyelést és követést. Úgy cselekedni és megszólalni, hogy „dicsőítsék mennyei Atyátokat” (Mt 5,12 és 1 Pét 2,12) – akit közvetlenül nem lehet látni és nem lehet hallani, mint a teremtett világot és az emberek szavait. Az istenfogalom kihívás, folyamatos törekvés, a rejtőzés és a megjelenés nyitott terének meghívó jelzője. Tanítani sem egyszerűen azt jelenti, hogy a tudott ismereteket átadni. Az Istenről szóló keresztény tudás dialógus, így a tanítás is a dialógusba történő folyamatos beavatást jelenti (vö. Bulányi György, Emberhez méltó teológia. Koinónia, 2015. április, 2793-2796).

A „Bulányi mester” megszólítás *mai használata* a kereszténység és a keresztény teológia biztosnak, jól bejáratottnak és természetesnek ismert státusát szeretné elbizonytalanítani. Felhívni a figyelmet arra, hogy a kényelmes körülmények között élő és Istenről beszélő keresztények jól teszik, ha újra és újra rákérdeznek társadalmi és tudományos státusukra, hogy nem süppedtek-e bele a kockázatmentes polgári jólétbe és gondolkodásmódba; arról az Istenről, aki Jézus Krisztusban minden kockázatot vállalva mutatta meg egészen soha meg nem fejthető, rejtelmes önmagát.

A kockázatmentes polgári kereszténység veszélyeire *Johann Baptist Metz* is felhívta a figyelmet abban a Nyugat-Európában, amelyre valamiképpen a felszabadult országok keresztényei és egyházai is törekednek a rendszerváltás után. Túl a polgári kereszténységen – írta Metz; túl a tisztességes ember maximáján, írta Bulányi. Mert a jézusi tágasabb, radikálisabb. A demokratikus berendezkedés keretei között működő nagy egyházak beilleszkedett státusa és lelkisége ki van téve annak a kísértésnek, hogy lemondjon a prófétai küldetésről, vagyis arról, hogy megkérdőjelezze azt, ami általában magától értődő. Pedig a Jézus-követés a nem magától értődő etikai döntések felismerésére és megvalósítására tett folyamatos kísérlet. A demokratikus viszonyok közötti, főképpen a keresztény társadalmi viszonyoknak titulált kulturális és politikai mátrix útjai a széles utak, ahol az igazhitűek járnak. Jézus a keskeny utat járta és ajánlotta, az eretnekek, a furcsák, a kérdezők és rákérdezők útját.

Az elméleti fejtegetés helyett azonban hadd folyatassam egy vallomással: aligha lett volna belőlem teológus, ha nem találkozom a Bokorral, és annak teológiára éhes és teológiát művelő közösségi kultúrá-

jával. Mások másféle utakon kerülnek közel e tudományhoz, nekem ez az út adatott: az egyház elevenen élő évszázados teológiai hagyományának tágas terei itt nyíltak ki előttem. Ebben a közegben, Gyurka bácsi által is szorgalmazva, folyamatosan érvelni és vitatkozni kellett az evangéliumok és az egyházi tanítások, valamint az egyházi és társadalmi kontextus, s még inkább az egyéni életvezetés összefüggéseiről. Ki ne tudná, aki akár csak egyetlen egyszer is részt vett közösségi találkozón, hogy a beszélgetési kör valamerre elindul, bármilyen nehéz kérdésről legyen is szó, s a körben mindenkinek lehetősége van – Gyurka bácsi közösségeiben kötelessége – állást foglalni. Mindegy, hogy milyen előtanulmányokkal rendelkezett az illető, értésre kellett törekedni, és megértetésre felkészülni. Hadd részletezzek néhány konkrét élményt erről a közösségi, kreatív és felnőtté érlelő teológiaművelésről, s ennek első számú provokátoráról, Bulányi György teológusról.

Skrutinium I.

Még a hetvenes években Kovács Lacin keresztül kerültem közel a Bokorhoz. Kezdettől olyan hangulatot árasztott Laci is, és azok a közösségek is, amelyekkel kapcsolatba kerülhettem, hogy itt valami nagyon jelentős dologról van szó, amit igazán komolyan kell venni. Komolyan venni egy játékot, nevetést, középpontban páváskodást kedvelő tinédzser srácnak – egyszerre óriási kaland és teljesíthetetlen feladat. Komolyabban venni, mint az iskolát, komolyabban, mint az iskolai házi feladatokat. Erre hívtak. Az elkötelezettség lépcsőfokaihoz tartozott a skrutinium, amely kifejezést akkor nem értettem, s maga a latin szó titokzatossága is csak emelte számomra a dolog jelentőségét.

Vizsgát kellett tenni a Merre menjek?-ből, és talán még a KIO-ból (Keressétek az Isten országát!) is. Az első ilyen vizsgát Kovács Laci kápláni szobájában abszolváltam. Kovács Tádéra biztosan emlékszem, hogy ott volt, s talán még valaki, akire már nem emlékezem. Szokásomhoz híven felszínesen készültem, s öröklött retorikai készségemre (nagy dumámra) hagyatkozva feleltem a kérdésekre. Nem aláztak meg, de érzékeltették, hogy ez kevés. Mélyebben, komolyabban, pontosabban kell tudni. Nem vették el a kedvemet, de a mércét magasan tartották.

A teológiai tudás a felnőtt keresztény ember ismérve. Általános vélekedés volt akkor a papság körében, hogy a materialista és ateista viszonyok között a kereszténynek meg kell állnia a helyét a hitvédelmi vitákban. Ez a tanúságtétel kötelesség. Legyenek a keresztények olyan műveltek az egyház tanítását illetően, mint a szakmájukat illetően! A gimnazista tudja a Merre menjek?-et annyira, mint az iskolai tantárgyakat, középiskolás fokon! S ahogyan egyre felnőttebb lesz, egyre emelje teológiai tudásának is a szintjét! A Bokor közösségi kultúrájának szerves részét képezte ez a hozzáállás a teológiához. A teológia tudománya hozzátartozik a jézusi úton járáshoz. Ha a megtérést mint a gondolkodás átalakulását és átalakítását értelmezzük, amint ez a KIO-ban áll, akkor a teológia, az isteni dolgokról való gondolkodás magától értetődő tartozéka, mi több feltétele is a Jézus-követésnek.

Ilyen háttérből érthető meg, és nem kell, hogy megbotránkoztassa az ekkleziálisan érzékeny fülűeket (*piarum aureum offensiva* – a tanítóhivatal általi megbélyegzések közül a 10. fokozat, vö. Schütz, Dogmatika I, 214), hogy a vizsgát skrutiniumnak nevezték, ami az egyházjogi szóhasználat szerint (1051. kánon) a pap-, illetve diakónusszentelés előtti vizsgálatot jelenti: a szentelő püspök egyáltalán nem csupán a teológiai tudást, hanem a szolgálatra való felkészültséget is vizsgálja, a szemináriumi elöljáró által kiállított igazolás alapján. Amint a papságra készülők egész életük odaadására szentelődnek, intellektuálisan is, úgy a Bokor azt várta el, hogy tagjai egész életüket adják oda Jézus ügyének, az Isten országa építésének.

Ez az elvárás azt is jelentette, hogy a Bokor tagjai hallgassanak a saját lelkiismeretükre és csak akkor hallgassanak az idősebbre, ha egybevág a lelkiismeretükkel, amit az kér, esetleg követel. Ez a logika azzal a következménnyel járt, hogy Bulányi György engedetlenségi lelkisége nemcsak a Bokor és a kényszerűen korrumpálódott egyházvezetés, illetve a kádárizmus embertelensége közötti viszonyra volt érvényes, hanem a Bokor közösségén belüli viszonyokra is. Hányszor hallhattuk, hogy a Jézus-követők nem tehetik senki más zsebébe a lelkiismeretünket … A Bokor közössége igyekezett az engedetlenkedők, eretnekek, saját magukra hallgatók közösségévé válni. A teológiai tanulás során, s még inkább a szentírási szövegek analízise során nem volt és nem lehetett kanonizált eredmény. Saját meggyőződésre kellett eljutni a társadalmi és egyházi nyáj konszenzusa helyett. A sok eretnek azonban mégis egyetlen nagy közösséget volt képes alkotni, mert nem a kijelentések álltak a középpontban, nem az egyféleképpen való gondolkodás, hanem a közös törekvés a Jézus-követésre. Bulányitól „akolütológiát” tanulhattak a Bokor tagjai, nem pedig teológiát, vagyis a Jézus-követés elméletét és gyakorlatát, és csak ennek alárendelve az egyházi tanításhagyomány szisztematikus magyarázatát.

Előd-dogmatika

A Szegedi Hittudományi Főiskolán, amely akkor még osztatlanul, egyben egyházmegyeközi papnevelő intézet is volt, a dogmatikát egy azóta megboldogult tanár tanította, Bányai János. Egyénisége és lelkisége rendkívül aggályos volt, s ez rányomta a bélyegét a tantárggyal kapcsolatos felfogására is. Előírás szerint Előd István akkor frissen megjelent tankönyvéből tanultunk, amelyet Bányai a sokkal korábbi felfogásban íródott dogmatikai szakkönyvek alapján (*Matthias Joseph Scheeben*, *Ludwig Ott*) viszszajavíttatott velünk a zsinat előtti szemléletre. Egész oktatását az a félelem határozta meg, hogy nem leszünk igazhitűek.

Párhuzamosan működött a Bokor teológiája, ahol a dogmatikakönyv szintén Előd könyve volt, részben újdonsága miatt, részben azért, mert Gyurka bácsi szerette kimutatni, hogy kereten kívüli piaristaként állja a versenyt a kereten belüliekkel. Ajándékba megkaptam egyszer valakinek az Előd-kötetét, benne a jegyzetekkel: ezek azt tükrözték, hogyan javította Gyurka bácsi Előd óvatoskodásait a modernebb, bátrabb, zsinatibb teológusok mentén, s hogyan fűzött a felvetett dogmatikai kérdésekhez evangéliumi kommentárokat. Kontraszt a két kommentár iránya között, amely – talán máig is hatóan – jellemzi a hazai teológiaművelés bizonytalanságait.

Egyik évben a főiskola Szent Tamás-ünnepségén én tarthattam volna a diákelőadást. A János-evangélium „tanítvány”-fogalmáról

készítettem tanulmányt a Szegeden rendelkezésre álló szakkönyvek alapján. Ellenőrzésre Bányai tanár úrnak kellett odaadnom. Napokig nem válaszolt, majd behívatott magához. Kéziratomban nem maradt egyetlen mondat sem, amelyben ne lett volna több piros javítás és megjegyzés. Több mint 30 tévtanítást fedezett fel benne a skrupulózus tanár. Érthető, hogy végül nem én tartottam az előadást. Egyszerre volt bennem megdöbbenés és dac is. Soha nem akartam az egyház tanításával szembehelyezkedni, s az általam felhasznált szakkönyvek mind rendelkeztek a „nihil obstat” engedéllyel, amelyben az illetékes cenzor azt jelenti ki, hogy a könyvben nem található olyan állítás, amely szemben állna a katolikus egyház tanításával. Úgy éreztem, hogy tanárom áll szemben ezzel a tanítással, amely számára még Schütz Antal előtt megrekedt a fejlődésben. Az a dinamika, amelyet a Bokor közösségeiben megszoktam, és amelyet a legrangosabb katolikus szakkönyvekben is megtaláltam, teljességgel hiányzott, sőt eretnekségnek számított a jó Bányai atya szemében.

Gyurka bácsi felzaklató egyéniség volt. Teológiája is felzaklató, tele provokációval, tele ütközéssel, szinte végidő jellegű sürgetéssel. Ezt az alapállást sajátíthattam el én is tőle és közösségeiben, s ezt kerestem a teológia tudományában. A bátorság, kezdeményezés és mellette a magas színvonal – ezt mutatta, tanította és követelte.

Concilium

Ennek az alapállásnak és igényességnek volt az egyik jó példája Gyurka bácsinak a Concilium folyóirathoz fűződő viszonya, és a folyóirat fordításában nemcsak az ő részéről megmutatkozó serénység. A nemzetközi folyóiratot közvetlenül a II. Vatikáni zsinat után, 1965-ben alapították a zsinat peritus teológusai közül néhányan, többek között *Yves Congar*, *Hans Küng*, *Johann Baptist Metz*, *Karl Rahner* és *Edward Schillebeeckx*. Ezt a folyóiratot ismerni és olvasni kellett a Bokorban. A Karácsonyi Ajándék sorozatában jelen voltak a cikkek fordításai. Természetesen Gyurka bácsi is, és az összes többi jeles teológus kívül volt a teológiai tanszékeken, s még inkább kívül a nemzetközi teológiai áramlatok hétköznapjain. Amit tudott és tudhattunk, azt a vasfüggöny résein átszűrődő publikációk alapján tudhattuk. Úgy olvastuk a Concilium tanulmányait, mint „a” zsinati teológia mértékadó munkáit, s nem úgy, mint a zsinat utáni teológiai pezsgés egyik áramlatának minőségi darabjait. A Conciliummal, majd később a Mysterium Salutis üdvtörténeti megközelítésű, összesen nyolckötetes dogmatikával (Benziger Verlag, 1965-1976) Gyurka bácsi révén ismerkedhettem meg én is. Általa váltak ezek a művek, az ezekben publikáló szerzők mértékadóvá későbbi teológiai munkásságom számára is. Igen tágasra nyílt ezzel a teológia világa a Bokorban, és nagymértékben tette viszonylagossá a csak magyar nyelven és a Kádár/Lékai-rendszer Magyarországán és magyar egyházában művelt teológiát.

Miközben Gyurka bácsi igyekezett megismerni és feldolgozni a teológiai újdonságokat, s érzékelte a legmeredekebb teológiai kaptatókat, aközben a KIO-ban kidolgozott saját mércéjére tette ezeket. Bár lenyűgözte őt a rangos teológusok munkássága, de igazi értéküket nem azon mérte le, hogy a teológia tudományában milyen magasra voltak képesek szárnyalni, hanem azon, hogy az evangéliumi mérlegen mekkora a súlyuk. Egy alkalommal *Eugen Drewermann* nagy port kavart, Kleriker c. (Olten, 1990) könyvét adtam kölcsön neki (magyarul: Klerikusok. Egy eszmény lélekrajza I-II, Ré Kiadó, 1992-94). A kötet a papi eszmény teológiatörténeti bemutatásán túl annak pszichológiai jellegzetességeivel foglalkozott, s egyfajta mítosztalanítást végzett el. Az egész német nyelvű katolikus sajtó ettől a műtől zengett akkoriban. Következő havi találkozásunkkor Gyurka bácsi visszaadta a könyvet, én pedig kíváncsian vártam reflexióját. Ajkát lebiggyesztve így kommentálta a kötetet: „Tudod, a teológia fő kérdése az, hogy ki kit etet meg, és ki kit öl meg. A többi nem érdekes.”

Skrutinium II.

Ilyesféle meghatározó élményekkel gazdagodhattam Bulányi György teológus mellett. Miközben a Bokorban felismert papi hivatásomról időközben kiderült számomra, hogy a Gondviselő akaratából valamit félreértettem, a teológiához, amit a Bokorban szerettem meg, máig is hűséges maradtam. A rendszerváltást követően Bécsben úgy éreztem, hogy nem vagyok felkészületlen a kinti teológia befogadására, hiszen Gyurka bácsi révén már ismertem sok-sok szerzőt, akiket a kinti diáktársak tanultak. S amikor habilitációs témát választhattam, akkor a legnagyobb kihívás az volt számomra, hogy elhelyezzem ezt a vasfüggöny mögött született, a második nyilvánosság közösségeiben érlelődött és sok értetlenségtől övezett teológust és teológiát a nemzetközi (elsősorban német nyelven hozzáférhető) teológiai trendek között. Évekig tartó megfeszített munka, több ezer oldalnyi szakmunka feldolgozása és Gyurka bácsi legfontosabb műveinek többszöri újraolvasása után készült el a róla és a Bokorról szóló művem. Éppen idén 20 esztendeje adtam le a bécsi egyetemen. Első kísérletnek tartom csupán, amely nemcsak az én akkori tudásomat mintázza, hanem Gyurka bácsinak az 1993 végéig megjelent anyagaira támaszkodik. S aki figyelemmel kísérte az ez utáni munkásságát, jól tudja, milyen jelentős fejezettel kellene kiegészíteni a róla szóló könyvemet.

Habilitációs előadásomon ott ült jobbra tőlem, olyan közel, hogy hallhattam lélegzését, láttam kezét az asztalon pihenni. Újabb skrutiniumon vehettem részt, ahol csak a teológiai felkészültségemet vizsgálták. Gyurka bácsinak, aki elindított és *Paul M. Zulehner*nek, aki idáig segített – kettőjüknek köszönhetően lettem a Bécsi Egyetem katolikus teológiai karának magántanárává (Privatdozent). Amint az első skrutiniumból úgy állhattam fel, hogy Kovács Laci közvetítette számomra a nagyobb elvárást, mélyebb elkötelezettséget, úgy a sikeres habilitációs előadás után a gratuláló professzorok mellett Gyurka bácsi arcát lestem leginkább. Vajon az ő mércéjének megfeleltem-e. Büszke volt, de elégedetlen. Idegen volt számára az egyetemi teológiai közeg, lényegtelenek az ottani minőségi kritériumok, de elsősorban a tanúságtételt hiányolta művemből. Az ő tanúságtételének első német nyelvű összefoglalója megfelelt a tudományos kritériumoknak, de nem felelt meg az általa igényelt evangéliumiaknak. A mérce örök – hála Istennek, aki adta őt nekünk, s nekem is.

Máté-Tóth András

Bulányi György egyházrendje

1. Lyukas a tető, ázik a ház – bontsuk le?

„A történelemben két olyan szervezetet ismerünk, amely nem változik: az egyik az Egyház, a másik a hadsereg.” – írja a közigazgatási szakvizsgára felkészítő tankönyv. Úgy tűnik azonban, hogy mára lejárt szavatosságú lett ez a mondat. Lyukas a tető, ázik a ház. Az Egyház Európában paphiánnyal küzd. Lassan tudatosul, hogy nincs már elég hívő sem, és bontják a templomokat. Hiányzik az „eltartóképesség” (Gárdonyi Máté, 2005).

Csehországban a lakosság 26%-a vallja magát katolikusnak, Magyarországon 2011-ben 39%, a korábbi (2001) 54% helyett.

2. Egyházi doktrínák

Sem azok a vészharangok, melyeket az ezzel foglalkozó aggódók kongatnak, sem a gyengéd óhajtó mondatok, amelyek teológusok tollából születnek, nem képeznek egyházrendet megújító erőt. Például Nyíri Tamás azt írja 1992-ben: „…az egyháznak fel kellene hagyni azzal a modellel, hogy a nép pusztán objektuma a lelkipásztorkodásnak – azaz az egyház nőjön bele a népbe” (Igen c. folyóirat).

Már a 70-es években felmerült a kérdés, mi van az evangélium üzenetével: Megkopott? Elavult? Nem szólítja meg a modern és posztmodern kor emberét?

Korábbi, nehéz időkben az ebbéli vágyak és kérdések megfogalmazásakor hatékonyabb intézkedésekre is sor került már. Gondoljunk csak arra, ahogy 1930-ban a Vatikán a Nagy Októberi Szocialista Forradalom utáni egyházi helyzetre reagált. Később, 1945-ben Róma a szovjet érdekszférához csatolt területekre egy horvát jezsuitát küldött Kolakovics páter személyében, aki világossá tette, hogy a földalatti egyházé a lehetséges jövő. Az általa létrehívott négy csoportból kettőt az akkor fiatal Bulányi György piaristára bízott.

A Kolakovics páter által elindított egyházi *alternatív működési mód* az idők során sok változáson ment át. A változások formai, tartalmi, illetve egyházrendet érintőek voltak.

A *földalatti egyház* koncepciójának megfelelően a templomból lakásokba helyeződött át a hitoktatás. A nyilvános működés helyett megjelent a konspiráció, s az bizonyos elemeiben a rendszerváltásig meg is maradt. A népegyházi szemléletet felváltotta a kiscsoport, a templomi személytelenséget a személyesség és a kapcsolati háló. A csoport vezetője és megfellebbezhetetlen tekintélye a pap volt.

3. Közösség születése

A kiscsoportok a kezdetektől magukon viselték annak a személynek hitét és a vértanúságig tartó elkötelezettségét, élete végéig töretlen, Isten akaratát kereső mivoltát, adottságait, képességeit, aki ezen csoportoknak – 5 évvel ezelőtt bekövetkezett haláláig – elméleti és gyakorlati motorja volt. A Bokor bázisközösség *Alapítója személyiség-, foglalkozás- és hivatásvonásait viseli magán.*

„Öltsétek magatokra Jézus Krisztust” (Róm 13,14) – írja Szent Pál, és azóta is sokan sokszor idézték, idézik ezt a mondatát. A Bulányi György, Gyurka bácsi hatókörébe kerültek számára egykettőre kiderült, hogy bizony, az itt nem lesz elég. Nem lesz elég, mert Jézus a szívünkben, és nem rajtunk kívül, ruhaként kíván elhelyezkedni. Ennél többre kell igent mondani. Nem azért, mert egy tekintélyes, hiteles, Jézusért börtönt vállaló piaristának ez a heppje, ezt „várja el”. Fel kellett ismerni, hogy Isten szeretete az, ami telhetetlen, Isten nem éri be kevesebbel.

Gyurka bácsi nemet mondott arra, hogy templomi padban ülésről „fotőjben” (értsd: fotelben) ülésre váltson valaki, mondván, hogy közösségbe jár. *A kisközösséghez tartozás* nem tekintendő a szabadidőkultúra részének („Ha ráérek, és nincs jobb programom, bekukkantok”); nem is az egyvallásúak társasági életének színtere, és semmiképpen sem következmények nélküli értelmiségi beszélgetés intellektuálisan izgalmas témákról. Az ember jól tette, ha a „kedves hívek” jellemző habitusától legkésőbb a találkozónak helyet adó lakás küszöbén megszabadult, mert különben nehéz órák vártak rá. Az „én itt csak a hallgatóság vagyok” viselkedést erős kihívások érték. Bólogató Jánosokból Gondolkodó, Vitatkozó és Kreatív Jánosok nevelődtek ki azokból, akik úgy döntöttek, hogy kibírják a nyomást.

A munka a második hullámban, a hatvanas évek végén *csoportdinamikailag* is átalakult. Ez azt jelenti, hogy a közösség vezetője nem megfellebbezhetetlen tekintély, nem ő mondja meg „hivatalból” vagy „szerepköréből adódóan” a „tutit”. Tekintélye van, de hivatal nélkül funkcionál, és kiközösítést nem ismer. A találkozók *elnöki teendőit* névsor vagy születési rend szerint találkozóról találkozóra a közösség más és más tagja látja el. Az aktuális elnök írásos elmélkedéssel készül, ezzel kezdődik a találkozó, amelyet aztán hangosan elmondott körima követ. Mindig van házi feladat, olvasnivaló, és ebből fel kell készülni. Tizenkét ember egy asztal körül nem kevés, nem sok. Mindenkinek, ha rá kerül a sor, el kell mondania a gondolatait, tapasztalatait. Az elnök mindenkire figyel, senki nem kerül háttérbe.

A csoportdinamikai változáson túl *tartalmi változások* is megfigyelhetők. Hitoktatás helyett az evangélium mondanivalójának elemzése, megértése került a fókuszba. Ennek nyomán tanítványokból tanítóvá, maguk köré közösséget gyűjtővé váltak azok, akiket megérintett Jézus inspiráló üzenete.

Provokáló, motiváló kihívás lehántani az egyszerű, kristálytisztaságú Üzenetről mindazt az értelmezést, ami rárakódva elhomályosítja, avultnak, értéktelennek, esetleg nevetségesnek láttatja. A hármas eszmény: adás, erőszakmentesség, szolgálat, azaz *a Hegyi beszéd életté váltása* csak folyamatos közösségi támogatás mellett, vitában, párbeszédben érlelődve, konfrontálódva és egymás véleményétől épülve lehetséges.

Gyurka bácsi egyértelművé tette: a közösség *a prófétai szerepre készít fel*, a prófétai szerepnek elsődlegessége van minden mással szemben. Meggyőződése volt, hogy az egyháznak is elsősorban ezt a szerepkört kell betöltenie, Jézus erre adott felhatalmazást, és ez az a terület, amelynek elszabotálása az egyház elhalásához vezet.

4. Isten országa rajtatok fordul!

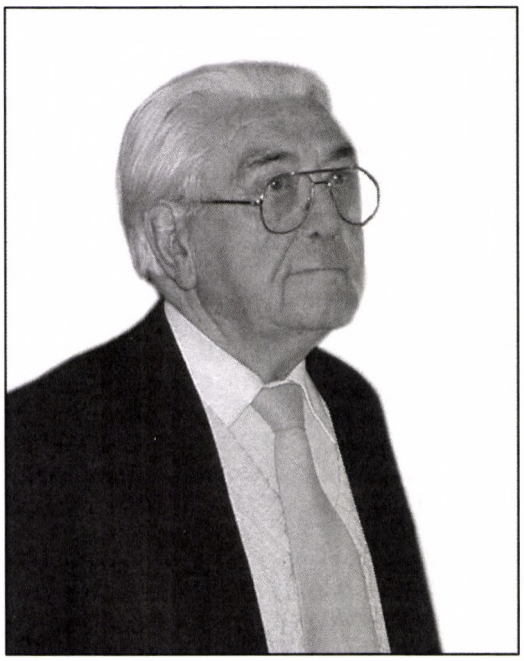
A hatalmasságokat, legyenek azok világiak vagy egyháziak, figyelmeztetni szükséges, ha intézkedéseik, tevékenységük Isten akaratával ellentétes következményekkel jár, ha Isten Országának valósulását itt a földön bármely történelmi korban, rendszerben és helyzetben gátolja. Például a Bokor tiltakozott az iskolai honvédelmi oktatás bevezetése ellen, ezzel szemben javasolta az iskolákban az erőszakmentes kommunikáció elméletének és gyakorlatának oktatását; tiltakozott a honvédelmi törvény elfogadása ellen, mert az új törvényből kikerült a polgári szolgálat lehetősége; nyilatkozatot adott ki a halálbüntetéssel és a menekültkérdéssel kapcsolatban. A keresztények prófétai szerepét fogalmazhatjuk *input-vezérelt működésnek*. Ez az, ami esetenként valamilyen formában üldözést vált ki a hatalom részéről.

A társadalmi berendezkedés által létrehozott problémahalmaz eltakarításában való részvételt a keresztények általában karitatív tevékenységnek hívják összefoglalóan. Nevezzük ezt *output-vezérelt működésnek*. Ez a munka általában elnyeri a megfelelő megbecsülést a hatalom részéről, mind állami, mind pedig egyházi vonatkozásban.

Hogyan lehet a szükséglethez képest csekély erőforrásokat úgy eljuttatni a szükséget szenvedőhöz, hogy egyúttal gátolni segítsük a nyomorúság újratermelődését? A jézusi gondolatmenet alapján és a Bokor gyakorlata szerint mindkét szempontnak egyidejűleg érvényt szerezni *„input-output projektek”* támogatásával lehetséges a leghatékonyabban. A Bokor tagjai – döntően nagycsaládosok – 1977 óta jelentős összeggel segítik a Cedric Prakash jezsuita által vezetett indiai iskolarendszert, és mintegy tíz év óta Finta Lajos magyar pap Peruban végzett hasonló munkáját. Az Indiában és Peruban létesült iskolákban a gyerekeket az oktatás mellett arra is felkészítik, hogy megszerzett ismereteik alapján enyhíteni tudják falujuk gondjait, népük elesettségét és kiszolgáltatottságát, illetve megelőzzék mindezt. Emellett a Bokor Építő Tábor révén a Bokor Közösség többek között kiveszi a részét itthon és a magyarság lakta területeken keletkező problémák enyhítéséből is, akár természeti, akár társadalmi vagy egyéni katasztrófák idézték elő azokat. Ide tartozik számos egyéb mellett a Katolikus Iszákosmentő Szolgálat megalapítása és működtetése is.

5. „Új egyházrendet kell építeni, a régivel szembe nem kerülve”

A megfigyelés alatt tartott papok mellett és helyett civilek, laikusok, nők, nőtlen és házas férfiak mutattak fel jézusi közösségbe hívó, közösségéltető képességet és hitelességet. A közösségvezetőket ismerve az évtizedek alatt bebizonyosodott, hogy a hivatásválság csak mítosz: a

hagyományos papi életformát, az engedelmeskedési mechanizmust nem vállalják elegen.

A hetvenes években létrejött Bokor-közösségekben szerzett tapasztalatokat, illetve egy gondolatkísérletet ír le Bulányi atya az *Egyházrend* c. dolgozatában. Ha Jézus egyháza ellene megy hatalmi törekvéseknek, legyenek azok népi demokratikusnak mondott, demokratikus, vagy egyéb „kráciák”, „archiák” és „izmusok”, akkor a hatalmasok ezt ritkán nézik jóindulattal.

Bulányi Györgyre – országos lelkigyakorlatok szervezése és megtartása miatt – 1952-ben „a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés bűntette” miatt kötél általi halált kért az ügyész. 9 évi börtön után 1960-ban szabadult. Miközben katolikus papok és hívek százai voltak hitükért, egyházukért börtönben, a magyar egyház vezetői (1950-ben és 1957-ben) *kiegyeztek az állammal*. A hierarchia az egyházért vállalt vértanúságot és szenvedést elutasítva mintegy relativizálta a börtönben ülők áldozatát. A Vatikán – korábbi, földalatti egyházzal kapcsolatos doktrínáját átértékelve, azt feladva – 1964-ben megegyezett a Kádár-rezsimmel, majd Kádár János követelésére 1974. február 5-én lemondatta esztergomi prímási székéről Mindszenty Józsefet. A helyére kinevezett Lékai László vezette püspöki kar ítéli el Bulányi Györgyöt – az Állami Egyházügyi Hivatal igényére – 1982 márciusában, Egyházrend című, csak gépiratban létező írása alapján. Természetesen nem az írásba foglalt mondatok voltak nagyon veszélyesek, hanem az, hogy a Bokorhoz tartozó Merza József 1979-ben az ellenségszeretet jézusi parancsára hivatkozva megtagadta a katonáskodást, majd ezt követően további 25 közösségbeli fiatalembert ítéltek el fogház- és börtönbüntetésre ugyanezen okból.

A papi működéstől való eltiltás, a Bokor-papokkal szembeni intézkedések nemcsak Gyurka bácsit, hanem másokat is érintettek. Egyértelművé vált, hogy – a régivel szembe nem kerülve – *új egyházrend építésére van szükség* a bázison. Gyurka bácsi megtalálta a módját, hogy ennek megfelelően közösségvezetőket pappá szenteljenek: „földalatti” püspök szentelt fel néhány olyan közösségvezetőt, aki vállalta, hogy közösségeinek ilyen módon is szolgálója legyen.

6. Jézus tanítványa az, aki közösséget tud létrehozni

Éppen ezért Gyurka bácsi egyházrendjének sarkalatos pontja, hogy a püspök azokra az alkalmas személyekre tegye a kezét, azokat szentelje pappá, akik elkötelezettek („létazonosságban vannak Jézussal”), akik tudnak és akarnak közösséget létrehozni („magatartásazonosságban vannak Jézussal”), és vállalják az ezzel járó következményeket is (a „sorsazonosságot”).

A két modell: a bázisközösségi, illetve a jelenlegi egyházi különkülön nem életképes (Nagypénteki levél/Egyházrend, 267), ezért a feladat az, hogy építeni kell az új egyházrendet, a régivel szembe nem

kerülve (Nagypénteki levél/Egyházrend, 272).

Gyurka bácsi *Lelkipásztori marketing* c. írásának végkövetkeztetése: a jelenlegi egyházi működési mód nem a Jézus által meghatározott célnak van alárendelve, így éppen a lelkipásztori munka lényege vész el, mert nem vált ki vonzást vagy ellentmondást, sőt el sem éri a célközönséget (Vö: „Az Egyháznak bele kell nőnie a népbe”). Időelemzéssel kimutatta, hogy a pap idejének jelentős része nem a hivatásául választott lelkipásztori munkára megy el, ami előbb-utóbb a helyi egyház stagnáláshoz, sőt visszaeséséhez vezet.

Gyurka bácsi két dolgozata, a *Lelkipásztori marketing* és az *Egyházrend* megteremti az összhangot a papi szerep és a Jézustól ránk bízott feladat között; figyelembe veszi a hagyományok által örökölt struktúrát, valamint a minden megkeresztelt egyetemes felelősségét; a megszólításra váró keresők megszólíttatnak, az egyedül küzdők társakra lelnek, a százannyi ígérete beteljesedik. Ebben a modellben valós tevékenységek, valós képességek, valós testvéri együttműködés hoz létre valós eredményeket szeretetben, megbecsülésben és szolgálatban. Megjelenik benne a „ráfordítás–eredmény-szemlélet” is, ami egyházi közegben szokatlan szempont, mégis korszerű és lényeges. Az időfelhasználás és pénzfelhasználás kontrollja nélkül személyi fejlődés, jézusi tartalmakhoz való felzárkózás nem képzelhető el sem a pap, sem a laikus számára.

Bulányi György egyházrendje *a szeretet rendje*, az őszintén kereső vallástalan éppúgy meghívást kap a közösségbe, mint a katolikus hívő.

Bármilyen társadalmi berendezkedés – legyen az diktatúra vagy kapitalizmus, globalizmus, modern vagy posztmodern, fogyasztói vagy információs – alkalmas arra, hogy „kovásztársadalomként” a keresztények már itt e földön megvalósítsák Isten Országát.

7. Gordiuszi csomók nem ismerése és el nem ismerése

Végezetül érdemes röviden felhívni a figyelmet arra, hogy Bulányi György egyházrendje milyen elegánsan vágja át azokat a „gordiuszi csomókat”, amelyeket az elmúlt évezredek készítettek számunkra, és amelyek nehezítik a teológiai diskurzust, kínossá teszik az egyházi gyakorlatot, és akadályozzák a közösséglétrehozó hivatások szerephez, egyházi rendhez és feladathoz juttatását. Csak néhány ezek közül: paphiány, hívőhiány, cölibátus – és az utóbbihoz részben kapcsolódó szexuális problémák, a megnősült papok kérdése, a nem megnősült családos papok kérdése, ezen papok feleségszerű és nem feleségszerű élettársának és gyermekeinek, valamint szűkebb-tágabb környezetüknek problémái, a nők pappá szentelése, a hivatáshiány mítosza által okozott frusztráció.

8. Van-e esély a megújulásra?

A fiatalok valaha azért mentek Kismarosra, majd Nagymarosra, hogy meghallgassák egy fiatal keresztény családapa, Jenő, és sógora, Gyuri gondolatait saját hitükről, életükről, problémáikról, megoldásai kísérletekről. A kismarosi, majd nagymarosi templomban lehetőséget kaptak erre. A civilek által odavonzott fiatalok sokasága felkeltette a környékbeli papság figyelmét, és mire eltelt tíz év, az évente két alkalommal megjelenő ifjúság remek szentbeszédeket hallhatott az országból odasereglett papságtól, Jenő pedig betölthette a korábban a zenét szolgáltató orgonista szerepét: intettek neki, mikor következik ének. 1982-ben a bíboros úr is velük misézett mint jó kisközösségekkel – a bulányisták voltak a „rosszak”. Nem lehet és nem is kell ezt itt árnyaltabban megfogalmazni.

A történetnek *két jellemző pontja* van: a papi dominancia visszaszerzése a laikus civilek felett, majd a bíboros bevonása ebbe a folyamatba, hogy teljessé váljon a hagyományos, szűkös egyházi keretrendszer, amelynek tágítását Jenő Kismaroson megkezdte. Melléktermék: Lékai bíboros látványos elhatárolódása Bulányi Györgytől, ami a koncelebrálástól való eltiltásban öltött testet.

A két modell érintkezési pontjainál kétségtelenül felismerhető *nehézségek* jelentkeznek. Ahogyan a laikusoknak a kisközösségben mind a mai napig fel kell hagyniuk azzal a magatartással, amelyet a „kedves hívek” kifejezés jellemez, ebben a modellben a papoknak hasonlóan fel kell hagyniuk az „én a főtisztelendő atya vagyok” szókapcsolattal leírható szerepfelfogással, feladatértelmezéssel (és életpályamodellel). Testvérek vagyunk, jézusi küldetéssel (vö. Evangelii nuntiandi), a Lélek vezetésével (II. Vatikáni zsinat).

Ez a viselkedésbeli alapállás az a kiindulópont, ahonnan az együttműködés – eltérően a nagymarosi regresszív formulától – eredményes, progresszív kimenetelre kap esélyt.

Időről időre felvetődik a Bokorban, hogy tisztázni kellene az egyházhoz fűződő viszonyunkat. Itt két dolog érdemes megfontolásra. Többségünket római katolikusnak keresztelték meg, és ezt nem kívánjuk „levegyszerezni” magunkról. Így aztán abban az egyházban vagyunk, amelyben megkeresztelkedtünk. Tehát nagyon bensőséges a viszonyunk. A másik dolog, hogy viszonyhoz két fél kell.

Mielőtt Gyurka bácsi vallomásával zárnám ezt a rövid összefoglalót, szeretném megköszönni a Piarista Rend Magyar Tartománya vezetésének és szerzetesi közösségének, hogy most itt lehetünk, és közösen emlékezhetünk rá, Bulányi György piarista szerzetesre, a Bokor bázisközösség Alapítójára.

Bulányi György, Gyurka bácsi vallomása

„Sohasem gondoltam, hogy vallást kellene változtatnom. A Bokor ’45 évi indulásakor azért nem, mert normál vallási elfogultsággal a legkülönb vallásnak gondoltam a magamét. Később pedig azért nem, mert nem gondoltam, hogy lenne olyan vallás, amelyikben könnyebben felzárkózhatnék Jézushoz, mint a katolikus valláson belül. Elég nehéz feladat az akármelyikben.

Mindezen megfontolásoknak egy a vége: Jézust követő törekvéseinknek ágyát, keretét egy adott vallásnak – bármelyiknek – kell meghatároznia. A mi esetünkben, akik általában katolikusoknak születtünk, a katolikus vallásnak. Ez egyáltalában nem egyszerű feladat. Azért nem, mert a hierarchia ugyan igyekszik nem megtagadni a jézusi tanítást, igyekszik nem beszélni e tanításnak három alapvonásáról (nem lehet parancsolgatnunk egymásnak, gazdagabbá válni másikunknál s erőt alkalmazni másokkal szemben), de a hatalommal kötött hagyományos alkui (nagyjából és rendre, vagy csak: nemegyszer) a jézusi tanítással ellenkező állásfoglalásokra készteti őt. Ilyenkor Jézus tanítványa nem engedhet a főpapnak; ilyenkor Jézus tanítványa ki kell, hogy tegye magát annak a veszedelemnek és dicsőségnek, hogy a főpap mártírrá, azaz Jézusról bizonyságot tevővé teszi őt.” (2002. február 22.)

Vinczéné Géczy Gabriella

Bulányi, az eszmeharcos

Bulányinak életeleme volt a harc. Harcolni lehet valami vagy valaki ellen, és lehet valamiért vagy valakiért. Bulányi mindig valamiért harcolt. Kezdetben a magyarságért, majd az ő egyházáért. A nacionalista színezetű harcot egy idő után feladta, csak élete végén újult fel benne ismét, de katolikus papként és szerzetesként az egyház fennmaradásáért, majd megújulásáért való harcát egész életének legfőbb céljaként haláláig megtartotta.

Harc az egyház fennmaradásáért

A hétgyermekes családból született fiú a piaristáknál érettségizik, majd piarista szerzetesnek jelentkezik. Szíve vágya, hogy szerzetes papként a magyar irodalom tanára lehessen. Felszentelése után (1943) a piarista rend különböző gimnáziumaiban tanított. 1944-ben került Debrecenbe.

Életét meghatározó esemény történt itt. A debreceni rendházban 1944 őszén szállást kapott egy horvát jezsuita, Pater Kolakovics. Őt a Vatikán azért küldte, hogy a keleti tömbben csoportokat szervezzen, mivel úgy tűnt, hogy az egyház hamarosan a föld alá kényszerül, és csak ezekben a kis közösségekben tud tovább élni. Kolakovics először tolmácsnak kérte fel Bulányit, majd 1945 februárjában rábízta egyik diákcsoportját, aztán Oroszországba indult.

A háború után, 1945-től még viszonylag szabadon működhetett az egyház. Bulányi vezetésével megindult a fiatalok szervezése. Bulányi megnyerte az ügynek az Actio Catholica akkori elnökét, Endrei Mihály püspököt. Országos táborok, lelkigyakorlatok kezdődtek, és ezek nyomában ifjúsági csoportok szerveződtek.

A Kommunista Párt 1948-ra megszerezte az egyeduralmat, és ezzel megkezdődött Rákosi rémuralma. Bulányit 1951-ben letartóztatják, és a következő évben, az első kisközösségi perben az ügyész a legsúlyosabb büntetést, a kötél általi halált kéri Bulányira. A bíróság végül életfogytiglani börtönt szabott ki rá „a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés büntette” miatt.

Bulányi ezután végigjárja az ország börtöneit. Az 1956-os forradalom Vácon éri. Kiszabadul, de 1958-ban újból elfogják, és összességében kilencévi fogság után, 1960-ban szabadul.

Mélységes elismerés illeti Bulányit, hogy képes volt életét is kockáztatni hitéért és egyházáért.

Közben óriási traumaként éli meg a többi bebörtönzött, megkínzott pappal és hívővel együtt, hogy a magyar egyház vezetői megegyezéseket kötnek az egyház ellenségeivel (1950, 1957). Ami pedig a legtragikusabb, hogy a Vatikán is megegyezik a Kádár-rezsimmel (1964). Mindnyájan úgy érezték, hogy annak az egyháznak vezetői árulták el őket, amelyért a börtönt is vállalták, hiszen a hierarchia az egyházért vállalt szenvedéseiket megcsúfolva a kollaborálók mellé állt.

Szabadulása után sem a piarista rend, sem valamelyik egyházmegye nem fogadja be a papi szolgálatba, civil munkához is csak nagy nehezen jut. Ekkor kérdezi meg magától, hogy kinek a katonája is ő? Egy félfeudális egyház, egy földbirtokos szerzetesrend, egy megalkuvó és kollaboráló hierarchia tagja?!

Ekkor fordul az evangéliumok felé, keresve, hogy milyen egyházat akart is Jézus. Elkezdi elemezni Jézus szavait. Így születik meg (1968-ra) ötkötetes műve a „Keressétek az Isten Országát!” (KIO). Ebben felragyogtatja azokat az eszményeket, amelyek valóban jézusiak, és amelyek szerint kellene megújulnia az egyháznak, hogy a világnak is a megújulás útját mutathassa fel.

Isten csak szeretni tud. Az embert is csak a szeretetre teremtette. Az emberi közösséget szeretetközösségnek akarta. Az egyháznak szeretetközösségnek kell lennie, ha hűséges akar lenni a názáreti Jézushoz. A szeretet pontosan körülírható magatartás. Szeret az, aki ad, és nem vesz; szeret az, aki szolgál, és nem uralkodik másokon; szeret az, aki szelíd, vagyis aki nem üt, nem üt vissza és megbocsát.

Bulányi drága kincset talált emberként ennek a kincsnek továbbadására szánja további életét. Megújítani az egyházat, hogy az a világ kovásza lehessen.

Harc az eszményekért

Noha Bulányi azzal jött ki a börtönből, hogy Magyarországon a kisközösségek szervezése lehetetlen, és kezdetben csak magánszemélyekkel találkozott, de hét év evangéliumelemző munkája során újrakezdi a kiscsoportok szervezését (1967). Tíz év után, az állami üldözések ellenére már az egész országban élő, virágzó, elkötelezett kisközösségek találhatók, a „bulányisták”.

Ekkor volt egy pillanat, amikor úgy tűnt, hogy vége a harcnak. Több állami per és retorzió nem sújthatja a kisközösségeket. A magyar államnak ugyanis az ENSZ tagállamaként 1976-ban el kellett fogadnia a helsinki megállapodást, amely szerint „mindenkinek joga van… hogy vallását… egyénileg vagy másokkal együtt, nyilvánosan vagy magánkörökben gyakorolhassa és taníthassa… a békés gyülekezés jogát el kell ismerni” (Magyar közlöny, 1976. 32. sz.).

De nem lett vége a harcnak, hanem ekkor kezdődött az igazi harc. Az ateista-kommunista állam nem adta fel az üldözést, hanem ördögi rafinériával a hierarchiára bízta a piszkos munkát. Ennek a feladatnak elvégzésére vállalkozott Lékai László bíboros, prímás, érsek. A vele való harcban mérgesedett el igazán a helyzet. Az Állami Egyházügyi Hivatal titkos forgatókönyvét Lékai szolgaian végrehajtotta, itt-ott túl is teljesítette.

Drámaivá fokozódott a hierarchia és a kisközösségek viszonya, amikor Merza József –lelkiismeretére hivatkozva – megtagadta a katonaságot (1979), majd a következő tíz évben még 25 fiatal hasonlóan járt el. Újból színre lépett az állami retorzió is. A katonaságmegtagadást az állami hatóság legtöbb esetben hároméves börtönbüntetéssel torolta meg. A bírósági tárgyaláson az ügyész arra hivatkozott, hogy a katonaságmegtagadókat az egyház is elítéli. Valóban, a Magyar Katolikus Püspöki Kar (MKPK) körlevélben ítélte el őket (1983).

Közben elkezdődött Bulányi kálváriája, egyben heroikus küzdelme egyháza hierarchiájával. A szereposztás egyszerű: az állam sorban bebörtönzi a katonaságmegtagadókat, Lékainak pedig eretneket kell kreálnia Bulányiból, vagyis egyházi vonalon kell lehetetlenné tennie működését.

A bíboros dialógusra hívta Bulányit, de az valójában egyházi törvényszék (inkvizíció) volt. Lékai négy professzorral (Gál Ferenc, Rózsa Huba, Vanyó László, Erdő Péter) vallatta Bulányit (1981), aki nem válaszolt kérdéseikre. Kérte, hogy írásban válaszolhasson. A válaszok elkészültek, de kiderült, hogy azokról a témákról nem lehet vitatkozni, mert a bíboros és a professzorok képviselik az egyház hivatalos tanítását.

Pár hónap múlva Lékai egy írást küldött Bulányinak, amelyben a professzorok megállapították, hogy Bulányi mit tanít, és felszólították, hogy vonja vissza azokat. Bulányi azt válaszolta, hogy abból, amit a professzorok állítanak, ő semmit sem tanít, ezért azokból semmit sem von vissza.

Akkor a sajtóban közzétették, hogy milyen téves teológiai tanai vannak Bulányinak, és ezeket felszólításra sem hajlandó visszavonni, ezért tanait felterjesztik Rómába, a Hittani Kongregáció elé (1982). Közben azonban megvonták tőle a nyilvános papi működés jogát. Felszólították az egész magyar katolikus papságot és híveket, hogy vele és a hozzá tartozókkal semmiféle munkakapcsolatba ne lépjenek.

Három év múltán a Hittani Kongregáció prefektusa, Ratzinger bíboros, a II. Vatikáni zsinat konstitúcióiból összeállított, 12 pontos szöveggyűjteményt küldött aláírásra, amit Bulányi aláírt, de kiegészítette azt az ő 13. pontjával, amelyet szintén a Zsinatból idézett, és amely a lelkiismereti szabadságról szól (1985). Ratzinger nem fogadta el a választ, mert szerinte az a mondat relativizálta az összes többit.

Hátra volt még az utolsó lépés, a Hittani Kongregáció válasza Bulányi írásairól. A válasz megérkezett, és megjelent a katolikus sajtóban Ratzinger bíboros aláírásával; nem kevesebb olvasható benne, mint hogy írásában (Egyházrend) Bulányi „úgy ahogy hangzik, veszélyes, téves és félreérthető” nézeteket képvisel (1987).

Közben fordult a világ, Magyarországon rendszerváltás történt (1989), de a Bulányi-ügyben semmi nem változott. Tizenöt év után Bulányi levelet írt a prefektusnak: „...hazámban 14 és fél év után a gyilkosok is kérhetik büntetésük törlését”. Ratzinger kérésére a 13. pontot a többi közé helyezték be, majd az újbóli aláírás után visszavonták az 1982-ben elrendelt korlátozó intézkedéseket (1997).

A büntetés visszavonását a sajtó Bulányi rehabilitálásának minősítette. Valójában semmi sem állt helyre. A Bokor Bulányi halála után is, mind a mai napig megbélyegzett, perifériára szorított és gyanakvással fogadott közösség maradt a katolikus egyházban. A kollaboráló magyar hierarchia a mai napig sem vallotta be bűneit az ateista államhatalommal való együttműködéséért, Bulányi és közössége üldözéséért sem. Nem kért a Bulányi által kibányászott kincsekből, azokból a tiszta jézusi eszményekből, amelyektől várható volna az egyház és a társadalom igazi megújulása.

Személyes utóirat

Gyurkának úgy kellett meghalnia, hogy egyházmegújító szándéka kudarcba fulladt. De harca nem volt hiábavaló. Isten Országának építése nem felekezetfüggő. Ahonnan kiküldenek minket, ahol nem fogadnak be az Örömhírrel, ott nem szabad erőltetni azt. Ott kell építeni az Országot, ahol élünk, és tevékenységünket nem szabad jogi keretek közé szorítani. A bázison kell képviselnünk eszményeinket, és teljesíteni küldetésünket azzal az elszántsággal és bátorsággal, ahogy azt a mi nagy Eszmeharcosunktól láttuk!

Kovács László

BOKOR-logó

Az égő csipkebokor üzen.

Ég, de nem ég el. Feltűnő jelenség. Nem normális dolog, hogy a megszokott törvényszerűségekkel, bevett szokásokkal ellentétben van egy mozgalom, amely azáltal van, hogy ég. Azáltal él, hogy emészteni látszik magát. Valahonnan táplálkoznia kell, ha képes erre. Csodabogár, érdekesség … meghökkentő, figyelemfelkeltő. Ehhez nem kell botránkoztatásra törekednie, eléggé bicskanyitogató maga a léte.

Világít, és fel lehet rá figyelni. Akkor is világít, amikor környezete azt hiszi, hogy számára nappal van, hogy ő bizony világosban jár. Ez a Bokor ugyanis másféle fényt ad. Olyat, amelynek hatására igenekre és nemekre egyszerűsödnek le az emberek által túlbonyolított kérdések. A bűnt bűnnek mutatja, az erényt erénynek. Nem változtatja fényét a szerint, hogy milyen ellenfények nyomulnak ellene, körülötte. Arra azonban vigyáznia kell, nehogy füstje elhomályosítsa a lángját.

Éget, melegít. Kinek így, kinek úgy. Kiégeti magából és a hozzá csatlakozóból a salakot, és megtisztul, illetve megtisztít. Folyamatosan, hiszen salak mindig termelődik ott, ahol gyarlandó (= gyarló + halandó) ember van. Az elszemélytelenítő világban személyi kapcsolatok melegét kínálja. Hogy ennek megtapasztalásához feltételek kapcsolódnak, például védőburkok levetése, álarcok felszámolása, értékszemlélet átalakítása? Ami érték, ahhoz fel kell zárkózni. Ami érték, azért áldozatot hozni természetes.

Megszólít. Nem magának ég, nem magáért van. Nem Tábor-hegyi camping. Valaki meggyújtotta valamire. Hang tud hallatszani belőle, a meggyújtónak a hangja. Egyszerű, közérthető szóval szólít meg. A megszólítást meghallónak arra kell vigyáznia, nehogy zavaró, belső vagy személyek közötti égési pattogások, recsegések elnyomják a Hangot.

Küld. Mindenkit. Valójában persze csak azokat, akik felfigyeltek, bekapcsolódtak, előző szemléletükhöz képest jobb belátásra tértek („megtértek”). Tagjainak, bárhol élnek, működnek is, hordozniuk kell a lángot, amelybe bemerítkeztek. Hogy felfigyeljenek az emberek, lényeglátókká legyenek, megtisztulva melegedjenek, és maguk is lángocskává váljanak. Ez minden vágya annak, aki maga is tüzet jött hozni ebbe a világba… és meggyújtotta ezt a Bokrot.

Király Ignácz

Gyurka bácsi emlékkönyvébe

Találkozásom Gyurka bácsival

Előzmény: Amit Gyurka bácsi csinált Debrecenben az 1940-es évek második felében, azt Pesten Juhász Miklós, szintén piarista atya követte. Volt egyetemista és gimnazista közössége is. Én Gresz Sárika csoportjába tartoztam, és mivel Miklós bácsi volt a lelkiatyám, közvetlen kapcsolatban voltam vele is.

1951 nyarán volt egy nagyszerű gimnazista lelkigyakorlat. Nagy illegalitásban, minden nap más helyszínen, elkülönített helyiségekben voltunk. Az érkezés és indulás is személyek szerint be volt osztva, ki mikor jön, megy, hogy ne egyszerre lássanak minket a kapuban. A lelkigyakorlat váltott előadókkal, mintegy tanrend szerint történt. Azt hiszem, 4 napos volt, és minden előadó minden nap tartott előadást. Gyurka bácsi dogmatikát adott elő. A beszédek egy-egy részletére ma is emlékszem.

Az esemény

Szüleimnek Mátyásföldön volt egy kis nyaralójuk, őket látogattuk meg a nyolcéves Gábor fiammal 1964. augusztus 15-én. Az esti szentmisére mentünk a mátyásföldi templomba. Útközben arról beszélgettünk, hogy a hangyák azért találnak vissza a bolyba, mert bizonyos, saját bolyukra jellemző „illatútjuk” van.

A misét a plébános atya mondta. Prédikáció után kijött egy pap a sekrestyéből, és a mellékoltárnál kezdett misézni. Hihetetlen vonzást éreztem, hogy azon a szentmisén vegyek részt. Odatérdeltem a kis oltár mellé. Gábor követett, de kérdőn nézett rám, hogy ezt most miért. Tudod, az illatút – súgtam neki. Nem értette meg, de velem maradt.

Amikor a misének vége lett, a sekrestyében már nem volt senki. Nem voltam biztos benne, hogy ő az, de semmiképp nem akartam elszalasztani. Azért hát eléje álltam, és azt mondtam: Bulányi Györgyöt keresem. – Én vagyok – mondta csodálkozva. Pár szóval bemutatkoztam, és megkérdeztem, találkozhatnék-e vele. Egy pillanatra zavarba jött, kicsit gondolkodott, aztán megadta munkahelye, a Tempó telefonszámát. Azt mondta, ne mutatkozzak be, ha felveszik a kagylót, csak annyit mondjak, hogy én vagyok a négygyermekes Évike. Elköszöntünk, és én nem hívtam fel. Azt gondoltam, kellemetlen neki, fél, vagy ilyesmi. Egy félév múlva futottunk össze véletlenül Greszéknél, és azután havonként találkoztunk.

Később tudtam meg, hogy nem ő félt, hanem engem féltett. Akkor még olyan élményei voltak, hogy régi kedves ismerősei átmentek az utca másik oldalára, ha meglátták, mert köszönni sem mertek neki.

A folytatás

A havonkénti találkozás úgy történt, hogy amikor Greszéktől eljöttünk, én elkísértem a buszmegállóig. Szokása szerint „in medias res”, a dolgok közepébe vágva indította a beszélgetést. Kérdezett, én felelgettem, aztán kezdte mondani a „tanítást”. Egy nagyon érdekes gondolatsor közepén megjött a busz, kurta köszönéssel felugrott rá, és az ajtó becsukódott. Megdöbbenve álltam. Így itthagyni? Hát nem tudta megvárni a következőt? Nem gondoltam arra, hogy a Tempónál reggel 6-kor kezdődik a munkaidő, s addig oda is kell érnie. Az idő 10 óra felé járt.

Másnap felhívtam Sárit, hogy én annak a mondatnak a végét is szeretném hallani. Ha beszél vele, mondja meg neki. Így kaptam az első időpontot.

Ebben a beszélgetésben azt kérdezte, hogy ha nekem négy gyermekem van, miért nem maradok otthon gyereket nevelni? Hm. Ez eddig nekem eszembe sem jutott. A környezetemben minden többgyermekes anya is dolgozott. A férjem épp azt találta ki, hogy elég nagy lakásunk van, indíthatnánk egy fizető vendéglátó szobát, hogy kicsit könnyebben élhessünk. Ezt elmondtam neki.

– Akkor lenne annyi jövedelem, mint eddig a két állásukból?
– Remélem.
– Éheztek, fáztak, ruhátlanok voltak eddig?
– Éppen nem.
– Nem érné meg ugyanúgy élni, mint eddig, ha így otthon maradhatna? *(Akkor még nem tegeződtünk.)*
– Új az ötlet. Meg kell gondolnom, és a férjemmel is megbeszélnem. Különben sem tudjuk, hogy valósítsuk meg az ötletet, mert ahhoz némi átalakítás, berendezés is szükséges, de nincs rá pénzünk.
– Mennyi kellene?
– Hát minimum 20 000 Ft. (1964-et írunk!)
– És ha kapnának annyi kamatmentes kölcsönt?
– Kitől?
– Tőlem.

Zavaromban csak annyit kérdeztem:

– És mi van, ha nem fizetjük vissza?
– Akkor száradjon a lelkükön, hogy más nem kaphat belőle.

Azzal váltunk el, hogy otthon mindent megbeszélek, és egy hónap múlva találkozunk.

Mindig csak annyi pénzt kaptunk, amennyi a következő lépéshez kellett. Számot adtam, hogy mire költöttük. Nem kért számlát, nem kritizált. Kérdezte a következő lépést.

A 20 000-ből el tudtunk indulni. Még hiányoztak felszerelések, további mellékhelyiség-alakítgatások, de azt már behozta a szoba forgalma.

Az adósság részletenkénti visszafizetése folyamatos havi találkozásokat jelentett. Akkor már hármasával-négyesével találkozgatott emberekkel, és kezdődött a Szentírás elemzése. Első bokros barátaim Terike, Merza Jóska és Lilla voltak.

Amikor készen lett a lakás, kis vendégséget hívtam össze. Gyurka bácsit, Greszéket és kis kápolnánk káplánját. Turiák Ildi akkor munkatársam volt. Mindketten első látásra megéreztük, hogy egy húron pendülünk. Sokat segített nekem a gyerekek körül, meg a háztartásban is. A legbensőségesebb barátom lett.A vendégség napján is eljött segíteni. Aztán természetesen részt vett a beszélgetésben is. Gyurka bácsival együtt ment el. És Ildi is „fönnakadt a hálón”.

Mire az adósságot kifizettük, megszületett Kati. Számomra természetes volt, hogy Ildi és Gyurka bácsi legyenek a keresztszülei.

Akkor vezették be a GYES lehetőségét, így munkaviszony-megszakítás nélkül otthon maradhattam. Mielőtt lejárt a GYES, a férjem egy bizonytalan kilátásokat ígérő vállalkozással Olaszországba ment. Ezért nem hagyhattam ott később sem a munkámat. Másfél év múlva meg, amikor visszatért, semmi neki való munkát nem talált, jóformán csupán alkalmi munkákat kapott. A rendszerváltás után pedig a fizető vendéglátó szolgáltatás szűnt meg. Így nem szorultunk ugyan benn az adósságban, de én állásban maradtam 1990-es nyugdíjazásomig.

Az igazi hasznom az volt, hogy bekerültem a Bokorba, és remélem, halálomig hűséges tagja maradok.

Trásy Györgyné Éva

Cedric Prakash indiai jezsuita szerzetes videóüzenete

a Bulányi György emléknap résztvevőihez

Köszöntöm mindannyiótokat a Bokorban, és minden kedves magyarországi testvéremet. Nagyon örülök, hogy elküldhetem Nektek ezt a rövid videót a mi Bulányi atyánk halálának ötéves évfordulója alkalmából. Nektek is, nekem is, és még sokan másoknak is Magyarországon és a világ egyéb tájain valóságos ikon volt ő, inspiráló ember, aki arra tanította az embereket, hogy mit is jelent a tanítványság. Hitt a közösségben, hitt az egységben, és ránk hagyott nagyszerű örökségének köszönhetően most sokan összegyűltetek Magyarországon, hogy megemlékezzetek róla. Bárcsak Veletek tarthatnék, de sajnos nem tudok. Ezen a felvételen szeretném ma kifejezni mély és őszinte hálámat minden ott lévőnek és még sokan másoknak Magyarországon, akik hosszú évek óta nagylelkűen segítik munkánkat az Oktatási Támogatási Programban (ESP). A legendás finnországi Anna-Maija Nieminen jött oda annak idején, és mutatott be engem Nektek és Titeket nekem, az ESP családnak, a gujarati gyerekeknek. Azóta, több mint 35 éve, nagyon sok támogatást kaptunk Magyarországról, hála a Ti nagylelkűségeteknek, áldozatkészségeteknek, és hogy törődtök azzal, ami itt Gujaratban történik. Hálás vagyok az imáitokért és az együttérzésetekért is. Voltam már néhányszor Magyarországon, és minden alkalommal nagyon kedvesen fogadtatok, sok szeretetet és önzetlenséget tapasztaltam. Minden jót kívánok Mindannyiótoknak ezen a nagyszerű alkalmon, és imádkozom, hogy Bulányi atya emléke legyen Veletek, Mindannyiótokkal, családjaitokkal és barátaitokkal, most és mindig. Isten áldjon meg Titeket! Köszönöm, és ahogy mi itt Indiában mondjuk: Namaste!

Ford.: *Bajnok Júlia*

Károgás

A próféta csak másodsorban jövendölő,
elsősorban az Üzenet közvetítője,
az pedig majdnem mindig figyelmeztetés.
A jövendölés csak a lehetséges következményeket vetíti előre.

Az effajta megmondóembereket sosem szerették, mert szembesítettek azzal, hogy mennyire eltértünk a jó Úttól. Naná, hogy ezt bosszantó hallani, nem éppen muzsika a fülnek, ezért többnyire károgóknak, vészmadaraknak mondják a prófétát. Most én is hadd károgjak egy keveset!

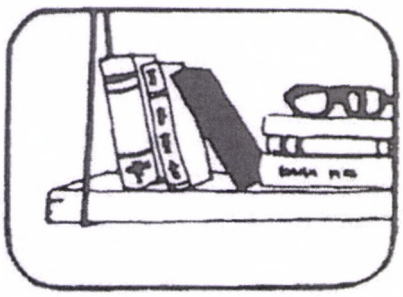
„Engedj a kísértésnek!” „Mert megérdemlem!” „Kényeztesd magad!” – csak néhány, naponta ismételten sugárzott üzenet, amely bemosódik az agyba, és csodálkozunk, hogy megint valami ostobaságot követünk el.

Manapság el kell adni bármit, amiből hasznot remélünk (akár sivatagban homokot, vagy eszkimónak hűtőt), mert így jön a lé, és így *'jutunk előbbre'*. A gazdasági növekedés mítosza és az érdekérvényesítés lehetőségei megkövetelnek olyan technikákat, amelyek a lehető legnagyobb befolyást érik el a célszemélyekre (legyen szó akár politikáról, reklámról, vagy épp a családban az akarat győzelméről). A rábeszélő embereket egyre rafináltabb technikákkal képezik ki. Sokan csak akkor vesszük észre, hogy csőbe húztak bennünket, mikor már nyakig benne vagyunk. Az ámítóiparnak van annyi pénze, hogy a legjobb szakembereket vegye meg, így a pszichológusok és bölcsészek a rábeszélés, befolyásolás és megtévesztés szolgálatába állítják jó képességeiket. Kitekert gondolatok, ámulatba ejtő ígéretek káprázatai, sejtetések huncutságai – vagyis a kommunikáció, közléseink világa (főleg a reklámok és a politika romboló hatására) eltorzul. Már csak az ártatlan naivakat hozza lázba az igazság, mert ma sokkal érdekesebb a megszerezhető és elérhető, mint a helyénvaló. Kegyes csalásokkal jobb eredményeket lehet besöpörni, mint megalkuvás nélküli ragaszkodással ahhoz, amit meggyőződésünk szerint igaznak hiszünk. A hűség a legritkább esetben kifizetődő, és persze még lehetne folytatni a sort. Olyan *'sikeres'* ez a torzulás, hogy naponta találkozom vele. (Például a gyógyszertárban: *„Azt kérem, amit reklámoznak. Nem látta a reklámot?”*) És hogy még mi lesz ezután? Már láthatod, hogy a legtöbb ember nem a neki megfelelő helyen van. A munka egyre kevésbé emberre szabott. Gazdasági eredmények emberéletekbe kerülnek. Harsog a gagyi, és alig hallató a bölcsesség. Vagy folytatódik ugyanez, és akkor nagy-nagy csőd várható, vagy észhez térünk végre (remélhetőleg még idejében).

Igen, tudom, hogy nem mai a probléma, hogy már Pál is megírta: *„Azt sem tudom, mit teszek, hiszen nem azt teszem, amit szeretnék, hanem amit gyűlölök. De ha azt teszem, amit nem akarok, elismerem a törvényről, hogy jó, és valójában nem is én cselekszem, hanem a bennem lakó bűn”* (Róm 7,15-17).

Mennyi az én saram ebből? Hiszen át vagyok verve, már annyira megtévedtem, hogy át sem igen látom. Még szerencse, hogy a Lélek is bennem bujkál, ha takarva is, kötözve is, maszatolva is, de a fényre törekszik a takarásból, oldódásra a kötelékből, és tisztulásra a maszatból. Ember vagyok. Van szabad akaratom, én döntök. Ez a felelősségem. Mit teszek azért, hogy kimásszak korunk csapdáiból? Erre magamnak kell választ adnom, és neked is magadnak. (Persze csak ha fontosnak tartod ezt.)

– Leló –

Jézus „csodái”

(II. rész)

II. Természeti csodák?

Az ún. természeti csodák értelmezését illetően – ha lehet ezt mondani – fokozottan érvényes az, amit tanulmányom első részének elején már jeleztem: kizárom azt a lehetőséget, hogy Jézus „a természet törvényeit felfüggesztve” vitt végbe ilyen „csodákat”. Ebből azonban nem következik, hogy az ebbe a kategóriába tartozó evangéliumi elbeszéléseket egyszerűen el kell vetnünk mint valóságalap nélküli legendákat vagy puszta kitalációkat. Amint látni fogjuk, ezeknek az elbeszéléseknek is lehet értelmes magyarázatuk és érvényes üzenetük – tekintetbe véve persze azt, hogy az effajta csodaelbeszélésekben mindig meg kell különböztetni két dolgot: *a tényleges történelmi eseményt*, illetve *annak áthagyományozási folyamatát*, az utóbbin belül pedig a szemtanúknak a – maguk látásmódja szerinti! – beszámolóját, a díszítő továbbmesélést, a húsvét utáni prédikátorok krisztológiai feldolgozását és az evangélisták végszerkesztői tevékenységét (összesen tehát legalább 1 + 4, azaz öt „lépcsőt”, noha ez az elhatárolás nem mindig könnyű, sőt sokszor lehetetlen is egészében kivitelezni.)

1. A vihar lecsendesítése?

A Genezáreti-tavi vihar lecsendesítéseként ismert történetben (Mk 4,35-41) *két irreális mozzanat* van. Az egyik az, hogy a hajót elsüllyedéssel fenyegető viharban Jézus békésen aludt. Aki ekkora viharban békésen alszik, és előbb fel kell kelteni, hogy egyáltalán tudja, mi történik, az emberfeletti lény, akihez az emberi bajok és félelmek nem érnek föl; ő csupán leszállt az emberek világába, hogy megmentő csodáival „bizonyítsa” isteni hatalmát. Reális lehet ellenben azt feltételezni, hogy testi kimerültsége és mélységes lelki nyugalma folytán Jézus egy párnára dőlve, álmosan pihent a hajó hátsó részében. – A másik az, hogy Jézus „keményen rászólt a szélre, és azt mondta a tengernek: Hallgass! Fogd be a szád!” Ez Jézus felmagasztalását szolgáló, értelmetlen felszólítás, hiszen a szél és a víz nem tud sem hallani, sem beszélni. Ennek ellenére nem az a döntő kérdés, *képes volt-e* Jézus (vagy képese bárki más) parancsolni a természet erőinek („isteni” vagy „paranormális” módon, mindegy), hanem az, hogy *akarta-e* csodával és ilyen önhatalmúlag megmenteni önmagát és övéit (ahelyett hogy a Teremtőt kérte volna). Határozott nemmel felelhetünk, hiszen már kezdetben is Istennel szembeni bizalmatlanságként utasította el azt a gondolatot, hogy kenyércsodával mentse meg magát a pusztában (Mt 4,1-4), és ehhez az álláspontjához mindvégig hű maradt (vö. Mt 26,39; 27,42-43).

Mi történhetett tehát *ténylegesen?* Az, hogy a megrémült és – az ószövetségi szemlélet alapján – csodaváró tanítványok felrázzák Jézust fáradt szendergéséből, ő pedig, miután teljesen éberré vált, szemrehányást tesz nekik: *„Miért vagytok ennyire gyávák? Hogyan van az, hogy még mindig nem bíztok Istenben?”* Jézus nyugalma és higgadtsága azonban nem annak titkos tudásából fakad, hogy a vihar hamarosan véget ér, s még kevésbé, hogy ő maga képes varázsszóval véget vetni neki, hanem Istenbe vetett bizalmából, ami szintén nem azt jelenti, hogy a vihar megszüntetését vagy a biztos megmentést remélte Istentől, hanem azt a bizonyosságot, hogy bármi történjék is, az Atya jóságos kezében vannak és maradnak: ha megmenekülnek, akkor is, ha belefulladnak a tóba, akkor is (hiszen az Atya „három nap múltán” ismét felkelti az elhunytakat, vö. Mk 8,31). (Ugyanígy számol majd az Olajfák-hegyén is mindkét lehetőséggel: „Atyám, *ha* lehetséges...”: Mt 26,39.) Ennek a bizalomnak – annyi prédikáció és gyakorlati bemutatás után – már meg kellene lennie a tanítványokban, ezért kéri számon Jézus, csodálkozva, hogyan lehetnek még mindig ilyen gyávák és bizalmatlanok.

Félreismerhetetlen krisztológiai célzatosságtól vezetve aztán már Márk *hellenista csodatörténetté dolgozta át* az áthagyományozott anyagot. Hellenista elképzelés szerint ugyanis istenek, megistenült császárok és egyéb „isteni férfiak” képesek varázsigével parancsolni a viharoknak. Márk szerint itt is ez történik, de nem Istenhez intézett kérés formájában (ami még mindig a zsidó elképzelésvilágon belül lenne), hanem úgy, hogy a csodatevő parancsol a tomboló elemeknek.

2. Kenyérszaporítás?

A keresztény közfelfogás szerint Jézus két alkalommal is (Mk 6,35-44; 8,1-10) a meglévő kevés kenyeret „megszaporítva” lakatott jól hatalmas tömegeket. Erről a következőket mondhatjuk.

A Márk elbeszélésében (és a párhuzamos leírásokban) foglaltakat *nem tarthatjuk pusztán a fantázia termékének* a következők miatt: 1) Az 5 nem szimbolikus szám. 2) A hal sosem volt eucharisztikus eledel. 3) Az Ószövetség felülmúlásának irodalmi elve értelmében sokkal nagyobb csodát kellett/lehetett volna kitalálni (vö. Jn 6,30-31!). 4) Az elbeszélés[eke]t eredetileg nem tipikus csodatörténetként fogalmazták meg: a) Sehol sincs szó bennük szaporításról vagy hasonlóról, hanem csak a kenyér és a hal megosztásáról („megtöréséről”) és kiosztásáról. b) A beszámoló[k] végén hiányzik „a tömeg csodálkozása” és a csodatevő (vagy Isten) dicséretét tartalmazó „kóruszáradék”.

Ugyanakkor *nyilvánvalóak a legendaképződés és a teológiai feldolgozás jelei:* 1) A számadatok burjánzása: 200 dénár áru kenyér, 3 napi éhezés (Mk 8,2), 5000 (illetve 4000) férfi (plusz a nők és a gyerekek, holott olyan városoknak, mint

Kafarnaum, mindössze 2-3000 lakosuk volt), 12 (illetve 7) tele kosár maradék. 2) A tárgyi logika elhanyagolása: Az imént még éhezők miért hagynák ott (esetleg még szétdobálva is?) a 12 (illetve 7) kosárnyi maradékot, hogy azt úgy kelljen összeszedni? 3) Az ószövetségi „előképek” felülmúlása bizonyos fokig érvényesül: Elizeus húsz kenyérrel lakat jól száz embert (2Kir 4,42-44). 4) A megfogalmazást az eucharisztikus szóhasználathoz idomították (vö. Mk 6,41-t és 8,6-ot 14,22-23-mal). 5) A százas és ötvenes csoportokra osztás Isten új népének a 2Móz 18,25-ben felvázolt nagy összejövetelére utal; 12 kosár, mert 12 apostol szedi össze a maradékot, illetve 7 kosár (Mk 8,8), mert 7 diákonus látta el „az asztal szolgálatát” (ApCsel 6,1-6).

Továbbá a következőket kell még *figyelembe venni:* a) Az evangélista nemegyszer a mondatok sorrendjének fölcserélésével fejezi ki teológiai szándékát, természetesen megváltoztatva ezzel azok értelmét (ld. még Mk 3,22.21; 8,8b.6d.7.8a; 9,50a-b.49; 12,41-44.40; 14,25.23-24). Az itteni esetben (Mk 6. f.) a széttördelt kenyerek és halak kiosztásából és megevéséből (43-42. v.) a mondatok fölcserélésével (és a görög *airein* ige pontatlan értelmezésével, ill. fordításával) az étel megevése és a maradék összeszedése lesz (42-43. v.)! b) Az airein ige első jelentése „magasba emel, fölemel, fölvesz”; elég kényszeredett dolog ezt „összeszed”-del fordítani (43. v.). További jelentései azonban nagyon is beleillenek a szövegösszefüggésbe: „elvesz, átvesz, megragad”, illetve „elvisz, továbbhelyez, továbbít”, vagyis a tanítványok átvették Jézustól a széttördelt darabokat (az eredetiben szó sincs valamiféle „maradékról”!), és odavitték az embereknek. c) Jézus úgy rendelkezett, hogy „asztaltársaságonkint” telepedjenek le az emberek (39. v.). Asztaltársaságban azonban (10-12 fő) senki sem majszolgat magában, hagyván, hogy éhes szomszédja bámulja őt, hanem *megosztja,* amije van.

Mindezek alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy nem „kenyérszaporítással” van dolgunk – ahogyan egyébként maga az evangélista is beállítja a dolgot! –, hanem Jézus sajátos segítési módjáról, és egyúttal célzatos, jelszerű tettéről: Az éhezés gondját nem csodatevéssel oldja meg, hanem úgy, hogy megosztja a maga (és tanítványai) végső tartalékát is, az „asztaltársaságokba” ültetéssel pedig azt sugallja, sőt provokálja, hogy a jelen lévők *tegyenek hasonlóképpen.* Nem nehéz elképzelni, hogy ennek eredményeként mindenkinek jutott annyi, amennyivel elverhette az éhét, úgy-ahogy „jóllakhatott”.

3. *Vízen járás?*

Az elbeszélés szerint (Mk 6,45-52) a „kenyérszaporítás” után Jézus elküldi hajóval a tanítványokat a Genezáreti-tó túlsó partjára, ő maga elmegy egy hegyre imádkozni, aztán amikor látja, hogy az ellenszélben kínlódnak, a vízen járva feléjük tart, megnyugtatja őket, majd beszáll a bárkába...

Ez a leírás számos nehezen megválaszolható, vagy egyenesen megválaszolhatatlan kérdést vet föl. Íme egy csokorra való: Miért kellett Jézusnak „kényszerítenie” a tanítványokat a hajóba szállásra? Ha „már később járt az idő” az emberek megetetése előtt is (35. v.), hogyhogy csak most esteledik be (47. v.)? Ha a hajó „a tó közepén volt” (47. v.), ami legalább egy-két kilométeres távolságot jelent, hogyan „látta” Jézus, hogy csak kínlódva jutnak előre? Ha Jézus látta, menynyire kínlódnak övéi az evezéssel, miért várt estétől a hajnali szürkületig azzal, hogy hozzájuk menjen (48. v.)? Ha a tanítványok őt látták „járkálni”, miért „vélték úgy, hogy kísértet” (49. v.)?...

Ami a fordítást illeti, fontos tudatosítani, hogy görög *epi tész thalasszész* (= a tengeren) kifejezés héber megfelelője, az *al-ha-jam* nem azt jelenti, hogy „a tengeren” (a víz felszínén), hanem azt, hogy „a tengerparton” vagy „a homokos tengerpart mentén” (vö. 2Móz 14,2.9; 4Móz 13,29; 2Sám 17,11; 1Kir 4,20; 1Makk 14,34 és különösen is Jn 21,1, ahol így is szokás fordítani!), vagyis ez a kifejezés csak a part-, ill. vízközelséget jelzi. A tengerben levés vagy a víz színén járás-lebegés kifejezésére mind a héberben, mind az arámban a „valaminek a színén” semitizmust kellene alkalmazni (*al-p^{e}né hammaim,* vö. 1Móz 1,2; 7,18). Vagyis Jézus ténylegesen nem „a vízen járt”, hanem a víz partján gyalogolt (ámbár – mivel a partoldal magasabban van a tó tükrénél – a vihartól felindult lelkű tanítványoknak a félhomályban könnyen úgy tűnhetett, hogy Jézus a tó fölött helyezkedik el, vagyis optikai csalódás áldozatai lehettek).

Ezzel egyszerűen megoldódnak a jelenség értelmezési problémái. A Genezáreti-tavon jellemzőek a hirtelen keletkező fergetegek. Könnyű elképzelni, hogy éjszaka van, heves vihar tombol a hajó körül, miközben a Jézus miatti aggodalom és a Héró-

des poroszlóitól való félelem dúl a tanítványok lelkében (vö. Mk 6,14-16; Lk 13,31-32); ha aztán hirtelen megjelenik a tengerparton egy futólépésben haladó férfi, aki – talán a felhőkön áttörő holdfénytől megvilágítva – a felhevült kedélyű tanítványok szemében túlméretezettnek látszik, akkor a tanítványok páni rettegése nem igényel természetellenes vagy természetfölötti magyarázatot, különösen ha tekintetbe vesszük még az egész Galileában elterjedt démonhitet is.

De éppen ezen a ponton fedezhetjük fel a történet eredeti mondanivalóját: A sötétségtől, a vihartól és a távolságtól felismerhetetlen Jézusban a tanítványok kísértetet látnak, ő azonban *szorongó övéinek segítségére siet: „Bátorság! Én vagyok! Ne féljetek!”*, s az ismerős hang meg a bemutatkozás feltehetően mindjárt meg is nyugtatja őket.

Persze nyilvánvaló, hogy már Márk is rendkívüli csodaként értelmezi és állítja be a történteket. Az 51. és az 52. v. az evangélista értelmezése; *szerinte* a tanítványoknak már okulniuk kellett volna a „kenyérszaporításból”, és nem kellene csodálkozniuk azon, hogy aki „meg tudja szaporítani a kenyeret”, az „vízen is tud járni”. A csodás beállítás mellett szól az is, hogy a görög ókor – a héber Bibliával ellentétben – számos vízen járási legendát ismer (például Orionról vagy Xerxészről). Az evangélium végszerkesztője ezeket alkalmazhatta Jézusra isteni mivoltának kidomborítása céljából.

4. A fügefa megátkozása?

A fügefa „megátkozásával” kapcsolatos történet (Mk 11,12-14.20-24) ebben a formájában egy szélsőségesen torzító áthagyományozási folyamat terméke, amely már a Máté-evangélium hatását is magán viseli, és fáján tükrözi, hogy Jézust felnagyítani akaró buzgalmukban akaratlanul is miként csináltak bolondot Jézusból a korai prédikátorok. Mert hiszen ki akar fügét szedni akkor, amikor még nincs itt a termés ideje? Ki varázsol el egy fát csak azért, mert nincs rajta termés, amikor még nem is lehet? Ha pedig a fa Izraelt jelképezi, akkor – az iménti felfogás szellemében – még rosszabb a helyzet: Csak egy elmebeteg fanatikus kárhoztatna örökös megtérés-képtelenségre egy egész népet azért, mert annak mértékadó hatalomgyakorlói pillanatnyilag elutasítják őt. – „Mellesleg”: Hogyan vetemedhetett volna önszántából a fügefa = Izrael megátkozására (ld. 20. v.) az a Jézus, aki azt tanította, hogy még a minket ért átokra is áldással válaszoljunk (Lk 6,28)?

Képtelenség, hogy betániai vendéglátója (Simon, az egykori leprás?, vö. 14,3) reggeli nélkül engedte volna útjára Jézust, az éhség motívumát tehát nyugodtan törölhetjük az *eredeti* történésből.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a korai kéziratokban még nem használtak központozást, az élő beszédben viszont sokszor csak a szórend és a hangsúly különbözteti meg a felszólítást és a kérdést. Az ittenin (14. v.) kívül is több olyan mondást hagyományoztak ránk, amely csak akkor egyeztethető össze Jézus szellemiségével és tanításának egészével, ha kérdésként fogjuk fel, mégpedig nyilvánvaló választ magában foglaló „költői kérdésként” (ld. Mt 19,28; Lk 22,28-30.36). Tehát helytelen a bevett, felszólító módú fordítás: „Az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki!”, helyette kérdő módban kell fogalmazni: *„Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?”*

A történet *eredeti* lezajlását és értelmét ezért így rekonstruálhatjuk: Jeruzsálemért vívandó, immár küszöbön álló „harca” előtt (vö. Mk 10,32-33) Jézus meg akarta mutatni a kíséretében, sőt tanítványai körében is ott lévő fanatikusoknak (ld. Lk 9,54; 22,38; Mk 11,16; 14,47), mekkora ostobaság lenne türelmetlenségük – a fügefa által jelképezett! – *Izrael népével* szemben, ha az még éretlennek bizonyulna („még nem volt fügeérés ideje”) az ő új üzenetének befogadására. Zseniális pedagógusként a szamáron lovagláshoz (Mk 11,1-7) hasonló újabb „játékot”, *jelképes prófétai cselekedetet* rendez meg. Úgy tesz, mintha ő is időnek előtte keresne gyümölcsöt a fán, amely – persze szavak nélkül, puszta létével – mentegeti magát: „Sajnálom, még nincs itt a termés ideje!” Erre így „felel” neki: „Hát az örökkévalóságon át soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki?” Magyarán: „(Izrael népe!) Lehetetlen, hogy örökre megtagadd a gyümölcshozást!” Vagyis: *megátkozás helyett rendíthetetlen bizalom!* Mert megtagadni a Teremtőtől az őt megillető termést (vö. Mk 12,2) tarthat túl sokáig akár egyének, akár népek életében, de örökké nem, mert az teremtésellenes lenne. (A Teremtő ugyanis addig keresi elkóborolt juhait, amíg meg nem találja őket [Mt 18,12-14; Lk 15,3-7], ami persze konkrétan csak az emberi szabadság figyelembevételével mehet végbe.)

Ezt a jézusi mondanivalót „hallották tanítványai” (14. v. vége), ezt kellett az eszükbe vésniük azoknak, akik már azért is „mennyei tüzet” akartak lehívni egy szamaritánus falura, mert ott nem adtak nekik szállást (Lk 9,54).

A fügefa-történet *Márknál* eredetileg azzal zárult, hogy az evangélista fölhívta a figyelmet Jézus jelképes prófétai cselekedetének mondanivalójára. A legalább 10-15 évvel későbbi *Máté-evangélium* azonban (egyéb változtatások mellett) *kihagyta* ezt, és helyette *betoldotta* a fügefa azonnali (!) elszáradását és az ezzel kapcsolatos párbeszédet (Mt 21,19-22). Ez az eljárás három okból is érthető: a) Időközben nagyon elmérgesedett az egyház és Izrael viszonya, s az egyházban már „elszáradt fügefaként”, azaz Isten által elvetett népként tekintettek Izraelre (vö. Mt 21,41; 22,7). b) Jézus költői kérdését talán egyszerűen a központozás nélküli írásba foglalás miatt, talán a tanításával kapcsolatos, egyébként is jellemző értetlenség miatt már nem reménykedést kifejező kérdésként, hanem megátkozást kifejező felszólításként fogták fel. c) A „dogmafejlődés” odáig jutott már, hogy úgy gondolták: ha egyszer Jézus „megparancsol” valamit, annak meg is kell történnie; „átkának” tehát be *kellett* teljesednie.

A Márk-evangélium *végszerkesztője* aztán átvette a Máté-evangélium változtatásait, de úgy, hogy egyszerűen *betoldotta* azokat (11,20-24) az eredeti befejezés („Tanítványai hallották ezt”) kiegészítéseként – azzal a jelentéktelen különbséggel, hogy nála csak másnapra szárad el a fügefa –, így aztán az eredeti történetnek itt immár két, egymásnak ellentmondó befejezése van.

5. Csodás halfogások?

A szinoptikus evangéliumok két ilyen elbeszélést tartalmaznak; mindkettő oly mértékben problema-

tikus, hogy szó szerinti értelmezésüket bátran kizárhatjuk.

a) A Lk 5,1-11-ben olvasható „történet” szerint egész éjszakai eredménytelen halászat után Jézus utasítására a tanítványok ismét kivetik a hálót, és annyi halat fognak, hogy roskadásig megtöltenek velük két hajót. Ez megrendíti Pétert (és a többieket), akit aztán Jézus az „emberhalászás” feladatával bíz meg.

Az elbeszélés hosszú és szövevényes áthagyományozási folyamat eredménye; a bevezetést (1-3. v.) követően két fő részből áll: egy csodatörténetből (4-7. v.) és egy meghívási történetből (8-11. v.), amelyeket az evangélista egybeolvasztott.

A bonyolult keletkezéstörténet magyarázza, hogy a szöveg (Jézus csodás „vízen járásának” leírásához hasonlóan) *tele van feszültségekkel és ellentmondásokkal.* Néhány példa: A 2-3. v. alapján azt kell gondolnunk, hogy csak Jézus és Péter ül a hajóban, a 4. és a 6-7. versben egyszer csak többen vannak ott (maga a 4. v. is tartalmazza ezt az ellentmondást: „Hajózz ki..., vessétek ki...”). – A 4. versben csak egy hajó fut ki a vízre, a 7. versben hirtelen ott terem a második is. – A 10. versben csak Péter kap meghívást, a 11.-ből az derül ki, hogy a 9-10. versben említettek mind követik Jézust. – Valószínűtlen, hogy a kora reggeli (napfelkelte utáni) órán (akkor volt szokás befejezni az éjszakai halászatot) „tömeg” veszi körül Jézust, hogy „Isten szavát hallgassa” (1. v.). – Nehezen képzelhető el, hogy a pereméig halakkal telt, süllyedező hajóban hogyan borult Péter Jézus lábaihoz, vagy a tó közepén, a „mély vízen” (4. v.) hogyan távozhatott volna tőle Jézus (8. v.).

Tovább bonyolítja a dolgot, hogy *János evangéliumában* (21,1-14) egy megszólalásig hasonló, de lényeges különbségeket is tartalmazó „történetet” olvashatunk, amely szintén két, ill. Jn 21,15-17-tel együtt három történet egybeolvasztása: egy csodatörténeté, egy megjelenési történeté és egy meghívási történeté. A szakértők mindmáig vitáznak azon, vajon egy húsvét utáni eseményt (János-ev.) vetítettek-e vissza utólag Jézus életébe (Lukács-ev.), vagy fordítva, az itt leírtakat alakították-e át később húsvéti történetté.

Kérdés persze az is, hogy akár az egyik, akár a másik esetben mi alkotja a leírás eredeti, hiteles *alapját* – annál is inkább, mivel Márk (1,16-20) és Máté (4,18-22) leírásában csodamentes módon történt Péter és az első tanítványok meghívása.

Elképzelhető tehát, és talán valószínű is, hogy Jézus „emberhalász” szóképe alapján kerekítették ki a csodás halfogás „történetét”. Biztosat nem mondhatunk. Legfeljebb azt tehetjük hozzá, hogy az olyan emberek, akik karizmatikusan tudnak gyógyítani, gyakran rendkívüli beleérző képességekkel rendelkeznek a természeti folyamatokat, például halrajok vonulásának helyét illetően is. Nem szükségszerű tehát látványos természetfölötti csodát látnunk abban, hogy Jézus sikerrel tudta megmondani, hol juthatnak zsákmányhoz a halászok (6. v.).

b) A Mt 17,24-27-ben arról van szó, megfizeti-e Jézus a templomadót („egyházi adót”), és egyáltalán helyes dolog-e azt kiszabni, ill. megfizetni. Jézus egyszerű érvelése szerint *nem* – mert ahogy az apák nem adóztatják meg gyerekeiket, Isten „családjában/népében” sincs helye az adózásnak. Ezután Jézus állítólag mégis felszólította Pétert, hogy menjen ki a tóra, fogja ki a horgára akadó első halat, s az annak a szájában talált ezüstpénzzel fizesse ki a maga és Jézus adóját.

E csodatörténet hiteltelenségét már enyhén szólva furcsa volta is mutatja, ámbár az is lehet, hogy eredetileg nem csodatörténet volt – azaz nem tartalmazta a „Ha felnyitod a száját” kifejezést, a „Találsz benne egy ezüstpénzt” pedig azt jelentette, hogy a kifogott és aztán eladott hal majd meghozza a templomadó értékét –, és a „Ha felnyitod a száját” kifejezés betoldásával csak később csináltak belőle természeti csodát.

De ha eltekintünk a csodás mozzanattól, akkor sem tekinthetjük hitelesnek Jézus felszólítását, mert az, hogy a botránykeltéstől való félelmében Jézus visszavonja merész döntését, az elvileg megindokolt adómegtagadást, tökéletesen ellentmond prófétai fellépésének.

Viszont a templomadóra mondott elvi „nem”-et taktikázásból gyakorlati „igen”-né változtatni, ez alighanem nagyon is megfelelt bizonyos zsidókeresztény csoportoknak, amelyek nem akarták megbotránkoztatni zsidó környezetüket. Megerősíti ezt a feltételezést, hogy hasonló motivációból hasonló változtatást hajtottak végre egy másik jézusi mondáson is, és a „nem böjtöléstől” (Mk 2,19) visszatértek az „újbóli böjtöléshez” (Mk 2,20).

6. Összegzés

Azt látjuk, hogy egyik esetben sem szükségszerű „a természeti törvények felfüggesztésére” gondolni magyarázatként; csak az evangélistáknak az eredeti jelentést megváltoztató szerkesztői beavatkozásai, ill. a fordítók-magyarázók tévedései eredményezik azt, hogy a szóban forgó „történetek” látványos természeti csodáknak tűnnek.

Gromon András

(Folytatjuk)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A csacsi

Amikor olyan hét-nyolc esztendős voltam, egy nyári délutánon a kertünkben hintáztam, mégpedig állva hintáztam. Szüleim tiltották ugyan az állva hintázást, s néhány hét óta különösen szigorúan. Néhány héttel azelőtt ugyanis egy másik törpeházi kisfiúnak, Kökörcsinnek kicsúszott a talpa alól a deszka, Kökörcsin leesett, és annyira megütötte a fejét, hogy kórházba kellett szállítani Budapestre. Én azonban úgy gondoltam, hogy engem mégsem kellene eltiltani az állva hintázástól. Kökörcsin ügyetlen, én viszont ügyes vagyok. Állva hintáztam hát most is, egyre erősebb lendítésekkel, és nagyon tetszett nekem, hogy magasan beröppenek a gyümölcsfák lombja közé, akárcsak egy sárgarigó. Annyira élveztem a nagyszerű hintázást, hogy csak akkor vettem észre édesanyámat, amikor már ott állt mellettem, és szomorúan rám szólt: „Ejnye, ejnye, kisfiam... Hányszor, de hányszor kértelek már, hogy állva ne hintázz. Kicsike vagy még, gyönge a kezed. Ha kicsúszik talpad alól a deszka, nem bírsz megkapaszkodni, leesel.”

Akkoriban egyre nehezebben viseltem el a figyelmeztetéseket, utasításokat, tilalmakat. Leugrottam a hintáról, és dühösen kiáltottam: „Jaj, ez az örökös parancsolgatás!” Édesanyám csöndesen felelte: „Azért kell rádszólnom, kisfiam, hogy megvédjelek valami bajtól. A te érdekedben szólok rád, neked akarok jót vele.” Nyújtotta felém a kezét, hogy magához vonjon, megöleljen, én azonban elfordultam, s kiszaladtam a kertünkből. Befutottam a közeli erdőbe, és csatangoltam. Messzire elbaktattam benne, fel a szelíd lejtésű hegyoldalon, magasan Törpeháza fölé.

Már éppen arra gondoltam, hogy hazatérek – mert bármekkora volt is a bosszúságom, az uzsonnát nem akartam elmulasztani –, amikor egyszerre csak találkoztam valakivel a bokrok között. Az első pillanatban azt hittem, őzet látok – ez gyakran megtörtént –, s csak a következő pillanatban ismertem fel a szokatlan erdei sétálót, egy fiatal csacsit. Mozdulatlanul álltunk mindketten, s bámultuk egymást. A csacsi igen fiatalka volt, alig magasabb, mint én, s kétségkívül valamelyik távolabbi faluból szökött el. Törpeházán akkoriban senki sem tartott szamarat. A csacsi, miután megnézett, folytatta a lomblegelést, én meg töprengeni kezdtem, mit is tegyek, hogy már a mai éjszakát se töltse idekinn az erdőn. Azokban az időkben még nem volt ritka a farkas a Börzsönyben – éjszakánkint gyakran hallottuk az üvöltésüket –, s biztos lehettem benne, hogy ha sorsára hagynám ezt a fiatal állatkát, keservesen kéne elpusztulnia.

Legelső teendőmnek azt láttam, hogy kipuhatoljam, milyen természetű. Szólongatni kezdtem hát: „Csacsi te, csacsi te!”, és egyre közelebb mentem hozzá. Örömmel tapasztaltam, hogy szelíd. Tűrte, hogy melléje lépjek, s vakargassam a fülét, nyugodtam tépegette tovább a lombot. Azt hittem tehát, hogy könnyű dolgom lesz. Nyakára csatoltam a nadrágszíjamat, s vezetni akartam. Vad nem lett ugyan ettől sem, egyszerűen csak nem egyezett bele a távozásba. Vékony, de erős csülkeit megtámasztotta a földön, s csak akkor lépett, amikor akart, akkor is csupán abból a célból, hogy megkóstolja egy másik bokor lombját is. Húztam őkelmét minden erőmből, s beszéltem hozzá: „Ne csökönyösködjél, csacsikám, gyere szépen velem, megesz a farkas, ha itt maradsz, nagyon megbánod, ha nem jössz velem, gyere, csacsikám, induljunk, ne légy már ilyen csacsi!” Erőlködésemnek azonban csak annyi eredménye lett, hogy abbahagyta a legelészést, és minden figyelmét a helyben maradásra fordította.

Végül is rántottam rajta egy nagyot, s ezt igen rosszul tettem, mert a rándításra rándítással válaszolt, elestem, a szíj kicsúszott a kezemből, a csacsi

meg elügetett vagy tíz méternyire, s mintha mi sem történt volna, folytatta a legelészést. Hogy mégis emlékezett a történtekre, azt hamarosan megtudtam. Most már ugyanis nem engedett a közelébe, hanem mindig arrább szaladt. De mindig csak nyolc-tíz méternyire. Látszott tehát, hogy nem tart igazi ellenfélnek, nem becsüli annyira erőmet, hogy egészen elmeneküljön tőlem. A ravaszságomra azonban nem gondolt, s ennek köszönhette, hogy mégsem lett a farkasok prédája. Úgy tettem ugyanis, mintha nem törődném többé vele, s nem feléje mentem, hanem csak körülötte járkáltam. A köröket azonban egyre kisebbítettem, egyszerre csak ismét mellette voltam, és újból megragadtam nyakán a szíjat. De még mindig nem tudtam, miként lesz ebből hazajutás, pedig már erősen ideje volt az indulásnak. Az ég még kék volt ugyan, de a Hold már egyre világosodva hirdette rajta, hogy hamarosan este lesz.

Nem töprenghettem sokáig, kénytelen voltam ahhoz az eszközhöz folyamodni, amely már előbb is eszembe jutogatott, de idegenkedtem tőle. Most azonban mégiscsak használatára kényszerített a csökönyössége. Bal kézzel erősen markolva a szíjat, jobb kezem keserves munkájával letörtem, bicskámmal levagdostam néhány hosszú loncindát, összefontam azokat, és belehúztam a szíjba, Derekamra kötöttem a rögtönzött gyeplőt, s most már kényelmesebben, mindkét kezemet használva, vágtam egy hosszú botot. De még ekkor is – noha már csillagok is ragyogtak a sötétülő égbolton – megkíséreltem, hogy pusztán noszogató szóval juttassam biztonságba védencemet. Barátságosan rákiáltottam: „Indulj, csacsikám! Gyí! gyí!” Csacsikám azonban nem indult. Megdöfködtem egy kicsit a bottal, de nem indult el attól sem.

Ami ezután történt, nem mondom el. Csak annyit mondok, hogy hol mentünk, hol álltunk, s többet álltunk, mint mentünk. Öreg este lett, mire Törpeháza közelébe értünk. A kis verandákon már mindenütt égtek az asztali lámpák, és vacsoráztak a családok. Ekkor már nem mögötte mentem a csacsinak, hanem mellette, s a szíjnál fogva vezettem. Lépegetett már békésen, csökönyösködés nélkül. Tudta már, hogy nem lehet velem kukoricázni. A botot már akár el is dobhattam volna.

Amikor az első ház mellett mentünk el, észrevett egy pajtásom, elkiáltotta hát magát: „Moha szamarat fogott!” S kifutott hozzám az utcára. Nem telt bele fél perc, Törpeháza összes gyermekei körülöttem és a csacsi körül ugráltak, nevettek, kérdezgettek, még éljenez-

tek is. Kiderült, hogy Törpeházán már tudnak a megszökött csacsiról, ott járt délután a gazdája, kérdezősködött, kereste. Nagy esemény volt hát, hogy én kerítettem meg a szökevényt.

Bekötöttük éjszakára a kecskeólba, s mielőtt lefeküdtem volna, fogtam a gyertyát, s még egyszer kimentem hozzá. Szeme láttára kettétörtem a botot, megöleltem, és így pusmogtam a fülébe: „Ne haragudj rám, kedves barátom, amiért megütögettelek. Ha majd hallod éjszaka, hogy üvölt odafönn a farkas, jusson eszedbe: csak azért ütögettelek, hogy megmenthesselek tőle. Kicsike vagy még. Jól meg tudtad ugyan feszíteni a csülkócskéidet, amikor húzni akartalak, de farkastól még nem tudnád megvédeni magadat aprócska patáiddal. A te érdekedben ütögettelek, neked akartam jót vele, ne haragudj rám! Most pedig, kedves barátom, aludj jól, jó éjszakát!”

Másnap reggel korán felébredtem ugyan, de a csacsi már nem volt nálunk. Szekér ment át hajnalban Törpeházán, s édesapám megkérte a szekerest, vigye haza a gazdájához. Nagyon örültem, hogy megmentettem csacsit, s alig vártam, hogy részletesebben is elmondhassam pajtásaimnak kalandomat. Szó ami szó, örültem annak is, hogy ismét dicsőségben lesz részem, ünnepelni fognak. De még korán volt, pajtásaim még aludtak. Hintázgatni kezdtem hát. S minthogy nagyon jó kedvem volt, fel is álltam a hintán, óriási nagyokat lendítettem rajta, s élveztem, hogy felröppenek a gyümölcsfák harmatos lombjai közé.

S egyszerre csak ismét ott állt mellettem édesanyám, és szomorúan rám szólt: „Ejnye, ejnye, kisfiam! Már megint állva hintázol...” Leugrottam a hintáról, s dohogtam: „Jaj, ez az örökös parancsolgatás!” Édesanyám csöndesen felelte: „Azért kell rád szólnom, kisfiam, hogy megvédjelek valami bajtól. A te érdekedben szólok rád, neked akarok jót vele.” Nyújtotta felém a kezét, hogy magához vonjon, megöleljen. És azonban elfordultam, s kiszaladtam a kertünkből. Láttam már, hogy az utcán gyülekeznek a pajtásaim. Siettem feléjük, hogy elbeszéljem kalandomat, és ünnepeljenek.

Birkózás Isten engedélyével*

Kezdődött az iskolaév, számomra új iskolában. Voltaképpen meglepetés volt, hogy Szegeden tanulhattam tovább, de valamikor a nyár közepén elrendelték, hogy kettes átlagnál jobb eredményt felmutató tanulók mindenképpen felveendők, még akkor is, ha „osztályidegennek” minősülnek, s mivel én szinte egész korábbi iskolai pályafutásom alatt színjeles tanuló voltam, nem volt probléma bejutni a Baross Gábor Gimnáziumba, csak éppen a Klauzálba nem térhettem vissza. Ezt azonban igazán nem bántam, már csak azért sem, mert a Baross mint gyakorlóiskola kétségtelenül a város legrangosabb intézményének számított, és a tanárjelöltek kiképzésére szakosított tanárokból álló tantestület joggal volt büszke az iskola hírére, s természetesen a tanulókkal szemben is átlagon felüli követelményeket támasztott.

Új tanáraimat valószínűleg kissé ingerelte a tiszta kitűnő bizonyítvány, amelyet magammal vittem. (Csak emlékeztetőül: akkoriban – 1949-ben – hét osztályzat volt: hetes = kitűnő, hatos = jeles, ötös = jó, négyes = közepes, hármas: elégséges, kettes = gyenge, egyes = elégtelen.) A történelemtanár, aki egyben az iskola igazgatója is volt, nem rejtette véka alá a véleményét:

– Hát ilyen bizonyítványod nálunk biztosan nem lesz. Na nézzük, mit tudsz!

Az erre következő kérdés-felelet játék csaknem fél óráig tartott, s végül izalmas párbajjá fejlődött, amit magam is élveztem, holott biztos voltam abban, hogy végül is alul kell maradnom. De éppen a történelem – még a matematikát és a latint is megelőzve – kedvenc tárgyam volt már a negyedik gimnázium óta, és a nyár folyamán a sok reszelés és kalapálás mellett átrágtam magamat az ötkötetes Hóman-Szekfűn, s mivel – akkor még – igazán kitűnő memóriával rendelkeztem, ellenfelem a magyar történelemben nem tudott megfogni, csak akkor kerültem bajba, amikor európai méretekben kezdett kérdezősködni. Azt még tudtam, ki volt a pápa és a német-római császár Szent István idejében – I. Szilveszter, illetve III. Henrik –, ugyanezt a kérdést azonban már nem tudtam megválaszolni III. Béla idejével kapcsolatban, s őszintén be is vallottam, hogy végére értem a tudományomnak.

– Nem számít – mondta elégedetten az igazgató tanár úr. – Hiszen ezt nem is kell tudnod. III. Béla uralkodásának húsz éve alatt öt pápa váltotta egymást: III. Sándor, III. Luciusz, III. Urbán, III. Kelemen és III. Celesztin. Csupa harmadik... A német-római császár trónján pedig I. Frigyes ült, akit IV. Henrik követett. Mint mondom, ezt neked nem kell tudnod, csak azt akartam megmutatni, hogy te sem vagy félisten...

Nekem persze tátva maradt szemem-szám. Hát ez meg micsoda marhaság? Soha eszembe sem jutott volna, hogy fél- vagy akár csak negyedistennek is tartsam magamat csak azért, mert nagyon érdekelt a történelem! Nem, a pasas nyilván nem kedvelt engem, és én sem kedveltem őt, ezzel azonban – amint később megtudtam – nem álltam egyedül, sem a diákok, sem a tanárok nem rajongtak érte, a kis epizód így még bizonyos rokonszenvet is keltett új osztálytársaimban.

Világos, hogy ez még messze nem határozta meg helyemet a számomra új közösség szociális rangsorában. Eredetét tekintve az ember falkaállat, s minden jövevénynek ki kell harcolnia helyét a falkán belül, tudtam tehát, hogy harcolnom kell, nem életre-halálra, csak éppen az engem megillető helyért, s erre megkaptam az alkalmat mindjárt az első tornaórán.

A tornaórákat mindig is kedveltem. A szertornában soha nem jeleskedtem, egyébként eléggé erős kezeim a testsúlyomhoz képest gyöngének bizonyultak, talajtornában viszont mindig a legjobbak közé tartoztam, gyorsan futni továbbra sem tudtam, de mind magam, mind mások meglepetésére magas- és távolugrásban is átlagon felüli eredményeket értem el, és valóságos forgószél voltam mindenféle labdajátékban. A nehéz testi munkában eltöltött nyár után magam is kíváncsi voltam arra, hogy alaposan megváltozott testem mit teljesít a sportban, gyorsan átöltöztem tehát, és elsőnek szaladtam be a kitűnően felszerelt, tágas tornaterembe, egy gyors kör lefutása után megpróbáltam néhány talajgyakorlatot a vastag szőnyegen, a végén még egy szaltót is megkockáztattam... Ment minden, mint a karikacsapás, de aztán abbahagytam a próbálkozásokat, mert mások is beléptek a terembe, s nem akartam a hetvenkedés látszatát kelteni, jámborul álldogáltam tehát a szőnyeg mellett, amikor valaki elrohant mellettem, vaskézzel tarkón ragadott, és a szőnyegre akart röpíteni. Természetesen engedhettem volna a játékos erőszaknak, de megértettem, hogy a rangsorról van szó, elkaptam tehát támadóm derekát, könnyedén megemeltem egész testét, és államat teljes erővel a mellére szorítottam, közvetlenül a kulcscsont alatt. A fiú, aki csaknem fél fejjel magasabb volt nálam, ugyancsak összeszedte minden erejét, és nagyon jól éreztem, hogy átlagon felüli erővel rendelkezik, de aki egyszer belekerült egy ilyen „ölelésbe”, annak nem sok esélye van, így lassan, milliméterről milliméterre hajlítottam hátra a testét, s a végén még arra is volt elég erőm, hogy ne ejtsem le a szőnyegre, hanem szelíden fektessem a hátára.

Amikor nevetve felegyenesedtem, nem értettem, miért bámulnak rám annyian szinte dermedt csodálkozással, magyarázatokra azonban nem volt idő, mert megérkezett a tornatanár is, alacsony, köpcös emberke, szélehossza szinte egy, barázdált arca és szürkébe hajló paprikajancsi-frizurája alapján úgy ötvenévesre becsültem; voltaképpen mulatságos figura lett volna, de nem volt az, ahogy megállt előttünk, és szinte utálkozó pillantással nézte sorakozásunkat. Világosan érződött, hogy akik ismerték, rettegve tisztelték, amit később magam is nagyon jól megértettem, mert az oly jelentéktelennek látszó kis ember úgy tudott üvölteni, mint a hajósziréna, és ha arra került a sor, még utcai öltönyben is meg tudta nekünk mutatni, hogy megy a dupla szaltó akár előre, akár hátra... Szóval nem volt ajánlatos egy tálból cseresznyézni vele. Csak később tudtam meg, hogy mogor-

---

* *Részlet a szerző Itt állok, nem tehetek másképp c. önéletrajzi regényéből (1983), halálának 5. évfordulója alkalmából. Lapunkban közölt írásainak listája 2010. decemberi számunkban található meg.*

vasága nem volt ok nélküli: az 1924-es olimpiai játékokra készülő magyar tornászcsapat tagjaként Párizsban akár aranyat is nyerhetett volna, de egy tréning közben elszenvedett baleset miatt el sem indulhatott, és azóta haragban állt a világgal, amit meg is tudtam érteni, különösen akkor, amikor – jó egy évvel később – magam is hasonlóan jártam.

Ahogyan mindjárt az óra után kiderült, az ifjú, akit elegánsan két vállra fektettem, a megye ifjúsági birkózóbajnoka volt. Szerencsére nem vette zokon a dolgot, éppen ellenkezően, igazi sportszellemben csapott a vállamra óra után, s az iránt érdeklődött, nem volna-e kedvem a Vasutas Sportegyletben folytatni birkózópályámat.

– Birkózópályámat? Folytatni? – válaszoltam csodálkozva. – Hogyan folytassak valamit, amit még el sem kezdtem? Azt sem tudom, alkalmas lennék-e egyáltalán a birkózásra.

– Na, láss csodát! Játszva két vállra fekteti a megyei bajnokot, és nem tudja, jó lenne-e birkózónak! Igazán nem birkóztál még?

– Nem, nem próbáltam.

– Hát akkor ide figyelj! Akkor köztünk a helyed! De azt előre megmondom, ezt a fogást nálam nem fogod mégegyszer megkapni! Na mi van? Jössz? Kétszer egy héten, kedden és pénteken tréningezünk, este héttől. Ne mondd, hogy nem akarod! Vagy nincs kedved?

– Hmm... Kedvem lenne... – Még mindig nagyon óvatos voltam, már régen megtanultam, hogy ismeretlen vízbe nem szabad fejest ugrni. – De azért ezt meg kell gondolni...

– Mit kell ezen meggondolni?

Mivel tudtam, hogy reménytelen lenne mindazt elmondani, amit meg kell gondolnom, ártatlan kifogást találtam.

– Hát tudod, meg kell kérdeznem apámat.

– Nagyon jó! – Új barátom, Gyuszi még egyszer nagyot csapot a vállamra. – Aki az apját kérdezi, nem a barátnőjét, az rendben van. Hát csak kérdezd meg apádat!

Amit valóban meg is tettem. Apám kicsit ingatta a fejét; nem lelkesedett az ötletért, a birkózást eléggé brutális sportnak tartotta.

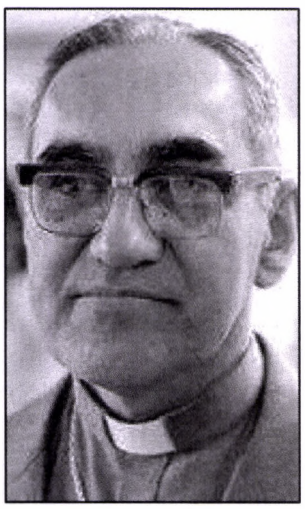
– Jó, minden attól függ, hogyan űzik a sportot, hiszen még bokszolni is lehet elegánsan és szépen – mondta végül. – De azért éppen a küzdősportokban mindig fennáll a sérülés veszélye. S ami nagyon fontos: ne törekedj élsportolói babérokra, annak semmi értelme. Nem bánom, ha kedved van birkózni, birkózz, de soha ne feledd: az ellenfeled nem ellenség, hanem sporttárs...

Jóval nehezebb volt rendezni a dolgot Istennel, aki semmivel nem lett beszédesebb, mint azelőtt; soha nem válaszolt, de továbbra is türelmesen meghallgatott, legalábbis hitem szerint. „Mert látod, Uram”, beszéltem hozzá másnap, útban az iskola felé, „harcolni vagy nem, ezt itt a kérdés. Akaratod szerint voltaképpen illenék békében élnünk, ha jól értelek, ezzel egyet is értek, amint az Te is jól tudod. Másrészt viszont eléggé harcos lénynek teremtetted az embert. És nemcsak az embert! Egész teremtésed, legalábbis földi viszonylatban, egyetlen *bellum omnium contra omnes*, mindenki harca mindenki ellen... Még az oly szelíd növények is képesek megfojtani egymást egy kicsivel több levegőért és napfényért. És az ugyancsak jámbor növényevők is egymásnak esnek a párzás idején. Ha két kakas összecsap, véres tollak röpködnek körülöttük, a ragadozókról meg már nem is érdemes beszélni. Az ember, aki ugyancsak a ragadozók kategóriájába tartozik, éljen mégis békességben. Uram, ez minden egyéb, csak nem logikus, ezt meg kell mondanom, bár belátom, hogy ez igazán nem jelent semmit; amióta láttalak, nagyon jól tudom, hogy a logika nem tud semmit sem kezdeni Veled, ami rendben is van, egy logikával megközelíthető Isten valószínűleg hamar unalmassá válnék. Hagyjuk tehát a logikát, amely csak a matematikában vezet használható eredményekhez, de mindig felmondja a szolgálatot, ha a dolgok mélyére akarunk hatolni. Ennek ellenére sejtem, mit is gondolhattál, amikor valamivel többet adtál az embernek, mint többi teremtményednek, jobban felszerelted, nagyobbá tetted... Azaz, hogy... No, álljon meg a menet! Látod, Uram, milyen veszélyes dolog a gondolkodás: észre sem veszi az ember, hogy tévútra lépett. Mert az az elképzelés, hogy többi teremtményed fölé emeltél minket, olyan felfuvalkodottá tette az embert, hogy kinevezte magát a teremtés koronájává. Ami persze egyszerűen ostobaság. Mert ha az ember a teremtés koronája, akkor az egész teremtés nem ér fabatkát sem, ezt pedig egyszerűen nem akarom elhinni.”

„Felejtsük el tehát a koronát is! Jó, jó, Fiad is azt mondta, hogy többek, sokkal többek vagyunk a verebecskéknél, s bizonyára nem véletlen, hogy Ő is emberként jött e földre, ennek ellenére szerintem fogalmazhatott volna kissé óvatosabban is. Lehet persze, hogy az emberben van a hiba, mert azt hiszi, hogy ez a többlet jobbá, fontosabbá, értékesebbé teszi a többi lénynél, ami szerintem badarság. A magam részéről semmiképpen nem gondolom, hogy jobb, fontosabb vagy értékesebb vagyok, mint mondjuk egy macska. Kétségtelenül más vagyok, de a macska is más, mint én, más mint a kutya, amely megkergeti, vagy az egér, amelyre ő vadászik, ettől azonban nem jut eszébe, hogy a teremtés koronájának tartsa magát. Lehet persze, hogy mégis megteszi, de ezt nem tartom valószínűnek, az állatok tudtom szerint nem elmélkednek saját helyükről a teremtés rendjében, ez éppen az egyik alapvető különbség ember és állat között, de messze nem ok arra, hogy az ember úgy felfuvalkodjék, ahogy azt sokszor teszi. A teremtés koronája! Szabad nevetni? Mondjuk inkább, Uram, hogy az ember annyiban különleges állat – mégpedig ragadozó állat –, hogy maga döntheti el, mikor ne viselkedjék ragadozó módjára. Ebben áll a szabadsága ugyebár. Valljuk meg: nem él gyakran e szabadsággal, de ha néha mégis megteszi, akkor azt ismerjük el. Ezért úgy vélem, Uram, hogy a sportos vetélkedés, az erők összemérése anélkül, hogy a másikat meg akarnánk fojtani, ki akarnánk tolni a szemét, el akarnánk törni a gerincét, ahogy azt ragadozó mivoltunk diktálná, igenis helyénvaló, azért hát engedd, hogy birkózzam, Uram, természetesen ebben a szellemben.”

Az Úrnak egyelőre nem is volt kifogása elhatározásommal szemben, és Gyuszi, akinek megmondtam, hogy kész vagyok megpróbálni a birkózást, boldogan mutatott be a következő péntek estén a birkózó szakosztály edzőjének...

Tunyogi Csapó Gábor

Ferenc pápa erőteljes fellépésének nyomán 2015. május 23-án, Pünkösd előtti szombaton San Salvadorban Angelo Amato bíboros, a Szentek Ügyeinek Kongregációja prefektusa mintegy 300 000 hívő jelenlétében ***boldoggá avatta*** *Oscar Romero vértanú érseket, akit 1980. március 24-én gyilkoltak meg a szegények melletti radikális kiállása miatt. Három írással emlékezünk meg e jelentős eseményről.*

„Halál az érsekre!”

Oscar Romero mártíriuma

Senkinek sem tűnt fel a piros Volkswagen Passat, amint lassan gurul, majd megáll az Isteni Gondviselés Kórháza szerény kis kápolnája előtt. Két másik autó követte az utcán a kis kápolna közelében, az egyik tömve volt fegyveresekkel, akik elvileg az orgyilkosok elleni „védelmet” képviselték, a másikban két ember ült, akik flegmán figyeltek, és várták a hadművelet végkifejletét.

Egy sovány, szakállas ember, a Passat utasa odaszólt a sofőrnek, Amado Garaynak, aki nem ismerte őt, hogy kuporodjon le, és csináljon úgy, mintha javítani valamit az autón.

Az ilyen tipikusan forró San Salvador-i estéken a karmelita nővérek nyitva szokták hagyni a kápolna szárnyas ajtaját, remélve, hogy így némi levegő áramlik be a gyülekezet számára. Az Isteni Gondviselés kápolnájának nyitott ajtaján keresztül az orgyilkos tisztán láthatta Oscar Romero érseket, amint homíliáját mondja ezen a barátja édesanyjáért celebrált gyászmisén.

„Kedves nővéreim és fivéreim” kezdte az érsek. „Azt gondolom, hogy ezen az estén nemcsak Doña Sarita örök nyugalmáért kell imádkoznunk, hanem mindenekelőtt azért, hogy magunkévá tegyük üzenetét, amelyet minden kereszténynek intenzíven meg kellene élnie. Sokan nem értik, és azt gondolják, hogy a kereszténység ne avatkozzon ilyen dolgokba.” Romero érsek az „ilyen dolgokkal” a fizikai világ, a jelen élet problémáira utalt. Majd így folytatta: „Céltalan dolog önmagunkat szeretni, az élet veszélyeitől óvakodni. A történelem veszélybe sodorja az embereket, és aki ki akar térni előlük, elveszíti az életét. Aki ellenben Krisztus iránti szeretetből mások szolgálatába áll, élni fog, ahogy a búzaszem, amely meghal, de csak látszólag. Ha nem hal meg, egyedül marad. Az aratás feltételezi a halált. Csak az hoz gyümölcsöt, ami feloldódik. Az evangélium arra tanít minket, hogy semmit sem használ az embernek, ha megnyeri a világot, de közben elveszíti önmagát. Ettől függetlenül, a jobb jövőbe vetett remény ellenére nem szabad abbahagynunk a fáradozást annak érdekében, hogy újjáalakítsuk ezt a Földet, amely az ember számára a halál utáni élet előfoka. Noha gondosan meg kell különböztetnünk Jézus Krisztus Országától az időbeli haladást, ezt nem szabad elhanyagolnunk, mivel szoros kapcsolatban áll Isten Országával.

Csírájában már jelen van a Földön az Ország, s amikor az Úr eljön, tökéletesen meg fog valósulni. Mi, keresztények ebből a reményből élünk. Tudjuk, hogy Isten megkíván és megáld minden, a társadalom megjavítására irányuló fáradozást, különösen akkor, ha az a társadalom oly nagyon belebonyolódott az igazságtalanságba és a bűnbe, mint a miénk.”

Ha csak egy pillanatra kinézett volna a kápolna nyitott ajtaján, meglátta volna a férfit, aki éppen célba vette. Félt volna? Megpróbált volna menekülni? Nem számít. Utolsó homíliáját mondva az érsek tudta, hogy a halál már keresi őt, tudta, hogy szavaival közelebb hozza magához a halált. Bizonyára azt is tudta, hogy ha csendben maradna, ha nem emelné fel a szavát a gyilkosságok, az elnyomás, a szegénység ellen, akkor a halál már nem törődne vele. Azokban a napokban olyan sokan voltak a kivégzendők listáján San Salvadorban, hogy a halál bőven olthatta szomját. De ő nem hallgatott. Amikor két héttel a halála előtt egy újságíró megkérdezte, fél-e a haláltól, Romero ezt válaszolta: „Ha megölnek, ismét feltámadok majd a salvadori népben. Ezt teljes alázattal mondom önnek, anélkül, hogy kérkednék... Bárcsak népem szabadságát szolgálná a halálom, és a jövőbe vetett remény melletti tanúságtétel lenne! Nyugodtan elmondhatja, hogy ha eljönnek, hogy megöljenek, megbocsátásomat és áldásomat fogom adni azoknak, akik ezt megteszik. Remélem, be fogják látni, hogy elpocsékolták az idejüket. Egy püspök meghalhat, de a nép sosem fog elpusztulni.”

Bátorítással folytatta beszédét:

„Kérlek titeket, kedves Testvéreim és Nővéreim, reménységgel, odaadással és önfeláldozással tartsátok mindezt szemetek előtt, és tegyétek meg, ami még lehetséges. Mindannyian tehetünk valamit, még ha csupán annyit is, hogy hozzájárulunk az emberek közti megértéshez. Ez a példás életű asszony, akinek halálozási évfordulójáról megemlékezünk, talán nem tudott közvetlenül tenni valamit, de bátorította azokat, akik képesek voltak dolgozni és küzdeni. Imái, valamint az igazságosság és a béke iránti vágyakozása halála után is üzen nekünk.

Tudjuk, hogy senki sem hal meg örökre, és hogy azok, akik mély hittel, reménnyel és szeretettel teljesítették feladatukat, el fogják nyerni a koronát. Ebben a szellemben imádkozzunk Sarita asszonyért és önmagunkért is…”

Ekkor dördült el a halálos lövés...

Kint, a piros Passatban Garay odafordult, és látta, hogy ismeretlen utasa két kézzel tartva egy pisztolyt, nekitámaszkodik az autó jobb oldali hátsó ablakának. A szakállas alak aztán feléje fordult, és nyugodtan azt mondta: „Hajtson lassan, és ne vegye szívére a dolgot!” Úgy tett, ahogy mondták neki. Senki sem tartóztatta fel az orgyilkost, amint elhajtott.

Meggyilkolásának éjszakáján nagy ünneplés volt a hadsereg és a vezető réteg tagjai körében, azok között, akik megrendelték az érsek meggyilkolását, és azok között is, akik csak örömmel fedezték fel, hogy megtörtént.

Azt az embert, aki ténylegesen meghúzta a ravaszt, sosem fogták el.

*

Romero érsek – tudtán kívül – már 1980. február 17-én elindult a vértanúság ösvényén, amikor levelet írt Jimmy Carter elnöknek, könyörögve, hogy az USA ne küldjön katonai segítséget a salvadori kormánynak. Figyelmeztette Carter elnököt, hogy mindennemű – Amerika által küldött – anyagi támogatást azonnal a salvadori nép ellen fordítanak. Ez a gesztus is meglehetősen provokatív volt, de az érsek hamarosan még eltökéltebb szándékot generált azokban, akik az életéről vagy haláláról döntöttek.

A halála előtti éjszakán az érsek kétségbeesett felhívást tett közzé, hogy valamilyen morális akadályt képezzen az El Salvador-i gyilkosságok továbbterjedése ellenében. Egyenesen azokhoz a katonákhoz fordult, akik azon az éjszakán a leginkább felelősek voltak a fokozódó rémületért:

„Szeretnék sajátos kéréssel fordulni a hadsereg tagjaihoz, kiemelten a Nemzeti Gárda egységeihez, a rendőrséghez és a helyőrséghez. Testvéreim, ti a mi népünkhöz tartoztok. Saját földműves testvéreiteket ölitek – emberi parancsra, miközben Isten ‚Ne ölj!' törvénye sokkal előrébb való kellene, hogy legyen. Egyetlen katona sem köteles engedelmeskedni olyan parancsnak, amely ellenkezik Isten törvényével. Senki sem köteles engedelmeskedni egy erkölcstelen törvénynek. Itt az ideje, hogy újra hallgassatok lelkiismeretetek szavára, és inkább annak engedelmeskedjetek, mint a bűnös parancsnak. Ezért Istennek és ennek a sokat szenvedett népnek a nevében, amelynek panasza napról napra egyre viharosabban száll a mennyek felé, könyörögve kérlek benneteket, esedezem és parancsolom: Isten nevében szüntessétek meg az elnyomást!”

Romero érsek hitét és bátorságát bizonyítja, hogy annyi neki címzett figyelmeztetést és fenyegetést követően is ilyen szavakat mert kimondani. Azon emberek szemszögéből, akik a salvadori „balosok” elleni erőszakot irányították, a katonáknak mondottak egyenesen káromlásnak hatottak. A salvadori újságok már gyakorlatilag merényletre szólítottak fel. „Demagóg és erőszakos” érseknek bélyegezték, aki „terrorizmust prédikál a székesegyházból”. Az egyik lap meg is fenyegette: „...jó lesz ha a katonák elkezdik a fegyvereik olajozását.”

Tudnia kellett, hogy vadásznak rá, és hogy már késő visszakozni. Természetesen tudta azt is, hogy halál vár rá. Kedves barátjának, a jezsuita Rutilio Grandénak meggyilkolása óta Romero érsek megértette, hogy az az út, amelyet követ, hová fog vezetni. Bár figyelmen kívül hagyta mások aggodalmát, azért tökéletesen tisztában volt azzal, hogy nincs kizárva: saját mártíriumának talaját készíti elő, s feltehetően azt is tudta, hogy halála erőszakos lesz. Látta már, hogy mi lett azokkal, akik a politikai rendszert kritizálták Salvadorban. Saját sorsának réme félelemmel töltötte el, mint bárki mást. Szerette az életet, szerette a népét. Egyiket sem vágyott itt hagyni.

Utolsó lelkigyakorlatán, a lelkivezetőjével való megbeszélést követően jegyzetet készített:

„Nem könnyű elfogadni az erőszakos halált, ami igen valószínű a jelen körülmények között. Costa Rica apostoli nunciusa éppen e héten figyelmeztetett, hogy közvetlen veszélyben vagyok. Bátorított engem, emlékeztetve arra, hogy életemet legyek kész átadni Istennek, bármilyen véget érjek is. Említette azt is, hogy Isten kegyelmével képesek lehetünk szembenézni ismeretlen körülményekkel, hogy Isten támogatja a mártírokat, s ha ez valóban bekövetkezik, akkor utolsó leheletemkor nagyon közel fogom érezni magamhoz Istent. De azt is mondta, hogy a halálra szántságnál is nagyobb hősiesség, ha az ember az egész életét Istennek adja – Istenért él.”

*

A templom csendjét megtörő lövés pillanata örökre megmarad a magnófelvételen (Romero érsek beszédeit ugyanis mindig felvették, hogy később rádión leadhassák). A merénylő eltalálta áldozatát, és az érsek halálosan megsebesülve földre rogyott az oltár mögött. Néhány nővér és mások a mise résztvevői közül azonnal odarohantak hozzá, nem törődve azzal, hogy a maguk életét is kockáztatják a kápolnában keletkezett zűrzavarban. De addigra az érsek már halott volt, s a piros Passat a fiatalemberrel tovasuhant San Salvador utcáin.

(A szerk.)

Forrás:
National Catholic Review, 2015. 03. 23.
Kirche In, 2005/3
Der Pflug, 1999. május

„Végre van egy politikai szentünk”

Leonardo Boff gondolatai Romero érsek boldoggá avatásáról

Boff úr, milyen következményei vannak ennek az eseménynek a katolikus egyházra nézve?

Óscar Romero boldoggá avatása a mártírium új értelmezésével ér fel. A hagyományos tanítás és a szentté avatási kongregáció ismérvei szerint akkor válik valaki mártírrá, ha a hitéért vagy a katolicizmushoz való hűségéért halt meg. Romero esetében megváltoztatták ezt a szabályt: Az is szent, aki életével a szegényeket védelmezi.

Mit jelent a mártíriumnak ez az újraértelmezése Latin-Amerika számára?

Teológiailag kifejezve ez az esemény azt jelenti, hogy Oscar Romero nem a hit vagy az egyház mártírja, hanem az Isten Országáé, amely nagyobb, mint az egyház, és amelyet nem lehet azonosítani az egyházzal. Ez magyarázza meg azt is, miért vett részt olyan sok államfő a boldoggá avatási szertartáson. Végre van egy politikai szentünk, a szegények mellett kiálló felszabadítási teológia szentje.

Ferenc pápa feloldotta „Recife vörös püspöke”, Dom Helder Camara boldoggá avatásának akadályozását is. Ebben az esetben is hatályon kívül helyezett szabályokat a pápa?

Helder Camarára ugyanaz a szabály vonatkozik, mint Romero érsekre. Camara Brazíliában „olyan mártírnak számít, akit nem gyilkoltak meg”. Az 1964 és 1985 közötti katonai diktatúra idején elnémították őt a tábornokok, neve nem merült föl a nyilvánosságban,

ezért sokan azt gondolták, hogy meghalt; ő – főleg külföldön – ismételten leleplezte a kínzásokat és gyilkosságokat.

Oscar Romero és Helder Camara boldoggá avatásával szerencsés feltámadását ünnepelheti a latin-amerikai felszabadítási teológia?

A felszabadítási teológia sosem volt halott, hiszen a szegények elnyomása végül is nem szűnt meg. Helder Camara pedig a felszabadítási teológia egyik alapítójának számít. A latin-amerikai püspökök 1967-es montevideói összejövetelén, még *Gustavo Gutiérrez* előtt kijelentette, hogy nem a fejlődés, hanem a felszabadítás teológiájára van szükségünk, mondván: a gazdasági fejlődés mindig gazdagságot eredményez az egyik oldalon, és nagy szegénységet a másikon. Ez a helyzet magyarázza meg, miért volt számára olyan fontos a felszabadítási teológia a társadalmi igazságosság szempontjából. Az olyan próféták, mint Helder Camara, mindig megelőzik a teológusokat. Ő is politikai szent, mint Romero érsek, mivel meg volt győződve arról, hogy Isten mindig a szegények, elnyomottak és rászorulók oldalán áll.

A latin-amerikai Ferenc pápa személyében először van-e befolyásos szószólója a Vatikánban a felszabadítási teológiának?

Ezzel a pápával új szokások vonulnak be a Vatikánba; ő egyszerű embernek tartja magát, és szívesen tölt időt egyszerű emberekkel. Ezekkel a tulajdonságaival visszaadja az egyház merev intézményének annak emberi, irgalmas arcát. Ő az első latin-amerikai pápa, vele ismét középpontba kerül a felszabadítási teológia. Keresi a szegények közelségét, átöleli és megcsókolja őket, mert szavai szerint ők alkotják Krisztus testét. Ferenc pápa és Gustavo Gutiérrez 2013. szeptemberi találkozása számomra világos jele annak, hogy a pápa ismét fel akarja eleveníteni a felszabadítási teológiát.

Astrid Prange

Forrás: www.theologie-und-kirche.de

Leonardo Boff 1938-ban született, a felszabadítási teológia egyik legismertebb képviselője. Nézetei miatt többször konfliktusba került a Vatikánnal, egy időre eltiltották a tanítástól, majd fegyelmi eljárást indítottak ellene. 1992-ben lemondott papi tisztségéről, és kilépett a ferences rendből.

A nagy vezéralak

Interjú *Anita Escher Echeverría* nagykövettel a 35 éve meggyilkolt *Oscar Romero* boldoggá avatásáról

Echeverría asszony, ön El Salvador berlini nagykövete. Hazájában ön különböző nem-kormányzati szervezetekben lépett föl az igazságosabb társadalmi fejlődés érdekében. Most boldoggá avatták a leghíresebb salvadorit, Oscar Romero érseket. Mi az, ami ma is fontos az ő gondolkodásmódjából és cselekvéséből?

Oscar Romero konzervatív családból származott. Püspökként 1977-ig teológiailag is konzervatív volt. De miután a szélsőjobboldali halálbrigádok meggyilkolták barátját, *Rutilio Grande* felszabadítási teológust, radikális irányváltást hajtott végre. Ez a lépése a legfontosabb! Romero megtért, ahogyan ő maga mondta; teljesen a szegények felszabadításának szánta oda magát. Ezért a katonai diktatúra szemében kommunistának számított, a kommunistákat pedig a doktrína értelmében ki kellett irtani. Romero erősen bírálta a gerillamozgalmat, nem értett egyet különböző vállalkozók elrablásával. De tudta: ha a szegények az emberi jogaikért küzdenek, akkor jogosan védekeznek a fennálló hatalom ellen. Romero érsek nyilvánosan felszólította a fiatal katonákat, hogy ne lőjenek többé a szegényekre: „Ne öljétek meg testvéreiteket!”, más szavakkal: „Tagadjátok meg a parancsot!” Ez a rendszer ellen intézett támadás volt! Ezért a halálbrigádok 1980-ban egy misén lelőtték.

Milyen utóhatásai vannak még ma ennek a brutális gyilkosságnak?

Az „igazságfeltáró bizottság” 1992-ben Roberto D'Aubuisson szélsőjobboldali politikust, a halábrigádok vezetőjét nevezte meg a gyilkosság felelősének. Az ő *Arena Párt*ja ma is befolyásos. Az Arena hívei dicsérni merészelik Romerót, miközben annak politikusai nem hajlandók felkeresni Romero sírját a san salvadori katedrális kriptájában, amikor külföldi vendégeket kísérnek a fővárosban.

Az ország elnöke, Sánchez Cerén mit szól a boldoggá avatáshoz?

Elnökünk – akiről elmondhatom, hogy vallásos ember – a felszabadításért harcolt a gerillamozgalomban. Ő síkraszállt Romero boldoggá avatásáért. Most szó szerint kijelentette: „Kormányunk vezéralakot ismer fel Romero érsekben: világosság ő a mindenki jó életéhez vezető úton. Ő a mi kormányunk spirituális vezetője.” A salvadoriak tudják, hogy meggyilkolása óta egész Latin-Amerikában szentként tisztelik Romerót. De országunk ma még politikai és teológiai szempontból is megosztott. Az oligarchia a felsőbbrendű emberek kategóriáiban gondolkodik. Országunkban 150 multimilliomos áll szemben a szegények tömegével.

Róma most hivatalosan vértanúnak ismerte el Romerót. Mit jelent ez a tettesek, a gyilkosok számára?

Ha Romero érsek hivatalosan vértanúnak számít, akkor elsősorban azt kell hangsúlyozni, hogy a gyilkosok a szélsőjobboldali halálbrigádok tagjai voltak. Ez az igazság! És ez nagyon fontos El Salvador számára. Nagy köszönettel tartozunk Ferenc pápának, nélküle nem történt volna meg Romero boldoggá avatása.

El Salvadort jelenleg a „marák”-nak nevezett maffiaszervezetek erőszakos támadásai rázkódtatják meg. Statisztikailag nézve naponta 14 gyilkosság történik. Sok fiatal, attól tartva, hogy bekényszerítik valamelyik bandába, külföldre menekül. Segítséget jelenthet-e ebben az összefüggésben Romero boldoggá avatása?

Közvetlen hatást nem látok. Hosszú, nehéz út vezet ezeknek az erőszakosaknak a szocializálásához. Megtért bandatagok gyakran a fundamentalista szektákhoz csatlakoznak, s ezek közül némelyek üdvözlik a boldoggá avatást.

Romero nemzetközi alak lett. Milyen következményekkel járhat ez például Németország számára?

El Salvador sajnos nem kap fejlesztési támogatást Németországtól, a bűnmegelőző ifjúsági munka számára sem. Noha Németország ígért hiteleket az erőszak megelőzését célzó munkához, de ezeket nem lehet kifizetni, mivel az Arena Párt mindig ellene szavaz a parlamentben. Tehát az Arena nélkül nincsenek hitelek. Ez a párt meg akarja bénítani országunkat és annak baloldali kormányát. Németországnak mégis segítenie kellene.

Christian Modehn

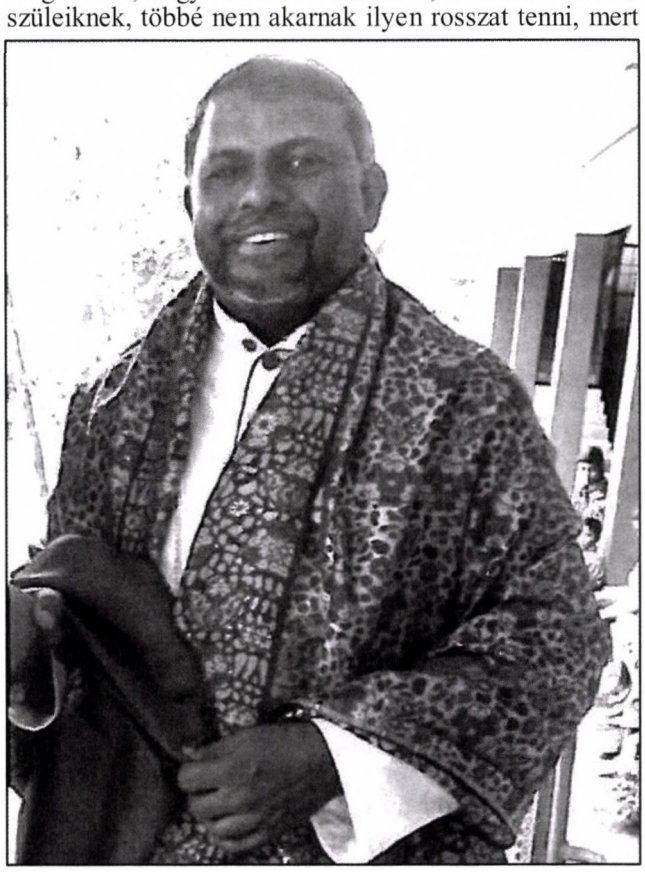
Forrás: Publik-Forum, 2015/5

India legfiatalabb püspöke: a pápa nyomában

Jaya Jao Polimera 1965-ben született a dél-indiai Dharmaszagarban, 27 évesen szentelték pappá. Éveken át az indiai ifjúsági lelkipásztorkodásban tevékenykedett, majd az amerikai Michigenben dolgozott kórházlelkészként, de fiatalokkal is foglalkozott. Tíz csoportot alapított, s ezek mindegyikében tizenöt fiatal gyűlt összse.

Polimera Amerikában tett szert arra a tapasztalatra, hogy a társadalom peremén élő fiataloknak ugyanazon problémákkal kell megküzdeniük, mint Indiában. Sokan szegénységben és zilált családokban nőnek fel. A velük való találkozások és beszélgetések nyomán *Polimera* megállapította, hogy életük nehézségei ellenére ezek az emberek nyitottak a vallási értékekre: „Azt láttam, hogy az emberek érdeklődnek Isten, a Biblia és a keresztény értékek iránt; ezért elhatároztam, hogy még többet dolgozom annak érdekében, hogy még több embert vigyek közelebb Istenhez. Sok fiatalember eljárt velem a börtönökbe: együtt imádkoztunk vagy énekeltünk a rabokkal, és olykor szórakoztató programokat is rendeztünk nekik.”

Azok számára, akik abbahagyták iskolai tanulmányaikat, *Polimera* reszocializációs programokat szervezett, hogy ily módon tegye lehetővé számukra a továbbképzést vagy valamilyen szakma megszerzését. Munkája eredményes volt. Bécsi látogatása során beszámolt egy amerikai esetről, amely mélyen bevésődött az emlékezetébe: „Egy este három fiatallal futottam össze, akik éppen be akartak törni egy üzletbe. Elbeszélgettem velük, és visszatartottam őket a bűncselekménytől. Később megtudtam, hogy azután hazamentek, és azt mondták a szüleiknek, többé nem akarnak ilyen rosszat tenni, mert beszéltek Jaya páterrel, és hallgatni akarnak rá. Ennek az esetnek az alapján értettem meg, hogy jó tetteket kell végbevinni, ha az ember elégedett akar lenni az életben. Ha segítek valakinek, akkor nekem is segíteni fognak valamikor. Ezt a tapasztalatot akarom továbbadni az én fiataljaimnak is.”

Három amerikai év után *Polimera* visszatért Indiába. Később, 49 évesen az elurui egyházmegye püspökévé nevezte ki Ferenc pápa. Az Amerikában szerzett tapasztalatokat rögtön hasznosítani akarta Indiában is: „Munkám kezdetén elhatároztam, hogy sok hívemmel megismerkedem. Eddig 110 plébánián és különféle egyházi intézményekben jártam. E látogatások nyomán arra a végkövetkeztetésre jutottam, hogy még többet kell tennem a fiatalokért. Meg kell adnunk nekik az esélyt, hogy kibontakoztassák képességeiket, és így később a társadalom javára tudjanak tevékenykedni. Ez megfelel Ferenc pápa felhívásának is: Hozzatok vissza mindenkit az egyházba, és aki eljön, az tudja meg, hogy Isten szereti őt.”

Eluru egyházmegye lakói többségükben nagyon szegények. Kb. 200 rúpiát keresnek egy hónapban, ami átszámítva 3 euró. Ezért sok gyerek arra kényszerül, hogy anyagilag segítse szüleit: egyszerű munkákat végeznek, riksát vezetnek vagy az utcán koldulnak. Abbahagyják tanulmányaikat. E régió nagy problémái közé tartozik az alkoholizmus és a leánykereskedelem. Ausztria támogatásának köszönhetően jelenleg az egyházmegye 50 falujában zajlik valamilyen program az ifjúság támogatására. A hitoktatók felvilágosítják a családokat arról, hogy különösen a fiatal lányok kerülnek veszélybe, ha vidékről a városba költöznek, ott ugyanis gyakran válnak az emberkereskedők áldozatává. A hitoktatók, akikhez elsősorban lehet fordulni a falvakban, támogatják azokat a lányokat is, akik nem kívánt módon estek teherbe. Az egyházmegyei intézmények különböző tanfolyamokat is kínálnak a fiataloknak, például villanyszerelővé, óvónővé vagy kozmetikussá képezik ki, vagy elektronikus adatfeldolgozásra tanítják őket, esetleg hozzásegítik ahhoz, hogy jogosítványt szerezzenek. „Megszervezem a tankönyvek és iskolai füzetek elosztását is; védenceimet olykor még állami intézményekbe is fölveszik”, mondja a püspök.

Az egyházi intézmények bármely vallási közösség fiataljai számára nyitva állnak. Jóllehet az elurui egyházmegye fiataljainak többsége keresztény, a püspök kínálatát sok hindu és más hitvallású is igénybe veszi: „Nincsenek problémáink más vallási közösségekkel. Mindazonáltal nagy probléma a kasztrendszer. A keresztények körében nincsenek kasztok, így hozzájárulhatnak a társadalom egységéhez, ahogyan ezt szolgálja az oktatás is. Az oktatás a jobb jövőbe vezető út.”

Az elurui egyházmegye kizárólag önkéntes adományokból tartja fenn magát, *Polimera* püspök ezért minden centnek örül, amit fiataljaira fordíthat.

Berthold Siegmar

Forrás: Kirche In, 2014,/11

Pillanatképek a BOKOR Közösség életéből
PÉCS

Közösségünk neve, a **Gyurgyóka** a gyurgyalag madár népies névváltozata: Szeretnénk mindannyian teljes szépségében kibontakoztatni a saját színünket, és együtt csodálatosan dalolni Istennek.

Születésünk

40 éve születtünk meg, azóta a nyarakat leszámítva minden héten találkozunk. Az igénnyel ezek szerint nincs baj. Kérdés, hogy mennyi életjelenséget mutatunk.

Amiért létrejöttünk, az most is igaz ránk:

- Válaszokat kerestünk és keresünk, mert hiányérzetünk van.
- Kapaszkodókra, biztos pontokra vágyunk.
- Szeretnénk egyre jobban elköteleződni az Úton, s az egyéni istenkapcsolatok erősítik egymást.
- Egymás kezét fogva akarunk szolgálni szóval, tettel – világmegváltás-vágyunk már csendesült az idők folyamán.
- Fontosak a hasonlóan gondolkodó barátok, a közös élmények, a fészekmeleg.
- A közösségben olyan optimizmus van, amilyen máshol már nemigen lelhető fel.

Táplálkozásunk, növekedésünk forrásai

A Bokor-irodalom, az „Érted vagyok”, lelkigyakorlatok, közösen vagy egyénileg olvasott könyvek, cikkek, de leginkább egymás élettapasztalata. Nagyon sokfélék vagyunk, számtalan munkahelyi és egyéb kihívással életünkben. Gyakran ki-ki csak egy mondatot hoz, amely az adott héten megérintette. Nyolc éven át havonta hívtunk egy-egy vendégelőadót, ők mindig új inspirációt jelentettek.

Továbbadjuk-e, amit befogadtunk?

Ebben komoly hiányosságaink vannak. Volt ugyan NATO-ellenes levélfórum, a balkáni háború elleni tüntetés, a halálbüntetés ellenzése, hajléktalanok melletti kiállás stb., de ezen a téren biztosan több tehető. Alapvető baj két részről adódik: az egyik a mi lustaságunk, gyávaságunk, küldetéstudatunk hiánya, a másik, hogy az emberek már sokkal kevésbé barátkoznak, nincs idő egymásra. Kevés a felület, ahol hatni tudunk; még leginkább azzal, ahogyan egy-egy helyzetben viselkedünk, reagálunk. A jézusi értékrendet próbáljuk közvetíteni a leghétköznapibb történések során.

A 40 év során volt több próbálkozás újabb kisközösségek létrehozására, de a gyakorlat azt mutatta, hogy az azokból megmaradó néhány ember előbb-utóbb becsatlakozott a Gyurgyókába.

Pécs egyetemi város lévén, az elmúlt 40 évben több mint 50 ember fordult meg a közösségben. Nagy részük most is közösségi tag – a Bokorban, az Antiochiában vagy karizmatikus közösségben.

Sokat töprengtünk életközösség megalakításán is, többször megfordultunk Bányán és Pinkafőn, s ha ebből nem is lett más, csak két család egymás mellé költözése, azért rengeteget tanultunk önmagunkról, vágyainkról, megkötözöttségeinkről.

Többünkben leledzik komoly érdeklődés a társadalmi folyamatok iránt, ezeket a kérdéseket lehetőség szerint igyekszünk számúzni a találkozók előtt időnként megtartott politikai vacsorákra, s csak a mindannyiunkat, valamint Isten Országa ügyét érintőket bevinni a közösségi találkozókra.

Szolgálataink

A sokfajta karitászmunkából nem született kisközösség, de minden alkalommal elültettük a bogarat az emberek fülébe, hogy lehet másképpen is gondolkodni, mint a világ fiai.

Sokfajta szolgálatot végeztünk az elmúlt 40 évben, az indiai csomagok küldésétől a ghánai nővérek támogatásán, az élelmiszergyűjtésen, idősek rendszeres látogatásán, erdélyi, sri lankai gyerekek patronálásán keresztül a cigány közösségek támogatásáig.

Jelenleg a szülők ápolása és az unokáknál való besegítés mellett inkább csak akciószinten szolgálunk. A szociális otthon csak szeretetünk kimutatását jelenti, de a többi helyszínen igyekszünk szemléletet is formálni.

A pettendi cigányokkal tart még a kapcsolat, de be kellett látnunk, hogy ha csak ritkán tudunk jelen lenni az életükben, akkor nincs lehetőségünk komoly terveket szőni. Viszont két helyi asszony vezetésével sikerült összehozni az ottani gyerekeket, többen elkezdtek gazdálkodni a tőlünk kapott vetőmagokkal, vittünk ki bábszínházat, értékes gondolatokat.

A cigánygyerekeket támogató jelenlegi programunk reményteljesebbnek tűnik. Harmadik éve kísérjük figyelemmel havi rendszerességgel tíz kisgyerek életét, igyekszünk velük jó barátságban lenni. Sok fontos dologról beszélgetünk velük, közös élményeink vannak. Reméljük, hogy támaszaik lehetünk nagyobb korukban is.

Egyházi jelenlétünk

A közösség első 20 évében aktívan jelen voltunk a helyi egyház életében is. Rendszeresen szerveztük a különböző közösségek miséjét, alapítói voltunk és mindvégig képviseltettük magunkat a papokból és civilekből álló „vezetők tanácsában”, s minden jelentős megmozduláson számíthattak ránk.

Érdekes módon 1989 után az egész pécsi kisközösségi élet szétverődött, illetve ki-ki a maga köreibe húzódott vissza. Udvardy püspök úr jöttével az elmúlt két évben újra nyiladozni kezdett valami összefogásféle. A lelkiségi csoportok nyilvános bemutatkozásán volt lehetőségünk minden lényegeset elmondani a Bokorról. A közösségvezetők listáján minden fontosabb hírről tudomást szerzünk, és rendszeresen érkeznek kérések is felénk. Ilyenkor próbálunk valamilyen ránk jellemző vállalással előrukkolni. Például Bíró László püspök atya szentelésének 25. évfordulóján az ima–rózsafüzér–szentmisefelajánlások mellett mi 12 magányos ember meglátogatását ajánlottuk fel ajándékul. A legutóbbi adventi szereplési lehetőség alkalmából a sok kórus és színdarab mellett mi cigány és magyar gyerekeknek szerveztünk egymásra figyelést és együttműködést igénylő játszóházat.

A játék egyébként közösségi életünknek is szerves része, többnyire önismereti, közösségépítő társasjátékokat játszunk.

Lelkiéletünk

Belső lelkiéletünk elég változatosan zajlik. Az elmúlt évtizedekben számtalan próbálkozás volt imaéletünk aktívabbá tételére. Érdekes módon ebben legkevésbé a spontán ima vált be. Jelenleg minden találkozó elején – a fél órányi teázás után – gyertyát gyújtunk, és az arra az estére készülő ember kb. fél órában valamilyen inspirációt ad az elcsendesedéshez. Ez lehet filmrészlet, vers, egy olvasott gondolat vagy akár egy érdekes formájú faág is.

Összegezve:

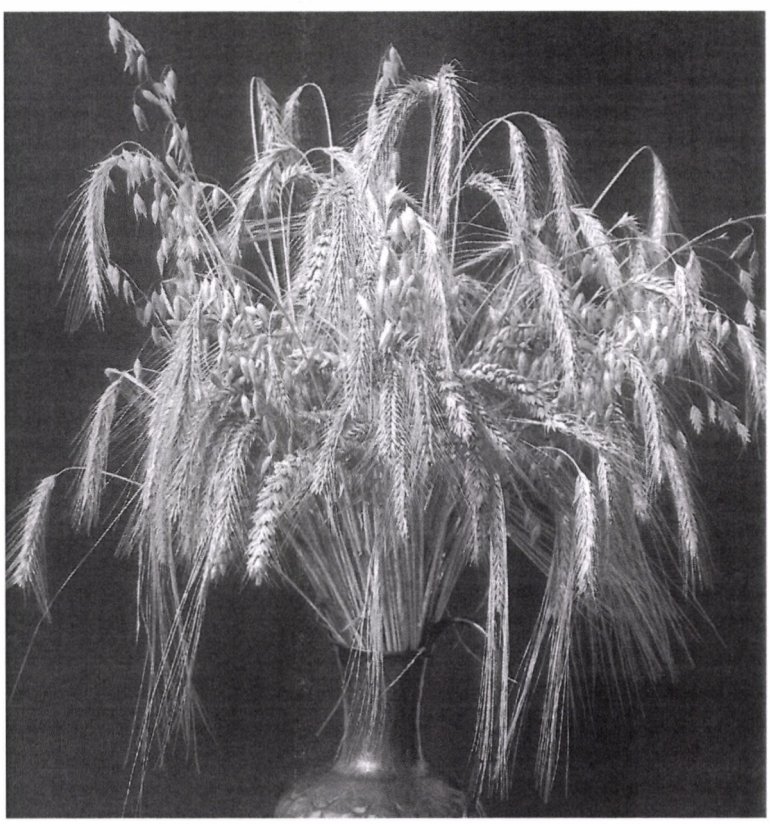
- nem vagyunk hajlandóak elkeseredni amiatt, hogy csak ennyi született körülöttünk 40 év alatt;
- hálásak vagyunk, hogy barátságaink élőek, Istenhez ragaszkodásunk hűséges;
- ha magunkon nem is mindig, de egymáson látjuk, hogy értékesebb, empatikusabb, elkötelezettebb emberek lettünk az elmúlt évtizedekben;
- örülünk minden közös szolgálatnak, akármilyen kicsi legyen is az, s annak, hogy még senkinek sem kell kerekes szék ahhoz, hogy segíteni induljon.

Kőszeginé Rihmer Melinda

ÖRÖM-ÖNÉLETRAJZ

Gondolatok 70. születésnapomon

Öröm, hogy megfogantam, egy kis égi segítséggel, mert bizony hét meddő év telt el bátyám születése után. Édesanyám nem kisebb „Valakinél”, mint a csíksomlyói Szűzanyánál imádkozott ki. Így azt mondhatom, hogy a Szűzanyától „származom”. ***Öröm***, hogy édesanyám ki tudott hordani minden baj nélkül a legkegyetlenebb időben, a háború alatt, süvítő bombák repkedése és robbanása közepette, amikor az egyik ostromvonal a házunknál, sőt a házunkban volt. ***Öröm***, hogy szeretetteljes családban nőhettem fel. Megtanulhattam a szülői, testvéri, rokoni, baráti szeretetet szüleim példája és nevelése által, de az előítélet-mentes, személyválogatás nélküli szeretetet is tőlük láttam. ***Öröm***, hogy csak felhőtlen, boldog emlékeim vannak kis- és nagyobb gyermekkoromból. A fájdalmas dolgokat nem „kaptam”, hanem átéltem, tehát nem bántottak, hanem például nagyon szomorú voltam, amikor bátyám disszidált, mert nagy űrt hagyott maga után a lelkemben, nagyon hiányzott. Ilyen fájdalmas dolgokat éltem át, amikor szüleim börtönbe kerültek, de ***öröm*** volt számomra, hogy büszke lehettem rájuk, miközben 17-től 21 éves koromig helytálltam az élet nagy zivatarában. Ezt köszönhetem elsősorban (anyai) Nagyikámnak is – áldassék emléke! –, aki józan, bölcs szeretetével haláláig mellettem állt. Természetesen barátaimnak, rokonaimnak is, és annak is, hogy ezekben az években sok új igaz barátot kaptam – a régiek mellé –, akik szintén segítettek, lelkileg és anyagilag egyaránt. ***Öröm*** volt, hogy megismertem első szerelmemet, Attilát, majd Gyámapámat, Éva nénit, Gyurka bácsit, és bekerültem a Bokor Közösségbe. Sok ***öröm*** ért a Bokorban is: a közösségek erősítettek az élet viharaiban, és megtartottak a hitben a lelkigyakorlatok, közösségi találkozók, kirándulások, karácsonyok, bokortáborok és a sok-sok testvér szeretete által.

Öröm volt, hogy megtaláltam egy személyben élettársamat, páromat, szerelmemet, férjemet, barátomat, gyermekeim apját – Lajost –, és így megismerhettem az anyai örömöket is. *Kimondhatatlan* ***öröm*** négy csodálatos gyerekem, akik tisztelnek, szeretnek, segítenek, és leginkább az, amikor látom, hogy sikerült átadnom nekik a legfontosabb értékeket, amelyeket ők továbbviszik. IGAZ EMBEREK LETTEK! Ezt különösen akkor tapasztaltam meg, amikor Lajost agyvérzés érte, mert ők lettek a támaszaim. Azóta is támaszaim, akkor is, ha nekem van szükségem a segítségükre, és támaszai azoknak, akiknek én már alig tudok segíteni – vagyis átvették, továbbvitték ezt a szép családi tradíciót.

Öröm, hogy tudom ápolni Lajost, és eddig meg tudtam oldani a vele kapcsolatos összes felmerülő problémát; hogy a házassági eskü azon részének is eleget tudok tenni, amely így hangzik: *semmiféle bajában őt el nem hagyom.*

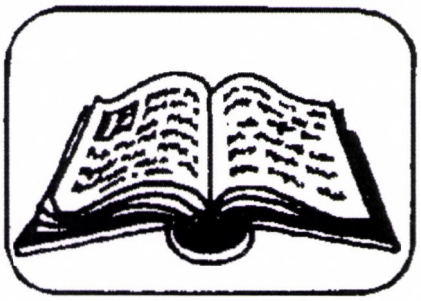
Rengeteg ***örömöm*** van minden nap, a nap szinte minden órájában, mert ***örülök***, hogyha besüt a nap, ha meleg a szobám, ha folyik a víz a csapból, ég a villany és működnek a berendezések. ***Örülök***, ha menni tudok, ha el tudom látni a feladataimat, hogy látok és jól látok, és nem mosott el engem, családtagjaimat és mindenünket a vörös iszap, az árvíz vagy egy földrengés. ***Örülök***, hogy béke van, és szeretném, ha nem is lenne SOHA háború. ***Örülök***, ha gyerekeim jól vannak, egészségesek, ha boldogok és tudnak dolgozni, mert van munkájuk, és imádkozhatok értük. És legjobban kis unokáimnak ***örülök***, mert ahányszor elmerülök a szemükben, és ahányszor visszamosolyognak rám, a Teremtővel „találkozom”. ***Örülök*** azoknak az új családtagoknak is, akik a gyerekeimet teszik boldoggá, és továbbviszik a szép családi életet.

Örülök minden „kapott” családtagnak is, barátnak, testvérnek, és ***örülök*** a dalos társaknak, akikkel együtt énekelhetek és tevékeny részese lehetek a muzsikálásnak a Mátyás-templom kórusában.

Úgy gondolom, hogy ez az óra, ez a nap, ez a hét, ez a hónap és ez az év is kevés lenne rá, hogy felsoroljam, mi mindennek örülhetek. Így most Teremtőmhöz fordulok, akinek hitem szerint mindent köszönhetek. Köszönöm, és hálát adok azért, hogy megélhettem ennyi évet, és ennyi szépet kaptam!

Debreczeni Zsuzsa

(2012. decemberi számunkban közöltünk a szerzővel készült interjút.)

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket a soproni közösség tagjai készítették (sorrendben Schaul Árpád, Csizovszki Zsóka, Szabó András, Horváth-Szováti György és Csizovszki Sándor), a szeptemberieket Király Ignácz (Érd).

Augusztus 2. – Évközi 18. vasárnap – Jn 6,24-35 – Az égi és a földi…

Ez az evangéliumi részlet akkor lesz kerek, ha az előtte és utána lévő történéseket is elolvassuk. Minden a kenyérszaporítással kezdődött. Az, hogy ezt a csodát ki hogyan magyarázza, nem is lényeges. A végeredménye a fontos: a nép jóllakott. Amikor pedig a nép kielégíti elsődleges igényét, elkezd csodálattal nézni arra, aki ezt véghezvitte. Ebben az esetben is: a jóllakás után az emberek kezdték beszélni, hogy ez a Jézus bizonyára próféta lehet, hogy ilyen nagy csodát vitt véghez. Ebből egyenesen fakad a következő gondolat: Rajta, tegyük királlyá, és majd mindig ilyen jókat fogunk enni! (Vajon ma nem az győz egy választáson, aki a legtöbb „megehetőt” ígéri?)

Jézus érzi, hogy baj van, ezért otthagyja a tömeget, felmegy a hegyre, majd csatlakozik tanítványaihoz. De a jóllakott tömeget nem egyszerű lerázni. A további jóllakás reménye hajtja az embereket Jézus után. Ő megkísérli a lehetetlent: szeretné megmagyarázni, hogy nem az a fontos, hogy a veszendő eledelért fáradozzanak. Sokkal fontosabb olyan értékek után vágyakozni, amelyek nem a testet, hanem a lelket táplálják, amelyek nemcsak pillanatnyi kielégülést adnak, hanem az örök életre szóló boldogságot is.

Ha belegondolunk abba, hogy egy ilyen tömeg hogyan működik, akkor beláthatjuk, hogy ebből a tanításból egy dolog vert bennük gyökeret: Megint a kenyérről beszél! „Uram, add nekünk ezt a kenyeret!”

Aztán, amikor kezdték felfogni, hogy ez bizony nem az a kenyér, amelyre ők gondoltak, elkezdtek zúgolódni. Még a tanítványai is azt mondják néhány verssel később, hogy „Kemény beszéd ez. Ki fogadhatja el?”

Szomorú ez a történet. Szinte magam előtt látom Jézus csüggedt arcát. Az égi értékeket megint elnyomták a földi vágyak, a lelkit megint lesöpörte a test kívánsága, az anyag megint erősebb volt a szellemnél…

Ez a kettősség zajlik azóta is. Nagyban és kicsiben is. Tömegben és egyénben is. Bennünk és bennem is… „Itt lakik bennem az árny és a fény…” – énekeljük gyakran Borka Zsolt csodálatos szövegét.

Erről szól az életem: Napról napra egy csipettel növelni magamban az égit, kicsit feljebb emelni a tekintetemet a földről az ég felé. Néha jobban sikerül, néha kevésbé, de az a fontos, hogy ne fáradjunk bele! Az a fontos, hogy tudjuk, hová tartunk, hová tartozunk!

Augusztus 9. – Évközi 19. vasárnap – Jn 6,41-51 – Vonzások között

Ismerjük apját, anyját. Húsból és vérből való ember. Nem több, mint bármelyikünk. Eszik, alszik, beszél, érez, ért. Ember az emberek közül. Nincs rajta semmi rendkívüli. Ez a baj vele. Ha legalább valami csodás trükköt mutatna. Elkáprázatna bennünket. Ha legalább volna miért meglepődnünk, vagy netán félnünk tőle. Akkor, akkor tudnánk, hogy tényleg a mennyből jött. Hogy lehet valaki ennyire emberszerű, és állíthat ilyen földtől elrugaszkodott dolgot: „Én vagyok az égből alászállott élő kenyér!”

Ha én akkor ezeket a mondatokat élőben hallom Jézustól, valószínűleg hasonlóképp kételkedően hallgattam volna őt. De talán néha még most is feddően szólhatna hozzám, mert a zúgolódás hangja gyakorta megszólal a fejemben, hitetlen óráimban, vagy reménytelenségemben, vagy amikor nem engedek az Atya vonzásának.

A vonzás törvénye a fizikában az általános tömegvonzás (gravitáció), az egyik alapvető kölcsönhatás a természetben. Abban nyilvánul meg, hogy a testek vonzóerőt fejtenek ki egymásra (Newton), Megtanultuk, tapasztaljuk. Az anyagi világ anyagi természetében működő törvényszerűség. Jézus mondatai a spirituális dimenzió törvényszerűségeit fogalmazzák meg. „Senki sem tud hozzám jönni, ha az Atya, aki küldött engem, nem vonzza.”

Ez a törvényszerűség is világokat összetartó erő! De mekkora erő! Az Atya a lét két dimenzióján át vonz bennünket. Itt a földi létben megtapasztalhatóan, a szeretet életét élő magatartásban, és ezzel együtt járóan abban a láthatatlan térben, ahol az Istentől valók léteznek.

Jézus feddő szavai materiális gondolkodásomat ostorozzák, amikor nem engedek az isteni vonzás törvényének, és nem merem átadni magam az Atya vonzó magatartásának!.

Augusztus 16. – Évközi 20. vasárnap – Jn 6,51-58 – Napi porció Jézusból

Jánosnak nagyon fontos lehetett ez a szakasz, mert még önmagához képest is rendkívüli bőbeszédűséggel meséli el a történteket. A szöveg tele van ismétlésekkel, és ezáltal már-már kissé szájbarágóssá válik. A négy evangélista közül egyedül János hozza összefüggésbe a csodálatos kenyérszaporítás történetét az eucharisztia megalapításával. A többiek ezt valamiért nem tartották annyira fontosnak megemlíteni. Egyértelmű, hogy János teológiájának alapvető fontosságú része ez a hosszúra nyúlt szakasz.

A szöveg olvastán nekem az jutott eszembe, hogy sokszor milyen önkényesen válogatnak a teológusok egy-egy szöveg szó szerinti vagy szimbolikus értelmezése közt. A katolikus hittudósok itt egyértelműen a szó szerinti értelmezés mellett törnek lándzsát, meglehet, a szerző szándékával nem teljesen ellentétesen.

De János hiába mondja el lassan és sokszor, én akkor sem értem. Úgy érzem, a határaimhoz jutottam, sajnos nem először. A titok számomra akkor is titok marad, ha százszor futok neki a megfejtésének. Hogy Jézus teste valóságos kenyér volna, és a vére valóságos ital, és itt a „valóságos” a kulcsszó, ezt legfeljebb elfogadni tudom, megérteni semmiképp sem. Közben pedig azon tűnődöm, mi lenne, ha Jézus szavaihoz egyszer tágabb, átvitt értelemben közelítenénk, persze csak kísérletképpen: A kenyér mindennapi szükségletünk, az evés, az ivás életadó és egyben élvezetes tevékenységeink egyike; ugyan-

így kellene Jézusból is kivenni a napi porciónkat, és folyamatosan az ő tanításához, értékrendjéhez igazítani az életünket.

Ez kevés, legyintenek sokan, és már megint szegényebbek lennénk egy borzongatóan titokzatos titokkal, amit csak néhány jelentőségteljesen, és persze együtt érzően mosolygó nagy ember tud igazán felfogni. De csakugyan szegényebbek lennénk? Csupán Jézushoz igazodni nap mint nap? Enynyi? Ez a mi munkánk, és nem is kevés.

Így tűnődtem én, Isten bocsássa meg nekem!

Augusztus 23. – Évközi 21. vasárnap – Jn 6,60-69 – Isten feltétel nélkül elfogad

Kemény beszéd? Igen. No de ilyesmin fennakadni? Ráadásul ti is? A tanítványaim? Ennyire hiábavaló volt az együtt töltött idő? – Félelmetes szellemi magányt élt át Jézus, még a végsők eljövetele előtti időszakban is.

Meredek dolgokat adtak Jézus szájára már az ezt megelőző versekben is. Felettébb valószínűtlen, hogy abban az értelemben, abban az összefüggésben és abban a formában hangzottak el a fenti mondatok. Ezektől függetlenül Jézus igenis mondott megbotránkozásra okot adó dolgokat, és érthető módon egykori követői közül is sokan elszivárogtak mellőle.

Hogy Jézus tudta-e, ki nem hisz (benne, Jézusban? az Atyában?), és ki fogja megtagadni, nem feltétlenül több az evangélium szerkesztőjének feltételezésénél. Hogy honnan jött és hová megy az Emberfia? Istentől és Istenhez, mint mindnyájan ezen a földön. Mivel mindannyian emberfiak vagyunk, férfiak, nők egyaránt.

Ha nem adja meg az Atya nekünk, hogy Jézushoz menjünk, akkor mi van? Elrejti előlünk az üdvösség lehetőségét – jelentsen az bármit is? Tovább megyek: Ha csak Jézus által juthatunk az Atyához, akkor hogyan mehetnénk Jézushoz, míg nem jutunk az Atyához – mivel ő adja meg nekünk, hogy Jézushoz mehessünk...? Az Atyához nem mehetünk közvetlenül? Ha meg már ott vagyunk, akkor mi szükségünk lenne még egy másik isteni entitásra – közvetítőként? Tán azért, hogy analógiás módon legalizálni lehessen az emberi elme kreálta hierarchia létjogosultságát?

Jézus Istene szeretettel fogad minden jó szándékú embert, függetlenül vallástól, hittől, faji hovatartozástól. Ők megértik, és meg is valósítják Jézus tanítását már itt a földön: Cselekedjétek azt, amit szeretnétek, hogy veletek cselekedjenek. Szeressétek ellenségeteket – tudniillik akarjatok jót nekik, nyilvánítsatok ki feléjük pozitív szándékot, ha lehet – vagy legalább törekedjetek rá! És ne aggodalmaskodjatok a holnap miatt! Bízzatok mennyei Atyátokban Ennyi a lényeg. És ez elég.

Az örök élet beszédeit a Tizenkettő, vagy legalábbis azok hangadója felismerni vélte. Ha belegondolunk, hogy a legnehezebb órákban még ők is eltántorodtak az Isten Szentjétől – hiszen ha valaki, akkor Jézus emberként is rászolgált erre a megnevezésre –, számítsunk bizalommal a mennyei Atya feltétel nélküli szeretetére, amellyel magához öleli minden hozzá megtérő gyermekét.

Augusztus 30. – Évközi 22. vasárnap – Mk 7,1-8.14-15.21-23 – Maszkok nélkül

Tapasztalatom szerint a Pál nyomán kialakult egyház judaista alapokra építkezve és ugyanolyan lelki mechanizmusokra alapozva kialakította a maga megfellebbezhetetlen hagyományait. A szentségek értelmezéséhez kapcsolódó liturgikus és paraliturgikus szokások olyan erősek még ma is, hogy jogosan gondolhatjuk: a folyamat során elveszett a lényeg. Például Jézusnak az utolsó vacsorán elmondott „Ezt cselekedjétek...” gondolataiból egy skrupulózusosan cizellált miserendszer épült ki, ahelyett hogy Jézus másokért való életáldozatvállalását bárkinek is követendő példának állították volna. Ezekben a liturgiákban az egyház papjai ma is még mindig elég sok időt töltenek szent edények mosogatásával, mutogatásával, füstölésekkel és különböző néven futó vonulásokkal, kötelező szavak és mozdulatok hibátlan és maradéktalan teljesítésével ahelyett, hogy az élet valós problémáinak jézusi megoldásán fáradoznának, s ennek megfelelően erre a tevékenységre mozdítanák Isten népét.

Nekünk, mai kereszténységeknek is vigyáznunk kell arra, hogy életünk ne vallásos színészkedésről, hanem valódi Jézus-követésről szóljon. Életünk gyakran színészkedés, kétszínű viselkedés. Még Isten előtt is maszkokat hordunk, mert többnyire jobbnak mutatjuk magunkat, mint valójában vagyunk. Szerepeinkben élünk, sokrétegű maszkokban járunk-kelünk.

Nem az a baj, hogy szerepekbe kényszerülünk, hanem az, ha olyan mértékben azonosulunk szerepeinkkel, hogy eggyé válunk azokkal. Mintha azok lennénk valójában. De Isten a szívünkbe-vesénkbe is belelát. Jézus is a belülről jövő, a szívből jövő őszinteséget kéri tőlünk. Azt, hogy időnként vessük le magunkra aggatott maszkjainkat, és így vizsgáljuk meg magunkat. Ki vagyok én, a maszkjaim, szerepeim nélkül? Milyen a szívem, milyen a lelkem, milyenek az érzelmeim, milyenek a belülről származó gondolataim?

Ez a szentírási rész erre a kíméletlen szembenézésre, önmagunk kritikus, de objektív elfogadására tanítson bennünket, mert mindaz, ami tisztátalanná teheti egyáltalán az embert, belülről származik! Alapvető tehát, hogy a külvilág bajait-problémáinak megértését is ilyen mély önvizsgálattal kezdjük!

Szeptember 6. – Évközi 23. vasárnap – Márk 7,31-37 – A gyógyító Jézus

Jézusra vonatkozólag egy dologban nincs eltérés az őt halálos ellenségnek, vagy Isten Fiának vallók között: az a tény, hogy számtalan különleges és nem különleges jó tettet hajtott végre. Oly korban és oly nép között élt a földön, amikor és ahol aki Istennek szentelt ember volt, az csodatevő is volt. *Johanan ben Zakkai* és *Eliezer ben Hyrkanus* közvetlen Jézus utáni gyógyítók. *Honi* esőt kiimádkozó csodái, *Hilkija* és *Hánán* galileai csodái kortárs tettek voltak Jézus hazájában. *Hanina ben Dosza* élet és halál csodás eldöntőjeként volt ismert. *Apollóniosz* sánták, vakok, bénák gyógyításáért „szent ember” hírében állt. Annyira megszokott tevékenység volt ez, hogy még konfliktus is adódott Jézus tanítványai és egy gyógyító között (Mk 9,38). A valószínűleg esszénus *Eleázár* és *Simon ben Johái* a démonok nevének kimondásával űzte ki azokat... Jézus abban különbözik mindegyiküktől, hogy ingyen tette a jót az emberekkel.

Most itt áll előttünk egy újabb különleges gyógyítása, pogány vidék emberei között. Ez a Márk által ránk hagyományozott leírás döbbenetes hasonlóságot mutat a kor varázslóinak és csodatevőinek gyakorlataival. A varázslók kelléktárára utal, hogy megérintette a beteg részt („fülébe tette ujját”), nyállal megérintette nyelvét (a kor gyógyító erőt tulajdonított a nyálnak), égre tekintve fohászt mondott („Nyílj meg!”). Ugyanígy gyógyít Jézus Betszaidában egy vakot

(Mk 8,22). A mai ember megborzonghat ennyi fertőzésveszélyű praktika olvastán, amikor még a szentáldozás higiéniai előírásaira is annyira vigyázunk. Ha így van ez Jézussal, akkor miért nem kiáltották ki varázslónak, és miért nem követték meg a Törvény szerint (5Móz 18,10-11)? Azért, mert ha a varázslás a zsidó egyistenhitet szolgálta, azt csodának mondták, Isten jelenléte jelének vallották. Csak a pogányok praktikái minősültek büntetendő cselekedetnek, amelyeket nem volt szabad beengedni a zsidóság körébe. Jézus korának, az akkori szokásoknak, személyiségének megfelelően élt, és tette azt, amit meggyőződése diktált.

Jézus tettei azt mutatták be, hogy Isten munkálkodik az emberek megsegítésén. Teszi ezt mindenkivel, a pogányokkal is, akiket Márk evangélista meg akar győzni minderről. Kár, hogy a mai ember csodafogalma azt jelenti, hogy Isten rendkívüli módon belenyúl a teremtésbe. A biblikus nyelvezetben minden Isten akarata szerint történik, a jónak és a rossznak megélt történések egyaránt. Nincs természetes és természetfeletti, profán és szakrális, mert ami itt és most és így rendkívüli számomra, az akkor is csodás dolog, akkor is isteni, ha később rájövök az érthető ok-okozati összefüggésekre. A világ és az ember élete csodákkal teli világ és élet. Ha ez a belenyúló, korrekciókat végrehajtó és kiváltságokat adó Teremtő képét erősíti az emberben, akkor itt az ideje a szemléletváltásnak (*metanoia*). A Jézust jó tettekre indító és bennünket is erre biztató Atya mai tudásunknak és lelkiismeretünknek megfelelően várja ezt tőlünk. Ezt annak ellenére is tennünk kell, hogy ismerjük Jézus szomorú tapasztalatát: az emberek számára a csodák sokkal érdekesebbek, mint a megtenni való tanítás…

Szeptember 13. – Évközi 24. vasárnap – Márk 8,27-35 – Mibe kerül ez nekünk?

Jézus körül feszült a helyzet. A vallási és világi hatalmasságokat bosszantó sok tanításra és tettre (Jézus sajátos istenképe és emberképe…) felteszi a koronát a jeruzsálemi templomban végbevitt prófétai tett, a hatalmasok oldaláról nézve botrányos magatartás. Ez a galileai, másodrangú zsidó jöttment fel meri borogatni az egész ország legnagyobb üzleti és hatalmi központját, a templom csarnokát. Jézus is rádöbben az életveszélyre. Irány először Galilea, majd tovább Fülöp Cezáreája, irány a Dekapolisz (Tízváros) pogányok lakta vidéke, ahol már sem a júdeai hatalmasságok, sem Heródes nem éri el, hiszen ez már külföld. Ilyen körülmények között kiemelt beszélgetési téma az alapok tisztázása: Kinek tartják Jézust? Hogyan is van ez az életveszélyes helyzet, amelybe kerültek? Az üldöztetés, a szenvedés, a várható következmények átgondolása. Hogyan lesz ebből Isten Országa?

A tanítványi kisközösség tagjainak is ezen jár az eszük. Péter is normális emberi mérlegelést végez. Ahhoz, hogy a Mester ügye országos üggyé, eredményes győzelemmé kerekedjék, meg kell védeni őt és magukat. Áthidaló megoldásnak ez a disszidálás is jó. Itt meg lehet tervezni a következő lépést. A lényeg, hogy életüket kockáztatni ostobaság lenne. Mit is akarhat a Mester? Hogyan is akarja azt, amit ezután tenni kell? Amit akar, az nekünk, nekem is jó? Mibe fog ez nekünk kerülni? Mit vár el tőlünk, és nekünk megéri-e kockáztatni? A rózsaszín ködöt itt már elfújta a valóság: a rajongó tömegek, a csodás tettekből táplálkozó népszerűség a múlté.

Az ember azóta is ilyen kérdéseket kiált az égre, amikor bajban van: Miért jó nekem az árral szemben úszni? Az ember addig és annyit vállal a kikerülhetetlen bajból, ameddig és amennyire megéri neki. Csordultig vagyunk emberi vágyainkkal, illúzióinkkal, hogyan is férne még oda valami új, valami más, valami életalakítást követelő szemlélet? Péter révén Jézus is szembesül az emberi behatároltsággal. Kísértetiesen megismétlődik a pusztai kísértés („Kőbe ne üssed lábad...”): akit Isten szeret, azt nem érheti baj, főként nem halál. Akik szeretik Istent, azokat sem érheti baj… A történelem azonban ennek ellenkezőjéről tanúskodik. Születtek is a kérdést megoldani hivatott megoldások a megváltás-teológiáktól az ateizmusig. Az engesztelő áldozatot igénylő Istentől és a velünk nem törődő Istentől már csak egy lépés az istentagadás. Péter álláspontja nem Istennek tetsző, hanem Sátánnak tetsző: mert bizony az Úton járásnak vannak olyan fájdalmas következményei ebben a világban, amelyek csak a Sátánnak tetszéssel, elvfeladással kerülhetők ki.

Megéri Jézust követőnek lennünk? Ha elszaporodnak a Jézus-követők, akkor lesz száz testvérünk és nővérünk, házunk és összetartásunkból fakadó egzisztenciális biztonságunk, noha valakik számára idegenek, szektások, sőt ellenségek leszünk. Mindig mindenkihez lehetünk jók, de nem lehetünk mindig mindenkinél jók. „Miért legyek tisztességes, kiterítenek úgyis. Miért ne legyek tisztességes, kiterítenek úgyis” (József Attila). A kérdésre az egyik lehetséges jó válasz: „A jót önmagáért és önmagunkért kell akarnunk” (Sütő András).

Szeptember 20. – Évközi 25. vasárnap – Márk 9,30-37 – Vitakultúra

Üldöztetésben erősen kirajzolódnak a kontúrok. Ki mit gondol, és miért gondolja azt. Ki mit tervez, miről álmodozik, és milyen alapon teszi ezt. A tömegektől és hatóságoktól magát távol tartani akaró Jézus körül csak zártkörű alapközössége van, a Tizenkettő. Intenzív megbeszélések folynak. Megbeszélések? Inkább csak Jézus beszél, oktat, felkészít. A tanítványok részéről értetlenségükből fakadó óvatos visszakérdezések, de főleg nagy hallgatások lehettek. Ami igazán érdekelte őket, azt a Mester kihagyásával, maguk között vitatták: Isten Országa jöhetne már, és ők uralkodhatnának már végre a tizenkét zsidó törzs maradványai fölött.

Izgalmas a téma, hiszen a miniszteri tárcák, a „Ki a nagyobb?” kérdése mindig izgalmas és nagy veszekedéseket jelentő téma. Ma is micsoda tülekedés folyik az „elit” rétegbe bekerülést jelentő székekért... Lehet, hogy már az is Isten Országa előszele lenne, ha úgy kellene körbeudvarolni az alkalmas embereket a szolgálat vállalására? Ja, hogy ez szolgálatról, és nem elit kiváltságokra való meghatalmazásról szólna? Nem csoda, hogy a tanítványok elő sem mernek huzakodni a témával, hiszen ennyi év kisközösségi együttlét után minimum érzik a lelkiismeretükben, hogy Mesterüktől idegen a szemléletük. Amit szégyell az ember, arról csak a hasonlóan gondolkodókkal konzultál.

Jézus tudta, hogy mi lakozik az emberben, hát még a vele régóta együtt lévő tanítványokban. A végkifejlet felé haladva sem küldi el őket. Nem mondja, hogy elég belőletek... meddig tűrjelek még benneteket... belefáradtam győzködésetekbe... Ragaszkodik hozzájuk, még akkor is, amikor sok rajongója és tanítványa visszahúzódott már: „Ti is el akartok menni?” – kérdez rájuk. Az utolsó pillanatig bízik abban, hogy van értelme tudat- és életalakító munkálkodásának. Mekkora bizalom és belső fegyelem kellett ahhoz, hogy a titokban és idegen gondolkodással forrongó tanítványi közösség most ne ledorongolást, hanem építő helyretevést kapjon. Ott egy utcagyerek, ő lesz a középpontban, őt veszi ölébe Jézus. A nem sokra becsült, még csak lehetőségében sem emberszámba vett gyereket állítja példaképpen a fiatalemberek elé: a rácsodálkozó, nyitott, fejlődésre készséges kölyköt az ambícióval teli, maguk igazát megérvelni tudó, vitákkal erőpróbákat produkáló tanítványok elé. Hogy a kép még világosabb legyen, Jézus gondolatot is fűz hozzá: a szolgálatról, Isten Országának „ülésrendjéről”.

A nézetkülönbség természetes emberi jelenség. A nézetek ütköztetése is az. Fejlődésünk egyik alapvető élettere a dialógus, mások hatása reánk. Ha valaki kerüli ezt az ütköztetést, az nem biztos, hogy alázatának jele, sokkal inkább a félelemé, nehogy el kelljen bizonytalanodnia, és esetleg fejlődnie kelljen. Tény, hogy a vitakultúra nem születik együtt az emberrel. Azt tanulni kell, ha nem elégszünk meg az érzelmi, hangulati, alkalomszerű ütköztetésekkel. A vitában az igazság helyett szubjektív érvényesség van jelen.

A tanítványok a Jézus felé történő közlés (kommunikáció) helyett zártkörű ütköztetésben vannak, gondolatcseréjük (interakció) inkább egymás legyőzésére, mint meggyőzésére irányul. Jézus ezt a különállást feloldja, és rendszeregységgé tágítja, miként a Nap és a bolygók egymáshoz való viszonya is az. Felkínálja nekik a szimmetrikus együttműködést: az egymásra figyelő és egymáshoz kapcsolódó rend szerinti gondolkodást. A szolgálat szerinti gondolkodást. Mintha most hangozna el az apokrif Apostolok levelében áthagyományozott mondás: „Testvéreim vagytok a mennyek országában...”

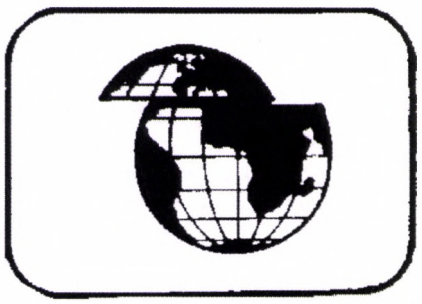
Szeptember 27. – Évközi 26. vasárnap – Márk 9,38-43.45.47-48 – Kiválasztottságunk

Valaki Jézusra hivatkozva terapeutaként működött. Nem volt a közösség tagja. Nem kért engedélyt a működéséhez. Ezt már akkor is rendetlenségnek, tisztességtelenségnek tartották. Idegen tollakkal ékeskedik! – szokta mondani a népnyelv. Minden valamire való alakulat vigyáz a maga felségterületére. A pártok féltékenyen őrzik vélt vagy valós értékeiket, nehogy ellopják ötleteiket, és elorozzák tőlük a nekik járó dicsőséget. Az egyházak – és ezek között a mi katolikus Egyházunk is – alaposan kidolgozott önvédelmi rendszerrel felügyelik (püspök: *episzkoposz*) tanbeli (dogmatika), magatartásbeli (morális) és működési rendjüket (kánonjog). Ez természetes emberi jelenség. A baj akkor kezdődik, amikor ez az önazonosság kiváltságok igénylésébe csap át. A kiváltság pedig ott kezdődik, amikor mások ellenére és mások ártalmára fogalmazzuk meg magunkat. Minden önmeghatározás abból áll, hogy meghatározzuk másokhoz való viszonyulásunkat, ugyanakkor meghatározzuk a magunk egyedi, sajátos tartalmait és formáit, amelyek csak ránk jellemzőek.

Jézus célra rendezett gondolkodású rabbi. Itt és most az a cél, hogy az emberek életében csökkenjen a baj, a fájdalom. Cél, hogy meggyógyuljanak a betegek, és elszaporodjanak a földön a jót tevő emberek. Tudjuk, hogy szegények, betegek, szenvedők mindig lesznek körülöttünk, és magunk is bármikor közéjük tartozhatunk. Jézus azt is tudatosítani szeretné bennünk, hogy mindannyiunk dolga, hogy ahol, amikor és ahogyan csak lehetséges, tegyük a jót embertársainkkal. Tagsági könyv, nagy zászlólobogtatás nélkül. A jótettek terjedését illetően mindenki, aki ebben tevékeny, velünk van, értünk van, az Isten Országa ügyéért van. Akkor is, ha nincs megkeresztelve, körülmetélve, beavatva...

A keresztény közbeszédben természetes kifejezés a „választott nép” (zsidó nép): olyan népet jelöl, amelyet Jahve kiválasztott, oltalmazott, kiváltságokkal ajándékozott meg, és emellett büntetett, ostorozott, hogy alkalmassá tegye valamely feladatra. A zsidó hitben lévők sértőnek tartják az „Ó- és Újszövetség” megfogalmazást. Számukra csak Szövetség (Tánách) van, amelyet csakis velük kötött az ő Istenük. A keresztény történelem folyamán is kórosan eluralkodott a választottság kiváltságként történő értelmezése. Nem őket, nem másokat, hanem csakis bennünket választott ki a mi Istenünk, rajtunk kívül még üdvösség sincs (*Extra Ecclesiam non est salus*).

A kiválasztottság Jézus szerint csak küldetésben értelmezhető. Jézus Istene mindenkit kiválaszt: zsidót és gojt, muszlimot és gyaurt, keresztényt és pogányt egyaránt... Nincsenek édes és mostoha, elkényeztetett és másodrangú gyermekei. Akik az ő választására igent mondanak és tevékenyen válaszolnak, azok a „kiválasztottak”. Minden szövetség két fél között jön létre. Mindkét fél vállal valamit, és addig él a szövetség, amíg a felek teljesítik vállalásaikat. Ha egy nép, felekezet, közösség, egyén nem teszi a szövetség rá eső tennivalóit, akkor „elvétetik tőle” a megbízatás, mert ő maga dobta el magától. A szövetség csak Isten oldaláról örök, az emberi oldal erősen ingatag. Nem tenni a vállaltakat, és mégis kiválasztottnak mondani magunkat: hazugság. Bűn a szövetség másik fele ellen. De mindaz, aki jót tesz, Istennek tetsző közösséget alkot Jézus személyével és mozgalmával.

Luxusigényeink kedvéért elevenen megnyúzva

Az európai divatipar exkluzív táskák, cipők és övek előállításához hüllők bőrét importálja Délkelet-Ázsiából, főképpen Indonéziából. Minden évben százezer számra fognak be, kínoznak meg és ölnek meg brutálisan kockás pitonokat és szalagos varánuszokat. A tudósok óva intenek az ökológiai következményektől is.

A sötét, bűzös raktárban feszesen megtöltött kék zsákok fekszenek szorosan egymás mellett a földön, és vonaglanak, mintha áramütés érte volna őket. A zsákokban megkötözött szalagos varánuszok vannak. Vidékről a hosszú, göröngyös út után a városba érve néhány már ki is múlt, néhány törött csonttal vagy nyílt sebekkel érkezik. „Szörnyű látvány“, mondja *Mark Auliya* biológus, aki kutatásai részeként maláj és indonéz vágóhidakat látogatott meg.

A perzselő forróságban a zsákok addig fekszenek a raktárban, amíg az jól meg nem telik. Azután kezdődik a mészárosok munkája. Filmfelvételek bizonyítják, hogy a fejre mért ütéssel hogyan kábítják el a varánuszokat, és még élő testükről hogyan húzzák le egyetlen rántással a bőrüket. A pitonokat is hasonló kegyetlenséggel ölik meg: még élve telepumpálják őket vízzel, jól kifeszítve ezzel bőrüket, azután kampókra akasztják, majd megnyúzzák. A testek a vágóhíd sarkában landolnak, ahol az állatok hosszas haláltusa után nyomorultul kiszenvednek.

Pusztán 2010-ben 157 500 kockás piton és 413 100 varánusz bőrét exportálták Indonéziából. Európában az olyan luxusdivatmárkák, mint a Gucci, a Hermès, a Cartier és a Bally óraszíjat, cipőt és táskákat készít a bőrökből. Bár régóta készülnek az eredetihez megtévesztően hasonlatos utánzatok, a divatkonszernek továbbra is importálnak hüllőbőrt ezekből a brutális vágásokból. Az Európába szállított bőr fele Olaszországba érkezik, de Svájc és Franciaország is „nagyfogyasztó”.

Az állatokat vadon fogják el – ismeretlen mennyiségben

Az etikai-morális megfontolásokon túl (egy állatot egy táska miatt szörnyű szenvedésnek kitenni...) a biológusok óva intenek az óriáshüllők kiterjedt vadászata által okozott ökológiai veszélyektől is. A divatházak ismételten bizonygatják, hogy a bőrök tenyésztelepekről származnak, de szakértők ezt már régóta cáfolják: „Minden szalagos varánuszt, amelynek bőrét a divatipar használja fel, a vadonból származik. Ugyanez érvényes az Indonéziából és Malajziából származó kockás pitonokra“, mondja *Mark Auliya*, a Helmholtz Környezetkutató Központ munkatársa.

A washingtoni fajvédő-egyezmény (CITES) szerint mind a szalagos varánuszok, mind a kockás pitonok a „II. sz. függelék fajai“ besorolásba tartoznak. Az ezekkel való kereskedés legális, de meghatározott engedélyeztetéshez és kvótaszabályozáshoz van kötve. Sajnos az exportáló országok maguk határozhatják meg a kereskedelmi kvótát, és ezt még a CITES-titkársággal sem kötelesek közölni. Indonéziában nem készült még tudományos tanulmány a vadászott populáció méretéről. Az aktuális kvóták megállapítását a kereskedők közvetlenül befolyásolják, és gyakran az előző évben elejtett állatok száma az irányadó.

A vadászat csak a nagy cégeket gazdagítja

Még durva becslések sincsenek arról, hogy Indonézia bizonyos régióiban mennyi állat él egy bizonyos fajból, és így senki sem tudja, hogy az évente több százezer példány elejtése milyen hatással van az ökoszisztémára, illetve a vadászott populációra.

„A növekvő települések, az olajültetvények és a bőrvadászat nyomai meglátszanak. Helyben tekintélyes populációveszteség állapítható meg, és az elejtett állatok átlagosan egyre kisebbek”, mondja *Mark Auliya*; pedig az akár 9 méter hosszúságot is elérő kockás piton és akár 3 méteresre is megnövő szalagos varánusz fontos szerepet tölt be a természetben. Környezetükben gyakran a hüllők a legnagyobb vadászok, és a táplálkozási lánc végén állnak. Fenntartják az ökológiai egyensúlyt azáltal, hogy megakadályozzák bizonyos kisebb fajok intenzív terjeszkedését. A vidéki régiókban különösen a – méregfoggal nem rendelkező – kockás pitonok szívesen látott vendégek, mivel nagy patkányvadászok. Dögevő lévén, a szalagos varánusz az „egészségügyi rendőrség” tevékenységét látja el a természetben.

A divatkonszernek eddig azzal igazolták magukat, hogy a helyi indonéz lakosság túlélését biztosítják a hüllők vadászatával. A helyi állapotokat vizsgáló szakértők szerint azonban a hivatásos vadászok száma csekély, a parasztok pedig csak kis mértékben tudják kiegészíteni jövedelmüket a vadászattal: az az összeg közel sem elég családjuk eltartásához, hiszen csak az eladási ár töredékét kapják meg.

A hüllők számára nincs kíméleti szezon, így aztán állományuk sosem tud regenerálódni. Még ha alacsony is az erősen ingadozó világpiaci ár, az állatokat továbbra is ugyanolyan nagy számban vadásszák, mert megszárítva éveken át minőségveszteség nélkül lehet tárolni a bőrüket. Amint nő az ár, a kereskedők ismét nagyobb mennyiséget dobnak piacra.

A divatcégek és vevőik kezében van az állatok jövője

A piaci árat a divatipar kereslete, vagyis végső soron a vevőkör határozza meg. Hogy mennyibe kerül a hüllőbőr, azt az állat hossza és súlya dönti el. Egy méter pitonbőr ára 8-16 USA-dollár.

A hüllővadászat hosszú távon még a helyi mezőgazdaságnak is káros. Nyugat-Malajziában, ahol a kockás pitonok mértéktelen vadászata miatt az EU bőrimporttilalmat rendelt el, a parasztok sok helyütt a rizsföldek patkányinvációjára panaszkodnak. A kockás pitonok, amelyek korábban megették a patkányokat, és így alacsony szinten tartották azok szaporulatát, egyre ritkábbak.

„A nagy divatmogulokat felelősségre kell vonni“, véli *Mark Auliya*. Ugyanakkor minden vevőnek is meg kellene tudnia, milyen szörnyűségek árán állítják elő a luxus bőrárukat. Csak az nem akar majd a bőrükből készült táskát, cipőt vagy övet vásárolni, aki értesül az állatok leírhatatlan szenvedéséről. A milliárdos divatkonszernekre pedig nyilvánvalóan csak a véres munkafolyamatok nyilvánosságra hozatalával és az azok elleni tiltakozással lehet nyomást gyakorolni.

Forrás: www.regenwald.org

Az orangutánok sorsa német kézben van

Az európai autók dízelmotorjai egyre több pálmaolajat égetnek el. Az európai biodízel számára 7000 km² esőerdőt irtottak ki Borneón, és ezáltal 5000 orangután veszítette el életterét.

Délkelet-Ázsia esőerdői számára néhány másodperc múlva utolsót üt az óra. Orangutánoknak, szumátrai tigriseknek, borneói törpeelefántoknak, orrszarvúaknak és számtalan más, fenyegetett állat- és növényfajnak kell megfizetnie pálmaolaj-szomjunkért: életterük elvesztésével, és épp elég gyakran az életükkel. És az emberek sem járnak sokkal jobban.

Miért? Mert világszerte évről évre növekszik a trópusi pálmaolaj iránti kereslet. Ennek messze legnagyobb előállítója Indonézia és Malajzia – a fő vásárlók pedig az Európai Unió országai.

Bár a pálmaolaj oroszlánrészét az élelmiszerelőállítók nyelik el, de az utóbbi hat évben egyetlen iparág sem fokozta jobban étvágyát e versenytárs nélkülien olcsó nyersanyag iránt, mint Európa biodízel-előállítói: 365%-kal! Erre az eredményre jutott a kanadai Fenntartható Fejlődés Nemzetközi Intézetének egyik aktuális tanulmánya. E szerint: 2012-ben 1,9 millió tonna pálmaolaj égett el az európai autósok dízelmotorjaiban. Az EU-ba érkező pálmaolaj-importnak tehát ma már csaknem harmadát a bioüzemanyag-ipar dolgozza fel. Végzetes trend – amelyet az Európai Unió, illetve a tagországok kormányai váltottak ki.

Az EU 2003 óta támogatja a bioüzemanyagokat, az EU-parlamenti képviselők 2009-ben határozták el, hogy törvényesen biohajtóanyagot keverjenek a benzinhez és a dízelolajhoz. A bioüzemanyag-ipar ezért milliárdos nagyságrendű támogatást kap az adófizetők pénzéből. A cél az, hogy az ún. megújítható energiák részaránya a közlekedésben 2020-ig elérje a 10 százalékot. Az agrárlobbi a biohajtóanyag felhasználását az éghajlat védelmének állította be, s a politikusok ezzel tudták népszerűségüket növelni.

De mit is jelent voltaképpen a biohajtóanyagok hozzákeverésének kötelezettsége – és mit eredményezett?

Lássuk a biodízel példáját! A fosszilis dízelüzemanyaghoz növényi olajat kevernek. Hazai repce- vagy napraforgóolajat és importált szója- meg pálmaolajat. Hamar kiderült, hogy a trópusi növényi olajok nemcsak olcsóbbak, hanem tömegesen is állnak rendelkezésre.

Az EU nem érte el azt a célját, hogy a bioüzemanyaggal mentse meg a klímát. Ellenkezőleg: A növényi nyersanyagok termesztése érdekében könyörtelenül elpusztítják az esőerdőket és más ökoszisztémákat. A letarolt vegetációból és földekről gigantikus mennyiségű széndioxid távozik a Föld légkörébe. Ezért a pálma- és szójaolajból készült biodízel még károsabb is a környezetre, mint a kőolajból előállított fosszilis dízelolaj, amint az EU által készíttetett szakértői tanulmányok tanúsítják.

Továbbá az EU végzetes versengést váltott ki az üzemanyagtankok és a tányérok között, mégpedig két tekintetben: A biohajtóanyag-növények óriási monokultúrái ott terpeszkednek, ahol korábban élelmiszereket vagy állati takarmányt termesztettek. És szinte a teljes biohajtóanyag-mennyiséget élelmiszerekből állítják elő: pálma-, szója és repceolajat használnak a biodízel előállításához, illetve kukoricát, búzát, cukornádat és cukorrépát az etanolüzemű gépjárművek hajtóanyagának, valamint az E10, E30 üzemanyagok etanol-komponensének az előállításához.

Ily módon egyre több ember számára még az alapvető élelmiszerek is elérhetetlenné válnak – az egész világon növekszik az éhezés és a szegénység. Borneó szigetén sok család már nem engedheti meg magának a főzéshez szükséges pálmaolajat.

A Föld jövője a tét – az emberek és a fajok egyedülálló sokfélesége a trópusi esőerdőkben. Mert a dízelmotorjainkba kerülő 1,9 millió tonna pálmaolaj előállítása 7000 km² trópusi erdőt nyel el – amit letarolnak, hogy helyet csináljanak az óriási pálmamonokultúráknak. De a 7000 km² esőerdőből 5000 orangután tudna megélni. Már csak kb. 50 000 példány él Ázsia egyetlen emberszabású majmából, Borneó és Szumátra szigetén. Életterüket nem szabad továbbra is feláldoznunk autótankjaink kedvéért.

Az egyik indonéziai természetvédő szervezet az elmúlt nyáron aggódó levelet írt az Európai Bizottság elnökének, José Manuel Barrosónak: „Tiltakozunk a növekvő pálmaolaj-fogyasztás ellen, a növényolajok támogatása ellen az energiaszektorban, és az ellen, hogy e politika terheit ránk hárítják. Ellene vagyunk annak is, hogy a pálmaolajat alkalmazzák állítólagos 'bio'-energiaforrásként, mert az olajpálma-ültetvényeket nem lehet környezetbarátnak nevezni. A pálmaolajjal készített biodízel valójában tönkreteszi az erdőinket, megsemmisíti emberi jogainkat és elpusztítja a jövőnket."

Legfőbb ideje, hogy véget vessenek az EU elhibázott bioüzemanyag-politikájának. A tárgyalások még folynak. Brüsszeli környezetvédők azt állítják, hogy az EU jövőbeli bioüzemanyag-politikájáról szóló döntés elsődlegesen Németországtól függ.

Forrás: www.regenwald.org

TARTALOM

Bulányi György emléknap
Máté-Tóth András: Bulányi mester 2-4
Vinczéné Géczy Gabriella: Bulányi György egyházrendje 5-7
Kovács László: Bulányi, az eszmeharcos 8-9
Trásy Györgyné Éva: Gyurka bácsi emlékkönyvébe 10
Cedric Prakash videóüzenete 11
Tanulmány
Gromon András: Jézus „csodái" (II. rész) 12-15
Gyerekeknek Moha-mese
A csacsi 16-17
Világegyház
Oscar Romero érsek boldoggá avatása 20-22
India legfiatalabb püspöke 23
Közösségi élet
Pillanatképek a BOKOR életéből: Pécs 24
Meditáció
Király Ignácz: BOKOR-logó 9
Leló: Károgás 11
Debreczeni Zsuzsa: Öröm-önéletrajz 25
Megemlékezés
Tunyogi Csapó Gábor: Birkózás Isten engedélyével 18-19
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26-29
Környezetvédelem
Luxusigényeinkért elevenen megnyúzva 30
Az orangutánok sorsa 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította)

Váci Mihály

ESŐ A HOMOKRA

(részlet)

„Mert nem hiszem, hogy ne lehetett volna
kitartó, csendes, hű forradalomban
élni: szeretni, hinni a világot;
tenni valamit, mivel besugárzod;
melegítni: telet a gyertya lángja;
szelidítni: aszályt a szik virága;
rázni a világot: szellő az erdőt;
kérlelve biztatni: karsztot a felhők;
lázadni – úgy, hogy magadat naponta
feláldozod, ha mégoly kis dologra...
osztani magad – hogy így sokasodjál;
kicsikhez hajolni – hogy magasodjál;
hallgatni őket, hogy tudd a világot,
róluk beszélni, ha szólsz a világhoz.
Széjjel szóródni – eső a homokra –
sivatagnyi reménytelen dologra,
s ha nyár se lesz tőled, s a táj se zöldebb:
kutakká gyűjt a mély – soká isznak belőled!..."

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/4. (152.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: 2800,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20. - Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 5. szám
2015. október
265,– Ft

Földi élet – örök élet

Betegség és közösség

Interjú az öregségről

A gyerekek gyásza

Jézus „csodái”

Radikális reformációt!

Moha-mese

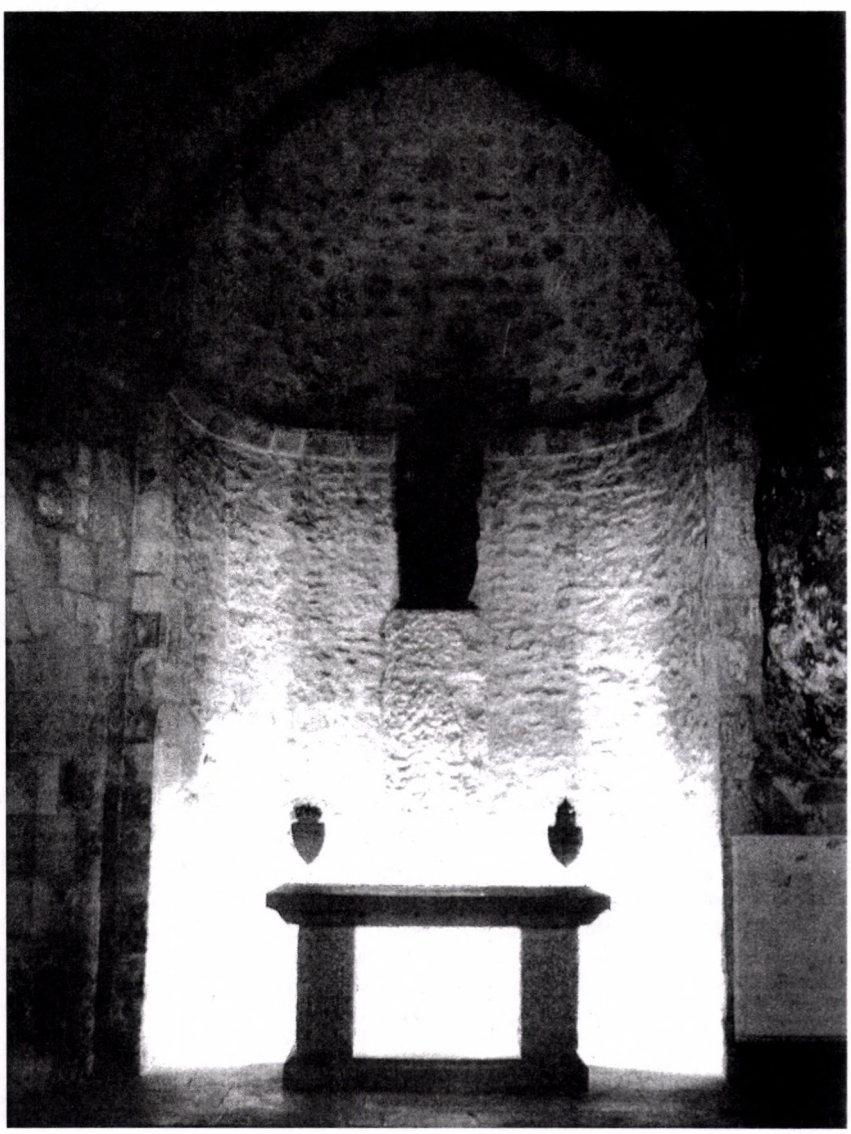
Husz János emlékezete

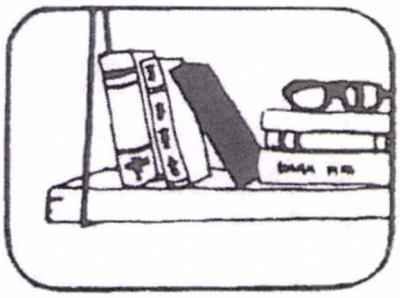
Búcsú Hancz Verától és Kovács Sáritól

Pillanatképek a BOKOR életéből

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

Johann Christoph Arnold

Földi élet után örök élet

Egy orvost házhoz hívtak, és a beteg azt mondta neki, hogy fél a haláltól. Azt kérdezte: „Mi van odaát?” Az orvos zajt hallott az ajtónál, és így válaszolt: „Hallja ezt? Ez az én kutyám. Lent hagytam, de türelmetlen lett, feljött, és most hallja a hangomat. Fogalma sincs, hogy mi van az ajtó mögött, de azt tudja, hogy itt vagyok. Nem ugyanez van önnel is? Nem tudja, mi van az ajtó mögött, de azt tudja, hogy a Gazdája ott van.”

Ez az *A. M. Hunter* által elmesélt történet rámutat arra a bizalomra, amellyel az életünk végéhez kellene közelednünk. Ahogy mindnyájan félünk az öregedéstől, úgy mindnyájan félünk a haláltól is. De soha nem fogjuk teljesen legyőzni ezeket a félelmeket mindaddig, amíg föl nem fogjuk, hogy nemcsak a földi életre születtünk, hanem valami sokkal nagyobbra is. Ha úgy nézünk a halálra, mintha lépcső lenne egy másik világba – mint az emberi megtapasztalás folyamatosságának része, és nem a vége –, akkor jobban el tudjuk fogadni.

Ahogy Szent Pál mondja: „Az elhunytak sorsáról nem akarunk tájékozatlanságban hagyni benneteket, testvérek, hogy ne szomorkodjatok, mint a többiek, akiknek nincsen reményük. Ha Jézus, mint ahogy hisszük, meghalt és feltámadt, akkor Isten vele együtt feltámasztja azokat is, akik Jézusban hunytak el” (1Tessz 4,13-14).

Ha ezt igazán hisszük, akkor nem kell aggódnunk amiatt, hogy *mi* van az ajtó másik oldalán, mert tudjuk, hogy *ki* van ott: a mi Urunk, Jézus Krisztus. És ha beletörődünk abba, és elfogadjuk, hogy földi életünknek bármely pillanatban vége lehet, azzal a bizonyossággal élhetünk, hogy van élet a halál után.

Egyszer hosszan tartó vitám volt egy helybéli étterem tulajdonosával, aki azt állította, hogy a halállal vége van mindennek. Meg van győződve, hogy nincs élet a halál után, és nincs mennyország. Ez a fajta nézet figyelmen kívül hagyja Isten nagyságát, és hatalmát arra, hogy kibékítsen magával mindent a földön és a mennyben (Kol 1,20).

Sokan vannak, akik hasonlóképpen vélekednek, de az örökkévalóság gondolata – a halál utáni élet – nem kizárólag keresztény gondolat. A zsidó és mohamedán vallás, a buddhizmus és hinduizmus is tartalmaz valamilyen hitet az élet utáni életben. Jézus utal arra, hogy Atyja házában sok hajlék van, amely miránk vár. *George MacDonald* a következőképp tette föl ezt a kérdést: „Nem mindegy, hogy ebben a hajlékban lakunk, vagy egy másikban? Ugyanaz, aki ide küldött bennünket, el fog küldeni bennünket innen. Én szeretek élni, rettentően szeretek élni, de nem bánom, hol. Ő, aki olyan szépen elkészítette nekünk ezt a hajlékot, egész biztosan a következőt is megbízhatóan jóra alkotta.”

Életünk rövid, mint a hervadó virágoké. Izajás próféta ezt írja: „Minden test olyan, mint a fű, és minden szépsége, mint a mező virága. Kiszárad a fű, elhervad a virág” (Iz 40,6-7).

Jakab apostol pedig ezt kérdezi: „Mert mi a ti életetek? Pára vagytok csak, ami egy kis ideig látszik, aztán ismét eloszlik” (Jakab 4,14). Butaság azt hinni, hogy tudunk változtatni ezen a valóságon. Mindez rendkívül elkeserítő lenne, kivéve ha megértjük, hogy ez Isten csodálatos tervének része.

A Szentírás utal arra, hogy az örökkévalóság nem a végtelen életről szól, ahogy mi ismerjük; amit itt ismerünk, annak hamarosan vége lesz. Az örökkévalóság új élet lesz, mentes a halál romboló hatalmától, teljes élet, amelyben a szeretet uralkodik mindenek felett. Az örök élet ígérete nem annyira az időtartamra vonatkozik, mint inkább az Élet minőségére – béke, testvériség, bőség –, és ez a fajta élet már akár most is elkezdődhet.

Szívünk mélyén mindannyian vágyakozunk arra, amit Isten megígért nekünk: új létezési módot, új lakást, olyan testtel, amely soha nem szenved szükséget: „Tudjuk ugyanis, hogy ha földi sátrunk összedől, Istentől kapunk lakást: örök otthont a mennyben, amit nem emberi kéz épített. Azért is sóhajtozunk itt, mert szeretnénk beköltözni mennyei otthonunkba” (2Kor 5,1-2).

Isten mindannyiunkat szeretettel fogad az ő Országában, de ennek érdekében már itt a földi életben dolgoznunk kell. Ezen a világon oly sok időt elpocsékolunk illanó örömökkel, és elfeledkezünk azokról a dolgokról, amelyek igazán számítanak. Életünk legfőbb törekvése ne a romlandó étel legyen, hanem az, amely megmarad az örök életre (Jn 6,27).

Az ilyen magatartást vagy életformát úgy is nevezhetnénk, hogy „élni az örökkévalóság előtt”, ahol a szívünk és értelmünk már a következő világra készül, bár a testünk még ebben a világban él. *Tecumseh*nek, egy shawnee törzsfőnek tulajdonítják a következő, csodálatos üzenetet:

„Úgy éld az életedet, hogy a halál félelme sohase férkőzhessen a szívedbe. Szeresd az életedet, tedd tökéletessé azt, tegyél széppé mindent az életedben. Keresd a titkát, hogy hosszú életű lehess a földön, és célul tűzd ki, hogy népedet szolgálod.

Mindig állj meg egy szóra, és üdvözöld melletted elhaladó felebarátodat, de még az idegent is, ha néptelen helyen vagytok. Minden embert tisztelj, de ne alázkodj meg senki előtt. Reggel, ébredés után adj hálát az ételért és az élet örömeiért. Ha nem látod, miért lehetnél hálás, akkor csak benned van a hiba.

Amikor eljön a te időd, hogy meghalj, ne légy olyan, mint akiknek a szíve tele van halálfélelemmel, olyannyira, hogy ha közeleg haláluk órája, sírnak és könyörögnek még egy kis időért, hogy újra élhessék az életüket – másképpen. Énekeld el a hattyúdalodat, és halj meg úgy, mint egy hazatérő hős.”

Az örökkévalóság előtt élni annyit jelent, hogy nem földi kincseket gyűjtünk kincseket, hanem mennyeieket (Mt 6,19-20). *Az örökkévalóság előtt élni* azt is jelenti, hogy nemcsak kenyéren élünk, hanem minden igével is, amely az Isten szájából származik (Mt 4,4), és ez azt jelenti: tudjuk, hogy Jézus adja nekünk az élő vizet. „Aki ebből a vízből iszik, újra megszomjazik. De aki abból a vízből iszik, amelyet én adok, az nem szomjazik meg soha többé, mert a víz, amelyet én adok, örök életre szökellő vízforrás lesz benne” (Jn 4,13-14).

Mostanában, amint életünk alkonya közeleg, feleségem és én gyakran kérdezzük magunktól, mi az, ami igazán fontos. Újból és újból csak azt érezzük, hogy a lehető legjobban kell felkészülnünk fel az Istennel való találkozás pillanatára – valamint azt, hogy segítsünk másoknak, amikor szembenéznek a halállal; álljunk ott mellettük, és segítsünk nekik átmenni a mi világunkat a túlvilággal összekötő hídon.

Mindnyájan jól tennénk, ha foglalkoznánk ezzel a kérdéssel, függetlenül attól, hogy milyen idősek vagyunk. A fiatalkor az élet egyik legcsodálatosabb időszaka, de örömei csak akkor lehetnek igazán teljesek, ha a fiatalok elkezdenek törődni az örökkévalóság kérdésével. Ugyanez igaz az öregkorra is: fájdalom, magány és depresszió jellemezheti, ha nem vesszük tudomásul, hogy nem a halál, hanem a halhatatlanság vár ránk.

Akkor élhetünk az örökkévalóságnak, ha van hitünk, olyan hitünk, amely Pál szerint „szilárd bizalom abban, amit remélünk, meggyőződés arról, amit nem látunk” (Zsid11,1).

Hit nélkül félünk a földi életünk végétől; hittel viszont elmúlik ez a félelem. Hit nélkül veszteségnek és szomorúságnak látjuk a halált; hittel viszont a halál örömteli, sőt diadalmas is lehet. Csak ha meghalunk, akkor kezdődhet az új élet.

János emlékeztet minket az evangéliumában, hogy „ha a búzaszem nem hull a földbe, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz” (Jn 12,24). Isten mindannyiunktól azt kívánja, hogy növekedjünk, virágozzunk, és gyümölcsöt hozzunk az örökkévalóságban.

Ahogy készülünk az örökkévalóságra, szembesülünk a kérdéssel: Mi fog velem történni, amikor meghalok? De nem kell félnünk, mert „nincs semmi elmarasztaló ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézusban élnek. Hiszen a lélek törvénye, ami a Krisztus Jézusban való élet folyománya, megszabadított téged a bűn és a halál törvényétől” (Róm 8,1-2).

Ahogyan a Prédikátor könyvének ősi zsidó szerzője oly szépen mondja:

„Van ideje a születésnek és a halálnak; ideje az ültetésnek és az aratásnak.

Ideje az ölésnek, és ideje a gyógyításnak, ideje a bontásnak és ideje az építésnek.

Ideje a sírásnak, és ideje a nevetésnek; ideje a jajgatásnak, és ideje a táncnak.

Ideje a kő eldobásának, és ideje a kő összeszedésének; ideje az ölelkezésnek, és ideje az öleléstől való tartózkodásnak.

Ideje a keresésnek, és ideje az elveszítésnek; ideje a megőrzésnek, és ideje az eldobásnak.

Ideje az eltépésnek, és ideje a megvarrásnak; ideje a hallgatásnak, és ideje a szólásnak.

Ideje a szeretetnek, és ideje a gyűlöletnek; ideje a háborúnak, és ideje a békének” (Préd 3,2-8).

Majd később így ír:

„Elnéztem a vesződséget, amit Isten az emberek fiainak ad, hogy bajlódjanak vele. Mindent ő tesz, a maga idejében. Adott ugyan nekik némi fogalmat az idő egész folyásáról is, de anélkül, hogy az ember elejétől végig fel tudná fogni, amit Isten tesz” (Préd 3,10-11).

Életünk valóban roppant kicsi és szánalmas lenne, ha csak abból állna, amit megtapasztalunk, megérintünk vagy látunk; az örökkévalóság viszont mérhetetlen. Ha életünket úgy éljük, mint az örökkévalóság kezdetét, látni fogjuk, hogy az sokkal valóságosabb, mint bármi ezen a látható világon. Ahogy Szent Pál írja: „Most ugyanis tükör által, homályosan látunk, akkor pedig majd színről színre. Most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, mint ahogy én is ismert vagyok” (1Kor 13,12).

Isten mindannyiunkat erre a világra teremtett, de ugyanakkor az örökkévalóságra is, és szerepel valami a terveiben mindannyiunk számára. Ha csak a földi életnek élünk, annak meglesznek a következményei. Másrészt viszont, ha hűségesek vagyunk Istenhez, akkor ígéretet kapunk, hogy „az igazak ragyogni fognak Atyjuk országában, mint a nap” (Mt 13,43). Pál így fogalmaz: „Ha ugyanis a test szerint éltek, meghaltok, de ha a lélekkel megölitek a test cselekedeteit, élni fogtok” (Róm 8,13). Nem ez kellene hogy legyen a célunk?

Persze, amint küszködünk előre, hibákat vétünk. De Isten akkor is tud használni bennünket. Ebben a világban lehetünk ugyan tökéletlenek, de az örökkévalóságban elérhetjük a tökéletességet.

A Robert Browning-vers, melyet titkárnőm, Ellen úgy szeretett, s amelyet könyvem elején idéztem, így fejeződik be *(nyersfordításban):*

Hát vedd és használd alkotásod,
Javítsd rajta a rejtőző repedéseket,
Micsoda túlfeszítése az anyagnak:
eltévelyedés a céltól!
Időm a Te kezedben van,
Tedd tökéletessé a kupát, ahogy tervezted!
A kor helyeselje az ifjúságot,
És beteljesítse a halál.

Az örökkévalóság előtti élet itt a földön alkalmat ad nekünk, hogy legyőzzük a halált, még mielőtt fizikailag meghalunk. Segíthet nekünk fölfogni, hogy Isten hogyan dolgozik mindannyiunk életében, és erőt adhat nekünk, hogy őt kövessük szolgálatban, szeretetben és megbocsátásban, hogy felkészülhessünk előbb a halálunkra, majd pedig az örök életre.

Amikor Isten mindannyiunkat elindított az utunkon, terve volt velünk, minden képzeletet felülmúló terve. Ha teljesítjük feladatunkat, akkor cserébe megkapjuk az örök életet. Jézus azt mondja: „Én vagyok a föltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meghalt is, élni fog; mindaz, aki belém vetett hittel él, nem hal meg sohasem” (Jn 11,25-26).

Ford. *Korányi Judit*

Forrás: J. Chr. Arnold: Rich in years

Bernardin Schellenberger

A nagy apa

TIZENHÉTÉVESEN OLVASTAM *Léon Bloy* (1846-1917) *A kétségbeesett* című regényét. A francia katolikus író sok önéletrajzi elemet dolgozott bele művébe. Elképzelhetetlen szegénységben élt, és prófétai pátosszal az evangéliumi élet olyan radikális következetességéért szállt síkra, hogy emiatt a polgári életből és az egyházi közegből egyaránt kitaszították, s végül magányosan, nyomorban halt meg.

Élhetetlen életét egy korábbi párizsi prostituálttal osztotta meg; ennek az életnek egyik csúcspontján néhány hétre a karthauzi szerzeteseknek az Alpokban, Grenoble közelében fekvő anyakolostorában keresett menedéket. A szerzetesek vendégszeretően fogadták. Az atyák egyike naponta időt szánt arra, hogy beszélgessen vele: felismerte Bloy egyedülálló hivatását, és segített neki abban, hogy jobban megismerje önmagát. Végül józanul, egészséges emberi ésszel a következő lépést ajánlotta neki, amikor ezekkel a szavakkal búcsúzott el tőle:

„Menjen, Isten békéje legyen Önnel! Ön talán nagyra hivatott, nem tudom. Önt az élet annyira letérítette minden megszokott vágányról, hogy ez a legnagyobb tartózkodást kívánja meg tőlem, sőt megbénítja aggályaim közlését. Ön elnyerte a karthauziak imáit, s azok továbbra is kísérik Önt, mintha a vesztőhelyre menne, Ön ugyanis alapjában véve halálos veszedelemben forog. Ezzel mindent elmondtam. Tehát menjen békében, drága szerencsétlen, és ne feledje el: Ha átkok közepette minden ajtó bezárul is Ön előtt, egy kapu akkor is szélesre tárva áll, s ennek küszöbén Ön mindig megtalál majd minket, hogy kitárt karral fogadjuk Önt.”

A KÖNYVNEK EZ A FEJEZETE tartós benyomást tett rám, és meghatározta életeszményemet: olyan helyen szeretnék élni, s ha lehet, olyan hellyé szeretnék válni magam is, ahol az emberek – a kívülállók és a zátonyra futottak is, sőt mindenekelőtt ők – *elismertnek* és *elfogadottnak* élhetik meg magukat, és új életkedvet meríthetnek. Elbűvölő életeszmény volt ez – olyan bölcs szívűvé és olyan tágas szeretetűvé válni, hogy alkalmassá váljak arra, hogy megígérhessem egy embernek: „Ha átkok közepette minden ajtó bezárul is Ön előtt, egy kapu akkor is szélesre tárva áll, s ennek küszöbén Ön mindig megtalál majd engem, hogy kitárt karral fogadjam Önt.” Nem pontosan ezt mondja-e a Lukács-evangéliumban a tékozló fiú apja a végre hazatért fiúnak (vö. Lk 15,20-24)? Nem magának – a tékozló fiú apja által megtestesített – „mennyei Atyának” a szavai-e ezek? Ez nem veti-e szét az „apáról” és az „anyáról” alkotott képünket? Hiszen ha meg akarunk maradni a „tipikusan férfias” és „tipikusan nőies” klasszikus osztályozásánál, akkor a példabeszéd inkább „nőies”, mint „férfias” vonásokkal ábrázolja a tékozló fiú apját. A görög szövegben egyenesen az áll, hogy szerencsétlen fiának megpillantásakor „a méhébe hasított a fájdalom”. Ez pontosan megfelel annak a fogalmazásnak, amellyel az Ószövetség az élő gyermek anyjának reakcióját írja le, amikor Salamon kimondja híres ítéletét, hogy karddal vágják ketté a gyermeket (1Kir 3,26). Ennek az „apának” a nagysága meghalad minden emberi kategóriát. A „*nagy*apa” fogalma talán arra is utal, hogy akit így hívnak, attól a szokásos apai létet meghaladó nagyságot várnak el.

Mindenesetre a „nagy” apa képe döntően hozzájárult ahhoz, hogy az érettségi után szerzetes lettem; bár nem a karthauzi rendben, mégis olyan formában, amelyben a fő téma az, hogy embernek lenni Isten színe előtt, s ettől semmilyen más igényes feladat nem térít el. Ezt az életmódot az a hit inspirálja, hogy az „élet” végtelenül több, mint a biológiai élet, és így mélyebb értelemben az is „nagyapává” válhat, és az élet továbbadója lehet, akinek ez fizikai értelemben nem adatott meg.

A KÖZÉPKORI GRÁL-ELBESZÉLÉSBEN (amely mostanság ismét divatba jött, és amelyet reménytelenül kicsavarnak) szintén egy szerzetes, mégpedig egy remete játszik főszerepet a darab hőse, *Perceval* útja szempontjából. Ennek az útnak a kezdetén Percevalnak egyszer megmutatták a titokzatos Grált, de ő még nem tudott mit kezdeni vele, és nem volt képes helyesen bánni vele. Meglehet, ez fantáziadús leírása egy emberi alaptapasztalatnak: az embernek gyermek- vagy ifjúkorában valódi álmai és víziói vannak élete értelmét illetően, de még nem érett ezekre. Talán egészen el is felejti őket. *Chrétien de Troyes* azt mesélte el a 12. században, hogy Perceval végül „annyira elveszítette emlékezetét, hogy már nem emlékezett Istenre ... Így töltött el öt évet, de emiatt azért nem mulasztotta el, hogy a lovagi dicsőséget keresse. Furcsa, rossz és kemény kalandok után mászkált, és elég sok ilyenre talált ahhoz, hogy ezekben fölöttébb jól megállja a helyét”. Ez szinte úgy hangzik, mintha mai sikeres férfiak ábrázolása lenne, ami azt mutatja, hogy időtlenül érvényes témáról van szó. Perceval megállapítja, hogy mindezen évek alatt „nem lett okosabb ... Sírva lovagol a fák-bokrok között.” Ekkor eljut egy remeteséghez, „leszáll lováról, leteszi fegyvereit, lovát egy kőrisfához köti, és belép a remetéhez”. A remete jóságosan és megértően fogadja. Perceval meggyónja neki addigi életét, és bevallja, hogy „már fogalma sincs, hogyan tovább”. A remete jó terapeutának bizonyul: megnyitja a kétségbeesett Perceval szemét életének addigi értelmére, megfejti neki azokat a rejtélyes jeleket, amelyekben már részesült, és tanácsokkal látja el további útjára vonatkozóan.

A mi összefüggésünk szempontjából figyelemre méltó, hogy a remete feltárja Perceval előtt, hogy ő a bácsikája, mégpedig elhunyt anyjának fivére. Bár ez nem a „nagyapa”, de ahhoz hasonlóan új minőségű „apa”.

AZ UTÓBBI ÉVEKBEN a katolikus világifjúsági találkozókon és a pápalátogatásokon szerte a világban egyre gyakrabban lehet találkozni azzal a jelenséggel – és így volt annak idején II. János Pál pápa halálakor vagy Roger testvér körül Taizében is –, hogy a világ ifjúsága ismét ezt a „nagyapát”, a „nagybácsit”, a „remetét” keresi, sőt éljenzi. Nem éppen ezt az időtlen archetípust jeleníti-e meg optikailag és tartalmilag is a Németországban jelenleg messze a legkeresettebb spirituális író és lelki tanító, Anselm

Grün? Régóta ismert, de sokak által egyáltalán nem pontosan értett tartalmi kijelentéseinél fontosabb az, amit típusként kisugároz. Ez a sztarec típusa Oroszországban, a caddiké a hászid zsidóságban, a gurué Indiában. „A remete, aki az ifjúság elképzelésében ismételten felbukkan ..., birtokolja azt az adományt, hogy fényt sugároz a sötétségben ... Rendelkezik azzal a képességgel, hogy elkülönüljön a kollektív hangulatok, előítéletek, vágyak és kívánságok áramlataitól, a fajtól, a nemzettől, az osztálytól és a családtól, azzal a képességgel, hogy elhallgattassa maga körül a lármás kollektivizmus hangzavarát...” (V. Tomberg).

Ha az emberlét egyik dimenzióját kivetítik valamely típusra, és abban tisztelik, akkor ez annak jele lehet, hogy ez a dimenzió kívándorolt a hétköznapok valóságából. Amit az ember oltárra állít, azt elkülönítette normális életéből; ahelyett, hogy magában hordozná, távolságot tart tőle; imádja, ahelyett hogy megélné azt.

Ennélfogva felmerül a kérdés, hogy a „nagyapai” mivolt messzemenően kiveszett-e társadalmunkból. A nagyapa nem az apa. Bár a rendszerelvű terápiában egyre világosabban fölismerik, hogy bizonyos megoldatlan témák és régi életrajzi terhek hogyan adódnak tovább egyik nemzedékről a másikra a nemzedékek láncolatában, amíg valaki meg nem oldja őket, ennek ellenére a nagyapa kapcsolata az unokájával érezhetően más, mint az apáé: lazább, oldottabb, tágasabb.

MANAPSÁG, A SZÜNTELEN ÚJÍTÁSOK KORÁBAN az idősek elveszítették azt a tekintélyüket, amely abból fakad, hogy nagyobb élettapasztalatuknak köszönhetően jobban tudnak tájékozódni, mint a fiatalok. Az unokák inkább úgy látják, hogy nagyszüleik nem képesek lépést tartani a modern élettel, hiszen nap mint nap ezt tapasztalják. A tacskó kölyöknek kell megmutatnia a nagyinak vagy a papinak, hogyan kell beprogramozni az új ébresztőórát, és a kölyök nehézség nélkül képes is rá. És mivel az előtérben csupa olyan dolog áll, és kelt benyomást, ami funkcionál, háttérbe szorultak, sőt megszűntek létezni azok a különleges minőségek, amelyeket az öregedés, és csakis az öregedés képes magával hozni. Ezeknek a minőségeknek semmi közük a funkcionáláshoz, hanem az élet másfajta látásmódjával függnek össze. Ötven, hatvan, hetven évnyi megélt élet után az embernek valamivel jobban kellene tudnia fölbecsülni, mi számít az életben. Erre csak saját, örömmel átélt vagy megszenvedett tapasztalatai alapján lehet képes. E tapasztalatokat a legjobb esetben sem pótolhatja egy fiatal koravénsége. Végső soron csak az élet megélése által lehet megtanulni, mit jelent az élet, következésképpen annál többet kellene erről tanulnunk, minél tovább élünk. De végbemegy-e ez a tanulási folyamat? Nem arról van-e szó inkább, hogy a médiumok, a reklámok és a közvélemény-formálók egyre erősebben táplálják a „fiatal öreg” ideálját, aki önmagának és másoknak is bizonyítja, hogy mindennel képes lépést tartani? Úgyhogy a végén egyes szülők és nagyszülők fiatalabbnak hatnak, mint gyerekeik és unokáik – vagy legalábbis úgy tesznek, mintha fiatalabbak lennének.

Ténylegesen úgy tűnik, hogy az ember lelkének nem kell feltétlenül öregednie, sőt egyre fiatalabbá, könnyedebbé és tágasabbá válhat. De ez valami más, mint megrekedni infantilis életelképzelésekben és élettartalmakban.

PARADOX MÓDON MEGVAN ANNAK AZ ESÉLYE, hogy a lélek fiatalabbá válik, leginkább pont olyan emberek esetében, akik pozitívan fogadják öregedésüket. Ha megtanuljuk számlálni napjainkat és éveinket, ahelyett hogy elfojtanánk őket, bölcs szívet szerzünk magunknak, áll a 90. zsoltárban. Ez a bölcsesség abban áll majd, hogy megtanultuk, mit jelent embernek lenni.

Ebben az esetben az ember megtapasztalta saját határait, és tudja: az emberhez hozzátartozik a gyengeség és hibák elkövetése is. A végén minden kegyelem, nem pedig látványos teljesítmények megkoronázása. Következésképpen az ember abbahagyhatja mások megítélését. A sivatagi atyák elbeszéléseiben található néhány olyan, mint a következő: „Egy testvér vétkezett, és a pap kiutasította a templomból. Ekkor Beszárion pátriárka felállt [a „pátriárka” további szinonímája a „nagyapának”], és kiment vele, miközben így szólt: »Én is bűnös vagyok.«” Bizonyos hibákat és ostobaságokat egyenesen mosolyogva lehet elnézni a fiataloknak, ahelyett hogy romlottságukról lamentálnánk.

Az idősebb ember megtapasztalta már az élet sűrűjét. Ez nem a látványos élvezetek vég nélküli halmozásától függ, hanem az észlelés elevenségétől. Következésképpen „az élettel betelve” az ember már nem sajnálja a fiataloktól, hogy ők legyenek soron, ahelyett hogy irigyen nézné, mi mindent engednek meg maguknak. Sőt bátoríthatja is őket, hogy félelem nélkül keressenek új, kockázatos utakat.

ILYEN FIATAL-ÖREG EMBERNEK ÉLTEM MEG harminc évvel ezelőtt *Heinrich Spaemann*t, „Spaemann atyácskát”, ahogyan egyesek hívták őt jóságosan. Ezt a papot és lelki kísérőt semmilyen új ötlettel nem lehetett megrémíteni. Következetesen Jézusra vetette tekintetét, és ezért világosan meg tudta mondani, mi az, aminek kilátása van arra, hogy Jézus szerinti legyen, és mi az, aminek nincs. Azt képviselte, amit *Karl Rahner* a merészség elveként így fogalmazott meg: „Bizonyos válsághelyzetekben a kockáztatás a biztosabb alternatíva.”

Ha az apa a szigorúság dolgában illetékes, akkor a nagyapa a tágasság, sőt a kreatív könnyelműség dolgában. Az apának föl kell építeni valamit, a nagyapa megengedheti magának az elengedést.

Ilyen nagyapákkal ritkán lehet találkozni. Mitől van ez? Alighanem attól is, hogy jelenlegi kultúránk nem irányozza elő a létüket.

Richard Rohr egyszer rámutatott arra, hogy a hindu kultúra négy egymást követő életállapotot, és ezzel a hivatás pozitív formáit irányozta elő az egyén számára: a tanítvány, a családfő, az erdei remete és a kolduló szerzetes életállapotát. Az „erdei remete” az, aki miután túljutott élete közepén, fölépítette külső egzisztenciáját és fölnevelte a gyerekeit, a belső értékek felderítése felé fordul. A „kolduló szerzetes” pedig az, aki miután egy életen át másokért dolgozott, él azzal a „jogával”, sőt abban látja hivatását, hogy olyanként éljen, aki mindent ajándékba kap, amire szüksége van. Ez a két vízió nálunk teljesen hiányzik, ezért nemigen tudunk pozitívumot látni az öregségben, hanem gyakorlatilag az ifjúi lét szétesésének szakaszát látjuk benne: alapjában véve csak perlekedni lehet vele, vagy minden eszközzel harcolni ellene.

MANAPSÁG VITA FOLYIK ARRÓL, nem kellene-e megtalálni az egyes életszakaszokba való beavatás új formáit. Az átmenetek effajta rituáléinak klasszikus állomásai azokon a pontokon vannak, ahol ez az átmenet „objektív”, azaz különben is „magától” megtörténik a valóság-

ban: születés, serdülés, házasság, halál. A rituálék tudatosítják a döntő egzisztenciális eseményeket, megkönnyítik, értelmezik, elmélyítik őket. Ahol a valóságban nem történik meg valami, vagy a közösség egyáltalán nem akarja azt előirányozni, gyakorolni és művelni, ott a megfelelő rítus csak pótlék lesz, sőt önbecsapássá válik.

Az a pont, amelyhez a „nagyapává"-válásba való beavatás esetleg kapcsolódhatna, az első unoka megszületése lehetne, vagy a kenyérkereső munka világából való kilépés időpontja. De az öregedéstől való idegenkedés jelenlegi légkörében feltehetően csekély igény mutatkozna egy effajta rítusra. Csak a megváltozott mentalitás lenne képes létrehozni kreatív új rítusokat. Pusztán egy rítus nem teremt új mentalitást. Különösen akkor nem, ha egyáltalán nem létezik már olyan közösség, amely meghatározza, becsüli és műveli azt. Ezért első, szerény lépésként egyelőre nem marad más, mint hogy ismét megtanuljuk hálásan számlálni napjainkat és éveinket, hogy bölcs szívhez jussunk, amely más szemmel néz az öregségre. Ez segíthetne abban, hogy egyre több férfi váljék azzá, amit a rítus végül is ünnepelhetne: „nagyapává" a szó fent leírt értelmében.

A szerző tizenöt éven át volt kontemplatív szerzetes, majd tíz évig egyházközségi lelkipásztor, jelenleg szabad foglalkozású író és fordító; számos könyvet adott ki a spiritualitásról.

Forrás: Publik-Forum Extra, 2006. november

Bajainkról beszélni?

Dúl az influenzajárvány. Egyre-másra jönnek a hírek a különböző betegségekről.

A napokban derült égből villámcsapásként ért bennünket a hír, hogy egyik barátunk kórházba került. Két nyaki verőere belülről megrepedt, az egyik teljesen elzáródott. Az agyban bizonyos részek (minimálisan) elhaltak. A gyors beavatkozásnak köszönhetően jól van, már dolgozik, csak fáradékony.

A betegségek kapcsán arra jutottam, hogy a betegség, a fájdalom, a szenvedés egyértelműen rossz az életünkben, de van bizonyos haszna. Közösségünk minden mást félretéve, egyértelműen összezárt, mondhatni szoros egységben összeforrt. A bajban egyesültünk.

A minket ért bajok egységesítő, kohéziót növelő hatásáról szeretnék most írni, mert ez már régen foglalkoztat.

Egyéni fájdalmak

Csaknem általános nézet, hogy nem kell a bajainkról beszélni. Egyéni fájdalmaink, fizikai és lelki bajaink nem tartoznak másokra, azokkal nekünk kell megbirkóznunk. Miért is terhelnénk másokat, amikor nekik is van elég bajuk? Egyébként is szégyellhetem magam, hogy nem vagyok egészséges, fitt, derűs és boldog.

Az egészben az a legsötétebb, szinte démoni, hogy egyéni testi-lelki kínjaimmal magamba vagyok zárva. Nemcsak a közösségben, de a családban is jobb, ha nem beszélek arról, hogy itt fáj, ott fáj, hogy ez bánt, az bánt. Mindez azért démoni, mert ez a magatartás súlyos kapcsolatzavart, kapcsolathiányt eredményez, éppen a szeretetközösséget aknázza alá úgymond a szeretet, mások kímélése érdekében.

Egyéni boldogtalanság

Az ember boldogsága azon múlik, hogy szeret-e, és szeretik-e. Ha a nyomorúságainkat leplezni kell, és képmutató módon megjátszani az egészséges, problémátlan, vidám figurát, akkor előbb-utóbb jelentkezni fognak a boldogtalanság tünetei. Mert ezáltal az oldalgyökerek elszáradnak vagy megsebződnek, és beáll az egyéni boldogtalanság állapota. Nem beszélve arról, hogy hazugságaink folytán a vezérgyökér is megszakad vagy megsebesül, amitől végzetesen magára marad és boldogtalanná válik az egyén.

A felmagasztalt egyéni szenvedés

Önzésembe burkolózva eljuthatok oda, hogy egyéni szenvedésem és boldogtalanságom nagyszerű és szent dolog. Hiszen ez az „én" szenvedésem, az egyén sajátja. A mástól elszigeteltség, a különállóság, az önállóság jele. A személy gazdagságához, legbenső szent rejtélyéhez tartozik. Az „én" ügyem, aminek ne legyenek tanúi, mert ez senki másra nem tartozik. Ebben a felmagasztosult, ostoba látásban szenvedésem és boldogtalanságom az én legsajátosabb magántulajdonom, amit személyi sérthetetlenség illet!

Pedig ha felmagasztalom kínjaim „egyéni" voltát, ha megtagadom az egyéni szenvedés és a közösség összefüggését, akkor lelkileg lefegyverzem magam, és megfosztom magam attól, hogy mások segítségével gyógyítsam sebeimet.

Kitárni egymás előtt fájdalmainkat!

Az lenne a helyes és célravezető, ha az ember mindig és mindenütt kész lenne kitárni a lelkét. Hogy ezzel megterhel másokat? Kárt okoz másoknak? Ha magában hordja bajait, még nagyobb kárt okoz a közösségnek.

Ugyanis mindent kimondani azt jelenti, hogy összefogok valakivel, valakikkel. Talán álmunkban sem fordul meg a fejünkben, hogy az egyetlen igazi közösség a saját nyomorúságaink, félelmeink és egyéni szenvedéseink eggyé olvadása révén valósulhat meg. Jézus szándéka nem az volt-e, hogy öntudatra ébressze a boldogtalanokat, a sírókat, a szenvedőket, és egységbe, közösségbe gyűjtse őket?! *„Világ boldogtalanjai, egyesüljetek!"* Nem ez volt az ő kiáltványa a Hegyen?!

Jézus közössége nem nélkülözheti az „együtt sírást". Hazudnék, ha boldogságot színlelnék, amikor szenvedek, ha egészséget hazudnék, amikor beteg vagyok. Ha takargatjuk sebeinket, ha magára hagyjuk a sebesültet, azzal csak szilárdítjuk a földön a boldogtalanság birodalmát.

Jézus a Getszemáni-kertben emberi vigaszra szorult. A szenvedésben, betegségben egymásra szorulunk. A közösség egyéni boldogtalanságunk közösségi szentélye és feloldozó helye lehet, és kell is lennie. Mert ahogy Diego Fabbri darabjában (Jézus pere) mondja a bíró: *„Nincs más közösség, csak a bűnösök és szenvedők nagy családja, akik együtt kiáltanak Istenhez irgalomért!"*

Kovács László

Szemétnek nyilvánított öregek

Interjú *Reimer Gronemeyer* szociológussal

Gronemeyer úr, mennyire érzi magát öregnek?

Amikor ma reggel felkeltem, olyan öregnek éreztem magam, amilyen vagyok, nevezetesen 75 évesnek. De éppen most inkább a korai hatvanas éveimben érzem magam. Az öregségérzet ingadozik.

És ha a tükörbe néz?

Akkor a ráncaim többnyire megelőznek: fiatalabbnak érzem magam, mint amilyennek látszom. Vannak olyan napok, amikor az ember tele van szenvedéllyel és életerővel – és vannak olyanok, amikor a szomorúság és a melankólia az erősebb.

A hangulat ingadozása nem az öregkor kiváltsága.

De az élet korlátozottságának tudata húszévesen még nem olyan határozott. Öregségében az ember tudja, mennyire értékes az adott pillanat. Az imént zenét hallgattam, Bach A fúga művészete c. művének befejező részét, és mélyen megragadott. Most, öregkoromban sokkal érzékenyebb vagyok zeneművekre, képekre, természeti élményekre.

Ön büszke a ráncokra az arcán?

Nem, egyáltalán nem. Ez nagy ostobaság lenne. Léteznek olyan dolgok, amelyek kirajzolódnak az arcomon: boldogság, boldogtalanság, bűn, szenvedély, árulás. De nincs ok arra, hogy ezekre büszke legyek. Az, hogy arcunk közli az élettörténetünket, egyszerre szép és rettenetes.

Legújabb könyvében ön azt írja: „A megöregedés a legostobább dolog, ami megtörténhet valakivel.” Miért?

Mivel búcsúzást jelent. Éppen a mi korunkban, amelynek középpontjában az ifjúság kultusza áll, elég elmenni az újságosbódéhoz vagy végigsétálni az utcán, hogy az ember lássa, az elkülönítettek közé tartozik. Azok közé, akik már nemigen számítanak. A teljesítményi társadalom semmirekellői közé.

Már az ókorban is létezett a fiatal, sportos test tisztelete. Valóban könnyebb volt akkoriban elviselni a test hanyatlását?

Nem volt könnyebb. De az emberek más helyzetben voltak. Ma radikalizált teljesítményi társadalomban élünk. Az ókor a maga rajongásával a test szépsége és az ifjúság iránt mégiscsak más volt, mivel emellett nagy szerepet játszott a bölcsesség és az időskor tapasztalata. Egyensúlyban volt az ifjúság szépsége és az öregkor bölcsessége. Viszont a felgyorsult teljesítményi társdalomban mi, öregek mindig a semmi peremén állunk, mivel a fiatalok valóban mindent jobban tudnak. Korábban egyetlen társadalom sem nyilvánította ennyire szemétnek az idősek tapasztalatát.

Úgy tűnik, hogy az „új öregek”, a „szépkorúak” – tehát a mai hiperaktív idősebbek – egyszerűen faképnél hagyják öregségüket. A nordic-walking-botokkal.

Az idősek örökös utazgatása – hajón, buszon vagy turistautakon – talán azzal függ össze, hogy otthon már semmi fontosat nem találnak. Nem akarom lepocskondiázni senkinek a nyugdíjazás utáni, jól megérdemelt utazását. A kérdés az, hogy az időskori turizmus tulajdonképpen nem arra utal-e, hogy már nincsenek olyan társadalmi összefüggéseink, amelyekben öregek lehetünk.

Az idős emberek még soha nem voltak ennyire jól ellátva. Ennek ellenére növekszik körükben az alkoholisták, gyógyszerfüggők és depressziósok száma. Miért van ez így?

Az öregség egyfajta kulturális sivatagban játszódik le. Németországban minden második 85 év fölötti ember egyedül él: ez részben megmagyarázza a gyógyszerfüggőséget, az alkoholizmust, az öngyilkossági arányokat. Hiszen még sosem fordult elő az az abszurd dolog, hogy egy olyan gazdag társadalom, mint a miénk, egyidejűleg ennyire elszigetelje az öregjeit, és ennyire magányos létbe taszítsa őket.

Miért nem beszél szinte senki sem az öregség borzalmairól?

A médiumokat és a politikát az ötvenesek határozzák meg. Ők nem akarnak szembenézni az öregséggel. Különben azt kellene mondaniuk: ha időben nem jut eszembe valami, az együttélés új modellje, akkor én is egyedül leszek. Talán magukban beszélnek róla a fürdőszobában, de ez még nem került annyira a felszínre, amennyire szükséges lenne. Ha a babyboom nemzedéke megöregszik, akkor Németország elaggása eléri majd csúcspontját. Ez a nemzedék bizonyára azt mondja majd: Öregek otthonába, ápolóotthonba? Semmilyen körülmények között! De még nem látnak hozzá, hogy elgondolkodjanak erről.

Mi az ön víziója a beteljesült öregségről?

Mindig a felszabadulás a tét. Mi adja az öregkor szabadságát? Mire van szükségem? Mire nincs? Tudom, hogy szükségem van emberekre. Tudom, hogy társadalmi melegségre van szükségem. De a fogyasztói öregség, amely az „egyre többet és többet”-ben keresi beteljesedését, tévút. Arról van szó, hogy megkérdezzük magunktól: Hol találom meg az elmélyülés útját? Hol tudok kitörni a fogyasztói őrületből? Hogyan lesz lehetséges számomra, hogy öregségemben szenvedélyes, érzelemgazdag, vágyakkal teli ember legyek?

Az emberen magán múlik-e, hogy méltósággal, vidáman, aktívan, avagy rezignáltan öregszik-e meg?

Ez attól függ, hogy az ember kész-e elgondolkodni: Hogyan élek? Mire irányulnak az érzékeim? Miben reménykedem? A következő bevásárlókörútban, a shoppingolásban reménykedem, netán a következő olyan eseményben, amely eltérít engem az élettől? Avagy lehetséges, hogy megálljak, és megnézzem: A boldogság milyen megtapasztalása lehetséges számomra ebben a pillanatban? A szeretet kérdése is fontos: Ki szeret engem? Kit tudok szeretni én? Ki dönt az időmről? Kit taníthatnék meg valamire? Ezek a kérdések, amelyekről a fogyasztói nyüzsgéssel le akarnak szoktatni minket, az öregségben nagyon jelentőssé válnak.

Ön évente megír egy vastag könyvet. Ez az ön személyes válasza a fenyegető semmire?

Mindenki a maga módján kísérli meg, hogy élete során valamiben kiváló legyen. Az én mesterségem az írás. Mások számára lehet ez a kert vagy az unokák. A magam részéről egész életemben azzal a kísérlettel vesződtem, hogy szavakba foglaljam az engem foglalkoztató dolgokat. Ez egyrészt kétségbe ejt, másrészt boldoggá tesz.

Udo Taubitz

A teológiát is végzett Gronemeyer 1939-ben született, 1975 óta a szociológia professzora Gießen egyetemén. Új könyvének címe: Megöregedni a legszebb és a legostobább dolog, ami megtörténhet valakivel.

Forrás: Publik-Forum, 2015/5

A medvebarlang üres

Két unokánk nem volt itt, amikor a nagyanyjuk meghalt. Ők Bolíviában laknak. Szomorúak voltak, de világuk kevéssé változott ettől a haláltól, és szomorúságuk inkább elvont szomorúság volt, mivel nem láthatták a síró embereket, sem a koporsót és a virágtengert. Nehezebb dolguk volt a gyászukkal, mert kevesebb lehetőségük volt arra, hogy valamiképpen kifejezzék. De mégiscsak okos formába öntötték: leírták, mit jelentett számukra a nagyanyjuk, mire emlékeznek különösen. A tizenkét éves azt írta: „Ha a Nagymamira gondolok, mindig mesék jutnak eszembe. A lépcsőn ülve mesélte őket, és közben mindig égett egy gyertya.” A kilencéves ezt írta: „Szépnek találtam, hogy reggelenként és esténként mindig a medvebarlangban feküdtünk. A medvebarlang a Nagymami ágya volt. Ott mesélt nekünk történeteket.” Az írás nem csupán azt jelenti, hogy leírunk valamit. Azt jelenti, hogy alakot adunk az életnek – a gyásznak, a boldogságnak, az ürességnek vagy az örömnek. A gyászt formába önteni azt jelenti, hogy megfosztjuk romboló határozatlanságától. A gyász nem lesz kisebb azáltal, hogy formába öntjük, de emberibbé válik, és kevésbé lesz képes arra, hogy felfalja a lelket.

A hétéves unoka számára, aki itt él Németországban, a nagyszülői ház közelében, mást jelentett a halál. Gyásza mélyebb volt, mivel nagyanyja élénkebb valóság volt az életében: gyakran járt nála, sétálni ment vele, folyton hallotta a nagyanyai meséket és a bibliai történeteket. Nagyanyja hétköznapi valóság volt számára, a bolíviaiak viszont csak a szünidőkben találkoztak vele. A fájdalom nagyobb, amikor a halál a hétköznapokat is megváltoztatja. A hétéves átélte a gyász nyilvános alakját, ott volt az istentiszteleten és a temetésen is. Saját gyászrituáléja is volt: a temetésen kedvenc mackóját dobta a sírba; és megtanulta fejből azt a zsoltárt, amelyet nagyanyja a halála előtti estén imádkozott.

Ezek olyan dolgok, amelyekkel a gyerekek arcot adtak a gyásznak, gyászuk láthatóvá vált az általuk kitalált formákban – szövegek leírásában, a zsoltár megtanulásában és a kedvenc mackó odaadásában. S az utóbbi gyerek láthatóvá vált a többiek számára is, akik látták, hogyan válik meg a mackójától. Az ember azzá is válik, akinek mutatja magát. Az ember önmagának is arcot ad, ha mások előtt szomorúnak vagy boldognak mutatkozik. Az ember nem önmagába zárt és temetett individuum. Tanút kell keresnie mindenhez, ami fontos számára; tanút a boldogságához, például az esküvőjén, tanút a fájdalmához, ha halottja van. Ez az életbölcsesség szinte teljesen kiveszett rendkívül erősen individualizálódott társadalmunkból, amelyben ez a jelszó: „Senkire sem tartozik, hogy mi zajlik bennem.”

A gyászt kifejezésre juttatni azt is jelenti, hogy a gyermekeket nem kíméljük meg a gyász fájdalmától. Emlékszem egy barátomra, akinek meghalt a felesége. Azt mondta: „A gyerekek ne szenvedjenek a gyásztól!” Ezért nem vitte magával őket a temetésre, és gyerekünnepségeket szervezett számukra, miközben ő maga mély fájdalmat élt át. De tovább játszotta a régi szép világot, mintha mi sem történt volna. Pedig történt valami: meghalt az anya, és s gyerekek számára is véget ért egy világ. Az ilyesmit nem lehet eltitkolni előlük. A lélek tudja. A bármilyen jó szándékból is betemetett gyász más formában visszatér, például félelmek vagy rémálmok alakjában. Nem hessegethetjük el gyermekeink gyászát, de formába önthetjük. Csak azt lehet legyőzni, aminek alakot adtunk. Van olyan kímélő pedagógia, amely nem tesz jót a gyerekeknek.

Saját sírunk közelében tanítjuk meg unokáinkat a mulandóságra. Ha nagyszülőkként betegesekké válunk, akkor a gyerekek megtanulják, hogy az élet véges. Látják, amint romlik a hallásunk és a látásunk, hogy ezt vagy azt már nem ehetjük, hogy feledékenyekké válunk..., és végül, hogy meghalunk. Milyen illuzórikus világ lenne az, amelyben unokáink csak a fiatalok, az erősek, a munkaképesek, az ügyesek és a szépek világát élnék meg! Milyen veszélyes erkölcsöt tanulnának meg unokáink, ha azt tapasztalnák, hogy csak az egészségnek és az életrevalóságnak szabad látszania! Esendőségünk az utolsó tanítás, amelyet unokáinknak nyújtunk.

Visszaemlékszem anyósom halálára. Tudta, hogy meghal, és meg is akart halni. Egy nappal előtte nagy gesztussal búcsúzott el egyik unokájától, legkisebb lányunktól. „Szép, hogy eljöttél. Én most meg fogok halni”, mondta a gyereknek, majd hozzátette: „Jó életet kívánok neked.” Aztán amennyire még futotta erejéből, átkarolta a gyereket, és megcsókolta. Micsoda örökség egy ifjú ember számára! Micsoda örökség unokáink számára, ha áldással és méltósággal tudunk leköszönni!

Fulbert Steffensky

Forrás: Publik-Forum Extra, 2006/4

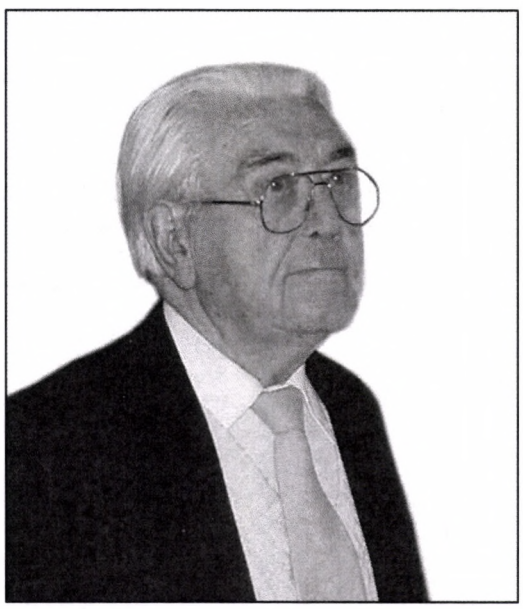
Kétféle ember...

A magyartanár Bulányi

Tudjátok: kétféle ember van...– mosolyodott el sokszor Gyurka bácsi, akinek kemény, határozott s így sokszor megosztó személyisége bizony különböző hallgatókban a mondat különböző befejezéseit implikálhatta volna (jézusi – nem jézusi, kollaboráns – ellenálló stb-stb.); de az őt ismerők tudták a folytatást: *a magyartanár – meg a többi.*

Az életmű vége felől vizsgálva ezt a kijelentést, annak értelmezője maga is mosolyoghat, s nem biztos, hogy csupán a szelíd nosztalgiától hajtva... Egyrészről ismert, hogy a Bokor alapítója utoljára éppen a magyar irodalom iránti rajongása okán került közéleti viták kereszttüzébe; másrészt az őt ismerők kétkedve siklottak át piarista tanárszerepén is.

Én, a Bokor „harmadik generációjának” tagja, gyerek, kamasz, fiatal, csak élete utolsó tizenöt esztendejében ismerhettem Bulányi atyát – de hogy nem pedagógus alkat, azt hiszem, nemcsak én éreztem így. Mintha az idősebbek, régi harcostársak is elnéző iróniával kezelték volna a köztiszteletben álló aggastyán naiv lelkesültségét első szerelme, a magyartanítás iránt.

Mi, legfiatalabbak, feszengtünk ifjúsági miséin, szenvedtünk a megszólalás kényszerétől, a kimondatlan elvárástól, hogy okosat, nagyot mondjunk, a legifjabbtól az idősebbek felé tartó hozzászólási rendtől, egyáltalán: a rendtől... Persze, tulajdonképpen ezért (is) voltunk ott, ehhez akartunk felnőni – de hogy egy „próféta” pedagógus is legyen, ezt nem is vártuk el.

Annál izgalmasabb most, távlatot nyerve (nemcsak kamaszkoromtól, hanem a huszadik századi magyar egyháztörténet egyik alakító szereplőjének közvetlen, személyes hatásától is) vizsgálni az életutat, akár ilyen, a lényegi kérdésekhez mérve nyilvánvalóan mellékes vonatkozásaiban is.

Mindenekelőtt fontos nemcsak tisztázni és tudatosítani, hogy hihetetlenül tág, a huszadik századi és jelenkori magyar történelem minden fontos fordulatát átfogó, kilencvenegy éves életútról beszélünk. A történetírás közhelye, hogy minden szakaszolás önkényes, hiszen a változások mögött mindig húzódik valamiféle kontinuitás, ami egyfelől megszakítottságként tűnik fel, másfelől értelmezhető folytonosságként is – mégis szükségünk van korszakok és korszakhatárok kijelölésére, hogy fogódzókat nyerjünk, a rendnek legalább valami bevallott illúzióját, amely megkönnyíti értelmezési kísérleteinket. A Bulányi-életút alig befogható távlatai szépen illusztrálják ezt a kettősséget.

Bulányi atya pedagógiai kompetenciáiról nem mondhatunk ítéletet a harmadik évezredből szemlélve azt, ha nem tudatosítjuk, hogy a Horthy-rendszer Magyarországának gimnazista tapasztalataiból táplálkozott, s az 1943-tól kezdődő tanárévek során formálódott – de ezt a formálódást az 1952-es bebörtönzés meg is akasztotta. Az általa képviselt pedagógiai attitűd, amely az új ezredév Magyarországán poroszos-konzervatív színben tűnik fel, hetven éve nagyon is újító szellemű lehetett.

Köztudott, hogy a piarista nevelés a szigorú pedagógiai elvek mellett nagy hangsúlyt fektet a diákok tanórán kívüli foglalkoztatására is, ez pedig a vallásierkölcsi nevelés mellett a közösségteremtő programok szervezésében is megnyilvánul, illetve különösen Trianon után nagy hangsúlyt kapott a piarista iskolákban a magyarságtudat, a hazaszeretet elmélyítése is. Bulányi György már novíciusként s később ifjú tanárként is önképzőkört szervezett, prefektusként terelgette az ifjúságot, regöscsoportot vezetett, részt vett a cserkészetben, nyaranta kirándulásokra és táborozni vitte az ifjúságot. Mindebben nem volna semmi különleges, hiszen minden valamire való fiatal piarista hasonló módon vetette bele magát a nevelői munkába... Hogy az ő esetében ennél mégis többről lehetett szó, azt egyfelől jól mutatja, ahogyan a változásokra reagált a világháborús, majd kommunista fordulatot szenvedő ország kusza viszonyai között. Mert új utakat keresni, új formákkal kísérletezni, amihez a legfontosabb inspirációt a Kolakovics álnéven bemutatkozó horvát jezsuitától, Stjepan Tomislav Poglajentől kapta. Ez vezetett végső soron a kisközösségi forma megszületéséhez, amelynek demokratizmusa gyökeresen eltért nemcsak az iskolai keretek közé szorított hittanórák, de az éppen feloszlatott hitbuzgalmi egyesületek hierarchikus, tekintélyelvű viszonyaitól is. Másrészt úgy tűnik, nemcsak kezdeményezőkészsége, bátor kísérletező kedve miatt válhatott csakhamar kisközösségek országos hálózatának vezetőjévé: már akkor meglehetett benne az a személyes karizma, amely később is megkerülhetetlen személyiséggé tette, s amely – bármilyen meglepőnek is tűnik ez az életút végéről szemlélve – mégiscsak valamiféle liberális pedagógiai attitűdből fakadt. Minderről persze nehéz ma képet alkotnunk, de akadnak azért olyan források, amelyek egy-egy részletet felvillantva megmutatják, milyennek is tapasztalták Bulányi atyát akkori követői. Az alábbi állambiztonsági jelentés példának okáért egyik legkedvesebb tanítványától származik:

„Egyetlenegy csoportmunkát végző pap sem tudott olyan fesztelen, de mégis fegyelmezett viszonyt létesíteni a vezetőségi tagokkal, mint ő. [...] Szerinte két embernek az egymáshoz való viszonyát lényegesen

befolyásolja a megszólítási forma. Ezért ő már akkor tanulmányozta a gyermekeit olyan szempontból is, hogy a tegeződési formával kiket hozhat egészen közel magához úgy, hogy azok értékelni tudják ezt a viszonyt, s ne fajuljon el bizalmaskodássá, hanem elválaszthatatlanul hozzá fűzze őket." (Bulányi, 2005)

A közösségi modell demokratikus jellegét maga Bulányi atya is gyakorta hangsúlyozta, idővel ez vált a Bokor egyik identitásképző karakterisztikus jegyévé a hierarchikus egyházi gyakorlattal szemben.

„[…] itt is szükségképpen van vezető, az, akit a társaság elfogad. Ez […] élesen különbözik a kialakult templomi rendtől. Ott az a vezető, aki kijelöltetett, itt az a vezető, aki össze tud szedni és össze tud tartani embereket. Éveken vagy évtizedeken keresztül. De ez csak úgy lehetséges, hogy az összejöveteleken mindenkinek azonosak a hozzászólási lehetőségei, mindegyikük érvényesülhet. Ez olyan világ, amelyikben semmiféle mesterséges tekintély nincs. Olyan világ, ahol egy-egy beszélgetésben részt vehetnek laikus férfiak, laikus nők és papok is, sőt lehet, hogy a közösségnek a vezetője éppen egy laikus nő. […] Ez a formai része. De ez nem jelentéktelen, mert arra mutat reá, hogy nincsen olyan: ez így van, mert én mondom. A templomban a dolgok úgy vannak, mert a pap mondja. Aztán ha valakinek nem tetszik, hát legföljebb többet nem megy el oda. Egy hatóság által kinevezett személy azt prédikálja, amit kell. Erre lehet azt mondani, hogy igen, meg ki lehet menni a templomból. Csak éppen azt nem lehet mondani, kérem, én ezt nem így gondolom." (Szakolczay, 1989)

Vagyis úgy tűnik, hogy az az alig néhány évig tartó tanári gyakorlat, amelyre olyan édes nosztalgiával gondolt vissza Bulányi atya, s amely mégis oly valószínűtlennek tetszhetett mindazoknak, akik csak az életút második felében kerültek a Bokor alapítójának közelébe, mégiscsak fontos megalapozását jelenthette a bázismozgalom formáját adó kisközösségi modellnek. Az a pedagógia pedig, amely hetven éves távlatból esetleg merevnek, poroszosnak tűnik, a második világháború katasztrófáját élő országban új, bátor és mind a felbomló úri világhoz, mind a kiépülő diktatórikus keretekhez képest forradalmian szabad volt. Bulányi atya piarista (és) tanári identitása kétségkívül csupán marginális részét képezi az életműnek – azonban fontos részletinformációkkal szolgálja annak értelmezését.

Csakhogy az idézett frázis szerint nem elég tanárnak lenni – a magyartanár igazán különb a többinél…

Bulányi atya irodalomszeretete és irodalmi műveltsége közmondásos volt – szeretett szavalni, számtalan verset tudott kívülről, s könyveiben, tanulmányaiban, naplóiban is lépten-nyomon szépirodalmi idézetekbe botlunk. A közösség tagjainak jóvoltából készült egy adatbázis, amely megkísérli összefoglalni 1990 után nyomtatásban is megjelent, nem kimondottan teológiai jellegű műveinek irodalmi idézeteit: a táblázat 557 soros, vagyis több mint félezer különböző irodalmi alkotást idézett írásaiban… Ugyanakkor az idézett szerzők köre érdekes aránytalanságokat mutat.

Egyfelől látható, hogy a világirodalommal szemben a magyar abszolút elsőbbséget élvez, ráadásul a legtöbbet idézett külföldi szerző – Rousseau – nem is kifejezetten a szépirodalom klasszikusa… A másik aránytalanság a korszakok között észlelhető: a romantika és a klasszikus modernség szerzői messze felülreprezentáltak, ugyanakkor későmodern alkotóval alig, kortárssal pedig egyáltalán nem találkozhatunk. Meglepő végül az is, hogy két papköltő is igen előkelő helyet kapott a listán – majdnem annyi Prohászka-idézetet olvashatunk, mint József Attilától származó részletet, Sík Sándor gyakorisága pedig Petőfiével vetekszik.

A magyarázatok közt elsőként újfent a generációs különbség jelentkezik. A szellemét a népnemzeti irányzat divatjától hangos harmincas években pallérozó ifjú piarista diák irodalmi górcsövébe elsősorban a XIX. század nagy romantikusai kerülhettek, s az első benyomások nyilván meghatározták a későbbi eszmélkedést is. Egy-két irodalmi vitám-beszélgetésem is erről győzött meg a már nagyon idős, de szellemileg még egészen friss Gyurka bácsival. Különösen emlékezetes volt a legújabb irodalomtörténeti összefoglalóról, a „neospenótnak" nevezett, Szegedy-Maszák Mihály szerkesztésében 2007-ben megjelent *A magyar irodalom története*i című háromkötetes irodalomtörténetről folytatott eszmecserénk. Hogy milyen érvek és ellenérvek hangzottak el akkor, azt nehéz volna visszaidézni, azonban beszédes, hogy a Bulányi-hagyaték részét képező kötet előszava gondos áttanulmányozásról árulkodó aláhúzásoktól tarka – egészen a második oldal aljáig, ahol elvész a nyom… Az utolsó, aláhúzással megjelölt mondat: „Magától értetődik, hogy az egyes szerzők [a kötet szerzőinek] értékrendje nem ugyanaz; a véleménykülönbségek azt tükrözik, hogy a jelenlegi magyar közönség nem egységes, a múlt öröksége így hat a 21. század elejének olvasóira." Valamivel előtte pedig: „Az egyetlen kulturális örökségbe vetett hit arra ösztönözhet, hogy az irodalom múltjának áttekintése üdvtörténetnek rendelődjék alá." Úgy tűnik, ezek a mondatok „soknak" bizonyultak Bulányi atya számára – nem kért a továbbiakból. Akkor, szóban Szerb Antal *Magyar irodalomtörténet*ére hivatkozott mint koncepciózus egységében példa-, sőt normaadó munkára, de önéletrajzából is világos, milyen különbséget látott Szerb Antal világa és a jelenkor között:

„1934-ben jelent meg Szerb Antal *Magyar irodalomtörténet*e, s magyartanáromnak azonnal bibliája lett. Hamarosan megszereztem én is. Szerb Antal világosan látta, hogy két személy jelenti a szellemi Magyarországot: Szabó Dezső és Szekfű Gyula. 1934-ben 15 év telt el az összeomlás után. Ma is, 2005-ben, 15 éve hogy kivonultak a szovjet csapatok, s ha megkérdeznének, hogy ma kik jelentik a szellemi Magyarországot, mit mondanék? Szerb Antal '34-ben 33 éves volt, és tudta. 1940-ben én még csak 21 éves voltam, és tudtam, hogy Szekfű és Németh László a csillagok. Ma 86 múltam, és fogalmam sincs, hogy kit nevezhetnék meg – ám az ötvenesek, a náluk öregebb vagy fiatalabb – kortársaim közül. Hogy kire esküszik ma a magyar ifjúság? Kiért tölti meg hétről-hétre a Gólyavárt? Hogy kinek hiszik el minden szavát a Keresztúry tanár úr-szerű fiatalok? '34-ben Szekfű 51, Szabó Dezső 55 éves volt. Kire tudunk ma így felnézni? Csak én vagyok ilyen béna? Mások tudják, hogy felnézünk-e ma egyáltalán valakire? Meg kellene kérdezni, ha volna kitől!" (Bulányi, 2005)

Világos volt számomra, fiatal, öntudatos egyetemista számára, hogy egy másik, letűnt világgal találkozom épp, a nagy elbeszélésekével – de egyszersmind azt is gondoltam, így nem lehet, sosem is lehetett szövegekhez közelíteni. Csakhogy ezek megint elhamarkodott

következtetések, amelyek figyelmen kívül hagyják az életmű időbeli kiterjedését. Kétségtelen, hogy Bulányi atya mint irodalmár valahol ott ragadt a negyvenes évek végén – talán, ha nem ítélik el, akkor más irányt vesz az élete, a börtön azonban végleg elvágta az irodalmi élettől (ezért nem tud Nemes Nagyról, ezért nem foglalkoztatja Pilinszky lírája) –, azonban korai kéziratairól világosan kitűnik, hogy tehetséges egyetemistaként, értő olvasóként készült a bölcsészdoktori pályára, s a kor köztiszteletben álló egyetemi professzorai méltatták munkáját.

Már noviciátusi évéből (1936-37) fennmaradt önképzőköri füzete is érdekes, még kissé a tizenkilencedik századi retorika pátoszával megszólaló tanulmányokat tartalmaz: *Sík Alexiusa és a Szent Elek legenda*; *Magyar fátum, Ady Endre*; *Szent Imre kapcsán*; *A metafizikus Vörösmarty*; *Március 15-ike tragédiája*; *Piaristák és a gyorsírás*; *Prohászka alakja és jelentősége*; *Sík Sándor lírai költészete*. Ekkor még úgy tervezte, *Vörösmarty, a magyar költők szentje* címmel írja majd magántanári értekezését, de aztán szeretett tanárát, a korszak egyik legelismertebb irodalomtörténészét, Horváth Jánost már azzal kereste meg, hogy a professzor által bevezetett fogalom, a „nemzeti klasszicizmus” témájában írja szakdolgozatát, amelynek végül csak az első fejezete készült el (1940), hiszen a téma disszertációnak is túl széles lett volna (Horváth meg is próbálta lebeszélni az ifjú piaristát, ő „Arany családiságát” javasolta volna témaként)… Négy évvel később egészen más, nyelvtani témájú írása jelent meg a Magyar Nyelv 15. évfolyamának 5. számában *A magyar hangsúly romlásáról* címmel – az alapos empirikus megfigyeléseket olykor kissé túlzó következtetések, nyelvművelői intelmek és nagykomoly tudományossággal készített ábrák kísérik.

Ekkor, 1944-ben már doktori értekezésén is dolgozott, amelyet szintén Horváth Jánosnál kezdett el írni – *A magyar versforma Arany János alapján* –, amelyet azonban végül sosem fejezett be.

„Mindezeket csak azért mondom el, mert nem mindenkinek sikerül doktori értekezésével új irányt adni választott tudományága fejlődésének, ahogy én gondoltam a magam disszertáció-kísérleteivel. Az ilyen babérra vágyó disszertációk nagyobbára el sem készülnek, meg sem íródnak. Életem folyamán többen arra az eredményre jutottak, hogy alighanem doktornak kell lennem, s ezért meg is ajándékoztak ezzel a címmel. Nem vagyok az. Akkor lettem volna, ha elfogadom a Horváth Jánostól kínált témát, s írok Arany János családiságáról, s dolgozatomat egy kicsit még pofozgatom a májusi szakvizsga után, s 42 őszén doktorrá fogadnak ezen az alapon azok, akiknek ez a tisztük. Ha doktorrá akarsz lenni, írd meg, amit a professzorod ajánl! Ha újraszületnék, tudnám már, hogy így kell tennem. Hogy tenném is-e, az nem biztos. Mert aki újraszületne, alighanem az is rám hasonlíthatna.” (Bulányi, 2005)

Az évszámokból ugyanakkor az is világos, hogy az irodalomtudósi pályának közvetlenül nem a börtönévek vetettek véget – Bulányi atya már korábban feladta ilyen irányú ambícióit. A tanári, nevelői munka kezdte kitölteni életét: már az 1942-43-as tanévben helyettes tanári megbízatást kapott Sátoraljaújhelyen, a következő évet Tatán töltötte, 1944-től pedig már Debrecenben tanított – a többi pedig ismert: 1945 tavaszán találkozik Kolakoviccsal...

„Egy-ügyű” ember lesz (a Bokor belső szótárából kölcsönzött kifejezéssel élve): haláláig az Isten Országa építésén fáradozik. S talán mégis inkább ez az egy-ügyűség magyarázza azt az irodalomfelfogást is, amelyet első nekifutásra az életút hosszával, korszak- és paradigmaváltásokkal próbáltam körülírni. A Bokor alapítójának értelmezésében ez az egyetlen ügy, a jézusi Isten Országa valóban mindent, így az irodalmat is egyetlen „üdvtörténeti” célnak rendeli alá…

A közösséget és az alapító Bulányi atyát egyaránt sokszor érte az a vád, hogy aránytalanul nagy hangsúlyt fektet a szellemre, és Istenhez is döntően racionális módon közelít, miközben a lélek háttérbe szorul; a művészet pedig – közhellyel szólva – a lélek húrjain játszik. A Bokor szamizdatirodalmának túlnyomó részét valóban szakirodalom, teológiai és sok más tudományos tárgyú tanulmány adja, ugyanakkor az alapító már az 1976-os Karácsonyi Ajándék kötetében hiánypótló jelleggel jelentette meg kedvenc verseit azzal a buzdítással, hogy testvérei is bővítsék a listát.

„Hans Urs Balthasar úgy gondolja, hogy a héber »kabad« (gör. doxa), a DICSŐSÉG – az Isten esztétikai állítmánya. Azt gondolja, hogy a kinyilatkoztatásnak ez a szava jelöli azt, amit mi úgy mondunk: szépség. Az elmúlt évtized során mintha elhalványult volna bennem a szépség magamat és testvéreimet formáló jelentősége. Szeretném visszahozni múltamnak ezt a kincsét; s indítást adni talán másoknak is, hogy utunkon használjuk fel jobban mindazt, ami szép. Akit mi Utunknak tekintünk, meg tudta látni a mezei vadvirágok szépségét: »mondom nektek, hogy még Salamon sem öltözött fel – minden szépségében ('doxa'!) – úgy, mint ezek közül bármelyik« (Mt 6,29; Lk 12,27). Az én verseim nagyobb szépségeket mutatnak meg nekem, mint a mezei virágokét. Az út szépségeit, sőt az Út szépségét dalolják." (Karácsonyi Ajándék, 1976)

Az az irodalomszemlélet, amelyből természetesen következik, hogy ezeket a verseket – amint írja – „felhasználtam »nevelő«, azaz fiatalabb testvéreimet Jézus felé vinni akaró utamon", tulajdonképpen már a fentebb emlegetett első önképzőköri esszékben előkerül:

„Prohászka, a költő! Jól érzem, hogy kissé kiesik e fejezet az eddigiek attitűdjéből, mégsem hagyhatom el apostoli harcának legfőbb eszközét, az írást. Azonban ez az írás egyáltalán nem szolgált irodalmi célokat, hiszen Prohászka ezt is alárendelte, mint mindent, a lélekért folytatott küzdelmének. Mi tehát Prohászka irodalmi jelentősége? Vajon abban a pár költői, csodás harmóniájú életképében, *Az ondovai vámos*, *Zinka halhatatlan* stb. áll-e az? Nem ebben áll Prohászka költőisége és irodalmi jelentősége – bár nem telik el egy-két évtized, s ezek benne lesznek a középiskolás olvasókönyvekben –, hanem abban, hogy hozott új mondanivalót, és az új mondanivaló számára alkalmas formát. Az egyházi irodalom, amely megteremtette a magyar irodalmat, s amelynek majoritása századokon keresztül elvitathatatlan volt a profánnal szemben, miután megteremti Pázmány által a magyar prózát, megáll. Tartalma, a katolikum nagyságban és színben megfogyatkozik, formája pedig megáll Pázmánynál, megmarad darabossága, elvész azonban egészséges oktató íze, lendületről, színről szó sincs, helyette azonban laposság, áporodottság, elnyűtt kenetesség, melyből hiányzik a lendületes, a mozgató lélek. És ekkor jön Prohászka." (Kézirat, Bulányi-hagyaték)

Kérdés persze, mennyiben feleltethető meg ez a szemlélet bármilyen létező irodalomelmélettel. „A húszas és harmincas évek hazai irodalmi élete és reformértelmisége [...] a »katolikus irodalmat« és általában a keresztény eszményeket hirdető irodalmat vagy mint erősen konzervatív, a hivatalos művészetfelfogást követő szellemi képződményt, vagy mint pusztán pasztorációs célzattal készült »papi« irodalmat értelmezte, és ez rányomta bélyegét a »katolikus költészet« recepciójára is." (Pomogáts, 2002.) Ez a Vigília 1935-ös megindításával, Sík Sándor irodalmi fellépésével változott meg: ő a francia neokatolikus irodalom szellemének megfelelően próbálta újraértelmezni a katolikus irodalmat: „A katolikus hit nem dogmák összessége, a katolikus morál nem parancsok és tilalmak kazuisztikája, s a katolikus élet nem bizonyos liturgiai cselekmények végrehajtásában áll, amelyeknek nincs közük egyéb életmegnyilvánulásokhoz. A katolicizmus életforma, éspedig totális életforma, amely az egész valóságot átölelni, alakítani, betölteni, átlelkiesíteni igyekszik. Világfelfogás, amelyben benne van minden, ami hozzáférhető; világérzés, amelyben elfér mindaz, »ami az ember szívébe felhatott«, és világalakító lendület, amely mindent – külső és belső valóságot – Krisztus képére akar átformálni." (Sík, é.n.) Bár a nyugatosok mindvégig távolságot tartottak Sík Sándor esztétikájától, Babits tulajdonképpen hasonló gondolatokat fejtett ki 1933-as, *Katolikus költészet* című írásában. Ennek a szellemiségnek megfelelően aztán a XX. század derekán a katolikus költészetnek több formája is létrejött. Pomogáts Béla négy ilyen „áramlatot" különböztet meg. Az esztétikai katolicizmus a liturgia szépségében, a hagyományban, az egyházi művészeti korstílusok bűvöletében élt (Babits), a népi katolicizmus a népi vallásosság tradicionális élményeit kutatta (Juhász Gyula, Gárdonyi, Sinka), az ima mindig is az irodalom és Isten legközvetlenebb kapcsolatát jelentette, személyes odafordulást Istenhez, végül pedig kialakult a katolikus költészetnek egy olyan áramlata is, „amelynek az azonosulás lehetőségét az evangéliumok, a bennük megjelenő Krisztus adja, de ez nem mindig jelenti azt, hogy a költő az egyházzal vagy talán inkább így mondanám: az egyház látható arcával és intézményrendszerével is azonosul. A vallásos hit nem ritkán istenkeresés, belső küzdelmek eredménye, Istenbe vetett bizalom, a megváltás hite és reménye, az evangéliumi erkölcsiség." A „katolikus irodalom" fogalmának ez utóbbi értelmezése, amely Bulányi atya szeretve tisztelt tanárának, rendfőnökének, Sík Sándornak „totális életformaként" megélt katolikus művészetfelfogásából kiindulva jut el az evangéliumi erkölcsiségben megélt Krisztus-követésig, ha a kortárs irodalomelméletekkel nehezen léphet is párbeszédbe (ahogyan Bulányi atya is értetlenkedve vette kézbe *A magyar irodalom történeteit*), mégiscsak létező irodalomelméleti koncepció. S talán az sem véletlen, hogy mindennek az a Pomogáts Béla szentel teljes tanulmánykötetet, aki épp ennek a könyvnek a bevezetésében emlékezik meg Bulányi Györgyről, akinek sorsa jól példázza a magyar társadalom lelki újjászervezésének rendszerváltáskor feléledt, majd újra eltemetett reményeit…

Életének kilencvenegyedik évében Bulányi atya új könyvbe kezdett: *Az én antológiám (A jézusi irodalom gyöngyszemei)*. Erről így vallott: *„Még csak kezdődik a tavasz, és a nyarat arra akarom felhasználni, hogy könyvet írjak a jézusi magyar irodalomról, de a lelkem máris csordultig tele van vele. Különösen az utóbbi években – barátaim is megfigyelték – egyre inkább visszatért életem első szerelme... Az, hogy tulajdonképpen egy magyartanár bolondult bele 65 évvel ezelőtt Jézusba. Mondom, még csak nyílik a tavasz, s bár meghalni sincs időm, egyre inkább hatalmába kerít ez az első szerelem. Tegnap éjjel nem tudtam elaludni. Mért? Tizenhat órás munkanap volt mögöttem. Le kellett ülnöm a masinám elé, s meg kellett írnom készülő munkám előszavát..."*

(Az antológia elérhető: http://www.mek.oszk.hu /12800/12844/12844.pdf)

Benyhe Bernát

Irodalom:

Bulányi György, Önéletírás, 2005

Pomogáts Béla, Megújulásra váró hagyomány, Budapest, 2002

Szakolczay Lajos, Páter Bulányi, Debrecen, 1989

A kissé rövidített tanulmány egészében megtalálható itt: www.bokorportal.hu

Jézus „csodái”

(III. rész)

III. Halottfeltámasztás?

Az evangéliumokban három ún. halottfeltámasztási történettel találkozunk: Jairus lányának (Mk 5,21-24.35-43), a naini ifjúnak (Lk 7,11-17) és Lázárnak a „feltámasztásával” (Jn 11,1-44). Az elsőről már beszéltem e tanulmány elején, a második – több lehetséges – értelmezése itt következik, és ezen belül szót ejtek majd a harmadikról is. Mivel az értelmezésben a szöveg több apró részletére is utalok, ezért először azt közlöm teljes egészében:

(11) Mindjárt ezután történt, hogy elment egy Nain nevezetű városba, és vele mentek tanítványai számosan, valamint nagy tömeg. (12) Amikor egészen közel ért a város kapujához, íme, kifelé hoztak egy elhunytat, anyjának egyetlen fiát. Az anya özvegy volt, és a városból nagy létszámú tömeg volt vele. (13) Amikor az Úr meglátta őt, megesett rajta a szíve, és így szólt hozzá: *„Ne sírj!”* (14) Majd odament, megérintette a nyitott koporsót, mire azok, akik vitték, megálltak. Aztán így szólt: *„Ifjú, neked mondom, kelj fel!”* (15) A halott felült, és elkezdett beszélni, és az Úr odaadta őt az anyjának. (16) Erre félelem fogott el mindenkit, és Istent dicsőítették, mondván: „Nagy próféta támadt körünkben!”, és: „Isten rátekintett az ő népére!” (17) És elterjedt róla ez a szóbeszéd egész Júdeában és mindenütt a környéken.

Ami a naini ifjú feltámasztásának <u>szó szerinti</u> magyarázatát illeti, ezt bátran kizárhatjuk; a bevezetésben leírt érvekhez (ellentmondásban állna Isten egyetemes, nem személyválogató szeretetével, illetve varázslóvá fokozná le a Teremtőt) még hozzátehetjük a következőket: a) A szó szerint vett halottfeltámasztás azért is *ellentmondana Isten szeretetének*, mert visszahozná ebbe a szenvedésteli létbe azokat, akik már elmentek Odaátra, ahol – legalábbis földi értelemben – nem szenvednek (és aztán persze újból meg kellene halniuk, talán súlyos szenvedések közepette). b) Az előző pontban foglaltak érvényességétől függetlenül *a teremtés rendjének felborítását jelentené,* hiszen a halál – a teremtés rendjéhez tartozó, tehát Isten által akart – természeti szükségszerűség, s a nem csupán megbetegedett, hanem végérvényesen halott test újraélesztése így teremtésellenes tett lenne. Istenről egyébként is feltételezhetjük, hogy úgy alkotta meg művét, hogy az utólagos belekontárkodása nélkül is eléri célját.

A szó szerinti magyarázat elvetése után is marad még négy értelmezési lehetőség:

1) Nagyságának kiemelésére, „krisztológiai bearanyozása”, azaz istenítése céljából Jézusra alkalmaztak egy, az egész ókori Keleten ismert <u>*vándorlegendát*</u>. E mellett szól a nagy hasonlóság a Királyok 1. könyvében foglalt, Illés prófétával kapcsolatos történettel (1Kir 17,8-24; ld. még 2Kir 4,32-37 Elizeusra vonatkozóan), de talán még inkább a Tüanai Apollónioszról szóló hellenista elbeszéléssel (Philosztratosz, Apoll. 4,45); annál is inkább, mivel amazokban tetszhalottak életre keltéséről, Lukács beállításában viszont tényleges halott feltámasztásáról van szó, amivel azt akarja mondani: „Íme, az Úr amazoknál is nagyobb csodatevő!”

Megerősíti ezt az értelmezési lehetőséget, hogy Lukács, aki már az előző történetben is (7,1-10: a kafarnaumi százados szolgájának meggyógyítása) ennek a felmagasztalásnak az érdekében retusálta a rendelkezésére álló mintát (vö. Mt 8,5-13), most amazt is felülmúló példával akar szolgálni (vö. Lk 7,22!): „Az Úr nemcsak haldoklókat tud meggyógyítani, hanem valódi halottakat is képes feltámasztani!” (Hasonlóan jár el Máté is, vö. 9,18-19.23-26 és 11,5.)

Ez a *legendaképződési folyamat* aztán János evangéliumában, Lázár feltámasztásának elbeszélésében éri majd el a csúcsát: a szerint ugyanis Jézus egy negyednapos, oszlóban lévő, bűzlő hullát kelt életre.

Lukács és János története egyaránt a *„hitébresztés”* szolgálatában áll: A naini ifjú felébresztése után mindnyájan megvallják: „Nagy próféta támadt köztünk”, Lázár fölkeltésekor pedig Jézus így imádkozik: „...csak a sokaság miatt..., hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem”. Csakhogy *a történeti Jézus kategorikusan elutasította,* hogy látványos csodákkal igazolja önmagát vagy küldetését (ld. Mk 8,11-13).

2) A felsorolt súlyos érvek ellenére két dolog is kételyt ébreszt az előző értelmezéssel szemben: a) Aki elsőként mesélt arról, hogy Nainban, a kis galileai faluban valami különös történt egy temetés során, annak számolnia kellett azzal, hogy a kétkedők odamennek, és leleplezik az esetleges szélhámosságot. b) Lukács Galileától messze, görögöknek írta evangéliumát, és nyilván fogalma sem volt arról, hogy Galileában létezik egy Nain nevű falu. Ha tehát készen talált vagy netán maga gyártott volna egy legendát, akkor egyrészt a „Nainban” helyett írhatta volna azt, hogy „valahol”, másrészt ha csupán azért szúrta volna be a konkrét helységnevet, hogy valódi történés látszatát keltse, akkor tudatosan hazudott volna, ami annál is súlyosabban esnék latba, mivel műve elején azt állítja, hogy „az elejétől kezdve mindennek gondosan utánajárt” (Lk 1,3).

Az egyetlen logikus következtetés: Nainban valóban jelentős dolognak kellett történnie, olyasminek, amit érdemes volt továbbmesélni. Ha pedig a fent említett érvek miatt a halottfeltámasztást kizárhatjuk, akkor az első legkézenfekvőbb gondolat az, hogy *az ifjú <u>tetszhalott</u> volt*, és voltaképp gyógyításról van szó (ahogyan Jairus lányának esetében is).

E mellett szól *az a szokás*, hogy Palesztinában már a halál bekövetkeztének napján, késő délután, mindenfajta orvosi vizsgálat nélkül eltemették a halottakat (és ezért könnyen előfordulhatott, hogy tetszhalottat temettek el), továbbá *az a tény*, hogy Jairus tetszhalott lányának Márk által elbeszélt meggyógyítását Lukács (és Máté is) halottfeltámasztássá nagyította.

Ahhoz, hogy itt is halottfeltámasztási „történet” jöjjön létre, *elég volt betoldani* az alább, a 3a pontban említett két mozzanatot, sőt, talán csak az elsőt, *a halott felülését*, ami eleve gyanúsan cseng, mert: a) aki felül, az már nem „halott”, tehát ennek kellene ott állnia: „az ifjú felült”; b) ha az ember beteg, nem kell felülnie ahhoz, hogy beszélni

tudjon; c) egy kómából felébredt ember nem fog azonnal felülni.

A 3a pontban látjuk majd, hogy e mozzanat („A halott felült") kihagyásával értelmes, „varratmentes" szöveget kapunk, a 3b és 3c pont pedig megmutatja, hogyan érthetjük azt, hogy Jézus *„visszaadta az ifjút anyjának"*. Így már csak azt kell megnéznünk, hogyan értelmezhető természetesen és logikusan a 16. és a 17. vers:

Korabeli zsidók számára, akik Mózes és a régi próféták tanítását követve elfogadták, hogy Jahve a holtakkal nem törődik (ld. pl. Iz 38,18; Zsolt 6,6; 30,10 és 88,6.13), az alapokat, *hitük alapjait* – az istenképüket! – *megrengető üzenet volt* az, amit Jézus ez esetben is mondhatott: „Isten, a teremtő Atya számára nem léteznek halottak" (vö. alább: 3. értelmezés, 1. bek.)! Ebben az esetben a *„félelem* fogott el mindenkit" nem szóvirág vagy látványos csodát sugalló stíluselem, hanem annak a hatásnak a pontos leírása, amelyet Jézus hallatlanul új üzenete váltott ki a jelenlévőkben, s akár az özvegyben is (a *phobosz* = félelem jelentése ilyen összefüggésekben: megrendültség, rémület, ijedelem Isten túlságos közelségétől), és akik felfogták Jézus üzenetét, valóban azt érezhették: nagy, rendkívüli próféta támadt körünkben, és megérthették: „*Isten* tényleg rátekintett népére, tényleg törődik velünk" (16. v.).

Mondhatták volna-e *ezt*, ha egy isteni követ arra jártában csak úgy elejtett volna köztük egy kis varázslatmorzsát (halottfeltámasztást)? Nem; akkor csak *azt* a „szóbeszédet" lehetett volna terjeszteni *Jézusról* egész Júdeában és mindenütt a környéken, amelyről a történethez fűzött kiegészítésében Lukács beszél (17. v.).

3) *Jelképes elbeszéléssel* van dolgunk, amely *teológiai igazságot fejez ki:* Isten jósága nem ér véget az ember biológiai halálánál; számára nincsenek halottak, ő mindenkit feltámaszt, rögtön a földi halál után (ld. Mk 4,40; 8,31; 12,27) – halottainkat tehát nem veszítjük el örökre, s nincs okunk a kétségbeesésre. Ezt a belső meggyőződését juttatja kifejezésre Jézus önkéntelen felkiáltása: „Ifjú, kelj fel!", erről beszél aztán az özvegynek, például ilyen szavakkal: „A te fiad is él, és bár láthatatlanul, de szerető közelségben van veled; nem vagy egyedül; gyermekeddel együtt az Atya kezében vagy!", és ily módon „adja oda, adja vissza" – immár elveszíthetetlenül – az ifjút anyjának.

Ahhoz, hogy ez az értelmezés a szöveggel is összhangban állónak mutatkozzék, és ezáltal elfogadható is legyen, csak három megjegyzést kell tennünk:

a) A feltételezett eredeti szövegbe mindössze két mozzanatot kellett betoldania Lukácsnak: „A halott felült" – „Erre félelem fogott el mindenkit...", és máris látványos csoda keletkezett. Ha ezeket kihagyjuk, ismét normális eseménnyel van dolgunk. Különösen feltűnő, hogy „A halott felült" szavak kihagyásával milyen természetesen és varratmentesen folytatódik a szöveg (Aztán így szólt: „Ifjú, mondom neked, kelj fel! ... És elkezdett beszélni, és odaadta őt az anyjának"), és nyilvánvaló, hogy az „elkezdett beszélni" *nem* az imént még halott ifjúra, hanem *Jézusra* vonatkozik. (Ebben az esetben természetesen nincs is szükség „az Úr" betoldására a 15. versben.) Ezt megerősíti, hogy

b) a *lalein* (= beszél) ige a szinoptikus evangéliumokban legalább 11 esetben azt jelenti: *igét hirdet, prédikál:* Mt 9,18; 12,47; 13,3.34; 23,1; Mk 2,2; 4,33; 12,1; Lk 5,4; 9,11; 11,37. Különösen jelentős és nyilvánvaló, ráadásul hasonló szövegösszefüggést tükröz Lk 9,11: „*Beszélt* nekik Isten országáról, és meggyógyította a kezelésre szorulókat."

c) A 15. v. utolsó tagmondatát bevezető „és" („és odaadta") minden további nélkül felfogható „következtetést levonó, következményt megfogalmazó" kötőszóként (*et consecutivum*); ekkor e tagmondat tényleges jelentése ez: „és *ily módon* odaadta (= visszaadta) őt az anyjának" – tudniillik az Isten határ nélküli jóságáról, a feltámadásról és az örök életről szóló *tanítása révén* (vö. Mk 12,26-27!).

4) *Jelképes elbeszéléssel* van dolgunk, amely *lélektani igazságot fejez ki:* azt, hogy a túlságosan aggodalmaskodó, illetve túlságos törődést nyújtó (és közben persze rejtetten kisajátító) szülői „szeretet" átvitt értelemben vagy akár szó szerint is képes sírba vinni egy gyereket, másfelől pedig, hogy ennek a görcsös ragaszkodásnak a megszüntetése a gyermek „feltámadását" eredményezi (és bizonyos értelemben a szülőét is). Jairus lányának, illetve a szír-föníciai asszony lányának meggyógyítása kapcsán (Mk 5,21-24.35-43 és Mk 7,24-30) föntebb már kifejtettem azt a pszichoszomatikai hatásmechanizmust, amelynek alapján az effajta gyógyítások-gyógyulások végbemennek, ezért most csak vázlatosan ismertetem, hogy – ezen értelmezés szerint – miről is számolhatott be eredetileg a naini ifjú története, amely hihetetlen tömörséggel mutatja be azt, ami a valóságban többnyire hosszú évek alatt, vagy akár egy egész élet folyamán megy végbe.

Az apa korai halála után a szóban forgó fiatalember, aki feltehetően 12-20. évei között jár (abban az időben 17-18 éves korukban házasodtak a fiúk!), alighanem igyekszik megvigasztalni anyját: „Ne szomorkodj, hiszen itt vagyok én! Mi összetartozunk, és majd megbirkózunk a helyzettel!" Az anya persze készségesen elhiszi ezt, annál is inkább, mert ettől függetlenül is a fiúban látja egyetlen vigaszát, támaszát és minden reményét (ugyanis a fiú gondoskodott özvegy édesanyjának anyagi ellátásáról és jogi képviseletéről, halálával pedig mindez súlyos veszélybe került volna). Ettől kezdve bátran dacolnak a sorssal, szorgalmasak és állhatatosak, közösségük valóságos szimbiózis.

Csakhogy az idő múlásával az anya szorongásokkal teli, túlságos törődése („Jaj, csak felnőjön..., csak beváltsa hozzá fűzött reményeimet..., csak ne legyen baja..., csak teljesen magamra ne maradjak...!") egyre fullasztóbbá válik a fiú számára, aki egyre inkább úgy érzi, hogy képtelen felnőtté, önálló lénnyé válni, mert minden olyan gondolat, érzés vagy lépés, amely kifelé mutat ebből az együttélésből (pl. saját család alapítása), engedetlenség, hálátlanság és hűtlenség anyjával szemben. Egy napon jelentkeznek nála a testi gyengeség, a betegség vagy a foglalkozásbeli kudarcok tünetei, az egzisztenciális összeomlás árnya, a lelki és testi vérszegénység jelei, és kiderül, milyen vérszívó, milyen fojtogató tud lenni a „szülői szeretet" (és a gyermeki is). Egy ponton tényleg nincs tovább: csak idegösszeomlás, bénulás (ld. Jairus lányának esetét!) vagy a halál jöhet.

Jézus első szava ezért az anyának szól. Bár együtt érez vele („megesett rajta a szíve"), hiszen „ő csak jót akart", határozottan felszólítja: „Ne sírj!" Ez azonban kemény szó, s azt jelenti: „Hagyd abba az önsajnálatot! Vesd el a férjed elvesztése miatti szomorúságot, amellyel nyomasztóan rátelepedtél a fiadra! Vess véget annak, hogy a fiadhoz kötöd életed minden bol-

dogságát és reményét, mert ezzel csak megfojtod őt! Ne képzeld, hogy életed sikere vagy kudarca tőle függ! Keresd a magad önálló életének céljait és lehetőségeit!”

Aztán a fiúhoz fordul, aki szintén „csak jót akart”: „Kelj fel!” Ez azonban szinte ostorcsattanásként hangzik, hiszen azt jelenti: „Állj végre a saját lábadra! Ne takarózz többé az anyád iránti tisztelettel, hálával és kötelességekkel! Az ő szoknyája melletti élet túlterhel téged, miközben el is kényeztet. Válj felnőtté, éld a magad életét, különben belepusztulsz!” (Ld. ismét Jairus leányát!)

Annál meglepőbb, hogy ezután „visszaadja őt anyjának”, hiszen az lenne logikus, ha az önálló élet érdekében a fiú elköltözne otthonról. Ez azonban tévedés lenne. Otthon kell megtanulnia az önállóságot (ahogyan anyjának is), mert amíg fél és menekül az anyjától, addig nem lesz nyugta a távolban sem, hiszen lelkében sötét árnyékként magával viszi őt és beteges kapcsolatukat.

Mi köze ennek az egésznek Istenhez vagy a Jézusban megnyilatkozó isteni erőhöz? (Mert hát a 16. v. szerint a tömeg emiatt dicsőíti Istent!) Azzal a szabadsággal, amelyre az említett önállósuláshoz, illetve a közös éréshez és közös boldogsághoz mind a fiúnak, mind anyjának szüksége van, emberek (rendszerint) nem tudnak megajándékozni minket. Ehhez a minket teljesen komolyan vevő, nekünk teljes szabadságot adó Istennel kell kapcsolatba lépnünk, s akkor képesek leszünk szakítani a szülői és gyermeki (és egyéb „emberi”) normákkal (vö. Mk 7,8.13; 8,33) – és azzal a „nagy prófétával” kell kapcsolatba kerülnünk, aki úgy tudott Istenről beszélni, hogy hallgatói elég bátrakká váltak az önállósághoz, és így meggyógyultak, halálközeli állapotokból is feltámadtak.

Érthető, hogy erről beszéltek „egész Júdeában és mindenütt a környéken”...

Epilógus

Hosszú fejtegetéseim végén elégnek látom *Sören Kierkegaard* egyik mondását idézni:

Kétféle keresztény van:
az egyik, aki követi Jézust,
és a másik – az olcsóbb kiadás –,
aki csodálja őt.

Gromon András

(Vége)

És tanítvánnyá lett a mester...

Úgy tűnt, mintha kissé eltávolodott volna az íróasztal. A keményfából készült nehéz bútor nem mozdult el a helyéről. Az asztal mögött székére nehezedett tiszt jegyzetei olvasásába merült. Az asztali lámpa fénye az asztalon tornyosodott iratkupacot világította meg. A gondterhelt fej látványa már nem ébresztett érzéseket a terem közepére helyezett székre ültetett fogolyban. A tiszt újabb papirost húzott maga elé, és az íróasztalon könyöklő bal kezének ökle kiengedett az erőteljes szorításból, amellyel a töltőtollát tartotta. Az íróeszköz időközben átkerült a másik tenyérbe, és szorgos munkához látott. A tiszt folyamatosan írt, fel sem nézett. Az elmúlt napok éjszakákba nyúló kihallgatásai alatt nem fogott tollat a kezébe. Akkor folyamatosan járkált a teremben, miközben az asztali lámpa fénye a letartóztatott arcába világított.

A székre ültetett férfi a szemét ért erős fénytől nem tudta igazán jól megfigyelni faggatója arcvonásait. Ezúttal a pillanat adta alkalmat megragadva tekintett az íróasztal mögött szorgoskodó tisztre. Barna haja volt, de a homloka fölötti részről már régen elvesztette az egykor volt göndör fürtöket. Homlokráncai alatt dús szemöldöke tűnt fel a fényben. Erős nyaka nehezen mozgott az inggallérban. A fogva tartott nyugodtan ült helyén. Elzsibbadt a lábfeje, de nem akarta megmozdítani a lábát. Nem akarta megtörni a rövidnek ígérkezett nyugalmat. A másnapra gondolt, a vasárnapra. Visszagondolt az elmúlt hét utolsó napjára, amikor valamiért nem ráncigálták elő cellájából. Az Úr napját így lehetőségeihez képest méltón megünnepelte. A tisztre pillantott, aki továbbra is rendületlenül írt.

A páter lehunyta szemét, és gondolataiba merült. Önmagának tartandó szentmiséjének prédikációján törte a fejét. A tanítványról elmélkedett, a tanítványról, akinek sorsa nem lehet különb a mesterénél. Jó pillanatban nyitotta ki szemét. Alig hogy hálát adott magában, a lámpa fénye ismét reá fókuszált. A tiszt feje most talán még nagyobb lett, ahogy felegyenesedett asztala mögül. A fogoly elé lépett, és a tehetetlen düh formálta orgánummal szólt: – Kicsoda maga, Bulányi mester? – Majd kidagadtak nyakán az erek, miközben újra ordította, de ezúttal lassan, szótagolva: – Ki-cso-da?

A páter lassan, méltósággal emelte meg kissé addig mélyen lehajtott fejét. Tekintete nem érte el a tiszt arcát. A mozdulat megállt. A tiszt várta a fej emelkedését. Várta, mivel úgy vélte, hogy kérdésére a fogva tartott végre válaszolni fog. A lelassult mozdulat dühítette. Idegesen harapta meg ajka szélét. A szerzetes feje valamivel feljebb emelkedett, de még mindig nem eléggé. A tiszt derékból kissé meghajolt, és mint felbőszült bika, meredt szemekkel kereste a fogoly tekintetét. A páter feje folytatta lassú emelkedését, s egyre feljebb emelkedett. A tekintet elhagyta a bikaszemeket, feljebb és feljebb haladt a fehérre meszelt mennyezet irányába. A tiszt kiegyenesedett, s dühtől zavarossá vált szeme találkozott a fogoly szelíd tekintetével. – Ki a fene maga?! – kiáltotta meredt szemekkel. – Kicsoda maga, kicsoda maga... Jézus tanítványa?! – ordította. S miközben az önmagát felbőszített tiszt mint partra vetett hal levegőért kapkodott, a szerzetes fáradt, de nyugodt hangja hasított a hirtelen támadt csendbe: – Maga mondta!

Habos László

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Közlekedési balesetek ellen

Amint tudjátok, én Törpeházán lakom, a Börzsöny-hegységben. Onnan utazgatok be Budapestre. Rendszerint két napig szoktam itt maradni. Éjszakai szállást régi barátomtól, Szilárdtól kapok. Szilárd, amikor még nem volt nyugdíjban, tornatanár volt, mégpedig igen szigorú tornatanár. Hibáztat is engem, amiért baráti hangon, szelíden beszélek a gyerekekkel, s csúfondároskodva szokta kérdezgetni: „No, tisztelt arasznyi barátom, Moha, van-e már legalább félarasznyi eredményük az oktatásaidnak?” Már régóta szerettem volna bebizonyítani neki, hogy szelíd szóval, baráti beszéddel is lehet eredményt elérni. Erre a bizonyításra az ősszel alkalom is adódott.

Egy délután innen a Rádióból ismét Szilárd barátomhoz mentem. Színházba készültem aznap este, de volt még időm az előadás kezdetéig. Uzsonnázás közben Szilárd egyszerre csak az ablak felé fülelt, aztán odavitt egy széket, és így szólt: „Szíveskedjél feltérdelni erre a székre, és hasalj az ablakdeszkára! Akkor letekinthetsz az utcára, és láthatod, mi történik a kocsiúton.”

A kocsiúton nyolc-tíz kisfiú futballozott. Szilárd így folytatta beszédét: „Mostanában kaptak rá, hogy itt futballozzanak a kocsiúton. Sokszor a hajam szála is égnek áll, ha autó közeledik, s nem veszik észre a nagy játékban. Mindennap lekiabálok nekik, hogy menjenek a játszótérre, de mintha a levegőnek beszélnék. Most hát megmutathatod, tisztelt arasznyi barátom, hogy mit tudsz.” Elmosolyodtam. Egyrészt azon, hogy azt mondta: „Még a haja szála is égnek áll” – ugyanis Szilárd egészen kopasz; másrészt azon, hogy azt hiszi, el lehet az ilyesmit úgy intézni, hogy a harmadik emeletről haragosan rájuk förmed. Így feleltem hát mosolyogva és a siker biztos tudatában: „Tisztelt égimeszelő barátom, ezek a gyerekek holnaptól kezdve a téren futballoznak.”

Valamivel előbb indultam a színházba, s amikor kiléptem a kapun, a kisfiúk örvendezve odaszaladtak hozzám. Kezet fogtam velük, aztán körülbelül ezt mondtam nekik: „Azt természetesen tudjátok, mekkora veszélyben vagytok a kocsiúton. De amint látom, nem törődtök vele. Azt azonban bizonyára nem tudjátok, hogy itteni játékotokkal mekkora kellemetlenséget okoztok másoknak. A járókelők rossz érzéssel mennek el mellettetek, félnek, hogy kupán találja őket a labda. Ha kisgyerek is van velük, még inkább aggódnak. A játék hevében nekiszaladhattok, fellökhetitek. De kellemetlenséget okoztok a földszinti lakóknak is, állandóan félniük kell tőle, hogy labdátok betöri az ablakot, s megsebesíti őket az üvegszilánk. Tudom, hogy jobban szerettek itt játszani, mint elmenni a térre, de remélem, ezek után szívesen lemondtok a kocsiút előnyeiről.”

Amikor egy hét múlva ismét Szilárdhoz mentem, nem futballoztak a gyerekek az utcán, s én diadalmasan állítottam be szállásadó házigazdámhoz. „No, tisztelt égimeszelő barátom, ugye, hogy lehet eredményt elérni szelíd szóval, baráti beszéddel is?” Szilárd azonban a karórájára pillantott: „Várj csak, tisztelt arasznyi barátom, várj csak! Még nincs fél öt, akkortájt szoktak kijönni.” És fél ötkor – ó jaj! – fel is hangzott odalentről a kiáltozás. A gyerekek ismét a kocsiúton futballoztak. Persze, töprengtem rajta, miért nem hallgattak a szavamra, s ezt mondottam csúfondárosan mosolygó barátomnak: „Azzal követtem el a hibát, hogy idegenekről beszéltem nekik. Nem gondoltam rá, hogy nem tudják átérezni, miért kellene kímélniük az idegen járókelőket. Ma ismét beszélek velük, s meglátod holnapra a téren futballoznak.”

Aznap körülbelül ezt mondtam nekik: „Ugye, szeretitek szüleiteket? S minthogy szeretitek, jót akartok nekik. Igen ám, de ha a kocsiúton futballoztok, aggódniuk kell miattatok. Aggódni pedig nem jó. Ebből tehát világosan következik, hogy a játszótéren kell futballoznotok. De bizonyára szívesen hoztok egy kis áldozatot azoknak a kedvéért, akiket szerettek.”

Amikor egy hét múlva délután fél ötkor sajnos ismét felhangzott odalenn a labdarúgás lármája, és Szilárd ismét csúfondárosan elmosolyodott, ezt mondtam neki: „Ma már igazán utoljára futballoznak itt. Azzal is hibát követtem el mindkét esetben, hogy azt mondtam nekik: hozzanak egy kis áldozatot. Az ilyesmitől persze viszolyognak. Másról kell beszélnem nekik.” S aznap körülbelül így hangzott a mondókám: „Valahányszor kijöttök ide játszani, bizonyára eszébe jut közületek legalább egynek, hogy helyesebb volna a téren rúgni a labdát. Mondaná is szívesen: »Gyerünk a térre, itt nem játszom!« Igen ám, de fél tőle, hogy a többiek lehurrogják, kicsúfolják, vagyis gyáva. Márpedig, aki meg akar valósítani valamit, ami helyes, annak nem szabad megijednie a kicsúfoltatástól. Ha felismerte valaminek a helyességét, bátran és hősiesen ki kell állnia érte!” A fiúk többsége felcsillanó szemmel hallgatta szavaimat, én pedig biztos voltam

benne, hogy nem futballoznak többé az utcában.

De jaj, ott futballoztak továbbra is! Én meg újból mondtam Szilárdnak, hibáztatva magam: „Mindmáig azt hangsúlyoztam, hogy mások érdekében nem szabad itt rúgniok a labdát. Ez oktalanság volt tőlem. Tudnom kellett volna, hogy nincs még bennük elég önzetlenség.” S aznap így szóltam a gyerekekhez: „Nem viselitek eléggé szíveteken a magatok érdekét. A lábatok, látom, nagyon ügyes, de a fejetekben valami baj van. Nem tudtok gondolkozni. Azt állítjátok: tudtok vigyázni magatokra. Ha gondolkozni is tudnátok, akkor azt is tudnotok kéne, hogy ugyanazt hitte magáról minden gyermek, akit eddig autó ütött el labdázás közben. Abban az érzésetekben tehát, hogy »tudtok vigyázni«, nem bízhattok meg. Ennélfogva, ha értelmes lények vagytok, nem futballozhattok többet az utcán.” Elgondolkodtak szavaimon, láttam, hogy megértették, amit mondtam, s a következő héten, amikor befordultam a sarkon, nagyot dobbant a szívem az örömtől: nem futballoztak az utcán, noha már fél hat is elmúlt. Mondtam is diadalmasan Szilárdnak: „Mégiscsak sikerült hát! Most bizonyára a téren labdáznak.”

Szilárd komoly arccal felelte: „A téren labdáznak, az igaz. De nem a te múltheti szavaid következtében, hanem mert megijedtek. Tegnap ugyanis egyiküket, a kis Sanyit elütötte itt egy motorkerékpár.”

Sanyit másnap délelőtt meglátogattam a kórházban. Amikor egy hét múlva ismét meglátogattam, Szilárd is velem jött. Hazafelé menet, amint befordultunk a sarkon, furcsa dolog történt velem. Az történt, hogy a szó legszorosabb értelmében nem hittem a szememnek. A gyermektársaság fele ugyanis, négy kisfiú, megint ott rúgta a labdát az utcán. Szilárd a vállamra tette a kezét: „Engedd, hogy most már én intézkedjem, add át nekem ezt az ügyet.” Sejtettem azonban, mit ért „intézkedésen” az én szigorú barátom: szó nélkül elvenné a labdájukat – s nem akartam, hogy ezt a megalázást el kelljen szenvedniök. Megkértem hát, hogy ne avatkozzék az ügybe, de most már magam is ingerülten kiáltottam rájuk: „Hogyan lehetséges ez, fiúk? Előttetek a szomorú példa, Sanyi szerencsétlensége, s mégis itt labdáztok?” Ezt felelték: „Sanyi nem vigyázott, de mi vigyázunk!” A fejemhez kaptam: „De értsétek meg végre! Sanyi ugyanúgy azt hitte, hogy vigyáz, miként ti hisziteket most magatokról!” Aztán Sanyi édesanyjáról beszéltem, elmondtam, mennyire sírt az előbb a kórházban, amiért sánta marad a fia, és kértem őket, gondoljanak a maguk édesanyjára, óvják meg ekkora csapástól.

Akkor éppen hosszabb ideig Budapesten kellett maradnom, több napon át figyelhettem őket. Két napig ismét elmentek a térre, a harmadik délutánon azonban hatan megint az utcában kezdtek futballozni. Szilárd tüstént indult lefelé, s mondotta: „Megbeszéltem a szüleikkel, hogy ha még egyszer itt futballoznak, intézkedhetem.” De én elébe álltam, s kértem, várjon még, hadd tehessek egy utolsó kísérletet. Ezt mondtam a gyerekeknek: „Ti bizonyára nem tudjátok, hogy a kocsiúton futballozni rendőrileg tilos. Ha még egyszer meglátom, hogy itt játszotok, rendőrt hívok.” Meghökkentek, s három napig ismét a téren rúgták a labdát. A negyedik nap estéjén azonban megint kérnem kellett Szilárdot, hogy még ma se menjen le hozzájuk, hadd tehessek egy legeslegutolsó kísérletet. Volt ugyanis tartalékban még egy eszközöm. Átadtam mindegyiküknek egy-egy szelet csokoládét, és megkérdeztem tőlük: „Ízlik? Nos hát, mindig kaptok tőlem egy-egy szelet ilyen csokoládét, ha a téren talállak benneteket.” Aztán sóhajtottam egyet. Most már biztos lehettem ugyanis a sikerben, de nagyon szégyelltem, hogy amit sem okosságból, sem jóságból nem tettek meg, azt most a jóízű nyalánkság kedvéért meg fogják tenni. Elmondtam Szilárdnak is, miként fejeztem be az ügyet, s másnap hazautaztam Törpeházára.

Egy hét múlva, amikor ismét hórihorgas barátomhoz igyekeztem, útba ejtettem a játszóteret, és kiosztottam a fiúk között a megígért csokoládét. Azt azonban nem álltam meg, hogy el ne panaszoljam nekik: Milyen szomorú, hogy csak a csokoládé kedvéért cselekszenek végre helyesen. Ők azonban óriási hahotában törtek ki, s időbe telt, amíg megérthettem, hogy az én vélekedésemen nevetnek, mert ők bizony – így mondották – nem a csokoládé kedvéért futballoznak itt. Megint nagyot dobbant a szívem az örömtől, s felkiáltottam: „Jaj, de jó, hogy nem a csokoládé kedvéért! Hanem ugye azért, mert beláttátok, hogy ez a helyes?” Erre azonban még nagyobb hahota csattant fel, s egyikük – ki-kipuffanó nevetéssel – ezt mondotta: „Azért futballozunk itt, mert azon a napon... amikor Moha bácsi elutazott, és mi megint a kocsiúton futballoztunk... lejött hozzánk Szilárd bácsi, lekent Bélának két óriási pofont, és azt mondta, hogy mindig lejön, és leken valamelyikünknek... két óriási pofont, amíg rá nem szoktat minket, hogy a téren futballozzunk. Mi azonban nem vagyunk bolondok, hogy naponta pofoztassuk magunkat, hát ezentúl itt futballozunk.” Tízen voltak, és mind a tízen nevettek, egyikük sem szégyellte, hogy őt másnak a pofonja, nem pedig a tulajdon értelme és jósága irányítja. Én azonban eltakartam az arcom, és annyira szégyenkeztem helyettük és miattuk, hogy az a szégyenkezés elég lett volna... nem tíz... nem száz... akár ezer ilyen rövid eszű kisfiúnak is.

Máglya – politikai számításból

600 éve lett vértanú *Husz János*

AZ ÉPPOLY TEKINTÉLYELVŰ, MINT ALÁZATOS II. János Pál pápa volt az, aki meggyőzően bocsánatot kért: A szláv pápa a 2000-es év Hamvazószerdáján, a római Santa Sabina bazilikától a Circus Maximus felé tartó bűnbánati körmeneten fejezte ki szégyenkezését ama elmarasztaló ítélet miatt, amellyel püspökök és bíborosok 1415-ben máglyára küldték *Husz János* cseh papot. Hatszáz évvel a vésztörvényszék ítélete után még mindig megoszlanak a vélemények a csehországi egyházreformerrel kapcsolatosan.

Jan Hus, azaz Husz János 1370-ben született Husinecben, szegény parasztok fiaként. Egzisztenciája biztosítása érdekében filozófiát és teológiát kezdett tanulni a prágai egyetemen. Ám hamarosan már nem karrierlehetőséget látott Isten igéjének szolgálatában, hanem kihívást arra, hogy az Evangélium szerint éljen. Egyetemi oktatóként és rektorként olyan cseh reformerekkel találkozott, akik másfajta egyházról álmodtak.

És *John Wyclif* angol tudós vitatott írásait olvasta. Wyclif számára az Isten által kiválasztottak közössége nem volt azonos a látható egyházzal, ezért annak hierarchiáját éppoly fölöslegesnek tartotta, mint a szerzetességet, a gyónást és a búcsúkat. Wyclif azt követelte a világi hatalomtól, hogy kobozza el a gazdagságba és a politikába szerelmes egyházi hierarchia vagyonát.

Wyclif vízióit persze hevesen vitatták Prágában is. Az egyetem szorosan kötődött az egyházhoz, a prágai érsek volt a kancellárja. De a Wyclif által ihletett reformmozgalomnak is megvoltak a támaszpontjai az egyetemen. A fiatal papot, Husz Jánost 1402-ben kinevezték a prágai óváros Betlehem-kápolnájának prédikátorává. Ez rendkívül kényes feladat volt, mivel a Betlehem-kápolnában – amely valójában 3000 ember befogadására képes, tágas csarnoktemplom volt – csehül prédikáltak, ami szálka volt az uralkodó, németül beszélő felső réteg szemében.

> *Semmi más ne vezéreljen bennünket, mint szüntelen készen állni a változásra, ha jobbat és igazabbat foghat fel elménk. Ne tétovázzunk odahagyni, amit igazságnak véltünk eddig, ha az igazabbról győzetünk meg elménk és lelkiismeretünk által.*
>
> *(Husz János)*

A HÁTTÉRBEN A NEMZETI ÉBREDÉS ÁLLT. A csehek egyre inkább megrövidítettnek érezték magukat, bizalmatlanok voltak a gazdag német kereskedőkkel és városi polgárokkal szemben, kezdték fölismerni saját kulturális értékeiket, és a cseh nyelv számára egyenjogúságot követeltek a hatóságoktól és az egyháztól. A Betlehem-kápolna prédikátorának lenni életveszélyes megbízatás volt.

Husz, aki itt évente kereken kétszáz beszédet mondott, hamarosan összeveszett a túlbuzgó prágai érsekkel, aki aztán megtiltotta neki a misézést és a gyóntatást. Az egyházi és a világi hatóság rendkívül érzékeny volt, ha valahol fölmerült az eretnekség gyanúja. Az ország hatalmi viszonyai túlságosan ingatagok voltak: Vencel király perben állt a nemességgel, és Németországot kormányzó féltestvére, Zsigmond – aki a császári méltóságra tört – éppen csak megtűrte őt fejedelemként. Rómában két, később három pápa versengett egymással. Semmiféle eretneket nem tűrhettek Csehországban!

Ezért reagált dühösen az egyházi hatóság, amikor Husz metsző kritikát kezdett gyakorolni a búcsúkkal folytatott kereskedésen. Közel ötezer ember hallgatta, amikor azt mondta, hogy Isten kegyelmét nem lehet megvásárolni, és ledöntötte piedesztáljáról a pápát, mondván: egyetlen pápa sem járhat el Krisztus helytartójaként, ha nem követi Krisztus életmódját. Egyik levelében azt írta: „A pápát Krisztus helytartójának tartom a római egyházban, de számomra ez nem tartalma a hitnek. Ha Krisztussal ellentmondásban él, akkor tolvaj, rabló, képmutató.”

MIUTÁN AZ ÉRSEK KIKÖZÖSÍTETTE, Husz János vidékre menekült, és nemesi származású barátainak váraiban rejtőzött el. Időközben egyre hangosabbá vált a kiáltás egy olyan zsinat után, amelynek az lett volna a feladata, hogy véget vessen a három pápa szégyenletes versengésének, és lehetővé tegye a nyugati kereszténység egységes stratégiáját az iszlám balkáni terjeszkedésével szemben. Zsigmond német király a hit élharcosaként szándékozott tündökölni ezen a zsinaton, és egy füst alatt rögtön meg akarta oldani az eretnekproblémát is. Ezért meghívatta Husz Jánost, amikor 1414-ben Konstanzban nagy pompával megnyitották a zsinatot.

Persze a király levele, amely szabad elvonulást garantált a reformgondolkodónak, nem sokat ért. Néhány hónappal Konstanzba érkezése után börtönbe vetették a csehet. Nappal lábbilincset viselt, éjjelre kezénél fogva a falhoz lácolták. Fél év után végre elkezdődött az eljárás a szinte teljes létszámban összegyűlt zsinat előtt. Siralmas bohózat volt.

Idézetek pergőtüzét zúdították Husz Jánosra: idézeteket saját írásaiból, idézeteket Wyclif műveiből, és olyan kijelentéseket, amelyeket a tanúk állítólag tőle hallottak. Mindezt vissza kellet volna vonnia. Husz magyarázatot akart adni, meg akarta világítani bizonyos állítások hátterét, vissza akarta utasítani a hamis infomrációkat. De ellenfelei minden oldalról rákiáltottak: „Csak semmi kibúvó! Igen vagy nem!” Amikor zavartan hallgatott, diadalt ültek: „Aha, bűnösnek vallja magát!” A Bibliából és az egyházatyáktól vett bizonyítékait senki nem akarta meghallgatni.

A halálra szánt Husz kétségbeesetten az unatkozva ott üldögélő királyhoz fordult, mondván: Nem vonhat vissza olyasmit, amit sosem állított, és csak olyan tévedéseket ismerhet be, amelyeket bizonyítanak számára! „Nem akarok Isten színe előtt hazudni”, kiáltott fel, „sem lelkiismeretem és az igazság ellen cselekedni. Sosem állítottam vagy prédikáltam ezeket a tételeket, inkább az ellenkezőjüket. Nem okozhatok csalódást annak a sok embernek sem, akiknek prédikáltam. Nem vonok vissza semmit.”

De éppen ez volt a vitás pont a hatalmi játékban: A szegény pap semmiféle pápát és semmiféle zsinati bizottságot nem ruházott fel a lelkiismerete fölötti végső tekintéllyel, hanem kizárólag Isten tekintélyét ismerte el

erre nézve. Ha nem az Isten által ihletett Szentírásból igazolják neki, hogy nincs igaza, akkor nincs is mit visszavonnia. Ily módon felülmúlhatatlan világossággal emlékeztette az önelégült hierarchákat arra, hogy nem ők az egyház urai, hanem Krisztus, az egyház egyetlen feje. Husz azt vallotta: „A Biblia teljesen igaz, és elegendő az emberi nem üdvösségéhez; a Biblia az a tükör, amely által egész életünket szabályoznunk kell, s az a mérce, amely szerint minden lelki bírónak mérnie és ítélnie kell. Csak azzal a fegyverrel tudjuk legyőzni az Ördögöt, amelyet Krisztus is használt győzelméhez, tudniillik a Szentírással.”

1415. JÚLIUS 6-ÁN a zsinat makacs eretneknek nyilvánította Husz Jánost, elrendelte könyvei elégetését, megfosztotta papi hivatalától és máglyára vitette. A lángoktól ölelve – a krónikások beállítottságától függően – állítólag szánalmasan kiáltozott, vagy énekelve hívta segítségül Isten irgalmasságát. Az, hogy „Ma egy libát égettek meg, de hamvából egy hattyú fog föltámadni”, bizonyára csak költői anekdota. Hamvait a Rajnába szórták.

Az elégetett prédikátor szédítő sebességgel emelkedett a cseh nemzet hősévé, s egy egész nemzet lázadt fel a nyugati kereszténység többi része ellen. A döntő probléma egyáltalán nem a négy évvel később támadt huszita fergeteg volt, bár öt német keresztes hadat kényszerített menekülésre; a harcok valamikor véget értek. Sokkal rosszabb volt az, hogy a csehek évszázadokra elveszítették az ősi hitbe és az egész egyházba vetett bizalmukat.

ŐK, A CSEHEK MINDMÁIG távolságtartó viszonyban vannak a katolikus egyházzal, amely hosszú időn át a német nyelvű Habsburgok uralmi intézményének számított. Csehországban alighanem ezért is volt olyan sikeres a kommunisták egyházellenes valláspolitikája, mint Kelet-Közép-Európa egyetlen más országában sem, talán az NDK kivételével. Ezt a hátteret figyelembe véve is olyan fontosak a Wojtyla pápa-féle kiengesztelődési gesztusok. A cseh reformátor tanítása az utóbbi évtizedekben igen pozitív újraértékelésre talált a katolikus Husz-kutatók körében. A prágai bíboros, *Miroslav Vlk* személyében 1996-ban először vett részt a katolikus egyház hivatalos képviselője az évenkénti Husz-ünnepségeken a dél-csehországi Husinecben. *Vlk* akkor világosan állást foglalt a mellett, hogy a Husz János elleni ítéletet meg kell semmisíteni, mert „a reformer Zsigmond király politikai számításának áldozata lett”, s akkoriban „kaotikus állapotok uralkodtak az egyházban”.

Vajon a végén még szentté is avatják az eretnekként elégetett papot? Ezt azért nem, hárította el a prágai bíboros, mégpedig a következő előkelő indoklással: „A szentté avatással nem bitorolhatjuk el Husz Jánost, és nem lophatjuk el ily módon a reformáció egyházaitól.” Amit *Vlk* nem mondott el: A szentté avatás már csak azért is eléggé valószínűtlennek tűnik, mert Husz János üzenete még mindig hallatlan kihívást jelent az egyház számára. Nem csupán a katolikus egyház számára.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2015/6

Radikális reformációt!

Interjú *Axel Noack* evangélikus teológussal a reformáció 2017-es jubileumi évére készülve

Noack úr, ön a világ minden tájáról való, azon teológusok köréhez tartozik, amely a reformáció radikális látásmódját követeli. Milyen szempontból kell radikalizálni a reformációt?

A radikalizálás fellengzősen hangzik. Arról van szó, hogyan tekintsünk a reformációra. Ehhez hozzátartozik, hogy ügyeljünk a kicsi, radikális egyházakra, amelyek szintén hozzátartoznak a reformáció örökségéhez.

Ön azt mondja, hogy a Biblia és az egyházak válsága kihívás számunkra. Miben áll a válság?

Már azt hittük, hogy biztonságban vagyunk, és most észrevesszük, hogy milyen gyorsan törékennyé válhat a béke rendje. Németország reformátori egyházaiban is kényelmesen berendezkedtünk. Nemigen kérdezünk rá radikálisan a társadalmunkra.

Mit ért ezen?

Vegye csak a gazdaságot, és hasonlítsa össze azzal, amit Luther Márton a uzsoráról írt! Neki meggyőződése volt: aki uzsoráskodik, az becsapja felebarátját, sőt kihasználja annak szorult helyzetét. Ezt jól össze lehet vetni azzal, amit a pápa mondott: „Ez a gazdasági rend öl.”

Mit jelent ez a mi országunkra nézve?

A gazdagok gazdagabbakká válnak, a szegények szegényebbekké. A minimálbér biztosítása, illetve a menedzserfizetések megkurtítása ellenére.

Teológiai szempontból hogyan fest az ellenállás a pénz uralmával szemben?

Már Luther is úgy gondolta, hogy ezért nem lehet kizárólag a felettes hatóságokat felelőssé tenni. Hiszen jogrendünk már nem éri utol a világ legnagyobb gazdasági játékosait. Olyan gazdasági szereplőkre van szükségünk, akik azon fáradoznak, hogy tisztességes kereskedők legyenek. Egyházként ezeket kell bátorítanunk.

Azt jelenti ez, hogy ön a bevett pénzforgalommal szembeni alternatívát követel?

Ezzel kapcsolatban világos a Biblia szava: Adjátok a pénzt a szegényeknek! Más kérdés, hogy ennek miképpen kellene működnie a mi gazdasági életünkben. Például át kell ültetnünk korunkba – ezt tette persze Luther is – a Biblia kamatmentességi követelményét. Luther úgy vélte, meg kell próbálni különbséget tenni a között, hogy valaki kölcsön adott pénzre szed kamatot, és a között, hogy befektetésre. E tekintetben nekünk egyházakként politikailag aktívabbá kell válnunk. Meg kell fontolnunk, hogyan reklámozhatnánk erősebben az adósságelengedést és az irgalmasságot.

Radikális hozzáállás a reformációhoz és a Bibliához: Mit jelent ez a béke kérdésében?

Mögöttünk van az „Egy évtized az erőszak legyőzésére” kampány. Mint egyházak azt reklámozzuk, hogy az erőszakot lépésről lépésre a joghoz kössük, és ily módon minimalizáljuk. Ennek a gondolatnak a megerősítése érdekében mindig szükségünk van radikális pacifistákra is az egyházban. Az ő hangjukat alig lehet hal-

lani. Fontosnak találom, hogy ők ösztönözzenek minket. A pacifizmus keresztény alapokkal bír. Ami engem illet, sosem lennék katona. De vannak olyanok, akik akarnak katonák lenni. Hát akkor hogyan bánjunk ezekkel? Ilyen és hasonló kérdéseket újból fel kell tennünk magunknak.

Mit hozna ez a konyhára?

A lelkiismeret megerősödését. Hiszen a kérdés mégiscsak az: Bibliaismereted alapján mi a helyes? És aztán meg kell vizsgálnod: Mit vagy képes megtenni ebből? Azt is be kell ismernünk, amire nem vagyunk képesek. Még az NDK idejéből származik ez a tapasztalat: Ha tudod, mi a helyes, de be kell látnod: „erre nem vagyok képes”, akkor egyrészt az a szabály, hogy ezt ki kell bírni; másrészt akkoriban azt tapasztaltuk: olyan erők fejlődnek ki bennünk, amelyekkel nem számoltunk. Az is a cél, hogy új esélyt adjunk kudarcot vallott embereknek.

Eléri-e még egyáltalán az egyház azokat az embereket, akikről ön beszél?

Az egyház nagy problémája az, hogy a valóban szegény és a műveltségtől távol álló emberekkel van a legkevesebb kapcsolatunk. Ennek egyik oka talán az, hogy túlságosan sokáig gondoskodásunk tárgyainak tekintettük őket, és nem éltünk a képességeikkel. Ettől már több mint 150 éve nem tudunk megszabadulni: ti. hogy gyakorlatilag nem érjük el őket és a munkásságot. Az evangélikus egyházban ez sokkal nagyobb probléma, mint a katolikusban. A középosztály egyháza vagyunk.

Az ön egyik tétele szerint a Bibliának csupán egyéni szemléletű olvasása a kapitalista gondolkodásmódot erősíti. De a legtöbb ember számára a vallás magánügy.

Az állam nézőpontjából a vallás magánügy. Ennek így is kell lennie. De keresztényekként látnunk kell, hogy a fennmaradás kérdéseiben nem magánügyről van szó, hanem az emberekről. Meg akarjuk erősíteni őket, hogy el tudjanak igazodni ebben a világban. De egyházakként és keresztényekként pontosan különböztetnünk kell: Milyen területeken van valóban mondanivalónk az evangélium alapján? Ha csupán azt mondogatjuk, amit a szakszervezetek is mondanak, akkor jobb, ha nem szólunk.

Mire gondol?

Az államnak jó szabályokkal és törvényekkel kell biztonságot teremtenie. De nekünk arra is figyelnünk kell: Megerősítjük-e az embereket, hogy becsületesek maradjanak, és ne váljanak bűnözőkké? Hogy ne gondolják azt: „Disznóságokat kell elkövetnem, különben tönkremegyek!” E tekintetben a fiatalokkal kapcsolatosan is van tennivalónk.

Vissza a „radikális reformációhoz”! Luther alapján hol van szükség helyesbítésekre?

Luther nem volt szent. De ismét meg kell szabadítanunk Luthert a lutheránusságtól. Ez azt jelenti: attól, ami halála után következett. Hiszen az a reformátori csoportok közötti viszálykodással kezdődött. A jenai és wittenbergi lutheri ortodoxia abszolút megcsontosodottan viselkedett, s ebben mint valami szentre hivatkozott Lutherre. Bírálták a katolikus egyházat, hogy abban szenteket tisztelnek, de közben a „saját szentjükre” hivatkoztak.

Ezen túlmenően mit kellene még helyesbíteni?

Luther utolsó írásai mellett – amelyek a fiatal Luthertől eltérően határozottan zsidóellenesek voltak, és amelyek ma egyértelmű, mindenekelőtt teológiai kritikára szorulnak – látok egy további pontot: A radikálisokat, például az újrakeresztelőket akkoriban a lutheránusok, a katolikusok és az összes fejedelmek egyaránt üldözték. Ezeket a radikális kis egyházakat ma gazdagságnak kell tekintenünk. Számomra ez központi kérdés. Egyértelműen be kell vallanunk akkori hibáinkat. Újrakezdhetünk. Ha képesek vagyunk erre, akkor valóban radikális lépést fogunk megtenni.

Bettina Röder

Forrás: Publik-Forum, 2015/11

Axel Noack 1949-ben született, katonaságmegtagadó volt az NDK-ban; 2009-ben megvált püspöki hivatalától, 2010 óta az egyháztörténelem címzetes professzora Wittenbergben.

Nyár elején két testvérünktől is búcsút kellett vennünk: Hancz Lászlóné, sz. Fall Veronika – nekünk ***Hancz Vera*** *– június 20-án, Kovács Istvánné, sz. Váradi Sarolta – köreinkben* ***Kovács Sári*** *– július 3-án lépett át az örökkévalóságba; mindketten váratlanul, szinte egyik pillanatról másikra távoztak. Több búcsúztató közlésével emlékezünk példamutató életükre.*

HANCZ VERA

1942-2015

Veronika – az édesanya, nagyanya, testvér, hozzátartozó, rokon, barát, közösségi tag – életének 73. évében a mennyei otthonba költözött.

Testvérünk Gyarmaton látta meg a napvilágot 1942. december 1-én. Általános iskoláit szülőfalujában végezte, majd a pápai Petőfi Gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait. Ezután Mosonmagyaróváron agrármérnöki diplomát szerzett.

Először Ácson dolgozott agrármérnökként, majd a tornyópusztai nyúltelep volt a munkahelye, utána pedig a környei kombinát statisztikusa volt, egészen nyugdíjazásáig. Nyugdíjasként is tevékenykedett mint közvéleménykutató.

1967. szeptember 2-án alapított családot férjével, Lászlóval. Sorban születtek a gyermekek, Péter, Ágnes, András, és 10 évvel később Zsófia.

1988-ban meghalt férje, Laci, ezután egyedül irányította gyermekei életét, önzetlenül, kitartóan és nagy szeretettel. Tíz unokájának a megszületését érhette meg, és mindig a szívében hordta őket.

1980 előtt ismerkedett meg a Bokor bázisközösség lelkiségével, amely emberszeretetét biztossá, Istenkapcsolatát megalapozottá tette. Közösségi kapcsolatait egészen a haláláig megőrizte. Hirtelen ragadta el a halál, 2015. június 20-án.

Most imádkozzunk érte!

Jóságos Mennyei Atyánk!

Te minden Földre született emberrel szebbé-jobbá akarod tenni a világot. Ez az újjáteremtés folyamata, amely küldetésünk teljesítésével válik valóra.

Hálásak vagyunk azért, hogy Veronika testvérünk közel hét és fél évtizeden át szolgálhatta a Te országod földi megvalósulását. Családja a mindent előteremtő anyai-nagyanyai szeretetért, vérszerinti rokonsága az egyenes jellemű, határozott életvitelért, testvérbarátai a hitvalló, bátor keresztény életért éreznek hálát iránta. Munkájával, szeretetével, barátságával szebbé tette mindannyiunk életét.

Mint hívő emberek tudjuk, amit egyik testvérünk így fogalmazott meg: „A halál csak egy láncszem az élet végtelen, eltéphetetlen láncában, csak egy ajtó, amely egy másfajta életre nyílik, csak egy nehéz, döntő lépés az emberi teljesség felé, a szívünk mélyén örökre visszavágyott elveszett Paradicsomba.”

Veronika testvérünk a te közelségedben már megtisztult emberi gyarlóságaitól, fogyatékosságaitól. Már látja az összefüggéseket, a földi élet alatt homályosan sejtett igazságokat. Már együtt van a te országod boldog lakóival, férjével, szüleivel, szeretteivel. közössége tagjaival.

Most mindnyájan szomorkodunk, mert egy kis időre el kell válnunk. De biztosak vagyunk, Atyánk, a te ígéretedben: ha megszűnik a földi hajlékunk, nálad találunk örök otthonra.

A gyász nehéz terhét, fájdalmát a te segítségeddel hordozza és dolgozza fel a család, a hozzátartozók, barátok, ismerősök! Veronika testvérünk a te közelségedből legyen földi küzdelmeink vigyázója és segítője! Ámen.

Vincze József

Kedves Vera,

nem is olyan rég Vácott voltunk egy Bokor-beli testvérünk temetési szertartásán – mellettem ültél, és odasúgtad: „…milyen rossz szó ez a *búcsúztatás*, milyen fájó, könyörtelen és véglegesnek tűnő.” Csak most tudom visszasúgni neked, Vera, hogy igazad van, mert hitünk, gondolataink, de még ösztöneink szintjén is érezzük, hogy nem így van; mert letesszük ugyan az éveink számával egyre nehezülő fizikai testet, de a lelkünk már könnyen szárnyal. Mert a halál nem az élet *után* van, hanem az élet *fölött*, s a *halál* értelme elválaszthatatlan az *élet* értelmétől – vagy úgy, hogy tudni véljük, hogy mi az értelme, vagy úgy, leggyakrabban, hogy nem is tudjuk.

Nem búcsúztatásra jöttem tehát, de egy kicsit megállni, elgondolkodni, emlékezni, mint ahogy Kosztolányi is tette, emígyen:

Okuljatok mindannyian e példán. / Ilyen az ember. Egyedüli példány. / Nem élt belőle több és most sem él, / s mint fán se nő egyforma két levél, / a nagy időn se lesz hozzá hasonló. / Akárki is volt ő, de fény, de hő volt. / Mindenki tudta és hirdette: ő volt.

Két hivatkozási pontod volt, mindkettő közösségi ihletésű: az egyik a Család – a te családod, a Tieid; a másik a Bokor közösség, a te Bokrod, a Tieid. S e kettőhöz mindig csak egy jelzőt társítottál: a hűségest. A biztos pont voltál a családban is és közösségeidben is, akire lehet számítani, aki mindig ott van, amikor ott kell lennie, aki háttérbe vonul, ha hátrébb kell lenni, akinek mindenről van véleménye, de aki mindenkit meg is hallgat.

Azért azt még megemlítem, kedves Vera, hogy Gyurka bácsi is igazán kedvelt Téged, úgy sejtem, őszinteségedért, szókimondásodért. Bizonyos ingatag teológiai helyzetekben gyakran fordult oda hozzád: *Na, hogy is van ez, Verácska?…* És Verácska ilyenkor mindig el is mondta, hogy szerinte hogy is van ez. Bulányi György egy helyütt így ír a Naplójában: „*Nehéz nap volt ez a mai, mert már magamnak is nehéz vagyok; de van vigasztalóm: holnap közösségi találkozóra megyek, de nem ám akárkihez és nem ám akárhová, hanem Hancz Verához és a Neszmélybe, a Meleges-hegyre. Ahol Vera mindig széles ezüst szalaggal fogad minket: a Duna gyönyörű ezüst szalagjával.*”

Kedves Vera, tudod, mindig az itt maradóknak a nehéz, a családnak, a közösségnek. Mi még űrt érzünk, mérhetetlen űrt, még azt imádkozni is milyen nehéz, hogy *„legyen meg a Te akaratod!"*, mert mi azt akarnánk, hogy maradj még! Mi űrt érzünk még – Te már a teljességet.

Köszönöm a Mindentadó Jóistennek, hogy adta nekünk Verát, megismerhettük őt, rácsodálkozhattunk benne az emberi létezés sokszínűségére, és megláthattuk benne azt a transzcendenciát, amit a mi Veránk már nem tükör által homályosan, hanem színről-színre lát. Mert ami befejezettnek látszik, az tulajdonképpen csak most kezdődik...

Faragó Ferenc
(beszéd a temetésen)

Testvéreim!

1980-ban Gyarmatra kerültem, ami első állomáshelyem volt. Itt ismertem meg Veronika szüleit. Édesapja, János bácsi karakteres, kemény ember volt, édesanyja, Jolán néni a szelíd anyai szeretet mintaképe. Veronika jelleme, embersége, karaktere nagyrészt a szüleitől örökölt-tanult elemekből állt össze.

Minden léleknek nyoma marad a Földön. Mindenkinek van, lesz szellemi-lelki végrendelete, ha leírja, ha nem, ha elmondja, ha nem. Ahogy élünk, az utódaink számára a lelki végrendelet. Számomra Veronika szellemi-lelki végrendelete a következő:

- ***Készséges volt.*** Ez az önzetlenséget és a jóságot jelenti. Mindenkinek segített. Vendégül látta a lépcsőház gyermekeit. Bármit kértek tőle, szívesen és jóindulattal segített.

Sokszor elkértük a Neszmély fölötti kisházukat. Egy alkalommal a Börzsönybe indultunk az ifjúsággal, de a megáradt patak miatt nem tudtunk bemenni a kulcsosházba. Késő este hívtam fel Verát, hogy elmehetnénk-e a kisházba? Azonnal igent mondott. De elmondtam, hogy csak éjfél körül érünk oda a kulcsért. Gondolkodás nélkül válaszolta, nem baj, megvár bennünket.

- ***Mindenkivel megtalálta a hangot.*** Világunkban nagy erény ez, amikor oly kevesen értik egymást, amikor sokan elzárkóznak mások elől. Veronikának megadatott ez a ritka emberi tulajdonság. Aki figyel mások rezdüléseire, az egységesítő pont lesz.

Egyik közösségi társa ezt írta róla: „Olyasvalaki volt, akivel sok éve együtt ültünk a találkozókon, de alig tudtunk egymásról valamit – valami adatot. Ugyanakkor a lelke képes volt annyira megnyílni, hogy az utóbbi néhány évben olykor nagyon együtt rezegtünk... Igen magasra értékeltem az érzékenységét. Ő egyike volt azoknak a csendes közösségi tagoknak, akik alig látszottak, jelenlétükben mégis azonnal megjelent a hatásuk...Végig hűséges volt."

- ***Kereső volt lélekben és szellemben.*** Igényes volt, sokat olvasott. Finom lelke volt. Ha kritikát mondott, soha nem volt bántó. Tudott jót mondani másokról akkor is, ha valaki nem volt neki szimpatikus. Nem szerette a közhelyes beszélgetéseket. Ha telefonon beszéltünk, mindig mély gondolatokra vágyott. Kérdezte az olvasmányaimat, a véleményemet. Az új gondolat elgondolkodtatta, megérintette.
- ***Ahogy gyermekeit felnevelte*** férje, Laci 1988-ban bekövetkezett halála után, arra nehéz szavakat találni. Diplomát adott mindegyik gyermeke kezébe. Küzdött akkor is, amikor minden nehéz volt és fájdalmas. Egy

Sinka István

Anyám balladát táncol

Egyszer volt szép az anyám tánca,
mikor kendőjét gyepre hányta,
a Korhány vizénél, Pusztapándon,
s bokázó lába pásztortűznél,
öles apám örömére
szállt, mint illat a virágon.
De gyönyörű lábán víg figurát
eredő táncába ő se vitt,
csak mutatta ringó mozdulattal
halálba járó őseit.
Mert ugyanaz sírt fel a flótán,
hogy meghaltak azok ima nélkül,
nagy szakállal, akasztófán.

S hajnaltájon, lengő szélben,
hogy fény nyíllott két nyárszemében,
elébe raktak tíz szál gyertyát,
hat másikat meg karikába.
Közöttük anyám ott sugárzott,
s kis csizmája lángot vert át.
Az ősi ritmust pásztorok fütyölték...
Kettő-kettő felállott szélrül,
jelezve, hogy a csúfolt ős
szép feje most halálba révül.
S a holtak szemét, ahogy lezárták:
ezt a sirató, örök búcsút
a nyárfák alatt már öten járták.

Akkor meg, mikor sírt nyitnak,
közéjük lendült hatodiknak
apám is, kinek lépteit
úgy mérte az öt táncoló,
mint ki utolsó fordulattal
az egész műbe értelmet vitt...
Mikor a gyertyák porig égtek,
még anyám eljárta a végét:
egy szál virág körül koszorút táncolt...
A juhászok meg már csak nézték,
hogy az égen hold ballag át
s csudálja nagy, fehér szemmel
anyám lábán a balladát.

Ezt a verset vitte el Vera az utolsó közösségi találkozóra, amelyen még részt vett. Végül nem olvasta fel, de ott felejtette az asztalon...

alkalommal azt kérdeztem tőle, nem akar-e maga mellé társat, együtt talán könnyebb lenne a küzdelem. Határozottan rám nézett, és azt mondta: „Nem akarom megzavarni a gyermekeim lelkét.”

• ***Volt türelme, szeretete, energiája*** – rengeteg tennivalója mellett – ápolni a nagynénjét. Először Győrbe járt hozzá, majd saját házában ápolta, gondozta látását elveszített rokonát, közel két évig. Magam is megtapasztaltam ezen karitatív munkáját, amikor Győrben közösen imádkoztunk, áldoztunk a nagynéni lakhelyén.

• ***A közösségi és emberi kapcsolatok fontosak voltak neki.*** Hűséges barát, hűséges közösségi tag volt. Az 1980-as évek előtt megismerkedett a Bokor bázisközösség tanításával. Szívében megőrizte azt haláláig. Testvérbarátaihoz, közösségi társaihoz fűződő barátságát soha fel nem adta volna.

Veronika testvérünk gyermekeit, unokáit arra biztatom, hogy üljenek össze, és írják le szellemi-lelki végrendeletét: Mit tanultak az édesanyjuktól, a nagyanyjuktól, mi az, ami életre szóló nyomot hagyott bennük?

Ugyanígy tegyenek közössége tagjai is, hogy ne vesszen a feledés homályába a példa, amelyet mellettünk élő embertársunk mutatott!

Mert Veronika testvérünk értékes, gazdag, nagyon küzdelmes, példamutató életet élt. Áldja meg ezért a Mindenható, és nyerje el földi életének méltó jutalmát! Ámen.

Vincze József
(beszéd a gyászmisén)

„Békességet hagyok rátok: az én békémet adom nektek.
De nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja.
Ne nyugtalankodjék a szívetek, és ne is rettegjen!”
János 14,27
(a Sári által sokszor idézett evangéliumi szakasz)

KOVÁCS SÁRI

1950-2015

Isten veled, Sári!

Amikor valakinek a temetésére jövünk össze, sokféle világnézet, hit, hagyomány találkozik. Mindannyian igyekszünk a magunk hovatartozása szerint gondolni az elhunytra, bármiféle legyen is az a szertartás, amellyel végső búcsút veszünk az elhunyttól.

Bennünket most – sokféleségünk ellenére – az hozott össze, hogy ismertük, szerettük Sárit. Ez a tény tegyen most alkalomhoz illő közösséggé, testvérekké bennünket! Sári 2008-ban beszélt a temetéséről, s akkor megfogalmazott néhány szempontot a temetését illetően. Ezek legmesszebb menő figyelembevételével köszönjünk el tőle!

Testvéreim! Akik a Bokor kisközösségeiben élünk, tudjuk, hogy a közösségi találkozónak többek között van egy olyan része, amikor valakinek gondolatait beszéljük meg. Mai „közösségi találkozónkon” Sári gondolatairól gondolkodjunk el!

„Szórjatok szét, ne falazzatok be!”

Ugye nem én voltam az egyetlen, aki meglepődött azon, hogy nem a csepeli temetőben helyezzük el Sári hamvait, nem ott, ahol anyukája, apukája, férje is nyugszik? Mi, akik ismertük a mély apa-leánya kapcsolatot, akik ismertük az őt férjével, Istvánnal összekötő szeretetet, az oda temetkezést tartottuk volna természetesnek. Sári kérése azonban kifejezi az ő személyiségét. Szinte halljuk szavait: „Ne bonyolítsátok a dolgokat, köszönjetek el egyszerűen, gyászos modorosság nélkül!” A keresztény kultúrában nagyböjt elején, a húsvéti készület kezdetén halljuk: *Memento homo, quia pulvis est!* Emlékezz, ember, hogy por vagy! Az elhamvasztással előre megtesszük azt, amit a természet előbb-utóbb különben is megtett volna, vagyis hogy porrá leszünk. Itt a földi életben nélkülözhetetlenül hozzánk tartozik a testünk. Sári is nagyon szenvedte ezt, hiszen az utóbbi években sok baja volt: „Itt fáj, ott fáj” – panaszolhatta volna szüntelenül. Csak a szívére nem panaszkodott, pedig a szíve okozta halálát. Testünk minden életjelenségünkben ott van. Hogyan is tanultuk? Anyagcsere, ingerlékenység, mozgás, növekedés, szaporodás… Még két jelenséget ide kell kapcsolnunk, hogy teljes legyen a sor: a születést és a halált. A halál mint életjelenség? Igen, mint a biológiai életünket befejező kikerülhetetlen esemény. Sári úgy értelmezte a testet, mint amely világra jött, a személyiségünkre jellemző biológiai sajátosság, és a végén visszatér az anyag földi körforgásába.

„Hiszek a további életben!”

Ezt egy mélyen hívő ember így szokta megvallani. Sári ezt az örök életbe vetett hitét „a Valóság”-nak vallotta. A Bokor teológiájában mi a hit szón bizalmat értünk. Bízom abban, hogy van örök élet. Az emberiség egyik tragédiája, hogy azok a vallások, felekezetek, amelyek ezt szóban vallják, az életükkel nem hitelesítik. Gandhi többek között azért nem lett katolikus vallású, mert hiteltelennek látta a katolikusok életét. Hindu maradt. Sárit kisbabaként reformátusnak keresztelték. Felnőttként katolikus kapcsolataiban élt, Dombi Feri bácsi papi szolgálatával, és a Bokor egyik közösségébe járt, amelyet Bulányi György piarista atya neve fémjelzett számára. Ilyen egy ökumenikus, vallások feletti szemléletű élet. Nem iratkozik ki sehonnan, hanem keresi, hogy a Teremtő Istennek mi is lehet a terve vele. Ahol értéket talál, ott igyekszik helytállni. Sári jézusi tájékozódású életre törekedett. Ő nem olyan alkat volt, aki prófétai dinamizmussal térített, hirdetett igét, hanem a szolgálat tetteivel volt hiteles ember közöttünk. Erről sokat mesélhetnek a halásztelkiek… Abban bízott, hogy ha így él, akkor magához öleli őt a Jóisten. Szent Klára egyszer így kiáltott az égre: „Hol voltál, Uram, húsz évig?” Lelkében határozott választ kapott: „Benned voltam, Klára!” Teréz Anya évtizedekig őrlődött abban, hogy van-e Isten, vagy nincs. Válasza így hangzott: „Ezt

nem tudom, de azt igen, hogy a rászorulókat segítenem kell, és teszem a dolgomat." Az ilyen lelkületű emberek csendes, szerény sorába tartozott a mi Sárink.

„Az itt maradottak gondolják át az életüket!"

Néhány hónapja temettük Tamást, repülővel lezuhant osztálytársunkat. Akkor mondta nekem Sári: „No, megint egy alkalom, hogy elgondolkozzunk életünkön. Mi végre vagyunk a világon? Mi az emberhez méltó élet?" Ezekre a kérdésekre sokféle választ lehet adni. Most nem az okos, íróasztalnál született válaszokra van szükség. Sári a fejet lehajtó, magunkba néző válaszra biztat. Az emberi lelkiismeret, a jobbik énünk hangja sokat elárul arról, hogy hol tartunk. Ebben a világban, ahol a halál elhallgatni való, titkolásra, elkendőzésre ítélt jelenség, nem könnyű őszintén magunkba nézni. Menekülnénk az elől, ami elől nincs menekvés. Ki ne szeretne világos, belátható bizonyosságot az életünk értelmét illetően? Az a baj, hogy szavaink, okos és művelt megfogalmazásaink el tudják terelni figyelmünket a lényegről: Milyen is az életvitelem? Mi, hitben-bizalomban élni igyekvők, ősi emberi biztatásra figyelünk. Ennek a megtérés a kulcsszava. *Tesuvah, metanoia...* A lényeg, hogy általam vajon eggyel több-e a jó ember ezen a földön.

„Találkozunk!"

Ha ezt humorral fogom fel, azt mondom: „Sárikám, ne fenyegess!" Ha komolyan veszem, azt mondom: „Remélem is, hogy találkozunk!" Akik nem így gondolják, azoknak is szól ez az üzenet. Azt mondja, hogy minden rám gondolásodban, minden jóra való törekvésedben, minden hibát megbánó fejlehajtásodban találkozunk. Mert az igazi találkozás a jóra való törekvéseinkben történik. A szeretet erőterében találkozunk. Úgy legyen!...

Király Ignácz

„Az angyalok alászállnak, s fentről magukkal hozzák a könyörület visszhangját és a szeretet suttogását."
(Fanny J. Crosby)

Közösségünkből férjem, Andris után ő folytatta sort a hazafelé tartó úton.

Férje, „Koci" halála után templomba járásunk alkalmával találkoztunk újra egymással, hiszen egyéb viszonylatban már korábban ismertük egymást (Andrissal nyolc éven át egy évfolyamba járt). Szinte naponta találkoztunk, rengeteg kérdése volt. Férje halála után az első karácsonyt is együtt töltöttük.

Sárinak sokat jelentett a Bokor és a közösségünk, nagyon komolyan vette! Mindig alaposan felkészült, és jó kérdései, ötletei voltak. Elkötelezettsége Gyurka bácsival és Feri bácsival való megismerkedése következtében megerősödött. Később Ko. Laci és Gr. Bandi új gondolatai erősítették a hűségét.

Halásztelken 1990 körül alakítottunk egy civil csapatot SZEM néven (Szolgálat Egy Másért). Ennek létrejöttében is nagy szerepe volt. Célul tűztük ki a falu lakosságának „szociális állapotfelmérését" és ún. ruharaktár létrehozását (ingyenes ruhacsere-program).

Szintén az 1990-es évektől szociálisan rászoruló gyerekeket nyaraltattunk minden évben Várnai Lacinál Mosdóson. Ez éveken keresztül működött az önkormányzat és pár jószándékú ember anyagi támogatásával. A Mexikói úti Mozgáskorlátozottak Intézete is szervezett nyári táborokat, segítőként ezekben is részt vett (például Söréden, Visegrádon 1990-től).

A hajléktalanok Bokor-szervezésű étkeztetésében először Bulkainé Margit, majd Trásy Feri mellett dolgozott leányaival. Azért lányaival, mert saját lánya, Viktória mellé állami gondozásból magához vette Piroskát, és már özvegyen, egyedül fel is nevelte őket. Motivációja az volt, hogy Vikinek is legyen testvére! Nagyon szerette lányait, unokáit és mindenkit, akivel összetalálkozott.

Közben munkahelyet is váltott, a faluban szociális gondozó lett, ezáltal közelebb került a rászorultakhoz és a gyerekeihez is.

Fontos tevékenysége volt a sajósenyei Református Szeretetotthon évi egy-kétszeri segítése az Aczél családdal, Tölösi Magdival. Még az idén is segédkezett a Fogyatékkal Élők Fesztiválján.

Rá valóban igaz: KÖRBEJÁRT, JÓT CSELEKEDVE!

Szabadgondolkodó és örökké kereső ember volt, szinte napi gondolatváltásunk hiányozni fog!

A közösségi találkozókon már az ő széke is üres lesz, de tudjuk, hogy KÖZÖTTÜNK VAN, mert ez volt számára a természetes: nagyon ritkán és csak nagyon fontos dolgok miatt hiányzott.

Ferenczi Andrásné Piroska

Pillanatképek a BOKOR Közösség életéből

Nőtincs

Kifelé fordulás – befelé fordulás

A közösségbe tartozás, a testvérbarátok kinyújtott keze valamennyiünk számára örömforrás. Persze nemcsak „örömködni" jövünk össze a közösségi találkozók idején, hanem azért is, hogy felizzítsuk magunkban és egymásban a küldetéstudatot. A misék vagy az igeliturgia végén nem azt mondom, hogy „Itt a vége, fuss el vele", hanem például „A szentmise véget ért, ***küldetésünk*** van, menjünk békével". Persze a „küldetésünk van" felszólítást nemigen veszik komolyan, csak a „menjünk"-et, esetleg a „békével" szót. Az „ősközösségemben", Sopronban ezt sikerült a legjobban megtanulnom: ***Küldetésem*** van!

Azért be kell vallanom, hogy időnként kimegy a fejemből. Az utóbbi években viszont, bár kezdek felejtőssé válni, ez a küldetés, vagy mondjuk inkább apostolkodásnak, rögeszmeszerűen jelen van az agyamban. Az a kényszerképzetem, hogy a Jézust követni akaró ember egyik fontos ismérve, hogy utánamegy a felebarátainak, „leszólítja", valamilyen programra hívja őket, beszélgetést kezdeményez velük, azaz „szekálja" az embereket. Van, aki hagyja magát, van aki ellenáll, és számos átmeneti viselkedési formával találkozunk. Mi az alapja a küldetéstudatnak, az apostoli ambíciónak? Talán Jézus éltető evangéliumának átélése. Talán a jó hírek továbbadásának genetikai szükségessége. Talán egy jó színdarabban való szereplési vágy. Talán reménykedés a jutalomban. Talán mert egyszerűen jó – és ki-ki folytathatná még a maga személyisége alapján a találgatásokat. Röviden tehát arról van szó, hogy amit ***jónak, boldogítónak*** él meg az ember, azt szívesen elmondja, és el is kell mondania másoknak. Ha a Bokornak van hangsúlytevése, akkor éppen erről van szó: „Add tovább, szamár a végáll omás!" Ezt nevezhetnénk *kifelé fordulásnak*.

Tapasztalat, hogy amikor valaki apostoli ambíciókat mozgósít magában, fokozottan szükségét érzi a tanulásnak. Szakkifejezéssel élve: szellemi életének felpezsdítését igényli. Persze közösségi találkozóink is nagyrészt erről szólnak, de mindig alkalmazni kell a konkrét személyekre és szituációkra. Továbbá szinte magától adódik, hogy amit sikerült megtanulni, azt lélekké és életté is kell váltani. Talán ezt nevezhetnénk *befelé fordulásnak*, amelynek során jelentős inspirációk érhetik a gyanútlan apostoljelöltet. Most úgy tűnhet, mintha nem tudnék az egyik jelentős emberi életmegnyilvánulásról: a munkaidőről, a megélhetésre fordított időről. Ez éppen napjaink leghosszabb időszaka, és már régen nem állja meg a helyét a nóta szövege: 8 óra munka, 8 óra pihenés… Mert sokszor 10-12 óra a munka (pl. utazási idővel együtt), a maradék idő pedig megoszlik a család szolgálata, szervezési feladatok, netán közösségi találkozók, szabadidős elfoglaltságok stb. között. Akkor hová lehetne beütemezni ezt az apostolkodás nevű tevékenységet? Ki-ki válaszoljon rá maga!

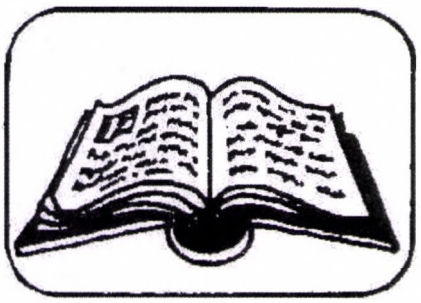
Lakhelyemen, ahol már 23 éve élünk, különböző próbálkozásaim voltak: először éveken keresztül színjátszó-, táborozó-, sportkeretek között próbáltam elsősorban a fiatalokat megkörnyékezni. A felnőtteket pedig az ünnepkörökben tartott lelki programokkal. Több-kevesebb siker mutatkozott is. Az elmúlt években viszont a szentírás tanulmányozására hívtam a templomba járó embereket. Összesze is jött egy kis csapat, és már öt éve elemezzük az evangéliumokat. Aztán valamelyik évben az ökumenikus imahét alkalmával elkezdtünk egy ökumenikus csoportkurzust. Jelenleg Nőtincsen van egy katolikus bibliakör (BK), ahol kb. ugyanazokat csináljuk, amit egy jellemzően Bokorközösség csinál. Tanulós a hangsúlytevés, és buzdítás az apostolkodásra. A szomszéd település evangélikus lelkésze létrehozott egy evangélikus BK-t. A vicc az, hogy ugyanazok járnak mindkettőre. A katolikusra jobban jellemző a beszélgetős, véleménykifejtős stílus, az evangélikusra inkább lelkész testvérem előadása. Ennek a csoportnak az érdekessége: a hangsúlytevések különbsége és az ebből adódó viták.

Amikor diakonussá szenteltek, „vérszemet" kaptam. Mivel minden hétvégén valahol prédikálok, igeliturgiát tartok, a közösségi szemléletet igyekszem hangsúlyozni. Amikor úgy éreztem, hogy már kellő hangsúlyt kapott, meghirdettem a diósjenői BK-t, a szendehelyi BK-t és legutóbb a felsőpetényi BK-t. És újabb csoda folytán ezek működnek: mindegyik helyen kéthetenként van egy esti találkozónk (kivéve Nőtincsen, ahol minden héten). Most, hogy kedves Tarnai Imre bácsink elment közülünk, és mivel Nagyorosziba is eljártam, s a jövőben is eljárok igeliturgiát tartani, veszem a bátorságot, hogy ott is kialakítsunk valamilyen közösséget, hiszen nagyon jó alapokra építkezhetünk. Már csak arra a kérdésre kell válaszolnom, hogy honnan utalványozhatok időt és erőt a BK-k éltetésére.

Amit azonban szeretnék hangsúlyozni: amikor a Bokor nagyközösségének életjelenségeiről beszélünk, akkor *az apostolkodásnak mint a Jézus-követés kihagyhatatlan megnyilvánulásának kell a középpontban állnia.*

Mintha ez lenne a válasz a különféle kérdésekre, és az is lehetséges, hogy a kérdések egy része már fel sem merülne, ha megvalósulna az iménti állítás…

Miklovicz László

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Sulyok Gábor (Budapest), a novemberieket a székesfehérvári HB közösség tagjai készítették (sorrendben Fekete Tibor és Zsuzsa, Bognárné Süveges Kinga, Papp Zoltán és Pappné Márta, Cseh András és Magyar Laura).

Október 4. – Évközi 27. vasárnap – Mk 10,2-16 – Miért házasodjunk?

Szabad-e elbocsátani egy asszonyt? – hangzik a kérdés. Az igazi kérdés azonban más: Érdemes-e komolyan venni a házasságot? Jó üzlet-e, hogy feladjam magam egy másik emberért, egy nőért? Jézus pontosan érti a kérdés súlyát, és pontosan tudja, hogy az igazi kérdés nem az, hogy szabad-e elválni, hanem hogy érdemes-e házasságot kötni, megéri-e feladni önmagunkat, és kiszakítani magunkat az első, szülői szeretetből, és annak magunk köré tekert egoizmusából? Ha erre képtelenek vagyunk, akkor hogyan akarunk egy második, önfelejtő apa-anya szeretetmiliőt teremteni. Házasságról csak ott lehet beszélni, ahol két ember mindent, még önmagát is kockára teszi azért, hogy életük legyen, és életükből élet szülessen. Az apokrif Tamás-evangélium szerint: „Ha a kettőt eggyé teszitek, a belsőt olyanná, mint a külső, a külsőt olyanná, mint a belső, ha a férfi eggyé tud lenni a nővel, és nő a férfivel, akkor mentek be mennyek országába” (22), vagyis akkor lesz házasság, valódi közös élet, az isteni szeretet élete.

Jézus szándékosan száll szembe korának vallási szemléletével, amely szembeállítja a férfit és a nőt, a férjet és a feleséget, megadva minden jogot és kibúvót a férfinek, miközben megtagadja ugyanezt a nőtől. A mózesi törvény a férfinek jogot ad a nő rovására az elbocsátásra, a nőnek nem. A nőnek megalázóan kell bizonyítania, hogy méltó a férfihez, a férfinek semmit sem kell bizonyítania, legfeljebb, hogy joga, igaza csak neki lehet (5Móz 22,13-21; 24,1-4).

Jézus nem hajlandó játékszerré tenni a házasságot, hanem Mózest tudatosan mellőzve a teremtés szentségére hivatkozik, amely egyértelművé teszi, hogy csak egyenrangúak kötelezhetik el magukat a házasságban. A férfi és nő egymásnak való emberré teremtésének isteni ereje élteti és táplálja a házasságnak nevezett szeretetközösséget. A törvény elégtelenségével nem szándékozik elővételezni az úgynevezett szentségi házasságot, hiszen a házasság, a férfi és nő kapcsolata, a teremtésből fakadóan önmagában szent, így nincs szükség arra, hogy még egyszer szentté tegyék.

A házasságot nem lehet szabályoknak, igényeknek megfeleltetni, mert rá is érvényes, hogy vagy egészen, vagy sehogy! A házasság kockázat nélkül olyan, mint az élet levegő nélkül. Ha a kapcsolatot szabályok közé kényszerítik, amelyek megszabják a *meddig*et, akkor másról szól, mint amiről Jézus beszélt, mint amit Jézus házasoknak és magányosoknak előélt, hiszen annak lényege éppen az, hogy soha nem mondja, hogy „azt már nem”!

Érdemes összevetni ezt a Mátéféle megfogalmazással, amely mindenféle házasság felelősségét veti fel, amikor arról beszél, hogy vannak olyanok, akik *alkalmatlanok* a házasságra, mert *mások tették* őket alkalmatlanokká (Mt 19,12)! A házasság célja és értelme, hogy olyan szeretetet teremtsen, amely alkalmas a szeretet válogatás nélküli vállalására és továbbteremtésére.

Október 11. – Évközi 28. vasárnap – Mk 10,17-30 – Teljes elköteleződés

Az üdvösség nem készruha, amihez megfelelő ellenérték kell csupán, és akkor egyszerűen az ölünkbe hull. Első olvasásra aranyos kis történet állhatna előttünk egy aranyos fiatalemberrel és egy aranyos tanítóval. Jézus azonban megváltoztatja a történetet. A megnyerő térdre borulást és a tanítóvá, rabbivá előléptetést sem díjazza. Most is átlátja, hogy mi rejlik a kérdés hátterében.

Úgy érzem a szöveg fordulatából, hogy amennyire jóindulatúnak tűnik a jámbor kérdés, éppen annyira farizeusi. A kérdést másképpen fogalmazva: „Mi az, vagy mik azok, amiket ha megtesz az ember, az isteni szabóságban átveheti az üdvösséget, és több dolga nem lesz ezzel az üggyel? A törvények teljesítésével letudja az Isten ügyét.” Az evangélista azon megjegyzése mögött, hogy Jézus szeretettel nézett a fiatalemberre, savanyú mosolyt gyanítok, hiszen a kérdésfelvetés újabb bizonysága a tipikus farizeusi magatartásnak, amely az isteni élet iránti elköteleződést határok közé akarja szorítani. Eddig az Isten ügye, onnan aztán az enyém.

A savanyú mosolyra utal Jézus válasza is: „Mindent jól tettél, csak éppen a lényeg hiányzik.” Az Isten országát nem a mózesi vagy az egyházi törvények betartásával mérhető szakrális teljesítmény teremti meg, hanem az a mértéktelen elkötelezettség, amely nem birtokolni akar, hanem odaadottnak lenni. Isten országának nincsen mérhetősége, eleget tevő teljesítménymértéke. Egyetlen módon közelíthető meg: Mindent, vagy semmit! Életünket át- meg átszövi a vágy, hogy bebiztosítsuk magunkat, itt a jelenben, és ezen túl, az eljövendőben is. Aki ezt a bebiztosított életet várja bármiért cserébe Istentől, az nagy valószínűséggel ott akar üzletet kötni, ahol a szeretet nagylelkűségének kellene lennie. Mit kell tennem ahhoz, hogy Istent kielégítsem, és az Isten is kielégítsen engem? Ez az üdvösség igazi kérdése!

Október 18. – Évközi 29. vasárnap – Mk 10,35-45 – Aki úr akar lenni, legyen szolga!

Mit kell tennünk, hogy a te isteni dicsőséged asztalánál elpoharazgathassunk, jobbról meg balról? Szeretnénk megrendelni aranyelyheinket, szeretnénk megkapni részünket az isteni dicsőségből! – akár így is feltehetnénk a Zebedeus-anya kérdését. A két Zebedeus-fiú nem merte vállalni önmagát, Jézus szemébe nézni a kérdés közben, így az anyjukra osztották a feladatot. Jézus pontosan tudta és értette a követőiben feszülő diadalvágyat, hiszen ha ő a messiás, akkor mire vár, hiszen már minden készen van, csak a dicsőség kelyhét kell kiürítenie és a koronát a fejére tennie.

Válaszában Jézus érdekes fordulattal él, és világossá teszi saját világképét. A dicsőség, a hatalom veszélyes fegyver, könnyű megszerezni,

csak egy aranyserleg kell hozzá, esetleg korona. Az uralkodás, a hatalmaskodás azonban nem az ő világa. Vélhetően utalni akart a Habakuk próféta mondatára, hogy a hatalom olyan, mint a serleg, amelybe mérget tettek: megrészegedik tőle az ember, és nem tudja, mit tesz (Hab 2,16).

Ahhoz, hogy valaki a Jézus szerinti uralkodás és hatalom részese legyen, újjá kell születnie, meg kell szabadulni mindattól, ami a jézusi élettől idegen, és a másik ember megalázását, uralom alá hajtását célozza. Olyan távol kell állni a mindennapok úr-szolga világától, mint az életnek a haláltól. Aki nem akar kijózanodni a hatalom, az uralkodás mámorából, az hiába fürdik jézusi szólamokban, részeg marad és halott (vö. Sirák fia 34,30). Igaz, hogy teremtés könyve azzal kezdődik, hogy az ember feladatául adja az uralkodást, de csak az embereken kívüli, teremtett világra vonatkozóan (1Móz 1,26). Az a lépés, amely a másik ember eszközzé silányítását jelenti, Jézus számára maga a halál.

Ha valóban élni és Jézus életében osztozni akarunk, akkor aki első akar lenni, legyen az utolsó, aki fenn akar lenni, legyen lenn, aki úr akar lenni, az legyen mindenkinek a szolgája! Uralkodni csak az akar, aki hierarchiát akar építeni, aki rendelkezni akar mások életével, üdvösségével, vagyis akinek nincsen köze Jézushoz! Az egyik legjézusibb mondattal fejeződik be a gondolatmenet: „Az emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő legyen mindenkinek a szolgája.” Kemény beszéd ez. Ki hallgatja meg? Reménykedjünk, hogy van ilyen, és mi ilyenek akarunk lenni!!

Október 25. – Évközi 30. vasárnap – Mk 10,46-52 – Tömeg és egyén ütközése

Első olvasásra úgy tűnik, hogy Jézus csodájáról van szó itt, egyről a sok közül. Volt egy vak ember, Jézus rátette a kezét, az visszanyerte látását, hazament, és boldogan élt, amíg meg nem halt. Valójában sokkal többről szól a történet.

A Jeruzsálem felé tartó ájtatos tömeg szent énekeket énekel, várva, hogy végre kibújjon a szög a zsákból, és Jézus végre megnyilatkozzon. Jézus azonban makacsul hallgat. Ebbe az ünnepélyes zarándokmenetbe nem illeszkedik egy koldus, egy vak. Nem véletlen, hogy a tömeg el akarja hallgattatni, és ezért lehurrogják. Az apokrif Nikodémus-evangélium meg is fogalmazza a tömeg véleményét: Mit keres egy nyomorék, egy bélpoklos az ünnepi menetben (6. rész)? Ne kiabálj, ne zavarj szükségeiddel, bagatell nyomoroddal, ápolatlan, hajléktalan kinézeteddel, nem látod, hogy ájtatos, szent dologgal vagyunk elfoglalva?...

A jelenet tökéletesen mutatja a tömeg és az egyén ütközését. Nagy kérdés, hogy mikor kell és lehet egyénnek lenni, megőrizni saját véleményemet, szándékomat anélkül, hogy mások romjain keljek életre, és mikor, meddig kell vagy lehet beleolvadni a tömegbe, a közvéleménybe, a hivatalos elvárásokba anélkül, hogy elveszíteném önmagamat.

A jézusi válasz itt is egyértelmű: „Vezessétek hozzám!” Csak az egyéniségen, saját személyiségemen keresztül juthatok el hozzá. A Jézushoz tartozás sohasem jelentheti emberi valónk kiüresítését, megvetését. Jézus egész élete arról szólt, hogy fontosabb neki az egyedi ember, minden nyomorúságával és csököttségével, mint a tömegek moraja. Az egyház is akkor talál vissza a jézusi útra, ha megbecsüli az embert, a tévedhető embert, ha engedi szabadon gondolkozni, akarni és cselekedni. Az egyház gondolkozásmódja, de a mi gondolkozásmódunk sem lehet kollektív kényszerzubbony, amit ájtatosságokkal és szent jelszavakkal kenünk össze. A jézusi út mindig az egyénhez, a látszólag jelentéktelen szükséghez vezet. Te magad vagy a legfontosabb, úgy, ahogy vagy, és úgy, ami vagy. Légy önmagad, vállald ami vagy, akkor leszel valóban jézusi!

November 1. – Mindenszentek ünnepe – Mt 5,1-12 – Út a boldogsághoz

Mindenki vágyakozik a boldogságra. Ha valakit megkérdezünk: „Boldog akarsz lenni, vagy boldogtalan?”, egész biztosan azt válaszolja: „Boldog!”

Mindenki boldog szeretne lenni, de úgy látszik, hogy nehéz megtalálni a boldogsághoz vezető utat. Jézus tanácsát világosan olvashatjuk a Szentírásban. Híres Hegyi beszéde azzal kezdődik, hogy nyolcféle embert boldognak hirdet. Jézus a nyolc boldogsággal saját életmódját írja le. Ő élt szegényként, ő sírt a sírókkal, ő volt szelíd és alázatos szívű, ő éhezett az Atya akaratának teljesítésére, az ő szíve volt átlátszóan tiszta, ő a békesség adója, őt üldözték és ölték meg az isteni igazságért. Jézus élte a nyolc boldogságot, és ezért tudta hirdetni is. Aki nem éli azt, annak voltaképpen nincs joga beszélni róla. Tiszta képmutatás, ha egy jólétben dúslakodó ember boldognak hirdeti a szegénye-

ket, azzal a hátsó gondolattal, hogy nyugton maradjanak, és türelmesen viseljék nyomorukat.

Felment a hegyre, elmélyült az övéivel.

Fiatal koromban nem tudtam mit kezdeni ezzel a résszel. Nem erről a világról szólt. Ha élni akarsz, egészen máshogy kell tenned. Ahogy jönnek az évek, tisztul a kép, hogy mi is az élet lényege. Nem az erő, hanem az engedés – elfogadás.

Mennyi mindent kaptam, jót, kevésbé jót? El tudom fogadni, el tudom engedni?

November 8. – Évközi 32. vasárnap – Mk 12,38-44 – A kevesebb néha több

Az írástudók a néphez képest képzett, tanult emberek voltak, akiknek az volt a feladatuk, hogy az igazságot kutassák, és tudásukat megosszák az emberekkel, s ezzel Isten útjára vezessék őket.

Jézus arra mutat rá, hogy tudásunkkal ne kérkedjünk, ne tartsuk magunkat többre, és ne várjunk ezért tiszteletet és kiváltságokat. Tudásunkat is Istentől kaptuk, tehát senki ne gondolja magáról, hogy ő mindent tud, és mindenkinél, még Istennél is jobban tudja a dolgokat.

Az emberek véleményétől függök? Többre tartom magamat másoknál, és ezért különleges tiszteletet várok?

Akiknek több adatik, attól többet is várnak el. Vonatkozik ez a tudásra, de a pénzre is. Mindegyikből adni kell másoknak, de önzetlenül, szeretetből, és nem a fölöslegből, vállveregető érzéssel! Aki a kevésből ad, de mindenét odaadja, az értékesebb Isten szemében, mint aki a sokból juttat egy kis morzsát.

A fölöslegemből adok? Időt, pénzt, tudást?

November 15. – Évközi 33. vasárnap – Mk 13,24-32 – Vigyázzunk az időnkre!

Milyen a mi időfogalmunk? Mennyiségi vagy minőségi?

Mindennek ideje van életünkben: a vidámságnak, a sírásnak, a felkelésnek, a lefekvésnek, a vetésnek, az aratásnak, a madarak költözésének, a hold felkeltének. Ha elérkezik az idő, semmi sem tudja megakadályozni az események bekövetkeztét.

Az idő felismerése, beosztása a mi kezünkben van. Legyen helye az életünkben a megélt időnek. Ne engedjük, hogy csak sodorjanak bennünket az események, hanem felelősséggel bánjunk a számunkra kimért idővel, aminek része lehet a változás, a felismerés, a bűnbánat, az állhatatosság, a bátorság, a megtérés…

Isten is szán ránk időt, és elérkezik hozzánk a meghallgatásban, a kegyelemben, az áldásban, a gyógyulásban…

Kinek van hatalma életünk fölött? Annak, akinek a kezében vagyunk, az fog magával ragadni. Figyeljünk életünk jelzéseire! Nyugalomban, békességben, harmóniában, szeretetben élünk?

Isten eljött hozzánk tegnap, Isten velünk van ma, Isten eljön hozzánk holnap, és egyszer majd eljön értünk. *Fontoljuk meg, hogyan élünk!*

November 22. – Krisztus király ünnepe – Jn 18,33-37 – Kitartás a végsőkig

Ez a történet Jézusnak a földi hatalommal való ütközését mutatja be. Itt már nemcsak kellemetlenségek érik, hanem valóságosan is megjelenik az állam, amely a számára veszélyes egyént akár ki is végzi. Márpedig akit királynak neveznek, és lázadást szíthat, arra ez a sors vár.

Ezzel Pilátus és Jézus is tisztában van, ennek ellenére nem szokványosan zajlik a kihallgatás. Pilátus ideges, szeretne túl lenni az egészen, hatalmával nem tud élni, nincs eszköze Jézus megfélemlítésére. Jézus nyugodt, ő irányítja a „beszélgetést”, kifejezi, hogy nincs fölötte földi hatalom, bár védtelennek és kiszolgáltatottnak tűnhetne így, megkötözve. Az ő hatalmát nem az erőszak és a félelem tartja fenn. Jézus magabiztosságát csak a letisztult cél és önazonosság biztosítja. Az ő országa nem e világból való.

Érdemes számot vetni, hogy ki az a személy vagy cél, akiért vagy amiért mindent megtennék? Vállaljuk-e minden körülmény között a hitünket, elveinket? Tudunk-e tanúságot tenni családban, közösségben, munkahelyen...? Látszik-e rajtunk, hogy kihez tartozunk? Jobb-e a világ általunk?

November 29. – Advent 1. vasárnapja – Lk 21,25-28.34-36 – Éberség minden időben!

Jézus mindannyiunk életébe eljön, jelen van. Számtalan példáját küldi, adja szeretetének. A világ jelei számunkra sokszor ijesztőek, félelmetesek, máskor üdítőek, biztatóak, bátorítóak. A kérdés az, meg tudjuk-e látni a jeleket, képesek vagyunk-e érzékelni, érezni, érteni az üzeneteket.

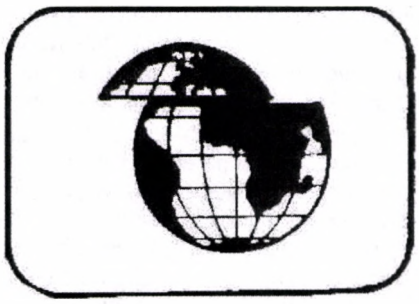
A bátortalan, meghunyászkodó, lapuló ember esélye minimális, az Emberfia követésére csak egyenes gerinccel, felemelt fejjel lehetünk képesek.

Jézus társul hív bennünket a megváltáshoz. Csak együtt, vele közösen tudunk változni, változtatni. Szükség van az akaratunkra, szándékunkra. Mindent adó Istenünktől a teljességet kapjuk, de csak velünk és általunk kívánja ezt érvényre juttatni. Nagyszerű hivatás ez!

Szükséges, nélkülözhetetlen hozzá az éberség, mégpedig minden időben.

A virrasztás számomra az „élőnek lenni” tudati és cselekvésbeli állapotot jelenti. Önmagam elfogadását, a kérő és ajándékozó kezek megszorítását, a másokért élés szolgálatát, a mindennapokra rendelt feladatokban való helytállást. Felfelé tekinteni, bízva a küldetés nagyszerűségében, elbukva, de felállva, felfelé, önmagunkba és egymásra tekintve.

Engedjétek meg, hogy egy személyes példát idézzek meg! Édesanyámét, aki egy éve halt meg. Súlyos betegségében, majd haláltusájában örök példát adott nekünk. A legnehezebb helyzetben is felfelé tekintett, legyőzve félelmeit, fájdalmait, olyan testi, biológiai „csodákat” produkálva, amelyek a szakemberek számára is érthetetlenek voltak. Önmagával és a Jóistennel való belső egysége, ébersége, amely betegségén is átsugárzott, számtalan ember megtérését eredményezte. Bár betegségének végkimenetele nyilvánvaló volt, számunkra mégis példa értékű, ahogyan ezt az utat bejárta. Másokért élése, átölelő, gondoskodó szeretete, mindennapi helytállása, lelkének isteni ereje a mi igazi örökségünk. Egyben felelősségünk is, hogy ne felejtsünk el felfelé nézni, egyenes gerinccel, soha nem szűnő reménnyel. Mert még megváltásunk sem megy nélkülünk!

Márczi Imre

„Arcod verítékével...”

A nehezen kitalált, de látványos és ugyanakkor hálás, címként használható bibliai idézet után látszólag egyszerű dolga van az embernek: A mitikus erejű bibliai paradigmával párhuzamba kell állítani a korlátlan fejlődés európai modelljét – egy másik mítoszt –, és máris rakásra adódnak a látványos, nagy horderejű következtetések. Az ókori szerző még az átvezetés ötletét is megadta, bölcs előrelátással beiktatva a bűnbeesés bájosan naiv történetét.

Tehát kezdetben vala a Teremtés. A Big Bang okozta sietségben azonban a Teremtő elfelejtett definiálni néhány rendszerparamétert, ami utóbb igen megbosszulta magát. Például limitálni kellett volna a hardver (szerszám, eszköz) maximális méretét (a legnagyobb megengedhető bunkó, erőmű, számítógép stb.). Bizonyos operációkhoz eleve hozzá kellett volna rendelni az UNDO (Ne csináld...) utasítást (pofozkodás, atomháború, felhalmozás stb.). Továbbá valamilyen homályos oknál fogva elfelejtette szállítani a legfontosabb szoftvert a rendszerhez, sőt egyből COCOM-listára tette. Csak a Nő praktikus ösztönének köszönhető, hogy az a bizonyos alma nem maradt a tudás fáján.

Igaz, a Teremtő utána sem segített az installálásban (hogyan, mihez kezdj az egésszel...), így az ember kontár módon inkább a hardverrel (eszközök, anyag) kezdett el vacakolni. A bunkó mellett csinált bárkát, ekét, traktort, vízlépcsőt, bankot. Ráérő idejében barlangok falára festegetett, frigyládát csinált, piramisokat, könyveket, műholdas tévét meg efféle jópofa dolgokat. Arca verejtékével, természetesen; szigorúan betartva az almaügy kapcsán kialakult játékszabályokat. De azért állandóan piszkálta az ördög: Nem lehetne ezt valahogy ügyesebben? Kevesebb verítékkel? Kevesebb munkával? Munka, munka... ergon... megvan! ENERGIA! Energiaforrás, hatásfok, gép! – Aztán csak ülni kell majd, és nyomogatni a gombokat...

Az ördög kajánul röhögött, mivel előre tudta, hogy mi lesz ebből: Az ember ahelyett, hogy a dolgok előállításába fektetett saját energiáját csökkentette volna a gépek és a hatékony technológiák kifejlesztése által, gyermeteg mohóságtól hajtva a termelés (hardver) volumenének növelése mellett döntött. Talán utánozni akarta mesterét – aki nagylelkű gesztussal a maga képmására alkotta meg őt – nagyságban, hatalomban, elfeledve a legfontosabbat. Azt, hogy a szellem, lélek, tudás – a szoftver – az igazi hatalom; a termelés, anyag, energia stb. csak ennek egy-egy esetleges megnyilvánulása, eszköze. A dolog mindenesetre balul ütött ki, mert így vált önként rabszolgájává a maga által alkotott, „embert felszabadító” technikának (a hardvernek). Azóta szinte teljesen elfelejtett olyasmiket, mint ünnep, átlényegülés, intuíció, egyszerűség, szemlélődés, szerelem stb. Helyette megtanult tömegtermelni és tömegfogyasztani: globális struktúrák létrehozásán görcsöl, elfeledve azt, hogy a teljesség eleve adva van, mert a lét egy és oszthatatlan – hiszen minden a Teremtő keze nyomát viseli magán. Hogy is mondja Hamvas Béla? A lét úgy hatezer évvel ezelőtt életté silányult... Az istenek ma nem járnak közöttünk; képeiket nem kevés munkával az égre kell festeni, és mellesleg egyre vaskosabb cölöpökkel kell aládúcolni, hogy az egész ránk ne rogyjon. Amihez, ugye, ismét csak energia szükséges.

Energia nélkül persze a Teremtőnek sem megy. A Biblia is az Isten ergonjáról és dünamiszáról beszél: De vajon van ennek valami köze a mi energiánkhoz és dinamizmusunkhoz?

A Teremtő mintha csapdát állított volna az embernek az Édenkertben a tudás fájával. Mert miután az ember evett a tudás almájából, szelleme elhomályosult, tudata beszűkült. Létlehetőségei alapjában nem változtak. Az ember így is a végtelenre nyitott lény maradt; az élet fenntartásához szükséges energia sem változott. A „bűnbeesés” után is igen tág lehetőségei voltak az emberi létminőség megválasztásában. Léte kiteljesedését azonban egyre inkább a hardver (anyag, energia, eszközök) vonalán kereste. Az ókori kultúrák még fejlett eszközök, technikák, energia hiányában is figyelemre méltó dolgokat alkottak. Ezekből sajnos jobbára csak a kövek maradtak meg. Az a szellem, amely egykor létrehozta őket, és lelket lehelt beléjük, úgy tűnik, örökre elenyészett. Számunkra kettő fontos közülük, a zsidó és a görög, mert e kettő örökségéből nőtt ki az európai kultúra.

A sok ezer éves, széles alapokon álló zsidó szellemiség hosszú időn át sikeres, termékeny életalakítást eredményezett – ma így mondanánk: bonyolult humánszoftverként működött. Találkozott azonban azzal a másik kultúrával, amely a görög racionalitáson felnőtt nyers erő (energia, hardver) pozíciójából kívánta megalapozni hozzá fűződő viszonyát. Ezzel szemben látszólag alulmaradt. Igazából csodálkoznunk kellene azon, hogy sok más kultúrához hasonlóan mégsem tűnt el, és a zsidó-keresztény teljességigény és küldetéstudat, valamint a görög racionalitás frigyéből végül is megszületett az európai civilizáció. A paradicsomi tudategyensúly azonban nem állt helyre, mert nem a racionalitás (hardver) rendelődött alá a teremtő (isteni, emberi) szellemnek. Ellenkezőleg: az európai paradigmában az eszme, szellem, lélek, küldetéstudat, teljességigény, hit, szerelem fölött megkérdőjelezhetetlenül ott trónol a ráció. Ez persze az európai kultúra problematikájának durva leegyszerűsítése, de tény, hogy mára az egész világra kiterjeszteni látszik érvényességi körét. Eszközei magához illően kemények: régebben tűzzel-vassal, manapság tankokkal-bankokkal és az erő finomabb formái révén is hatni próbál (reklám, tudati-szellemi invázió, szimbolikus hatalmi eszközök, struktúrák). Ez magától értetődően az európai minta egyetlen és kötelező erejét jelenti, annak minden következményével együtt.

A dologban azonban ellentmondás van. Az európai, illetve észak-atlanti minta először is külső erőforrások nagyfokú bevonására épül (olaj, olcsó munkaerő, nyersanyagok, piacok, tőkeexport, fegyverkereskedelem stb.). Másik lényegi jellemzője a bővített újratermelés, vagyis a növekedés, a profit. Egy nyolcéves gyermek is megérti, hogy ezt a mintát nem lehet az egész világra kiterjeszteni. A növekedésnek határai vannak, mert az anyagi és energiaforrások végesek. Ha sikerülne is bizonyos területen áttö-

rés – például olcsó energiaforrások feltárásával –, az sem jelentene megoldást, mert a beszűkült tudat számára nem kínálna sokkal szélesebb horizontot, esetleg más működési teret. Ellenkezőleg: további lökést adna az egyensúlyból kibillent, igazi emberi igényektől elszakadt fejlődésnek. Ez a végsőkig kifacsart, elfuserált hardver (eszközvilág) már így sem sokáig tartja magát ezzel az iszonyatos, kemény energiákat mozgató emberi magatartással szemben.

Szóval nem kellett volna úgy elkapkodni ezt az európai mintájú fejlődést. Azok a fránya görögök a rációval meg a kráciákkal (a teo-, ariszto-, demo-, büro-, pluto- és persze a technokráciával) kitűnő, kemény alapokat raktak le, amivel hosszú időre biztosították a kenyérkereset verítékes módját. Itt be is lehetne fejezni, mondván, hogy lám, lám, ez a vége, ha felületesen olvassuk a mítoszokat. Tehát olvassuk újra őket, és egy kicsit jobban figyeljünk oda! Hátha mást is találunk bennük.

Az emberiség története tele van próbálkozásokkal annak a bizonyos paradicsomi szoftvernek az installálása érdekében. Lehet, sőt valószínű, hogy van abban olyan programfejlesztő program (szoftver: szellemi energiaforrás) is, amely a tudat számára rég bezárult, illetve új tereket nyithat meg. Legelőbb persze az embernek kellene egy RESET (eredeti állapot gombnyomásra vissza...) – hogy végre azzal foglalkozzon, amire megalkották: a végtelen menedzselésével. A Teremtő a hitelesnek tartott olvasat szerint a világ gondnokának szánta az embert. Képtelenül tragikus volna, ha kizárólag egy végtelenül szűk, maga választotta ösvény, a racionális-tudományos európai fejlődési modell mentén keresné kiteljesedését. Legalább abban a széles mezőben kellene mozogni, amit eddig az előttünk élők bejártak (antik, klasszikus kultúrák, nagy vallások, szellemi áramlatok, nagy egyéniségek stb.). Ezt kutatni, művelni (colere = kultúra...), menedzselni valóban emberhez méltó, isteni teremtő tevékenységet jelentene. És hogy kinek van erre energiája? Ehhez nem fizikai, hanem elsősorban szellemi, lelki („szoft"...) energia kell. Lehet, hogy a programban (a mitológiákban...) benne van egy efféle energiaforrás elérési útja is?

Forrás: Koinónia, 2015. április

Pálmaolaj – a rabszolgaság üzemanyaga

A szupermarketekben kapható áruk közül minden második olcsó növényi olajat tartalmaz, autónkba pedig biodízelként kerül. Az olajpálmák kedvéért eltűnnek az utolsó trópusi őserdők, az esőerdők lakóit kényszerrel üldözik el. Az ültetvényeken ugyanis vajmi keveset számítanak az emberi jogok: a konszernek rabszolgaként tartják a munkásokat.

Az éjszakai tűz utáni reggel szörnyű képet mutat: sűrűn gomolygó füst terjeng az elszenesedett föld fölött, ahol még néhány napja életteli erdő virult. A tűz alapos munkát végzett egy pálmaolajkonszern javára. „Minden évben leégnek az erdőink", mondja Nordin, a *Mentsük meg Borneót* természetvédelmi szervezet alapítója. Nordin és aktivistái évek óta küzdenek indonéziai szülőföldjükön a természetpusztítás ellen. „Felgyújtják az erdőket, hogy olajpálma-ültetvényeknek nyerjenek teret. Ez Indonéziában tilos ugyan, de ez a leggyorsabb módja az esőerdők megsemmisítésének."

Júniusban az indonézek riasztották a szomszédos Szingapúrt és Malajziát is. Szumátrán több mint száz erdőtűz következtében terjengett mérgező füst a tenger fölött, és okozta minden idők legszörnyűbb levegőszennyeződését. Ugyanis a világ öt legnagyobb pálmaolajkonszernjét, amelyek a hatalmas indonéz ültetvényeken milliárdokat keresnek, Szingapúrból és Malajziából irányítják.

Az erdőkkel kihalnak az utolsó orángutánok és szumátrai tigrisek is

Szumátra és Borneo a pálmaolaj-termelés központja, Indonézia az exportvilágbajnok, Malajziával együtt. További erdőirtásra ösztönöz a világszerte növekvő igény erre az olcsó növényi olajra. A hatalmas monokultúrák megállíthatatlanul felfalják a még összefüggően megmaradt délkelet-ázsiai esőerdőket – azokat a „zöld sivatagokat", ahol emberek, állatok és növények már nem találnak életteret.

Elhagyatottan ugrál egy orángután az utolsó fák maradványain. További három, félig kiéhezett állat kapargat a közelben a letarolt őserdő fáinak lábánál. Ezek az orángutánok egy csapásra elvesztették életterüket és táplálékforrásaikat. A Borneo szigetén lévő indonéziai tartomány, Nyugat-Kalimantan engedélyezte a Bumitama Gunajaya Agro (BGA) vállalatnak, hogy teljesen kiirtsa az esőerdőt egy új olajpálma-ültetvény létrehozása érdekében. „Közben hagyjuk, hogy országunk szimbóluma, Ázsia egyetlen emberszabású majma kihaljon", mondja Nordin. De nemcsak Indonézia orángutánjai tartoznak fajuk utolsó tagjai közé. A törpeelefántok, a szumátriai tigris és az orrszarvú is már régen súlyosan veszélyeztetett.

Semmivel sincsenek jobb helyzetben az őslakosok és a kisparasztok, akik generációk óta az erdőkkel

együtt, és az erdőkből élnek. Erőszakosan elűzik őket földjeikről. Az Indonéz Nemzeti Emberjogi Bizottság 2011-ben 5000 esetet terjesztett elő az emberi jogok megsértéséről – egyharmaduk a pálmaolajipar számlájára írható.

De az emberi jogok nemcsak a falvakban nem érvényesülnek az elűzetések, a földrablás, a talaj és vizek megmérgezése következtében, hanem magukon az ültetvényeken sem: a pálmaolaj-vállalatok rabszolgaként tartják a munkásokat, ahogy ezt az amerikai *Bloomberg Businessweek* újságíróinak egy csoportja leleplezte.

Az indonéz pálmaolajiparban 3,7 millió ember dolgozik, köztük sok gyerek

A cikk egy szumátrai fiatalember történetét mondja el; a riporter Ádámnak hívja. Ádámot 19 évesen hurcolták el kényszermunkára, bezárták, megfenyegették, ütlegelték, étlen-szomjan tartották.

Története ezrek történetéhez hasonló, akiket a mi fogyasztási cikkeinkért – a rúzstól a csokoládékrémen át a biodízelig – rabszolgaként dolgoztatnak az indonéz és maláj olajpálma-ültetvényeken; sokan közülük még gyerekek.

Ádám rémtörténete 2010 júliusában kezdődött szülőföldjén, Észak-Szumátra egy kicsiny kis szigetén, amelynek Nias a neve. Amikor a Zendrato munkaközvetítő Ádámnak és unokatestvérének átszámítva napi 6 dollárért teherautósofőri munkát ajánlott fel egy pálmaolaj-vállalatnál, 3200 km-re Niastól, ők elfogadták. Az utazás a borneói Kelet-Kalimantan tartományba 3 hétig tartott. A Zendrato útközben további 18 munkást toborzott, sokan közülük éppen hogy betöltötték 14. életévüket.

Végül a csoport a PT 198 nevű vállalat pálmaolaj-ültetvényére érkezett. Ez a vállalat a malajziai Kuala Lumpur Kepong (KLK) konszernhez tartozik, amely a világ ötödik legnagyobb pálmaolaj-vállalata. Ádám és a többi munkás a poklokat járta meg ott. Fogva tartották őket, elvették az útlevelüket, és állandó megfigyelés alatt álltak. Senki nem hagyhatta el az ültetvényt. Aki mégis megpróbálta, azt mindenki előtt megverték. A felügyelők éjszakára ablak nélküli barakkba zárták őket.

Szerződésük 2 évi fizetés nélküli kényszermunkára szólt

Ellátásuk egy kis adag száraz hal és rizs volt, az is sokszor férges. Havonta egyszer egy teherautó hozott friss vizet, amely egy hétig tartott. Aztán a munkások egy gödörből merítették az ivó-, főző- és mosdóvizet.

A munkásokat kétéves szerződés aláírására kényszerítették. Ezen idő alatt nem kaptak fizetést, csak havonta 16 dollár „kölcsönt” orvosságra vagy ételkiegészítésre. Ezeket jócskán drágábban vehették meg az ültetvényen. Pénzkereset helyett csak adósságokat halmoztak fel.

A férfiak, asszonyok és gyerekek reggeltől estig robotoltak a frissen létrehozott ültetvényeken – a hét minden napján. Elsősorban az asszonyoknak kellett naponta legalább 20 darab ötvenkilós zsák trágyát kihordaniuk. A férfiak mindennap a legmérgezőbb vegyszert, a Paraquatot permetezték ki védőruha nélkül; a bádogkannák gyakran szivárognak, kimarják a kezet, a hátat. A Paraquat megtámadja a vesét, a májat és a nyelőcsövet, aminek eredménye sok rákos megbetegedés és a Parkinson-kór. Ezért van betiltva 32 országban.

2010. augusztus végén Ádámnak és unokatestvérének szerencsés módon sikerült megszöknie a PT 198 nevű pokolból.

A KLK konszernnek saját bevallása szerint 200 000 hektáros pálmaolaj-ültetvénye van Indonéziában és Malajziában. Tagja a „Kerekasztal a fenntartható pálmaolajért” (RSPO) szervezetnek, amely a tagvállalatoknak pálmaolaj-címkét adományoz. A svájci ipartestületnek tagjai olyan nagy vegyi- és élelmiszeripari konszernek, mint a BASF, az Unilever és a Nestlé, amelyek többek között a KLK-nál vásárolják pálmaolajukat, azt a pálmaolajat, amelyet kényszermunkával és természetrombolással állítanak elő. A világ természetvédői és emberjogi harcosai szemében ez pusztán „zöld agymosás” és a fogyasztók becsapása.

A pálmaolajüzlet

A pálmaolaj a piac legolcsóbb növényi olaja; ma világszerte ötször többet fogyasztanak belőle, mint 1990-ben: 2012-ben 54 millió tonnát. A szupermarketekben kapható cikkek fele tartalmaz pálmaolajat – élelmiszerek, mosószerek, kozmetikumok –, de a fűtőerőművekben és a dízel üzemanyagban is megtalálható. Tavaly világszerte 1,9 millió tonna pálmaolaj folyt „bioüzemanyagként” dízelautóink tankjába, a német kormány és az EU előírásainak megfelelően.

Kényszermunka és adósrabszolgaság

Alacsony munkabér, tisztességtelen munkakörülmények és szerződések, valamint gyakori kényszermunka teszi konkurenciamentesen olcsóvá a pálmaolajtermékeket. A pálmaolaj-vállalatok a bérmunka-közvetítőknek és emberkereskedőknek szolgáltatják ki munkásaikat. Az adósrabszolgaság rabszolgafüggőségbe kényszeríti a munkásokat. Például a szállás és az ellátás költségei jócskán meghaladják fizetésüket. A szerződés ideje alatt gyakran egyáltalán nem kapnak fizetést.

Gyerekmunka

Egy amerikai munkaközvetítő iroda tanulmánya szerint Indonéziában a 10-14 év közötti fiúk 82,4 %-a, a lányok 64,8 %-a dolgozik a mezőgazdaságban. A gyerekek gyakran segítenek a családnak az ültetvényeken, hogy a kiszabott napi munkát elvégezhessék. Jason Motlagh fotóriporter jelentése szerint Malajziában vélhetően 50 000 indonéz és fülöpszigeteki bevándorló gyerekei dolgoznak a Sabah-ültetvényeken – papírok, egészségügyi ellátás és a tanulás reménye nélkül.

Pálmaolaj-statisztika

Indonézia jó 50%-os piaci részvétellel a legnagyobb termelő. Az ültetvények nagysága 9,4 millió hektár, a legnagyobbak Szumátrán és Borneón vannak. Malajzia 40%-al áll a második helyen. Sarawak és mindenekelőtt Sabah (mindkettő Borneo szigetén) az új ültetvényközpont.

Forrás: www.regenwald.org, 2013/3

TARTALOM

Tanulmány
Johann Chr. Arnold: Földi élet után örök élet 2-3
Bernardin Schellenberger: A nagy apa 4-6
Benyhe Bernát: A nagyartanár Bulányi 9-12
Gromon András: Jézus „csodái" (III., befejező rész) 13-15
Interjú
Szemétnek nyilvánított öregek (Reimer Gronemeyer) 7
Radikális reformációt! (Axel Noack) 19-20
Meditáció
Kovács László: Bajainkról beszélni? 6
Fulbert Steffensky: A medvebarlang üres 8
Habos László: És tanítvánnyá lett a mester 15
Gyerekeknek Moha-mese
Közlekedési balesetek ellen 16-17
Reformáció
Christian Feldmann: Máglya – politikai számításból 18-19
Megemlékezés
Búcsú Hancz Verától 21-23
Búcsú Kovács Sáritól 23-24
Közösségi élet
Miklovicz László: Pillanatképek a BOKOR életéből 25
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26-28
Környezetvédelem
Márczi Imre: „Arcod verítékével..." 29-30
Pálmaolaj – a rabszolgaság üzemanyaga 30-31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, Gergely G. András fordította)

Szabó Éva

Indulás előtt

Csomagoljunk
legyünk útra készen
mielőtt minden
eltörik egészen
hisz oly kevés
mit vinni kell
egy „megérte"
egy „hinni kell"
egy szerelemtől
fényes pillanat
a sárba süppedt
kő alatt
a sötétben
egy résnyi fény
élétől
megsebzett remény
mert valami
végérvényes rend kell
ha nagy útra
készül már az ember
tudván
hogy akkor sem néz
hátra
ha nevét valaki
még egyszer elkiáltja

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/5. (153.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: 2800,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVI. évf. 6. szám

2015. december

275,– Ft

Jézus és a nők

Pál apostol és a nők

„Szibéria erős angyala”

Karácsonyi novella

Elmélkedés Újévre

Moha-mese

Búcsú Szegheő Józseftől

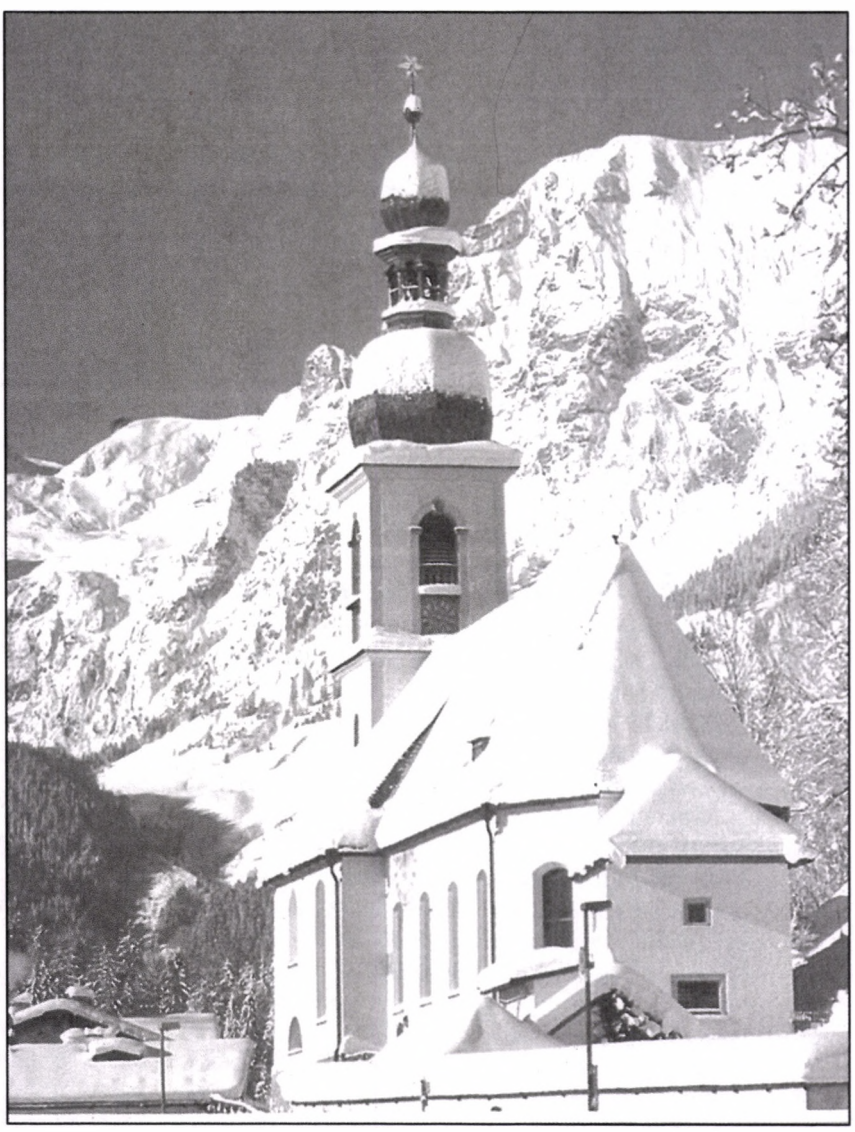
Emlékezés Halász Endrére

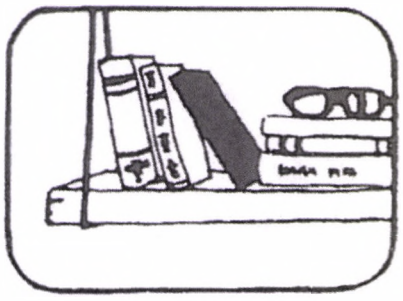
Túrabeszámpló

Vasárnapi szentírási elmélkedéseki

A pápa bolíviai beszéde

Dietrich Bonhoeffer emlékezete

Sárdy Péter

Mit jelent számomra a karácsony?

Isten egy gyermeket ajándékoz nekünk. – Minden gyermek egyedülálló ajándék, mert adottságai és lehetőségei megismételhetetlenek. Minden gyermek ígéret és remény. A mi felnőtt és kiábrándult értelmünk úgy látja ugyan, hogy az öröklött tulajdonságok és a környezeti tényezők meghatározzák ezt a kezdődő életet, tragikus vagy banális sorsot szabva ki neki – Isten azonban az egyedülállót látja benne. Ez a kisember a környezete számára és a környezete által az egész világ számára gazdagodást jelenthet, és kell is jelentenie. Mi persze sajnos már beletörődtünk abba, hogy az élet nem váltotta be, és talán már nem is fogja beváltani számos reményünket. Ez azonban mit sem változtat azon, hogy a gazdag ÉLET (Isten ezer nevének egyike!) mindegyikünknek megszámlálhatatlanul sok lehetőséget kínál fel. Csak a mi szorongó, a maga előnyéért és biztonságáért oly nagyon aggodalmaskodó kis „én”-ünk akadályoz meg minket abban, hogy akár csak észre is vegyük ezeket a lehetőségeket. Valójában azonban itt rejtőzködik a szerencsénk, mégpedig akkor, ha túllépünk e kis „én” határain, a másik ember felé fordulunk, és az emberi személyeken túl Isten felé is. De honnan tudhatjuk ezt? Erre a kérdésre válaszol a karácsony: „Gyermek született nekünk.” Isten sok ajándéka közül ez a gyermek a legnagyobb! Ennek a gyermeknek az volt a hivatása, hogy életével legyőzze pesszimista világlátásunkat. Felszínesen nézve nem részesült abban a „nagy boldogságban”, amelyet talán szívesen kívánunk magunknak, hiszen mi mindenekelőtt azt kívánjuk, hogy gazdagságban éljünk és hozzájussunk a kultúra kincseihez, Jézus viszont szegény szülők gyermekeként, a kulturális élet központjaitól távol jött világra. Boldog ember volt ő? Vagy egyenesen a történelem legboldogabb embere volt? Van-e egyáltalán mércénk erre?

Jézus a keresztségétől fogva „Isten fiának” tudta magát. – Ha elképzeljük, mit jelenthet ez, akkor azt is megsejthetjük, hogy számára mindaz jelentéktelen volt, ami az embert boldogtalanná teheti! Keresztsége során olyan „fiúnak” élte meg magát, aki eggyé vált ATYJÁval, és ezáltal ennek az Istennek egész teremtett világával is. Ennek a kimondhatatlan EGYSÉGnek az élménye kimondhatatlan szeretettel és kimondhatatlan boldogsággal töltötte el. Ebben az élményben bizonyára fájdalmasan átélte mindazt is, ami az embereket Istentől elválasztja és szerencsétlenné teszi – de ez nem számított sokat ama boldogsága mellett, hogy Isten a „fiának” szólította őt. És úgy látta, hogy ebben nincs egyedül, hanem csak ő az első ugyanazon „mennyei Atya” sok lehetséges fia és lánya közül (vö. Mt 5,45).

Megszületik-e „Isten fia” a szívünkben? – Mit használna nekünk Isten legnagyobb ajándéka, ha az nem érkezne meg hozzánk? Keresztény hitünknek azonban az a lényege, hogy „mindazok, akiket Isten Lelke vezérel, Isten fiai” (Róm 8,14-15). Ez nem valami világidegen mondás, hanem tapasztalati tény. Érdemes hallgatni azokra az emberekre, akik ezt megtapasztalták: Pál szemében ez annak a Léleknek az ajándéka volt, aki azt kiáltja bennünk: „Abba”, „Édesapánk”, középkori misztikusok pedig így nevezték meg szavakkal leírhatatlan tapasztalatukat: „Krisztus megszületett a szívünkben”. Mindannyiuk számára ez volt a legnagyobb ajándék, amit csak átélhet az ember – teljesen új élet, újjászületés.

De hogyan jut el hozzánk ez az ajándék? – Egy valami világos: nem lehet sem megvásárolni, sem bizonyos gyakorlatokkal előidézni. Jézus azonban biztosított minket arról, hogy hozzá lehet jutni: „Kérjetek, és adatik nektek, keressetek, és találni fogtok, zörgessetek, és ajtó nyílik nektek” (Mt 7,7)! Ez nem olcsó recept, és nem hitegetés. De komoly erőbevetést kíván tőlünk. Jézus azért nem írhatta körül pontosabban, mit jelent „a Lélek által vezéreltnek lenni”, mert a konkrét feladatok személyhez és helyzethez kötöttek. Csak egy dolog volt egészen biztos számára: ezt az erőbevetést olyan bizalomnak kell kísérnie, amely az akadályok egész hegyeit képes eltakarítani az útból! Olyan nagy legyen ez a bizalom, hogy általa ragaszkodni tudjunk életünk érthetetlen Istenéhez, ahogyan a boldogságáért az angyallal küzdő Jákob mondta: „Nem engedlek el, amíg meg nem áldasz” (1Móz 32,27)! Ez az út vezet oda, hogy szívünkben „megszülessék a fiú”. Megvan rá a lehetőségünk – és kevesebbel nem is kellene megelégednünk!

Ha megszületett bennünk a „fiú”, akkor Isten még mindig láthatatlan marad ugyan számunkra, és változatlanul ki leszünk téve az élet ismert fenyegetéseinek is. De már nem kell félnünk, mert számunkra az Atya már nem az égben van, tehát nem egy távoli ismeretlen személy, hanem a Mindent jelenti nekünk, és semmi nem választ el tőle, nála biztonságban vagyunk, ő szeret és becsül minket. Ezzel mi is Isten fia vagy lánya vagyunk. Egy csapásra megváltozott számunkra a világ, mert lélekben egészen szabaddá váltunk! A kis emberi „én” kalitkája kinyílt, a szeretet elfeledtetett velünk minden aggódást, minden veszélyt. Az örök Isten által elfogadott ember immár képes megnyílni a másik ember felé, és ily módon túllépni a határait („meghaladni önmagát”), hogy a szeretet egységében megtalálja boldogságát.

A szerkesztő megjegyzése: E rövid cikk, amint az egyes bekezdések elején dőlt betűkkel kiemelt gondolatmenet is mutatja, Jézus keresztségének megrendítő élményét és annak következményeit a misztikából ismert „nagy egységtapasztalat” nyomán értelmezi.

Jézus és a nők

A cím talán kicsit megtévesztő, mert lényegében nem Jézus és a nők kapcsolatáról, hanem Jézusnak a nőkkel kapcsolatos viselkedéséről lesz itt szó. Nem szoktunk erre fölfigyelni, ezért meglepő lehet, milyen gazdag anyagot tartalmaznak erre vonatkozóan az evangéliumok.

A történelemben Jézus volt az első férfi, aki *áttörte a szokásos férfiközpontúságot* (Platónt vagy Arisztotelészt, de Buddhát vagy Mohamedet sem lehet vele egy lapon említeni), s a férfiak bevett „indulatos ellenségessége” („animozitása”) helyett fesztelen magától értetődőséggel, a férfiakkal egyenrangú lényként és önmagával is egyenrangú társként bánt a nőkkel (még saját férfitanítványai botránkozására is, vö. Jn 4,27). Mielőtt azonban végignéznénk az ezt igazoló példákat, nézzük meg azt a megnyilvánulását, amely csak közvetve fejezi ki ezt.

A válás tilalma

Az ószövetségi felfogás voltaképpen problémátlanul megengedte a házassági elválást, ez azonban ebbe a megfogalmazásban megtévesztő, ugyanis csak a férfi bocsáthatta el feleségét, a nő nem kezdeményezhette a válást, és közös megegyezésről sem lehetett szó. Vita csak arról folyt, hogy milyen súlyú ok esetén bocsáthatja el feleségét a férj, illetve a férjnek eleget kellett tennie a formalitásnak: válólevelet kellett adnia. Ezt a gyakorlatot Jézus „mózesi engedménynek” minősítette, és vele szemben elvi alapon és *egyetemes* jelleggel az elbocsátás, ill. a válás tilalmát hirdette, mondván: *„Amit Isten összekötött, ember ne válassza szét”* (Mk 10,5-9). Felfogásának elvi jelentősége mellett ez a teljesen kiszolgáltatott nők védelmét és egyenrangúvá tételét is jelentette – ahogyan később Márk evangélista le is vonta ezt a következtetést hellenista olvasói számára: „...ha pedig a feleség bocsátja el férjét, és másik férfihez megy feleségül, szintén házasságot tör” (Mk 10,12).

Ami a válás, pontosabban – az adott zsidó környezetben – a feleség elbocsátásának lehetséges okait illeti, Jézus egyértelművé tette álláspontját: *semmilyen* okot nem fogadott el elégségesnek, még a legsúlyosabbnak tartott „paráznaságot”, a házastárs „megcsalását” sem; ugyanis a bevett fordításokkal („kivéve paráznaság esetén”) ellentétben a helyes fordítás mind Mt 5,32-ben, mind Mt 19,9-ben azt fejezi ki, hogy „még paráznaság esetén is tilos” (a részletes filológiai igazolást ld. Máté-kommentáromban): „Mindaz, aki elbocsátja feleségét, még ha paráznaság okából is, házasságtörésbe kergeti őt”. (A fogalmak egyértelműsége érdekében meg kell jegyeznünk, hogy abban a korban a „megcsalás” jogilag még nem számított – ill. csak a nő részéről számított – házasságtörésnek: a „házasságtörés” akkor következett be, ha az elbocsátott nő újból házasságot kötött: ekkor „tört meg”, azaz szűnt meg ténylegesen az előző házassága.)

Hogy Jézus ilyen *„végletesen”* komolyan gondolta mindezt, és milyen „szélsőségesen” vette védelmébe a nőket, megmutatja az alábbi, szintén sokszor félrefordított és félreértett kijelentése: *„Mindaz, aki azért nézeget egy feleséget, hogy megkívánja őt, szívében már házasságot tört vele”* (Mt 5,28). (Egyszerűbb/hétköznapibb megfogalmazásban: „Mindaz, aki hátsó szándékkal nézegeti valakinek a feleségét...”) Hogy jól értsük: A „megkívánás” itt nemcsak passzív érzéki vágyakozást jelent, hanem a 9. (és 10.) parancsolat eredeti héber értelmének megfelelően aktivitást is, nevezetesen a kívánság tárgyának megszerzésére irányuló törekvést, sőt *mesterkedést*. Tökéletesen világossá válik ez két ószövetségi történetből: az egyikben Aháb király Nábót szőlőskertjét, a másikban Dávid király Uriás feleségét kívánja meg, s mindketten addig mesterkednek, amíg meg nem öletik „vetélytársukat”, s így meg nem szerzik kívánságuk tárgyát, a másik tulajdonát (1Kir 21; 2Sám 11).

Megvédi a nőket

Jézus azonban nemcsak általánosságban védte meg a nőket a férfiaknak való kiszolgáltatottságtól, hanem konkrét esetekben is, méghozzá nehéz helyzetbe került, „bűnös” nőket vett védelmébe.

Három, egymáshoz nagyon hasonló történettel találkozunk az evangéliumokban (egyes szentírásmagyarázók feltételezik, hogy voltaképpen ugyanarról a nőről, és ugyanannak az esetnek háromféle feldolgozásáról van szó):

Márk evangéliumának 14. fejezete (3-9. v.) azt mondja el, hogy működésének végén, közvetlenül letartóztatása előtt egy étkezés alkalmával egy asszony alabástrom edényben valódi, sokat érő nárdusolajat öntött Jézus fejére, amiért a tanítványok „bosszankodtak”, arra hivatkozva, hogy az olajat el lehetett volna adni (300 dénárért, azaz háromszáz napi minimálbérért!), és árát a szegényeknek lehetett volna kiosztani, majd „ráripakodtak” az asszonyra. Jézus azonban határozottan kiállt mellette: *„Hagyjátok békén őt! Miért zaklatjátok? Hiszen jó tettet vitt végbe rajtam!”* Majd hozzátette: *„Amire képes volt, megtette!”* Ezt az elismerést azonban nem csupán minimális értelemben kell felfogni: *„Annyit*, amennyit és ahogyan képes volt megtenni, megtett”, hanem maximális értelemben is: *„Mindazt*, amire csak képes volt, megtette.” Ez a viselkedés azzal a szegény özvegygyel állítja egy sorba ezt az asszonyt, aki szintén mindenét odaadta, „amije csak volt”, s ezzel ugyancsak nagy elismerést váltott ki Jézusból (Mk 12,44). – Jézus viselkedéséből kiderül: elfogadta, hogy az asszony a maga módján, azaz női módon érezzen és cselekedjék, másfelől pedig szavai burkolt felszólítást tartalmaznak a tanítványok számára, hogy ők is végbevigyék a „jó tettet” a maguk módján, vagyis higgadtan és tárgyszerűen ügyelve a szegények tényleges szükségleteire.

János evangéliumában (12,1-8) lényegileg az iménti történetet olvashatjuk, csak nevesítve: „főszereplője” Mária, Lázár nővére, és nem Jézus fejére önti a drága olajat, hanem a lábát keni meg vele, majd hajával megtörli azt.

Lukács evangéliuma szerint (7,36-50) Jézus egy farizeushoz ment vendégségbe, és „egy asszony, aki bűnös életet élt a városban”, megtudta, hogy asztalhoz telepedett a farizeus házában; erre alabástrom edényben illatos olajat hozott, sírva megállt mögötte, a lábánál, könnyeivel kezdte öntözni a lábát, hajával letörölte, csókolgatta a lábát, és megkente az illatos olajjal. Amikor meglátta ezt a farizeus, aki meghívta őt, így szólt magában: „Ha ez próféta volna, tudná, kicsoda és miféle ez az asszony, aki őt érinti; hogy bűnös.” Jézus a két adósról szóló példázatával (41-42. v.) védi meg az asszony viselkedését, sőt – „hallani is borzalom”! – közli a farizeussal, hogy Isten megbocsátotta az asszony sok bűnét, hiszen „sok szeretetet mutatott” (47. v.).

De a legizgalmasabb az az eset, amelyben Jézus közvetlenül az életét kockáztatva véd meg egy nőt, mégpedig ismét csak egy „bűnös nőt”, a házasságtörő asszonyt (Jn 8,1-11). Feltehetően nyilvános működése utolsó napjaiban a farizeusok és írástudók egy félrelépésen ért asszonyt visznek oda, „középre állítják”, és közlik Jézussal a tagadhatatlan tényállást, majd azt, hogy Mózes törvénye mit rendel az ilyen esetre (ti. halálbüntetést – 5Móz 22,22 –, ami gyakorlatilag a megkövezés volt), aztán megkérdezik a népszerű rabbit, akiről közismert irgalmassága és a bűnösök iránti szeretete, mi az ő véleménye.

Kérdésük sokszorosan rafinált – és életveszélyes (akárcsak az a kérdés volt, szabad-e adót fizetni a császárnak, Lk 20,22): Jézus négyszeresen kínos helyzetbe kerül. Ha megengedi a megkövezést, akkor (1) szembekerül Róma törvényével, amellyel a kivégzések jogát magának tartotta fenn, (2) pusztulni hagyja az asszonyt és (3) szembekerül saját elveivel is; ha megtiltja a megkövezést, akkor (4) szembekerül Mózes törvényével, amely Isten törvényének számított. Ezek közül az 1-es és a 4-es változat mint lázadónak, illetve törvényszegőnek az életét veszélyeztette!

Ekkor elhangzik tőle a zseniális válasz: *„Aki bűn nélkül van közületek, az dobja rá az első követ!”* (Nem sokkal korábban hasonló zsenialitással válaszolt az adózás kérdésében, Mk 12,17; Lk 20,25.) Ez a válasz pofon egyszerű, ugyanakkor egyszerre felel meg mind a négy fönti (egymást kizárni látszó) követelménynek. De ami a legfontosabb: megmenti vele az asszony életét (és átmenetileg a sajátját is).

Egyenrangú partnerei

Környezete számára alighanem az fejezte ki a leglátványosabban, hogy Jézus egyenrangú partnereinek tekintette a nőket, hogy országjáró útjain nem csupán férfi tanítványai kísérték, hanem nők is, akik közül néhányat név szerint is megemlít Lukács evangélista (8,1-3). Egyedülálló és rendkívül jelentős ez a tény. Súlyának megértéséhez tudatosítanunk kell, hogy a kor patriarchális társadalmában a nőket alacsonyabb rendű lényként kezelték, erkölcsi, vallási és társadalmi szempontból egyaránt törvényen kívül helyezték, s a gyerekekkel és a rabszolgákkal álltak egy sorban: például nem oktatták őket a Törvényre, felmentették számos vallási kötelezettség alól, és bár – ráccsal elválasztva – ott lehettek a zsinagógában, de nem voltak tagjai a gyülekezetnek, semmilyen ügyben nem tanúskodhattak. A férfiak még csak nem is köszöntek a nőknek, és imádságban adtak hálát azért, hogy nem pogánynak, tudatlannak és nőnek születtek. Nem csoda, hiszen a Tízparancsolat gyakorlatilag egy kalap alá vette a nőket a szántóföldel, az állatokkal és egyéb vagyontárgyakkal (2Móz 20,17; 5Móz 5,21).

Szűk körben mutatkozott meg, de az előbbi mozzanatnál is jelentősebb, hogy alkalomadtán Jézus teológiai párbeszédet folytatott nőkkel:

Az egyik a szír-föníciai nő esete (Mk 7,24-30). Jézus egy időre visszavonult Tírusz vegyes lakosságú, többnyire azonban pogány vallású vidékére. Odament hozzá egy helybeli asszony, és kérte, hogy gyógyítsa meg a lányát. Valamelyik tanítvány vagy Jézus zsidó vendéglátója azonban ellene vetette, hogy a zsidók előbbre valók: „Engedd, hogy előbb a gyerekek lakjanak jól! Nem helyes ugyanis elvenni a gyerekek [= zsidók] kenyerét, és a kutyák [= pogányok] elé vetni.” A „pogány” asszony azonban megfelelt neki: „Igen, uram! De a kutyák is esznek az asztal alatt a gyerekek morzsáiból.” Erre Jézus – bár visszavonultsága okán eredetileg nyilván nem szándékozott gyógyítani – azt mondta neki: *„Erre az értelmes beszédre való tekintettel menj el! Lányodból kiment a démon.”*

A másik eset teológiai szempontból még súlyosabb (Jn 4,7-26). Jákob kútjánál Jézus összetalálkozik egy szamariai, azaz félzsidó-félpogány, a történet szerint ötszörösen elvált asszonnyal. Jézus felszólítására, hogy hívja el a férjét, az asszony jobbnak látja más vizekre evezni, és teológiai témára vált: „Atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, Jeruzsálem az a hely, ahol imádni kell őt” (20. v.). Jézus komolyan veszi a felvetést, és mélyen teológiai választ ad rá: *„... Eljön az óra, sőt már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát...”* (23. v.).

Hallatlan és páratlan volt Jézusnak ez a viselkedése – és súlyát csak növeli, hogy nem egyszerűen nőkkel, hanem idegen, „pogány” és „az ellenséghez tartozó” nőkkel állt

szóba, és folytatott teológiai eszmecserét!

Az eddigieknél is jelentősebb azonban a Máriáról és Mártáról szóló történetnek (Lk 10,38-42) az az apró megjegyzése, hogy a „csak” az asztalnál szolgáló Mártával ellentétben Mária „az Úr lábához is odaült”; ugyanis „valakinek a lábainál ülni” abban a korban szakkifejezés volt, s azt jelentette: „tanítványának lenni” (ld. Pál vallomását: „...ebben a városban nevelkedtem Gamáliel lábainál” [ApCsel 22,3], továbbá a rabbinikus mondást: „Engedd, hogy rád szálljon lábuk pora!”). Csakhogy amint az előbb szó volt róla, akkoriban a nőket nem oktatták a Tórára, s a rabbik nem fogadtak tanítványul nőket. Jézus viszont e tekintetben is lerázta magáról a hagyomány béklyóját, és nőket is tanítványaivá fogadott. A mondat folytatása is („kitartóan hallgatta szavát”) megerősíti, hogy Máriát valóban Jézus tanítványának kell tekintetünk. A női nemnek olyan mértékű „felemelése” volt ez Jézus részéről, hogy valódi értékét manapság elképzelni is alig tudjuk.

Ennek fényében még azt is feltételezhetjük, hogy azon nők között, akik útjain kísérték és szolgálták Jézust, olyanok is voltak, akiket szintén a férfiakkal egyenrangú tanítványainak nevezhetünk. Ezt megerősíteni látszik a Márk-evangélium megjegyzése azokról az asszonyokról, akik Jeruzsálembe is elkísérték Jézust, és egészen a temetéséig kitartottak mellette: „...követték és szolgálták, amikor Galileában volt” (Mk 15,41): a görög *akoluthein* = *követ* ige a tanítványi követés szakkifejezése, amint ezt mutatják Jézus tanítványságra hívó felszólításai: „Kövess engem!” (pl. Mk 1,14; 10,21; Lk 9,59 – vö. Mk 8,34; Lk 5,11; 9,49).

Az elmondottak után méltán vethetné föl valaki azt a kérdést, hogy ha mindez így van, akkor Jézus miért nem választott be a tizenkét tanítvány közé nőket is. A válasz egyszerű: *csak* azért nem, mert a kor említett felfogása miatt ugyanúgy nem küldhette őket hivatalos követtekként, apostolokként honfitársaihoz, ahogyan egy „pogányt” sem tehetett apostollá a zsidók számára (ld. Mk 5,18-19), hiszen egy *„pogány”* mint Istennek a *zsidókhoz* küldött követe képtelenség! (Jézus ezért más, hozzá illő feladatot adott neki, pontosabban ugyanannak a feladatnak hozzá illő változatát: a „pogányokhoz”, közelebbről hozzátartozóihoz küldte el, a „pogányok” misszionálásával bízta meg a „pogányt”. A „nem engedte meg, hogy vele tartson” tehát éppen nem elutasítás!)

Helyreigazítja őket

Jézusnak a nőket illető, a fentiekben leírt rendkívül pozitív viselkedése láttán az első pillanatban talán meglepőnek tűnik, milyen gyakran intette, figyelmeztette, igazította helyre őket. Ha azonban jobban belegondolunk, rögtön észrevehetjük, hogy ez egyrészt elvileg így helyes: az igazi szeretet sosem jelenthet kritikátlanságot, ellenkezőleg, megköveteli azt, másrészt pedig gyakorlatilag ebben is az nyilvánul meg, hogy Jézus a férfiakkal egyenrangúaknak tekintette a nőket, hiszen a férfiakhoz ugyanilyen kritikus szeretettel viszonyult, függetlenül attól, hogy a tanítványairól, az ellenfeleiről vagy a „nép” képviselőiről volt-e szó. Lássuk hát a konkrét példákat!

A tizenkét éve vérfolyásban szenvedő, gyógyulni vágyó asszonyt az a babonás meggyőződése vezette Jézushoz, hogy a belőle áradó „mágikus” erő átárad mindenre, amihez csak hozzáér, tehát a ruhájára is. Ezért gondolta azt, hogy ha csak Jézus ruháját érinti is, meg fog gyógyulni. A ténylegesen bekövetkezett gyógyulás után azonban Jézus figyelmeztette: *„Leányom, a bizalmad mentett meg téged”* (Mk 5,34). Jézus másoknak is mondott ilyet, ennek a kijelentésnek azonban ezen a helyen – a szövegösszefüggés miatt – helyreigazító értelme (is) van.

Mária és Márta történetében (Lk 10,38-42) a háziasszonyi teendőkben „túlságosan foglalatoskodó” (40. v.) Márta fellázad az ellen, hogy Mária „cserbenhagyta” őt, és Jézus lábához ült, hogy tanítását hallgassa; ezért aztán határozottan számon kéri Jézust, és felszólítja, hogy kötelezze Máriát a konyhai munkára. Jézus azonban ugyanolyan határozottsággal helyreigazítja őt: „Márta, Márta, sok minden aggaszt és tesz zaklatottá téged, pedig kevésre van szükség” (41-42. v.), tudniillik „ahhoz, hogy kiszolgálj minket, hiszen kevéssel is megelégszünk”. Ez azonban nem csupán intelem a „túlbuzgó háziasszonyok” – vagy bármi mással „túlságosan foglalatoskodók” számára, hanem bátorítás is: Ahogy mindenkinek, a háziasszonynak is joga van szabadidőre, és arra, hogy „magasabb” dolgokkal foglalkozzék. – Azt pedig, hogy Jézus itteni kritikája nem valami ellenségességből fakad, a János-evangélium kifejezetten megerősíti, amikor azt írja: „Jézus szerette Mártát, nővérét (Máriát) és Lázárt” (11,5).

Egészen megrázó a következő eset, amely már Jézus keresztútján történik (Lk 23,27-31). A népsokaságban asszonyok is követik, akik „gyászolják és siratják” őt. Amikor Jézus ezt észreveszi, megfordul, és így szól hozzájuk: *„Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok! Sírjatok inkább magatok miatt és gyermekeitek miatt! ... Mert ha már a nedvdús fával ezeket teszik, mi történik majd a szárazzal?”* Jézus keménynek tűnő elutasítását, ill. figyelmeztetését akkor érthetjük meg, ha tudatosítjuk, hogy ezek nem azok az asszonyok voltak, akik Galileától egészen a keresztig követték őt (Mk 15,40-41), hanem annak a „Jeruzsálemnek a leányai”, amely elvetette őt és békeüzenetét (vö. Lk 19,42), s még inkább, hogy az asszonyok sírása aligha csak a természetes részvét megnyilvánulása volt, hanem Róma-ellenes tüntetés is: a Jézus (vagy inkább a vele kivégzésre vitt zelóták?) iránti részvét mellett ott izzott benne a rómaiakkal szembeni gyűlölet is. A kétféle fára utalás ezért azt jelenti: „Ha a rómaiak (pusztán taktikázásból) már velem is ilyen brutálisan bánnak el, jóllehet én csak »nedvdús fa« vagyok, az állam nem igazi, »eltüzelésre« alkalmatlan, veszélytelen »ellensége«, nem valódi lázadó – mit fognak tenni a tüzelésre valóban alkalmas »száraz fával«, a valódi lázadókkal, a »szabadságharcosokkal«, ha egyszer kitör a fegyveres konfliktus?” Vagyis Jézus még a Golgotára vezető úton, a kivégzésére menet is népe sorsával törődött (vö. Lk 19,41), s az asszonyoknak címzett kritikájában/figyelmeztetésében ez a törődés nyilvánult meg!

A következő eset kétségtelenül csak akkor illik bele ebbe a sorba, ha az eseménynek általam adott értelmezése helytálló, ekkor azonban nagyon tanulságos. – A naini ifjú „feltámasztásának” történetében (Lk 7,11-17) egy özvegy egyetlen fia meghalt, s éppen viszik eltemetni, amikor Jézus találkozik a menettel; amikor meglátja az anyát, megesik a szíve rajta, és így szól hozzá: „Ne sírj!” Ezt szinte minden magyarázó vigasztalásként értelmezi, amint nyilván az *is*, de kritika és figyelmeztetés is lehet benne, ha az egész történetet *jelképes*, lélektani igazságot kifejező elbeszélésként fogjuk föl. Ekkor nem nehéz elkép-

zelni, hogy férje korai halála után az asszony a fiában látta egyetlen vigaszát, támaszát és minden reményét, és közösségük valóságos (és mindkettőjük számára nyomasztó) szimbiózis volt. Ezért, bár együtt érez vele, Jézus határozottan felszólítja: „Ne sírj!”, s ez azt jelenti: „Hagyd abba az önsajnálatot! Vesd el a férjed elvesztése miatti szomorúságot, amellyel nyomasztóan rátelepedtél a fiadra! Vess véget annak, hogy a fiadhoz kötöd életed minden boldogságát és reményét, mert ezzel csak megfojtod őt! Ne képzeld, hogy életed sikere vagy kudarca tőle függ! Keresd a magad önálló életének céljait és lehetőségeit!”

Ezen a kérdéskörnek sajátos megnyilvánulása az a két (esetleg három) eset, amely Jézusnak az édesanyjához, Máriához fűződő kapcsolatáról mond valamit.

Az egyik esetben (Mk 3,20-22.31-35) arról van szó, hogy az írástudók azzal vádolják Jézust, hogy Belzebúbnak, az ördögök fejedelmének segítségével végez ördögűzéseket, s amikor Jézus rokonai értesülnek erről, elmennek, hogy „hatalmukba kerítsék”, és hazavigyék Jézust, mondván: „magán kívül van”. Amikor odaérnek a házhoz, ahol Jézus tanít, beüzennek neki; valakik továbbítják az üzenetet: „Anyád és fivéreid kinn keresnek téged.” Ő pedig így felel: *„Ki az én anyám, és kik az én fivéreim? ... Aki megteszi Isten akaratát, az az én fivérem, nővérem és anyám.”* – A másik eset (Jn 2,1-11) a kánai menyegzőn történik, ahová Jézus anyját és tanítványait is meghívták. Amikor elfogyott a bor, anyja így szólt Jézushoz: „Nincs több boruk.” Mire Jézus azt felelte: *„Asszony, mi dolgom veled? Még nem jött el az én órám.”*

Jézusnak ez a két megnyilvánulása látszólag rendkívül kemény, némelyek szemében egyenesen ellenséges. De szó sincs erről, hanem mindkét esetben arról van szó, hogy Jézus határvonalat húzva visszautasítja, hogy anyja beleszóljon küldetésének teljesítésébe, sőt megakadályozza azt. Az első esetben ez egészen nyilvánvaló, hiszen a názáreti „házi őrizetben” Jézus nem tudná véghez vinni egész Izraelre irányuló feladatát, „az elveszett juhok megmentését” (vö. Mt 10,6 vagy Lk 19,10). A második eset enyhébb: figyelmeztetésével („Nincs több boruk”) Mária minden bizonnyal arra akarja biztatni Jézust, hogy vonuljon el tanítványaival, és ne hozza kellemetlen helyzetbe a házigazdákat. Jézus kétségtelenül kemény válaszának értelme pedig: „Asszony, ne dirigálj nekem többé, mint egy anya a kisgyerekének! Én tudom, mikor jött el az órája, hogy elinduljak.”

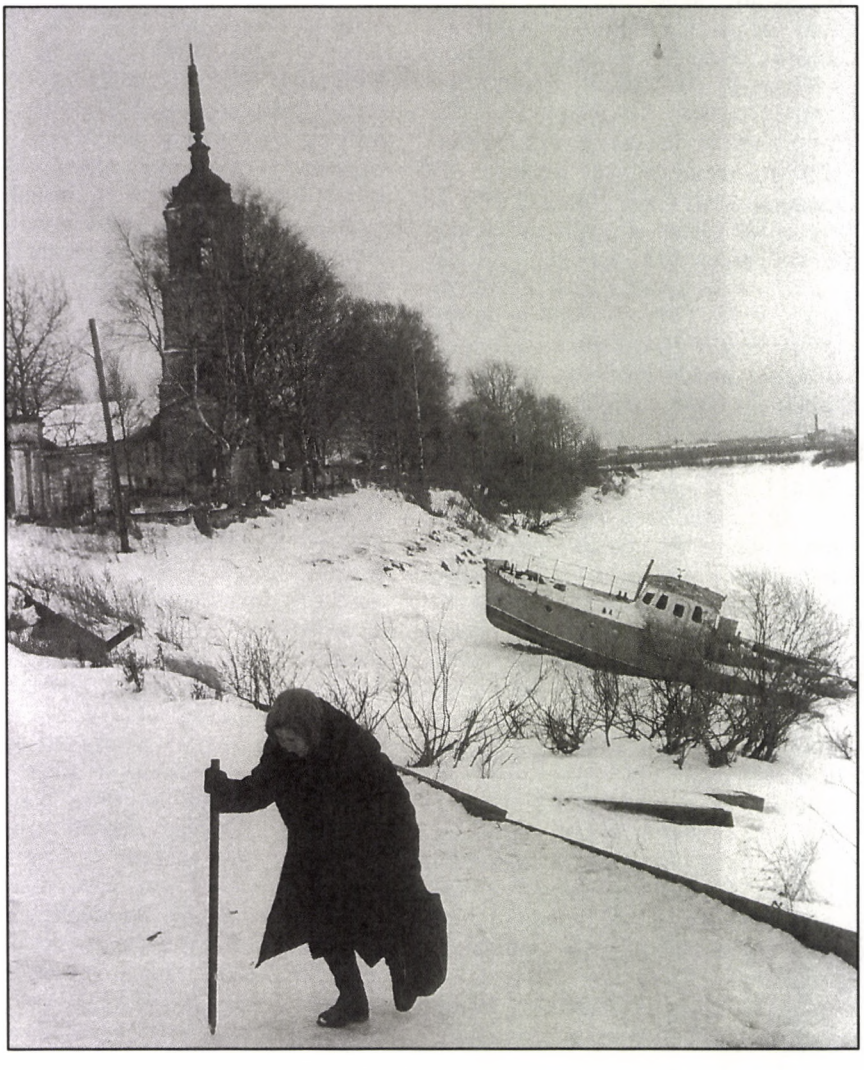
Van ennek a jelenségnek egy harmadik megnyilvánulása is, feltéve, hogy történeti tényről van szó, és nem csupán teológiai üzenetet hordozó, kitalált történetről. Lukács elbeszélése szerint (2,41-52) a tizenkét éves Jézus ott maradt a jeruzsálemi templomban, miután szülei már hazaindultak az ünnepnapok elmúltával. Amikor szülei visszatérnek, és három nap után rátalálnak, anyja számon kéri: „Fiam, miért csináltad meg ezt velünk? Nézd, apád meg én is gyötrődve kerestünk!” Erre ő így szólt hozzájuk: *„Hogy-hogy kerestetek? Nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell lennem?”* – Itt is arról van szó, hogy Jézus még anyjával szemben is megvédi küldetését, ill. figyelmezteti őt illetékességének határaira.

Végül megemlíthetünk két érdekes esetet, ezeknek a hitelessége azonban kétséges. Mindkettő János evangéliumában található, és Jézus mindkettőben – az elsőben közvetlenül, a másodikban közvetve – bűnösségére emlékezteti a megszólított nőt: a szamariai asszonyt arra, hogy már öt férje volt, s akivel most él, az sem a férje (Jn 4,17), a félrelépésen ért asszonyt pedig a félrelépésére, mondván: „Menj, és többé ne vétkezzél” (Jn 8,11). A szinoptikus evangéliumokban nem találkozunk Jézusnak ezzel a vonásával.

„Női példázatok”

Hogy mennyire egyenrangúnak tekintette Jézus a nőket, és milyen elképesztően következetes figyelmességet tanúsított irántuk, annak gyönyörű bizonysága számos ún. kettős példabeszéde, amelyeknek egyike mindig a férfiak/a férfiség, másika a nők/a nőiség világából veszi a példázat alapjául szolgáló képet:

A magvetés jellegzetesen férfi munka, a kenyérsütés (abban a korban) jellegzetesen női munka – az ennek megfelelő kettős példázat pedig (Lk 13,18-21): *„Mihez hasonló az Isten országa? Mihez hasonlítsam? Úgy áll vele a dolog, mint a mustármaggal, amelyet egy ember*

fogott, és elvetett a kertjében, és az felnőtt... – Mihez hasonlítsam Isten országát? Úgy áll vele a dolog, mint a kovásszal, amelyet egy asszony fogott, elrejtett három mércényi lisztbe, míg végül az egész átkovászosodott.”

A pásztorkodás a férfiak dolga, a ház kisöprése jobbára a nőké, bár ez esetben nem házimunkáról van szó – annál izgalmasabb, hogy Jézus mégsem feledkezik meg arról, hogy női képpel is szemléltesse mondanivalóját (Lk 15,4-10): *„El tudjátok képzelni, hogy ha közületek egy embernek száz juha van, és elveszít közülük egyet, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy az elveszett után, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, örvendezve a vállára veszi, és hazamenvén, összehívja barátait és szomszédait, és azt mondja nekik: »Örüljetek együtt velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat!« Mondom nektek, a mennyben ugyanígy nagyobb öröm lesz egy megtérő bűnös miatt, mint kilencvenkilenc »igaz« miatt, akiknek nincs szükségük megtérésre. – Vagy ki az az asszony, akinek ha tíz drachmája van, és elveszít egy drachmát, nem gyújt mécsest, nem söpri ki a házat, és nem keresi gondosan, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédasszonyait, és azt mondja: »Örüljetek együtt velem, mert megtaláltam az elveszett drachmát!« Mondom nektek, ugyanígy örülnek majd Isten angyalai egy megtérő bűnösnek.”*

A következő két példázat összetartozó volta nem szokott feltűnni, mivel egymástól elég távol állnak Lukács evangéliumában (11,5-8 és 18,2-5). Noha az evangélista mindkettőt az állhatatos imádságra buzdításként közli, eredeti mondanivalójuk más: Ha már az ember barátja sem habozik, hogy kisegítse rászoruló szomszédját, ill. már a tisztességtelen bíró is igazságot szolgáltat egy kiszolgáltatott özvegyasszonynak, akkor mennyivel inkább megadja Isten az embernek azt, amire (ténylegesen) szüksége van: *„El tudjátok képzelni, hogy ha valakinek közületek van egy barátja, és elmegy hozzá az éjszaka közepén, és azt mondja neki: »Barátom, adj kölcsön nekem három kenyeret, mivel beállított hozzám egy úton lévő barátom, és nincs mit elébe tennem!«, akkor az majd így felel: »Ne fárassz! Már rég bereteszeltük az ajtót, és gyermekeim itt vannak velem a fekhelyen: Nem tudok felkelni, hogy odaadjam neked.«? Mondom nektek: Ha nem fog is felkelni, hogy odaadja neki azért, mert a barátja, hát azért, nehogy szégyenben maradjon, feláll, hogy odaadja, amire szüksége van.” – „Volt egy városban egy bíró, aki Istent nem félte, emberrel nem törődött. Volt pedig abban a városban egy özvegyasszony is, aki ismételten elment hozzá, és azt mondta: »Szolgáltass nekem igazságot ellenfelemmel szemben!« A bíró egy ideig vonakodott, de azután ezt mondta magában: »Ha Istent nem félem és emberrel nem törődöm is, hát azért, mivel fáraszt engem ez az özvegyasszony itt, igazságot szolgáltatok neki, nehogy állandó jövetelével lassanként teljesen kimerítsen.«”*

És hogy csodálkozásunk teljes legyen: amikor Jézus az ember alatti világból vesz képet egyik üzenetéhez, akkor sem feledkezik meg a nőiségről (Lk 12,24-28)! A madarak az arám nyelvben hímneműek (így a hollókkal kapcsolatban a vetés és aratás férfiak által végzett munkáját említi), a virágok viszont nőneműek (velük kapcsolatban a fonás és szövés nők által végzett munkája kerül szóba): *„Figyeljétek meg a hollókat! Sem nem vetnek, sem nem aratnak, sem kamrájuk, sem csűrjük nincsen, Isten mégis táplálja őket. Mennyivel többet értek ti a madaraknál! – Figyeljétek meg a liliomokat! Sem nem fonnak, sem nem szőnek! De azt mondom nektek: Salamon minden pompájában sem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ám ha Isten ilyen előkelően öltözteti a füvet, amely ma a mezőn áll, holnap meg kemencébe vetik, mennyivel inkább titeket, csekély bizalmúak!”*

És az utókor?

A fentiek alapján aligha kétséges, hogy Jézus valóban *visszaadta a nőknek emberi méltóságukat.*

Kortárs és későbbi tanítványai levonhatták volna mindebből a következtetéseket, de nem tették meg. Jézus jó példája ellenére közvetlen tanítványai is a férfiakra jellemző, indulatos ellenségességgel viszonyultak a nőkhöz, még a legszűkebb tanítványi körbe tartozókhoz is (vö. Mk 10,13; 14,4-5; Mt 15,23; Jn 4,27 – Lk 24,11; Tamás-ev. 21, ill. 114: „Simon Péter így szólt Jézushoz: Mária menjen el tőlünk! Mert a nők nem érdemesek az életre...”), Pál és követői pedig csaknem kétezer évre megpecsételték a sorsukat. (Noha Pál tudta, hogy „Krisztusban nincs sem férfi, sem nő”: Gal 3,28; vö. még Ef 5,25-26 – egyszerűen kihagyta a nőket Jézus „feltámadásának” tanúi közül: 1Kor 15,3-8; ld. még 1Kor 11,1-16; 15,34-35!; Ef 5,22-24; 1Tim 2,11-15.)

És ma?

Gromon András

Egy asszony

Éjszaka leesik az ágyról. Kiáltani gyenge. Csendesen sírva elalszik a földön. A kanál szélén lecsurog a leves, a villát elbírni nincs ereje. A újságot, ha kezébe adják is, nem érdekli a világ. Óráját még gyakran előszedi, ránéz, visszacsukja a fedelét, nincs hová mennie. Nem vár őreá senki. Néha megkérdezi: Mi van a gyerekekkel? Tudatáig nem jut el a válasz, unokája csak „valaki”, aki körülötte él. Milyen nap van ma? Mindegy. Akár kedd vagy péntek, egyforma a szoba. A hamut az abroszra veri, de szégyellve a foltot, szépíteni akar: jobban eldörgöli. A kórházban magányosan fekszik. Nincsen benne semmi buliban. Paplan alá nem dug cigarettát, és két deci borért nincs, akit elküldjön. Sorsa ellen lázad: nem vesz már be gyógyszert, gyógyulni nincs miért, ott marad az ebéd. Megszidják, mert makacs, miért fázik, amikor 20 fok van, s elpusztul itt éhen. (Hülye öreg!) Nem oszt borravalót, a pénzét eltették, „még elveszti” – mondják, „és rajtunk keresi”. Nincstelen maradt. Szánakozva nézik, ahogyan kicsoszog, erejét próbálja, de csak a székig jut. „Ennek is már vége” – mondják az asszonyok, szívesek, epések, asztmások. Mindenhol útban van, mindig rossz helyen ül. Látogatót, ha vár, az későn érkezik. Hoz neki két almát, esetleg körtét is, „fogam sincs, hát minek”, gondolja, s szótlanul zsebre tesz mindent. Ember volt pedig, almába harapó, olyan mint mi most, pénzzel, étvággyal, haraggal és dühvel, szerelemmel bíró. *KEGYELMEZZETEK NEKI!*

Tóth Ákos

Pál apostol: A nők barátja vagy ellensége?

A szentírástudósok közmegegyezése szerint a Pálnak tulajdonított levelek közül csak hetet tarthatunk „valódinak”, azaz tényleg tőle származónak (1Tessz, 1-2Kor, Gal, Róm, Fil, Filem), a többit halála után, az ő tekintélyére hivatkozva mások írták, hogy útmutatásokat adjanak koruk keresztény közösségeinek.

1. Nők a Római levél üdvözlőlistáján (Róm 16,1-16)

Ebben a listában egy nő ajánlása után Pál – néhány személycsoport mellett – 26 egyedi személyt üdvözöl: 9 nőt és 17 férfit. De nemcsak üdvözletét küldi, hanem többnyire valamilyen megjegyzést is fűz az illetők nevéhez, például a feladatukat, a származásukat („akik népemhez tartoznak”), a tevékenységüket („sokat fáradt az Úrban”), a funkciójukat („diakónus”), a sorsukat („fogolytársam”), a „hivatalukat” („apostol”) és/vagy a hozzá fűződő kapcsolatukat illetően („szeretett”). Fontos, hogy leszögezzük: nemcsak felsorolja, hanem oly fontosként is jellemzi a nőket, hogy szemmel láthatóan nem lehet elvonatkoztatni őket a római közösségtől/közösségektől. Vegyünk szemügyre néhányat e nők közül.

1.1. Fébé – a kenkreai egyház „diakonosza”, patrónája

Fébé tulajdonképpen nem tartozik bele az üdvözlőlistába: őt a római keresztények figyelmébe ajánlja Pál, és alighanem benne kell látnunk azt, aki eljuttatta ezt a levelet a római közösségnek/közösségeknek. Pál a nővérének nevezi Fébét, ami nemcsak keresztényként jellemzi őt, hanem valószínűleg bizonyos személyes bizalmasságot és megbecsülést is kifejez. Fébé az egész kenkreai egyházi közösség „szolgája”, „diakónusa” (a *diakonosz* görögben hímnemű szó, amely ebben az összefüggésben hivatalos szóhasználatra utal). A *diakonosz* címmel Pál önmagát is jelöli, és ugyancsak ilyenként jellemzi a nem jelentéktelen és vitatott teológust, Apollót is (vö. 1Kor 3,5). Ezt a megnevezést a Biblián kívüli világban települések és egyesületek különböző funkcióira alkalmazzák – mindenesetre a férfi vagy női *diakonosz* valamilyen felelősséget/tisztséget visel az adott testületben.

Túlzás nélkül mondhatjuk tehát, hogy Fébé a kenkreai egyház tisztségviselője, talán egyenesen egyedüli vagy legfőbb tisztségviselője volt, de legalábbis társfelelős tagja a közösséget vezető testületnek. Ezt a feltételezést megerősíti egy további cím, amellyel Pál Fébét illeti: *prosztatisz*-ként írja le. Ennek a megnevezésnek jogi tartalma van, és azt a patrónust vagy patrónát jellemzi, aki oltalmába vette a külföldieket, rabszolgákat és másokat, akiknek nehezükre esett helytállni a társadalomban: jótállt értük, és bizonyos megélhetési alapot is rendelkezésükre bocsátott. Pál önmagáról is állítja, hogy rá volt utalva e nő, Fébé oltalmára és közbenjárására.

Tehát az említett feltételezés, hogy tekintélyes és befolyásos nő lévén, Fébé volt a Római levél átadója, nagyon is jogos, és további feltételezésekhez vezet: Pál korában a levelet átadó férfi vagy nő nemcsak a mai postás szerepét töltötte be, hanem rendszerint jól tájékozott volt a levél tartalmáról is, és rendelkeznie kellett további szóbeli felvilágosítással, illetve tudnia kellett viszontkérdésekre válaszolni. Ha így áll a helyzet, akkor abból kell kiindulnunk, hogy Fébé jó teológus is volt, aki bizonyára igen jártas volt Pál – gyakran ugyancsak nehéz – gondolatmeneteiben.

1. 2. Priszka – munkatárs, tanító

A Róm 16,3-mal kezdődő üdvözléslistát a Priszka-Akvila házaspár nyitja meg. Mielőtt Priszkával foglalkoznánk, előzetesen meg kell jegyeznünk: a levél megírásáig Pál még sosem járt Rómában. Ezért vetődik föl a jogos kérdés: Honnan ismeri Pál mindazon embereket, akiknek itt, a Róm 16-ban üdvözletét küldi? Az egyetlen lehetséges válasz így hangzik: Már korábban megismerte őket másutt, ahogyan jól szemlélteti ezt a Priszka-Akvila házaspár példája. A Lukács által írt Apostolok cselekedeteiben további információkat kapunk kettőjükről (vö. ApCsel 18,1-4.18.24-26): eszerint Rómából érkeztek Korintusba, abból a Rómából, ahonnan 49-ben menekültek el Claudius ediktuma miatt (amellyel kiűzte Rómából a zsidókat és a kereszténeket). Korintusban virágzott az üzletük; akárcsak Pál, ők is sátorkészítők voltak, és bizonyára munkát és szállást is adtak Pálnak Korintusban, és valószínűleg támogatták missziós munkáját is, mert nem véletlenül nevezi őket a Róm 16,3-ban „munkatársainak Jézus Krisztusban”. A munkatárs fogalmával Pál általában olyan személyeket jelöl, akik hozzá hasonlóan tevékenykedtek az evangélium hirdetésében. Tehát nem Pál segédeiről vagy szolgáiról van szó, hanem társmisszionáriusokról, illetve munkatársakról.

Priszka példáján azt látjuk, hogy az evangélium hirdetése nem csupán a férfiak dolga volt; ennek gyakorlati oka is volt: a férfiak nem mehettek be a házak azon részébe, amely a nők számára volt fenntartva. Tehát Priszka és Akvila is fontos volt a missziós és a közösségi munka szempontjából. Biztonsággal nem lehet megmondani, hogy történetileg hiteles-e az ApCsel 18,26 azon megjegyzése, amely szerint Efezusban – ahová Pállal utaztak – maguk mellé vették Apollót, a prédikátort, és még mélyebben bevezették a hitbe. Viszont aligha lehet kétségbe vonni, hogy Pál szoros munkatársai lévén, Priszka és Akvila egyaránt jól ismerte Pál teológiáját. Nero császár uralkodásának kezdetén (54) a házaspár nyilvánvalóan visszatért Rómába, ahol alighanem igen hamar ismét valamelyik házi közösség felelős vezetői lettek.

Feltűnő, hogy Priszkát minden ókori szokással ellentétben nemcsak a Róm 16,3, hanem az ApCsel 18,18.26 és 2Tim 4,19 is férje előtt említi; ez megengedi azt az óvatos következtetést, hogy még férjénél is jelentősebb szerepet játszott.

Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a megjegyzést, hogy Priszka és Akvila életét kockáztatta Pálért – ugyanis alighanem ebben az értelemben fell felfognunk az „odatartották a nyakukat” szófordulatot. Lehetséges, hogy Pál itt nemcsak a kockázatos efezusi hajóútra emlékszik vissza, hanem bizonyos efezusi eseményekre is, amelyekben a legrosszabbakra kellett elkészülnie (vö. ApCsel 19,23 skk; 1Kor 15,32;

2Kor 11,23-27). Priszkának és Akvilának feltehetően nagy tekintélye volt Efezusban is, ahol kiálltak Pál mellett, még azt a veszélyt is vállalva, hogy őket is börtönbe vetik.

1. 3. Junia – kiemelkedő apostolnő

Igen valószínű, hogy Andronikosz és Junia személyében egy további misszionáló zsidókeresztény házaspárt mutat be a Róm 16,7. Pál kifejezetten a legkorábbi időszak nagy tekintélyű apostolainak nevezi őket, olyanoknak, akik már őelőtte hozzátartoztak a keresztény közösséghez.

Juniát a középkor óta férfinek tekintették, mert egyszerűen nem tudtak női apostolt elképzelni. Juniából Juniasz lett[1], anélkül hogy meggondolták volna: a Juniasz férfinév előfordulása az egész ókorban sehol sem bizonyítható, viszont a Junia női név gyakran megtalálható. A görög egyházatyáknak, akiknek anyanyelvük volt a görög, még egyáltalán nem okozott nehézséget, hogy női névként fogják fel a Juniát, ennélfogva tanúi annak, hogy a szóban forgó Junia női apostol volt. Így például Aranyszájú János ezt írja a rómaiakhoz intézett levelében: „Apostolnak lenni nagy dolog! De kiemelkedőnek lenni az apostolok között – gondold meg, micsoda csodálatos dicséret ez! Munkájuk és derék tetteik alapján voltak kiemelkedők. Mily nagynak kellett lennie e nő bölcsességének, hogy méltónak találták az apostol névre” (Epistola ad Romanos, Homilia 31,2)!

Az 1Kor 9,5 világossá teszi, hogy Pál szemében egyenesen jognak számított, hogy az apostolok a feleségükkel legyenek úton. És ez – ahogyan Priszka és Akvila példáján már láttuk – egyáltalán nem jelentette azt, hogy csak csendes kísérői voltak férjük missziójának. Akárcsak társuk, ők is részt vettek a missziós tevékenységben, és részesedtek az apostoli tekintélyben. Hiszen Pál itt egyenesen kiemelkedő apostolként írja le Juniát.

Pál még azt is megjegyzi Andronikosszal és Juniával kapcsolatban, hogy vele együtt voltak fogságban. Ebből következtethetünk elkötelezettségükre és rettenthetetlenségükre az evangélium hirdetése során.

2. Nők a Római levélen kívül

2. 1. Evodia és Szintihe – az evangélium harcosai (Filippi 4,2-3)

Ahogyan másutt, itt is feltűnik, hogy Pál nehéz munkaként – testi munkaként is – gondolt a maga, illetve munkatársai egyházépítő és evangéliumhirdető tevékenységére. Másfelől a küzdelem, a harc képét is alkalmazta az evangélium hirdetésére, ahogyan itt, a Fil 4,3-ban is. Ez a kép, amely más helyeken is feltűnik (pl. Fil 1,27.30), világossá teszi, hogy az evangélium hirdetése nemegyszer ellenállásba ütközött. Amint az itteni eset is mutatja, az evangélium hirdetésében tevékenykedő nők – ez esetben Evodia és Szintihe – is szembesültek az ellenállással.

Az itteni sorokban még valami feltűnik: Evodia és Szintihe – akiket mint az evangélium harcosait Pál nagyra becsült – nyilvánvalóan összevesztek, bármi lett légyen is ennek az oka. Mivel Pál kényszerítőnek látta, hogy beavatkozzék ebbe a konfliktusba, bizonyára súlyos összetűzésről volt szó. Úgy tűnik, e konfliktus veszélyeztette a közösség egységét. Pál számára azonban fontos volt az egység megőrzése, ezért kéri egyik név szerint meg nem nevezett társát, törődjék a két nővel. Mindennek ellenére Pál szerint Evodia és Szintihe mint munkatársai fel vannak jegyezve az élet könyvében.

2. 2. Appia, a nővér – a Filemon-levél társcímzettje (Filem 1-2)

A Filemon-levél bevezetése Filemon mellett Appiát és Arkhipposzt is megnevezi címzettként. Appia az egyetlen olyan nő, akit egy páli levél bevezetése megnevez. Figyelemre méltó, hogy egyetlen szó sem köti össze Filemonnal és Arkhipposzszal. Teljesen önállóan jelenik meg. Pál „nővérnek” nevezi – akárcsak Fébét a Róm 16,1-ben –, ami arra utal, hogy személye fontos volt Pál számára, illetve különösen jelentős, tekintélyes alakja volt annak a közösségnek, amelynek Filemonnal és Arkhipposzszal együtt tagja volt. Pál afféle szövetségest vagy tanút látott benne azzal a problematikával kapcsolatban, amellyel a levél foglalkozik.

2. 3. Khloé (1Kor 1,10-11)

Erről a Khloé nevű nőről, aki nyilvánvalóan jelentős alakja volt a korintusi közösségnek, sajnos szinte semmit sem tudunk meg. Nem tudjuk, kik voltak az „emberei”, és ő maga milyen szerepet játszott ebben a csoportban. Közösségvezető volt? Munkaadó, mint Priszka? Patróna, mint Fébé? Bármennyire kellemetlen is, nem tudunk pontos választ adni ezekre a kérdésekre. Biztonsággal csak annyit lehet állítani, hogy Pál és az első Korintusi levél címzettjei egyaránt tudták, kiről-kikről van szó Khloé és emberei esetében. Pál észrevétele alapján kézenfekvő az a feltételezés, hogy a Khloé körüli csoport különösen érzékeny volt egy bizonyos csoportképződés iránt, amely Korintusban nyilvánvalóan létezett, és amelyet Pál meg akart tisztítani.

3. A nők helyzete és szerepe az első három nemzedékben

3. 1. Pál álláspontja

Az első Korintusi levélben Pál az egyházközség konkrét hibáival, többek között a nők viselkedésével kapcsolatban foglal állást. Előzetes megjegyzésként rögzítsük: A szöveganyag igazolja a fent vázolt képet: az első nemzedék páli közösségeiben *funkcionális egyenjogúság* állt fönn a nők és a férfiak közösségi és istentiszteleti feladatait illetően.

Az 1Kor 11,2-16 szövege azt mutatja, hogy a korintusi egyházban voltak olyan nők is, akik az istentiszteleten imádkoztak és prófétáltak, de ezt nyilvánvalóan úgy tették, hogy nem fedték be a fejüket.[2] Pál alighanem provokációnak érezte ezt a körülményt, miközben kritikája arra irányult, hogy ezek a nők semmibe vették azt, ami társadalmukban és kultúrájukban tipikusan nőiesnek, illetve férfiasnak számított (hosszú, ill. rövid haj). A korintusi nők alighanem azért viselkedtek így, mert ismerték a Gal 3,27-28-at: „Hiszen mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusra, Krisztust öltöttétek magatokra [ruhaként]. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert ti mindnyájan egy személy vagytok Krisztus Jézusban.”

Amikor Pál teremtésteológiailag érvel, számára egyáltalán nem arról

[1] Amiatt, hogy a görög eredetiben a férfi és a női név végződése ugyanaz, ha tárgyesetben állnak, mint a Róm 16,7-ben is. A megkülönböztetés ilyenkor csak akkor lenne lehetséges, ha ki lenne téve a hangsúlyjel, ez azonban az Újszövetség legrégebbi kéziratainak még nem történt meg.

[2] Nehéz megítélni, mit kell befedésen érteni, mivel a görög eredetiben sehol sincs szó fátyolról, kendőről vagy ilyesmiről. Az a legvalószínűbb, hogy valamiféle frizuráról van szó.

van szó, hogy megszüntesse a nők egyenjogú istentiszteleti helyzetét – ellenkezőleg, egyetért a korintusi közösséggel abban, hogy férfiak és nők is betölthetik ugyanazt a szerepet az istentiszteleten. Tiltakozásával csak azt akarja elérni, hogy fogadják el a társadalmi szokásokat, és így akarja megakadályozni a teremtés rendjének felbomlasztását.

3. 2. A nők helyzete a második nemzedékben

A második nemzedékből származó két levél, a Kolosszei és az Efezusi (kb. Kr. u. 70, ill. kb. 80-90 között) alig tartalmaz útmutatást a nők közösségi munkáját illetően. Mindazonáltal a Kol 4,15-ben még találkozunk egy Nimfa nevű nőnek, valamint a házában működő közösségnek szóló üdvözlettel. Ebből arra lehet következtetni, hogy Nimfa aktív szerepet játszott a közösségben.

Arra nézve, hogy milyen volt a nők helyzete a második nemzedék gyülekezeteiben, további utalásokat találunk az ún. „házirendekben" (Kol 3,18-4,1 és Ef 5,21-6,9). Ezek feltehetően azért születtek meg, mert a házaknak nagy jelentőségük volt az első keresztény közösségek léte és fejlődése szempontjából (vö. pl. Róm 16,3-5.23)[3]. Mivel a közeli világvégére irányuló várakozás, amely az első kereszténységet meghatározta, fokozatosan alábbhagyott, kézenfekvő volt, hogy a keresztény eszmerendszer alapján reflektáljanak a háztartások rendjére és vezetésére. A Kolosszei és az Efezusi levél „házirendjei" ennek érdekében a már a Kr. e. 4. században kialakult „ökonómia" („a ház rendje") elképzeléséhez nyúlnak vissza, és azt módosítják a keresztény hitéleti és közösségi tapasztalatok alapján. Már nem egyedül a patriarcha, a háziúr a címzett, hanem felesége, gyerekei és rabszolgái is: valamennyien kötelező érvényű intésben részesülnek. A háziúr hagyományos szuverenitása is korlátozottabb lesz, mivel a háztartás minden tagját az jellemzi, hogy az Úr Jézus Krisztushoz kötődnek.

Mégis meg kell állapítanunk, hogy az első közösségek tapasztalata – vagyis a nők és a férfiak funkcionális egyenrangúsága – *nem jutott teljesen érvényre* a keresztény házak társadalmi rendjében; a Kolosszei és az Efezusi levél szerzője teljesen magától értetődően a ház urát szólítja meg a házi közösség vezetőjeként. Ebből kiviláglik, hogy a keresztény közösségek alkalmazkodtak az össztársadalom patriarchális szerkezetéhez. Nimfa említése azt mutatja, hogy a mérsékelten patriarchális keresztény társadalmi rendről alkotott elképzelés még nem volt különösebben nagy hatással az egyházi gyakorlatra. Ez azonban legkésőbb a harmadik nemzedék életében megváltozott.

3. 3. A nők helyzete a harmadik nemzedékben

Az ún. pasztorális leveleknek (1-2 Timóteus, Titusz) kettős szándékuk van: „Befelé" védetté akarják tenni a keresztény közösségeket mindenféle tévtanítással szemben, „kifelé" pedig meg akarják erősíteni a pogány társadalom általi elfogadottságukat. E három levél olvasásakor határozottan érezhető az a fáradozás, hogy kimutassák: az össztársadalmi és a keresztény ethosz egybecseng. Ebből következményekkel terhes *váltóállítás* fakadt a nőknek a keresztény gyülekezeteken belüli helyzetét és szerepét illetően; a közösség struktúráját hozzáillesztették a keresztény ház struktúrájához.

Pál korában az volt a szokás, hogy férfiakból és nőkből álló karizmatikus vezetők irányították a közösségeket, ezt a harmadik nemzedékben a „hivatalos" gyülekezetvezetés váltotta föl. A közösséget/egyházközséget „Isten háztartásaként" fogták föl (vö. 1Tim 3,15), és azt kívánták, hogy egyetlen személy – mégpedig férfi – vezesse (1Tim 3,5). Ez az elképzelés mindenestül megfelel a pasztorális levelek fent említett szándékának. Másfelől azonban oda vezetett, hogy egyre inkább háttérbe szorították, ill. teljesen kiküszöbölték a nők befolyását az egyházi életre. A társadalmi normákhoz alkalmazkodva családon belüli szerepükre korlátozták a nőket (vö. 1Tim 2,9-15: ún. női lelkitükör; 1Tim 5,3-16: az özvegyek szabályzata). Így történhetett meg az is, hogy az első Timóteus-levél szerzője a 2,12-ben – azon az alapon, hogy a nő legitim módon alá van vetve a férfinak – megtiltja a nőknek, hogy tanítsanak a közösségben, ami *bennfoglaltan* világossá teszi, hogy a harmadik nemzedékben a nőknek még mindig voltak feladataik a közösség vezetésében. Ezt megerősíti a diakonátus ismérveinek leírása is (1Tim 3,8-13), amely nőket, azaz női diakónusokat is megemlít (noha a nők vezetői illetékességét nem követeli meg).

Ha szemügyre vesszük a keresztény közösségek további fejlődését, akkor azt látjuk, hogy a pasztorális levelek szándéka – „a közösségi struktúrát az ókori ház patriarchális struktúrájához igazítani" – széles körben megvalósult: E koncepció hierarchikus irányultsága – természetszerűleg férfi közösségvezető álljon a gyülekezet élén mint családapa, ill. mint Istent képviselő házgondok (Tit 1,7) – *végül* azt eredményezte, hogy egyetemesen kiszorították a nőket a közösségek vezetéséből.

Nem hallgathatjuk el, hogy a pasztorális levelek itt vázolt koncepciójának felel meg az a problematikus tiltás is, amely az 1Kor 14,33b-36-ban, tehát egy valódi Pál-levélben található: „a nők hallgassanak a gyülekezetben". Nagyon kézenfekvő a gyanú, hogy itt egy Pál utáni, a pasztorális levelek szellemének megfelelő betoldásról van szó.

4. Összegzés

A valódi páli levelek, tehát az első keresztény nemzedék tanúságai a nők és a férfiak egyenjogúságának képét mutatják, amikor a közösségi feladatok ellátásáról van szó. Szinte úgy tűnik, hogy az őskeresztény közösségeket nem is igen lehet elképzelni a nők sokféle tevékenysége nélkül, ahogyan azokat a Római levél utolsó fejezetének üdvözléslistája leírja. Ha összevetjük a nőknek a Pál apostol korabeli közösségekben elfoglalt helyzetét, illetve a későbbi nemzedékekben bekövetkezett változásokat, akkor azt látjuk, hogy a Pál leveleitől a pasztorális levelek megírásáig terjedő kb. 50 év során *a nők játéktere egyre kisebb lesz.*

Végezetül tehát meg kell állapítanunk: Pál apostol nem volt a nők ellensége! Az apostol korában a nők a férfiakkal egyenrangúan és egyenjogúan tevékenykedtek a keresztény gyülekezetekben. Csak a keresztény közösségeknek a patriarchális szervezettségű ókori társadalomhoz való alkalmazkodása eredményezte először a nők vezetői és evangéliumhirdetői tevékenységének korlátozását a közösségekben, majd végül a nők teljes kizárását a közösségvezetésből és az evangélium hirdetéséből.

A szerző a Bécsi Egyetem Katolikus Teológiai Karán az Újszövetségi Bibliatudomány Intézetének munkatársa.

Forrás: www.wir-sind-kirche.at

[3] Az ókori felfogás szerint a „ház" a szűkebb és tágabb értelemben vett családtagok (a háztulajdonos és felesége, gyerekeik, esetleg további rokonok, ill. a család rabszolgái) komplex élet- és munkaközössége.

„Szibéria erős angyala”

Elsa Brändström ápolónő életútja

Az I. világháború idején Oroszországban nem létezett rosszabb fogolytábor, mint a nyugat-szibériai „földbarakkok”, mélyen a nedves agyagba vájt barlangok, ezek a sötét és fullasztó „sírok”. „Betegek és egészségesek olyan szorosan feküdtek egymás mellett, hogy a folyosókon a testeken kellett lépkedni”, számolt be rémülten egy svéd vöröskeresztes nővér. „A plafon jégcsapjairól csöpögött a víz, úgyhogy a priccsek mindig nedvesek voltak. Az ételt odatették a betegek mellé. Akinek még volt ereje, evett. A többiek éheztek.”

A megfigyelőt, aki józan tudósításával bestsellert alkotott, *Elsa Brändström*nek hívták. Persze őt nem az irodalmi siker érdekelte, hanem az, hogy változtasson a nyomorúságos körülményeken.

Rettenetesen unalmas táncestek

Egy katonai attasé 1888. március 26-án Szentpéterváron született és Svédországban felnőtt gyermeke fiatal lányként csak ragyogó bálokat és operaestéket, szánkázásokat és bridzseléseket ismert. Amikor húszéves lett, apja svéd követként visszatért Oroszországba. Mivel anyja meghalt, otthon Elsa vette át a reprezentációs szerepet, politikusokat, diplomatákat, művészeket fogadott.

A magasra nőtt, szőke sörényű és acélos szemű Elsa igen magabiztosan lépett föl. Olyan szabadon nevelték, mint fivéreit, szánkózhatott és fára mászhatott, sőt „a véleményét is elmondhatta, és étkezéskor beszélhetett” – állapították meg irigységgel telve iskolatársai.

A táncestélyeken folytatott sekélyes fecsegés hamarosan unalmassá vált számára. Elsa pontosan megfigyelte az orosz társadalom égbe kiáltó igazságtalanságait. A szentpétervári Szent Miklós Kórházban látta a német hadifoglyokat; később tehervagonokban szállítják majd őket a jeges Szibériába, kabát, sapka és kesztyű nélkül.

Ez a sors intésének tűnt számára: Végre tégy valamit! A diplomatalány segédápolónővé képeztette magát, és valamennyi rokona és barátja ellenállása ellenére – ők valamelyik fogoly iránti viszonzatlan szerelmet sejtettek a háttérben – 1915-ben Szibériába utazott.

Nem akart úgy tenni, mint az orosz táradalom némely dámái, akik a részvét fellobbanásában végigsiettek a kórházakon, felszárították a sebesültek izzadságtól nedves homlokát, aztán gyorsan ismét hazamenekültek. Elsa öt évig maradt ott. A Svéd Vöröskereszt hivatalos küldötteként engedélyt szerzett, hogy bemehessen a földbarakkokba, tárgyalásokat folytatott mogorva táborparancsnokokkal, átgondolt javaslatokkal bombázta a hatóságokat.

Rejtély marad, hogy pusztán bátor fellépésével ez a magányos harcos hogyan érhette el a viszonyok megváltoztatását. Gyakran sikerült neki valamely üresen álló, száraz termekkel bíró kaszárnyába juttatnia a földbarakkok nyomorúságos alakjait. Persze ott éppúgy nem volt gyógyszer és kötszer, az ágyak mellől hiányzott a képzett személyzet. Az orvosok nem ritkán a zsebkésükkel operáltak, a diftériás betegek a fertőzésveszély ellenére a többi páciens között feküdtek, szalmazsákon és faállványokon.

Elsa Brändström az ügyben kínosan érintett orosz tábornokokkal masírozott keresztül a barakkokon, könyörtelenül kérdezett, feljegyzéseket készített. És lám, sokszor már a következő napon hirtelen klórmésszel tisztították a latrinákat, felsöpörték a konyhákat és a folyosókat, külön osztályt hoztak létre a súlyos betegeknek. A krasznojarszki táborban, ahol addig öt páciens közül négy meghalt, 18%-ra süllyedt a halálozási arány.

Nem ritkán persze belebotlott brutális cinikusokba is, akik számára teljesen közömbös volt a foglyok sorsa. Egyszer egy ilyen orosz tábornok ült vele szemben, vigyorogva megvonta a vállát, és azt mondta: „Mit akar, Madame? C’est la guerre! Ez a háború.” Ekkor Elsát elöntötte a méreg, öklével az asztalra csapott, és úgy kiáltotta: „Ez nem a háború, tábornok úr, ez disznóság!”

„Angyal” nem akart lenni

Elsa Brändström és barátnői rávették a Vöröskeresztet, hogy Németországban, Ausztriában és Svédországban meleg alsóneműt, takarókat és pénzt gyűjtsenek a foglyok számára. Hamarosan be tudtak rendezni egy kis speciális kórházat. A transzszibériai vasútvonal mentén jól képzett segítőkkel ellátott támaszpontok hosszú láncolata jött létre. Elsa gondosan ügyelt arra, hogy ne csupán a szükség egyik vagy másik gyújtópontján szervezzen meg gyors segélyakciókat, amelyeknek a hatása aztán egyik napról másikra ellobban.

Amilyen parancsolóan tudott fellépni parancsnokokkal és tábornokokkal szemben, olyan jóságosan fordult a betegek és haldoklók felé. „Ha belépett a szobába, az olyan volt, mintha valaki gyertyát gyújtott volna”, emlékezett vissza az egyik fogoly. Persze ez a szentimentalizmustól mentes harcos pestisként gyűlölte a neki ajándékozott megtisztelő címet: „Szibéria angyala”. Nem romantikus hangulatot akart kelteni, hanem jobb életfeltételeket akart teremteni.

Nem ismerte a fertőzéstől való félelmet. Hamarosan megbetegedett flekktífuszban, és csaknem meg is halt,

„Sorra múltak el a napok, amikor egyetlen csepp vizünk sem volt. A súlyos betegek végső erejükkel vonszolták ki magukat, hogy hóval oltsák égető szomjukat. A kozákok verték, vagy visszahajtották őket a barakkokba. A hóolvadás idején betegeket és egészségeseket egyaránt lehetett látni, amint mohón itták azt a vizet, amely az emberi ürüléktől sárgán, a latrinák felől folyt.

A halottakat halomba rakták. Ugyanaz a kocsi, amely a halottakat a tömegsírhoz vitte, visszafelé a húst hozta a konyhára.”

Elsa Brändström:
Hadifoglyok között Oroszországban és Szibériában

mivel először nem akadt olyan kórház, amely fölvette volna az örökké figyelmeztető, kellemetlen nőt. Majd ismét otthon élve, Svédországban megjelentette könyvét, és nyilvánosságra hozta a háború után Szibériában maradt több mint 150 000 hadifogoly nyomorúságos sorsát: éhezés, megfagyott testrészek, siralmas halál.

A nácik felfigyeltek az emberek által istenített, a képeskönyvek szőke germán nőjére emlékeztető *Elsa Brändström*re, aki 1929-ben hozzáment *Robert Ulich* drezdai pedagógiaprofesszorhoz, és megszerezte a német állampolgárságot. Hitler személyesen kérte, hogy látogassa meg őt hivatalában. Elsa állítólag távirattal válaszolt, amelyben egyetlen szó állt: „Nem."

Férjével kivándorolt Amerikába, ahol menekülteknek segített, kezeseket, lakást vagy munkát szerzett nekik. Mindketten világpolgárok voltak, elegük volt a nácik gyengeelméjű fajelméletéből és a másként gondolkodókkal szembeni terrorjukból.

Hogy az emigránsoknak megszerezze az első munkalehetőséget, *Elsa Brändström* a massachussettsi Cambridge-ben – ahol férje vendégprofesszori állást kapott a Harvard Egyetemen – kávézóval egybekötött ajándékboltot nyitott, és pincérként meg konyhalányként tette hasznossá magát az üzletben. Amikor véget ért a II. világháború, ismét rögtön bevetette bevált tehetségét, és megszervezte az első élelmiszercsomagokat az éhező németeknek.

Negyvenkilenc évesen, 1948. március 4-én halt meg, rákban.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2015/4

Önrendelkező női élet Nicaraguában

„Ma jobb életet élek. Ha korábban megszólított valaki, elfordultam. Most már nem szégyellem magam. Tanultam. Először írni-olvasni. Aztán az elmúlt év decemberében még le is érettségiztem." *Maria Isabell Muñoz* egyike a *Fundación entre Mujeres* (FEM: Nők egymás között Alapítvány) nőszervezet alapítóinak *Los Llanos*ban. Ez a kis falu, amely az *Esteli* nevű kisváros közelében található Nicaragua felföldjén, megváltozott 1995 azon napja óta, amelyen a nőszervezet elkezdett itt dolgozni.

„Kezdetben csak tizenketten voltunk. De egyre növekedtünk. Sok nő írástudatlan volt. A legtöbben erőszakot szenvedtek el. Az én falumban már több 300 nő tagja a szervezetnek. Szinte minden házban van olyan nő, aki valamiképpen kapcsolatban áll a FEM-mel." Amikor *Maria Isabell* szervezett nőkről beszél, akkor olyan nőkre gondol, akik saját parcellájukon folytatnak mezőgazdasági munkát, tanulókörökben pótolják elmaradt iskolai tanulmányaikat, mindent megtanulnak a biológiai földművelésről, egészségügyi kérdésekről cserélnek eszmét és tájékozódnak jogaikról. A szervezet arra bátorítja őket, hogy szabjanak határokat, és kérdőjelezzék meg a rájuk osztott szerepképeket – ami elengedhetetlen egy olyan országban, mint Nicaragua, ahol a macsó szemlélet mindenütt jelen van. „Amikor az első találkozó után hazajöttem, tudtam, hogy problémák várnak rám. Más nőknél hasonló volt a helyzet. A férfiak hozzáállása csak akkor változott meg, amikor fölismerték az előnyöket, amikor látták, hogy hozzájárulunk a családi jövedelemhez", tájékoztat *Maria Isabell*.

„Hajnali négy órakor kelek föl, és tüzet rakok. Aztán a kukoricadarálóhoz megyek, és tortillákat készítek a család számára. Fél hétkor indulok a földekre". *Maria Isabell* hétköznapjai változatlanul kemények, de a korábbiaktól eltérően ma önállóan dolgozik a maga kávéültetvényén. A FEM által kapott egy darab földet. „Negyven zsák volt a legutóbbi termés. Ez kevés. A rozsdagomba-fertőzés okozta. Az egészet újra kell telepíteni." A megváltozott éghajlat is gondot okoz számára: egyre később, és ráadásul heves viharokkal érkezik az esős évszak. „Határozottan melegebb lett", helyesel anyjának *Angeles Belmalin*. Az ifjú hölgy az erdőirtásokat tartja a szárazság egyik fő okának.

A 22 éves *Angeles Belmalin* okleveles mezőgazdasági szakértő, a *Fundación entre Mujeres* második nemzedékének tagja. A FEM ösztöndíjának köszönhetően tanulmányokat folytathatott, és az ökológiai gazdálkodásra szakosodott. Organikus komposzttal és mélyebb szántással végzett kísérleteivel máris sikereket ért el egy kisebb földdarabon. „Apám azt gondolta: Ebből sosem lesz semmi. Erősen csodálkozott, amikor később bemutattam neki a kukoricacsöveket." Még ha nem lesz is könnyű, a faluban látja a jövőjét: „Szeretném továbbadni tudásomat az asszonyoknak. Támogatni tudom őket abban, hogy még hatékonyabban működjenek együtt." *Maria Isabell* figyelmesen hallgatja a lányát; tudja, hogy *Angeles Belmalin* része a FEM új fejezetének Los Llanosban, ebben az egészen különleges nicaraguai faluban.

A *Fundación entre Mujeres* arra az átfogó jellegű kezdeményezésre épít, amely összekapcsolja a gazdasági változásokat és az oktatást. A cél az, hogy tartósan javítsanak a nők jövőjén azáltal, hogy földhöz, termelőeszközökhöz és bevételhez juttatják őket. Időközben a FEM már 17 faluban, kereken 2000 nőhöz jutott el. Közülük 400-an nyolc szövetkezetbe szerveződtek. Kávét, zöldségeket, lekvárt és más termékeket állítanak elő helyi, nemzeti és nemzetközi piacokra, valamint saját szükségletükre.

Veronika Pernsteiner és *Anna Rosenberger*, a FEM-et támogató ausztriai Katolikus Nőmozgalom (*Katholische Frauenbewegung*) helyettes vezetői nemrég meglátogatták a FEM-hez tartozó nőket Los Llanosban, és azt mondják: „Meggyőződhettünk arról, hogy adományaink nagyon sokat segítettek, és változtattak a helyzeten."

További információk:
www.teilen.at

Forrás: Kinche In, 2015/3

Gesztenyehaj és homokvár

A kertváros utcái között megbújt egy kicsi tér. Pedig – valljuk be őszintén – kertvárosban nem szoktak kis terek lenni, hiszen a kertek elég enyhülést adnak az ott lakóknak. De amikor szigorú derékszögű rendben parcellázták az utcákat, a mérnökök talán nem tudtak mit kezdeni az ebbe a merev rendbe behasító ferde vasútvonallal. Így bárhogy is forgatták a leendő utcák vonalát, mindig maradt egy kis fura háromszögalak, ami jobb híján tér lett. No, ez elég kicsi volt ahhoz, hogy játszótér legyen vagy valami emlékművet helyezzenek rá, de ahhoz elég nagy volt, hogy a városgondnokság homokozót alakítson ki pár paddal, és árnyékot adó fákat ültessen köréje.

A kislány itt játszott, a homokozó egyik sarkában. Gesztenyebarna haját két kis copfba fonták, s ha szeles volt az idő, anyukája kendőt adott rá. Mindig ugyanazt játszotta, de ezer változatban. A homokozóformákba homokot lapátolt, majd kis tenyerével letapogatta, és kiborította a homokozó szegélyére. Legtöbbször nem sikerült. Vagy a homok nem volt elég nedves, és szétterült a peremen, vagy amikor levette a formát, ügyetlenül elhúzta a kezével. De amikor a délután munkájának eredményeképpen ott sorakoztak az ép homoksütemények, diadalmasan nézett körül. „Lám, lám, milyen ügyes is vagyok.” De a padok üresen ásítoztak, és a homokozóban sem volt senki. Senki? No, ez azért túlzás, hiszen az ellentétes sarokban egy kisfiú vonatost játszott. Egy kis játékvonatnak csinált pályát, kanyarokat, és kezében a kis vonattal, szélsebesen utazott messzi tájakra, új világokba. Nem nagyon vettek tudomást egymásról. Ez még az a kor volt, amikor nem nyiladozik az ember a másik felé, főleg, ha fiú. És főleg, ha lány.

Egy nyári nap ebéd után, amikor szokott homokozós óráik kezdődtek, ugyancsak meglepődtek a homokozóhoz érve. A városgondnokság vagy valaki szülő, vagy egy közeli építkezés építői – ezt sohasem fogjuk már megtudni – a homokozó közepére nagy kupac új homokot hoztak, amivel az eddig lapos felületre hirtelen egy dombot, sőt hegyet varázsoltak, felcsigázva a kisfiú fantáziáját. A kislány nem nagyon hederített a változásra, továbbra is szorgalmasan készültek a babasütemények, de a kisfiú egyre jobban bevonta a homokvárat a vasútpályákba. Először az alján ment körbe, majd az oldalán alakított ki kis utakat, végül elkezdődött az alagútfúrás. A domb alján kezdett neki a fúrásnak, kis kezével kaparta ki a homokot, aztán már csuklóig, könyökig ért az alagút, sőt már a karja is alig látszott ki a homokvár alól. A kislány is abbahagyta a játékot, és álmélkodva nézte, mi készül a háta mögött. A kisfiú mind mélyebbre és mélyebbre hatolt, de hiába nyújtózkodott, az alagúttal nem tudta áttörni a homokvár másik oldalát. A kislány észrevette a fiú próbálkozását, és kis kezével a másik oldalról ő is fúrni kezdte az alagutat. Talán már a könyökéig ért az ő alagútja, amikor megérezte a kisfiú nyújtózkodó ujjait. Találkoztak. Az ujjak kalimpáltak a homokvár közepén, és tágították az alagutat, hogy majd a vonat is átmehessen rajta. Mindkettejük számára különös érzés volt ez, a homokszemcséktől finomra csiszolódott ujjbegyek érintése. Az alagút készen lett. A kislány visszatért a formákhoz, a fiú büszkén tolta át a vonatot az elkészült alagúton.

Másnap mindketten hamarabb érkeztek. Talán, mert izgultak, mi történt a homokvárral és az alagúttal, de lehet, hogy azért, mert egyedül szerették volna megnézni és birtokba venni az egész homokozót. A fiú most újabb alagutat ásott keresztbe, s amikor karja lehetőségeinek végére ért, a kislány is fúrta, fúrta a homokvár oldalát. Nem törődtek azzal, hogy az arcukra és hajukra tapadt homokszemcséken megcsillant a nyári nap ragyogó sugara, és sajátos fénykört varázsolt önfeledt lényük köré. A kezük újra találkozott. Az ujjak kicsit játszottak egymással, majd készen lett az alagút, és indult a vonatozás. Aztán egyre több alagút lett a homokváron, és nem lehet tudni, az alagútásás izgalma volt-e fontosabb, vagy az a fura bizsergés, amit az ujjak találkozás okozott. Mindketten remekül szórakoztak. Kis játékot is kieszeltek, és ebben a lány volt a kezdeményező. A homokvár két oldalán benyújtották a kezüket, és először a gyűrűsujjukat érintették össze, majd a középsőt, ezt érdekes módon megismételték, majd a gyűrűst és a mutatót, majd visszafelé: mutató, középső és gyűrűs. Amikor elhibázták a viszonylag nagy koncentrációt kívánó műveletet, nevettek, és újrakezdték. Gyűrűs-középső. Gyűrűs-középső. Gyűrűs-mutató. Mutató, középső, gyűrűs. Tá-tá, tá-tá, tá-tá, titi-tá. És amikor újra találkoztak, már alagút és homokvár nélkül is összeérintették ujjacskáikat ebben az ütemben, és nagyokat nevettek. Különben nem beszéltek egymással, soha nem is kérdeztek semmit a másiktól. Csak a „tá-tá, tá-tá, tá-tá, titi-tá” – ez volt titkos játékuk.

Aztán egyszer nem jött a kislány, igaz, a nyár is a végére ért. A fiú szomorúan ment ki a játszótérre, és nézte, feltűnik-e a gesztenyehajú lány. De nem jött. Talán elköltöztek valahová. Akkoriban sokat költöztek az emberek. Máshol kaptak munkát, vagy áthelyezték őket. Aztán iskola lett, meg az egyre sűrűbb élet. Eleinte hiányzott az ujjbegyek játéka, a finom pajkos érintések és a kicsi közös titok megélése. Aztán mindent elfedett a gyorsan változó világ.

…

A villamos zsúfolt volt. Délutáni csúcsforgalom, megtetézve a karácsonyi bevásárlással. Az emberek nagy csomagokkal tülekedtek, és talpalatnyi hely sem volt. Kapaszkodni alig lehetett. Minden megállónál nőtt a tömeg. Az asszony egészen nekiszorult az üvegablaknak. Nem is bánta. A nagy párás melegben jólesett az ablaküveg hűsítő érzése. Nehéz napjai, sőt évei voltak. Gesztenyebarna hajába már ősz szálak vegyültek, sála szorosan a nyaka köré volt tekerve. Nem hordott sapkát, ha nagyon fújt vagy esett, kapucniját felhúzta a fejére. De most itt az egyensúly megőrzése volt a legnagyobb feladat. És nem csak neki. A villamos meg-meglódult, majd hirtelen fékezett. Az utasok fegyelmezetten álltak. Ki kell bírni a leszállásáig, aztán még egy kis gyaloglás, majd kinyitni a lakásajtót, és ott már minden biztonságos lesz: meleg, otthonosság és csend.

Az asszony mellett egy férfi állt. Egyik kezével a kapaszkodót fogta, másikkal az ablaknak támaszkodott. Jó kedve lehetett, valami kis dallamot dudorászott, és az ablakon lévő kezével kis ritmust kopogtatott hozzá. Tá-tá, tá-tá, tá-tá, titi-tá. Az asszony ránézett a kezére, és figyelni kezdte az ujjak játékát. Gyűrűs-középső, gyűrűs-középső, gyűrűs-mutató. Mutató, középső, gyűrűs.

Ismerős volt. Amikor még fiatal lány volt, gyakran pötyögte le ezt a taktust a zongorán, beállítva a közöket és a kezdőpontot, és egészen csinos kis dallamot talált ki hozzá. Már nem emlékezett, hogy D-dúr vagy cisz-moll volt-e. De most határozottan visszagondolt erre a dallamra. És a férfi keze mellett ő is lekopogtatta a ritmust. Gyűrűs-középső, gyűrűs-középső, gyűrűs-mutató. Mutató, középső, gyűrűs. Tá-tá, tá-tá, tá-tá, titi-tá. A férfi észrevette, és együtt játszották ezt a ritmust. A villamos olyan zsúfolt volt, hogy nem tudtak még egymás felé fordulni sem, és a megállóknál kicsit elsodródtak egymástól. Az asszony már várta, hogy a megállók után újrarendeződjön az utazóközönség, és megjelenjen a férfi támaszkodó keze. Egyszer kicsit távolabb volt, aztán közelebb, és egyre közelebb. Majd az asszony kezére tette a kezét, és egyszerre kopogták le a fura kis ritmust. A nagy átszállóhely gyorsan közeledett, itt szállt át az asszony a buszra, hogy továbbutazzon. Fura nyugtalanság vett rajta erőt. Kissé kipirult, meglazította a sálat a nyakán, kicsit megrázta magát. Olyan finom, nőies mozdulatokkal. A férfi oldalról látta az arcát, barna szemeit, állának gömbölyűségét, nyaka ívét. A férfi megérezte, hogy az asszony leszáll, neki viszont még hosszú útja volt a végállomásig. Majd a nő fülébe súgta: Áldott Karácsonyt! Az asszony maga elé suttogta: Neked is! Az ajtók kinyíltak, az asszony leszállt. Tekintetük egy pillanatra találkozott. Olyan nézés volt ez, amely nagyon belülről jött, és nem is a felszínt kutatta. A férfi a párás ablakon át még sokáig nézte a távolodó asszonyt.

...

A vegytisztítós hölgy, amikor átadta a télikabátot az asszonynak, kezébe adott egy cédulát is. – Itt a garancialevél, a számla, na meg ezt a cédulát találtuk a kapucniban. Igaz, csak a vegytisztítás után vettük észre, és már nagyon nehezen olvasható. Talán egy név is lehetett rajta, meg egy telefonszám.

Az asszony sietett, gyorsan rendezte a számlát, és betette a táskájába a kabátot. No, majd otthon elrendezi a papírokat, mindent szépen a helyére. Örült a kabátnak, egészen megújult. Szerette. Ahogy az erdőt, a réteket, az őszi és téli nagy sétákat. De jó, újra lehet majd menni. Hozzádörgölődzni a kabát melegéhez.

Otthon azért alaposan megnézte a cédulát. A név már olvashatatlan volt, de a telefonszám jól látszott. Kiolvasta. Vidéki szám volt, nyírbátori. 43/43 42 234. Nem volt ismerős. Megkérdezte a tudakozóban, a szám titkosított volt. 43/43 42 234. Vajon hogy került a kapucniba, és főleg mikor? A kis papírdarab egy letépett kis újságszél volt, mintha valaki gyorsan írt volna rá valamit. Nincs jelentősége, valaki szemetesnek használta a kapucniját. Szörnyűek az emberek. A kis fecni a papírkosárban végezte. Felvette a kabátot, még mindig passzolt rá, pedig már vagy húsz éve vette. Nem volt magas termetű, inkább alacsonynak mondható. Gesztenyebarna haját ráengedte a kabát hajtókájára, majd kacéran fordult egyet a tükör előtt. Örömmel konstatálta, hogy még mindig milyen jól néz ki, és a kabát szabása kiemeli az alakját. Karcsúsított kabát, így mondják a divathoz értők. Letagadhatna vagy tíz évet.

Egyedül volt. A gyerekek majd csak holnap, karácsonyestére jönnek, addig inkább egy-egy telefon jelentette a kapcsolatot velük. Már szabadságon volt. Nehéz évek voltak, egy nehéz élet minden fájdalmát és szenvedését hordozta legbelül. Bár az ember azt gondolná, lenne oka a szomorúságra, de vidám maradt és tevékeny. Egyedülálló, de nem magányos. Ez a kettő teljesen más. Egyedülálló, tehát önmagával lévő, és mindenkivel, akit szeret, és aki szereti őt. Már régen ült a zongoránál. Hogy is volt a régi ritmus? Gyűrűs-középső. Gyűrűs-középső. Gyűrűs-mutató. Mutató, középső, gyűrűs. Ujjai hamar megtalálták a rendet. Igen, cisz-moll, és már szalad is a dallam az ujjai között. Mennyi minden jutott eszébe. Chopin és Liszt, a koncertek előtti finom izgalmak, az egész élet.

Tíz éve különös találkozása volt. Igen, ott a villamoson, a párás üvegen, ezt a ritmust kopogta valaki. Le is kottázta már lány korában, és a kottára felírta az ujjrendet. Hol is van az a kotta? Valahová eltette, és most szerette volna lejátszani. Az emlékek dobozának legalján volt. Kézzel írt kotta, vonalzóval rajzolt kottavonalak. Egy gyermekkorából való fénykép is kiesett a dobozból. Amikor felköltöztek vidékről, a költözés előtt kérte az édesapját, fényképezze le az utcasarki homokozó homokvárát.

Feltette a kottát a tartóra. Ujjait a klaviatúra fölé helyezte, és ránézett a kottára. 434342234 volt az ujjrend. Gyűrűs, középső, gyűrűs… és ekkor valami borzongást érzett, valami nagy bizsergést. A papírkosárra nézett. Odafutott, és kis keresgélés után megtalálta a fecnit a számmal. A két szám egyezett. Az ujjrend és a telefonszám, a gyermekkori ártatlan kis titkos játék és a villamoson a kéz. Mi lehet ez, minek a játéka? Nagy lélegzetet vett, beült a fotelbe, végigsimította a ruháját, megigazította a haját, kicsit megtornáztatta az arcizmait. Csak nyugi, nyugi! Este volt már. Felhívta a számot: 43/43 42 234. Pár csengetés után egy férfihang szólt bele a kagylóba. Halló? Az asszony elhallgatott. A tíz éve a villamoson mellette álló férfi hangja volt.

„Te vagy az, gesztenyehajú lány? Tíz éve várom, hogy felhívj.” Az asszony csak annyit tudott mondani: „Igen.” Mély csend következett, majd a nő elkezdte mondani: tá-tá, tá-tá, tá-tá, titi-tá. A férfi vele mondta az utolsó ritmust. Majd szinte egyszerre mondták: Áldott Karácsonyt Neked, boldog ünnepeket!

Még sokáig beszélgettek. A szállingózó hópihéken megcsillant az utcai lámpák fénye. Ahogy a kis homokszemek csillámai a lenyugvó nap fényében a kislány és a kisfiú karján.

Garay András

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2016. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára csekély mértékben emelkedik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2900,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

Újévre

Hová tartunk?

Hová tartunk? Istenhez! Hová máshová? – mondják a bolondok. A realisták azt felelik, hogy egyedül a valóságnak, a megragadható valóságnak van jelentősége. Igazuk van! A „jámborok” úgy vélik, a forma a legfontosabb. És igazuk van! Az istenfogalom nem más, mint üres szelence. És nekik is igazuk van!

Hogyan lehetséges ez? Kinek van hát valóban igaza? Természetesen mind a négynek! Mert ha bolondként ragaszkodnék ahhoz, hogy egyedül nekem van igazam, azzal egyedül önmagam számára venném birtokba az igazságot. Rettenetes elképzelés! Annak, hogy „igazam van” – a véleményem „igaz” –, általában kevés vagy semmi köze sincs az igazsághoz. Az igazság fénye talán súrol egy-egy véleményt, de talán nem. Az, hogy „igazam van”, elsősorban az élettörténetemmel függ össze. Adottságaimmal, tehetségemmel, a társadalmi környezettel, a különböző rendszerekkel, amelyek befolyással voltak rám. Amiben „igazam van”, vagyis a véleményem (ami nem azonos teljes valómmal!) ezeknek a befolyásoknak eredménye.

Véleményem szerint az „Igazam van” annyit jelent: jogom van ahhoz, hogy saját véleményem legyen. És ez a jog minden embert megillet. Ha egyszerűen elfojtom mások véleményét, vagy nem élek azzal a jogommal, hogy saját véleményem legyen, akkor eljátszom az „arany esélyt”: azt az esélyt, hogy véleményemet kitegyem más vélemények próbájának, és ezáltal közelebb jussak az igazsághoz. Ez a jog elengedhetetlen az emberi méltóság tiszteletben tartásához. Az én szememben olyan emberi jog, amelyet sem totalitárius rendszerek, sem dogmák nem helyezhetnek hatályon kívül.

Az „eljátszott esély” után megkeményedett álláspontok maradnak, amelyek nagyképűséghez és ostobasághoz vezetnek, és végső soron veszekedésbe és háborúba torkollnak. Fajunk története számtalan példát kínál erre.

Tehát mi a helyzet a bolonddal és a Jóistennel? A válaszkeresés elvezet engem Ferenchez, az assisi polgárfiúhoz, aki az egyik legkreatívabb alak a bolondok sorában. 1219-ben csatlakozni akar a keresztesek seregéhez az egyiptomi Damiettében, és sikerül is neki. Miután feldolgozta a keresztény harcosok fékevesztett tömege által okozott megrázkódtatást – állítólag azt mondta: „előbb a keresztes lovagokat kellene megtéríteni” –, Ferenc elhatározza, hogy egy kisebb testvérrel átmegy az ellenséges sereg frontvonalán, és találkozik a szultánnal, a „szaracénok” hadvezérével. Ferenc szeretne még egy utolsó esélyt adni a békének. A nézetek és a vélemények kicserélésével szeretné keresni a harmóniát, amely értelmes alternatívát kínál a háborúval, a legnagyobb földi ostobasággal szemben. A keresztény seregben tartózkodó pápai követ, aki személyében és feladatával a pápát testesíti meg, megtiltja ezt a vállalkozást. Ferenc azonban végül mégis keresztülviszi a békére irányuló akaratát, és a császárhoz megy. A két férfi négy napot tölt el egymással „egyenrangúak beszélgetésében”. A történészek megtalálták ennek a testvéri párbeszédnek világos nyomait, amelyek a békére törekvésre utalnak. Ferenc és kísérője visszatér a keresztény táborba, de úgy találják, hogy ott „már el van vetve a kocka”. A keresztesek hordáját nem lehet már feltartóztatni, s a pápai követ áldásával belevetik magukat a háborúba.

Csábítónak tűnhet, hogy Isten bolondjának szerepében magunkat ismerjük föl, és jól érezzük magunkat benne, anélkül hogy kitennénk magunkat „más vélemények próbájának”. E tekintetben a sokak által szívesen félresöpört ateisták a legkedvesebbek számomra. Az „ateista” megnevezést inkább félre is teszem, és egyszerűen köszönetet mondok ezen embertársaimnak azért a szolgálatáért, amelyet tesznek nekem. Például mily gyakran használom az „Isten” szót! A hétköznapi „Istenem!”-től a vallási énekek és az előre megfogalmazott imák Istenén át az „én” keresztény Istenemig, ellentétben a „te” Isteneddel vagy a muszlimok Istenével... – és közben igen kevésre vagy éppen semmire sem gondolok.

A kevesebb több. Kevesebb szó, de több tartalom, amely mások számára érzékelhető! Ebből fakad a termékeny együttműködés esélye. Annak az együttműködésnek az esélye, amely túl van az én horizontomon, túl a hozzám idomított kis „Istenen”, és az élet felfoghatatlan eredetéhez közelít.

Amikor krumplit ültettünk szántóföldünkön, hálásan gondoltam azokra az embertársaimra, akik realistának nevezik magukat. A vallásos emberek gyakran rövidlátóknak tekintik őket. Nem tudom, miért. Talán azért, mert látszólag „csak” az anyagi világot látják. Csak? Nekem igen gyakran segítenek abban, hogy az élet „okozójára” gondoljak, és megtaláljam őt az egész teremtésben, egy maréknyi földtől a távoli tejútig mindenben. Egy krumpli, ha jó földbe tesszük, megelevenedik, és kedvező körülmények között tíz „gyerekének” adja tovább az életet. És ez csupán egyetlen „élmény”, egy a számtalan közül a mi csodálatos földünkön. És az ilyen élményekben összeomlanak a magunk által gyártott vagy tévesen elgondolt akadályok, amelyek oly gyakran elrontják az életet!

A „jámborok” címke, amelyet a rövidség kedvéért alkalmaztam, természetesen egyáltalán nem létezik. Ezzel azokat a nélkülözhetetlen embertársainkat jelölöm, akik a forma általi ihletetettségüket festménnyé vagy szimfóniává alakítják, vagy akik képesek az egyének személyes imádságát másokkal együtt liturgiává formálni. Így segítjük egymást.

És a bolond? Azt hiszem, elérkezett a bolondok ideje. Azoké, akik bizakodóan élik az életüket, jóllehet tulajdonképpen életveszélyesnek tűnik, ha az ember kidugja az orrát az ajtón. Azoké, akik arra törekszenek, hogy összekössék az embereket ahelyett, hogy a sok baj mellé még széthúzást támasztanának. Azoké, akik méricskélés nélkül továbbadják azt, amit az élettől kaptak. Azoké, akik előnynek élik meg, hogy „igazukat” kitegyék más vélemények próbájának, és ily módon növekedjenek, egyre jobban megközelítve igazi önmagukat, és ezen túlmenően mindenki közös javát. Azoké, akiknek a látszólagos káosz ellenére, amely ma – és mindig is – terhel minket, van érzékük az eredet, az élet forrása, Isten iránt!

Biztatásul *François de La Rochefoucauld* mondása: „Aki teljesen bolondságok nélkül él, az nem olyan bölcs, mint amilyennek hiszi magát!”

Lanfranco Reitlinger

Forrás: Francesco, 2015. tavasz

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Szófogadás

Arról még nem is beszéltem nektek, hogy igen sokat vándoroltam. Főképpen azért, mert nagyon szeretek gyalogszerrel utazni – alaposan megnézegetni a különböző vidékeket –, közelről megismerkedni hegyekkel, erdőkkel, patakokkal. De vándoroltam azért is, hogy különleges gyógynövényeket gyűjtsek, mert amint tudjátok, én mostanában is csak úgy mellesleg mesélgetek nektek. Főfoglalkozásom a gyógynövények gyűjtése. Persze, ha még nem szóltam is akkoriban a gyerekekhez a rádióban, már akkor is szívesen elegyedtem gyerekek közé. Ők is maguk közé tartozónak ismertek el engem, és gyakran fordultak hozzám tanácsért. Több esetben sikerült is segítenem ügyes-bajos dolgaikban. Ennek a híre elterjedt, vándorlásaimban előttem járt, és a gyerekek várták, hogy az ő falujukba is elvetődjem. Az is előfordult, hogy már a falu végén vártak rám, és ötenhatan is azt kívánták, hogy az ő szüleiknél szálljak meg éjszakára. Ilyenkor én mindig beszélgettem velük egy kicsit, és csak a beszélgetés után határoztam el, melyiküknél éjszakázom. Mert igyekeztem mindig ott megszállni, ahol leginkább szükség volt a segítségemre. Így választottam ki egyszer egy falucskában a nyolc esztendős Erzsikét is.

Erzsike ugyanis ezt mondotta: „Jaj, Moha bácsi, annyi bajom van a kisöcsémmel! Nem fogad szót nekem. Pedig én is csak olyasmikre figyelmeztetem, amikre édesapám meg édesanyám is figyelmeztetni szokta. Akkor hát nekem miért nem fogad szót?” Ezt válaszoltam: „No, Erzsikém, nálatok szállok meg, és megtanítalak rá, mit kell tenned, hogy neked is ugyanúgy szót fogadjon az öcsikéd, mint a szüleidnek.” Persze sejtettem én már akkor, mi lehet az oka, hogy Erzsikének nem fogad szót az öcskös. Minthogy azonban csak sejtettem, éreztem, de nem tudtam, meg kellett bizonyosodnom róla.

Abba a faluba kora délután érkeztem, munkaidőben. Erzsikééknél tehát nem volt más odahaza, csak a gyerekek nagyanyja, meg Erzsike kisöccse, Pityu. Amikor a kerítésük elé értünk, Erzsike így szólt hozzám: „Lessük meg Pityut, tessék egy kicsit hátra maradni!” Megálltam hát a bokrok mögött, Erzsike meg bekémlelt az udvarra, s egyszerre csak haragosan felkiáltott: „Pityu! Hányszor megmondtam már, hogy zsebkendő nélkül ne nyúlj az orrodhoz!” Pityunak azonban kisebb gondja is nagyobb volt, mint az, hogy szót fogadjon Erzsikének. Nem vette el kezét az orrocskájától, és ezt kérdezte: „Moha bácsi nem jött meg?” Ekkor előléptem a bokrok mögül: „Szervusz, Pityu! Megjöttem biz' én! De ha zsebkendő nélkül nyúlkálsz az orrocskádhoz – ejnye-bejnye, csirke csípje –, akkor mindjárt megyek is más faluba!” De eközben már be is mentem az udvarra, hiszen csak tréfálkoztam. Pityu persze igen elszégyellte magát. Háta mögé kapta kezét, szöszke fejecskéjét meg lehajtotta. De eloszlattam én hamarosan a szégyenkezését, és barátkozni kezdtünk. Erzsike azonban zsörtölődött: „Most Moha bácsi is láthatta: hiába mondtam neki, hogy ne nyúljon zsebkendő nélkül az orrához, nem vette elő a zsebkendőjét. Ha édesapám szól rá, szót fogad. Hát mit tegyek, hogy nekem is szót fogadjon?” „Türelem, Erzsikém, türelem. Meg fogom mondani, mit tégy.”

Beléptem a konyhába, megismerkedtem a gyerekek nagymamájával, s az tüstént nekilátott, hogy meggyes lepényt süssön. Persze szabadkoztam: Énértem ugyan ne fáradjon! Erzsike azonban megrántotta a kabátom ujját: ne ellenezzem a sütést. Láttam rajta, hogy nagyon szereti a meggyes lepényt. Bevezettek az első szobába, megmutatták, hol fogok aludni, letettem a tarisznyámat, s mosdóvizet kértem. Amikor néhány perc múlva felfrissülten kimentem a tornácra, Erzsike már toppantott is haragjában, és folytatta a kiáltozást: „Rögtön tessék lejönni! Tudod, hogy nem szabad

polcra állni! És torkoskodni sem!” Hogy torkoskodik Pityu, azt magamtól is kitaláltam volna, mert megszólalt ő is, és hallatszott a beszédén, hogy tele van a szája. Ezt kiabálta: „Hagyj békében! Vigyél még vizet Moha bácsinak!” Erzsike ekkor a konyhaajtó felé tekintett, meglátta, hogy kint állok a tornácon, és már panaszolta is: „Hát tetszik látni, Moha bácsi? Nem fogad szót nekem! Felállt a polcra, és tömi a szájába a mandulát! Tessék már megmondani: Mit tegyek, hogy szót fogadjon nekem?” De most sem válaszolhattam egyebet, csak ezt: „Türelem, Erzsikém, türelem! Nem vándorolok tovább addig, amíg meg nem mondtam neked, mit tégy.” Ekkor megzörrent a kapu, megérkeztek munkájukból a gyerekek szülei. Megismerkedtünk, engedélyt kértem tőlük is, hogy házukban tölthessek egy vagy két éjszakát, aztán hátrasétáltunk a kertjükbe. Vacsora közben, amikor a gyógynövényekről beszélgettünk, így szóltam: „Ne csodálkozzanak, ha majd reggel, amikor felkelnek, engem már nem találnak itthon. Hajnalban szoktam kimenni a határba. A gyógynövény gyűjtése sok hajladozással jár, hűssel könnyebb.” A gyerekek persze tüstént kérték, hogy velem jöhessenek, de nem egyeztem bele: „Aludnotok kell. Majd délután jöttök velem, ide a falu környékére. Reggel távolabbra megyek, nagyon elfáradnátok.”

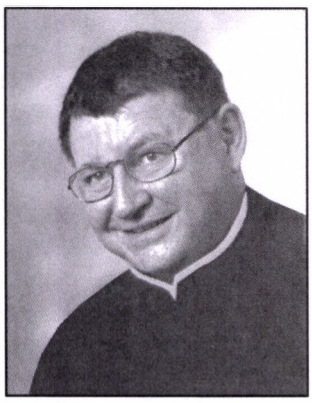
Másnap reggel valóban még sötéttel felkeltem. Amikor a család felkelt, engem már nem találtak otthon. Mondogatták is: „Be friss törpe ez a Moha bácsi!” A nagymama a konyhában aludt, s igen csodálkozott, hogy nem ébredt fel, amikor elmentem. Végül is abban egyeztek meg, hogy bizonyára az ablakon másztam ki, kíméltem az álmukat. A gyerekek szülei hamarosan elmentek mezei munkára, s később elment hazulról valamit vásárolni a nagymama is. Minthogy Pityu is utánaszaladt, csak Erzsike maradt odahaza. Körülbelül fél óra hosszat volt otthon egyedül. Járt a kertben is, az istállóban is, és amikor éppen az istállóból jött vissza a házba, igen nagy ámulattal látta, hogy én ott állok az udvar közepén. „Moha bácsi már megjött? És hogy' jött be? Nem is hallottam a kaput.” Huncutul nevetgéltem: „Kicsi vagyok, a kulcslyukon bújtam be.” Ő is nevetett egyet, s ez annyiban maradt.

Délelőtt megnéztem a falut, délután meg kimentem a két gyerekkel a falu környékére. Szétnéztem, miféle gyógynövények teremnek ott. Este pedig vacsora közben megköszöntem az egész családnak a vendégül látást, és bejelentettem, hogy reggel tovább vándorolok. Erzsike kezében megállt a villa, s csak bámult rám. Tudtam, hogy arra gondol: Hát az ígért segítséggel mi lesz? Hiszen

még nem mondtam meg, mit tegyen, hogy neki is szót fogadjon Pityu. Én azonban rámosolyogtam, s így szóltam: „Te, Erzsikém, elkísérhetnél egy darabkán, s beszélgethetnénk.” Úgy is történt. Erzsike elkísért, s én most már kérdés nélkül is beszélni kezdtem: „Most hát megmondom, mit kell tenned, hogy neked is szót fogadjon Pityu. Ha azt akarod, hogy csak zsebkendővel nyúljon az orrocskájához, akkor te magad se nyúlj soha másképp az orrocskádhoz, csakis zsebkendővel. Ha azt akarod, hogy ne másszék fel a polcra, akkor te magad se mássz fel soha. És ha azt akarod, hogy ne torkoskodjék...” Ekkor azonban közbevágott Erzsike, nagy méltatlankodással: „De Moha bácsi! Hiszen én semmi ilyesmit nem teszek!” Megálltam, és ránéztem: „Ejnye-bejnye, csirke csípje..., hát még hazudsz is? Akkor aztán igazán hiába várod, hogy szót fogadjon neked, Pityu!” Tovább indultam, s Erzsike pirult arccal jött mellettem. Kitalálta tüstént, hogy odahaza maradtam, elbújtam, s meglestem őt. Tudta már, hogy láttam: ő is nyúl zsebkendő nélkül az orrocskájához, és ő is felmászik a polcra titokban, ha nem is manduláért, hanem a meggyes lepényért, amely estéről maradt. Zavarban volt erősen, de kíváncsi is volt, és megkérdezte: „Hol bújt el Moha bácsi?” „A nagymamád ágya alatt a konyhában, hehehe... Nem volt kényelmes a helyem egy csöppet sem, de az eredmény megérte a fáradságot. Mert most legalább meg tudtam mondani, mit tégy, hogy szót fogadjon Pityu. Sose tégy olyasmit, amit neki tiltasz! Akkor tekintélyed lesz előtte, s szót fogad.” Okos kislány volt Erzsike, mert íme ezt felelte: „De Moha bácsi! Hiszen nem tudja Pityu, hogy én is polcra mászom, nem tudja, hogy én is torkoskodom!” Ismét megálltam: „Nem tudja, az igaz. De érzi! Megérzi a viselkedésedből, meghallja a hangodon, meglátja a szemed pillantásán! Semmit se lehet eltitkolni, Erzsikém. Okosabb tehát nem tenni olyasmit, amit titkolni kéne.”

Kísért volna Erzsike még tovább is, de a falu végén elbúcsúztam tőle. Megállt egy kedves kis akácfa alatt, és sokáig integetett utánam.

Ismét váratlanul és gyorsan, életének 67. évében távozott egyik testvérünk, Szeghő József, becenevén ***Totya****, aki egyként volt tagja a Piarista Rendnek és a BOKOR Közösségnek. A temetésén elhangzott egyik beszéd, valamint a hálaadó szentmisén elhangzott imádságos megemlékezés közlésével búcsúzunk tőle. (A temetéséről készült képes összefoglalót ld. www.bokorportal.hu.)*

Szeghő József

1949-2015

Totya búcsúztatója…

Nem, ne legyen búcsúztató! De hiszen meghalt! S ez nagyon fáj, noha sejtettük, vagy inkább tudtuk? Ahogyan ő is tudta ezt. És félt, mint minden ember, mint ahogy az értünk emberré lett Isten is rettegett a haláltól.

Mert: meghalt. Nem pedig: „Eltávozott...”, vagy: „Átment a túlsó partra...”, s végképp nem: „Elpihent...” vagy „Elköltözött...” – és így tovább, van belőle számtalan. Nem! Ezek az eufémizmusok a haláltól való félelmünket fejezik ki. Mintha nevén nevezve megjelenne nekünk is: nem akarjuk megszólítani, fölszólítani. Félünk, hogy megjelenne?

Ahogyan mestere is, az emberré vált Isten, úgy Totya is küzdött ezzel a félelemmel. S olyannyira sikerrel járt, hogy nem is vettük komolyan ezt a küzdelmet. Ha megkérdeztük: „Hogy vagy? Rendben vagy? – mert például a bőre csúnyán kipattogzott –, talán egy árnyalatnyi bizonytalanság lehetett a válaszában. Észleltétek?

Meghalt, s már másnap éreztük hiányát. Másnap? Már akkor, amikor kórházba vitték! Elvállalt mise, beszéd, Bokor-tévé, írások, a találkozónk... Totya, rád mindennap szükség volt – és lenne is. Mint a mindennapi kenyér és a ráillő kennivaló – Tőled hallottuk Bálint Lea sóhajtását:

Jó akarok lenni,
hogy kenyérre lehessen kenni,
s az emberek kenyeret,
ne magában egyenek.

„Istenke, vedd térdedre édesanyámat!” – kérted nemrég édesanyádért tartott miséden, és Tőled megszokottan, természetesen ez is idézet volt – Csukás Istvántól.

„Istenünk és kedves Istenszülő Anyánk, vegyétek közre és öleljétek szorosan magatokhoz a mi Totyánkat!’ – kérhetjük most együtt, az iménti idézet parafrázisaként.

Mi volt az a rettentő fontos Tebenned, ami egyedivé tett?

Emlékeztek, hogyan is kezdődött egy-egy Totya-prédikáció? *„Két gondolat...”*, vagy: *„Három gondolat...”* – azaz: Ezt találtam, ez szép, tartalmas, ezeken gondolkozzunk el... – ránk bíztad. Szabadnak hagytál meg.

Közvetítő voltál, olyan ember, aki a nyelveken szólót segít megmagyarázni: filmek, versek, írások, események, énekek, zenék által... Olyan ember voltál, aki segített a nyelveken szólóknak és hallgatóiknak a megértetésben és megértésben (1Kor 14,27: „mindig legyen jelen olyan, aki megmagyarázza a nyelveken szólókat”). Jaj, ez többnyire hálátlan feladat, mert a tolmácshoz, a műfordítóhoz, a színpadi súgóhoz hasonlóan mellékes szerep! Őket csak akkor vesszük igazán észre, ha eltűnnek! Totya-féle dörmögés: *„Alázat szükségeltetik ide...”* Megküzdöttél-küszködtél érte. Nem volt könnyű dolgod. Egyszer ugyanis elbökkentetted, hogy tudatosan cselekszel – a papjainkat észrevétlenül becserkésző *„fogadott hiúság”* ellenében.

Kecskeméti lelkigyakorlatunkon elmélkedtél is erről a témáról – akkor kaptam tőled a ma is meglévő isenheimi oltárkép-fénymásolatot, ismerős mozdulatokkal osztogattad –, Keresztelő Szt. János azon olvasható mondatáról: *„illum oportet crescere, me autem minui”*, azaz „neki növekednie, és nékem alászállnom kell”. Alászálltál – és köszönjük, hogy őszintén tudtál örülni minden elismerésnek.

Nyomás alatt éltél, Fodor Ákos Satu-jában: *„Az élet végessége – Az elvégzendők végtelensége”* által kifejezett, napjaidat megszorító kettősségben. Mert menni akartál, ahogyan mindig, még az utolsó napokban is: *„Majd a szeptember 13-i csoporttalálkozóra viszek egy-két lemásolt verset, bemutatok egy könyvet, ajánlok egy filmet.... – s utána bevonulok sortatarozásra”* – írtad.

A 2015. szeptember 4-i drótlevél: *Kedves Régiós Testvérek! Nekem – ha addig eldobom botjaimat – szombaton a IV. régióba kell elmennem misézni. Vasárnap este 6-kor a Piárban van szentmise. Akár itt helyben is szervezhetnénk a régiós találkozót... (A csípőmben történt valami, és ezért nehezen járok...) Remélem, szétmegy a levél! Nagy szeretettel: Totya*

(Na, nem tudtuk komolyra venni a bajodat... Átmeneti állapot lehet csak – hiszen Te reménykedsz!) A levél természetesen a végén található „Totya-táppal” teljes:

Én én vagyok magamnak
s néked én te vagyok,
s te én vagy magadnak,
két külön hatalom.
S ketten mi vagyunk.
De csak ha vállalom.

(Radnóti Miklós: Kis nyelvtan)

Kiáltás volt ez? Jelzés? Nem lehet olyan nagy a baja (még?) – hitetlenkedtünk, mert két nap múlva érkezik a szokásos küldeményed (most már tudjuk, hogy az utolsó): *„Közelebb az Élethez – fiatal felnőtteknek használható evangélikus hittankönyv tanári segédkönyve* (házi feladatként ezt beszéltük meg a Teri-csoportban most őszre), *és az első fejezethez ajánlott két film: Stalker és A tejút.... És külön kérésre a Solymász Tamás... http://osztott.com/SZBP/ Remélem, az új tanévben is néztek filmet! Totya”*

S a végén ismét az előbbi vers, Radnóti Kis nyelvtana... Nem szokta ismételni a szösszeneteket, oly sok volt neki, hogy tudatosan válogatott: Gyanakodhattunk volna?

Nomen est omen: József voltál.

„Abban látom Szent József nagyságának titkát – amely teljes összhangban van alázatával –, hogy föl tudta áldozni életét a Megtestesülés misztériumáért, és az üdvözítő küldetés szolgálatáért. Úgy használta törvényes tekintélyét – amely a szent családban megillette őt –, hogy teljesen odaajándékozta önmagát, életét, munkáját. Emberségéből fakadó hivatását, a szűkebb család iránti szeretetet úgy tudta átalakítani, hogy önmagát, szívét és minden képességét emberfeletti ajándékká tette. És közben szeretettel szolgálta a házában növekvő Messiást, akit az ő fiának és Dávid fiának neveztek, de aki valójában Mária fia és Isten fia volt.

Ha van valaki, akire ráillik az evangéliumi kifejezés, hogy 'szeretetből szolgál', akkor Szent Józsefre bizonyosan ráillik, aki – nekem úgy tűnik – szeretetbe öltözött. Olyan ez, mint egy jellemvonás, amely meghatározza őt, mint ragyogás, amely megdicsőíti őt. Szolgálni Krisztust – ez volt az ő élete. Szolgálni Őt mély alázatban, a legteljesebb odaadottságban, szolgálni Őt szeretettel és szeretetből” (VI. Pál pápa: Szolgálat szeretetből).

Azt mondtad, hogy sokat kaptál a Bokortól, Gyurka bácsitól, tőlünk. Egységet láttál meg életed ezen területein: *„A piaristák és a Bokor tulajdonképpen ugyanazt akarja – valahogyan kompaktabb közösséget kell létrehoznunk”* – mondtad még 2011-ben, Szegeden. Erre törekedtél, köszönjük Neked – továbbítsd fölfelé, ahogy szoktad! (Mert: *„...megint Ákos...”* – halljátok, ahogyan mondta? –: *„Templomtorony – Égbe vert szeg – mutatja az irányt.”*)

Búcsúzom Tőled a Bokor és a 7. régió nevében – Tőled, a mozgatóerőtől, a békességteremtőtől, a prózai-képi-ritmikus-zenei nyelvek és nem utolsósorban a jézusi üzenet szerény, ám bőkezű tolmácsától.

Igen, Veled együtt teljesebbek voltunk – ahogyan gondolom, piarista testvéreinknek is élő seb a hiányod. Ha begyógyul is majd valamikor, a heg megmarad, és érzékeny lesz, amíg élünk.

A haláltól félünk továbbra is. *„A szeretet azonban nagyobb, mint a halál, hiszen az maga az Isten. Aki ezt hiszi, annak számára a halál nem pont, hanem kettőspont...”* – írta Gyökössy Endre.

Hálát adunk a Magasságbelinek, hogy velünk lehettél – s reméljük a színről-színre viszontlátást. Isten segítsen ebben mindannyiunkat – Téged magához ölelve, bennünket odaremélve-várva. Ámen.

Zsombok György

Belőlem valaki útra vált
Útra a jobbik részem
Kiment belőlem, itt hagyott
Csak úgy észrevétlen

Félre se néztem, annyi volt
Csak annyi volt, egy szót se szólt
Hirtelen elment, itt hagyott
Valaki útra vált, a jobbik részem
(Cseh Tamás)

Édes Istenem – és kedves Totya, vagy ahogyan itt szokás: Tisztelt Tanár Úr! Kedves Testvérek!

Készültem, higgyétek el, napok óta készülök, tudtam, hogy a hálaadás a feladatom ezen a szentmisén. Olvastam régi leveleket, verseket, néztem képeket, sírtam és bosszankodtam, ellágyultam és keseregtem, vigasztalódtam – és perlekedtem, Veled, Uram! Természetesen, tudom, hogy elviseled. Mi úgy éreztük, hogy szükségünk van még Totyára. Sírtam, és vigasztalt, hogy tudod milyen ez, mert te is sírtál Lázár sírjánál. Sirattam magamat, magunkat, hogy itt maradtunk. Totya nélkül, nyáj a pásztor nélkül.

De hisz abban hiszünk, hogy nincs vége, csak egy ajtó van közöttünk. És a kapcsolat fenntartható. Keresem, keresem, Totya, az üzeneteidet, amik áthallatszanak ezen az ajtón. Te küldted, nem is olyan régen, Varga Gyöngyi írását:

A Magasságos meghívottja vagy. „Fölfelé” élő ember.
Valahol helyed van a világban.
Kitárt, üres kezedet nyújtod a magasba.
Ember vagy. Ilyen vagy. Gyönyörű.
EMBERSÉG: EMBER S ÉG.
Szétbomlik a szó. Üzen. Mert ember vagy.
Ember lehetsz, aki kapcsolatban van az éggel.
Az ég lehajol hozzád, és fölemel.

Hát így történt, másként nem is lehetett, az Isten felemelt. Köszönöm, Uram, hogy így tettél, köszönöm, hogy helyet készítettél, köszönöm, hogy vársz, és most már Totya is vár minket.

Totya két fontos dolgot tanított nekünk az Utolsó vacsoráról: *az ajtó nyitva állt*, és *Jézus senkit nem vizsgáztatott*, aki be akart menni.

Hitünk szerint a mennyország ajtaja is nyitva áll, és a vizsgát magunk tesszük, az ítéletet magunk felett mondjuk ki, csak már a Szeretet szemüvegén keresztül ítélve magunkról.

Most megint többet látunk már belőled, Uram, és Totyából is, mert fel kell emelnünk a fejünket, ki kell nyitnunk a szemünket, mert nem áll itt, hogy amit mi nem, azt ő megtegye.

Totya túlcsorduló mértékkel adott, ha megkértük valamire, és melléje tette még mindazt, amit a dologgal kapcsolatban tudott. Általában többet tudott, mint mi, de szerény munkásként a háttérbe állt, legyen másnak sikere.

Egy volt közülünk, méghozzá ebben a mindent egybemosni akaró világban egy olyan férfi, aki ha munkáskezet kerestünk, szabadkozott, hogy nem tudja, erejéből mennyire futja, de megszólítottnak érezte magát, és be akart állni a cipekedők sorába. Megértette, miről van szó, amikor karácsonykor rászorulóknak vásároltunk háztartási gépeket, meghívót szerkesztett, olyan meghívót, amely biztató történetével ajándék is egyben, olyat, amely tartalmazza a Bokor által felismert hármas eszményt, de úgy, hogy felkínálja: Legyél te is ajándék! Háromszor is nekifutottunk, és ő mindig, alázatosan hajlandó volt újrakezdeni, az én álmaim szerint.

Totya bármit vállalt, amiben felcsillanni látta az Isten Országa építésének lehetőségét. De azt is, amiben csak hitte, hogy ez benne van, mert bízott barátaiban, akik valami nagyot szándékoztak tenni. Istenem, Te a szándék szerint, és nem sikerek szerint látsz, és sosem ítélsz el bennünket. Totya sokszor nézett bennünket ezen a szemüvegen át. A fiataljaink által rendezett, csupa kisgyerek szereplésével készülő karácsonyi előadáshoz felajánlotta itt a piarista terepet, és izgalommal

várta, mi fog kikerekedni belőle. Amit nagyon akarunk, és Totya is bízik benne, annak sikerülnie kell! (Sikerült is!) Hálát adok ezért a hegyeket mozgató bizalomért.

Vállalta, hogy ő lesz a ferencvárosi máltai csoport lelkivezetője. Talán azért, mert érezhette, hogy segítségével létrejöhet egy újabb olyan sejt, amely a tevékeny szeretetet szaporítaná. Vállalta, mert miért ne nőhetne általa a búza is ott, ahol vannak konkolypalánták is vetésben.

Gyurka bácsi évfordulós miséje előtt levélben megkerestem azzal, hogy beleszőhetőnek tartja-e az emléknap gyerekfoglalkoztatásán készülő „Noé bárkáját” a prédikációba. Egy sorban válaszolt: *„Jónak látom elsütni.”* Nem kellett a szószaporítás, hisz jól csak a szívével lát az ember. Totya felismerte a gyerekek fontosságát, felszállt Noé bárkájára, és hitt a szivárványban. Mi is hiszünk a Föld és Ég összeköttetésében, és ez most már azt is jelenti nekünk, hogy a Tanár úr prizmát tartó keze is benne van a képben, ha értő szemmel nézünk felfelé.

A bérmálási felkészítőn nem, vagy csak alig bírtuk őt követni, pedig mindannyiunknak volt már papírja valamiről, az Isten teremtette csodálatos világ egy piciny szeletéről. Ő jobban készült, mint mi, és az egységes, egy igaz Isten világát próbálta átadni. Próbálta elsimítani a hit és a tudomány, a hit és a vallás, a felekezetek közötti félreértéseket. És próbálta átadni, hogy ez a tanítványok, a Krisztus követő tanítványok valódi feladata. Egyben látni és egyben szeretni, válogatás, finnyáskodás nélkül.

Kamasz fiainkat rávette a templomi ministrálásra. Nem semmi! Nézzünk magunkba: Mi mennyire kapkodunk a misén a felolvasás lehetőségéért? Kell egy kis rásegítés, hogy mi is beálljunk ebbe a közös asztaláldozatba, ne csak várjuk a mások szolgálatát. Köszönjük a miséken tapasztalt, állhatatos és folyamatos lehetőség felkínálást. Egyszer megkérdezték Totyát, nem zavarja-e, hogy a ministránsok néha nevetgélnek? Visszakérdezett: Jobb lenne, ha sírnának?

Egy szem tízéves, mondhatni hátulgombolós fiúnkra is úgy szánta idejét, mint egy esküvős fiatal párra, mint a csoportos bérmálási oktatásra. Két-három családnak is tartott misét úgy, mintha 2-300 család kérné. Mert tudta, hogyha ketten vagyunk is, elegen vagyunk, és ha százan lennénk is, kevesen lennénk Isten nélkül.

Sokan vagyunk itt sokfelől, régiek, újak, fiatalok és korábban születettek. Totya tanított, lelkivezetett, közösségeket vezetett, misézett, lelkigyakorlatot tartott, Bokor Tv-t szerkesztett és helyettesített, és nem nézte, hogy hányszor ő, hányszor valaki más. Ha csak ebben tudnánk hozzá hasonlóak lenni....

Ha én híd lehetnék, biztos megfeszülnék,
Mesterem másaként kötni igyekeznék:
Ő az eget és a földet, én a Bokrot és a Rendet –
Kell az embereknek egy áthidaló szerzet.

Problémásnak érezte rendje és a többi rend gazdagságát, kereste az egyéni egyszerűség lehetőségét és a közösből továbbadható lehetőségét, és bennünket is sokszor figyelmeztetett: Döntsünk, hol akarunk focizni, melyik csapatban. És ha az egyház csapatát választjuk, akkor a szabályokat is tartanunk kell, a csapatkapitányt is figyelnünk kell. Ott akart focizni az egyházi ligában, a piaristák és a Bokor csapatában is. Válogatott volt, aki egyik csapatát sem hagyta cserben. A Bokrot sem, akkor sem, amikor az nem volt a Liga tagja. És mindent beleadott a közös játékba. Az életét tette rá. Nem azt az pár, szenvedéssel teli utolsó órát. Azt is nagy kunszt békével felajánlani, de az élet odaadása a barátokért – az az évtizedek hosszú sora, az évtizedek minden perce, amit nem tartok meg magamnak, hanem a többiek szolgálatába állítom.

Igyekezett vidám lenni, hogy másokat is vidámítson. Az élet nehézségeinek elviseléséhez, a felülemelkedéshez, a pozitív életszemlélethez humorra van szükség. Hála érte, hogy ennek nem volt hiányában.

„Minden probléma csak egy lehetőség a továbblépésre. Bármilyen problémából van kiút, ha nem adod fel, ha nem állsz meg! Rázd meg magad, és lépj egyet feljebb!” – írtad egy leveledben, kedves Totya, és tudjuk, a betegséget is ilyen lehetőségnek tekintetted.

Totyának feladata volt, amit teljesíteni akart. Tudta, hogy Isten erőt ad ahhoz, ami szükséges. És tudta, hogy neki melléje kell tennie a magáét. *„Ha tudásod van, fáklyát használsz, hogy mutasd az utat. Amikor megvilágosodtál, te magad leszel a fáklya.”*

Hála neked, Istenünk, hogy egyszerre éltünk, hogy egy helyen éltünk, hogy ebben a pár budapesti évben mi Totya két végén égetett fáklyája mellett eszmélhettünk.

Azt tanultuk, az ima beszélgetés. Tehát van társ, van válaszadó. És van válasz. A válasz most Totya húsvétkor írt, az új élet kezdetét jelző levele, idézem:

„Utolsó pillanatban jelzem: én is feltámadtam – Gödön... Köszönöm a kapott biztatásokat, és várom a folytatást (Mennybemenetel?).

Totya”

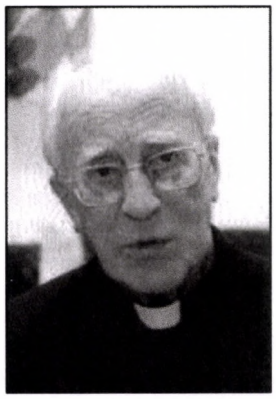
A mennybemenetel óvatos zárójelben. Mi már tudjuk, hogy így van, hisszük, hogy így van. És igyekszünk folytatni, és várjuk a biztatást. Ámen.

Botlik Dávid hangján Pálinkás Orsi

Ne sírj!

Ne sírj azért, mert szeretsz engem!...
A halál nem jelent semmit.
Csupán átmentem a másik oldalra.
Az maradtam, aki vagyok, és te is önmagad vagy. Akik egymásnak voltunk, azok vagyunk mindörökre.
Úgy szólíts, azon a néven, ahogy mindig hívtál. Beszélj velem, ahogy mindig szoktál, ne keress új szavakat!
Ne fordulj felém ünnepélyes szomorú arccal, folytasd kacagásod, nevessünk együtt, mint mindig tettük!
Gondolj rám, kérj, mosolyogj rám, szólíts!
Hangozzék nevem a házunkban, ahogy mindig is hallható volt! Ne árnyékolja be távolságtartó pátosz!
Az élet ma is olyan, mint volt, ma sem más.
A fonalat nem vágta el semmi, miért lennék a gondolataidon kívül, csak mert a szemem nem lát...
Nem vagyok messze, ne gondold. Az út másik oldalán vagyok, lásd, jól van minden.
Meg is fogod találni lelkemet, és benne egész letisztult, szép, gyöngéd szeretetemet.
Kérlek, légy szíves, ha lehet, töröld le könnyeidet, és ne sírj azért, mert annyira szeretsz engem!

Szent Ágoston

Halász Endre, Bandi bácsi a BOKOR Közösség nagy öregjeinek egyike volt. Születésének 100. évfordulója alkalmából barátai és tisztelői hálaadó szentmisén emlékeztek meg róla október 17-én, Pécelen. Ebből az alkalomból közöljük az alábbi három írást.

Bandi bácsira emlékezünk

Öt évi együtt járás után, 1968 februárjában határoztuk el, hogy összeházasodunk. Zalatnay Márti családja apai ágon református és evangélikus volt, anyai ágon katolikus és református. A Kaszap családban katolikus hagyományokat ápoltunk. A Zalatnay család nagyvonalúságának köszönhetően a katolikus szertartás szerinti házassági szertartást fogadtuk el. A péceli helyszín miatt egyértelmű volt, hogy a Halász Bandi bácsit kérjük meg, hogy készítsen fel minket erre az alkalomra. Én ennek kapcsán találkoztam először Bandi bácsival. Márti már korábban is ismerte őt, mert rendszeresen járt idős és beteg nagymamájához.

Már az első találkozáson is lenyűgözött minket Bandi bácsi papoknál szokatlan, közvetlen stílusa, ájtatosság nélküli racionális beszéde. Nagyon mély benyomást tett ránk. Végül az esketésünk után egyetlen kérése volt, hogy minden este elalvás előtt együtt, hangosan mondjuk el azt az imát, amelyre Jézus tanított minket. Házasságkötésünk után rövid ideig Pécelen laktunk, majd Pestre költöztünk albérletbe. Ezzel megszakadt a kapcsolatunk Bandi bácsival, de az esti közös imát mindig megtartottuk.

Pár éves albérletezés után visszaköltöztünk Pécelre, most már OTP-öröklakásba. Amint megjelentünk a templomban, Bandi bácsitól írásos meghívást kaptunk egy ún. utolsó szombati előadássorozatra. Minden alkalommal más volt az előadó. Izgalmasabbnál izgalmasabb témákban hallgattunk tartalmas szövegeket. Az előadók ismeretlenek voltak számunkra. (Később aztán kiderült, hogy a Bokorhoz tartozó testvéreinket ismerhettük meg általuk.) Az előadássorozat végén Bandi bácsi javaslatot tett arra, hogy kisebb csoportokban folytassuk az önképzést. Ismét elfogadtuk a meghívást, és elkezdtük lelkiismeretünk átformálását az evangéliumok szellemében, a KIO (Keressétek Isten Országát)-kötetek tanulmányozása segítségével. Lelkigyakorlatra mentünk, közösségvezetést vállaltunk, és rendszeresen jártunk Bandi bácsihoz lelkivezetésre. Az életünk teljes mértékben átalakult. Harmadik gyermekünk születésének idején eladtuk a lakótelepi lakásunkat, hogy vagyonunkat megosztva egy péceli nagycsaláddal kezdjünk építkezni. Az évek során ez közösségi házzá fejlődött. Mi a mai napig harmincegy személyt, családot fogadtunk be a házba, pár hónapos itt lakástól kezdve pár éves itt tartózkodásig adtunk lehetőséget számukra. Társaink, közösségi testvéreink és barátaink ugyanezt tették, és közösen tesszük mind a mai napig. Bandi bácsinak, Gyurka bácsinak és sok testvérünknek köszönjük, hogy egyre jobban elköteleződtünk az evangéliumi életforma mellett.

Bandi bácsival rendszeresen együtt működtünk, segítettük az egyházközségi életet Pécelen. Családunk barátja volt. Minden gyermekünket ő keresztelte, s ő vezette első áldozáshoz is őket.

Szeretett egyháza sajnos idős korában büntetésből nyugdíjazta, mert a Szentlélek ünnepén közös imádságra beengedte a templomba a Bokor tagjait az ország sok részéből. Ez nagyon nagy szomorúság volt neki is, és a közösség tagjainak is. A közös munkát folytattuk ezután is, egészen élete végéig.

Bandi bácsi megismerésével számunkra egy új életforma vált valósággá. Rajta keresztül ismertük meg Gyurka bácsit és további személyeket, akikkel életre szóló barátságokat, testvéri kapcsolatokat kötöttünk. Rajtuk keresztül is megtapasztalhatjuk a „százannyi” ajándékát a mi folyamatos elköteleződésünk következményeként.

Kaszap István és Márti

Dávid és az ő parittyája

De sokszor hallottam mentegetődzésként, hogy ő csak dávidi módon tud harcolni az alkoholizmus ellen. Meg hogy bocsánatot kér azért, mert soha nem kóstolt bele a részegség élményébe. – Igen, ez volt ő: Bandi bácsi. Egyike azoknak a modern magyar szenteknek, akiket ugyan hivatalosan aligha kanonizálnak, de a Jó Isten bizonyára besorolta az őket megillető helyre.

Éppen 20 esztendeje, hogy egy mentálhigiénés sorozat hallgatójaként megismertem őt. Ez a hatalmas pasztorációs tapasztalattal bíró, végtelenül szerény ember igyekezett járatossá válni egy akkoriban – 1985 táján – elterjedő ismeretanyagban. Tette ezt azért, hogy még hatékonyabb segítséget nyújthasson a látókörébe kerülő alkoholistáknak, illetve szétbomló családjaiknak.

Találkozásaink során hamar ráébredtünk arra, hogy különböző okok folytán felszabadult kapacitásainkból és hasonló elkötelezettségünkből kiindulva, közösen kellene létrehoznunk egy szeretetszolgálatot. Így született meg – a Magyar Karitászt megelőzve – az R. K. Egyházi Szeretetszolgálat keretei között 1988. decemberében a BETÁNIA. Első otthonunk a Szent Kereszt Plébánia volt, majd két év elteltével költöztünk jelenlegi helyünkre.

E sorok olvasóinak legtöbbje az alkoholistamentéssel köti össze Halász Endre nevét. Méltó és igazságos, hiszen az ő „parittyájából” kikerült számtalan „szeretetkavics” szíven találta a szesz Góliátjait. Személyének hiteles ábrázolásához azonban hozzátartozik annak a jelentős tevékenységnek ismerete is, amelyet a végzetessé váló megbetegedést megelőző másfél évtizedben folytatott. Ennek voltam közeli tanúja és hálás haszonélvezője.

Mivel hosszú és példaértékű plébánossága idején magánvagyonra nem tett szert, 1983-as kényszernyugdíjazásakor nem volt hova költöznie. Így került harmadmagával – mozgásképtelen nővérével s valamikori, nála idősebb, félig vak házvezetőnőjével – az üresen álló szadai plébániára. Természetesnek tartotta, hogy befogadásuk fejében a sok éve kihalt plébánia életét felébressze csipkerózsika álmából. E munkálkodásával ki is érdemelte a kisegítő lelkészi státuszt!

Mivel fáradságot nem ismerő ember volt, kapacitását így sem érezte kellően lekötve, ezért vállalkozott a megkezdett alkoholistamentés mellett a már említett Betánia Szeretetszolgálat papi vezetői posztjára is. Ez pedig nagy és sokrétű feladat ellátását jelentette.

Kiemelten kell megemlíteni, hogy a hiteles pap személyes kisugárzása mellett, gondos lelkivezetésben és szisztematikus teológiai ismeretbővítésben is részesítette a munkatársakat. Az egyetlen nagycsaládként működő szolgálat különféle alapítványi keretek között gondozott hajléktalanokat, sokgyermekes családokat, otthonukban segítségre szorulókat és természetesen az alkohol rabságában szenvedőket. (Ez utóbbi csoportot támogató alapítványunk nevét is ő választotta, a „SZOMJAZOM" igével Krisztus Keresztjére utalva.)

A közvetlen segítők körén túl több mint 100 fő részesült 70 órás etikai képzésben a Betániában, illetve vidéki, keresztény szellemű szociális-karitatív intézményekben. Nem utasított vissza egyetlen lelkigyakorlatos felkérést sem, lett légyen az Máriabesnyőn alkoholistáknak, Szegeden kispapoknak, Tahiban Máltai Lovagoknak vagy Zürichben emigráns magyaroknak szóló. Nagy felkészültsége mellett képessége volt bármely közösségben a szeretet meghittségét is megteremteni.

Idős hozzátartozói elvesztése után a Betániának nemcsak „családfője", de lakója is lett. Innen járt ki hűségesen Szadára a hétvégeken, hogy ottani híveit is elláthassa. 1999-ben azután, egy dolgos papi pálya végefelé, számtalan barátja és tisztelője társaságában ünnepelhette meg gyémántmiséjét.

Kivételes személyiség volt. Mindnyájan hálásak lehetünk a Jó Istennek, hogy a közelében élhettünk. Aki pedig nem ismerte, az biztos lehet abban, hogy méltó és hű folytatásra talál: az általa elvetett mag szárba szökkent.

Bogláryné Mailáth Edina
(Bandi bácsi hűséges munkatársának visszaemlékezése 2005-ből)

Első lelkigyakorlatom…

1998 februárjában találkoztam a Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat vezetőjével Halász Endre atyával, Bandi bácsival. Rákosfalván tartott lelkinapot. Akkor még gyakorló alkoholista voltam, s Bandi bácsi felhívta a figyelmemet a máriabesnyői lelkigyakorlatokra, és meg is hívott. Május elején el is indultam, kíváncsiság és félelem volt az útitársam. Nem tudom, hogy mitől féltem jobban: az ismeretlentől, vagy attól az időtől, amit ott töltök alkohol nélkül! Az induláshoz szükségem volt segítségre, bátorításra, s akkor még csak egy ilyet ismertem, az alkoholt! Így megittam 2x3 deci vörösbort. Megérkezésemkor nem tudtam, hogy hová kell menni. Láttam más leszállókat is, köztük volt egy kisebb csoport, akikhez odamentem, és útbaigazítást kértem tőlük. Kiderült, hogy ők is a lelkigyakorlatra jöttek, 3-4 férfi és egy fiatal lány, aki, mint kiderült, a segítőjük és kísérőjük volt Győrből! Ez a lány azt mondta, menjek velük, és el is indult be a faluba. Kora délután elég meleg volt, és megtudtuk, hogy a program később kezdődik. Erre fel meghívott, hogy igyunk meg egy üdítőt, és játszunk billiárdot. Később felmentünk a lelkigyakolatos házba. Ott a regisztráció után egy alagsori közös hálóba mentem, és lepakoltam. Senkit nem ismertem azok közül, akik ott voltak, de pillanatok alatt sikerült beszélgetésbe kerülni a társaimmal. Olyan nyíltsággal és szeretettel fordult mindenki a másik felé, hogy ez teljesen szokatlan és zavarba ejtő volt, de hamar megszoktam, és én is megnyíltam!

Az első program a mise volt. Én katolikusnak vagyok keresztelve, de körülbelül ennyi kapcsolatom volt az egyházzal. Mindig hittem Istenben. Mivel távoli és titokzatos volt, azt gondoltam, hogy nekem nincs kapcsolatom vele. Sőt féltem, hogy lesz, és hárítottam mindenféle vallási és egyházi programot és találkozást. A misén is furcsán éreztem magam, mert úgy éreztem, hogy nem tudok megfelelni a követelményeknek. Akkor úgy gondoltam, vannak elvárások a részvétellel kapcsolatban, és a lelkiismeretem sem volt a legjobb állapotban. Vacsora után előadás volt, már nem emlékszem, miről volt szó benne, a Biblia tanításain keresztül igyekeztek nekünk segíteni. Késő este bemutatkozó kör volt az utolsó program. Itt mindenki elmondta magáról azt, amit fontosnak tartott. Olyan zavarba hozóan őszinték és nyíltak voltak, hogy engem teljesen meghatott! Amikor rám került a sor, alig tudtam megszólalni, és igen halkan mondtam valamit magamról. Késő este, amikor vége lett a napi programnak, nem tudtam elaludni, mert az engem ért élmények és benyomások igen élénken hatottak rám! A szobák előtt volt egy folyosó, ahol lehetett dohányozni és beszélgetni! Hajnalig folyt a barátkozás, ismerkedés, beszélgetés, néhányan alig aludtunk valamit. Másnap, pénteken reggel misével kezdtük a napot, már jobban éreztem a hatását, mert az ima segített. A délelőtti előadás után 8-10 fős csoportokba osztottak bennünket, ahol részletesebben bemutatkozhattunk, és beszélhettünk magunkról, az alkoholizmusunkról és az ebből fakadó problémáinkról. Csoporttársaim nagyon nagy szeretettel és barátsággal fordultak felém, és én is feléjük! Az összetartozás és a közös gond nagyon közel hozott bennünket egymáshoz! Máig tartó szoros barátságok maradtak ebből a hétvégéből! Délután és másnap, szombaton nagyon hasznos tanításokban és beszélgetésekben volt részem.

Későbbi életem meghatározó napjairól van itt szó! Tudom és vallom, már nem élnék az itt megismert HIT, TANÍTÁSOK, EMBEREK és hely varázsa nélkül! Itt tanultam meg imádkozni, őszintén beszélni, segítséget elfogadni, szeretetet kapni! Máriabesnyő és a lelkigyakorlat új világot teremtett bennem, és teljesen megváltoztatott! A szombati nap is hasonlóan telt. Este körima volt az utolsó dolgunk, nekem csak sírva sikerült kinyögnöm valamit. Van a szolgálatnak egy énekesfüzete, amelyben van egy dal, aminek a címe: Magányos voltam, nem volt barátom..., ez volt az imám! Sokan velem sírtak! Nagy élmény volt, máig hat rám! A végére megértettem, hogy a lelkigyakorlaton semmi nem kötelező! A misék és programok segítségek ahhoz az új élethez, amire a lehetőséget nekem nyújtották! Megmutatták, lehet más módon is élni! Vasárnap reggel imádság, majd reggeli után az utolsó tanítás és kiscsoportos beszélgetés volt. A lelkigyakorlat szentmisével zárult! A búcsúzkodás nagyon bensőséges volt, sokan összeborultunk, igen nehéz volt az elszakadás! Sikerült megtérnem! Jézus Krisztus elindított a szabadulás útján! Július elején lesz 12 éve, hogy megszabadultam az alkohol rabságából! Az életem nem lett könnyebb, de szebb és tartalmasabb lett!

Évek alatt megtanultam nemcsak kapni, hanem adni is! Sok minden megváltozott! Meghalt Bandi bácsi és Edina néni is, de mindig velem lesznek! Megváltozott a helyszín is, nehéz volt megszokni! Megváltoztam én is, ezt is nehéz volt megszokni.

Mindent köszönök Istennek és Nektek, Barátaim!

„Magadnak teremtettél minket, Isten, és nyugtalan a szívünk, amíg meg nem nyugszik benned." (Szent Ágoston)

Kaiser József

2015 TÚRÁZTAT

De kit is?

Eme fent nevezett évben olyan lényeket is túráztattunk, akikről tudunk is, meg nem is, akiknek a létezését hisszük is, meg nem is. Időnként azonban kénytelenek vagyunk elfogadni a segítséget, amit nyújtanak számunkra. Az őrangyalokról van szó.

Nekem az az érzésem, hogy ő vagy ők, az őrzők, az angyal őrök, vagy hétköznapi megfogalmazásban az őrangyalok túráztattak meg minket. Ehhez a kerékpárt mi már a fenekünk alá tettük, lábunkat a pedálra illesztettük, az irányokat, célállomásokat kijelöltük. Azt hittük, a jól és rutinosan megszervezett kirándulás sikere ezeken múlik. Pedig mindezek mellé jó, ha becsomagolunk bőröndjeinkbe némi angyalszárnyat is, mert ha nem, ő csomagol be minket!

Szerencsére Pilisborosjenőn becsomagolták!

Hosszasan elmélkedhetnék még az őrangyalok feladatairól és tevékenységéről, létéről és segítő erejéről, de jobb lesz, ha kinyílt szárnyakkal hagyom, hogy itt lengedezzenek a sorok között, bemutatkozva és talán-talán megláttatva magukat.

Bohémia és a dél-csehországi tóvidék szinte itt van a szomszédságban. Bécset elhagyva, a hajnali derengésben épp hogy ébredeztünk, mi utasok az autópályán haladó autóban, és már át is léptük az osztrák-cseh határt. *Vranov nad Dyjí* kastélya tárt kapukkal várt bennünket, hogy virágpompás udvarát, szökőkútját és csodás panorámáját elénk tárja. Gondtalan sétával jártuk körbe, és készülődtünk a továbbutazásra, amikor is annak a bizonyos angyalszárnynak és a hozzá tartozó őrzőnek munkája akadt. Valószínűleg elgondolkodott: Ha már az első nap első megállóján, a kora reggeli órákban elvesztve marad egy női táska, benne pénz, iratok, bankkártya és miegymás – ami ugye egy női táskában még van –, akkor nemcsak az elhagyó, hanem mindnyájunk számára vége a gondtalan nyaralásnak. Elgondolkodott, és úgy döntött, ha már egyszer Borosjenőről magukkal hozták, hát akkor csettint egyet ujjával, ellebbentve ezzel fejünk fölül a gond sötét fellegét, és mindenki más számára láthatatlanná teszi a női táskát, ami egy szék karfáján pihenve várta gazdáját, aki rohanvást indult keresésére és meglelésére!

Kő lepotty, és az autók indultak tovább, bár ez kerékpártúra volt, de kicsit még a csomagtartón és az utánfutóban pihentettük a kétkerekűt. Egészen a második nap reggeléig.

Slavonice reneszánsz történelmi város, amelynek városközpontjában számos szép épület látható; ezek döntő többségükben a 14. században épültek, a városka fénykorában. Háborúk, tűzvész, járványok pusztították, mégis több csipkézett homlokzatú ház áll ma is, csodálatul turisták tömegének.

A nyár az esküvők évszaka, Csehországban is. *Jindrichuv Hradec* városában idén is belebotlottunk egybe. Kivonulás, bevonulás, a templomkerítésnél pedig nagy bohóckodás. Egy profinak tűnő hoppmester ugratta a vőlegényt a násznép nagy örömére és mulatságára. A városka büszkélkedhet az ország harmadik legnagyobb kastélyrendszerével.

Trebon városán csak áthajtottunk, bár látványosságban ez a 13. századi alapítású városka sem szűkölködik. Sötétedés előtt szerettük volna addig csak képek alapján lefoglalt szálláshelyünket bejárni és belakni, már csak azért is, mert még egy gyalogtúra is várt ránk.

És végre *Kajov*. Nincs messze Soprontól (316 km), de oly sok kellemet, bájt és ünnepélyességet láttunk már az első napon idáig, hogy már szinte kívántuk a hétköznapi egyszerűséget. Például ágyat, asztalt, széket, otthonosságot. Nem volt hiábavaló eme kívánalom, mert szálláshelyünk minden ez irányú igényünket kielégítette. Ez itt a reklám helye. Aki *Český Krumlov* környékén szeretne néhány pihentető és látnivalóban gazdag napot eltölteni, annak szívből ajánljuk szálláshelyül: U Sv. Petra vendégház, Kladné 3, Kajov, 382 21, Csehország a cím.

Český Krumlov város dél-Csehországban, a Moldva folyó kettős kanyarulatának partján; Csehország második leglátogatottabb turisztikai célpontja. Történelmi negyedét az UNESCO 1992. december 13-án a Világörökség részének nyilvánította. Teljes joggal. Mintha a középkorba csöppentünk volna vissza. Macskaköves, girbe-gurba utcáival igazán hangulatos hely. Jártunk-keltünk, jöttünk-mentünk, fotóztunk és fotózkodtunk. Mígnem újabb szárnylebbenés.

Gondtalan nézelődésünket az a döbbenetes felismerés szakította félbe, hogy az a bizonyos rakoncátlan női táska – amely egyszer már elveszett, majd megkerült – újra furcsa dolgokat produkált. Eltüntette az eddig benne lapuló pénztárcát. Elkeverte, láthatatlanná tette, elsikkasztotta, vagy a jó ég tudja, mit tett vele, mindenesetre a tulajdonosa nem lelte! Hiába pakolta ki-be, legalább háromszor, csak nem mutatkozott. Nem is hinnéd, kedves olvasó, milyen vérfagyasztó egy ilyen jelenet a valóságban játszódó dokumentumfilmben. Kérdések, tanácsok, ötletek, javaslatok cikáztak köztünk, pergettük a filmet visszafe-

lé, hol jártunk, mikor is kellett használni vásárlásra vagy belépőre a tárcában lévő pénzt. Egyetlen reményként a krumlovi vár maradt, amelynek tornyánál vásárolt belépőjegyet a pénztárca tulajdonosa. Hogy a csodák hogyan is konstruálódnak életünkben, és mely események megoldása válik csodásan megnyugtatóvá? Nem tudhatjuk. De szerencsére tudás és racionális magyarázat nélkül is működik olykor, amikor velünk van az a bizonyos angyalszárny, amelyhez tartozik egy őrangyal is. Mert a pénztárcát egy kedves úr megtalálta, és visszaadta jogos tulajdonosának. Hiánytalanul benne volt minden pénz, bankkártya, igazolvány, lakcímkártya stb. Az emberek jók! De azt mindenképp mondhatjuk, hogy mi találkoztunk egy jó emberrel. Visszakaptuk a reményt a nyaralás további gondtalanságához! (Joggal kérdezed most, olvasóm, hogy hányszor fogok még ilyen izgalmakkal szolgálni? Megnyugtatlak, most már tényleg ez volt az utolsó!)

A krumlovi vár a prágai Hradzsin után Csehország második legnagyobb vára. Öt udvarból és negyven épületből áll, valamint tartozik hozzá egy hét hektáros kastélypark is. Folyamatosan építették, bővítették a 14. századtól egészen a 19. századig, de mai elrendezését a reneszánsz időkben, a 16. század elején végzett nagy átalakításkor nyerte el. Négy fő részből áll: alsó és felső vár, a barokk színházi rész és a kastélypark. A felső vár és a barokk színház közti várárkot egy sok emelet magas, boltozatos híd tölti ki.

Végre kerekezés hegyen-völgyön által! Sportos napunkon eltekerünk *Zlata Koruna* helységbe. Legenda vagy sem, a legtöbb cseh útikönyv mindenesetre tényként emlegeti: a kolostorban őrizték Krisztus töviskoronájának egy tüskéjét, erre utal a hely eredeti neve, amelyet ma már csak kevesen ismernek: *Svatá Trnová Koruna* (Monasterium Sanctae Spineae Coronae), azaz Szent Tövis Korona.

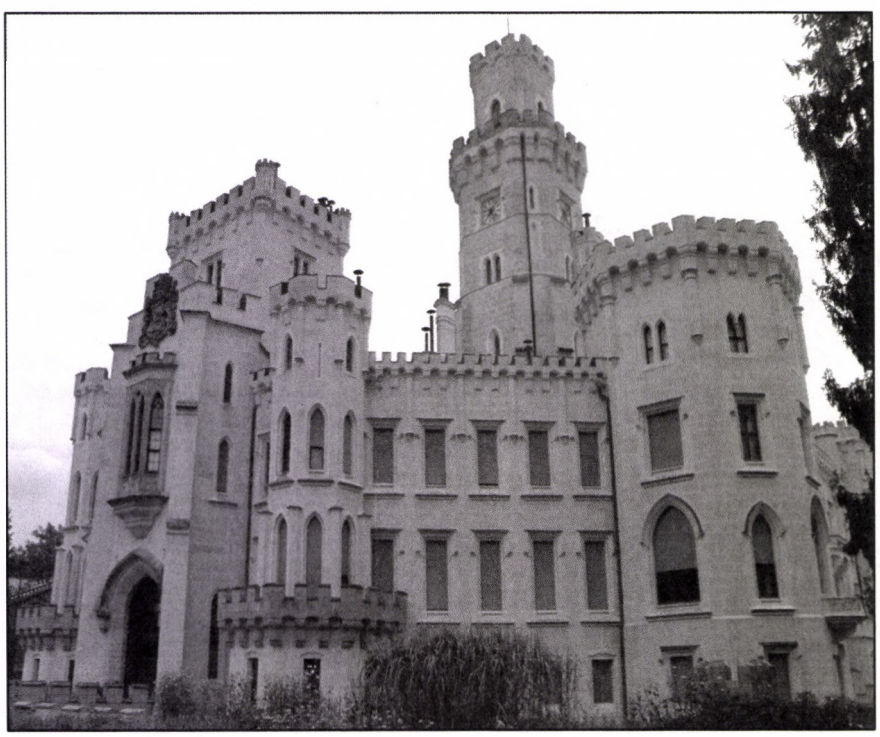
Társaságunk sportkedvelőnek mondható. Mi sem példázza ezt jobban, mint hogy egy biciklizéssel eltöltött nap után még nagy kedvvel, erővel és ügyességgel kezdett bele egy bowling-partiba, csak azért, mert az utunkba akadt egy bowlingpálya. A „szűz kéz” ügyessége többünk bábueltalálási eredményét sikerrel segítette. Gurítottunk, és olyan nagy találati aránnyal találtuk el a bábukat, ami gyakorlatlanságunkat szerencsénkkel kiegészítve tett eredményessé többünket is.

Létezik Dél-Csehországban egy falucska, 140 főnyi lakossal, a nyugalom szigeteként: *Holasovice*. Parasztbarokk stílusú házai nem skanzenként állnak főterén, hanem állandó lakhelyül szolgálnak tulajdonosaik számára. Mindegyik porta szép, rendezett, felújított. Természetesen ezt a települést is a Világörökség részévé nyilvánította az UNESCO. Látványossága még e helynek a határában álló *Stonehenge*. Ez egy spirituálisnak mondott hely, ősi motívumok mai kivitelezésével. Építője egy lelkes spiritiszta, aki a mindenséget összetartó erőket szerette volna e helyre koncentrálni, és elhitetni az idelátogatókkal, hogy: „Mondjuk, én idetesz em, te meg most odaállsz. Aztán én állok oda, de akkor te meg idetesz ed” (Cseh Tamás: Egy bogár). És akkor az úgy jó lesz, sőt tökéletes és isteni – gondolom, gondolta az alkotó. Mi is odaálltunk.

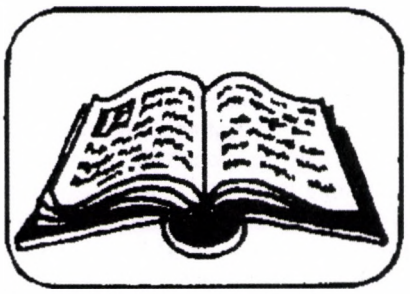
Csehországban kerékpárral szabadidőt eltölteni, nagyon kedvelt tevékenység. Magyaroknak és cseheknek egyaránt. Így hát együtt vonatoztattuk meg a magyar és cseh bicikliket, hogy megérkezzünk a Sumova Nemzeti Park területére és a lipnói tóvidékre. Itt, no itt, ezen az erdei úton volt az idei túra „Imádok élni”, „A végtelenbe is el tudnék tekerni” érzülete. Ezek voltak azok a kilométerek, amik az erdő csendjét, a föld illatát, a madarak énekét, a napfény játékát tekerték belénk.

Mindenképpen említést kell tennünk *Hluboka* váráról (ld. a képet). A vadászkastély (amelynek a Schwarzenberg család volt a legutolsó tulajdonosa) a Moldva felett uralja a környéket 140 gazdagon, gyönyörűen berendezett szobájával és 11 tornyával. Mi a rövid tárlatvezetői túrát választottuk, cseh nyelven. Azért az őszinteséghez hozzátartozik, hogy kaptunk kezünkbe angol-német nyelvű tájékoztatót, amelyből házi tolmácsunk pontosan el tudta nekünk mondani mindazt, amit a cseh vezető szeretett volna titokban tartani előlünk, ugyanis a fegyvertár előtt annak a Schwarzenberg Adolfnak a szobra áll, aki 1598-ban visszavette Győrt a törököktől. És így lélekben már haza is értünk megyénkbe (Győr-Moson-Sopron).

Sajnos a jól-lét ugyanolyan elmúló állapot, mint a rosszul-lét. Abban az öt napban, míg együtt voltunk, mi csak a jól-létet, a „jóban létet” tapasztaltuk, köszönhetően ezt a mi házi őrangyalunknak, aki velünk volt. Utolsó, búcsúnapunkon a Vlatava (Moldva) partján kerekeztünk, folyásiránnyal szemben. Viszont csónakos tömegek hajóztak mellettünk, folyásirányban a folyón, vadvízi evezős stílusban. Szóval sportos nép hazájában jártunk, no! És mi is nagyon sportosnak éreztük magunkat, legalábbis én mindenképpen, a napszemcsimben, fedetlen vállal a ragyogó napfényben, a kilométerek megszelídítése közben.

Csizovszkiné Szabó Erzsébet
Ágfalva

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket sorrendben Bajnok Dániel, Bajnok Kristóf, Benyhe Zsuzsa, Bajnokné Benyhe Judit és Bajnok László, a januáriakat Kovács László írta.

December 6. – Advent 2. vasárnapja – Lk 3,1-6 – „Készítsétek el az Úr útját...!”

Miért olvassuk az evangéliumot? (Feltételezve, hogy olvassuk egyáltalán…) Mit remélünk attól, hogy olvassuk? A mai napra rendelt szentírási szakaszban, miként cseppben a tengert, szemügyre vehetjük a kérdésre adható válaszok sokféleségét.

A történész számára becses forrás e rész, amely révén nagyjából datálható Keresztelő János fellépése, s rajta keresztül Jézusé is: Tiberius császár uralkodásának tizenötödik esztendeje Kr. u. 28-ra vagy 29-re esik. Föltűnhet, hogy az evangélista milyen erősen törekedett arra, hogy pontosan megjelölje a kor emblematikus figuráit (Pilátus, Heródes Antipász, Annás, Kaifás stb.), ezáltal elhelyezve Jézus életét és tetteit a kor viszonyai közt.

A szentírástudós megállapíthatja, hogy az evangélista ószövetségi idézettel él, ám néhány ponton nem követi hűen Izaiás (40,3-5) szavait. Egy példa: „Tegyétek egyenessé a mi Istenünk ösvényét” – áll a Septuagintában, de Lukács ehelyett visszautal az előző mondatban említett „Úr”-ra: „tegyétek egyenessé az Ő ösvényét”. Talán azért tesz így, hogy az olvasóban ne merüljön föl kétely: a próféta személyesen Jézus Krisztus útjának előkészítését jövendöli meg, és e fölszólításnak Keresztelő János volt a fő címzettje és beteljesítője.

Sokan olvassák a Bibliát irodalmi műként, esetleg esztétikai élményt vagy frappáns idézeteket keresve. Izaiás szavaiban mindez könnyen meglelhető. Az ellentétekben is szép párhuzamokat alkotó gondolatritmusok jelmondatnak vagy a feltámadás reményét hordozó sírfeliratnak is megteszik.

Számos egyéb motiváció lehetséges, ami miatt valaki a Szentírás olvasásával töltheti az idejét – és talán mégsem hallja meg belőle Isten szavát. Ahhoz ugyanis nemcsak a szavakat kell figyelni, hanem befelé is, a saját lelkünk mélyére is. A szavak csalfák lehetnek: jól tudjuk ma már, hogy számtalan fordításon, szerkesztésen, szándékos vagy véletlen módosításon ment keresztül a mai Biblia minden egyes sora. És mégis kitűnő ez a szöveg, ha azzal a céllal olvassuk, hogy miként tehetnénk rendbe széthullott életünket, vagy miként csiszolhatnánk mind tökéletesebbre azt, ami így-úgy működik. Csak meg kellene hallanunk, hogy „Izaiás szava” (akár megváltoztatva) nekünk is szól: ösvényt kell készítenünk Isten számára, mert a mi munkálkodásunkon keresztül válhat élő erővé. Meg kell változtatnunk a gondolkodásunkat *(metanoia)* Isten hatalmáról és erejéről, ha eddig abban bíztunk, hogy majd bármit megtesz helyettünk. Megváltás ide, feltámadás oda: Isten semmit sem tehet meg helyettünk, hanem csakis általunk és embertársaink által. Merítsünk hát erőt e szentírási szakaszból mindannak megtételére, amiért máskor csak imádkozni szoktunk, hogy az Úr tegye meg – helyettünk.

December 13. – Advent 3. vasárnapja – Lk 3,10-18 – „Akkor hát mit tegyünk?”

Az ember vágyik valamilyen abszolút és konkrét igazságforrásra, aki mindig megmondja, hogy adott helyzetben mi a jó döntés, mi a jó irány. Egy szülőre, aki megvéd és biztonságot nyújt, aki minden pillanatban tudja, mi a helyes; akinek lehet ellentmondani – hiszen gyereklétünk meghatározó igénye, hogy ellentmondhassunk –, de akinek mindig igaza van, és ha bajba kerülünk, tudja, merre van a kiút a szorult helyzetünkből. A bennünk élő Gyermek Szülőigénye nem attól függ, hogy hány évesek vagyunk. Bár vannak, akik látszólag tökéletes magabiztossággal választanak a lehetőségeik közül, könnyen lehet, hogy ez csak szerep: a jó – tévedhetetlen – szülő szerepét szeretnék eljátszani.

Jó lenne néha letenni a döntés felelősségét. Ezért is kérdezhette a nép Jánostól: Mit tegyünk? És János jó tanító, jó szülő akar lenni, így nem mondhatja azt, hogy „Gyerekek, én nem válaszolhatok nektek, mert NEM TUDOM!” Ehelyett válaszol úgy, ahogyan tőle telik: Osszátok meg egymással a javaitokat, és ne gazemberkedjetek! Rossz a válasz? Egyáltalán nem az. De Jézus hasonló helyzetben ehelyett ezt mondja: Úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket! Azt tegyétek, amit veletek szeretnétek, hogy tegyenek! Ennél konkrétabb választ nem adhat ő sem. A választás, a döntés a mi feladatunk és felelősségünk marad.

És megrázó, amikor szembesülünk azzal, hogy az életben nincs „visszavonás” gomb. A közelmúltban két, számomra nagyon fontos ember ment el hirtelen. Annyi mindent kellett volna még elrendezni, tisztázni, megbeszélni, elmondani, megkérdezni!... *„s bár megtettem, amit tenni lehetett, de egy gyerek nem tud úgy szülőt temetni, hogy ne azt érezze, valamit még tehetett volna. Valamit, amit ezért vagy azért, mert azt gondolta, ez még máskor is megtehető, hisz nem fog bekövetkezni a végérvényes esemény, amikor végül bekövetkezett, de nem tette meg, s ez a nem-megtevés ettől fogva végérvényesen nem-megtevés marad”* (Háy János: A mélygarázs).

Istenem, olyan jó volna „megtevőnek” érezni magam! Adj erőt a tettekhez, adj figyelmet, hogy felismerjem szándékaidat a lelkiismeretemben és a többi emberben, és adj belátást ahhoz, hogy ne a saját igazamat, hanem mindig a jót keressem!

December 20. – Advent 4. vasárnapja – Lk 1,39-45 – „Boldog, aki hitt...”

A festő ecsetjére kínálkozó, kedves és emberi témát egyedül Lukács fűzi bele evangéliumába. Nem foglalkozom a történet hitelességét megkérdőjelező észérvekkel, csak a mondanivalóra gondolok. Az igazán nőies jelenet nagyon is lejátszódhatott, bár leírásakor és a középkor gondolkodásában is újszerű lehetett. Az egyház Nagy Szent Gergely pápa óta törekszik közel hozni a néphez a vallási életet. Az angyali üdvözlet és a születés mellett már a 6. századtól e találkozás volt a legkedveltebb a Szűz Mária-ábrázolások közt, majd a 13.

század elején július 2-ra rögzítve hivatalos ünneppé emelték. A világegyház a *látogatás*, a *"vizit"* szóval illeti az ünnepet. Nálunk a népi lelkület és gyakorlatiasság Sarlós Boldogasszony ünnepévé avatta, amely az aratás kezdetéhez kapcsolódott. A jámbor néphit még szüleink korosztályában, és kiváltképp paraszti társadalmunkban Mária oltalma alá helyezte a nyár legjelentősebb munkáját.

A nyári ünnep evangéliuma a *Magnificat* himnikus sorait is magában foglalja, az adventi várakozásban viszont inkább a két Istenre figyelő, áldott állapotban levő asszony intim találkozására érdemes figyelnünk. Mária és Erzsébet fölfoghatatlan ígéret birtokába került. Nem tudjuk, mi játszódhatott le bensőjükben, de az Istennek való alapvető odaadottság tette őket, illetve családjukat kiválasztottá. De a hitük mit sem ért volna a nélkül, ahogyan szolgáló készséggel adták át magukat a feladatnak. Mária nyílt szívű leánykaként még nem számolt a veszélyekkel – de a már idős korba hajló Erzsébet sem fogadhatta aggályoskodva a Zakariásnak adott angyali ígéretet, mert az ő szankcionálását nem jegyezték föl. Lehet ezt az abban a korban alárendelt női szerep számlájára írni, de az Isten és ember vonatkozására jól illik a lekerekített, belesimuló anyai magatartás. Agyonracionalizált korunkban ezt a feltétlen hitet és meggyőződésen alapuló bizalmat tanulhatjuk meg tőlük. Bármi történhet, Isten a tenyerén hordoz bennünket, ha nem látjuk is a célt abban, ami éppen történik velünk. Ma sem kell több bátorság az Istenre hagyatkozáshoz. Nélkülünk nem valósulhat meg bennünk Isten semmilyen magasztos terve!

December 25. – Karácsony – Lk 2,15-20 – „…és megtalálták a kisgyermeket.”

Az evangéliumok keletkezésének idején élt kereszténynek minden bizonnyal valós igényük volt, hogy Jézus gyermekkoráról, születésének körülményeiről is hírt kapjanak. Lukács evangélista nevéhez kötjük a karácsonyi események csodálatos történetének leírását. Ennek egyik részlete a mai evangélium. A Messiás születésére várakozó és vágyakozó pásztorok csodálatos találkozása Isten angyalaival – történetileg nehezen igazolható, mégsem tudom soha elérzékenyülés nélkül olvasni Jézus születésének történetét. Számomra ugyanis egyáltalán nem lényeges, hogy Jézus születését valóban égi jelek kísérték-e, vagy „csak” Mária és József élte át a csodát, amit egy új kis élet földre születése jelent. Sokkal fontosabbnak tartom a születés jövendölésének társadalmi, szociológiai üzenetét.

Az biztosra vehető, hogy a valódi Jézus személyiségének és tanításának ismerete indította az evangélium szerzőjét arra, hogy a születés körülményeit ne királyi palotába, bársonyos ágyba helyezze. Az angyalok híradása a csodás, meseszerű események ellenére sem fedi el a karácsonyi történet lényegét: „Ne a seregek Urát várjátok, ne a hatalmasok, a gazdagok és az uralkodók között keressétek a Messiást! A ti Messiásotok a szegény, elcsigázott, be nem fogadott, istállóban meghúzódó szülők jászolba fektetett gyermeke.” Az evangélista – a történet megírásakor – már tudja, hogy a jászolba fektetett, kiszolgáltatott gyermek – felnövekedvén – minden emberi lény közül a legközelebb fog kerülni a Teremtő Atya megértéséhez.

Hogy Mária és József mire gondolt, amikor kicsi gyermeküket karjukban tartották – azt csak sejthetem, de azt tudom, hogy óvó, védő, meleg szeretetük és odafigyelésük nélkül nehezen teljesülhetett volna az Atya akarata, az, hogy a gazdagságot és hatalmat elutasító Jézus hírt hozzon nekünk, embereknek az Ő Országáról.

December 27. – Szent Család vasárnapja – Lk 2,41-52 – „…hallgatta és kérdezte őket”

Az evangéliumok érdekes keverékei a tárgyszerű történetleírásoknak és az úgynevezett „midrás” műfajnak, azaz a nem szó szerint, hanem a Szentírás szellemében értelmezendő leírásoknak. Lukács egyaránt gyakran alkalmazta mindkét műfajt. Az alapcselekmény történetisége ebben az esetben is teljesen hihető: Jézus családja gyakorló vallásos családként minden évben felment a vallási központba, Jeruzsálembe. Ott egyik alkalommal az éppen tizenkét éves, kamasz Jézus elkeveredett a szüleitől. Hogy ez teljesen életszerű, ezt tanúsíthatom: valamikori kisgyermekes szülőként bizony én is megéltem ezt, talán még cifrábban.

Viszont a történet folytatása (három nap múlva, ámulatot keltve, tanítómesterek között) kissé túlszínezettnek tűnik. Szigorúan vett történetisége helyett (esetleg mellett?) leginkább arra utalhat, hogy Jézust eszmélődésének kezdete óta erősen foglalkoztatták az Istennel kapcsolatos gondolatok, ismeretek. Sőt, továbbmenve, a szerző itt valószínűleg Jézus Istenre figyelésének korai jelét, valamint okosságát is be akarta mutatni. Kitűnően megjelenítette azonban Jézusnak máig is érvényes egyik módszerét: „hallgatta és kérdezte” a tanítómestereket. Az már más lapra tartozik, hogy a későbbi korok művészetében legtöbbször úgy jelenítették meg ezt a képet, amint a gyermek Jézus – isteni tudásánál fogva – tanítja, kioktatja a felnőtteket. Egyébiránt a szöveg szerint a kioktatásból jutott az aggódó szülőknek is: „Miért kerestetek? Nem tudtátok, hogy az én Atyám házában kell lennem?” Számomra nehezen hihető, hogy ez pontosan így történt volna meg. Inkább Lukács üzenetét keresem benne: A cseperedő kamasz Jézus már az Istent tartja legfontosabbnak, minden más előtt. Mint ahogy minden gyermekben már felfelvillan a későbbi felnőtt, úgy villant meg ebben a részben a későbbi Emberfia. Azután visszatért szüleihez, és szófogadóan élte tovább a szokásos gyermekéveket.

Számunkra azonban megszívlelendő az eredeti módszer: meghallgatni, megérteni és kérdezni egymást – és egészséges óvatossággal kezelni saját kinyilatkoztatásainkat!

Január 3. – Karácsony 2. vasárnapja – János 1,1-18 – A megkeresztelt filozófia

A Jézus-születés időszakában érdekes születésre fordítja figyelmünket az ún. János-prológus, János evangéliumának bevezetője. Hogyan is született ez a bevezető, amely a Logoszról szól, s amit a mi fordításunk Igének fordít?

1) A görögök

A *logosz* görög szó, jelentése szó, beszéd, de jelenti valaminek a lényegét, az értelmi képességet és annak működését is.

A korai görög filozófusok közül Hérakleitosz nemcsak az univerzum rendjének, hanem forrásának, működtetőjének és fenntartójának is tekintette a logoszt, végül az emberi megértést és annak kifejezését is értette rajta.

Platón szerint a logosz az értelmi intelligencia, amely értelmes renddel látja el és irányítja a világot.

2) A zsidók

A Logosz a zsidó Bibliában mint az Isten szava, a teremtés eszköze és a természet irányítója szerepel.

A görög kultúra és a zsidó vallás találkozásakor a hellenista irodalom-

ban a két szemlélet egyeztetésére történt kísérlet a zsidó vallásbölcselők körében.

Fontos szereplő számunkra ebben a kísérletben Alexandriai Philón, aki Jézus korában élt (Kr. e. 20 – Kr. u. 50). Alexandriai nemes családból származott, a család kapcsolatban állt a Heródes dinasztiával és a római császári udvarral is (Gaius Caligula).

Philón szerint a filozófia rendeltetése a bibliai kinyilatkoztatásból megismert bölcsesség szolgálata. Ennek megfelelően az ő gondolkodásában a Logosz központi helyet foglalt el. Nagyon röviden: a Logosz Isten legfőbb hatalma, amely egyesíti Isten értelmét, erejét és jóságát. A Logosz Istennek „másolata”, amelyen keresztül a világ rendje és az emberi intelligencia teremtetett. A Logosz a bibliai Bölcsesség és Törvény, amely Isten gondolatainak és ideáinak legátfogóbb kifejezése, ami viszont a Törvénnyel, a Tórával azonos, minden teremtés mintájával, azzal a Törvénnyel, amely mindent fenntart és irányít.

3) A keresztények

Az eddigiekből könnyen felismerhetjük, hogy honnan származik János evangéliumának bevezetője.

Annak idején Alexandriai Philón átvette a hellenista Logosz-tant, és alkalmazta a zsidó Bibliára. A János-evangélium pedig megkereszteli Philón vallásfilozófiáját úgy, hogy a görög és zsidó Logoszt egyszerűen behelyettesíti a názáreti Jézussal, akit ő Isten fiának és a világ megváltójának nevez.

Vagyis az isteni Logosz jelent meg Jézusban, aki által lett a világ, és aki a világba jött Bölcsesség és Kegyelem (=Szeretet), akit a világ nem fogadott be.

Noha megjelent a Keresztelő, aki előre hirdette a Világosság eljövetelét, az igazság és kegyelem megjelenését a világban. Tanúságot is tett róla. A világ nem fogadta be a világ Világosságát, akik azonban befogadják, maguk is a Világosság fiai lesznek.

– Az új filozófiai nézeteket később is „megkeresztelte”, beolvasztotta magába a kereszténység (pl. Aquinói Tamás a skolasztikus filozófiát, Teilhard de Chardin a fejlődéselméletet stb.), és a divatos nézetek hívei lelkesen vallották is ezeket. Csakhogy ezek nem pótolhatják a názáreti Jézus örömüzenetét, amely életünk boldogságának feltétele, és amely így hangzik: „Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket” (Jn 15,12)!

Január 10. – Jézus keresztelkedése – Lk 3,15-16.21-22 – A megkeresztelt nem keresztelt

A víz tisztít. Megtisztítja a testet a szennytől, így alkalmas eszköz a lélek tisztulásának jelképezésére. Éppen ezért a vallások gyakorlatában az ősi totemizmustól kezdve a misztériumvallásokon át Keresztelő János bemerítő szertartásáig megtaláljuk a vízbe merítést vagy vízzel leöntést. A különös csak az, hogy Jézus bemerítkezik Jánosnál, de ő maga senkit nem merít be (Jn 4,2).

1) János bemerítő mozgalma

A zsidó nép Messiás-várása felfokozott volt Jézus korában. Ekkor jelenik meg egy nagy hatású próféta: János, Erzsébet és Zakariás pap fia, aki a pusztában nevelkedik. Minden bizonnyal abban az esszénus közösségben, amely kivonult a Városból és Templomból, azok vezetőinek bűnössége miatt. János kivált a közösségből, és a Jordán-folyónál a Messiás érkezését hirdette a végítélet prófétájaként. Megtérésre szólította fel a népet, és a megtérés jeleként vízbe merítette az embereket. A nép őt magát már-már magának a Messiásnak gondolta. Ez ellen tiltakozik azzal, hogy ő csak vízzel keresztel, de a Messiás Lélekkel és Tűzzel fog keresztelni, búzáját a csűrébe gyűjti, a pelyvát pedig olthatatlan tűzre veti.

2) Jézus tanítványgyűjtő mozgalma

Jézus a nagy Keresztelőnek rokona volt, aki apja műhelyében ácsként dolgozott. Ő is elment a Jordánhoz, és ő is bemerítkezett, vagyis csatlakozott János bemerítő mozgalmához. De nem lett a végítélet prófétája, János lefejezése után sem. A víz másként hatott rá. Könnyen elgondolható, hogy az aszkéta János kezei között a vízben fuldokolni kezdett. A vízből felbukkanva pedig a napnál világosabb lett számára, hogy vízbefojtós, fejszés, tűzben égető Isten nincsen. Mély lélegzetet vett, és hálával gondolt az ő Istenének új arcára: az Atyára. Ezután a negyvennapos pusztai magányban átgondolja ezt az istenélményt, aztán elindítja a maga mozgalmát, a szelíd Lélek és szerető Atya hirdetését. Tanítványgyűjtésbe kezd.

3) A János-tanítványok és Pál beavató szertartása

Tudjuk, hogy Jézus tanítványai közül többen János tanítványai közül kerültek ki (Jn 1,35-51). Ők nyilván követték első mesterük példáját. Evangéliumában János (az evangélista) leírja, hogy „Jézus Júdea földjére ment tanítványaival. Ott tartózkodott velük, és keresztelt” (Jn 3,22), majd később folytatja, hogy „a farizeusok úgy értesültek, hogy Jézus több tanítványt szerez, és többet keresztel, mint János. Valójában Jézus maga nem keresztelt, hanem csak a tanítványai” (Jn 4,2). A keresztelés mint beavató szertartás a keresztény egyházakban legfőképpen Pál apostol teológiájának köszönhető. Ő a zsidó körülmetélési szertartás helyébe a keresztség szertartását helyezte, amely a katekizmus szavai szerint „megszabadít az eredeti bűntől és minden más bűntől, és Isten gyermekeivé és az egyház tagjává teszi az embert”.

– A jézusi missziós parancs (Mt 28,19) már az ősegyház gyakorlatát fogalmazhatja meg, amelyből azért világosan kiderül, hogy előbb Jézus tanítványává kell lennünk, a víz csak azután jöhet, megtérésünk és Jézusnak való elköteleződésünk jeleként.

Január 17. – Évközi 2. vasárnap – A kánai menyegző – Jn 2,1-12 – Vízből bor?

Gyerekként roppantul élveztem a bűvészeket, ahogy a kalapból kirepítik a galambokat, vagy később a legdurvább varázslatot, amikor kettéfűrészelnek egy ládában egy nőt, aki pár pillanat múlva kacagva ugrik elő a ládából. Felnőtt fejjel elgondolkodom az én Jézusomról. Kérdezem magamtól, hogy ott kinn a pusztában arra készült-e fel, hogy csodajeleket tegyen, varázserejével elbűvölje tanítványait és hozzá tóduló tömegeket? Milyen Jézus volna nekem szimpatikus, mondjuk a kánai menyegzőn?

1) Első út a tanítványokkal

A Jordán vizében történt istenélménye után a pusztában elhatározza, hogy tanítványokat gyűjt, akiknek elmondja, kicsoda az Isten. Talán Jahve, a zsidó törzsi Isten, a hadak ura és Istene? A végítéleten minden bűnt megtorló, bosszúálló Isten? Vagy az Apánk, aki csak szeretni tud? Még ha gonoszok vagyunk, akkor is szeret, és addig szeret, míg viszont nem szeretjük.

Az első tanítványok Keresztelő Jánostól átpártolnak hozzá, és ő a Jordántól hazatérve Názáretbe, meglepi anyját az új barátokkal. Anyja pedig meglepi őt a kánai rokon lakodalmának hírével. Anyja kétségbe is esik, amikor megtudja, hogy fia be akar állítani hetedmagával a lagziba.

2) Hétnapos lakodalom Kánában

A zsidóknál hét napig tartott a lakodalom. Elképzelhető, hogy a szegényes Mária-rokonok mennyire megijedtek, mikor a názáreti Mária fia megjelenik szedett-vedett csapatával. De mit tehet ilyenkor az ember, jó képet vág a dologhoz. Az ifjú pár pedig megöleli, megcsókolja a kedves rokont, és leültetik a vendégeket. A szertartás egy hétre elosztva csodálatos, de a bor egy hétre biztosan nem elég. A násznagyot, aki felelős a zökkenőmentes ünneplésért, majd' megüti a guta, de Jézus anyjában is csak fokozódik a feszültség. Noszogatni is kezdi a fiát, aki bizony nem a legkedvesebb az édesanyjához.

3) A víz és a bor

A keleti elbeszélésmód nagyon bűvöletes. Ha felkel a Nap, azt nem ilyen pőrén mondják el, ahogy mi, nyugati racionalisták, hanem szépen, színesen, keletiesen. Valahogy így: „A horizonton égő tűzgolyóként fénylőn megjelent a nappal Csillaga, arany sugaraival elborítja a Földet…”. (De abbahagyom, mert úgysem tudom a nyelvüket).

Szóval térjünk vissza a vízhez és borhoz! Kinn a korsók már tele vízzel, benn a poharak üresen. Itt az idő a csodára! Töltsétek tele a poharakat! És akkor Jézus elmondja istenélményét, amely ott a Jordánnál, a vízben történt. És megigézi hallgatóit a világ legcsodálatosabb hírével: Az Isten csupa Szeretet!

– És ekkor a víz is borrá változik a násznép szájában, és az istenfélelem istenszerelemmé válik a szívükben. Örülnek és örvendeznek, egymás nyakába borulva… Ha volt, akkor csak ez lehetett a Jézus szándéka szerinti kánai csoda, Jézus első csodája.

Január 24. – Évközi 3. vasárnap – Jézus Názáretben – Lk 4,14-21 – Jézus ámulatba ejt

„Megvilágosodása” után Jézus a Jordántól és a pusztából Galilea vidékére ment. Tanító körútján tanítványaival Názáretbe is eljutott. Názáretbe, ahol nevelkedett, és ahol apja mellett ácsként dolgozott. És ahonnan, felszámolva mesterségét, elhagyva anyját és otthonát, elindult a nagyvilágba.

1) A názáreti zsinagógában

Elgondolható, hogy az egész kisvárosban micsoda izgalom uralkodhatott el, hiszen az egész tartományból hozzájuk is eljuthattak a hírek. A zsinagóga bizonyára teljesen megtelt a hírneves „földi” meghallgatására. A zsinagógában minden férfi olvasásra jelentkezhetett. Jézus természetesen szólásra jelentkezett a zsinagóga elöljárónál, aki az Izaiás-tekercset adta át neki. A tekercset kibontva Izaján 61. fejezetének 1-2. verse állt előtte.

2) A felkent próféta küldetése

A zsidóknál az ókorban a prófétákat, királyokat és főpapokat olajjal kenték fel küldetésük teljesítésére. Döbbenetesen hangozhattak a szavak Jézus szájából: „Az Úr Lelke rajtam, ő kent föl engem…” Hát még a küldetés egyáltalán nem „lelkiző”, hanem az egész társadalmat érintő (szociális) programja: örömhír a szegényeknek, gyógyulás a megtört szívűeknek, szabadulás a raboknak, világosság a vak (vezetőknek), szabadulás az elnyomottaknak, kegyelmi esztendő (Jóbel-év) az egész népnek. Ez az utóbbi azt jelentette (többek között), hogy minden 50. esztendőben vissza kellett adni eredeti tulajdonosának vagy leszármazottjának azt a földet, telket és házat, amely az előző években idegen kézre került!

3) Jézus ámulatba ejt

Megdöbbentő csend állhatott be a zsinagógában. Csak a tekercs susogását lehetett hallani, amint Jézus összetekeri azt, majd átadja a templomszolgának, és leül.

Most, most mi következik? Minden szemben felcsigázott érdeklődés. Mindenki átérzi a pillanat magasztosságát és fenségét. És bekövetkezik a kijelentés: „Ma beteljesedett az Írás…!”

Jézusnak a felolvasott részhez fűzött szavai nincsenek lejegyezve. De miről is szólhattak volna, mint az „új Isten” meghirdetéséről, az Atyáról; az új világ megteremtéséről, az Isten Országáról, ahol beteljesednek az írás szavai.

A szavak átizzítják még a falakat is, és a „megvetett város”, Názáret szegény népe elájul a hallatlan, mesébe illő szavakon.

– De rövidesen bekövetkezik a felocsúdás… Ugye mi is hogy elbűvölődtünk az Ország eszményeitől, az alternatív társadalom álmától és… Még álmodunk tovább? Vagy felocsúdtunk? Hiszünk-e még a Prófétának?!

Január 31. – Évközi 4. vasárnap – Jézus Názáretben – Lk 4,21-30 – Jézust kiűzik

A magasztos igék után, igen, felocsúdik a tömeg. Mozgolódás támad. Mit képzel ez, kicsoda ő? Nem a József, az ács fia?! És akkor fordul a tömeghangulat.

1) A csodavárók

Jézus végignéz a zsinagógát megtöltő tömegen. Látja őket, a zsinagóga főnökétől kezdve az utolsó ácsinasig. Látja saját földijeit, rokonait, melóstársait. Kirajzolódik arcukon a féltékenység és a lenézés a magas röptű szavak hallatán. Valami ilyet gondolhattak magukban: „Szép-szép, amit mondasz, földi, de mi tudjuk, hogy senki fia vagy, egy csóró ácsé. Ne fitogtasd előttünk a tudásodat! Elég a duma, kisapám! Mi, csóró melósok tetteket várunk! Csodát! Azt mondták rólad, hogy csodákat tettél országszerte! Nosza! Tégy idehaza is csodákat!”

2) A próféta nem alkuszik

A próféta nem azért próféta, hogy megalkudjon, még az anyja vagy a rokonai, földijei kedvéért sem! A próféta nem alkuszik, nem beszél mellé. Szembeszáll saját fajtájával, beolvas nekik. Ugyanazon a hangon, ahogy a műhelyben beszéltek egymással. Nyersen, világosan, semmit sem finomkodva. Tudtukra adja, hogy tisztában van azzal, hogy a prófétának nincs becsülete saját házában, és házájában sem. Illés sem, és Elizeus sem Izraelben tett csodát, hanem a pogányoknál. Illés Szidonban, Elizeus Szíriában. Elmondhatta nekik, hogy hitetlen néppel az Isten sem tud mit kezdeni! „Nektek nem kell az Isten Országa, amit nektek kellene felépíteni, nektek csak az Isten csodája kell, hogy csodáljátok, élvezzétek és tapsoljatok neki. Ismerlek benneteket, sajnállak benneteket. Elmegyek!”

3) Lincselés

A kemény beszédre az előbb még ámuló-bámuló nép esztelen haragra gerjed. Felugrálnak, és követik a kifelé menő Jézust, aki ilyen helyzetekben a hegyre vagy a tóra vonult vissza, hogy rendezze gondolatait. A tömeg lincshangulatban, üvöltözve a hegy tetejéig követi, és készek arra, hogy letaszítsák onnan. Csak a Jézusból kiáradó határozottság akadályozza meg, hogy hozzáérjenek.

– A csalódott ember gyilkolni is képes. Vagy másokat, vagy magát. Mi cselekvők, vagy csodavárók vagyunk? Mi mire vagyunk ma képesek? Kitartani és élni, vagy feladni és várni a vesztünket?

Ferenc pápa bolíviai beszéde

(részletek)

3.

Végezetül szeretném, ha mindnyájan számba vennénk e történelmi pillanatból adódó fontos feladatokat, hiszen olyan pozitív változást szeretnénk, amely minden testvérünk javát szolgálja. Ezt mind tudjuk. Változást akarunk a kormányok, népi mozgalmak és más társadalmi erők együttműködése által. Ezt is tudjuk. Ám nem könnyű definiálni e változás tartalmát – azaz egy olyan társadalmi programot, amely megtestesíti ezt az általunk keresett testvériességet és igazságosságot. Tehát ne várjatok receptet a pápától. Sem a pápának, sem pedig az egyháznak nem monopóliuma a társadalmi valóság értelmezése, vagy az, hogy javaslatokat tegyen a jelen problémáinak megoldására. Ki merem mondani, hogy nincs recept. A történelmet generációk alakítják az előző generációk nyomdokain, és ennek során minden generáció a saját útját keresi, és tiszteli az Isten által az emberek szívébe ültetett értékeket.

Mindazonáltal szeretnék három olyan nagy feladatot javasolni, amelyek meghatározó közös részvételt igényelnek a népi mozgalmaktól.

3.1. Az első feladat, hogy a gazdaságot állítsuk az emberek szolgálatába

Az emberek és a természet nem állhatnak a pénz szolgálatában. Mondjunk nemet egy kirekesztő és egyenlőtlen gazdaságra, ahol a pénz inkább uralkodik, mint szolgál. Ez a gazdaság gyilkol. Ez a gazdaság kirekeszt. Az ilyen gazdaság elpusztítja Föld Anyánkat.

A gazdaságnak nem a javak felhalmozási mechanizmusának, hanem a közös otthonunkkal való gazdálkodásnak kell lennie. Ez azzal az elkötelezettséggel jár, hogy vigyázunk erre az otthonra, és a szükségekhez mérten osztjuk el javait minden ember között. Ez nem csupán az étellel való ellátást vagy a megfelelő létfenntartás biztosítását jelenti. És – bár ez már nagy lépés előre – nem is pusztán a föld, a lakhatás és a munka biztosítását jelenti, amiért ti is küzdötök. Egy igazán közösségi gazdaságnak – vagy mondhatnánk azt is, hogy egy keresztény inspirációjú gazdaságnak – biztosítania kell az emberek számára a méltóságot és az „általános jólétet és prosperitást”.

Ez ugyan magába foglalja a földet, a lakhatást és a munkát, de beletartozik az oktatáshoz, egészségügyhöz, új technológiákhoz, a művészet és a kultúra javaihoz, a kommunikációhoz, a sporthoz és a pihenéshez való hozzáférés is. Egy igazságos gazdaságnak meg kell teremtenie minden ember számára annak feltételeit, hogy nélkülözés nélkül élvezhesse gyermekkorát, hogy fiatalon kibontakoztathassa tehetségét, hogy aktív éveiben teljes joggal dolgozhasson, és méltó nyugdíjat élvezhessen, amikor megöregszik. Ez egy olyan gazdaság, ahol az emberek a természettel összhangban úgy alakítják a termelés és az elosztás egész rendszerét, hogy az egyén képességei és szükségletei megfelelő módon fejeződhetnek ki a társadalmi életben. Ti és mások egy egyszerű és gyönyörű kifejezéssel ezt a vágyat úgy foglaljátok össze, hogy *„jól élni”*.

Egy ilyen gazdaság létrehozása nem csupán kívánatos és szükséges, de lehetséges is. Ez nem utópia vagy illúzió. Ez nagyon is valóságos kilátás. Meg tudjuk teremteni! A világunkban elérhető források, a generációk munkájának gyümölcse, és a teremtés ajándékai több mint elegendőek „az egyes ember és az emberek összességének” integráns fejlődéséhez. A probléma más természetű. Van egy más célú rendszer is. Egy olyan rendszer, amely felelőtlenül növeli a termelés ütemét, és a Föld Anyát veszélyeztető ipari és mezőgazdasági módszereket alkalmaz a „termelékenység” nevében, miközben továbbra is megtagadja több millió testvérünktől a legelemibb gazdasági, társadalmi és kulturális jogokat. Ez a rendszer Jézus terve ellenében működik.

A föld gyümölcseinek és az emberi munkának igazságos elosztásáért folytatott küzdelem nem puszta emberszeretetből fakad. Ez erkölcsi kötelesség. A keresztények felelőssége még ennél is nagyobb: ez számukra parancsolat. Ez arról szól, hogy megadjuk a szegényeknek és az embereknek azt, ami az övék. A javak univerzális célja nem az egyház szociális tanításában rejlő metafora. Ez a magántulajdon kialakulása előtti valóság. A tulajdonnak, különösen amikor az természeti erőforrásokat érint, mindig az embereket kell szolgálnia, és ez nem pusztán a fogyasztásra korlátozódik. Nem elég pár cseppet hullajtani, amikor a szegények megrázzák üres poharukat. Az egyes szükséghelyzetek kezelésére indított jóléti programok csupán átmeneti válaszok. Ezek sosem lesznek képesek helyébe lépni a valódi befogadásnak, az olyan társadalmi összetartozásnak, amely méltó, szabad, kreatív, részvételen és szolidaritáson alapuló munkát biztosít.

A népi mozgalmak fontos szerepet játszanak ezen az úton, nem csupán azzal, hogy hangot adnak követeléseiknek és tiltakozásokat szerveznek, hanem pusztán a kreativitásuk által. Ti a társadalom költői vagytok: munkahelyteremtők, lakások építői, élelmiszerek termelői; ráadásul mindezeket olyan emberekért teszitek, akikről a globális piac megfeledkezik.

Saját magam láttam, hogy a munkások szövetkezetekbe és más közösségi szervezetekbe társulva munkát tudtak teremteni ott, ahol a bálványimádó gazdaságnak csupán nyomai léteztek. Talpra állított vállalkozásokat, helyi vásárokat és papírgyűjtő szövetkezeteket tudok példaként említeni erre a népi gazdaságra, amely a kirekesztettségben született, és amely lassan, türelmesen és eltökélten teszi magáévá a szolidaritás különféle, méltósággal felruházó formáit. Mennyire más ez, mint a hivatalos piac által elfeledett emberek kizsákmányolása nyomán kialakult helyzetek!

A kormányoknak, amelyek feladatuknak tartják, hogy a gazdaságot az emberek szolgálatába állítsák, tenniük kell a népi gazdaság és a közösségi termelés e formáinak erősítéséért, fejlesztéséért, koordinációjáért és kiterjesztéséért. Ehhez a munkafolyamatok fejlesztése, megfelelő infrastruktúra szolgáltatása és az alternatív ágazatban dolgozók jogainak biztosítása kell. Amikor az állam és a társadalmi szervezetek összefognak a

földért, a lakhatásért és a munkáért, a szolidaritás és szubszidiaritás elvei kezdenek szerepet játszani, és ezek teszik lehetővé, hogy a közjó teljes, részvételi alapú demokráciában valósulhasson meg.

3.2. A második feladat az, hogy egyesítsük az embereket a béke és igazságosság útján

Az emberek saját sorsuk kovácsai szeretnének lenni. Békésen akarnak haladni az igazságosság felé. Nem akarnak gyámságot vagy beavatkozást azok részéről, akik nagyobb hatalommal rendelkeznek, és uralmuk alá kényszerítik a kevesebb hatalommal bírókat. Azt akarják, hogy tiszteljék kultúrájukat, nyelvüket, társadalmi folyamataikat és vallási hagyományaikat. Sem a valós, sem pedig a megragadott hatalomnak nincs joga megfosztani az embereket szuverenitásuk gyakorlásától, mert olyankor szoktak elkezdődni a gyarmatosítás új formái, amelyek nagyon sokat ártanak a békének és az igazságosságnak. „A béke nem csupán az emberek tiszteletén, hanem az emberek jogainak, különösen a függetlenségük tiszteletén alapul.” A latin-amerikai emberek megküzdöttek teljes politikai függetlenségükért, ami azzal jár, hogy történelmük majd' két évszázadon át drámai és ellentmondásos volt.

Az utóbbi években, sok félreértés után, sok latin-amerikai országban megkezdődött a testvériesség elmélyülése az emberek közt. A térség kormányai összefogtak, hogy biztosítsák a tiszteletet országaik és az egész térség szuverenitása iránt. Kérlek titeket, testvéreim a népi mozgalmakban, hogy ápoljátok és erősítsétek ezt az egységet. Fenn kell tartani az egységet a megosztó erőkkel szemben, ha a térség békében és igazságban akar növekedni.

A haladás ellenére továbbra is vannak a méltányos emberi fejlődést fenyegető tényezők, amelyek korlátozzák a „nagy ország” és más térségek államainak szuverenitását. Az új gyarmatosítás sokféle arcban jelenik meg. Olykor a mammon rejtőzködő befolyásának tűnik: tőkés társaságok, hitelügynökségek, bizonyos „szabadkereskedelmi” egyezmények, és megszorító intézkedések bevezetése, amelyek mindig szorítanak egyet a munkások és a szegények nadrágszíján. Latin-Amerika püspökei ezt utasítják el teljes nyíltsággal az Aparecida Dokumentumban, amikor kijelentik, hogy a „pénzügyi intézmények és a transznacionális társaságok addig tudnak erősödni, ameddig a helyi gazdaságok alárendeltek, különösen gyengítve a térség államait, amelyek egyre gyengébbnek tűnnek ahhoz, hogy a lakosság érdekében fejlesztési projekteket tudjanak végrehajtani.” Máskor a korrupció elleni küzdelem nemes leple alatt kábítószer-kereskedelem és terrorizmus zajlik – napjainkban a gonosz megjelenési formái, amelyekre nemzetközi választ kell adni –, és látunk olyan államokat, amelyek intézkedései a problémákat nemigen oldják meg, sőt néha rontanak is a dolgokon.

Hasonlóképpen a kommunikációs médiumok monopolizációja – amely a fogyasztói szemlélet elidegenítő példáit és egyfajta kulturális egyformaságot erőltetne az emberekre – az új gyarmatosítás másik formája. Ez ideológiai gyarmatosítás. Mint az afrikai bíborosok megfigyelték, a szegény országokkal gyakran bánnak úgy, mintha azok „egy nagy gépezet fogaskerekei” volnának.

Tudomásul kell vennünk, hogy az emberiség súlyos problémáinak egyike sem oldható meg az államok és az emberek közti nemzetközi szintű interakció nélkül.

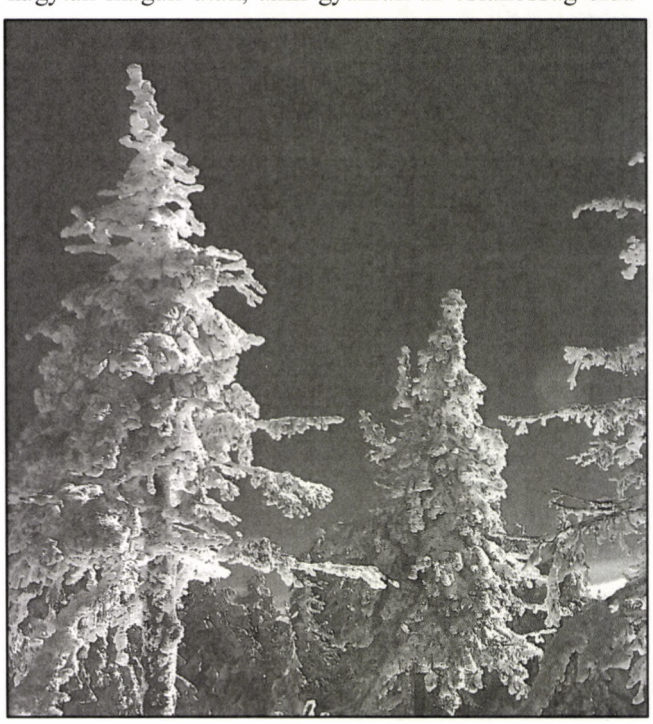
A bolygó bármely részén történő minden jelentős cselekedetnek univerzális, ökológiai, szociális és kulturális hatásai vannak. Még a bűnözés és az erőszak is globalizálttá vált. Következésképp egyetlen kormány sem cselekedhet e közös felelősségtől függetlenül. Ha igazán óhajtjuk a pozitív változást, alázatosan el kell fogadnunk kölcsönös függőségünket.

Az interakció ugyanakkor nem egyenlő a visszaéléssel; nem azt jelenti, hogy valakit alárendelünk a másiknak, hogy szolgálja annak érdekeit. A gyarmatosítás (a régi és az új is), amely a szegény országokat pusztán nyersanyagok termelőivé és olcsó munkaerővé alacsonyítja, erőszakhoz, szegénységhez, kényszermigrációhoz és mindazon rossz dolgokhoz vezet, amelyek ezekkel együtt járnak – pontosan azért, mert ha a perifériákat a központ szolgálatába állítjuk, megtagadjuk ezektől az országoktól az integráns fejlődés jogát. Ez egyenlőtlenség, és az egyenlőtlenség olyan erőszakot szül, amelyet sem rendőrség, sem katonaság vagy hírszerzés nem tud ellenőrzése alatt tartani.

Mondjunk nemet a gyarmatosítás régi és új formáira! Mondjunk igent az emberek és kultúrák találkozására! Áldottak a béketeremtők!

Ezen a ponton fel szeretnék hozni egy fontos kérdést. Egyesek joggal mondhatják: *„amikor a pápa a gyarmatosításról beszél, megfeledkezik az egyház bizonyos tetteiről”*. Ezt mondom nektek megbánással: sok súlyos bűnt követtek el Isten nevében az őslakosok ellen Amerikában. Elődeim elismerték ezt, a Latin-Amerikai Püspöki Konferencia ki is mondta, és én is ki kívánom mondani. Mint Szent II. János Pál, én is kérem, hogy „az egyház boruljon térdre Isten előtt, és könyörögjön megbocsátásért a fiai és leányai által a múltban és jelenben elkövetett bűneiért”. Azt is mondom, hogy – és ezen a ponton Szent II. János Pálhoz hasonlóan egyértelmű akarok lenni: alázatosan kérek megbocsátást nem csupán az egyház által elkövetett bűnökért, hanem az Amerika úgynevezett meghódítása során az őslakosság ellen elkövetett bűnökért is.

Kérek mindenkit, hívőket és hitetleneket, hogy gondoljanak arra a sok püspökre, papra és laikusra, akik Jézus evangéliumát bátran és szelíden, tiszteletteljesen és békésen prédikálták és prédikálják továbbra is, akik az emberi fejlődés és szeretet nagy hatású munkáit hagyták maguk után, akik gyakran az őslakosság olda-

lán álltak, vagy csatlakoztak az őslakosok népi mozgalmaihoz, vállalva a mártíromságot is. Az egyház, annak fiai és lányai a latin-amerikai emberek identitásának részét képezik. Egy olyan identitását, amelyet itt ugyanúgy, mint más országokban, bizonyos erők el akarnak törölni, mert hitünk sokszor forradalmi, és mert hitünk dacol a mammon zsarnokságával. Ma rémülettel nézzük, ahogy a Közel-Keleten és máshol a világon annyi testvérünket üldözik, kínozzák és ölik meg azért, mert hisznek Jézusban. Ezt ellen is fel kell szólalnunk: a mostani harmadik világháborúban egyfajta népirtás zajlik, amelynek véget kell vetni.

Engedjétek meg, hogy kifejezzem testvéreinknek a latin-amerikai őslakos mozgalomban mély szeretetemet és elismerésemet az erőfeszítéseikért, hogy olyan együttélést alakítsanak ki emberek és kultúrák közt, amelyet én polihedrikusnak *(= többdimenziós idomra hasonlítónak, a szerk.)* neveznék, ahol minden csoport a közösen kialakított sokszínűség révén őrzi meg saját identitását úgy, hogy az nem veszélyezteti, hanem inkább erősíti az egységet. A kultúrák együttéléséért folytatott küzdelmetek, amely az őslakosok jogainak védelmét ötvözi az államok területi integritásával, mindannyiunk számára gazdagító és lelkesítő.

3.3. A harmadik feladat talán ma a legfontosabb számunkra: ez Föld Anyánk védelme

Büntetlenül zajlik közös otthonunk kirablása, letarolása és megkárosítása. E folyamatnak gyáván védelmére kelni komoly bűn. Egyre növekvő csalódottsággal nézzük, ahogy egyik nemzetközi csúcstalálkozó zajlik a másik után, komoly eredmény nélkül. Nyilvánvaló, határozott és sürgető erkölcsi kötelességünk teljesíteni, ami eddig nem történt meg. Nem engedhetjük meg bizonyos – globális, ámde nem univerzális – érdekeknek, hogy uralkodóvá váljanak államok és nemzetközi szervezetek felett, és azt sem, hogy folytassák a teremtés rombolását. Az emberek és mozgalmaik szólaljanak fel, mozgósítsák magukat, és követeljék – békésen, de határozottan –, a megfelelő intézkedések sürgős végrehajtását. Kérlek titeket Isten nevében, védjétek meg Föld Anyát. Erről a kérdésről megfelelően szóltam a *Laudato si'* kezdetű enciklikámban.

4.

Zárásképpen szeretném megismételni: az emberiség jövője nem csupán a nagy vezetők, a nagyhatalmak és az elit kezében van. Alapvetően az emberek kezében van, és az emberek szervezőkészségén múlik. Az ő kezük az, amely a változásnak ezt a folyamatát alázatosan és szilárd meggyőződéssel irányítja. Veletek vagyok! Mondjuk együtt szívből: Ne legyen család lakhatás nélkül; ne legyenek parasztok föld nélkül; ne legyenek munkások jogok nélkül; ne legyenek emberek szuverenitás nélkül; ne legyenek egyének méltóság nélkül; ne legyenek gyerekek gyermekkor nélkül; ne legyenek fiatalok jövő nélkül; ne legyenek idősek tisztes öregkor nélkül! Folytassátok a küzdelmet, és kérlek titeket, hogy nagyon vigyázzatok Föld Anyánkra. Imádkozom értetek és veletek, és kérem Istent, a mi Atyánkat, hogy álljon mellétek, és áldjon meg benneteket, hogy töltsön el titeket szeretettel, és védjen meg utatokon azáltal, hogy erőt ad nektek talpon maradni: ez az erő a remény, a remény, amely nem okoz csalódást. Köszönöm, és kérlek titeket, imádkozzatok értem. *(taps)*

Akik pedig nem tudnak imádkozni, minden tiszteletem, kérem, gondoljatok rám, és küldjetek jó hullámokat!

A nemzetközi sajtó által sokáig elhallgatott beszéd 2015. július 9-én hangzott el a bolíviai Santa Cruzban, a Népi Mozgalmak Világtalálkozóján, amelyet az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa és a Pápai Társadalomtudományi Akadémia hívott össze.

A fordítás a Vatikáni Rádió által közölt hivatalos angol változat alapján készült.

Forrás: greenpeace.blog.hu.

Dietrich Bonhoeffer

Ki vagyok én?

Ki vagyok én? Gyakran mondják:
cellámból úgy lépek elő,
derűsen, nyugodtan, keményen,
mint várából a földesúr.
Ki vagyok én? Gyakran mondják:
őreimmel úgy beszélek,
szabadon, tisztán, kedvesen,
mintha parancsnokuk volnék.

Ki vagyok én? Azt is mondják:
sorsomat úgy viselem,
mosollyal, nyugodtan, büszkén,
mint aki váltig győzni szokott.
Az vagyok valóban, aminek mondanak?
Vagy csak az, aminek magamat ismerem?
Kalitkába zárt madár;
sóvárgó, nyugtalan beteg,
aki levegőért kapkod, fuldokol,
színekre, virágra, madárdalra vágyik,
jó szóra, baráti melegre,
dühíti oktalan erőszak, kicsinyes bántás,
hánykolódik nagy dolgokra várva,
tehetetlenül aggódik, messze van barátja,
imádságra, gondolatra, alkotásra fáradt,
szíve üres, kész már mindentől búcsúzni?
Ki vagyok én? Ez vagy az?
Hol ez, hol amaz?
Egyszerre mindkettő? Másokat ámító,
magában sápító hitvány alak?
Vagy vert had fut bennem
szanaszét a már kivívott győzelem elől?
Ki vagyok én?
Váltig faggat, gúnyol a magány,
a gyötrelem.
Bárki vagyok, Te tudod, ismersz:
Tiéd vagyok én, Istenem!

Dietrich Bonhoeffer Breslauban (Wrocław, Boroszló) született 1906. február 4-én. Evangélikus lelkész, teológus volt, a Hitlerrel szembeni német ellenállás támogatója és mártírja. Az idén 70 éve, 1945. április 9-én a flossenbürgi koncentrációs táborban végezték ki.

TARTALOM

Tanulmány
Gromon András: Jézus és a nők ... 3-7
Veronika Tropper: Pál apostol: A nők barátja vagy ellensége? ... 8-10
Meditáció
Sárdy Péter: Mit jelent számomra a karácsony? ... 2
Tóth Ákos: Egy asszony ... 7
Lanfranco Reitlinger: Hová tartunk? ... 15
Életpélda
Christian Feldmann: „Szibéria erős angyala" ... 11-12
Harmadik világ
Önrendelkező női élet Nicaraguában ... 12
Gyerekeknek Moha-mese
Szófogadás ... 16-17
Novella
Garay András: Gesztenyehaj és homokvár ... 13-14
Megemlékezés
Búcsú Szegheő Józseftől ... 18-20
Emlékezés Halász Endrére ... 21-22
Dietrich Bonhoeffer: Ki vagyok én? ... 31
Túrabeszámoló
Csizovszkiné Szabó Erzsébet: 2015 TÚRÁZTAT ... 23-24
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések ... 25-28
Világegyház
Ferenc pápa bolíviai beszéde (részletek) ... 29-31

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2016. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára csekély mértékben emelkedik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2900,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

Hirdetés

A lapunkban olykor (legutóbb 2015. júniusban) publikáló P. Gábor Mózes közli: Fiatalon, friss vallási élményeim alapján sokat írtam az oroszokról. A Szovjetunió összeomlása idején úgy tűnt, hogy ez a kézirat elvesztette aktualitását. Az új Oroszország és a vele szövetséges Kelet fölemelkedése azonban újra igazolja, hogy a világ mai válságát a Nyugat egyedül képtelen megoldani. A gazdasági nyitás mellett tehát mélyebben kell megismernünk nemcsak a kisebb és a nagyobb rossz közötti különbséget, hanem sajátos értékeiket és lehetőségeiket is. Ezért bővített, javított formában, magánkiadásban hamarosan megjelentetem ***Orosznak lenni/ Nyitás Keletre*** című kéziratomat.

Megrendelhető ezeken az elérhetőségeimen: Tel.: (1) 201-77-46 vagy (30) 610-26-89; E-mail: pgmozes@vipmail.hu – A kötet ára e lapszám tördelésekor még ismeretlen volt, valószínűleg 1500-2000 Ft lesz.

Füle Lajos

Kinek Csillaga van

Kinek Csillaga van,
legyen maga a béke,
hogy minden dolga itt
békében menjen végbe!

Kinek Csillaga van,
legyen felette bátor:
szeressen vakmerőn,
de érte mit se várjon!

Kinek Csillaga van,
öltözzék friss reménybe,
hogy ISTEN LELKE is
cselekszik benne, érte!

Kinek Csillaga van,
ámuljon, mert az IGE
testté lett, s boldogan
daloljon Róla szíve!

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVI/6. (154.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2015-re (postaköltséggel):
Belföldre: **2900,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.